

Onderzoeksgids

Bestuur en administratie van de Bataafs Franse tijd
1795-1813

J. Roelevink

Huygens ING onderzoeksgids

ONDERZOEKSGIDS

BESTUUR EN ADMINISTRATIE VAN DE BATAAFS FRANSE TIJD

1795-1813

ONDERZOEKSGIDS

BESTUUR EN ADMINISTRATIE
VAN DE BATAAFS FRANSE TIJD
1795-1813

dr. J. Roelevink

*Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis
Den Haag, 2012*

© 2015, 2019 Huygens ING (KNAW), Amsterdam
Postbus 10855 · 1001 EW ·
e-mail info@huygens.knaw.nl
www.huygens.knaw.nl

2^e druk 2019

Uitgegeven door Sidestone Press, Leiden
www.sidestone.com

Gezet door Frans Aussems grafisch ontwerp, Haren

978-90-8890-876-7 (Softcover)
978-90-8890-877-4 (Hardcover)
978-90-8890-878-1 (PDF e-book)

NUR 680
ISBN 1ste druk: 978-90-5216-181-5

Het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (Huygens ING) maakt deel uit van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever, without prior written permission from the publisher.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	7
<i>Hoofdstuk 1</i>	
Landelijke instellingen tijdens de Bataafse Republiek 1795-1798	21
<i>Hoofdstuk 2</i>	
Landelijke instellingen tijdens het Uitvoerend Bewind 1798-1801	47
<i>Hoofdstuk 3</i>	
Landelijke instellingen tijdens het Staatsbewind 1801-1805	93
<i>Hoofdstuk 4</i>	
Landelijke instellingen tijdens de Raadpensionaris 1805-1806	127
<i>Hoofdstuk 5</i>	
Landelijke instellingen tijdens Koning Lodewijk Napoleon 1806-1810	153
<i>Hoofdstuk 6</i>	
Instellingen van Hollande tijdens Gouverneur-Generaal Lebrun 1810-1813	253
<i>Hoofdstuk 7</i>	
Instellingen van het Keizerrijk tijdens Keizer Napoleon 1810-1813	281
<i>Hoofdstuk 8</i>	
Instellingen van provinciaal bestuur 1795-1813	331
<i>Hoofdstuk 9</i>	
De rechterlijke macht in de provincies 1795-1811	387
<i>Bijlage 1</i>	
Beschrijving van afzonderlijke zoekmiddelen	399
<i>Bijlage 2</i>	
Legatiearchieven van Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland	423
<i>Bijlage 3</i>	
Militaire archieven	425
<i>Bijlage 4</i>	
Instellingen per beleidsterrein, met bladzijdenummers	427

INLEIDING

In 1795 kwam een einde aan de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Na een overgangperiode van 1795 tot 1798 zijn tot 1813 achtereenvolgens vijf verschillende staatsregelingen van kracht geweest. In elk tijdvak werd gestreefd naar een volledige nieuwe opzet van het landelijke en soms ook het provinciale bestuur en de rechtspraak. De instellingen kregen dan nieuwe namen en soms andere taken.

Deze gedrukte gids biedt inzicht in:

- de samenhang van het bestuur per periode;
- de taken en de organisatie van de instellingen, met bijbehorende wetgeving;
- een effectieve raadpleging van hun archieven;

De digitale gids, te raadplegen op www.historici.nl, biedt tevens:

- opgave van de betrokken personen (via koppeling aan het project Repertorium van Ambtsdragers en Ambtenaren);
- lijsten van hoofden van verschillende indices;
- een digitale versie van de Groene Index van de Algemene Staatssecretarie voor de jaren 1806-1811. Daarmee wordt ook de inhoud van het beleid raadpleegbaar.

De gids behandelt in totaal 218 landelijke en 108 gewestelijke instellingen die zich in de Bataafs Franse tijd hebben beziggehouden met bestuur en rechtspraak in Nederland. Bijlage 4 geeft een overzicht van deze instellingen per beleidsterrein. Deze bijlage dient tevens als index.

Geschiedenis van de Gids

Oorspronkelijk bestond het voornemen in het project Beschrijvend Bronnenmateriaal van de Bataafs-Franse centrale overheid, zoals in eerste instantie opgezet door P.M.M. Klep en Ch. Jeurgens, institutionele beschrijvingen op te nemen. Bij de herziening van de opzet en uitvoering van dit project door J. Roelevink is door haar een afzonderlijk voorstel ingediend voor een uitgebreide, op zichzelf staande onderzoeksgids. Dit voorstel is in 2000 door het bestuur van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis goedgekeurd en nu, met aanpassingen aan nieuwe ontwikkelingen, verwezenlijkt.

Nadelig voor de bewerking van de Franse archieven was de onverwachte sluiting van de leeszaal van de Archives Nationales in Parijs van 2001 tot 2008. De beperkte vervangende faciliteiten maakten grootschalig onderzoek daar nagenoeg onmogelijk. Omgekeerd heeft de snel voortschrijdende digitalisering van archiefinventarissen en andere publikaties geleid tot aanpassing en bekorting.

In 2001 werd door NWO aan het ING een subsidie verleend voor een Repertorium van Ambtenaren en Ambtsdragers vanaf de middeleeuwen tot 1860. Hierdoor verviel het onderdeel personen van de gids en werd besloten deze te koppelen aan het Repertorium. De betreffende periode van het repertorium is, grotendeels op basis van dezelfde bronnen als die van de gids, eveneens door J. Roelevink bewerkt.

Omdat het repertorium ook gewestelijke instellingen omvat, betekende dit een verbreding van de gids met alle provinciale of departementale bestuursorganen en rechterlijke colleges. Er is voor gekozen van deze provinciale instellingen wel de taken en de organisatie in het kort te beschrijven, maar van de archieven alleen de vindplaats aan te geven. De meeste inventarissen zijn intussen digitaal raadpleegbaar.

Periode

De gids begint met de inval van het Franse leger in januari 1795 en eindigt met de vlucht van de Fransen en de oprichting, op 20 november 1813, van het algemeen bestuur der Verenigde Nederlanden dat Willem Frederik van Oranje terugriep naar Nederland. Het gaat dus om de Staten-Generaal in vernieuwde vorm (1795-1796), de Eerste en de Tweede Nationale Vergadering (1796-1798), het Uitvoerend Bewind (1798-1801), het Staatsbewind (1801-1805), de raadpensionaris Schimmelpenninck (1805-1806), koning Lodewijk Napoleon (1806-1810) en Keizer Napoleon na de inlijving bij Frankrijk (1810-1813).

Grondgebied

Ook naar grondgebied is de gids afgebakend. Opgenomen zijn de provincies of departementen die behoorden tot de Bataafse Republiek, tot het koninkrijk Holland of tot het Hollande van het Napoleontische Keizerrijk. Dit betekent ten opzichte van de omvang van het huidige koninkrijk der Nederlanden, dat Limburg geheel buiten het bestek valt omdat het in 1795 reeds tot Frankrijk ging behoren. Ditzelfde geldt voor Staats-Vlaanderen en vanaf 1810 tot 1813 eveneens voor grote delen van Zeeland, van Noord-Brabant en van Gelderland. Daarentegen heeft Oost-Friesland van 1808 tot 1810 wel tot het koninkrijk Holland behoord.

Instellingen van de Bataafse Republiek op nationaal niveau

Op nationaal niveau zijn alle wetgevende colleges met de soevereine uitvoerders opgenomen, evenals alle aan hen ondergeschikte raden, secretariaten van staat en ministeries. Bovendien worden ook alle hoge colleges van staat op het terrein van advisering, rechtspraak en comptabiliteit beschreven. Deze beschrijvingen zijn zo uitvoerig mogelijk. Van beschrijving van grote uitvoerende landelijke diensten en netwerken buiten de ministeries, zoals bijvoorbeeld de belastingdienst, de politie en de waterstaat, en ook van de volgens Frans model opgezette rechtspraak van na 1810, is afgezien. Wel is literatuur over deze onderwerpen aangegeven.

Instellingen van de Bataafse Republiek op gewestelijk niveau

Op provinciaal niveau zijn over de gehele periode alle instellingen van algemeen gewestelijk bestuur en algemene rechtspraak opgenomen. Alle bijzondere raden, rekenkamers, adviescolleges en dergelijke bleven buiten beschouwing. Van de provinciale instellingen zijn slechts korte beschrijvingen gemaakt. Hun archieven worden met vindplaats genoemd, niet nader omschreven.

Instellingen tijdens het Franse Keizerrijk

Keizer Napoleon stelde zich ten doel, het gebied van het koninkrijk Hollande zo snel mogelijk in te bedden in het Keizerrijk. Eind 1810 werd de volledige Nederlandse bestuursstructuur in principe opgeheven. Het als tijdelijk bedoelde Gouvernement-Général in Amsterdam had slechts tot taak te helpen en te adviseren bij de integratie van Hollande in het Keizerrijk. Vanaf begin 1811 werden de Hollandse prefecturen rechtstreeks aangestuurd vanuit de Franse overheidsorganisatie in Parijs. Daarom zijn zowel deze prefecturen, als alle Franse staatsinstellingen en ministeries beschreven. Speciale aandacht is daarbij besteed aan de indeling van de organisatie, omdat begrip van de naam van ontvanger en afzender in het Franse archiefstelsel cruciaal zijn voor het identificeren van stuk en inhoud.

Verwante publicaties met overzichten van bestuursinstellingen en archieven:

- R. Fruin, H.T. Colenbrander en I. Schöffer, *Geschiedenis der staatsinstellingen in Nederland tot den val der Republiek*, 's-Gravenhage, 1980.
- S.J. Fockema Andreae, *De Nederlandse staat onder de Republiek*, Amsterdam, 1969.
- F.J.M. Otten, *Gids voor de archieven van de ministeries en de Hoge Colleges van Staat 1813-1940*, Den Haag, 2004.

Verwante ING projecten:

- Beschrijvend bronnenmateriaal van de Bataafs-Franse centrale overheid. Dit project beschrijft verzoeken om informatie van statistische en andere aard van de centrale overheid aan lagere overheden, 1795-1813.
- Repertorium van ambtsdragers en ambtenaren. Dit project doet onder andere opgave van alle gezagsdragers en ambtenaren die werkzaam waren in de periode 1795-1813.

Perioden: karakter

Van 1795 tot 1798

Na de inval van het Franse leger in 1795 en het einde van de oude Republiek vonden veel ongelijktijdige politieke en institutionele veranderingen plaats. Dat gebeurde op plaatselijk, provinciaal en landelijk niveau. Wel bleef de decentrale structuur in de nieuwe Bataafse Republiek voorlopig bestaan, met autonome provinciale besturen. De Staten-Generaal bleven eveneens voorlopig functioneren, maar de Raad van State en het stadhouderschap werden snel opgeheven. Hun uitvoerende taken kwamen in handen van enkele Comité's.

In 1796 droegen de Staten-Generaal hun gezag over aan een verkozen Nationale Vergadering, met opdracht een grondwet te ontwerpen. Dat laatste is de Eerste en daarna de Tweede Nationale Vergadering niet gelukt.

Van 1798 tot 1801

Een radicale staatsgreep van 22 januari 1798 en de iets gematigder staatsgreep van juni 1798 hebben wel geleid tot een grondwet. Naast een Vertegenwoordigend Lichaam dat de wetgeving ontwierp en bekrachtigde, kwam een Uitvoerend Bewind te staan. Het had 'Agenten' voor de eigenlijke uitvoering van het beleid. Ministeries deden zo voor het eerst hun intrede.

De grondwet van 1798 maakte een einde aan de provinciale zelfstandigheid. Bestuur en rechtspraak werden in het hele land volgens hiërarchisch-centralistische principes ingericht. De provinciale besturen moesten eenvormig worden, onder controle van bovenaf.

Na een korte tussenperiode met Intermediaire Administratieve Besturen in de oude provincies, werden in 1798 departementen ontworpen met nieuwe grenzen. De namen waren naar Frans voorbeeld gebaseerd op rivieren, bijvoorbeeld het Departement van de Delf. Het was de bedoeling ook de rechterlijke macht volgens dit stramen te hervormen, maar daarvan is het niet meer gekomen.

Van 1801-1805

In 1801 trad het gematigde Staatsbewind aan, met naast zich het Wetgevend Lichaam van het Bataafse gemenebest. Op uitvoerend niveau werden de agenten weer vervangen door collegiaal bestuur in de vorm van Raden met een eigen beleidsterrein. De provinciale besturen kregen hun oude grenzen terug, maar bleven beperkte uniforme taken houden. Wel mochten ze eigen, door het Staatsbewind goedgekeurde, reglementen voor het interne bestuur van hun gewest invoeren. Daarmee trad weer een zekere variatie op.

Van 1805-1806

Eenhoofdig gezag deed zijn intrede met Raadpensionaris Schimmelpenninck. Naast het Wetgevend Lichaam kwam er nu naar Frans voorbeeld een Staatsraad met adviserende bevoegdheden op het gebied van wetgeving. De ministeries werden met Secretarissen van Staat elk weer toevertrouwd aan één persoon. Op provinciaal niveau bleef het collegiale bestuur wel bestaan, maar het werd tweeledig. Naast de

Departementale Besturen kwamen in rang gelijkwaardige Raden van Financiën die een deel van de taken overnamen. Dit waren nationale instellingen onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën.

Van 1806-1810

Met de komst van Lodewijk Napoleon kwam een hectisch proces op gang. De staatsinstellingen werden zoveel mogelijk naar Franse voorbeelden omgevormd. De Koning probeerde collegiaal bestuur uit te bannen ten gunste van eenhoofdige hiërarchische leiding. Een Wetgevend Lichaam keurde door de Koning met de Staatsraad voorbereide wetten goed. Voor de uitvoering van het beleid had de Koning Ministers en Directeuren-Generaal met deeltaken. De Ministeries werden strak georganiseerd in divisies en bureaus. Het gewestelijke bestuur kwam in 1807 in handen van een Landdrost per Departement, zij het met naast zich nog een aantal Assessoren.

Van 1810-1813

In juli 1810 trad Lodewijk Napoleon af en besloot Keizer Napoleon het Koninkrijk Holland volledig op te nemen in Frankrijk. De eerste fase van het napoleontische bewind beslaat de periode van deze inlijving tot en met december van dat jaar. Een Lieutenant-Général de l'Empereur en Hollande nam onder supervisie van Napoleon de taken van Lodewijk Napoleon over. Het Wetgevend Lichaam en de Staatsraad verdwenen als overbodig van het toneel, maar de Ministeries bleven het lopende beleid uitvoeren. Ook de Landdrosten in de Departementen en de rechterlijke macht zetten hun taken voorlopig ongewijzigd voort.

Vanaf januari 1811 begon een tweede fase, die had moeten uitmonden in volledige integratie van Holland in het Keizerrijk. Dit proces werd, evenals in andere geannexeerde gebieden, begeleid door een in principe tijdelijke Gouverneur-Général in Amsterdam, gesteund door enkele Intendanten. Zij moesten voor de bestuurlijke, rechterlijke, financiële en kerkpolitieke inbedding in Frankrijk zorgen en advies geven inzake de bemanning van de instellingen. De Keizer met de centrale overheden in Parijs hadden intussen uiteraard al de volledige zeggenschap. Daar werd het inhoudelijke beleid uitgestippeld, ook voor het voormalige Holland.

Het land werd onmiddellijk verdeeld in nieuwe Prefecturen met andere grenzen en namen dan de oude Departementen. Aan het hoofd stonden Préfets die alleen verantwoordelijk waren voor de gang van zaken in hun gebied. Inhoudelijk stond de Préfet in rechtstreeks contact met de regering in Parijs. Ook de rechterlijke macht werd geheel gereorganiseerd naar Frans model.

Van alle aanpassingen heeft de invoering van de Franse belastingen door de Intendant Général des Finances de meeste voeten in de aarde gehad. Hij heeft deze niet vóór de opstand van november 1813 rond kunnen krijgen. Een nieuw reglement voor de protestantse kerken in Nederland is op de valreep niet meer vastgelegd. In november 1813 was het overduidelijk dat de macht van Napoleon tanende was. In Den Haag en Amsterdam werden stappen ondernomen die zouden leiden tot de aanstelling van Willem Frederik van Oranje als Souverein Vorst.

Grondgebied: indeling

1795

In 1795 bleven de gewesten Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Holland en Zeeland in hun oude omvang bestaan. Bataafs Brabant, voordien Generaliteitsland, kwam vanaf 1795 onder eigen bestuur. Per 1 januari 1796 werd het gelijkwaardig onderdeel van de Bataafse Republiek, evenals Drenthe. In deze periode is een aantal zelfstandige heerlijkheden, vaak al in handen van Statenvergaderingen, stadhouders of steden, formeel opgenomen in het gewest waarin ze lagen.

Bij de volgende staatsregelingen werd dat opnieuw bevestigd. Het gaat om Wedde en Westerwoldingerland in Groningen, Ameland in Friesland, Culemborg en Buren in Gelderland en IJsselstein en Vianen in Holland (kaart Bataafse Republiek 1796 in de digitale versie).

27 maart 1799 tot 4 juni 1802

Van 27 maart 1799 tot 4 juni 1802 was de Bataafse Republiek volgens de staatsregeling van 1798 opgedeeld in acht Departementen met namen van rivieren. De grenzen weken volledig af van die van de oude gewesten. Het gaat om het Departement van de Eems met als hoofdstad Leeuwarden, bestaande uit het vroegere Friesland en Groningen; het Departement van de Oude IJssel met als hoofdstad Zwolle, bestaande uit het vroegere Drenthe, Overijssel en een deel van Gelderland; het Departement van de Rijn met als hoofdstad Arnhem, bestaande uit een deel van het vroegere Gelderland en uit Utrecht; het Departement van de Amstel met als hoofdstad Amsterdam, bestaande uit de stad Amsterdam en Weesp met het omliggende gebied; het Departement van Texel met als hoofdstad Alkmaar, bestaande uit Noord-Holland behalve Amsterdam en Weesp; het departement van de Delf met als hoofdstad Delft, bestaande uit Zuid-Holland; het departement van de Dommel met als hoofdstad 's-Hertogenbosch, bestaande uit het oostelijke deel van Brabant; en het departement van Schelde en Maas met als hoofdstad Middelburg, bestaande uit Zeeland en het westelijke deel van Brabant (kaart Bataafse Republiek ten tijde van het Uitvoerend Bewind in de digitale versie).

4 juni 1802 tot 14 mei 1807

Van 4 juni 1802 tot 14 mei 1807 was de Bataafse Republiek conform de staatsregelingen van 1801 en 1805 verdeeld in acht departementen, nu weer volgens de oude gewestelijke grenzen. Wel waren Drenthe en Overijssel voorlopig samengevoegd. Per 1 augustus 1805 werd Drenthe een afzonderlijk negende Departement. De overige acht waren de Departementen Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht en Holland met als hoofdstad Den Haag, Zeeland en Brabant (kaarten Bataafse Republiek ten tijde van het Staatsbewind en Raadpensionaris Schimmelpenninck).

14 mei 1807 tot 1 januari 1811

Van 14 mei 1807 tot 1 januari 1811 was de wet van 13 april 1807 van kracht, waarin Lodewijk Napoleon had bepaald dat er tien Departementen zouden zijn, namelijk Groningen, waaraan op 27 april 1808 het oorspronkelijk Oostfriese Reiderland werd toegevoegd; Friesland; Drenthe; Overijssel; Gelderland; Utrecht; Amstelland, met als hoofdstad Haarlem; Maasland, met als hoofdstad Den Haag; Zeeland en Brabant. Op 30 januari 1808 kwam hier het elfde departement Oost-Friesland bij. Daarentegen vielen Zeeland, Brabant, het Gelderse kwartier van Nijmegen met de Bommelerwaard en het Hollandse Land van Altena vanaf 16 maart 1810 onder Frans bewind (kaart Koninkrijk Holland na 1807 in de digitale versie).

1 januari 1811 tot november 1813

Bij keizerlijk Decreet van 9 juli 1810 werd het Koninkrijk Holland verenigd met het Franse Keizerrijk. Daarna is beslist op welke wijze en wanneer de feitelijke intergratie zou plaatsvinden. Een sénatus-consulte organique van 13/14 december 1810 verklaarde Holland en een aantal departementen in Duitsland tot onderdeel van Frankrijk (kaarten van de Franse departementen van Hollande I: Noord-West, Noord-Oost, Zuid-Oost en Zuid-West).

Op 13 september 1810 had de Keizer besloten ook de Departementen Bouches-de-l'Escaut, Bouches-du-Rhin en Ems Oriental onder een Gouverneur-Général de Hollande te stellen, maar zijn decreet van 18 oktober 1810 hield de Departementen Bouches-de-l'Escaut en Bouches-du-Rhin onder rechtstreeks keizerlijk bestuur. Dit decreet droeg per 1 januari 1811 het bestuur van zeven Departementen op aan

de Gouverneur-Général de Hollande, namelijk Ems Occidental (Westereems), Frise (Friesland), Bouches-de-l'Issel (Monden van de IJssel), Issel-Supérieur (Bovenijssel), Zuyderzée (Zuiderzee), Bouches de la Meuse (Monden van de Maas) en Ems Oriental (Oostereems).

Bovendien zijn voor korte tijd, namelijk van 26 december 1810 tot 28 april 1811, de oostelijke Departementen van Hollande uitgebreid geweest tot aan de Ems en de Lippe met delen van de voormalige Westfaalse Kreits, namelijk Ems-Occidental met het arrondissement Neuhausen, Bouches-de-l'Issel met het arrondissement Steinfurt en Issel Supérieur met de arrondissementen Rees en Münster. Op laatstgenoemde datum werden ze echter verenigd tot een departement Lippe, met als hoofdstad Münster. Dit Departement in de oude Westfaalse Kreits kwam los te staan van Hollande.

In de militaire indeling van het Keizerrijk behoorden de Departementen Zuyderzée, Bouches de la Meuse en Issel-Supérieur bij de 17e Militaire Divisie te Amsterdam en de Departementen Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems-Oriental tot de 31e Militaire Divisie te Groningen.

Grondgebied: wijzigingen

Bij verdrag van Den Haag van 16 mei 1795 werden Staats-Vlaanderen en de Generaliteitsgebieden van Overmaas (rond Maastricht en Venlo) aan Frankrijk afgestaan. Ze zijn toen respectievelijk ingedeeld bij het Département de l'Escaut als arrondissement Eeklo, en samengevoegd tot een eigen Departement Meuse-Inférieure met de arrondissementen Maastricht en Roermond.

Het Land van Ravenstein, Grave, het graafschap Megen, het graafschap Bokhoven, de baronie Boxmeer, de heerlijkheid Oeffelt en de commanderie van Gemert, die niet tot de Republiek der Verenigde Nederlanden hadden behoord en in 1795 onder Frans bestuur stonden, werden bij transactie van 5 januari 1800 aan de Republiek toegevoegd. Zij kregen de naam Gecedeerde Landen en behoorden - tijdelijke wijzigingen daargelaten - tot het Departement Brabant.

Oost-Friesland en Jeverland werden bij het tractaat van Fontainebleau van 11 november 1807 door Frankrijk aan Holland toegewezen. Bij ditzelfde tractaat werd Lommel Frans en Luyksgestel Hollands. Tevens zijn toen de ambten Huissen, Liemers, Malburgen, Hulhuizen, Wehl en Zevenaar van het groothertogdom Bergh overgeheveld naar het koninkrijk Holland en toegevoegd aan het Departement Gelderland.

Bij tractaat van Parijs van 16 maart 1810 zijn Gelderland bezuiden de Waal, Zeeland, het Hollandse Land van Altena en geheel Brabant aan Frankrijk afgestaan. Zeeland werd een afzonderlijk Département des Bouches-de-l'Escaut. Het Brabantse arrondissement Breda is als *sous-préfecture* toegevoegd aan het bestaande Département des Deux-Nèthes. Het Gelderse Kwartier van Nijmegen met de Bommelerwaard ging samen met het Land van Altena en Oost-Brabant het nieuwe departement Bouches-du-Rhin vormen. Al deze gebieden waren zo al vóór juli 1810 ingelijfd en bleven daarmee buiten het Gouvernement-Général de Hollande.

Nederlandse Archieven: achtergronden

Bewaarplaatsen van overheidsarchieven

In het algemeen zijn archieven van overheden, instellingen en personen die voor Nederland van landelijk belang zijn geweest, te vinden in het Nationaal Archief in Den Haag. De provinciale archieven, die tegenwoordig verschillende namen dragen, zoals Tresoar (Friesland) of het Utrechts Archief, beheren archiefbestanden die van provinciaal belang zijn.

Er zijn enkele uitzonderingen. In het Nationaal Archief zijn ook de archieven

van de provincie Zuid-Holland te vinden. Daartoe behoorden in de periode vóór 1798 de archieven van het hele gewest Holland. De gids geeft altijd aan, waar een bepaald archiefbestand raadpleegbaar is.

Lacunes

Van oorlogsgeweld hebben de Nederlandse centrale archieven nauwelijks te lijden gehad, wel van brand. Hoewel Napoleon veel Nederlandse archieven naar Parijs had willen verscheppen, is dat met de meeste nooit gebeurd of ze zijn niet uitgepakt, en dus niet verstoord. Wat wel werd overgebracht, vooral militaire gegevens, is later teruggegeven. Alleen het in juli 1810 geconfisqueerde archief van Lodewijk Napoleon is in Parijs gebleven. Ook in het archief van het Dépôt Général de la Guerre zitten kleine gedeelten uit dat archief en uit andere Nederlandse bestanden.

Vermoedelijk door brand in het gebouw van de Directie van Politie in Amsterdam tijdens de opstand van 1813, is het archief van de divisie politie van het Ministerie van Justitie en Politie van 1806 tot 1810 verloren gegaan, met het archief van de Directie zelf. Sommige financiële archieven zijn niet meer volledig, mogelijk eveneens vanwege de genoemde opstand, maar meestal omdat de stukken later opnieuw zijn gebruikt, of vernietigd. In 1844 werd het Ministerie van Marine in Den Haag door brand geteisterd. Daarbij zijn de stukken uit de Bataafs-Franse tijd nagenoeg verloren gegaan. Wel is de index bewaard, zodat in ieder geval bekend is welke stukken hebben bestaan, en wie de afzenders of ontvangers waren. Verder is het archief van het Département des Bouches-de-l'Escaut (Zeeland) deels verbrand tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Internet

In de afgelopen jaren hebben zowel het Nationaal Archief als de archieven in de provincies de inventarissen van hun archieven op internet gezet. Daarom heeft de gids zich beperkt tot een overzicht van de kernbestanden per archief. Zo kan snel worden nagegaan wat wel en niet aanwezig is. Aangegeven wordt of een inventaris digitaal raadpleegbaar is.

Nederlandse archieven: bestanden

Archieven zoveel mogelijk gelaten zoals ze waren

De archieven van Nederlandse instellingen zijn volgens het herkomstbeginsel bewaard als één geheel, met behoud van hun oorspronkelijke ordening. Alles wat door één organisatie, de archiefvormer, werd verzameld of aan stukken is geproduceerd, is samen met alle zoekmiddelen die daarbij horen in één archiefbestand te vinden. De moderne onderzoeker kan de archieven daarom op dezelfde manier gebruiken als de administratie destijds. Dit betekent dat hij het beste kan beginnen met de zoekmiddelen, vooral de indices op de besluiten. Aan de daar gevonden data en dagnummers is het archief 'opgehangen'. De gids besteedt daarom bijzondere aandacht aan de inhoud en de werking van indices en dergelijke.

Terugwerkende kracht

Archieven van een ministerie of ander bestuurslichaam zijn in Nederland steeds overgedragen aan de volgende instelling die zich met het beleidsterrein ging bezighouden. Inventarissen voegen daarom vaak archieven of delen van archieven van elkaar opvolgende instellingen bij elkaar. Een goed voorbeeld is de inventaris Archieven betreffende de Waterstaat 1798-1813. Daarin staan onderdelen uit de periode dat de Waterstaat eigenlijk bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken hoorde. De indices zitten dan nog in het archief van het Ministerie.

Ook voor de Bataafs-Franse tijd zijn zo veel inventarissen gebundeld. Dat sluit

aan bij de toenmalige praktijk, omdat in de samenstelling van het personeel en in de werkwijze van de administratie meestal weinig verandering optrad. Met name de zoekmiddelen vormen daarom vaak één doorlopende reeks. Met dossiers is dat soms ook het geval.

Alles bij elkaar betekent dit voor de Bataafs Franse tijd dat een inventaris van het archief van een ministerie of college vaak bestaat uit een reeks kleinere onderdelen. Het Nationaal Archief heeft dit intussen ondervangen door een decimale onderverdeling te hanteren. Zo is het nummer 2.01.10 toegekend aan het 'Archief van het Ministerie van Justitie vóór 1813 en het Nationaal Gerechtshof'. Dit laatste komt omdat er enkele jaren geen Ministerie van Justitie heeft bestaan en de taken werden waargenomen door een Nationaal Gerechtshof. De nummering van de onderdelen is in hoofdlijnen chronologisch: 2.01.10.01 Archief van het Agentschap van Justitie, 2.01.10.02 Archief van *het Nationaal Gerechtshof 1802-1811*, 2.01.10.03 Archief van het Nationaal Syndicaat 1802-1805, 2.01.10.04 Ministerie van Justitie en Politie 1806-1810, enzovoort.

In de gids is bij een instelling steeds opgegeven hoe het overkoepelende archiefbestand heet en wat de naam van het kleinere archiefbestand van de instelling zelf is. Overigens is het, nu de (deel)inventarissen op internet raadpleegbaar zijn, gemakkelijker om daarin rechtstreeks op archiefvormer te zoeken.

In de provinciale archieven zijn ook vaak de beschrijvingen van archieven van opeenvolgende gewestelijke besturen samengevoegd in één inventaris. Maar hier is ook, behoudens enkele uitzonderingen in oude inventarissen, gemakkelijk te zien bij welke instelling de stukken behoren.

Nederlandse archieven: onderzoek

Beschrijvingen

Nederlandse archiefinventarissen beschrijven de nummers van het archief op een formele manier. Dat is dus niet inhoudelijk, tenzij het een dossier betreft. Genoemd worden de aard van de stukken (bijvoorbeeld resoluties, verbalen, brieven, agenda's) en de periode waarop ze betrekking hebben. Voor de inhoud moeten de zoekmiddelen worden gebruikt die bij de archieven behoren. Vandaar dat de gids hieraan veel aandacht besteedt.

Indeling

In de archieven van de Republiek overheerste destijds de chronologische volgorde. Vanouds werden besluiten met de datum van behandeling aan bijlagen gekoppeld. Verreweg de meeste archieven uit de Bataafs-Franse tijd doen hetzelfde. Alleen is het weinig flexibele register met resoluties vervangen door een losbladig systeem van besluiten of 'verbalen'. Daaraan werden dan wel weer de ingekomen en uitgaande stukken vastgehaakt.

Uitgaande stukken werden soms opgenomen in de tekst van een besluit, soms aan een verbaal toegevoegd als losse minuut. Ingekomen stukken kwamen de ene maal bij het verbaal te liggen, een andere keer in een afzonderlijke reeks of in een samenhangend dossier. Daarom kon een besluit weleens heel kort zijn: 'Ingekomen brief x, voor kennisgeving aangenomen' of 'Aan y wordt een missive gestuurd over z'.

Kenmerken

Deze manier van werken had als voordeel dat er één chronologische reeks van besluiten met bijlagen ontstond. De bijbehorende ingekomen en uitgaande stukken werden voorzien van de datum van het besluit, en van een eigen nummer. Dat kon een uniek dagnummer zijn, een volgnummer op één dag, of, met name bij geheime

besluiten, een volletter. Datum en nummer van behandeling vormden samen het 'exhibitum', het moment waarop een zaak ter tafel kwam. Passeerde een stuk voor de tweede maal de revue, dan kreeg het een 'nader exhibitum'. Het is van groot belang om bij het citeren van een document deze kenmerken te vermelden. Ze bepalen de volgorde in het archief en dus de vindplaats. Ook de oude zoekmiddelen zijn nog steeds aan deze gegevens gekoppeld.

Zoekmiddelen

Om de lopende administratie bij te houden of in het eigen archief te zoeken, had de administratie niet voldoende aan de exhibita alleen. Daarom zijn er agenda's waarin alle stukken bij ontvangst met summier inhoud werden aangetekend en expeditielijsten met korte gegevens over de verzonden stukken. Soms zijn deze twee zoekmiddelen niet aangelegd of niet bewaard gebleven.

Agenda's en expeditielijsten hielpen vooral zolang stukken nog bij de bureaus in behandeling waren of pas verzonden. Voor wat we nu het semi-statische archief zouden noemen, werd een index met klapper het zwaartepunt. Deze maakte het mogelijk ook op de langere termijn naar de inhoud van besluiten te zoeken.

Het belangrijkste hulpmiddel voor het zoeken op inhoud, was en is de index. Nadat de verbalen met bijlagen hun eigen weg door de administratie hadden doorlopen, kwamen ze terecht bij de indexmaker. Hij vermeldde alles in de index, waarna de chartermeester de stukken opborg in het archief.

De index is dus in principe completer dan enige andere serie, want uit besluiten, bijlagen en dossiers werden later weleens stukken weggenomen die nooit teruggebracht of zelfs vernietigd zijn. Opname in de index bewijst dat een stuk heeft bestaan. Geprobeerd kan dan worden het bij de afzender of de ontvanger op te sporen, of in latere archieven naar hergebruik te zoeken.

De indexmaker vatte elk besluit leesbaar samen, vermeldde alle kenmerken, en gaf soms door-, terug- of kruisverwijzingen. Voor de indeling naar inhoud gebruikte hij meestal 'hoofden', globaal geformuleerde onderwerpen. Iedere indexmaker had een eigen systeem van indeling en doorverwijzing, dat in de gids wordt beschreven. Een index heeft vaak ook een klapper op namen van personen en plaatsen. Maar deze zijn vaak tamelijk onregelmatig van alfabetische indeling en dus moeilijk doorzoekbaar.

Zoekstrategie

De beste zoekstrategie is dus altijd, om eerst in de index te kijken wat er over een bepaald onderwerp te vinden is. Zijn de data en dagnummers genoteerd, dan kunnen de besluiten en de bijlagen worden opgevraagd. Het is daarbij vaak verstandig om chronologisch van achteren naar voren te werken. Als een bijlage later opnieuw is gebruikt, wordt hij op die manier het snelst teruggevonden. Dat kan veel speurwerk schelen.

Als een zaak op het hoogste niveau is behandeld, kan het beste eerst de index van de algemene secretarie van de uitvoerende macht, de zogenaamde groene index, worden geraadpleegd. Deze geeft een goed overzicht van de gangen van een document of zaak langs verschillende overheidsinstellingen. De kenmerken van de stukken bieden meteen de gewenste aanknopingspunten om in andere archieven verder te zoeken.

De gids ondersteunt de onderzoeker met een uitgebreide beschrijving van alle belangrijke zoekmiddelen met hun indeling en hun werking. Bij indices worden ook alle hoofden weergegeven, zodat de gebruiker meteen kan nagaan waar hij mogelijk moet kijken. Voor de algemene index van de staatssecretarie, de zogenaamde groene index, worden voor de jaren 1806-1811, dus de regering van Lodewijk Napoleon en het eerste jaar van het Gouvernement-Général, ook afbeeldingen geboden. Daarmee kan de gebruiker aan de slag om een overzicht te krijgen, of juist detailgegevens die in staat stellen verder te zoeken.

Frans archieven: achtergronden

Archieven van Hollande in de Franse tijd

De archieven van het Gouvernement-Général de Hollande bevinden zich in het Nationaal Archief in Den Haag. Die van de Hollandse Prefecturen in de Franse tijd zijn te raadplegen in de historische centra met de archieven van de huidige provincies. De herkomst van de intendant of préfet is meestal bepalend geweest voor inrichting van deze archieven, hetzij op Hollandse, hetzij op Franse wijze.

Nationale archieven in Frankrijk

In Frankrijk worden de oude archieven van de nationale overheid grotendeels bewaard in de Archives Nationales. Hierop bestaan echter belangrijke uitzonderingen. Van oudsher zijn de archieven betreffende de buitenlandse zaken, het leger en de marine bij de eigen ministeries gebleven. Voor de Bataafs-Franse tijd zijn daarom stukken te vinden in het Ministère des Affaires Étrangères in Parijs (algemene administratie) en in Nantes (de diplomatieke diensten). Landmacht, marine en douane hadden vroeger elk een eigen archiefbewaarkaats in het militaire complex van het Château de Vincennes. In de afgelopen jaren zijn deze Services historiques de l'Armée de terre, de la Marine et des Douanes bestuurlijk samengevoegd in de Service Historique de la Défense.

In de twintigste eeuw is in Frankrijk een beweging op gang gekomen om clusters met belangrijke nationale archieven over het hele land te verspreiden. Zo gingen de modernste archieven naar Fontainebleau, de archieven van Outre Mer (koloniën) naar Aix-en-Provence en de archieven over handel naar Nantes. Intussen is echter besloten de Archives Nationales uit Parijs te verhuizen naar nieuwbouw in Pierrefitte-sur-Seine. In samenhang hiermee treedt weer bestuurlijke samenvoeging op. De Service Archives Nationales omvat nu de bewaarplaatsen Parijs, Fontainebleau en Pierrefitte-sur-Seine. De twee gespecialiseerde diensten, de Service Archives Nationales d'Outre-Mer in Aix-en-Provence en de Service Archives Nationales du monde du travail in Roubaix blijven zelfstandige eenheden. Voor de Bataafs-Franse tijd zijn verreweg de meeste archieven te vinden in Parijs, in de toekomst in Pierrefitte-sur-Seine.

Lacunes

In Frankrijk zijn de oude archieven van het Conseil d'État, van het Cour des Comptes en van het Ministère des Finances verloren gegaan bij de brand van het paleis van de Tuilerieën tijdens de opstand van de commune van Parijs in 1871.

Internet

In de gids is aangegeven waar de archieven op het moment van afsluiten raadpleegbaar zijn. Op de websites www.archivesdefrance.culture.gouv.fr, www.diplomatie.gouv.fr en www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr wordt de meest actuele toestand aangegeven.

Frans archieven: bestanden

Ordening en beschrijving op archiefvormer en inhoud

In Frankrijk heeft het beginsel van de herkomst de globale indeling van archieven bepaald, evenals in Nederland. Materiaal van één instelling wordt bij elkaar gehouden in een of meer series (*versements*, overgedragen materiaal). Deze series hebben ieder een letter of letter/cijfercombinatie met naam. Daaruit valt de archiefvormer af te leiden en dus ook de globale inhoud. In de Franse archieven bestaat geen verband tussen de archiefkenmerken van besluiten en van correspondentie. De correspon-

dentie is soms nog ruwweg gegroepeerd naar beleidsterrein, maar dan houden de zekerheden meestal op, want de oorspronkelijke ordening van de stukken is niet gehandhaafd.

In de negentiende eeuw zijn namelijk alle documenten ingedeeld volgens een inhoudelijk-methodische classificatie (*classement*). Dit treft vooral de correspondentie die oorspronkelijk was ingedeeld naar divisie en bureau van de ministeries. Documenten werden bij overdracht meteen gesorteerd naar inhoud, een moeilijk hanteerbaar selectiecriteria. De verdeling is niet bijzonder doorzichtig en evenmin erg consequent. Bovendien zijn al meteen stukken weggegooid als niet relevant. De moderne Franse archiefdienst spreekt in verband met dit proces zelf van een 'catastrophe archivistique' en van 'ravages', ofschoon de serie F met archieven van ministeries er nog redelijk van af is gekomen¹.

Inventarissen

De Franse archieven bieden niet, zoals de Nederlandse, een overzicht van archieven met daarbij een verzameling inventarissen. De nadruk ligt eerder op de inhoudelijke inventarisatie, dan op de archieven zelf.

De Franse archiefdienst biedt drie lagen in de beschrijvingen van het archiefmateriaal. De eerste is de *État des inventaires*, die een gedrukt, nu ook digitaal beschikbaar, overzicht geeft van alle beschikbare gedrukte en niet gedrukte inventarissen. De ongedrukte boeken en de microfiches zijn in de leeszalen van de archieven te raadplegen. De gids neemt niet de volledige inhoud van de *État des inventaires* over. Soms zal het de moeite lonen, deze te raadplegen.

De tweede laag wordt gevormd door de *État général des fonds*. Dit algemene overzicht van de inhoud van de grote archiefseries is inmiddels ook op internet raadpleegbaar, zowel in de vorm van een PDF als via de database EGERIE. In deze database zijn de afzonderlijke beschrijvingen van afzonderlijke nummers of groepen nummers uit de *État général des fonds* opgenomen. Gezocht kan worden op de woorden die in deze globale beschrijvingen voorkomen. De resultaten zijn daarom tamelijk ruw. 'Hollande' levert wel resultaten op, maar geeft bij lange na niet weer waar zich 'Hollandse' stukken in de archieven bevinden. De beste strategie is om eerst de tekst van voor het eigen onderwerp relevante delen van de *État* te raadplegen en daarna in EGERIE met verschillende trefwoorden te checken of niets essentieels over het hoofd werd gezien.

Het nadeel van de beschrijvingen is, dat ze nog steeds globaal blijven en vaak in het ongewisse laten of er gegevens over Hollande in voorkomen. Sommige groepen documenten zijn alfabetisch ingedeeld op Departement, maar ook dan blijft het vaak onzeker of de Hollandse Departementen er in voorkomen. Zo ja, dan is dat bepaald niet systematisch gebeurd. Een wat meer op clusters georiënteerd overzicht biedt de *État sommaire des versements*, die niet voor alle series beschikbaar is en de *État des fonds* overlapt. Maar soms zijn de bewoordingen duidelijker.

De derde laag zijn de analytische inventarissen, die per dossier een inhoudelijke beschrijving geven. In deze inventarissen worden soms Nederlanders of Nederlandse plaatsen genoemd, maar dat is niet systematisch gebeurd. Als er een analytische inventaris van een archief bestaat, is dat de beste ingang voor het onderzoek. De analytische inventaris van het archief van het kabinet van Lodewijk Napoleon bijvoorbeeld is voortreffelijk. De gids geeft voor de stand bij afsluiting aan of er een dergelijke inventaris is, en zo ja voor welke onderdelen van archieven. De inhoud van analytische inventarissen is niet weergegeven, omdat ze ongetwijfeld ook gedigitaliseerd op internet zullen verschijnen.

1 J. Favier en D. Neirinck, *La pratique archivistique française* (Parijs, 1993), p. 34.

Franse archieven: onderzoek

Zoeken in de Franse nationale archieven is niet gemakkelijk. Daarom kan een onderzoek, zo mogelijk, het best in Nederland worden begonnen, zoals verderop wordt uitgelegd.

In de Franse archieven zijn de besluiten (*lois* en *arrêté's*) volledig gescheiden van de correspondentie opgeborgen. Dat weerspiegelt de werkwijze van de bureaucratie. De ordening van besluiten is chronologisch. Een besluit van een bepaalde datum is dus wel te vinden. Moeilijker wordt het als alleen het onderwerp of de betrokken persoon bekend is. Dan is het resultaat afhankelijk van de aanwezigheid en de kwaliteit van contemporaine zoekmiddelen op inhoud. Gegevens over aanstellingen in ambten zijn mede daarom niet altijd gemakkelijk terug te vinden.

De indeling van archieven naar inhoud is dus niet oorspronkelijk. Dit heeft vooral de correspondentie getroffen. Daar hebben de oude zoekmiddelen van de administraties, hoewel ze meestal bewaard zijn gebleven, geen nut meer om de vindplaats van een stuk te bepalen. De onderzoeker moet dus houvast zoeken in de inhoudelijke beschrijvingen in de overzichten en inventarissen. Wel zijn deze oude zoekmiddelen uiteraard nog nuttig om na te gaan om te bewijzen dat een bepaald stuk heeft bestaan.

Moeilijk vindbaar

Binnen een groep in aanmerking komende nummers van *cartons* (dozen) is helaas nog lang niet duidelijk in welk nummer het gezochte zich bevindt. De inhoudelijke of chronologische consistentie binnen een groep of reeks is soms zwak of afwezig. De brief van het ene Departement over een bepaalde zaak is er dan wel te vinden, die van het andere niet. Gelukkig zijn groepen dossiers soms per Departement ingedeeld. Maar helaas zijn de reacties van de Nederlandse Departementen weer niet altijd bewaard.

Maar ook binnen een *carton*, dat vaak een behoorlijk grote doos is, kan grote wanorde heersen. Dan moet ieder stuk worden bekeken op kenmerken en inhoud. Aan de kenmerken van de brieven is het snelst te zien welke gezagdragers, bureaus van ministeries of andere instellingen zich ermee hebben bemoeid. Dit eist van de onderzoeker een goede voorkennis van de organisatie.

Alles bij elkaar wordt daarom in Frankrijk zelf aangeraden om, als het onderwerp zich daartoe maar enigszins leent, *eerst in een departementaal archief te zoeken*. Pas als dit niets oplevert, en er geen andere mogelijkheden meer zijn, kan de gang naar Parijs worden gemaakt. *Deze waarschuwing geldt ook voor Nederland in de Franse tijd*. Pas als de archieven van de *Préfets*, van de *Gouverneur-Général* of van andere instellingen hier te lande niets opleveren, komt Parijs in beeld. Een uitzondering vormt het archief van Lodewijk Napoleon, dat in juli 1810 in zijn geheel is geconfisqueerd, nooit werd herordend en helder is ingedeeld.

Voor onderzoek naar *beleid(svoorbereiding) op centraal niveau*, rond de Keizer en zijn ministers, moet de onderzoeker uiteraard wel in Parijs beginnen. Van groot belang zijn dan niet alleen de uiteindelijke besluiten en de gevoerde correspondentie, maar vooral ook de zogenaamde *feuilles de travail*. Deze weerspiegelen het vooroverleg tussen de Keizer en zijn minister of tussen de minister en zijn ambtenaren.

Het onderzoek in Franse archieven is mede moeizaam, omdat er maar een beperkt aantal nummers (meestal zes) per dag mag worden aangevraagd. Dit vraagt logistiek inzicht. Sommige nummers zijn inhoudrijk, van andere kan alleen worden gehoopt dat er iets in zit. Daarom vergt het werk veel tijd, geduld en doorzettingsvermogen. Anderzijds kunnen er juist onverwachte vondsten worden gedaan, omdat het oude classement niet systematisch te werk is gegaan.

De digitale gids en deze gedrukte versie

De onderzoeksgids is ook op internet gepubliceerd (www.historici.nl) in de vorm van een doorzoekbare database. Behalve de hier gepresenteerde teksten zijn daar ook nog te vinden:

- kaarten van het grondgebied per periode.
- een op beleidsterreinen en rubrieken doorzoekbare digitale afbeelding van de Groene Index van de Staatssecretarie over de periode 1806-1811.
- Hoofdenlijsten van de grote indices van de ministeries.

De bewerking van zowel de digitale als deze gedrukte versie van de Onderzoeksgids werd afgesloten in het begin van 2009.

Hoofdstuk 1**LANDELIJKE INSTELLINGEN TIJDENS DE BATAAFSE
REPUBLIEK 1795-1798****COLLEGE VAN ADMINISTRATIE VAN DE DOMEINEN VAN NASSAU***Actief van 11 oktober 1796 tot 1 mei 1798.*

Nadat het stadhouderschap op 4 maart 1795 was afgeschaft, werden de Nassause domeinen door de gewesten waarin deze waren gelegen, geconfisqueerd. Bovendien is op 16 mei 1795 met het huis Nassau het Haags verdrag gesloten waarbij Frankrijk de inmiddels door dat land geconfisqueerde Nassause domeinen overdroeg aan de Bataafse Republiek.

De oude Nassause domeinraad werd op 5 maart 1795 ontslagen door Provisionele Representanten van Holland, het gewest waar het zwaartepunt van de administratie lag. Het decentrale beheer leverde echter grote moeilijkheden op, mede in verband met de betaling van schulden. Vandaar dat de Eerste Nationale Vergadering een Commissie van Superintendentie over de Domeinen van de gewezen stadhouder aanstelde. Deze beheerde alle domeinen. Onder verantwoording van deze commissie ging het College van Administratie van de Domeinen van Nassau, waarvan de instructie op 11 oktober 1796 werd vastgesteld, aan de slag. In 1798 werd de administratie van de Nassause domeinen overgedragen aan het Agentschap van Financiën. Daarna bleef deze onderdeel van de opeenvolgende ministeries. In 1806 werd een deel van de Nassause domeinen afgestaan aan Lodewijk Napoleon en toegevoegd aan de kroondomeinen.

Het college van Administratie van de domeinen van Nassau bestond uit vijf administrateurs, een thesaurier en een secretaris. Het voorzitterschap van het in Den Haag zetelende college rouleerde om de twee weken onder de administrateurs.

Wetgeving

1795 maart 4	Besluit van de Staten-Generaal: afschaffing van het stadhouderschap. (Resolutiën Staten-Generaal 1795, nr. 3862 p. 253-255; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 554).
1796 oktober 11	Decreet van de Nationale Vergadering: instructie voor de administrateurs van de door de Fransen geabandonneerde boedel van de vorst van Nassau (de volledige tekst, ook van de instructie, in 2.01.01.01 nr. 8).
1811 augustus 20	keizerlijk decreet: toevoeging van leningen op de domeinen van Nassau aan de publieke schuld van Hollandse (<i>Bulletin des Lois</i> serie IV deel XV nr. 386 p. 159-160 volledige tekst; Duvergier, <i>Collection</i> XVII p. 511).

Archieven

Archief van de Nassause domeinraad. Nationaal Archief. Den Haag. 1.08.11. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris biedt een overzicht van de betreffende domeinen volgens datum van verwerving.

Zoekmiddelen: 555-557 Agenda van ingekomen stukken bij de directeur van de Publieke domeinen, 1809-1811. Voor de hele periode vanaf 1679 tot en met 1811 638-679 algemene repertoria op de notulen en op de rollen van de civiele en criminele rechtspraak, ingedeeld naar domein. 695 index op de notulen van de Hollandse adminis-

trateurs, 1795-1796; 696-698 repertoria op de besluiten van Thesaurie-Generaal en Raden van Financiën en opvolgers, 1801-1811, ingedeeld naar correspondent (instellingen naar plaats van vestiging).

Besluiten: 198-201 notulen van de administrateurs van de Nassause domeingoederen in Holland 1795 - november 1796; 203-209 notulen van administrateurs van de goederen van de vorst van Nassau; 210-213 resoluties van de Agent van Financiën betreffende de Nassause domeinen 1798-1801; 214-224 resoluties van Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën inzake de domeinen van Nassau 1801-1805; 225-229 resoluties van de secretaris van staat voor de financiën inzake de Nassause domeinen, mei 1805 - juni 1806; 230-243, 249 besluiten van de minister van financiën inzake de Nassause domeinen juni 1806 - mei 1809; 250-268, 269-271 besluiten van de directeur der publieke domeinen inzake de Nassause domeinen mei 1809 - december 1810; 272-283 minuut-besluiten van de directeur van de staatsdomeinen in Holland december 1810 - december 1811. Verder 246-248 notulen van rekenmeesters van de Nassause domeinen.

Correspondentie: 305-554 Ingekomen stukken 1798-1811, per jaar genummerd, met exhibitum. Hiernaast 16642 ingekomen stukken bij de Intendant van de keizerlijke kroongoederen in Holland, vooral inzake Oost-Friesland en 16643 ingekomen stukken bij de directeur van de staatsdomeinen inzake de verkoop van domeinen, 1811. De minuten en kopieën van uitgaande stukken vanaf 558. Vanaf 738-763 1807 adviezen van de administrateurs vanaf 1795.

Geheim: 190 Secrete notulen van de opvolgers van de domeinraad tot 1811, met 197 minuut-geheime besluiten.

Diversen: het archief bevat een groot aantal financiële stukken, plus deelarchieven per domein. De inventaris geeft hierbij telkens een overzicht van de lotgevallen van het betreffende domein en uiteraard gegevens over eigendom en vervreemding.

Literatuur

- Heijs, M.A.G. en E.A.T.M. Schreuder, "Verandering en continuïteit: het beheer van de domeinen van Nassau na 1795" in: L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn en F.J. van Rooijen (red.), *Tussen vrijheidsboom en oranjewimpel. Bijdragen tot de geschiedenis van de periode 1795-1813* (Rotterdam, 1995), p. 309-315.

COMITÉ TOT DE ALGEMENE ZAKEN VAN HET BONDGENOOTSCHAP TE LANDE

Actief van 4 maart 1795 tot 16 februari 1798.

Het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande zette het werk voort van de op 4 maart 1795 opgeheven Raad van State en van de thesaurier-generaal. Het Comité begrootte de niet-militaire uitgaven in een civiele lijst en de militaire uitgaven in staten van oorlog. Verder verzorgde het Comité de betalingen en hun registratie. Het droeg de verantwoordelijkheid voor de landmacht, de fortificaties, de hospitalen en voor de landelijke financiën. Het Comité voerde tot eind mei 1795 bovendien het bewind over de Generaliteitslanden. Ter vervanging van de Raad van State en van de Hoge Krijgsraad deed het departement militair van het Comité de hoge militaire rechtspraak voor het hele land, gesteund door een advocaat-fiscaal. Advies kon worden gevraagd aan 's Lands Advocaten. Na de opheffing van het Comité werd de militaire rechtspraak zelfs tijdelijk aan deze advocaten opgedragen.

Het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande stond achtereenvolgens onder gezag van de Staten-Generaal en daarna van de Eerste en de

Tweede nationale vergadering. Daarna functioneerde het Comité nog tot 16 februari 1798 onder verantwoordelijkheid van het Provisioneel Uitvoerend Bewind. Het Departement van Financierie (zie onder) heeft de werkzaamheden zelfs tot 1 april 1799 voortgezet, waarna de taken werden overgenomen door de Agent van Financiën.

Het Comité bestond uit eenentwintig leden. In feite werd dit aantal snel verkleind door vacatures open te laten. Het voorzitterschap rouleerde om de acht dagen. Het Comité had een algemene secretaris en een advocaat-fiscaal voor de militaire zaken. Op 3 december 1795 werd ook besloten de taken van de ontvanger-generaal van de Unie te splitsen, zodat de administratie te water afviel en alleen die te lande overbleef.

Het Comité had drie departementen met elk zeven leden, een substituut-secretaris en eigen klerken: 1) departement militair voor het leger, de voorraden en oorlog in het algemeen; 2) een departement van financierie voor de gelden uit de provincies en uit de Generaliteitslanden en 3) korte tijd een departement voor de generaliteitslanden.

Op 7 maart 1795 werden vijf bureaus bij het Comité opgericht, waarvan er drie, het bureau van de infanterie, het bureau van de cavalerie en het bureau van habillement al op 18 juli 1795 werden opgeheven. Het vierde bureau, dat van de genie en artillerie, hield in 1796 op te bestaan. Een bureau van gezondheid werd opgericht op 23 september 1795. Korte tijd, van 14 oktober 1795 tot 1 januari 1797, bestond er ook een bureau der generaals ten dienste van de generaals te velde. Nadat het al sinds begin juli 1795 had gefunctioneerd, werd op 10 december van dat jaar het bureau tot de expeditie van de militaire zaken formeel opgericht. Op 12 december 1797 is het opgeheven en zijn de werkzaamheden overgeheveld naar de algemene secretarie van het Comité. Van maart 1795 tot in 1797 was er een afzonderlijke directeur van de militaire plans en kaarten.

Enkele bureaus met speciale taken zijn, ook los van het Comité, blijven bestaan totdat het werk was afgedaan. In verband met de opheffing van het staatse leger functioneerde van september 1795 tot in 1801 het Bureau van Liquidatie van de Oude Armée. Ter vervanging van de particuliere solliciteurs die aan de onderdelen van het staatse leger uitbetaling hadden gedaan, werd in juli 1795 het Bureau van betaling van de Nationale Armée opgericht, dat pas in 1806 zou worden opgeheven. Ook de Franse troepen werden uitbetaald via een bureau, namelijk het Commissariaat van de Franse troepen in soldij van de Bataafse Republiek (zie aldaar).

Wetgeving

1795 maart 4

Besluit van de Staten-Generaal: opheffing van de Raad van State en oprichting van het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande met dezelfde werkzaamheden (de proclamatie van het besluit vond plaats op 11 maart 1795; Bannier, *Grondwetten*, p. 554-555).

1798 januari 30

Decreet van de Constituerende Vergadering: het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande zal voortaan rapporteren aan het Provisioneel Uitvoerend bewind (*Decreten Constituerende Vergadering I* (januari 1798) p. 196; nr. 532 Groene Index 1798, p. 41).

Archieven

1) *Archieven van het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande 1795-1798*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.01. Digitaal raadpleegbaar. *Zoekmiddelen*: 33-36 indices op de minuut-resoluties; 134 indices op de minuut-secrete resoluties. NB De gedrukte inventaris Van Schie p. 34-47 geeft een systematische hoofdenlijst van de gewone indices, evenals de digitale versie van deze *Gids*.

Besluiten: 1-21 notulen minuut-resoluties; 22-32 notulen net-resoluties.

Correspondentie: 37-42 en 43-47 uitgaande stukken; 48-127 ingekomen stukken.

Geheim: 133 minuten van secrete resoluties; 135 minuten van uitgaande secrete brieven.

ven; 136 minuten van ingekomen secrete brieven.

Diversen: Registers van instructies en van akten, doorlopend tot 1797, bevinden zich in het archief van de Raad van State. Van de departementen van het Comité zijn geen stukken bewaard, behalve van het departement van finantie, waaronder de registers van ordinnanties, 144-148. Hiernaast behoren tot het archief ook een klein aantal afzonderlijke dossiers van enkele functionarissen en commissies, namelijk de advocaat-fiscaal, de commissarissen tot de zaken van justitie, de commissarissen tot de Franse zaken, de personele commissie ter defensie van de Bataafse Republiek en het bureau van liquidatie van de oude armée.

2) *Archief van de Eerste commissaris voor de Franse troepen in dienst van de Bataafse Republiek*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.03. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder Commissariaat der Franse troepen in Soldij der Bataafse republiek.

3) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar. Voor de volledige beschrijving zie onder Uitvoerend Bewind, Agent van Oorlog.

Literatuur

- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813)*. Den Haag, 1979.
- Graaff, H.H.A. de, *De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de bevels-verhoudingen bij de landmacht, 1795-1955*. 's-Gravenhage, 1957.
- *Raad van State 450 jaar*. 's-Gravenhage, 1981.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Ringoir, H., *Nederlandse generaals van 1568 tot 1940*. 's-Gravenhage, 1981.
- Ringoir, H., *Hoofdofficieren der infanterie van 1568 tot 1813*. 's-Gravenhage, 1981.

COMITÉ TOT DE ZAKEN VAN DE KOLONIËN EN BEZITTINGEN OP DE KUST VAN GUINEA EN IN AMERIKA

Actief van 1 november 1795 tot 2 januari 1801.

Het Comité tot de Zaken van de Koloniën en Bezittingen op de kust van Guinea en in Amerika verving de door de Staten-Generaal in 1792 ingestelde Raad over de Koloniën in Amerika en over de Bezittingen van de staat in Afrika. Deze Raad had de bezittingen van de voormalige Westindische Compagnie, van de Sociëteit van Suriname en van de directie van Berbice bestuurd. Over al deze gebieden kreeg het Comité nu het gezag in militaire zaken en ten aanzien van de handel. Overigens veroverden de Engelsen al in 1796 Demerara, Essequibo en Berbice. Over bleven Suriname (in 1799 door de Engelsen veroverd), de Bovenwindse Eilanden (in 1800 eveneens door de Engelsen in bezit genomen) en de Benedenwindse eilanden (in 1801 na een Franse verovering in Engelse handen overgegaan). De kust van Guinée is daarentegen steeds in Nederlandse handen gebleven.

Het Comité bestond formeel uit eenentwintig leden, twee te benoemen door de Staten-Generaal, drie door Zeeland, twee door Gelderland, twee door Utrecht, twee door Friesland, twee door Overijssel, twee door Groningen en zes door de stad Amsterdam vanwege haar directe belang in Suriname en Berbice. Zeeland behield om dezelfde reden voorrechten ten aanzien van Essequibo en Demerara. Het presidentschap van het Comité rouleerde om de acht dagen. Voor het Comité werkten een secretaris, een ontvanger-generaal, en een advocaat-fiscaal die bevoegd was voor militaire en burgerlijke zaken.

Het Comité telde drie departementen van elk zeven leden, een substituut-secretaris en eigen klerken: 1) het militaire departement; 2) het huishoudelijke depar-

tement voor de behandeling van de slaven en het bestuur, 3) het departement voor handel en financiën. Ieder departement kreeg een substituut-secretaris en het noodzakelijke aantal klerken.

Wetgeving

- 1795 oktober 9 Besluit van de Staten-Generaal: oprichting van een Comité tot de Zaken van de Koloniën en Bezittingen op de kust van Guinea en in Amerika per 1 november 1795 (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3863, p. 1996).
- 1798 februari 20 Decreet van de Constituerende Vergadering: vernietiging van de Commissie tot de Westindische Handel en instelling van een Intermediair Bestuur over de Zaken der Koloniën en Bezittingen in Amerika en op de kust van Guinea per 1 april 1798 (het besluit is nooit geïmplementeerd). Decreten van de Constituerende Vergadering 1798, p. 433-435.
- 1800 december 29 nr. 56 Besluit van het Uitvoerend Bewind: opheffing van het Comité tot de Zaken der Koloniën en Bezittingen in Amerika en oprichting van de Raad der Amerikaanse Koloniën en Bezittingen (2.01.01.07 nr. 538 Groene Index 1800 p. 1573; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 91 ongefolieerd).

Archieven

Archief van het Comité tot de Zaken van de Koloniën en bezittingen op de kust van Guinea en in Amerika, november 1795 - december 1800. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.28.01. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 16-21 register op de notulen 1795-1800; 22-24 register op de notulen 1795-1797. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 54.

Besluiten: 1-5 minuut-notulen van het Comité 1795-1799; 6-15 notulen van het Comité 1795-1800; 147-151 notulen van het departement van politie en justitie 1795-1800, 147-151; 152 notulen van het departement van militie en defensie 1795-1800, 152; 153-155 notulen van het departement van commercie en financiën 1795-1800.

Correspondentie: 32 bijlagen op de notulen van het Comité 1795-1800; 42-54 uitgaande brieven van het Comité, verdeeld naar instellingen in Nederland en naar koloniën. Bij het Comité ingekomen brieven, rapporten en rekestes, vanaf 61 tot en met 146, gemengd met andere dossiers. Een deel van de bij het Comité ingekomen stukken is beschreven onder rubrieken betreffende de afzonderlijke koloniën. Hieronder vallen ook de notulen van de plaatselijke instellingen. In de 157-159 bijlagen bij de notulen van het departement van commercie en financiën 1796-1800.

Geheim: 31 bevat naast notulen ook secrete stukken; 33-35 minuut-secrete notulen van het Comité met bijlagen 1796-1800; 36-38 secrete notulen van het Comité 1796-1800; ook 39 en 40-41 bevatten secrete notulen van dezelfde periode; 156 secrete notulen van het departement van commercie en financiën 1797-1800.

Diversen: Tot het onderdeel departement van commercie en financie behoren allerlei stukken van financiële aard, waaronder de rekeningen van de ontvanger-generaal. Verder behoren tot het archief de deelarchieven van de departementen te Amsterdam en in Zeeland, elk met eigen notulen en correspondentie, 187-247.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.

COMITÉ TOT DE ZAKEN VAN DE MARINE
Actief van 27 februari 1795 tot 1 februari 1798.

Het Comité tot de Zaken van de Marine verving de voormalige Admiraliteiten, zowel voor de zeezaken als zodanig als voor de inning van de convoeien en licenten en de militaire rechtspraak ter zee.

Het Comité telde eenentwintig leden, door de Staten-Generaal zonder onderscheid te benoemen uit de gehele Republiek. De president wisselde om de acht dagen.

Het Comité telde drie departementen van elk zeven leden, een substituut-secretaris en eigen klerken: 1) equipage en directie van de oorlog te water, 2) financiën en 3) rechtspraak inzake convoeien en licenten.

Het Comité had een secretaris en een advocaat-fiscaal-generaal die bevoegd was voor de convoeien en licenten, voor de militaire zaken en voor andere delicten van het landspersoneel. Op 3 december 1795 werd ook besloten de taken van de ontvanger-generaal van de Unie op te splitsen en een afzonderlijke ontvanger-generaal voor de administratie te water aan te stellen.

Wetgeving

1795 februari 27	Besluit van de Staten-Generaal: opheffing van de Admiraliteiten en oprichting van een Comité tot de Zaken van de Marine (Resolutiën Staten-Generaal 1795, nr. 3862 p. 230).
1795 december 3	Besluit van de Staten-Generaal: splitsing van de taken van de ontvanger-generaal per 1 januari 1796 in ontvanger-generaal van de Unie, ontvanger-generaal van de marine en ontvanger van de loterijen (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3862 p. 2518).
1796 februari 8	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van de instructie voor de ontvanger-generaal van de administratie te water (Resolutiën Staten-Generaal 1796 nr. 3864 p. 349).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Marine 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.29.01. Digitaal raadpleegbaar.

De archieven van het Ministerie van Marine hebben in 1844 grote brandschade geleden. Ze zijn daarom zeer onvolledig en deels niet raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 381 index op de rapporten aan de Koning 1809-1810; 435-441 bevatten indices 1803, en fragment van 1807, en delen van de jaren 1808-1810 en zijn dus zeer onvolledig.

Besluiten: 1-9 resoluties van het Comité tot de zaken van de marine 1795-1797; 486-494 notulen van het departement van equipage 1795-1799; 10-33 verbalen van de Agent van Marine 1799-1801; 34-56 notulen van de Raad voor de Marine 1802-1805; 57-63 verbalen van de secretaris van staat voor de marine 1805-1806; 64-78 verbalen van de minister van Marine 1806-1808; 79-109 verbalen van de minister van Marine en Koloniën, departement van marine 1808-1810.

Correspondentie: 110-331 ingekomen stukken ingedeeld naar afzender; 332-427 uitgaande stukken ingedeeld naar ontvanger; 429-434 relatieven tot de verbalen 1795-1810. Het betreft in *de negentiende eeuw* gekochte of ontvangen stukken afkomstig van maarschalk Verhuell en minister Van der Heim.

Geheim: 442-449 geheime notulen 1795-1810, met enkele hiaten en kennelijk zeer beschadigd.

Diversen: 427A kopie-orderboek aan zeeofficieren 1795-1797; 428 concept-instructies voor commanderende officieren 1801-1808. Een groot aantal in de inventaris nader omschreven kleine dossiers van allerlei aard in 450-461. In de inventaris staat aangegeven of de stukken ontbreken dan wel ontoegankelijk zijn. 464-476 en 505-522 zijn

de rekeningen van de ontvanger-generaal van de marine 1796-1805; 477-485 commissieboeken, eedboeken en register van borgtochten. Verder bevat het archief de archieven van de departementen van de marine te Hoorn (1795-1798), te Harlingen (1795-1810), te Rotterdam (1795-1813) en te Amsterdam, (1795-1808) en 225 register van militaire en burger ambtenaren in Indië 1798-1809. In 127-232 in het onderdeel nagekomen stukken bevinden zich uiteenlopende kleinere dossiers uit alle lagen van de organisatie van het Ministerie.

Een keizerlijk Decreet van 18 augustus 1810 bepaalde dat gedeelten van de kaarten en plans berustende onder de Ministeries van Marine en van Oorlog moesten worden overgebracht naar Parijs.

2) *Archief van het Departement der convooien en licenten 1795-1798*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 11 klad-index op de besluiten; 12-13 index op de besluiten 1795-1798.

Besluiten: 1-6 minuut-besluiten; 7-10 register van net-besluiten.

Correspondentie: 14-36 bijlagen tot de besluiten 1795-1798, ingedeeld naar correspondent.

Geheim: 51 een minuut-secreet besluit, 1796.

Diversen: Het archief bevat nog een aantal losse dossiers.

3) *Archief van het Comité tot de Zaken van de Marine, 1795-1798 (rechtspraak zeemacht)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.11. Digitaal raadpleegbaar.

Onderdeel B 1 van de inventaris van het archief van de colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1813 (1818) is het archief van het Comité tot de Zaken van de Marine, in zoverre dat de militaire rechtspraak ter zee betreft. Het bevat daarom geen notulen, maar alleen 210 het register van de criminele sententies van het Comité 1795-1798, een register van dagvaardingen, verhoren en andere processtukken.

4) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

5) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Simons, C.H.F., *Marine justitie. Ontwikkelingen in de strafrechtspleging bij de Nederlandse zeemacht gedurende de tweede helft van de 18e eeuw en het begin van de 19e eeuw*. Assen, 1974.

COMITÉ TOT DE ZAKEN VAN DE OOST-INDISCHE HANDEL EN BEZITTINGEN

Actief van 1 maart 1796 tot 15 mei 1800.

Het Comité tot de Oostindische Handel en Bezittingen verving het college van Bewindhebbers van de Oostindische Compagnie, dat per 1 maart 1796 feitelijk werd opgeheven. De staatsregeling van 1798 verklaarde de Oostindische bezittingen en koloniën tot staatsbezit. Van deze gebieden was overigens de Kaap reeds in 1795 veroverd door Engeland. Datzelfde gold voor de Indiase vestigingen in Surat, Bengalen en Coromandel en de Indonesische vestigingen in Malakka, Malabar en Padang. In 1800 werden Ceylon, Ambon en Banda bezet en in 1801 zou Ternate nog volgen. Maar onder andere Java, Kanton en Deshima bleven in Nederlands bezit.

Het Comité had vier departementen: 1) defensie met zeven leden; 2) huishoudelijk bestuur met zeven leden; 3) handel met negen leden en 4) financiën met zeven

leden. Deze aantallen leden zijn echter formeel en in feite nooit bereikt.

Elk departement had een substituut-secretaris. Het Comité als geheel beschikte over een secretaris, een advocaat-fiscaal, een visitateur-generaal en een ontvanger-generaal.

Wetgeving

1795 december 12	Besluit van de Staten-Generaal: oprichting van een Comité tot de Zaken van de Oost-Indische handel en bezittingen (op 4 februari 1796 besloten de Staten-Generaal de datum van ingang te wijzigen en deze te stellen op 1 maart 1796 (Archief Staten-Generaal Resolutiën 1795, nr. 3863).
1800 mei 6 nr. 41	Besluit van het Uitvoerend Bewind: opheffing van het Comité tot de Oost-Indische Handel en Bezittingen per 15 mei 1800; oprichting van een Raad der Aziatische bezittingen en Etablissements (2.01.01.07 nr. 537 Groene index 1800 p. 612).

Archieven

1) *Archief van het Comité tot de Zaken van de Oost-Indische handel en bezittingen, 1 maart 1796-15 mei 1800*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.01. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: nr 10 alfabetisch zakenregister op de minuut-resoluties in de vorm van een index met hoofdenlijst; 23 en 24 index op ingestelde commissies; 30 index op de uitgaande missiven; 23 en 24 register van aan de departementen en bijzondere commissies opgedragen commissiorialen; 30 index op de missiven aan correspondenten in de Republiek en in Europa; 43 index op de ingekomen brieven 1796-1800; 47 repertorium op ingediende rekesten. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 55-59.

Besluiten: 1-9 minuut-resoluties met bijlagen; 11-15 kopie-resoluties met bijlagen.

Correspondentie: 37-137 ingekomen stukken verdeeld naar soort en de missiven vervolgens naar afzender, waaronder ook kopieën van interne Indische correspondentie en van documenten van vóór 1796; 25-36 minuten van de uitgaande stukken, verdeeld in Europese correspondentie en correspondentie met Indië en China.

Geheim: 16, 17 minuut Secrete Resolutiën met bijlagen; 18-22 Kopie Secrete Resolutiën met kopie van de bijlagen.

Diversen: Een tweede gedeelte van het archief omvat de archieven van de afzonderlijke departementen en van bijzondere commissies. In 138-174 de eigen notulen en correspondentie van de departementen. Verder waren er een aantal commissies werkzaam, waarvan die ten comptoire te Middelburg eigen notulen bijhield (175-178) en de overige enkele eigen dossiers vormden.

Het derde gedeelte van het archief bevat 202-244 nagekomen stukken, overgenomen uit het koloniaal archief van de toenmalige eerste afdeling van het Algemeen Rijksarchief. Hierin bevinden zich onder andere 209-213 minuut-notulen van het departement van huishoudelijk bestuur en aanvullingen op archieven in het tweede gedeelte van de inventaris. Ten slotte worden 237-244 een aantal losse stukken beschreven.

2) *Comité Oost-Indische handel en bezittingen 1791-1799 (specificatie overgekomen brieven en papieren)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.32. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft het bestuur in Oost-Indië.

3) *Comptabiliteit betreffende Oost-Indische Bezittingen, 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de in Nederland zetelende comptabelen, zowel in de residentie als in de afzonderlijke kantoren.

4) *Oost-Indische troepen, 1799-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.07. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft militaire zaken in Nederland ten behoeve van Oost-Indië. Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

5) *Collectie F.W. Fennekol*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.007.52. Digitaal raadpleegbaar.

Fennekol was onder andere provisionele representant van Holland en daarna werkzaam op het gebied van de koloniën.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.
- Schutte, G.J., *De Nederlandse patriotten en de koloniën. Een onderzoek naar hun denkbeelden en optreden, 1770-1800*. Groningen, 1974.

COMMISSARIAAT DER FRANSE TROEPEN IN SOLDIJ DER BATAAFSE REPUBLIEK

Actief van 20 maart 1797 tot 21 februari 1798.

Bij het tractaat van Den Haag van 16 mei 1795 had de Bataafse Republiek op zich genomen 25.000 man Franse troepen te onderhouden. Aanvankelijk hielden zich met de uitvoering twee Comités bezig. Het ene, van de provincie Holland, het Comité der vivres, werd op 25 juli 1795 tot generaliteitscomité verklaard, naast het tweede, het Comité tot bezorging der behoeften en noodwendigheden van de Franse troepen. Op 9 oktober 1795 hadden de Staten-Generaal vervolgens het Comité tot betaling van de Franse troepen in soldij van de Bataafse Republiek opgericht. Hier van was het commissariaat weer de opvolger. Op 29 augustus 1801 werd het aantal Franse militairen teruggebracht tot 10.000 man, te onderhouden totdat vrede was gesloten met Engeland. Bij de vrede van Amiens van maart 1802 bleven de troepen echter. Toen opnieuw vijandelijkheden uitbraken, werd hun aantal op 25 juni 1803 bij verdrag vermeerderd tot 18.000.

Tot augustus 1801 had het commissariaat een eerste commissaris en vier commissarissen die elk een departement bestierden, namelijk 1) generaal bureau; 2) departement militair; 3) departement van administratie; 4) departement van financiën. Tot het commissariaat behoorden verder een secretaris, een ontvanger, een commissaris tot de revuen (voor monstering van troepen) en een magazijnmeester.

Wetgeving

1798 februari 21 nr. 27 Besluit van het Uitvoerend Bewind: het Commissariaat van de Franse Troepen wordt onderdeel van het Agentschap van Oorlog, onder bestuur van de agent (de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 5).

Archieven

Archief van de Eerste commissaris voor de Franse troepen in dienst van de Bataafse Republiek. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.03. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: Alleen een klapper op namen van geadresseerden op de 34-36 van de brieven aan lagere overheidsinstellingen, maart - september 1797, 37.

Correspondentie: 24-33 Ingekomen brieven van het gouvernement; 1-23 Uitgaande brieven aan het gouvernement; 64-111 Ingekomen brieven aan lagere overheidsinstellingen en personen; 34-63 Uitgaande brieven aan lagere overheidsinstellingen en personen. NB Deze series bevatten ook alle correspondentie met Franse autoriteiten.

Diversen: 156-193 Rekeningen en verantwoordingen wegens alle soorten betalingen.

CONSTITUERENDE VERGADERING REPRESENTERENDE HET BATAAFSE VOLK

Actief van 22 januari 1798 tot 4 mei 1798.

Hoofdtak van de Constituerende Vergadering was het opstellen van een constitutie voor de Bataafse Republiek. Intussen was de vergadering op nationaal niveau bevoegd inzake de buitenlandse betrekkingen, vrede en oorlog, tractaten, allianties en ambassadeurs, munt, landmacht, zeemacht en de financiën, dit laatste echter alleen in zoverre het de eigen werkzaamheden betrof. Zolang nog geen grondwet was aangenomen, bleven de zelfstandige bevoegdheden van de besturen van de afzonderlijke provincies intact. De naast de Nationale Vergadering functionerende vier zelfstandige Comités tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande, tot de Zaken van de Marine, tot de Zaken van de Oostindische Handel en Bezittingen en tot de Zaken van de Koloniën en Bezittingen op de kust van Guïnea en in Amerika (zie aldaar) werden in februari 1798 opgeheven.

Op 22 januari 1798 had een staatsgreep plaatsgevonden. De Tweede Nationale Vergadering had besloten haar eigen reglement nietig te verklaren en zichzelf voort te zetten onder de naam Constituerende Vergadering. Achtentwintig leden werden gearresteerd en van het lidmaatschap vervallen verklaard, elf leden weigerden een verklaring tegen het federalisme af te leggen en achtentwintig leden zeiden daarna nog eigener beweging hun lidmaatschap op. Op 17 maart 1798 aanvaardde de Constituerende Vergadering een concept-constitutie, die op 23 april 1798 door de van federalisten gezuiverde kiezers werd aanvaard. Op 4 mei 1798 zette de Constituerende Vergadering zichzelf, zonder de voorgeschreven verkiezingen te hebben gehouden, om tot Vertegenwoordigend Lichaam, om zo binnen de nieuwe staatsregeling te kunnen functioneren.

De president van de Constituerende Vergadering werd met volstreekte meerderheid voor veertien dagen verkozen door de leden van de vergadering. Hij was pas weer herkiesbaar na twee maanden of na vier verkiezingen. De Constituerende Vergadering werkte met vijf vaste commissies: 1) commissie van finantie, met vijf leden, gesteund door twee amanuenses of klerken; 2) commissie van opperbestuur (ook oppertoezicht) over de organisatie van de Bataafse gewapende burgermacht, met twaalf leden, ondersteund door een militaire deskundige en een amanuensis; 3) commissie van toezicht op de vergaderplaats en de politie van dezelve, met vier leden; 4) commissie van de drukkerij, met vier leden; 5) commissie van superintendie over het college van administratie der door de Franse republiek geabandonneerde goederen van de vorst van Nassau, met zeven leden.

Wetgeving

1798 januari 22	Decreet van de Constituerende Vergadering: vernietiging reglement van de Nationale Vergadering, wettige voortzetting als Constituerende Vergadering, macht de provinciale en kwartierlijke soevereiniteit te vernietigen; instelling Constitutiecommissie (De tekst van de proclamatie in: <i>Decreten van de Constituerende vergadering 1798</i> p. 24-35).
1798 januari 25	Decreet van de Constituerende Vergadering: vaststelling van de grondbeginselen van de te ontwerpen staatsregeling (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 37-44. Zie ook De Gou, <i>Staatsregeling 1798</i> , deel 2, p. 20-29).
1798 februari 20	Decreet van de Constituerende Vergadering: vaststelling van een reglement van orde van de Constituerende Vergadering (<i>Decreten van de Constituerende Vergadering II</i> (februari 1798) p. 435-437. De tekst van het reglement in hierop volgende bijlage met eigen paginanummering 1-13).
1798 mei 6	Besluit van het Uitvoerend Bewind: proclamatie van het

Voorlopig Uitvoerend Bewind dat de Constituerende Vergadering zich op 4 mei 1798 heeft ontbonden en gevormd tot het Vertegenwoordigend Lichaam (Bannier, *Grondwetten*, p. 560-561).

Archieven

1) *Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796 -18 september 1801 (betreffende de Constituerende Vergadering)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 536 index op de decreten januari - mei 1798. Bij de hieronder genoemde gedrukte decreten bevinden zich eveneens indices, 724. De indices op de geheime decreten in 553. Op de ingekomen rekesten maart 1796 - september 1801 bestaat een afzonderlijke index, 544-550. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 36-38.

Besluiten: 33-36 minuut-decreten januari - mei 1798. De minuut-decreten dienden als basis voor het decretenregister van de openbare vergaderingen, dat werd gedrukt door de Landsdrukkerij. Hierin zijn ook opgenomen vrijwel alle schriftelijk ingediende rapporten, adviezen en voorstellen en, volledig of samengevat, de ingekomen en uitgaande correspondentie. 578-581 bevatten deze gedrukte decreten van september januari tot mei 1798.

Publicaties en proclamaties van de Constituerende Vergadering werden gedrukt. Onderdeel III 2 van de inventaris geeft een overzicht voor zover deze boeken in het Nationaal Archief aanwezig zijn. Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5 ten slotte geeft de commissorialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekesten, 182-222 en 236-275 zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender werkzaam was, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1. Ingekomen rekesten vormen een afzonderlijke serie, voor de constituerende vergadering de 313-321. Voor niet afgehandelde rekesten zie 443 en 444. Soms ook zijn de ingekomen stukken en de minuten van uitgaande brieven opgeborgen bij de minuut-decreten. De minuten van de uitgaande brieven van de Constituerende Vergadering in 159. Onderdeel III van de inventaris geeft onder andere een overzicht van de kopieboeken van brieven.

Geheim: De minuten van de geheime decreten van de constituerende vergadering in 514. De net decreten 521. 527 bevat de geheime ingekomen stukken bij de Eerste en de Tweede Nationale Vergadering.

Commissies: Van de commissies van de nationale vergadering bleef alleen de commissie van de drukkerij in de Constituerende Vergadering gehandhaafd. 498-500 bevatten de notulen en stukken van deze commissie. Het archief van de Derde Constitutiecommissie is niet bewaard gebleven. Daarnaast waren er wel personele commissies met eigen dossiers, beschreven in onderdeel IV van de inventaris.

Diversen: Het verslag van de openbare zittingen van de Constituerende Vergadering is door particulieren vanaf de tribune opgesteld en gedrukt onder de titel *Dagverhaal der handelingen van de constituerende vergadering*. Voor een beschouwing van de aard en de zwakheden van het Dagverhaal, dat dagelijks behoorde te verschijnen, zie De Gou, *Ontwerp Constitutie 1797* I p. XLIV e.v. Het ligt in de bedoeling van het Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, dit dagverhaal digitaal uit te geven. Zie voor de beschikbare versie van het Nationaal Archief de website www.dagverhaal.nl.

2) *Archief van de commissie van de drukkerij van de Nationale Vergadering, daarna van de Constituerende Vergadering en het Vertegenwoordigend Lichaam*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder Eerste Nationale Vergadering.

Literatuur

- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1798. Bronnen voor de totstandkoming. Deel I Bronnen vóór 22 januari 1798*. Den Haag, 1988.
- *Dagverhaal der handelingen van de Nationaale Vergadering representeerende het volk van Nederland en van de Constitueerende Vergadering representeerende het Bataafsche Volk*. 9 dln. Den Haag, 1796-1798. Digitaal raadpleegbaar: www.dagverhaal.nl.
- Elias, A.M. en P.C.M. Schölvinc, met medewerking van H. Boels, *Volksrepresentanten en wetgevers. De politieke elite in de Bataafs-Franse tijd 1796-1810*. Amsterdam, 1991.

CONSTITUTIECOMMISSIE VAN 1796

Actief van 27 april 1796 tot 10 november 1796.

Krachtens het reglement voor de Eerste Nationale Vergadering van 30 december 1795 moest deze vergadering binnen veertien dagen na de eerste zitting een commissie van eenentwintig leden benoemen, die binnen zes maanden een grondwet diende te ontwerpen. De Constitutiecommissie opereerde onafhankelijk van de Nationale Vergadering. De constitutiecommissie telde zes representanten uit Holland, een uit Drenthe en twee uit Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Zeeland en Bataafs Brabant elk.

De door de commissie opgestelde ontwerp-constitutie werd door de Eerste Nationale Vergadering aanmerkelijk gewijzigd en op 1 augustus 1797 door de kiezers in de grondvergaderingen verworpen.

Wetgeving

1795 december 30	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van het reglement voor de Nationale Vergadering, die bijeen zal komen op 18 februari 1796 (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3863 p. 2776; Bannier, <i>Grondwetten van Nederland</i> (Zwolle, 1936) 17-35).
1796 maart 15	Decreet van de Nationale Vergadering: instelling van een Commissie tot het ontwerpen van een Constitutie (Friesland en Zeeland hadden nog geen representanten aangewezen, dus ook geen leden voor de Commissie) (Decreten Nationale Vergadering I (maart 1796), p. 309-310).

Archieven

Archief van de Eerste Constitutiecommissie van de Eerste Nationale Vergadering. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief van de eerste constitutiecommissie bestaat uit notulen met bijlagen (801 en 802), uit enkele grote dossiers inzake de financiën van de gewesten (806-812) en inzake de bevolkingssamenstelling (814-823) versies van de concept-grondwet (824-828) en andere ingekomen stukken.

Literatuur

- Gou, L. de, *Het plan van constitutie van 1796. Chronologische bewerking van het archief van de eerste constitutiecommissie ingesteld bij decreet van de Nationale vergadering van 15 maart 1796*. Den Haag, 1975.

CONSTITUTIECOMMISSIE VAN 1797*Actief van 15 september 1797 tot 22 januari 1798*

Krachtens het reglement voor de Nationale Vergadering van 30 december 1795 moest ook de Tweede Nationale Vergadering binnen veertien dagen na de eerste zitting een commissie van eenentwintig leden benoemen, die binnen zes maanden een grondwet diende te ontwerpen. De Constitutiecommissie opereerde daarbij onafhankelijk van de Nationale Vergadering. De Constitutiecommissie telde zes representanten uit Holland, een uit Drenthe en twee uit Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland, Utrecht, Zeeland en Bataafs Brabant elk. De constitutiecommissie werkte met subcommissies en stelde begin november 1797 een externe commissie in voor financiële adviezen.

Aan het bestaan van deze Constitutiecommissie kwam een einde door de staatsgreep van 22 januari 1798, zonder dat de commissie een ontwerp van constitutie gereed had.

Wetgeving

1795 december 30	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van het reglement voor de Nationale Vergadering, die bijeen zal komen op 18 februari 1796 (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3863 p. 2776; Bannier, <i>Grondwetten van Nederland</i> (Zwolle, 1936) 17-35).
1798 januari 22	Decreet Constituerende Vergadering: vernietiging reglement van de Nationale Vergadering, wettige voortzetting als Constituerende Vergadering, macht de provinciale en kwartierlijke soevereiniteit te vernietigen; instelling Constitutiecommissie (De tekst van de proclamatie in: Decreten van de Constituerende Vergadering 1798, p. 24-35).

Archieven

Archief van de tweede constitutiecommissie van de Tweede Nationale Vergadering. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Het archief van de tweede constitutiecommissie bevat 843 notulen, enkele ingekomen stukken en veel rekestes van gereformeerde inwoners van de Republiek (851-863) en van niet-gereformeerde inwoners (864-866) inzake de positie van de Gereformeerde Kerk binnen de Republiek, geordend naar woonplaats.

Literatuur

- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1798. Bronnen voor de totstandkoming. Deel I Bronnen vóór 22 januari 1798.* Den Haag, 1988.

DIRECTIE VAN DE LEVANTSE HANDEL*Actief vanaf vóór 1795 tot 31 december 1810.*

De Directie van de Levantse Handel was in 1625 opgericht door kooplieden en reders. De zelfstandige directie bevorderde de scheepvaart en de handel met de Levant, schiep daarvoor de infrastructuur, regelde de begeleiding van schepen en hief voor de financiering last- en tanzagelden. Hierdoor ontstonden al snel nauwere banden met de staat, ook voor de buitenlandse betrekkingen met de Levant en de advisering inzake deze handel in het algemeen. De stilstand van de handel in de Bataafs-Franse periode betekende een afname van deze activiteiten. In 1797 en later is daarom subsidie verleend door de staat.

Er bestonden vier directies. Die van Amsterdam, de oudste, was de presiden-

tiële, die het algemene bestuur behartigde, de algemene vergaderingen bijeen riep en het algemene financiële beheer voerde. De jongere directies van Rotterdam en Hoorn voegden zich onder het algemene bestuur. De directie van Middelburg hield zich geheel afzijdig. Omdat de Directie van de Levantse handel lastgelden hief en staatssubsidies ontving, werden begrotingen ingediend bij het Departement van Financiën en de rekeningen ter controle aangeboden bij de landelijke rekenkamers. De Directie had het gebouw van de Nederlandse ambassade in Pera bij Constantinopel in eigendom en droeg vanouds bij aan het traktement van de ambassadeur aldaar.

Verder werden op verschillende plaatsen in het Midden-Oosten agentschappen onderhouden, alsook een hospitaal in Smyrna.

De plaatselijke directies werden tot 1799 aangesteld door de betreffende steden. In 1799 besloten het Vertegenwoordigend Lichaam en het Uitvoerend Bewind de Directie van de Levantse handel in stand te houden en op oude sterkte te brengen. Voor vacatures dienden de plaatselijke directies een tweetal te nomineren, waaruit het Uitvoerend Bewind een directeur koos. De directie Amsterdam kwam zo weer op zeven leden. Hun zittingsduur was twee jaar. Ook nadien is de Directie gehandhaafd, totdat Keizer Napoleon deze per 31 december 1810 ophief.

De directie had commissarissen op Texel en op Vlieland, alsmede commiezen ter konvooi, een ontvanger van de last- en tanzagelden, secretarissen en boekhouders in Amsterdam en Rotterdam, en uiteraard personeel in het Midden-Oosten.

Wetgeving

1799 april 19	Decreet Tweede Kamer Vertegenwoordigend Lichaam: besluit tot instandhouding van de Directie van de Levantse handel (het Uitvoerend Bewind nam op 24 april 1799 besluiten om het decreet uit te voeren. Groene Index 1799 nr. 534 p. 394; <i>Bronnen Levantse handel</i> IV 1, p. 622 volledige tekst).
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Directeuren van de Levantse handel worden in hun functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 12; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1810 november 21 nr. 3	Besluit Lieutenant-Général: bepalingen inzake de liquidatie van de zaken van de Directie van de Levantse handel (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 557).

Archieven

Archief van de Directie van de Levantse handel en de navigatie in de Middellandse Zee. Nationaal Archief. Den Haag. 1.03.01. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief is onderverdeeld naar de vier directies van Amsterdam, Hoorn, Rotterdam en Middelburg. De onderdelen bevatten de gebruikelijke onderdelen van resoluties en correspondentie. Daarnaast bevat het archief van de directie Amsterdam onder andere een commissieboek 1625-1800 en financiële gegevens betreffende de lastgelden en betreffende de vestigingen in de Levant. De directie Rotterdam heeft 322 een algemene index op het eigen archief. In elk van de onderdelen bevinden zich gegevens over de algemene vergaderingen te Amsterdam.

Literatuur

- Nanninga, J.G., *Bronnen tot de geschiedenis van den Levantschen Handel*, IV, 1765-1826, Eerste stuk, 's-Gravenhage, 1964.

EERSTE NATIONALE VERGADERING, REPRESENTERENDE HET VOLK VAN NEDERLAND

Actief van 1 maart 1796 tot 31 augustus 1797.

Hoofdtak van de Eerste Nationale Vergadering was de opstelling, binnen anderhalf jaar, van een constitutie voor de Bataafse Republiek. Intussen was de Nationale Vergadering als bestuurlijke opvolger van de Staten-Generaal op nationaal niveau ook bevoegd op het terrein van de buitenlandse betrekkingen, vrede en oorlog, tractaten, allianties en ambassadeurs, munt, landmacht, zeemacht en de financiën, dit laatste in zoverre het de eigen werkzaamheden betrof. Zolang nog geen grondwet was aangenomen, bleven de zelfstandige bevoegdheden van de besturen van de afzonderlijke provincies intact. Naast de Nationale Vergadering bleven de vier door de Staten-Generaal ingestelde Comités tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande, van de Marine, van de Oostindische compagnie en van de Westindische bezittingen (zie aldaar) functioneren. Zij brachten rapport uit aan de Nationale Vergadering.

Op 15 maart 1796 benoemde de Nationale Vergadering uit haar midden een geheel onafhankelijke Constitutiecommissie van eenentwintig leden (de Constitutiecommissie van 1796, zie aldaar). De op 8 augustus 1797 bij volksstemming aan de kiezers voorgelegde concept-constitutie werd echter verworpen. Hierop vooruitlopend was reeds op 1 augustus 1797 een Tweede Nationale Vergadering verkozen.

De president van de Nationale Vergadering werd door de leden gekozen voor twee weken en was daarna twee maanden ofwel vier verkiezingen niet herkiesbaar. De Nationale Vergadering besliste bij meerderheid van stemmen zonder overleg met de provincies. De verkiezing van de honderdzesentwintig leden vond plaats in getrapte vorm, volgens een districtenstelsel. Stemrecht hadden mannelijke inwoners van twintig jaar en ouder die niet van de bedeling afhankelijk waren. Ook moesten zij een politieke verklaring hebben afgelegd vóór de oppermacht van het volk en tegen erfelijke ambten en waardigheden. Per grondvergadering van vijfhonderd inwoners werd een "kiezer" aangewezen. Dertig grondvergaderingen vormden samen een district van vijftienduizend inwoners. De kiezers van het district kozen één lid van de Nationale Vergadering en een plaatsvervanger. De plaatsvervangers moesten optreden zolang de daartoe aangewezen leden hun werk vervulden in de Constitutiecommissie.

De Nationale Vergadering telde volgens het Reglement van orde vijf vaste commissies, waarvan de leden maar in één commissie tegelijk konden zitten:

- 1) commissie der buitenlandse zaken met zes leden plus, qualitate qua, de president van de nationale vergadering, die zoals vermeld om de twee weken wisselde. Om de twee maanden werd een lid uitgeloot, dat wel herkiesbaar was. De allereerste benoeming vond plaats uit een voordracht van twaalf personen door de president en de commissie van constitutie. Alleen deze commissie had een eigen, niet stemhebbende, secretaris met staf. Deze laatste werd door de Nationale vergadering verkozen uit een voordracht van drie personen door de commissie van buitenlandse zaken;
- 2) commissie tot de binnenlandse correspondentie van twaalf leden, te benoemen bij meerderheid van stemmen. Iedere maand werden drie leden uitgeloot en vervangen door anderen. Voornaamste taak was de ontdekking en verijdeling van machinaties tegen de vrijheid en de welvaart van het algemene vaderland. Van de werkzaamheden werd iedere maand verslag uitgebracht in een comité-generaal, dus een besloten vergadering. De commissie mocht een amanuensis aanstellen;
- 3) commissie van finantie van vijf leden, voor de eerste maal te benoemen zoals voorgeschreven voor de commissie tot de buitenlandse zaken;
- 4) commissie van toezicht over de vergaderplaats en de politie van dezelve van vier leden;
- 5) commissie tot de drukkerij van vier leden.

Naast deze vaste commissies werden ook tijdelijke commissies ingesteld, waaronder de reeds genoemde Constitutiecommissie.

De Nationale Vergadering had twee secretarissen, die met volstreekte meerderheid van stemmen werden verkozen uit een lijst van door leden van de Nationale Vergadering opgegeven personen (ieder mocht twee namen opgeven). Het bijbehorende ambtenarencorps van de Nationale Kanselarij bestond bij besluit van 9 augustus 1796 behalve uit twee secretarissen uit een agent, twee commiezen ter expeditie, een chartermeester-kamerbewaarder, een indexmaker, een charterklerk, veertien ordinariis klerken, drie kamerbewaarders, een controleur van de boden, veertien boden en een concierge. Allen werden door de Nationale Vergadering benoemd.

De plaats van samenkomst was de balzaal van het voormalig stadhouderslijk kwartier aan het Binnenhof in Den Haag. Deze vleugel kreeg de naam Nationaal Gebouw of Nationaal Hotel. Omdat de Nationale Vergadering in het openbaar vergaderde, was het mogelijk een journalistiek verslag te publiceren. Dat gebeurde door de drukker Van Schelle onder de titel "Dagverhaal der Handelingen van de Nationale vergadering, representeerende het Volk van Nederland". Hiernaast stonden de officieel gedrukte en verspreide decreten.

Wetgeving

1795 december 30	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van het reglement voor de Nationale Vergadering, die bijeen zal komen op 18 februari 1796 (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3863 p. 2776; Bannier, <i>Grondwetten</i> (Zwolle, 1936) 17-350).
1796 maart 1	Decreet van de Nationale Vergadering: de Nationale Vergadering constitueert zich als representerend Lichaam van het Volk van Nederland (<i>Decreten van de Nationale Vergadering I</i> (maart 1796) p. 20-21; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 555-556).
1796 maart 23	Decreet van de Nationale Vergadering: vaststelling van de instructie voor de secretarissen van de Nationale Vergadering (de tekst is later samen met het reglement van orde geïnsereerd. Zie aldaar. <i>Decreten van de Nationale Vergadering I</i> (maart 1796) p. 450).
1796 maart 25	Decreet van de Nationale Vergadering: vaststelling van het reglement van orde van de Nationale Vergadering met bijgevoegd de instructie voor de secretarissen (<i>Decreten van de Nationale Vergadering I</i> (maart 1796), p. 476-484 (reglement) en p. 485-487 (instructie)).
1796 april 1	Decreet van de Nationale Vergadering: vaststelling van de instructie voor de commissie van binnenlandse correspondentie (Voornaamste taak van de Commissie was de ontdekking en verijdeling van machinaties tegen de vrijheid en de welvaart van het algemene vaderland. <i>Decreten Nationale Vergadering II</i> (april 1796), p. 21-23).
1796 april 4	Decreet van de Nationale Vergadering: vaststelling van de instructie voor de secretaris van de commissie van Buitenlandse Zaken. (De instructie is geamplieerd op voorstel van 12 april 1796 (geïnsereerd). <i>Decreten Nationale Vergadering II</i> , p. 21 (niet geïnsereerd)).

Archieven

1) *Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796 -18 september 1801 (betreffende de eerste Nationale Vergadering)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 534-535 indices op de decreten maart 1796 - mei 1796, januari - decem-

ber 1797. Voor de maanden juni - december 1796 zie Archief van de Staten-Generaal 3681, index op de ordinarijs resoluties van 1796. Bij de hieronder genoemde gedrukte decreten bevinden zich volledige indices. De indices op de geheime decreten in de 551-553. Op de ingekomen rekestes maart 1796 - september 1801 bestaat een afzonderlijke index, 544-550. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 38-40.

Besluiten: 1-18 minuut-decreten maart 1796 - augustus 1797; 24-32 net-decreten maart 1796 - november 1796. De rest ontbreekt. De minuut-decreten dienden als basis voor het decretenregister van de openbare vergaderingen, dat werd gedrukt door de Landsdrukkerij. Hierin zijn ook opgenomen vrijwel alle schriftelijk ingediende rapporten, adviezen en voorstellen en, volledig of samengevat, de ingekomen en uitgaande correspondentie. 555-572 bevatten deze gedrukte decreten maart 1796 - augustus 1797.

Publicaties en proclamaties van de Eerste Nationale Vergadering werden gedrukt. Onderdeel III 2 van de inventaris geeft een overzicht voor zover deze boeken in het Nationaal Archief aanwezig zijn. Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5 ten slotte geeft de commisserialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekestes, 182-222 en 236-275 zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender werkzaam was, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1. Ingekomen rekestes vormen een afzonderlijke serie, voor de Eerste Nationale vergadering de 276-306. Voor niet afgehandelde rekestes zie 443 en 444. Soms ook zijn de ingekomen stukken en de minuten van uitgaande brieven opgeborgen bij de minuut-decreten. De minuten van de uitgaande brieven van zowel de Eerste als de Tweede Nationale Vergadering in 157. Onderdeel III van de inventaris geeft onder andere een overzicht van de kopieboeken van brieven.

Geheim: De minuten van de geheime decreten van de Eerste en de Tweede Nationale Vergadering maart 1796 - januari 1798 in de 512 en 513. De net decreten maart 1796 - januari 1798 in de 519 en 520. 527 bevat de geheime ingekomen stukken bij de Eerste en de Tweede Nationale Vergadering.

Commissies: De archieven van de commissies van de eerste nationale Vergadering, zowel van de vaste, als van de eerste constitutiecommissie, en van een aantal personele commissies betreffende bijzondere onderwerpen, vaak met eigen notulen en stukken, zijn beschreven in onderdeel IV van de inventaris. Zie ook hieronder.

Diversen: Het verslag van de openbare zittingen van de nationale vergadering is door particulieren vanaf de tribune opgesteld en gedrukt onder de titel Dagverhaal der handelingen van de Nationale Vergadering, representeerende het Volk van Nederland. Voor een beschouwing van de aard en de zwakheden van het Dagverhaal, dat dagelijks behoorde te verschijnen, zie De Gou, *Ontwerp Constitutie 1797* I p. XLIV e.v. Zie voor de beschikbare versie van het Nationaal Archief de website www.dagverhaal.nl.

2) *Archief van de Commissie voor de Buitenlandse Zaken van de Nationale Vergadering.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 364-365A indices 1796 en 1797; 381 A klapper op index 1796; 407 index op uitgaande brieven 1796-1797; 408 en 408A index op ordinarijs en secrete resoluties 1798; 101A chronologische lijst van adressanten van uitgaande brieven april 1796 - december 1797.

Besluiten: 1-2 minuut-notulen 1796-1798; 25-28 net-notulen april 1796 - december 1797.

Correspondentie: 396 register van uitgaande brieven 1797; 65-68 minuten van alle uitgaande stukken; 397 stukken gewisseld met de Commissie tot de Buitenlandse Zaken van de Nationale Vergadering 1797; 102-103 brievenboeken. De ingekomen stukken zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als di-

plomaten in het buitenland (per land), 126-195. Enkele dossiers zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen, 360-363. Daarnaast zijn rekestes en memories afzonderlijk gearchiveerd, 196-204. In het Supplement nog 395.

Geheim: 47-49 minuut-geheime notulen; 55-56 net-geheime notulen.

3) *Archief van de Commissie tot de Binnenlandse Correspondentie uit de Nationale Vergadering*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: Op de notulen van september 1796 tot mei 1797 is een alfabetische index gemaakt (in 2 en 3).

Besluiten: 1-6 notulen 1796-1798.

Correspondentie: 7 en 8 respectievelijk minuten en net van uitgaande brieven 1796-1798; 10-14 ingekomen stukken.

Geheim: het register van secrete notulen ontbreekt.

Diversen: 9 paspoorten, 1796-1798.

4) *Archief van de Commissie van Finantie van de Nationale Vergadering*. Blijkens de inventaris van de Wetgevende Colleges (2.01.01.01) is het archief van deze Commissie later overgebracht naar dat van het Ministerie van Financiën en daar verloren geraakt.

5) *Archief van de commissie van de drukkerij van de Nationale Vergadering, daarna van de constituerende Vergadering en het Vertegenwoordigend Lichaam*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar

Het kleine archief bestaat uit 498 notulen, 499 rekeningen en 500 registers en weeklijsten betreffende de ontvangsten en uitgaven van de drukkerij.

6) *Archief van de Eerste Constitutiecommissie van de Eerste Nationale Vergadering*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor een beschrijving zie onder Constitutiecommissie van 1796.

Literatuur

- Gou, L. de, *Het plan van constitutie van 1796. Chronologische bewerking van het archief van de eerste constitutiecommissie ingesteld bij decreet van de Nationale vergadering van 15 maart 1796*. Den Haag, 1975.
- Elias, A.M. en P.C.M. Schölvinck, met medewerking van H. Boels, *Volksrepresentanten en wetgevers. De politieke elite in de Bataafs-Franse tijd 1796-1810*. Amsterdam, 1991.
- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.
- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Gou, L. de, bew., *Het ontwerp van constitutie van 1797. De behandeling van het plan van constitutie in de Nationale Vergadering. Met een facsimile uitgave van het ontwerp van constitutie*, Deel I 10 november 1796-10 april 1797, deel II 11 april-13 september 1797, deel III, Indices, concordanties e.d. en facsimile van het Ontwerp van Constitutie. Den Haag, 1983-1985.
- Hugenholtz, W.R. en H. Boels, "De griffie van de Staten-Generaal en van de Nationale Vergadering, 1780-1798" in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* XC (1977) p. 391-422.
- Vreede, G.W., *Bijdragen tot de geschiedenis der omwenteling van 1795 tot 1798*. 2 dln. Amsterdam, 1847-1851.
- *Dagverhaal der handelingen van de Nationale Vergadering representeerende het volk van Nederland en van de Constitueerende Vergadering representeerende het Bataafsche Volk*. 9 dln. Den Haag, 1796-1798. Digitaal raadpleegbaar: www.dagverhaal.nl
- *Ontwerp van Constitutie voor het Bataafsche Volk door de Nationale Vergadering ter goed- of afkeuring aan hetzelfde volk voorgedragen*. Den Haag, 1797.

GENERALITEITSLOTERIJ (EN OPVOLGERS)*Actief van 1 januari 1796 tot november 1813.*

Al vanaf het begin van de achttiende eeuw hadden de Staten-Generaal loterijen georganiseerd. Vanaf 1726 vonden regelmatig generaliteitsloterijen plaats volgens een klassensysteem met een aantal trekkingen. Onder verantwoordelijkheid van de ontvanger-generaal van de Unie waren in den lande collecteurs en debiteurs doende om de loten te verkopen. Per 1 januari 1796 werd door de Staten-Generaal een afzonderlijke ontvanger aangesteld voor de Generaliteitsloterij en zijn opvolgers. Vanaf 1805 viel hij onder verantwoordelijkheid van de Secretaris van Staat voor de Financiën en zijn opvolgers. De naam van de loterij zelf veranderde mee, namelijk vanaf 1795 Bataafse Loterij, vanaf 1806 Koninklijke Hollandse Loterij en in 1811 de Keizerlijke Hollandse Loterij.

Wetgeving

1795 december 3	Besluit van de Staten-Generaal: splitsing van de taken van de ontvanger-generaal per 1 januari 1796 in ontvanger-generaal van de Unie, ontvanger-generaal van de marine en ontvanger van de loterijen (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3862 p. 2518).
1796 februari 4	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van de instructie voor de ontvanger-generaal van de Generaliteitsloterij (Resoluties Staten-Generaal 1796 nr. 3864 p. 284).
1811 januari 6	Keizerlijk decreet: goedkeuring 109e Hollandse Loterij (Groene index 1811 p. 54. In 2.01.01.08 nr. 8 gewaarmerkt extract van het decreet. Duvergier, <i>Collection XVII</i> p. 291. Niet opgenomen in het <i>Bulletin des Lois</i> .).

Archieven

1) *Archief van de Directie Staatsloterij van het Ministerie van Financiën, 1757-1941*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.08.66. Digitaal raadpleegbaar. CAS-inventaris nr. 532, Winschoten, 2003.

Tot het archief behoort een Verzameling van besluiten en verordeningen betrekking hebbende op de Koninklijke Nederlandse loterij, 1812 -1827, 1. De volgende plannen van loterijen zijn bewaard gebleven: 8 Generaliteitsloterij, 1757-1804; 9 Bataafse Loterij, 1805 -1806; 10 Koninklijke Hollandse Loterij, 1806 -1810; 11 Keizerlijke Hollandse Loterij, 1811-1813.

2) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief het kasboek van de opeenvolgende Nationale Loterijen 1803-1814, 1149H. Voor de volledige beschrijving van dit archief zie onder Koninkrijk Holland, Ministerie van Financiën.

Literatuur

– Hubert, K., *Een goed lot. Staatsloterij vanaf 1726*. Laren, 1992.

GENERALITEITSMUNTKAMER*Actief vanaf vóór 1795 tot juni 1798.*

De Raden en Generaalmeesters van de Munt, samen de Generaliteitsmuntkamer, hielden toezicht op het muntwezen en de muntslag in de Republiek. De essayeur-generaal controleerde meer in het bijzonder de muntslag.

De Generaliteitsmuntkamer was samengesteld uit drie raden en generaalmeeesters en de essayeur-generaal.

Nadat in 1795 het voltallige personeel van de kamer was vervangen, werd deze in juni 1798 door het Intermediair Uitvoerend Bewind opgeheven in het kader van de centralisatie van de financiën. De taken gingen over op de Agent van Financiën, waarna alleen de essayeur-generaal onder verantwoordelijkheid van de Agent in functie bleef.

Wetgeving

1798 juni 23

Besluit van het Intermediair Uitvoerend Bewind: opheffing van de Generaliteitsmuntkamer, de taken overgenomen door de Agent van Financiën (2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 79).

Archieven

Archief van de Generaliteitsmuntkamer. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.44. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief bevat stukken betreffende de werkzaamheden van de Raden en Generaalmeesters van de Munt en van de essayeur-generaal, tot de opheffing van het college in 1798. NB de aan de gedrukte inventaris toegevoegde 67-76 bevatten de resoluties van de Raden en Generaalmeesters.

Literatuur

- Bondam, J.K., “Archief van den Essayeur-Generaal van ‘s Rijks Munt” in: *Inventarissen van ‘s Rijks Archieven III* (1930) p. 40-41.
- Luijt, J. en M. Houtman, *Personeel aan de Munt van Utrecht 1579-1806*. Utrecht [1999].
- Beek, M.L.F. van der en A.A.J. Scheffers, *Gedrukte muntplakkaten uit de Bataafse tijd. dl. 1 Landelijke en provinciale overheden*. Utrecht, 2003.

GENERALITEITSREKENKAMER

Actief van vóór 1795 tot 15 augustus 1799.

Tussen 1795 en 1799, het jaar waarin overeenkomstig de constitutie van 1798 de Generaliteitsrekenkamer werd opgeheven, zijn er in vergelijking met de periode van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden slechts kleine wijzigingen gekomen in de taken. De belangrijkste waren de registratie van ordonnanties ten laste van de Generaliteit en de controle van de rekeningen van de ontvangers-generaal en van de overige ontvangers die onder het gezag van de Staten-Generaal, daarna van de Eerste en de Tweede Nationale vergadering, vielen.

Archieven

Archief van de Generaliteitsrekenkamer. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.43. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief van de Generaliteitsrekenkamer bestaat uit grote reeksen resoluties, ingekomen stukken en minuten van uitgaande brieven. Daarnaast bevat het een groot aantal rekeningen. De nummers 6, 7, 20 en 21 bevatten de minuut- en de netresoluties voor de jaren 1788-1799. Bij de minuut-registers zit een klapper.

Literatuur

- Huussen, A.H., “De Generaliteitsrekenkamer, 1608-1799” in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* (‘s-Gravenhage, 1989) p. 67-109.

RAAD VAN STATE*Actief van vóór 1795 tot 4 maart 1795*

De Raad van State, zoals deze naast de Staten-Generaal had gefunctioneerd op het terrein van de financiën (generale petitie en proposities tot de consenten, opstellen van de staat van oorlog en het maken van overzichten van achterstallen), het toezicht op de betalingen aan het leger had uitgeoefend en de Generaliteitslanden had bestuurd, werd in maart 1795 opgeheven. De Generaliteitslanden werden volwaardig lid van de Bataafse Republiek met zelfbestuur, al of niet gecombineerd met bestaande bestuurlijke eenheden. De financiële taken, mede ten aanzien van het leger, gingen over op het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande.

Wetgeving

1795 maart 4

Besluit van de Staten-Generaal: opheffing van de Raad van State en oprichting van het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande met dezelfde werkzaamheden (De proclamatie van het besluit vond plaats op 11 maart 1795. Bannier, *Grondwetten*, p. 554-555).

Literatuur

– *Raad van State 450 jaar*. 's-Gravenhage, 1981.

STATEN-GENERAAL DER VERENIGDE NEDERLANDSE PROVINCIEËN*Actief van 28 januari 1795 tot 1 maart 1796*

In januari 1795 vond in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden een omwenteling plaats na het binnentrekken van het Franse leger. Stadhouders Willem V verliet het land op 18 januari 1795 in de pink Johanna Hogenraat om zich van Scheveningen naar Engeland te begeven, met voornemen om uit Plymouth naar een provincie van de Republiek terug te keren. Deze stap werd op 19 januari 1795 door de Staten-Generaal goedgekeurd.

Op 25 januari 1795 werden de representanten van Frankrijk in Den Haag verwelkomd door een commissie uit de Staten-Generaal en de Raad van State. Besloten werd dat, terwijl in Parijs werd onderhandeld over de Republiek, de Franse troepen van het nodige zouden worden voorzien.

Op 28 januari 1795 verschenen de eerste gedeputeerden van de Provisionele Representanten van Holland ter vergadering, waar aan hen op de gebruikelijke wijze sessie werd verleend. Vanaf 23 februari 1795 dragen de resoluties na het jaartal de mededeling: "het eerste jaar van de Bataafse vrijheid". Zodra in de provincies revolutionaire besturen waren ingesteld, stuurden deze nieuwe representanten naar de bestaande Staten-Generaal (na Holland, zoals vermeld op 28 januari 1795, betrof dit Utrecht op 2 februari 1795, Gelderland op 9 februari 1795, Overijssel op 11 februari 1795, Friesland op 27 februari 1795, Groningen op 7 maart 1795 en Zeeland op 13 maart 1795).

De Staten-Generaal ontbonden zichzelf op 1 maart 1796 en droegen hun bevoegdheden over aan de Nationale Vergadering.

In de samenstelling uit deputaties van de gewesten en de formele werkwijze kwamen in de onderhavige periode geen veranderingen.

Wetgeving

1795 januari 5

Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van de in-

	structies van de griffier, de commies en de agent van de Staten-Generaal (Resolutiën Staten-Generaal nr. 3862 p. 5).
1795 februari 20	Besluit van de Staten-Generaal: boven alle stukken zal worden gesteld “Gelijkheid, Vrijheid, Broederschap”, gevolgd door het jaartal en het eerste (en zo vervolgens) jaar der Bataafse Vrijheid (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3862 p. 197).
1795 maart 4	Besluit van de Staten-Generaal: afschaffing van het stadhouderschap (Resolutiën Staten-Generaal 1795, nr. 3862 p. 253-255; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 554).
1795 december 3	Besluit van de Staten-Generaal: splitsing van de taken van de ontvanger-generaal per 1 januari 1796 in ontvanger-generaal van de Unie, ontvanger-generaal van de marine en ontvanger van de loterijen (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3862 p. 2518).
1796 januari 4	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van de instructies van de griffier, de commies en de agent van de Staten-Generaal (Resoluties Staten-Generaal 1796 nr. 3864 p. 17).
1796 maart 1	Besluit van de Staten-Generaal: na rapport van de commissie die de Nationale Vergadering heeft geïnstalleerd, sluit de president de laatste vergadering van de Staten-Generaal (Resoluties Staten-Generaal 1796 nr. 3864 p. 550; <i>Decreten van de Nationale Vergadering I</i> (maart 1796) p. 26).

Archieven

Het archief van de Staten-Generaal is bijzonder omvangrijk en de inventaris telt dan ook een aantal delen. De ruggengraat bestaat uit registers van resoluties, met indices, en bijlagen (verdeeld over liassen, loketkas en secrete kas). Voor de geschiedenis en de opbouw van het archief zij verwezen naar de onderstaande literatuur. De inventarissen:

Staten-Generaal 1576-1796. Inhoudsopgave. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.02. Digitaal raadpleegbaar.

Staten-Generaal 1576-1796. Resoluties. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.03. Digitaal raadpleegbaar.

Staten-Generaal 1576-1796. Bijlagen bij de resoluties. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.04. Digitaal raadpleegbaar.

Staten-Generaal 1576-1796 Vervolg bijlagen bij de resoluties. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.05. Digitaal raadpleegbaar.

Staten-Generaal 1576-1796 Brievenboeken, loketkas, secrete kas. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.06. Digitaal raadpleegbaar.

Staten-Generaal 1576-1796 Vervolg brievenboeken, loketkas, secrete kas. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

Staten-Generaal 1576-1796 Vervolg loketkas, secrete kas. tractaten en ratificaties 1700-1796, overgedragen archivalia, inventarissen en catalogi. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Hugenholtz, W.R. en H. Boels, “De griffie van de Staten-Generaal en van de Nationale Vergadering, 1780-1798” in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* XC (1977) p. 391-422.

- Josselin de Jong, F. de en A.R.M. Mommers, “Representanten ter Staten-Generaal 1795- 1796” in: *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie VI* (1952) p. 111-133.
- Thomassen, T.H.P.M., *Instrumenten van macht. De Staten-Generaal en hun archieven 1576-1796*. Amsterdam, 2009.

TWEEDE NATIONALE VERGADERING

Actief van 1 september 1797 tot 22 januari 1798.

De Tweede Nationale Vergadering kwam conform het besluit van de Staten-Generaal van 30 december 1795 bijeen, nadat op 8 augustus 1797 de ontwerp-grondwet van de Eerste Nationale vergadering door de kiezers was verworpen. De leden waren op 1 augustus 1797 op de voor de Nationale Vergadering voorgeschreven wijze verkozen.

De Tweede Nationale Vergadering was werkzaam op basis van hetzelfde reglement en dezelfde opzet als de Eerste Nationale Vergadering (zie aldaar). De door de Tweede Nationale Vergadering ingestelde Tweede Constitutiecommissie is als afzonderlijke instelling opgenomen.

Op 22 januari 1798 maakte een staatsgreep een einde aan de Tweede Nationale Vergadering. Achtentwintig leden werden gevangen gezet, elf weigerden een verklaring tegen het federalisme af te leggen en ten slotte bedankten achtentwintig leden daarna alsnog voor de eer.

De overgeblevenen zetten hun werk voort onder de naam Constituerende Vergadering (zie hoofdstuk 2).

Wetgeving

1795 december 30	Besluit van de Staten-Generaal: vaststelling van het reglement voor de Nationale Vergadering, die bijeen zal komen op 18 februari 1796 (Resolutiën Staten-Generaal 1795 nr. 3863 p. 2776; Bannier, <i>Grondwetten van Nederland</i> (Zwolle, 1936) 17-35).
1796 maart 25	Decreet van de Nationale Vergadering: vaststelling van het reglement van orde van de Nationale Vergadering met bijgevoegd de instructie voor de secretarissen (<i>Decreten Nationale Vergadering I</i> (maart 1796), p. 476-484 (reglement) en p. 485-487 (instructie)).
1798 januari 22	Decreet Constituerende Vergadering: vernietiging reglement van de Nationale Vergadering, wettige voortzetting als Constituerende Vergadering, macht de provinciale en kwartierlijke soevereiniteit te vernietigen; instelling Constitutiecommissie (De tekst van de proclamatie in: <i>Decreten van de constituerende vergadering</i> 1798 p. 24-35).

Archieven

1) Archief van de Wetgevende colleges 1 maart 1796 -18 september 1801 (betreffende de Tweede Nationale Vergadering). Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 535 index op de decreten januari - december 1797. Bij de hieronder genoemde gedrukte decreten bevinden zich volledige indices. De indices op de geheime decreten in de 552-553. Op de ingekomen rekestten maart 1796 - september 1801 bestaat een afzonderlijke index, 544-550. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 38-40.

Besluiten: 19-23 minuut-decreten september 1797 - januari 1798. De net-decreten

ontbreken. De minuut-decreten dienden als basis voor het decretenregister van de openbare vergaderingen, dat werd gedrukt door de landsdrukkerij. Hierin zijn ook opgenomen vrijwel alle schriftelijk ingediende rapporten, adviezen en voorstellen en, volledig of samengevat, de ingekomen en uitgaande correspondentie. 573-577 bevatten deze gedrukte decreten van september 1797 tot januari 1798.

Publicaties en proclamaties van de Tweede Nationale Vergadering werden gedrukt. Onderdeel III 2 van de inventaris geeft een overzicht voor zover deze boeken in het Nationaal Archief aanwezig zijn. Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5 ten slotte geeft de commisserialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekestes, 182-222 en 236 -275 zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender werkzaam was, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1. Ingekomen rekestes vormen een afzonderlijke serie, voor de Tweede Nationale Vergadering de 307-312. Voor niet afgehandelde rekestes zie 443 en 444. Soms ook zijn de ingekomen stukken en de minuten van uitgaande brieven opgeborgen bij de minuut-decreten. De minuten van de uitgaande brieven van zowel de Eerste als de Tweede Nationale Vergadering in 157. Onderdeel III van de inventaris geeft onder andere een overzicht van de kopieboeken van brieven.

Geheim: De minuten van de geheime decreten van de Tweede Nationale Vergadering januari 1797 - januari 1798 in 513. De net decreten januari 1797 - januari 1798 in 520. 527 bevat de geheime ingekomen stukken bij de Eerste en de Tweede Nationale Vergadering.

Commissies: De archieven van de commissies van de Tweede Nationale Vergadering, zowel van de vaste, als van de tweede constitutiecommissie, en van een aantal personele commissies betreffende bijzondere onderwerpen, vaak met eigen notulen en stukken, zijn beschreven in onderdeel IV van de inventaris. Zie ook hieronder.

Diversen: Het verslag van de openbare zittingen van de Nationale Vergadering is door particulieren vanaf de tribune opgesteld en gedrukt onder de titel *Dagverhaal der handelingen van de nationale vergadering, representeerende het volk van Nederland*. Voor een beschouwing van de aard en de zwakheden van het *Dagverhaal*, dat dagelijks behoorde te verschijnen, zie De Gou, *Ontwerp Constitutie 1797* I p. XLIV e.v.

Zie voor de beschikbare versie van het Nationaal Archief de website www.dagverhaal.nl.

2) **Archief van de Commissie voor de Buitenlandse Zaken van de Nationale Vergadering**. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder Eerste Nationale Vergadering.

3) **Archief van de Commissie tot de Binnenlandse Correspondentie uit de Nationale Vergadering**. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder Eerste Nationale Vergadering.

4) **Archief van de Commissie van finantie van de Nationale Vergadering**, zie onder Eerste Nationale Vergadering.

5) **Archief van de Commissie van de drukkerij van de Nationale Vergadering, daarna van de Constituerende Vergadering en het Vertegenwoordigend Lichaam**. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder Eerste Nationale Vergadering.

6) **Archief van de tweede constitutiecommissie van de Tweede Nationale Vergadering**. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder de Constitutiecommissie van 1797.

7) **Collectie Ockerse**. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.127. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het betreft W.A. Ockerse, lid van de Nationale Vergadering.

Literatuur

- Elias, A.M. en P.C.M. Schölvinc, met medewerking van H. Boels, *Volksrepresentanten en wetgevers. De politieke elite in de Bataafs-Franse tijd 1796-1810*. Amsterdam, 1991.
- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.
- Hugenholtz, W.R. en H. Boels, “De griffie van de Staten-Generaal en van de Nationale Vergadering, 1780-1798” in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* XC (1977) p. 391-422.
- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1798. Bronnen voor de totstandkoming. Deel I Bronnen vóór 22 januari 1798*, Den Haag, 1988.

Hoofdstuk 2

LANDELIJKE INSTELLINGEN TIJDENS HET UITVOEREND

BEWIND 1798-1801

AGENTSCHAP VAN BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Actief van 9 maart 1798 tot 1 december 1801.

De hoofdtaak van de Agent van Buitenlandse betrekkingen was de behartiging van de buitenlandse zaken. Hij beheerde zowel zijn departement met het archief in Den Haag als de diplomatieke dienst in het buitenland. Volgens instructie diende zijn uitgangspunt te zijn dat het Bataafse volk de wapenen alleen opneemt ter handhaving van de vrijheid en van het grondgebied of ter verdediging van bondgenoten. Verder moest stipte neutraliteit gehandhaafd en het volkenrecht geëerbiedigd worden. De samenstemming van de Franse en de Bataafse Republiek zou het beste resultaat leveren. Daarom mochten geen verbintenissen worden aangegaan met volken die andere belangen hadden. De koophandel diende te worden bevorderd, zonder landbouw en fabrieken uit het oog te verliezen. De agent moest de neutrale vlag laten eerbiedigen en alle nuttige inlichtingen die hij ontving, snel ter kennis brengen van het Uitvoerend Bewind. Van alle ingekomen stukken die geen uitstel konden leiden, diende de agent de president van het Uitvoerend Bewind op de hoogte te stellen. Zijn ambtgenoten moest hij meedelen wat hem op hun vakgebied ter kennis zou komen. Verder diende hij uiteraard de ministers en consuls van de staat in het buitenland de noodzakelijke inlichtingen te geven en met de ministers van vreemde mogendheden in Den Haag goede contacten te onderhouden.

De agent werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

In de beginfase, voordat een constitutie en overige regelingen waren vastgesteld, bestond de organisatie uit een vaste secretaris met adviserende taak, die met de overige personeelsleden op de bureaus werkte op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. Bij besluit van het intermediair Uitvoerend Bewind van 13 juni 1798 nr. 2 werd vervolgens een nieuwe agent benoemd, die voorlopig drie commiezen en zeven klerken mocht aanstellen, van wie hij de namen aan het Uitvoerend Bewind diende te melden.

Op 8 november 1800 werd door het Constitutionele Uitvoerend Bewind bepaald dat de organisatie zou bestaan uit twee eerste commiezen, een tweede commies voor de gewone en geheime expeditie, een tweede commies indexmaker die tevens de secrete stukken behandelde, en vijf klerken.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (<i>Bannier, Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 juni 13 nr. 2	Besluit van het Uitvoerend Bewind: ontbinding van het bureau van buitenlandse betrekkingen en vaststelling van een nieuwe organisatie van dat bureau (2.01.01.07 nr. 532 <i>Groene Index 1798</i> p. 8, 17).
1798 september 10	Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Buitenlandse betrekkingen (<i>Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks</i> . September 1798. II-1 (Den Haag, 1799) p. 5-11 van de betref-

- fende bijlage tot de besluiten van 10 september 1798; na bekrachtiging door de tweede Kamer, werd de instructie op 8 oktober 1798 geëxhibeerd bij het Uitvoerend Bewind (Groene Index 1798 nr 533 p. 8).
- 1800 april 5 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter algemene secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1800 november 8 nr. 18 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie van de secretaris van het Agentschap van Buitenlandse Betrekkingen en van het reglement voor employés (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 81; de volledige tekst van besluit, instructie en reglement in 2.01.01.04 nr. 88, ongefolieerd).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief is niet opgesplitst in de verschillende instellingen uit de betreffende periode, maar doorlopend ingedeeld volgens soort archiefstuk. Om dit nadeel te ondervangen zijn de beschrijvingen in deze gids ruwweg verdeeld over de verschillende instellingen. Sectie E, tractaten, is niet opgesplitst. Deze bevat stukken betreffende verdragen en ratificaties.

Bij besluit van 8 november 1800 nr. 18 kreeg de indexmaker opdracht nieuwe generale indices te maken op de registers van resolutiën van de gewezen commissie tot de Buitenlandse Zaken, op die van het vernietigd Uitvoerend Bewind, op het Departement van Buitenlandse Betrekkingen en op de verbalen van de Agent tot 31 december 1798.

2) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810 [onderdelen Agentschap van Buitenlandse betrekkingen, maart 1798 - december 1801]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 366-369 indices juni 1798 -1801; 29-30A registers met korte inhoud van ingekomen stukken en besluiten van het intermediair en het constitutioneel uitvoerend bewind, juni - december 1798.

Besluiten: 4-6 minuut-verbaal; 31 verbaal van ingekomen besluiten van het Uitvoerend Bewind, juni - december 1798; 32-37 net registers (verbaal) van ingekomen stukken en besluiten 1799-1801.

Correspondentie: 69-76 minuten van alle uitgaande stukken; 104A-109 brievenboeken. De ingekomen stukken, 126-195, zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als diplomaten in het buitenland (per land). Enkele dossiers, 360-363, zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen. Daarnaast zijn rekestes en memories afzonderlijk gearchiveerd in 196-204.

Geheim: 50-51, 399 minuut geheime notulen; 57 register (verbaal) van ingekomen geheime stukken, juni - december 1798; 58-60 net registers (verbaal) van ingekomen geheime stukken 1799-1801; 119-123 brievenboeken van geheime uitgaande stukken.

Diversen: De Agent van Buitenlandse Betrekkingen werd op 7 januari 1800 gemachtigd alle stukken die onderwerp van beraadslaging moesten worden bij het Uitvoerend Bewind in originali in te zenden, waarna de Algemene Secretaris deze zou terugsturen.

3) *Zie voor de archieven van ambassades en legaties bijlage 2.*

Literatuur

- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

AGENTSCHAP VAN FINANCIËN

Actief van 1 mei 1798 tot 8 december 1801.

De Agent van Financiën was verantwoordelijk voor het beheer van de inkomsten en de uitgaven van het land. Bij de invoering van de constitutie van 1798 op 1 mei van dat jaar gingen ook de oude schulden van de voormalige gewesten van de Republiek tot de rijksfinanciën behoren. In 1798 en later ontving de agent kapitaal voor een geheim fonds ter amortisatie van deze staatsschuld.

Volgens zijn instructie diende de agent voor ogen te houden dat het Bataafse volk de financiële eenheid geconsolideerd en het nationaal krediet versterkt en gehandhaafd wilde zien. Verder moest hij de “uitgebreidste bezuiniging in alles” betrachten. Het financiële systeem diende de bloei van koophandel, nijverheid, landbouw en zeevaart te herstellen en te bevorderen. De agent hield namens het Uitvoerend Bewind toezicht op alle bezittingen, rechten en belastingen van de republiek. De agent moest zorgen dat alle inkomsten en baten werden ingevorderd, geadmistreerd en in de nationale kas gebracht. Afstand en vervreemding zonder goedkeuring van het Vertegenwoordigend Lichaam diende hij krachtig tegen te gaan. De agent hield toezicht op de nationale gebouwen. Totdat nieuwe belastingen zouden worden ingevoerd, moest de agent de bestaande handhaven. Van hem werd verwacht dat hij het Uitvoerend Bewind in staat zou stellen een nieuw stelsel van belastingen voor te dragen. Nadat dit zou zijn ingevoerd, diende de agent ook dat stipt uit te voeren en jaarlijks samen met de begroting van behoeften en met de raming van uitgaven ook voorstellen tot verbetering in te dienen, met name ten aanzien van de bestrijding van fraude. De agent moest er op toezien dat departementale besturen, gemeentebesturen of andere colleges de belastingopbrengst en -invordering niet verminderden of belemmerden. Het Uitvoerend Bewind diende in staat te worden gesteld op basis van door de agent verzamelde gegevens ieder jaar begin oktober een begroting voor het volgende jaar naar het Vertegenwoordigend Lichaam te zenden. Wat betreft de uitgaven en de staat van de nationale kas was het de taak van de agent regelmatig opgave te doen. Verder werd van hem telkenjare een algemene rekening verwacht, terwijl ook de renten en interesten op de nationale schulden en verbintenissen dienden te worden opgegeven. Het was aanvankelijk de bedoeling dat een nationale thesaurie hiervoor de gegevens zou leveren, maar een dergelijk gremium werd uiteindelijk niet opgericht. De agent moest verder voorstellen doen om de schuld te verminderen en was aan de Rekenkamer verantwoordelijk voor de daartoe beschikbare fondsen. Verder had de agent onder andere nog de zorg voor het muntwezen, de goud-en zilversmeden, de wisselbanken en het beheer van de nationaal verklaarde beleenbanken. Verder diende de agent zijn departement en het archief te beheren. Pogingen om het landskrediet te ondermijnen of ‘s lands financiën te schaden moest hij onmiddellijk melden aan de president van het Uitvoerend Bewind.

De Agent van Financiën werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

De organisatie van het agentschap bestond vanaf het begin onder andere uit een vaste secretaris, die evenals het overige personeel van de bureaus functioneerde op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. Bij besluit van het

Uitvoerend Bewind van 26 december 1800 nr. 89 werden instructies vastgesteld voor de secretaris, de chef van het bureau van expeditie, de eerste commiezen, de tweede commiezen en de klerken, de kamerbewaarder, de boden en de boutefeuse (stookster).

Het agentschap werd regelmatig uitgebreid vanwege nieuwe taken. Op 20 april 1798 voegde het Uitvoerend Bewind het Intermediaire Bureau van de Convooiën en Licenten samen met het agentschap. Op 14 juni 1798 besloot het Intermediair Uitvoerend Bewind dat de vijf leden van dit bureau voorlopig samen met de twee commissarissen van de departementen Amsterdam en Rotterdam recht zouden spreken inzake convoiën en licenten. Het bureau werd sindsdien ook bureau ter judicature van de convoiën en licenten genoemd. In het kader van de amalgamering van de schulden van de provincies werd in 1799 een eerste bureau van conversie opgericht, dat de provinciale schuldpapieren inwisselde tegen nationale. Een tweede bureau van conversie kwam in 1800 tot stand om de recepten van de vermogensheffingen van 1798 en 1799 in te wisselen. Op 9 juli 1798 werd een bureau van de domeinen opgericht. Voor commissarissen der nationale thesaurie werd wel een instructie vastgesteld, maar tot instelling van dit college kwam het niet.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 juli 9 nr. 6	Besluit van het Uitvoerend Bewind: oprichting van een Bureau van Administratie van de Domeinen van de vorst van Nassau onder superintendie van de Agent van Financiën (Ter vervanging van het College ter Administratie van de goederen van de vorst van Nassau. 2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 59).
1798 juli 20 nr. 26	Besluit van het Uitvoerend Bewind: delegatie van het hele oppertoezicht over en de algemene directie van de financiën aan de Agent van Financiën (2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 142).
1798 december 13	Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Commissarissen der Nationale thesaurie. Het besluit werd op 11 januari 1799 bekrachtigd door de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam en geëxhibeerd bij het Uitvoerend Bewind op 16 januari 1799. De taken zouden zijn geweest: ontvangst van alle door het Vertegenwoordigend Lichaam geconsenteerde gelden, zowel uit belastingen en heffingen als uit de domeinen, verder opbrengsten uit Oost- en West-Indië en positieve resultaten van wissels. De wet inzake de munt en de geldkoers zouden ze handhaven. Aan de Agent van Financiën zouden zij akten van borgtocht van 5.000 gulden aanbieden. Aan een aantal financiële activiteiten mochten zij niet deelnemen, echter wel hun eigen vermogen beleggen in 's lands schuldbrieven. Voorafgaande aan de zeer gedetailleerde voorschriften inzake de administratie werd bepaald dat zij afzonderlijke boeken en kassen zullen houden van 1) de ordinair en extraordinair inkomsten van de Bataafse Republiek die niet onder 2-4 vallen; 2) inkomsten uit algemene belastingen bestemd voor de betaling van renten en interesten; 3) fondsen tot vermindering van de Nationale schuld; 4) fondsen voor een reservekas voor onverhoopte oorlogen en rampspoeden. Het college is echter nooit ingesteld. De

- 1799 mei 17 taken werden uitgevoerd door de Agent van Financiën, wiens instructie uiteindelijk na verzet toch door de Tweede kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam werd goedgekeurd (*Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. December 1798. V-1. (Den Haag, 1799). Bijlage bij de besluiten van 13 december 1798; Groene Index 1799 nr. 534 p. 141).
Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Financiën (Een versie van de instructie werd door de Eerste kamer gearresteerd op 31 oktober 1798 (*Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. October 1798, III-2 (Den Haag, 1799). Bijlage bij de Besluiten van 1 oktober 1798, p. 8-29), maar gewijzigd op 12 november 1799. Deze laatste versie, gedrukt in *Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. November 1798 IV-1 p. 482-483. Deze instructie werd uiteindelijk na verzet vanuit de Tweede kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam en een vergeefse poging een Nationale Thesaurie naast de Agent te stellen, toch goedgekeurd (Zie Pfeil, p. 237 e.v.); 2.01.01.07 nr. 534 Groene Index 1799 p. 743).
- 1800 april 5 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1800 juni 12 nr. 43 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de commiezen en klerken bij het tweede bureau van conversie van de staatsschulden (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 631; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.04 nr. 78, ongefolieerd).
- 1800 november 26 nr. 38 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de secretaris en de overige employés van het Agentschap van Financiën (2.01.01.07 nr. 538 Groene Index 1800 p. 1033; de volledige tekst van het besluit en van de instructies in 2.01.01.04 nr. 89 ongefolieerd).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
- 1801 december 7 nr. 44 Besluit Staatsbewind: na de constitutie van de Raden van Oorlog, Financiën en Binnenlandse Zaken vervallen de Agentschappen van Oorlog, Financiën, Nationale Opvoeding en Nationale Oeconomie. De geëmployeerden blijven voorlopig (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801, p. 242).

Archieven

1) *Archief van de Agent van Financiën*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 1118-1121 indices op het verbaal, 1798-1801; 1135-1138 naamklappers op de ingekomen stukken, 1798-1801.

Besluiten: 1-41 net notulen (gewone en geheime) 7 maart 1798-8 december 1801. De minuut notulen inzake de convoien en licenten 1798-1801, 199-210 B zijn afzonderlijk gehouden, evenals de overige stukken van dit bureau.

Correspondentie: 42-46 net uitgaande brieven (gewone en geheime) maart 1798 - december 1801; 63-191 ingekomen stukken (gewone en geheime) maart 1798 - december 1801 (de reeksen zijn zeer onvolledig, het ontbrekende aangegeven in de inventaris). Alle minuten van uitgaande stukken en ingekomen stukken inzake de convooiën en licenten, met registers van leges en van gesloten rekeningen, in de nrs. 210C-210O.

Geheim: De geheime stukken zijn niet gescheiden van de ordinair stukken. Wel bevat de inventaris van het archief van het Ministerie van Financiën 1165 ook stukken inzake een Amortisatiefonds in verband met de nationale schuld, waarover de Agent in 1801 en 1802 verantwoording aflegde en 4890 OO journalen van geldspeculaties ten behoeve van de Republiek 1799-1802. 210 O is een register inzake de aflossing van de nationale schuld.

Diversen: 47-50 register van voorstellen en memoriën (gewone en geheime) maart 1798 - december 1801; 51-62 register van rapporten en adviezen (gewone en geheime) 8 maart 1798 - 8 december 1801. Het archief bevat naar verhouding weinig losse dossiers. Ze betreffen de inbedding van het tot dan toe zelfstandige graafschap Culemborg in de Republiek, buiten de notulen gehouden dossiers met rekesten van ambtenaren en opgaven van deelname aan de vrijwillige negotiatie op de nationale domeinen.

2) *Archief van het Bureau der convooiën en licenten, later bureau ter Judicature van de convooiën en licenten 1798-1802.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 90-92 index op de besluiten 1798-1802. In de 154 en 155 de rol van rechtszaken 1798-1802.

Besluiten: 82-86 minuut-besluiten 1798-1802; 87-89 registers van net-besluiten 1798-1802.

Correspondentie: 93-123 bijlagen tot de besluiten, ingedeeld naar correspondent. De nrs. 147 -151 bevatten minuut-missives en registers van adviezen en andere uitgaande stukken.

Diversen: Het archief bevat verder 152-153 minuut-vonnissen 1798-1802 en dossiers met processtukken.

3) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april 1814.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar. 2.01.24. Niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de volledige beschrijving zie hoofdstuk 5 onder Directoraat der Publieke domeinen.

4) *Archief van de Amortisatiekas en het Nationaal mortificatiefonds 1801-1810.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Als onderdeel van het archief van het Ministerie van Financiën is het gedeponeerde archief van de Amortisatiekas 1801-1810 opgenomen, waarin van alles is bijeen genomen. Het bevat 1165 de afrekening met rapport van 1802 door Agent van Financiën Gogel van zijn geheime werkzaamheden om met behulp van een geheim fonds de staatsschuld deels te mortificeren. In 1802 werd besloten dat Thesaurier en Raden van financiën deze werkzaamheden - nog steeds met behulp van de nu in Amsterdam gevestigde Gogel - zouden voortzetten met een geheim fonds van mortificatie, tot vermindering en aflossing der nationale schuld. Op deze beide perioden hebben de 489 OO en 489 PP met journalen van Johannes Goldberg te Amsterdam betrekking. Goldberg deed de gevoeligste transacties op de beurs. De Raadpensionaris richtte in 1806 het Nationaal Fonds van Mortificatie op. Tot de periode van de Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën, van de Secretaris van Staat voor de Financiën en de Minister van Financiën behoren de 1166-1179 met secrete notulen, verbalen en bijlagen, journalen en grootboeken. In 1807 heeft Lodewijk Napoleon de Amortisatiekas verzelfstandigd onder leiding van onafhankelijke Commissarissen van de Amortisatiekas (1180-1181).

5) *Collectie Gogel.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.39. Digitaal raadpleegbaar.

6) *Collectie Canneman*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Fritschy, J.M.F., *De patriotten en de financiën van de Bataafse Republiek. Hollands krediet en de smalle marges voor een nieuw beleid (1795-1801)*. 's-Gravenhage, 1988.
- Pfeil, T.J.E.M., *Op gelijke voet. De geschiedenis van de belastingdienst*. [Deventer], 2009.
- Ouden, W.H. den, *Kerk onder patriottenbewind. Kerkelijke financiën en de Bataafse Republiek 1795-1801*. Zoetermeer, 1994.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Godefroi, L.S., *De eerste fase van de financiële unificatie van Nederland, 1796-1801*. Rotterdam, 1986.
- Crouzet, F., "Aspects financiers de la relation Franco-Batave" in: Jourdan en Leers, *Remous révolutionnaires*, p. 49-57.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.

AGENTSCHAP VAN INWENDIGE POLITIE EN WATERSTAAT

Actief van 12 februari 1798 tot 31 augustus 1802.

De Agent van Inwendige Politie en Waterstaat was verantwoordelijk voor het binnenlands bestuur en vanaf 27 maart 1798, conform de constitutie van 1798, eveneens voor de landelijke waterstaat. Dit zware en gevarieerde pakket leidde tot een uitvoerige instructie.

Van de agent werden volgens zijn instructie voorstellen ingewacht inzake de verbetering van de politie, de waterstaat en de wegen. Tot zijn taken behoorde het beheer van zijn departement met het archief. Voor ambtgenoten belangrijke berichten die hij ontving, diende hij aan hen door te geven. De agent moest waken tegen alle pogingen de vrijheid en de binnenlandse rust te ondermijnen. Daartoe diende hij onafgebroken correspondentie te houden met alle politieke machten binnen de Republiek. Ook mocht hij bijzondere personen inzetten, maar uitsluitend onder maandelijks goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. Alle facties en kabalens moesten worden tegengegaan. In voorkomende gevallen kon de agent een beroep doen op zijn collega van Oorlog om hulp. Ook in dat geval was echter de goedkeuring van het Uitvoerend Bewind vereist. Alle verstoringen van rust en veiligheid moesten worden gemeld aan de Agent van Justitie, in zoverre ze onder het bereik van de wet vielen of de staatsveiligheid dat vereiste. Verdachte personen kon de agent binnen de Republiek "provisieel en civiliter" laten arresteren en op machtiging van het Uitvoerend Bewind ondervragen. In verband met rust en veiligheid mocht hij wie dan ook door bevoegde instanties op vraag-artikelen laten horen. Weigeraars konden zonder proces worden gegijzeld. De agent moest zorgen dat alle openbare voorstanders van het stadhoudelijk bestuur, die in 1795 uitgeweken waren, van Bataafse grond geweerd bleven, evenals alle Franse émigrés en gedeporteerde priesters. De agent had tot taak de vrijheid van drukpers te handhaven, maar alle geschriften te weren die zonder opgave van uitgever, drukker of schrijver verschenen. Hij diende de verspreiding te beletten van geschriften die de gehele maatschappij beledigden of tegen de republikeinse orde van zaken waren gericht en daarvan kennis geven aan de Agent van Justitie. Bijeenkomsten in strijd met artikel 18 van de staatsrege-

ling moesten worden verhinderd en bijeenkomsten waar iets werd beraamd tegen de maatschappelijke zekerheid en rust, worden verstoord. De agent handhaafde de vrijheid van elke burger om God te dienen naar eigen overtuiging, maar zorgde er voor dat alle godsdienstoefeningen binnen gebouwen met open deuren plaatsvonden en dat niemand met ordekleed of teken van zijn kerk buiten het gebouw zou komen. Ook mocht het belijden van enig kerkelijk leerstelsel niet tot burgerlijke voor- of nadelen leiden. Verder zag de agent er op toe dat niemand zich heerlijke rechten zou aanmatigen, dat elke burger die dat wilde een fabriek of trafiek kon oprichten, dat nationale feesten ordelijk verliepen en dat genootschappen of verzamelingen personen geen reglementen aannamen die strijdig waren met de staatsregeling. Ook armbestuur, wering van bedelarij en de inspectie van de gevangenen behoorden tot de opdrachten van de agent.

Bij al deze taken kwam dus na 27 maart 1798 ook de zorg voor de landelijke waterstaat, inclusief de provinciale waterstaatswerken, met de bijbehorende uitvoerende diensten. In de uitgebreide instructie werd vanaf artikel 42 vastgelegd dat de agent toezicht had op de staat van onderhoud van dijken, wegen en wateren, of deze nu in handen waren van de natie of van contribuabele geërfden. De dijkcolleges moesten bij hem jaarlijks een begroting indienen. De agent diende inspectie te laten houden. In geval van doorbraak of overstroming had de agent, eventueel tegen verzet in, bevoegdheid dijken te sluiten en water te laten wegvloeien. Verder werd onder andere bepaald dat een commissie tot de waterstaat de agent zou bijstaan. Deze zou zestien leden tellen, of meer of minder naar gelang de werkzaamheden. De commissie moest de inspecteur-generaal, commissies en ambtenaren van de voormalige gewesten vervangen. Deze commissie tot de waterstaat is er echter niet gekomen.

De agent werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

Tot de organisatie behoorde vanaf het begin een vaste secretaris, die evenals het overige personeel van de bureaus functioneerde op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. Uiteindelijk stelde dit bewind op 9 oktober 1800 nr. 60 instructies vast voor de secretaris, de chefs de bureau, de commiezen-notularissen, de commies-expediteur, de chartermeester, de registermeester ofwel generale indexmaker, de commiezen, de klerken, de kamerbewaarders, de boden en de drossaard-civiel. De laatste moest zich op de hoogte stellen van alle gebeurtenissen in Den Haag die verband hielden met orde en politie. Ook diende hij inlichtingen in te winnen inzake mogelijk verdachte personen die daar aankwamen of vandaar vertrokken. Hij bracht daarover rapport uit aan de agent of aan diens secretaris. Hiertoe onderhield hij een netwerk van correspondenten. Personen konden door hem op last van de agent in bewaring worden genomen.

De waterstaat kreeg een afzonderlijk bureau. Op basis van het op 24 mei 1798 vastgestelde plan voor het beheer van de waterstaat werd uitgegaan van 1) een president van het bureau tot de algemene waterstaat, 2) een chef van het bureau van de waterstaat, 3) een kaarttekenaar, 4) een amanuensis die bij een algemene vergadering van de leden van het bureau als secretaris kon optreden. Het was de bedoeling daarnaast een college van leden van de waterstaat op te richten waarin deskundigen zitting hadden. Ze zouden verdeeld worden over 1) een departement der rivieren, met mogelijk drie leden of meer of minder, 2) een departement der zeedijken met subdivisies, waarin leden zouden worden benoemd uit de voormalige gewesten (elk vier voor Friesland, Groningen en Zeeland, twee voor het Zuiderkwartier van Holland en twee voor het Noorderkwartier, en twee voor de eilanden, Overijssel en de Veluwe gezamenlijk). De algemene vergadering van alle leden van het bureau zou driemaal per jaar plaatsvinden. Maar vanwege het langdurige debat over de instructie en de bevoegdheden van de agent inzake de waterstaat kon deze dienst aanvankelijk nog niet in die richting uitgroeien.

Er werden alleen in mei 1798 twee leden van de binnenlandse waterstaat be-

noemd. De instructie werd pas op 15 februari 1800 door het Uitvoerend Bewind bekrachtigd. In deze lijn werd nu in juli 1800 als chef van het bureau van de waterstaat de eerste commissaris-inspecteur van de waterstaat aangesteld. Hij werkte onder verantwoordelijkheid van de agent. Naast hen kwamen vijftien commissarissen-inspecteurs die in vijf departementen een standplaats kregen, namelijk in 1) Eems en Oude IJssel, 2) Rijn, 3) Amstel en Texel, 4) Delf en Dommel en 5) Schelde en Maas.

Wetgeving

- 1798 maart 27 nr. 39 Besluit van het Uitvoerend Bewind: De administratie over dijken, wegen en wateren wordt ondergebracht bij het Agentschap van Inwendige Politie (2.01.01.07 nr. 531 Groene Index 1798 p. 56, 149; De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 11).
- 1798 mei 1 Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 44-115).
- 1798 mei 24 nr. 38 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van het plan tot beheer van de waterstaat (2.01.01.07 nr. 531 Groene Index 1798 p. 325).
- 1799 februari 25 Decreet van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Inwendige Politie (Het Uitvoerend Bewind hield op 11 maart 1799 nr. 1 de vaststelling door de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam dd. 7 maart 1799, in advies. Bij de benoeming van de agent op 9 december 1799 werd de instructie "gearresteerd", samen met die betreffende de dijken en wegen. Al eerder (*Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen volks*. November 1798. IV-1 (Den Haag, 1798) p. 1-24 van de bijlage bij de besluiten van de Eerste Kamer van 7 november 1798) was een instructie vastgesteld (2.01.01.07 nr. 534 Groene Index 1799)).
- 1799 oktober 31 nr. 29 P Decreet van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Inwendige Politie betreffende het toezicht op de waterstaat (Delen van de instructie die de centralisatie bevorderden, zijn niet uitgevoerd. Gedrukt: *Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks* III-2. Bijlage tot de besluiten van den 17 oktober 1798, p. 8-29. De Tweede Kamer had de instructie op 31 oktober 1799 bekrachtigd. Groene Index 1799 nr. 535 p. 1339: het Uitvoerend Bewind "arresteert" de instructie).
- 1800 april 5 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter algemene secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1800 oktober 9 nr. 60 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van instructies voor de verschillende employés van het Agentschap van Inwendige Politie (2.01.01.07 nr. 538 Groene Index 1800 p. 928. De volledige tekst van het besluit met de verschillende instructies in 2.01.01.04 nr. 86, ongefolieerd).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
- 1802 augustus 9 nr. 68 Besluit van het Staatsbewind: het Agentschap van Inwen-

dige Politie wordt per 31 augustus 1802 opgeheven, het personeel van de waterstaat nog gecontinueerd. De werkzaamheden gaan over op de Raad van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 671; het volledige besluit in 2.01.01.05 nr. 53).

Archieven

1) *Archief van het Agentschap van Inwendige Politie*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

De Agent van Inwendige Politie was vanaf maart 1798 ook verantwoordelijk voor de binnenlandse waterstaat. De administratie van de waterstaat werd afzonderlijk gevoerd (zie afzonderlijke beschrijving), maar in het algemene archief zijn alle notulen en uitgaande brieven betreffende de waterstaat opgenomen.

Zoekmiddelen: 240-282 alfabetische indices op de notulen 1798-1802. Deze indices zijn steeds per jaar per één of twee letters in delen geordend. De nummers 281 en 282 bevatten een alfabetische klapper op de index. 128 Klapper op de afgegeven paspoorten 1799-1802. De minuut-secrete notulen (217-220) hebben een losbladige index. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 48.

Besluiten: 15-68 minuut-notulen 1798-1802 met relatieven, met name de ingekomen brieven van de chef de bureau; 69-91 net-notulen 1798-1802.

Correspondentie: 92-101 minuten van uitgaande brieven, chronologisch geordend op nummering per jaar; 102-125 net van de uitgaande brieven 1798-1802. In de 129-181 de ingekomen stukken, chronologisch per jaar, maar geordend volgens de bij binnenkomst gegeven nummering. Deze nummering liep tot en met 1799 per jaar op, vanaf 1 januari 1800 werd iedere maand opnieuw met nummer 1 begonnen. Naast deze reeks ingekomen stukken werd een aantal dossiers per onderwerp gevormd, met name betreffende stemrecht, armenstaten, wagens- en schuitveren en binnenlandse waterstaat.

Geheim: 217-220 minuut secrete notulen 1798-1802; 221-223 net secrete notulen. De nrs. 224-232 bevatten alle relatieven bij deze secrete notulen, zowel de uitgaande missiven als de ingekomen stukken.

Diversen: 126-127 afgegeven paspoorten 1798-1802. Ook de 183 A en B bevatten registers van door de chef van het bureau van politie afgegeven paspoorten 1799-1800 en 1801. Voor de financiën bestaat de afzonderlijke reeks 233-239 met registers van ordonnantiën 1798-1802.

2) *Archief van het Agentschap van Inwendige Politie inzake de Waterstaat en van de chef de bureau van dijken, wegen en wateren*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

De agent van Inwendige Politie werd in maart 1798 ook verantwoordelijk voor de waterstaat. Hij heeft de administratie over de waterstaat steeds zodanig laten voeren dat deze een afzonderlijke eenheid kon vormen. De notulen en uitgaande brieven werden daartoe in duplo vervaardigd, zodat de volledige reeks van notulen te vinden is in het algemene archief van de Agent. De minuut-notulen 1799 en de uitgegane stukken zijn, met de archivalia van het Bureau van Dijken, Wegen en Wateren, afgedwaald en pas in 1886 door het Algemeen Rijksarchief, nu Nationaal Archief, verworven.

Zoekmiddelen: zie onder het archief van het Agentschap van Inwendige Politie algemeen; 71-75 index op de ingekomen en uitgegane stukken, 76; nr. 82 Alfabetisch register op de notulen van het bureau van dijken, wegen en wateren. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 49.

Besluiten: 1-4 minuut-notulen van de agent.

Correspondentie: 5-42 Stukken ingekomen bij de agent; 43-50 minuten van uitgegane stukken van de agent; 53-65 stukken ingekomen bij de chef de bureau dijken, wegen en wateren 53-65; 66-70 register van adviezen van de chef de bureau aan de agent.

Diversen: 77-80 Goedgekeurde bestekken van waterstaatswerken.

3) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.

Gedrukte inventaris: H. Bonder, *De archieven van inspecteurs en commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. 's-Gravenhage, 1952. Dit archiefbestand bevat de archieven van Christiaan Brunings senior en junior, Frederik Willem Conrad, Cornelis Rudolphus Theodorus Krayenhoff (alleen waterstaat), Pleunus Lorentz, Jan Blanken Jzn, Adrianus Franciscus Goudriaan, Arie Blanken Jzn, Conrad Ludwig Brunings, Walraven van Ommeren, Adrianus Goekoop, Dirk Mentz en van personen die na 1813 ambten hebben bekleed. Hoewel het hier om van oorsprong particuliere verzamelingen gaat, bevatten ze ambtelijke stukken van algemeen beleid tot en met afzonderlijke waterstaatswerken, die ook in de beschrijvingen en in de index zijn genoemd. Daarnaast bevatten de archieven particuliere correspondentie en aantekeningen.

4) *Archief van de Rekestmeester, belast met de dienst van bruggen en wegen in de Hollandse Departementen, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Hierin ook stukken betreffende de periode van het Uitvoerend Bewind. Voor een volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 6 onder Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande.

Literatuur

- Bosch, A., en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Bosch, A., "Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815" in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.
- Filarski, R. en G. Mom, *Van transport naar mobiliteit. De transportrevolutie 1800-1900*. Deel 1 1800-1900. Zutphen, 2008.
- Brouwer, P. en G. van Kesteren, m.m.v. A. Wiersma, *Berigt aan de heeren reizigers. 400 jaar openbaar vervoer in Nederland*. Den Haag, 2008.
- Westphal, M., *Adrianus François Goudriaan (1768-1829): biografie van een omstreden Inspecteur-Generaal uit de beginjaren van 's Rijks Waterstaat*. 's-Gravenhage, 1998.

AGENTSCHAP VAN JUSTITIE

Actief van 12 maart 1798 tot 28 februari 1802.

De Agent van Justitie was verantwoordelijk voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Hij hield toezicht op de handhaving en de uitvoering van de wetten op het justitiewezen, op de rechtspleging en op de openbare aanklagers. Verder beschermde hij volgens instructie de ingezetenen tegen politieke daden van het gezag die strijdig waren met de staatsregeling. Hij was bevoegd aanklagers te schorsen, mits hij het Uitvoerend Bewind daarvan onmiddellijk in kennis stelde. Verder werd hij geacht voorstellen te doen ter verbetering van de justitie. Uiteraard droeg de agent de zorg voor het departement met het archief.

De Agent van Justitie werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

Tot de organisatie behoorde vanaf het begin een vaste secretaris, die evenals het overige personeel van de bureaus functioneerde op instructie en onder goedkeuring

van het Uitvoerend Bewind. Verder werkten bij het agentschap enkele commiezen, een indexmaker en enkele klerken.

Wetgeving

- 1798 mei 1 Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 44-115).
- 1798 oktober 3 Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Justitie (Na de vaststelling bekrachtigde de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam op 13 oktober 1798 het besluit, waarna het op 18 oktober 1798 werd geëxhibeerd bij het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 5). De volledige tekst in *Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. October 1798, III-1 (Den Haag, 1799) p. 124-129).
- 1800 april 5 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
- 1802 februari 18 Besluit van het Staatsbewind: de Agent van Justitie nr. 45 wordt per eind februari eervol ontslagen en alle geëmployeerden per eind maart 1802 (2.01.01.07 nr. 542, Groene Index 1802, p. 82; Het volledige besluit in 2.01.01.05 nr. 23).

Archieven

Archief van het Agentschap van Justitie. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.10.01. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 145-154 indices op het verbaal; 155, 156 indices op het secreet-verbaal; 157-161 expeditielijsten. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 50, 51.

Besluiten: 1-9 minuut-verbaal; 10-18 Net-verbaal; 144 secreet verbaal 1800-1802 met bijlagen.

Correspondentie: 52-93 Ingekomen extract-besluiten van het uitvoerend bewind; 95-137 Ingekomen stukken, chronologisch geordend; 142 ingekomen rekestes; 168 ingekomen stukken niet in het verbaal vermeld 1798; 19-31 minuten van uitgaande stukken; 35-51 net-registers van uitgaande stukken.

Geheim: 144 secreet-verbaal met bijlagen.

Diversen: 94 Register van decreten die kracht van wet hebben, 1800-1801; 162 Instructies voor hoven van justitie en procureurs-generaal. Het archief bevat een klein aantal losse dossiers.

Literatuur

- Verburg, M.E., *Geschiedenis van het Ministerie van Justitie*. Deel I, 1798-1898. Den Haag, 1994.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

AGENTSCHAP VAN MARINE

Actief van 10 februari 1798 tot 14 december 1801.

De Agent van Marine hield volgens zijn instructie het algemene toezicht op de oorlog en de verdediging te water. Dit toezicht strekte zich uit tot zowel de scheepsuitrustingen als het onderhoud van werven en magazijnen. Hij correspondeerde met de commandanten en met de civiele en militaire ambtenaren. Bij zijn jaarlijkse petitie moest hij een overzicht geven van de staat van de vloot en van de voorraden.

Daarnaast ontving het Uitvoerend Bewind een maandelijks rapport over de inzet van de vloot en het werk op de werven. Aanstelling en personeelsbeleid van het vaste corps van de marine behoefden de goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. De agent zorgde voor de geregelde betaling en bevoorrading van de zeemacht. Ook de monsterring en de disciplinerings stonden onder zijn toezicht. De agent was bevoegd orders te geven voor het uitlopen van schepen, maar alleen op last van het Uitvoerend Bewind, tenzij het ging om kleine vaartuigen voor kustbewaking en verkenning. Van de agent verwachtte het Uitvoerend Bewind voorstellen inzake de verdediging van de koloniën en de bescherming van de koopvaardij. Hij diende de vrije doorgang van de neutrale vaart te waarborgen, evenals het respect voor de vlag van de Republiek. Aankopen en aanbestedingen dienden volgens de wetten plaats te vinden. De agent mocht niet zelf deelnemen aan kaapvaart of leveranties doen aan het land. Uitbetalingen kon hij alleen doen volgens de goedgekeurde petitie. Over het tijdstip van betalen moest overleg worden gevoerd met de Agent van Financiën. Bij het Uitvoerend Bewind diende de agent ieder jaar een summier opgave van de betalingen in. Verder droeg de agent zorg voor het beheer van zijn departement met het archief. Indien hem ter kennis zou komen dat een aanslag op de veiligheid werd voorbereid, zou hij het Uitvoerend Bewind onmiddellijk op de hoogte moeten stellen.

De Agent van Marine werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

Bij het agentschap behoorde vanaf het begin een vaste secretaris, die evenals het overige personeel van de bureaus functioneerde op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. Verder werkten er een aantal commiezen en klerken. In juli 1799 werd vastgesteld dat het agentschap een departement van equipage en een departement van financiën zou hebben, elk met een commies-directeur. Daarnaast waren er een charterkamer en de comptabiliteit van de hoofdelijke betaling. Pas in juli 1800 werd de benoeming van personen geëxperimenteerd.

Na de benoeming van agent Spoors tot lid van het Staatsbewind werden op 17 oktober 1801 commissarissen-directeurs bij het Agentschap van Marine gemachtigd de lopende zaken waar te nemen.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 oktober 16	Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Marine (De Tweede Kamer approbeerde de instructie op 6 november 1798, waarna deze op 14 november 1798 werd geëxhibeerd bij het Uitvoerend Bewind (<i>Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks</i> . October 1798. III-1 (Den Haag, 1799) p. 651-665. Besluit van 16 oktober 1798. Groene index 1798 nr. 533 p. 2).
1800 april 5	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van

- de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
- 1801 oktober 17 nr. 11 Besluit van het Staatsbewind: commissarissen en directeurs van het Agentschap van Marine worden gemachtigd de lopende zaken waar te nemen nu de agent Spoors in het Staatsbewind is benoemd (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801, p. 6).

Archieven

- 1) *Archieven van het Departement van Marine 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.29.01. Digitaal raadpleegbaar. Zie voor de volledige beschrijving onder Bataafse Republiek tot 1798, Comité tot de Zaken van de Marine.
- 2) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
- 3) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

AGENTSCHAP VAN NATIONALE OECONOMIE

Actief van 31 mei 1799 tot 8 december 1801.

De Agent van Nationale Oeconomie was verantwoordelijk voor het toezicht op en de bevordering van landbouw en visserij, nijverheid, industrie, handel en zeevaart, loodswezen en posterijen. De agent werd geacht geen takken van welvaart of particuliere of plaatselijke belangen te bevoordelen ten koste van het algemeen welzijn van het Bataafse volk. Op grond van ingewonnen inlichtingen over de tegenwoordige toestand, moest hij deze vergelijken met de vroegere, en de oorzaken van groei en verval zoeken, teneinde herstel te kunnen bewerken, en botsende belangen signaleren om ze weg te nemen. Op deze gronden diende de agent een voordracht tot verbetering in te dienen. Tot zijn overige taken behoorden onder andere de bevordering van werkgelegenheid, door bedelarij te weren en kinderen op te leiden, de verbetering van de doorvoer, het verzamelen van departementale en gemeentelijke gegevens over nijverheid en industrie, beoordeling van voorstellen van huishoudkundige genootschappen, steun voor de toepassing van scheikundige ontdekkingen en nieuwe materialen en het bevorderen van ontginning. Ook de waterstaat moest mede bezien worden in het licht van de bevordering van de landbouw en aanvoer. Verder was het de bedoeling dat het Uitvoerend Bewind ieder jaar een commissie van tien personen met verschillende achtergronden zou aanwijzen, om tweemaal per jaar met de agent te vergaderen. Ook diende de agent uiteraard zijn departement met het archief te beheren.

De agent werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

Vanaf het begin had het agentschap een vaste secretaris, die evenals het overige

personeel van de bureaus fungeerde op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. Pas op 31 mei 1799 kon worden overgegaan tot de benoeming van een agent (Goldberg). Zijn voorstel tot organisatie met drie departementen, namelijk van landbouw, van fabrieken en trafieken, en van koophandel, zeevaart en visserij is nooit goedgekeurd. Ad hoc werden ambtenaren aangesteld.

Wetgeving

- 1799 maart 22 Decreet van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie van de Agent van Nationale Oeconomie (De Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam keurde de instructie goed op 16 april 1799. De instructie werd geëxhibeerd bij het Uitvoerend Bewind op 19 april 1799 (*Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. VIII-2 (Den Haag, 1799) p. 1130-1145; Groene Index nr. 534 p. 606)).
- 1800 april 5 Decreet van de tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter algemene secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
- 1801 december 7 nr. 44 Besluit Staatsbewind: na de constitutie van de Raden van Oorlog, Financiën en Binnenlandse Zaken vervallen de Agentschappen van Oorlog, Financiën, Nationale Opvoeding en Nationale Oeconomie. De geëmployeerden blijven voorlopig (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 242).

Archieven

1) *Archief van het Agentschap van Nationale Oeconomie*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 399 agenda juni 1800 - december 1801; 400-405 algemene indices op de notulen 1799-1801, met duplicaten. 406 is de agenda van de secrete stukken. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 52, 53.

Besluiten: 333-338 minuut-notulen 1800-1801; 339-344 net-notulen 1799-1801.

Correspondentie: 345-346 minuten van uitgaande brieven 1799-1801 (genummerd per jaar); 347-349 net van de uitgaande brieven. In 350-353 een deel van de minuten (januari - november 1801) en het net (juni 1800 - november 1801) van de particuliere brieven. 354-366 bevatten minuten en net-exemplaren van rapporten, memories, adviezen en verzoeken aan het uitvoerend bewind en het staatsbewind. De ingekomen stukken, 1799-1801, in 367-384. Daarnaast zijn de ingekomen stukken die werden afgedaan door de opvolger, de raad van binnenlandse zaken, ondergebracht in 386-386.

Geheim: 395 en 396 en 397 minuten en net van de secrete notulen 1799-1801. In 398 de secrete ingekomen stukken 1799-1801.

Diversen: 387-388 stukken inzake vorderingen vanwege in Spanje aangehouden schepen, 1798-1802. In 394 onder andere lijsten van onafgedane stukken en inventarissen van geschriften en meubelen. Opgaven inzake industrie, handel, scheepvaart en landbouw werden overgebracht naar de collectie Goldberg.

Het archief van het Agentschap van Nationale Oeconomie werd bij dispositie van 20 maart 1802 nr. 9 van de Raad van Binnenlandse Zaken door de Raad overgenomen onder inventaris. Voor de stukken die nog onder Goldberg bleven berusten, werd een reçu gevraagd.

2) *Collectie Goldberg*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.006.51. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Bij missive van 23 juni 1802 informeerde de Raad van Binnenlandse Zaken bij Goldberg wanneer zijn verslag van zijn huishoudelijke reis zo ver gereed zou zijn dat hij de onder hem berustende stukken van het agentschap zou kunnen inzenden. Goldberg antwoordde dd. 3 juli 1802 dit nog niet te weten. Uit het archief van de Agent van Nationale Oeconomie werden later de huidige nummers 34, 37, 38, 43 en 50 naar deze collectie overgebracht.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Zappey, W.M., *De economische en politieke werkzaamheid van Johannes Goldberg (1763-1828)*. Alphen aan den Rijn/Brussel, 1967.
- [Goldberg, J.], "Journaal der reize van den Agent van Nationale Oeconomie der Bataafsche Republiek" in: *Tijdschrift voor Staathuishoudkunde en Statistiek XVIII* (1859) en *XIX* (1860).

AGENTSCHAP VAN NATIONALE OPVOEDING

Actief van 16 februari 1798 tot 8 december 1801.

De Agent van Nationale Opvoeding kreeg tot taak de vaderlandse jeugd de eerbiedige erkentelijkheid aan het alles besturend Opperwezen, die de banden van de maatschappij versterkt, in te prenten. Daarnaast moest de jeugd doordrongen worden van plichten jegens medemensen en dienden verlichting en beschaving te worden bevorderd. De agent moest op korte termijn een staat van de lagere scholen opmaken en verbeteringen voorstellen, ook ten aanzien van de leerboeken. Leerstellige godgeleerdheid, gekoppeld aan gezindten, diende hij te weren. Verder kwam de agent het toezicht op de onderwijzers toe en werden van hem plannen verwacht voor de oprichting van schoolbesturen en van kweekscholen. Bovendien moest hij voorstellen indienen voor verplicht onderwijs, ook aan kinderen van arme ouders. Tevens diende hij te zorgen dat geen slaafse straffen, maar vermaningen en voorbeelden werden gegeven en dat het Nederlands zuiver zou worden gespeld. Ook ten aanzien van de Latijnse en Franse scholen, de gymnasia, athenaea en universiteiten werden plannen ter verbetering ingewacht. In een uit te geven tijdschrift moesten alle promoties en examenuitslagen bekend worden gemaakt. Geschriften en boeken die schadelijk waren voor de goede zeden diende de agent te signaleren bij het Uitvoerend Bewind. Zedenbedervende en de nationale geest verzwakkende stukken behoorden uit de schouwburgen te worden geweerd. Deze geest moest door de agent juist gevormd worden tot deugd, vaderlandsliefde en kennis van het ware belang van het gemenebest, hetzij door te schrijven in weekbladen voor de jeugd, hetzij door het vertonen van toneelstukken. De agent werd ook geacht kennis te nemen van onderwijs en wetenschappen in andere landen, teneinde daarvan gebruik te maken. Andere taken waren de bevordering van de schone kunsten en de letteren, en de geneeskundige staatsregeling van de volksgezondheid. Tot dit laatste behoorden de bestrijding van schadelijke dampen in de lucht, toezicht op veilige voeding, op de geneeskunde en op de ziekenverzorging. Binnen een halfjaar diende een plan te worden ingediend voor de opzet van genees- en vroedkunde ten plattelande, evenals een landelijk in te voeren Pharmacopoea Batava voor apothekers. De agent moest voorts jaarlijkse lijsten van geboorte en sterfte opstellen, een plan indienen voor de geneeskunde op de vloot en een geneeskundig zakboekje voor de gemene man uitgeven. Jaarlijks werd van hem ook een rapport verwacht inzake de staat van kunsten en wetenschappen. Verder diende de agent uiteraard zijn departement te

beheren en het archief op orde te houden.

De agent werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

Tot de organisatie behoorde vanaf het begin een vaste secretaris, die met het overige personeel van de bureaus functioneerde op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 juni 7 nr. 34	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de organisatie van het Agentschap van Nationale Opvoeding (2.01.01.07 nr. 531 Groene Index 1798 p. 324).
1798 oktober 1	Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie van de Agent van Nationale Opvoeding (<i>Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks III-1</i> (Den Haag, 1799) p. 3-17 van de bijlage bij de besluiten van 1 oktober 1798. Na bekrachtiging door de tweede Kamer werd de instructie geëxibereerd bij het Uitvoerend Bewind op 28 december 1798 (Groene Index 1798 nr. 533, p. 637)).
1798 oktober 1 nr. 35	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van het reglement voor de secretarie van het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 250; de volledige tekst van de resolutie in 2.01.01.04).
1798 oktober 1 nr. 34	Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Algemene Secretaris van het Uitvoerend Bewind (De instructie werd op 20 oktober 1798 geaprobeerd door de tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 250, 299)).
1800 april 5	Decreet van de tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
1801 oktober 17 nr. 3	Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
1801 december 7 nr. 44	Besluit Staatsbewind: na de constitutie van de Raden van Oorlog, Financiën en Binnenlandse Zaken vervallen de Agentschappen van Oorlog, Financiën, Nationale Opvoeding en Nationale Oeconomie. De geëmployeerden blijven voorlopig (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 242).

Archieven

Archief van de Agent van Nationale Opvoeding voor de Bataafse Republiek. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 329 alfabetisch register op de notulen 1798 - april 1799 en 330-332 systematische index op de notulen april 1799-1801. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 1, 2.

Besluiten: 283-285 minuut-notulen 1798-1801. 319-323 omvatten de net-notulen 1799-1801.

Correspondentie: 286-318 bijlagen bij de notulen: uitgaande brieven en ingekomen stukken 1789- 1801. De uitgaande missiven werden per jaar genummerd. Het net van de uitgaande brieven in de 324-327.

Geheim: Er zijn geen geheime notulen.

Diversen: 328 register van ordonnanties voor 1801.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Pots, R., *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland*. Nijmegen, 2000.
- Groot, A. de, *Leven en arbeid van J.H. van der Palm*. Wageningen, 1960.
- Dodde, N.L., *Het Rijksschooltoezicht in de Bataafse Republiek. Een onderzoek naar het denken en het doen van de eerste schoolopziensers in de departementen van de Amstel, de Delf en Texel en van het departement Holland tijdens de schoolwetten van 1801 en 1803*. Groningen, 1968.
- Ditzhuysen, R. van, *Onderwijs als opdracht. Leven en werk van de eerste vijftien ministers belast met het onderwijs in de periode 1798-1830*. 's-Gravenhage, 1977.

AGENTSCHAP VAN OORLOG

Actief van 16 februari 1798 tot 8 december 1801.

De Agent van Oorlog hield toezicht op de oorlogvoering en de verdediging te lande, op het leger, de fortificaties en de magazijnen. Andere taken waren de correspondentie met de commandanten, het op peil houden van de sterkte en de voorraden van het leger en het jaarlijks indienen van een staat van beide laatste gegevens. De agent zorgde voor de betaling van de krijgsmacht en de handhaving van de discipline. Op machtiging van het Uitvoerend Bewind gaf hij marsorders. De agent mocht het leger te allen tijde laten inspecteren. Ook de gewapende burgermacht viel als onderdeel van de armée onder zijn opzicht. De agent voerde de superintendentie over de administratie van de Franse troepen in soldij van de Republiek. In het kader van het toezicht op de fortificaties en militaire gebouwen, mocht hij alleen aanbestedingen doen die waren goedgekeurd door het Uitvoerend Bewind. Van de agent werd voorts jaarlijks onder andere een rapport verwacht inzake de hele staat van de defensie, vergezeld van voorstellen tot vermeerdering of vermindering. Ook moest hij jaarlijks een petitie of begroting van kosten indienen. De agent deed de uitbetalingen die buiten de vaste posten vielen in maandelijks overleg met de Agent van Financiën. Verder beheerde hij zijn departement met het archief.

De agent werd aangesteld door het Uitvoerend Bewind en legde daaraan verantwoording af. Zijn instructie ontving hij van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het was de agenten verboden gezamenlijk een raad te vormen.

Vanaf het begin behoorde tot de organisatie een vaste secretaris, die evenals het personeel van de bureaus functioneerde op instructie en onder goedkeuring van het Uitvoerend Bewind. In februari 1798 was deze organisatie voorlopig als volgt: 1) generaal bureau, 2) departement militair, 3) departement van administratie, 4) departement van finantie. Tevens stonden onder toezicht van de agent a) de administratie van de Franse troepen, b) het bureau van gezondheid en c) het bureau van betaling van de nationale armée.

In april 1798 kwam daarbij ook nog het departement van burgerwapening. Op 2 juli 1798 werd de definitieve organisatie van het agentschap vastgesteld: 1) departement van de generale secretarie, 2) departement van de militaire administratie, 3) departement van financiën en voorlopig 4) departement van burgerwapening.

Het al door het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te

Lande opgerichte bureau van liquidatie van de oude armée heeft onder verantwoordelijkheid van de Agent van Oorlog de werkzaamheden voortgezet tot de opheffing op 31 augustus 1801. Op 21 februari 1798 werd het commissariaat van de Franse troepen onderdeel van het agentschap. Het bleef zelf georganiseerd in vier departementen met elk een commissaris.

Wetgeving

- 1798 februari 16 nr. 18 Besluit van het Uitvoerend bewind: bepalingen inzake de werkzaamheden van het Agentschap van Oorlog (Het departement van oorlog moest alle appointementen en bijbehorende concept- resoluties ter goedkeuring en ondertekening opzenden naar het Uitvoerend Bewind. Ditzelfde gold ook voor alle voorstellen waarvoor het departement bij instructie of resolutie nog geen machtiging had bekomen. Alle rapporten, missives en stukken inzake ordinaire, militaire en militair-administratieve zaken mochten met alle overige stukken wel definitief worden afgedaan door dit departement. 2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 104. De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 5).
- 1798 februari 21 nr. 27 Besluit van het Uitvoerend Bewind: het Commissariaat van de Franse Troepen wordt onderdeel van het Agentschap van Oorlog, onder bestuur van de Agent (De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 5. 1798 mei 1 Staatsregeling voor het Bataafse volk (Banner, *Grondwetten*, p. 44-115).
- 1798 oktober 5 Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Agent van Oorlog (*Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. October 1798. III-1 (Den Haag, 1799) Bijlage bij de besluiten van 5 oktober 1798; nr. 533 Groene Index 1798 p. 468).
- 1800 april 5 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agentschappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1800 juli 2 nr. 51 en 52 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de organisatie van het Agentschap van Oorlog (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 549; De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 80 ongefolieerd).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: Agenten blijven hun werkzaamheden voorlopig waarnemen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index 1801 p. 1).
- 1801 oktober 17 nr. 12 Besluit van het Staatsbewind: de secretaris van Agentschap van Oorlog wordt gemachtigd alle stukken te tekenen in afwezigheid van de Agent, na de aanstelling van zijn vervanger Spoors tot lid van het Staatsbewind (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 7).
- 1801 december 7 nr. 44 Besluit Staatsbewind: na de constitutie van de Raden van Oorlog, Financiën en Binnenlandse Zaken vervallen de Agentschappen van Oorlog, Financiën, Nationale Opvoeding en Nationale Oeconomie. De geëmployeerden blijven voorlopig (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801, p. 242).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813) periode 1798 tot 1800.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.02. Digitaal raadpleegbaar.

De gedrukte en de digitale inventaris wijken van elkaar af. Beide geven een uitgebreide beschrijving van de werking van het archief.

Zoekmiddelen, besluiten en correspondentie: In deze periode werd het archief gevormd per afdeling van het Agentschap van Oorlog. Uitzondering daarop vormen twee algemene series: 1) 1-10 de ingekomen decreten van het uitvoerend bewind; 2) 11-26 de minuten van de adviezen aan het Uitvoerend Bewind. Van de volgende afdelingen staan de verbalen ter beschikking, met hun eigen reeksen relatieven (ingekomen stukken) en agenda's: a) generaal bureau, b) departement van Franse zaken, c) departement militair, d) departement van burgerwapening, d) departement van administratie, e) departement van financiën. Op dit geheel is een centrale index gemaakt, die naar de agenda's van de afdelingen verwijst, 248-253.

Onder de buiten het verbaal gehouden stukken, 1254-1398, zijn er nog enkele die de periode 1798-1800 (mede) betreffen. In de inventaris staat aangegeven bij welke besluiten of perioden deze bijlagen behoren. Serieel van aard zijn de hier in de inventaris opgenomen registers van ordonnanties.

Geheim: 1399-1402 Geheim verbaal met relatieven, waarvan ook een kopie, 1419. Op het geheim verbaal is een index, 1425.

2) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar.

De gedrukte en de digitale inventaris wijken van elkaar af. In beide een uitgebreide beschrijving van de werking van het archief.

Zoekmiddelen: 1223-1252 indices met hoofdenlijsten en klappers; 1253 index op de belangrijkste besluiten, opgemaakt 1808 over de periode vanaf 1798 en bijgehouden tot 1810. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 80.

Besluiten en correspondentie: De besluiten hebben vanaf 28 oktober 1800 een datum en een dagnummer. Van april tot oktober 1800 werd het agendanummer van de ingekomen brief gebruikt. Deze agenda's zijn overigens niet bewaard gebleven. In het archief 254-1222 verbalen met relatieven, telkens eerst de nummers met het verbaal van een bepaalde maand, dan de opvolgende nummers met de bijbehorende ingekomen stukken. Deze laatste zijn opgeborgen op de datum van afdoening, dus niet op de eigen datum of op de datum van ontvangst. De verbalen zijn gefolieerd, ieder jaar te beginnen met bladzijde 1, tot en met 1 juli 1808. Onder de buiten het verbaal gehouden stukken zijn van belang de ingekomen stukken die niet zijn afgedaan 1800-1810, 1260-1271. Bovendien zijn omvangrijke bijlagen bij het verbaal hier afzonderlijk opgenomen, 1295-1398. In de inventaris staat aangegeven bij welke besluiten of perioden deze bijlagen behoren. Serieel van aard zijn de hier in de inventaris opgenomen registers van ordonnanties en declaraties.

Geheim: 1399-1418 geheim verbaal met relatieven 1798-1810, en een kopie voor de jaren 1800-1804, 1420-1424. Op het geheim verbaal bestaan indices tot medio 1807, 1426-1430. Verder 1431-1434A ingekomen kabinetsorders van koning Lodewijk Napoleon 1806-1810, met indices.

Diversen: De stamboeken van de militairen, hun pensioenregisters en rang- en condtijlijsten zijn in afzonderlijke inventarissen ondergebracht en daarom in de gids ook afzonderlijk genoemd. Zie bijlage 3.

3) *Archief van de Eerste commissaris voor de Franse troepen in dienst van de Bataafse Republiek.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.03. Digitaal raadpleegbaar. Voor de volledige beschrijving zie onder Bataafse Republiek tot 1798, Commissariaat der Franse troepen in soldij der Bataafse Republiek.

4) *Archief van de Commissaris-liquidateur van de pretensiën van gepreste schippers 1800-1812.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.04. Digitaal raadpleegbaar.

Correspondentie: 3 ingekomen brieven 1801-1805. De uitgaande correspondentie is niet als zodanig bewaard gebleven. 4 is wel een lijst van uitgaande brieven 1800-1805.

Diversen: Voor het overige bestaat het archief uit afzonderlijke dossiers.

Literatuur

- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810* (1813). Den Haag, 1979.
- Hoof, J.P.C.M. van, "Militairen in de Bataafs-Franse tijd" in: *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Iconographisch Bureau XLIX* (1995) p. 194-210.
- Hoof, J.P.C.M. van, "The army from 1795-1813" in: *Revue Internationale d'Histoire Militaire LVIII* (1984) p. 37-46.
- Ringoir, H., *Nederlandse generaals van 1568 tot 1940*. 's-Gravenhage, 1981.
- Ringoir, H., *Hoofdofficieren der infanterie van 1568 tot 1813*. 's-Gravenhage, 1981.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

ALGEMENE SECRETARIE VAN HET UITVOEREND BEWIND

Actief van 17 augustus 1798 tot oktober 1801.

De Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind verzorgde de administratie en de archiefvorming van het Uitvoerend Bewind.

De secretarie had structureel een stuk of acht supernumeraire klerken in dienst die werden betaald uit de secrete kas.

Op 7 januari 1800 werd de Agent van Buitenlandse Betrekkingen gemachtigd stukken die onderwerp van beraadslaging van het Uitvoerend Bewind moesten worden, in originali in te zenden. De Algemene Secretaris diende voor terugzending zorg te dragen.

Wetgeving

1798 oktober 1 nr. 35	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van het reglement voor de secretarie van het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 250; de volledige tekst van de resolutie in 2.01.01.04).
1798 oktober 1 nr. 34	Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de algemene secretaris van het Uitvoerend Bewind (De instructie werd op 20 oktober 1798 geaprobeerd door de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam. 2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 250, 299).
1799 november 13 nr. 44	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de charterklerk. De charterklerk was verantwoordelijk voor de volledigheid van het archief. Eenmaal per maand nam hij van de expeditie alle ingekomen stukken over. Van gelichte stukken diende hij aantekening te houden. Bij de instructie behoort een gedrukte tabel met Staat der differente chartres over den jaare ---. 2.01.01.07 nr. 535 Groene Index 1799 p. 1279. De volledige tekst van het besluit en van de instructie in 2.01.01.04 nr. 65 ongefotografieerd).
1800 januari 14	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: bekrachtiging van de instructie voor de algemene secretaris van het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 91: deze bekrachtiging werd dd. 17 januari 1800 door het Uitvoerend Bewind voor kennisgeving aangenomen).

- 1800 april 5 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: afschaffing van de leges ter Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind en op de bureaus van de Agent-schappen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 255).
- 1801 februari 21 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: machtiging aan het Uitvoerend Bewind tot het aanstellen van een college van Commissarissen van de Nationale Thesaurie (In de strijd om de instructie van de Agent van Financiën zette de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam in op de toevoeging van een college van Commissarissen van de Nationale Thesaurie. Maar uiteindelijk werd de instructie voor de Agent van november 1798 toch goedgekeurd en verdwenen de Commissarissen geheel uit zicht. Het besluit is dus nooit uitgevoerd. 2.01.01.07 nr. 539 Groene Index 1801 p. 308)).
- 1801 april 21 nr. 50 Besluit van het Uitvoerend Bewind: wijziging van het reglement van de Algemene Secretarie, waar voor ziek-melding nu een medisch attest nodig is (2.01.01.07 nr. 539 Groene Index 1801 p. 575; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 99 ongefolieerd).
- 1801 juli 28 nr. 45 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de Algemene Secretarie (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1801 p. 737; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.04 nr. 105).

Archieven

Archief van het Uitvoerend Bewind 1798-1801. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.04. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
Voor de volledige beschrijving, zie onder Uitvoerend Bewind.

Literatuur

- Hugenholtz, W.R. en H. Boels, "De griffie van de Staten-Generaal en van de Nationale Vergadering, 1780-1798" in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* XC (1977) p. 391-422.

COMITÉ TOT DE ZAKEN VAN DE KOLONIËN EN BEZITTINGEN OP DE KUST VAN GUINEA EN IN AMERIKA

Zie hoofdstuk 1

COMITÉ TOT DE ZAKEN VAN DE OOST-INDISCHE HANDEL EN BEZITTINGEN

Zie hoofdstuk 1

COMMISSARIAAT DER FRANSE TROEPEN IN SOLDIJ DER BATAAFSE REPUBLIEK

Actief van 20 maart 1797 tot 21 februari 1798.

Bij het tractaat van Den Haag van 16 mei 1795 had de Bataafse Republiek op zich genomen 25.000 man Franse troepen te onderhouden. Aanvankelijk hielden zich met de uitvoering twee comités bezig. Het ene, van de provincie Holland, het comité der vivres, werd op 25 juli 1795 tot generaliteitscomité verklaard, naast het tweede, het

comité tot bezorging der behoeften en noodwendigheden van de Franse troepen. Op 9 oktober 1795 hadden de Staten-Generaal vervolgens het comité tot betaling van de Franse troepen in soldij van de Bataafse Republiek opgericht. Hiervan was het commissariaat weer de opvolger. Op 29 augustus 1801 werd het aantal Franse militaire teruggebracht tot 10.000 man, te onderhouden totdat vrede was gesloten met Engeland. Bij de vrede van Amiens van maart 1802 bleven de troepen echter en toen opnieuw vijandelijkheden uitbraken werd hun aantal op 25 juni 1803 bij verdrag vermeerderd tot 18.000.

Tot augustus 1801 had het commissariaat een eerste commissaris en vier commissarissen die elk een departement bestierden, namelijk 1) generaal bureau; 2) departement militair; 3) departement van administratie; 4) departement van financiën.

Tot het commissariaat behoorden verder een secretaris, een ontvanger, een commissaris tot de revuen (voor monstering van troepen) en een magazijnmeester.

Wetgeving

1798 februari 21 nr. 27 Besluit van het Uitvoerend Bewind: het Commissariaat van de Franse Troepen wordt onderdeel van het Agentschap van Oorlog, onder bestuur van de Agent (De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 5).

Archieven

1) *Archief van de Eerste commissaris voor de Franse troepen in dienst van de Bataafse Republiek*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.03. Digitaal raadpleegbaar. *Zoekmiddelen*: Alleen een klapper op namen van geadresseerden op de 34-36 van de brieven aan lagere overheidsinstellingen, maart - september 1797, 37.

Correspondentie: 24-33 Ingekomen brieven van het gouvernement; 1-23 Uitgaande brieven aan het gouvernement; 64-111 Ingekomen brieven aan lagere overheidsinstellingen en personen; 34-63 Uitgaande brieven aan lagere overheidsinstellingen en personen.

NB Deze series bevatten ook alle correspondentie met Franse autoriteiten.

Diversen: 156-193 Rekeningen en verantwoordingen wegens alle soorten betalingen.

2) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Agent van Oorlog.

COMMISSARIS-LIQUIDATEUR VAN DE PRETENTIËN VAN GEPRESTE SCHIPPERS

Actief van 12 februari 1800 tot 1812.

In de jaren van 1794 tot 1795 waren schippers met een presbrief gedwongen om te varen voor zowel de Fransen, de Engelsen als de Oostenrijkers. In 1797 vroeg de Nationale Vergadering de provincies opgave van de vorderingen van deze schippers.

Ten langen leste heeft het Uitvoerend Bewind deze stukken ter hand gesteld aan een Commissaris-Liquidateur. Hij diende niet alleen uitbetaling te doen, maar de declaraties zo te rangschikken dat ze later bij de betreffende mogendheden konden worden verhaald. De meeste werkzaamheden waren in 1802 wel afgerond, maar ze hebben zich nog voortgezet tot in 1812.

Wetgeving

1800 februari 12 Littera BB Geheim

Geheim besluit van het Uitvoerend Bewind: aanstelling van een Commissaris-Liquidateur van de pretentiën van gepreste schippers.

Archieven

Archief van de Commissaris-Liquidateur van de pretensiën van gepreste schippers 1800-1812. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.04. Digitaal raadpleegbaar.

Correspondentie: 3 ingekomen brieven 1801-1805.

De uitgaande correspondentie is niet als zodanig bewaard gebleven. 4 is wel een lijst van uitgaande brieven 1800-1805.

Diversen: Voor het overige bestaat het archief uit afzonderlijke dossiers.

Literatuur

- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813)*. Den Haag, 1979.

COMMISSARISSEN DER NATIONALE BELEENBANK

Actief van 20 februari 1799 tot 2 september 1806.

In mei 1795 hadden Provisionele Representanten van het Volk van Holland een generale beleenbank opgericht. In 1799 zette het Uitvoerend Bewind deze instelling om in een nationale beleenbank. De schepping van een nationale mogelijkheid tot belening hield verband met de algemene vermogensheffingen. Renteniërs hadden vaak gebrek aan contant geld, terwijl de feitelijke waarde van hun papieren snel achteruit was gegaan, zodat verkoop zeer ongunstig zou zijn. Bij de beleenbank kregen zij de gelegenheid deze papieren te belenen tegen beleenbankgeld en beleenbankbiljetten. Daarmee konden ze de vermogensheffingen voldoen en een rekening-courant met de beleenbank te onderhouden.

Het college bestond uit negen commissarissen, respectievelijk gevestigd in Amsterdam, Arnhem, Middelburg, Utrecht, Leeuwarden, Deventer, Groningen, 's-Hertogenbosch en Drenthe.

De commissarissen werden op 2 september 1806 ontslagen. De Minister van Financiën was belast met de financiële afwikkeling.

Wetgeving

1799 februari 20	Decreet Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: machtiging voor het Uitvoerend Bewind om de Beleenbank in Amsterdam weer in werking te brengen (2.01.01.07 nr. 534 Groene Index 1799 p. 61).

Archieven

Archieven van commissarissen van de Generale Beleenbank, vanaf 1799 Nationale beleenbank voor Holland, gevestigd te Amsterdam. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar. Gedeponerd onderdeel van de Archieven van het Ministerie van Financiën 1798-1813.

Zoekmiddelen: 489N register van ingekomen stukken 1795-1803.

Besluiten: 489A-M ingekomen stukken 1795-1801, per jaar alfabetisch op afzender; 489O notulen inzake ongetermineerde zaken 1803-1806.

Diversen: Het archief bevat verder de memorialen van belening 1795-1802, per geldheffing, met een aantal grootboeken 1795-1803 met klappers daarop, alsmede een journaal van afschrijving.

Literatuur

- Fritschy, W., "De 'Generale Beleenbank' en de financiële problemen in de beginjaren van de Bataafse Republiek" in: *Jaarboek voor de Geschiedenis van bedrijf en techniek III* (Utrecht, 1986) 109-134.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën*.

Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813. Den Haag, 2009.

COMMISSARISSEN VAN DE NATIONALE REKENING

Actief van 15 augustus 1799 tot 15 maart 1802.

De commissarissen van de Nationale Rekening waren de opvolgers van de Generaliteitsrekenkamer. Zij hielden de algemene boeken van inkomsten en uitgaven van het land bij, sloten de rekeningen van de ontvangers en van de overige landelijke comptabelen, liquideerden declaraties, waakten tegen overschrijding van de begrotingen en deden voorstellen tot verbetering. De commissarissen kregen hun instructie van het Vertegenwoordigend Lichaam, en waren niet verbonden met of verantwoordelijk aan de uitvoerende macht.

De zeven Commissarissen van de Nationale Rekening, met hun secretaris, werden benoemd door het Vertegenwoordigend Lichaam. In een door het Uitvoerend Bewind vast te stellen volgorde zouden de eerste drie jaren telkens twee, en het vierde jaar één lid aftreden. De leden waren onmiddellijk herkiesbaar. De commissarissen vergaderden dagelijks met twee tafels om de werkzaamheden te verdelen. Het voorzitterschap wisselde om de veertien dagen.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1799 april 25	Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Commissarissen tot de Nationale Rekening (De tekst van de instructie in: <i>Besluiten der Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks</i> . April 1799 (Den Haag 1799). Bijlage tot de besluiten van 25 april 1799; Dit besluit werd op 30 mei 1799 door de Tweede Kamer bekrachtigd; Groene Index 1799 nr. 534 p. 778, exhibitum bij het uitvoerend bewind 3 juni 1799 nr. 2).
1799 mei 24	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: bepalingen inzake de verkiezing ter Nationale Rekenkamer (2.01.01.07 nr. 534 Groene Index 1799 p. 778, exhibitum bij het Uitvoerend Bewind op 28 mei 1799 nr. 4).
1800 maart 1	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de secretaris van de Nationale Rekenkamer (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800, p. 21: exhibitum bij het Uitvoerend Bewind op 7 maart 1800).

Archieven

Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervoangende het Hof van Rekeningen 1812-1813. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 38-48 index op de notulen 1791-1811, met alfabetische klapper op de notulen 1806-1811. Omdat de rekenkamer zich bij de controle van de rekeningen baseerde op de besluiten van andere instellingen, werden hun extract-besluiten en missiven verzameld. Van 1799-1801 zijn daarop alfabetische indices gemaakt (165). De nummers 589, 590 en 617 bevatten indices op de geheime notulen 1802-1806.

Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 97-99.

Besluiten: 2-33 minuut- en netnotulen 1799-1813, onderscheiden naar de opeenvolgende rekenkamers.

Correspondentie: 57-68 minuten van uitgaande stukken 1799-1813, met 69-77 net-exemplaar. In 80-164 ingekomen missiven en extract-resoluties van 1799-1805, geordend naar afzender. Vanaf januari 1806 is, 166-267, een chronologische reeks van bijlagen tot de notulen aangelegd, met alle ingekomen stukken van januari 1806 tot en met december 1813. Verder in 268 correspondentie met de zaakverzorger des konings bij het hof van rekeningen.

Geheim: In 586-621 de geheime en de buitengewoon geheime notulen van de opeenvolgende rekenkamers, met de bijlagen. Daarnaast bevatten 618-622 rekeningen betreffende het mortificatiefonds.

Rekeningen: De nummers 268a-641 bevatten een groot aantal rekeningen over de hele periode. Ze zijn ingedeeld in 1) algemene rekeningen, 2) rekeningen van de ontvangers-generaal van de generale middelen, zowel te lande als te water, als betreffende West-Indië tot 1806 en na de invoering van het nieuwe belastingstelsel de rekeningen van de over het land verdeelde eenentwintig ontvangers-generaal te water en te lande en 3) rekeningen betreffende extraordinaris heffingen van zeer uiteenlopende aard, ook tolleren, rekeningen van de Nieuwkoopse droogmakerij, rekeningen van geestelijke goederen enzovoort. In de aanvulling op het archief bevinden zich 636-641 enkele rekeningen van ontvangers-generaal van de admiraliteiten 1792-1796.

Diversen: 267 en 268 registers met aantekeningen van presentiegelden van de leden 1802-1809; nr 623 processen-verbaal van de directeur-generaal van de publieke schuld inzake het grootboek, 1809-1811, alsmede een aantal andere stukken van diverse aard.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Buist, M.G., 'De Bataafse voorlopers, 1799-1813' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s- Gravenhage, 1989) p. 131-156.

COMMISSARISSEN VAN HET UITVOEREND BEWIND BIJ DE DEPARTEMENTALE BESTUREN

Actief van 30 maart 1799 tot juni 1802.

De Commissarissen van het Uitvoerend Bewind bij de Departementale Besturen moesten zorgen voor een stipte, snelle en gelijkvormige naleving van de wetten en besluiten door de besturen van verschillende departementen en gemeenten. Zij waren bevoegd en verplicht notulen op te vragen. Zij mochten ook anderszins informatie inwinnen, indien handelingen en besluiten zouden plaatsvinden die strijdig waren met de algemene wil of met het algemene belang, of indien vertraging in de uitvoering van wetten en besluiten zou optreden. In het laatste geval moesten zij de uitvoering bevorderen, in het eerste daarentegen de handeling of het besluit opschorten en het Uitvoerend Bewind daarvan in kennis stellen. Verder zagen de commissarissen er onder andere op toe dat de betreffende besturen niet onderling in onderhandeling zouden treden inzake algemene belangen van de Republiek. Ten slotte dienden de commissarissen toezicht te houden op rust en veiligheid in hun departement.

Daartoe behoorde ook de goede uitvoering van de burgerwapening. Van alles wat het algemeen belang zou kunnen ondermijnen of de tegenwoordige orde van

zaken omkeren, dienden zij het Uitvoerend Bewind onmiddellijk op de hoogte te stellen. De commissarissen waren aanspreekbaar voor burgers met klachten en hielden toezicht op de invordering van de belastingen. Dit laatste was echter nog niet mogelijk zolang er geen nieuw belastingstelsel was ingevoerd. Daarom functioneerde in ieder departement nog een commissie tot de administratie van de financiën van een van de oude gewesten. De commissarissen werkten namens het Uitvoerend Bewind, vanaf 17 oktober 1801 tijdelijk namens het Staatsbewind.

De Commissarissen bij de Departementen werden voor bepaalde tijd benoemd door het Uitvoerend Bewind, dat hen ook hun instructie gaf en waaraan zij verantwoording schuldig waren.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 december 24 nr. 50	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de commissarissen bij de Departementale Besturen (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 577. De volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.04 nr. 51 ongefolieerd).
1799 februari 16	Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de secretarissen en commissarissen van het Uitvoerend Bewind bij de Departementale Besturen (2.01.01.07 nr. 534 Groene Index 1798 p. 163).

Archieven

Gedeponeerde archieven van commissarissen van het Uitvoerend Bewind bij de Departementale besturen. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.05. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De archieven van de commissarissen van het uitvoerend bewind bij de departementale besturen zijn bij besluit van het staatsbewind van 2 februari 1802 nr. 56 gedeponeerd in het archief van het staatsbewind, hoewel het hier rechtstreekse ondergeschikten van het uitvoerend bewind betrof. Van elke afzonderlijke commissaris is het archief beschreven. De meeste archieven hadden een eenvoudige structuur met een verbaal, register van notulen of memoriaal, met bijbehorende correspondentie. Op 14 maart 1799 werd besloten dat de Commissarissen zich moesten bedienen van het nationaal zegel met het randschrift: Commissaris van het Uitvoerend Bewind der Bataafse Republiek.

Literatuur

- Pot, C.W. van der, *Bestuurs- en rechtsinstellingen der Nederlandse Provinciën*. Zwolle, 1949.

COMMISSIE VAN 'S LANDS ADVOCATEN

Actief van 22 februari 1798 tot 28 november 1799.

Nadat de Comité's tot de Zaken van het Bondgenootschap te Lande en tot de Zaken van de Marine waren ontbonden, werd op 19 februari 1798 de hoge militaire rechtspraak, zowel te land als ter zee, voor "weinig dagen" opgedragen aan de vier Landsadvocaten. Deze waren al bij de Nationale Vergadering en de beide genoemde Comité werkzaam geweest. De Landsadvocaten werkten volgens de instructie van de Comité's. Na de invoering van de staatsregeling van 1798 werden zij op 26 september van dat jaar opnieuw gekwalificeerd tot de voorlopige waarneming van hun taken. Toen één van de vier lid werd van het Vertegenwoordigend Lichaam, is op 2

oktober 1798 besloten hem niet te vervangen.

De oprichting van een beoogde Hoge Militaire Vierschaar liet echter lang op zich wachten, zodat de Landsadvocaten in feite anderhalf jaar als college de hoge militaire rechtspraak hebben waargenomen, namelijk tot eind november 1799. De advocaat-fiscaal is zonder commissie of instructie blijven functioneren. In 1801 en 1802 bleef de Commissie van 's Lands Advocaten wel mede de rechtspraak over de zeemacht helpen behartigen. Naast hen werd per geval een (hoge) Zeekrijgsraad benoemd, aanvankelijk door de Nationale Vergadering, later door het Uitvoerend Bewind. Deze kostbare en ingewikkelde gang van zaken werd in 1801 beëindigd door de voorlopige omzetting van een zeekrijgsraad die was samengesteld ter berechting van kapitein Pletz in een meer permanente Hoge Zeekrijgsraad. Deze ging de overige onafgedane zaken afhandelen. In 1802 werd de Hoge Zeekrijgsraad vervangen door de Hoge Militaire Vierschaar (zie aldaar).

De vier, later drie, Landsadvocaten, hadden een eigen klein bureau. De commissieleden werkten op basis van declaratie.

Wetgeving

1798 september 26 nr. 2	Besluit van het Uitvoerend Bewind: kwalificatie van de vier Landsadvocaten om de militaire justitie waar te nemen (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 229. De volledige tekst van de resolutie in 2.01.01.04 nr. 48 p. 981 e.v.).
1799 november 25 nr.29	Besluit van het Uitvoerend Bewind: intrekking van de machtiging aan de Landsadvocaten om de militaire rechtspraak uit te oefenen (2.01.01.07 nr. 534 Groene Index 1799 p. 686).
1802 juli 8 nr. 57	Besluit van het Staatsbewind: ontslag van de overgebleven leden van de Hoge Zeekrijgsraad, overdracht van het archief aan de Hoge Militaire Vierschaar (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 108).
1802 juli 8 nr. 56	Besluit van het Staatsbewind: opheffing van de Commissie van 's Lands Advocaten (Het archief ging naar de opvolger, de Hoge Militaire Vierschaar. 2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802 p. 801; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 49).

Archieven

Archief van de Commissie van Landsadvocaten. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.11. Digitaal raadpleegbaar.

Onderdeel A 1 van de Inventaris van het archief van de colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1813 (1818). Dit onderdeel betreft alleen de landmacht.

Zoekmiddelen: geen.

Besluiten: 7-8 notulen februari 1798 - november 1799.

Correspondentie: 10-15 chronologisch geordende ingekomen stukken.

Diversen: 16-18 processtukken en rekestten.

Onderdeel B 2 van de inventaris van het archief van de colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1813 (1818). Dit onderdeel betreft de marinezaken.

Besluiten: 214 notulen maart 1798 - december 1799.

Correspondentie: 215 ingekomen stukken maart 1798 - december 1799 en 216 ingekomen stukken januari 1800 -12 juli 1802; 217 register van uitgaande brieven 1801-1802.

Diversen: de rol, de minuten van de sententies, en processtukken.

Onderdeel B 3 van de inventaris van het archief van de colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1813 (1818) bevat de stukken van de zeekrijgsraad inzake kapitein Engelbertus Lucas, 1797, B 4 de stukken van de hoge krijgsraad wegens de zeeslag bij Kamperduin, 1798, B 5 de hoge zeekrijgsraad in zake De Vlieter, 1799 en

B 6 de hoge zee krijgsraad in zake de kapitein Bartholomeus Pletz, 1801.

Literatuur

- Simons, C.H.F., *Marine justitie. Ontwikkelingen in de strafrechtspleging bij de Nederlandse zeemacht gedurende de tweede helft van de 18e eeuw en het begin van de 19e eeuw*. Assen, 1974.
- Graaff, H.H.A. de, *De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de bevels-verhoudingen bij de landmacht, 1795-1955*. 's-Gravenhage, 1957.

CONSTITUTIECOMMISSIE VAN 1798

Actief van 22 januari 1798 tot 17 maart 1798.

De Constitutiecommissie werkte volgens bindende richtlijnen van de Constituerende Vergadering en had als opdracht de indiening van een ontwerp-constitutie. Op 6 maart 1798 diende de Constitutiecommissie de ontwerp-staatsregeling in. Deze werd na wijziging op 17 maart 1798 definitief vastgesteld door de Constitutionele Vergadering en daarna voorgelegd aan de kiezers in de grondvergaderingen. Deze staatsregeling van 1798 zou inderdaad van kracht worden.

De constitutiecommissie telde zeven, later de facto zes leden. Op 15 maart 1798 werd de commissie aangevuld met zeven nieuwe leden uit de Constitutionele Vergadering om aanmerkingen op de inmiddels ingediende ontwerp-staatsregeling te verwerken.

Wetgeving

1798 januari 22	Decreet Constituerende Vergadering: vernietiging reglement van de Nationale Vergadering, wettige voortzetting als Constituerende Vergadering, macht de provinciale en kwartierlijke soevereiniteit te vernietigen; instelling Constitutiecommissie (De tekst van de proclamatie in: Decreten van de constituerende vergadering 1798 p. 24-35).
1798 januari 25	Decreet van de Constituerende Vergadering: vaststelling van de grondbeginselen van de te ontwerpen staatsregeling (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 37-44. Zie ook De Gou, <i>Staatsregeling 1798</i> , deel 2 p. 20-29).

Literatuur

- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1798. Bronnen voor de totstandkoming. Deel I Bronnen vóór 22 januari 1798*, Den Haag, 1988.

DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSE ZAKEN (PROVISIONEEL UITVOEREND BEWIND)

Actief van 27 januari 1798 tot 14 maart 1798.

Voordat het Provisioneel Uitvoerend Bewind een Agentschap van Buitenlandse Zaken had ingesteld, behartigde het voor een korte periode de buitenlandse betrekkingen zelf rechtstreeks. Om dit in goede banen te leiden, werd een afzonderlijke secretaris aangesteld, die de notulen en correspondentie inzake de buitenlandse zaken behandelde.

Wetgeving

1798 februari 1 nr. 24	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de

instructie voor de secretaris voor de Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 2. De volledige tekst in 2.01.01.04 nr. 2).

Archieven

1) *Archief van het Uitvoerend Bewind 1798-1801*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.04. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving, zie *Uitvoerend Bewind*.

2) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief is niet opgesplitst in de verschillende instellingen uit de betreffende periode, maar doorlopend ingedeeld volgens soort archiefstuk. Om dit nadeel te ondervangen zijn de beschrijvingen in deze gids ruwweg verdeeld over de verschillende instellingen. Sectie E, tractaten, is niet opgesplitst. Deze bevat stukken betreffende verdragen en ratificaties.

Bij besluit van 8 november 1800 kreeg de indexmaker opdracht nieuwe generale indices te maken op de registers van resolutiën van de gewezen commissie tot de Buitenlandse Zaken, op die van het vernietigd *Uitvoerend Bewind* op het departement van Buitenlandse Betrekkingen en op de verballen van de agent tot 31 december 1798.

3) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810 [onderdelen Departement van Buitenlandse Zaken Provisioneel Uitvoerend Bewind, januari - maart 1798]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: geen index aanwezig.

Besluiten: 3 minuut-notulen; 398 register van resolutiën 1 januari -15 maart 1798.

Correspondentie: 68 minuten van alle uitgaande stukken; 104 brievenboeken. De ingekomen stukken, 126-195 zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als diplomaten in het buitenland (per land). Enkele dossiers, 360-363, zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen. Daarnaast zijn rekesten en memories afzonderlijk gearchiveerd, 196-204.

Geheim: 50 minuut-geheime notulen; 398 Secrete resolutiën 1 januari -14 maart 1798.

Literatuur

- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.

DIRECTIE VAN DE LEVANTSE HANDEL

Zie hoofdstuk 1, Bataafse Republiek.

GENERALITEITSLOTERIJ (EN OPVOLGERS)

Zie hoofdstuk 1, Bataafse republiek.

GENERALITEITSREKENKAMER

Zie hoofdstuk 1, Bataafse Republiek.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR (1)

Actief van 5 oktober 1799 tot 19 juli 1802.

Op grond van de staatsregeling van 1798 werd de Hoge Militaire Vierschaar ingesteld als permanent college voor de hoge militaire rechtspraak over de landmacht. Omdat de Vierschaar geheel uit militairen bestond, mocht deze gebruik maken van adviezen van rechtsgeleerden.

De Hoge Militaire Vierschaar was samengesteld uit vijf hoofdofficieren. Bij de Vierschaar was 's lands fiscaal werkzaam, echter zonder lid van het college te zijn en zonder adviserende stem. De hoofdofficieren moesten in actieve dienst zijn. Ze werden door het Uitvoerend Bewind voor twee jaar full-time aangesteld op voordracht van de Agent van Oorlog. De oudste hoofdofficier was president.

In 1799 bestond de organisatie uit een fiscaal, een griffier, een drossaard, enkele klerken, een deurwaarder, een kamerbewaarder en vier hellebaardiers.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1799 augustus 23	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: benoeming van de leden van de Hoge Militaire Vierschaar (2.01.01.07 nr. 535 Groene Index 1799 p. 1175).
1802 juni 25 nr. 54	Besluit van het Staatsbewind: ontbinding van de Hoge Vierschaar en vaststelling van de instructie voor de Hoge Militaire Vierschaar (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 764).

Archieven

1) *Archief van de colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.11. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris is gesplitst in deel A voor de landmacht en deel B voor de zeemacht. De hierin ondergebrachte deelinventarissen zijn beschreven als archief van de betreffende instellingen. Daarnaast in deze inventaris nog: A 4, het archief van de krijgsraad te velde bij het corps d' armée van generaal Augereau 1800-1801 en A 5, het archief van de permanente krijgsraad te velde, 1806-1809.

2) *Archief van de Hoge Militaire Vierschaar 1799-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.11. Digitaal raadpleegbaar.

Onderdeel A 2 van de Inventaris van het archief van de Colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1813 (1818) beschrijft het archief van de hoge militaire vierschaar voor de hele periode van 1799 tot 1811.

Zoekmiddelen: de registers van notulen 28-48 en van de sententies 107-110 bevatten klappers. De secrete notulen hebben geen index.

Besluiten en arresten: 19-27 minuut notulen en 28-48 registers van notulen; 107-110 registers van sententiën.

Correspondentie: 60-69 uitgaande missiven; 72-86 ingekomen stukken 1799-1811; 70-71 ingekomen regeringsbesluiten; 88-95 ingekomen berichten, consideraties en adviezen.

Geheim: 49 minuten van secrete notulen 1803-1811; 50-51 register van secrete notulen 1803-1811; 52-59 minuten van secrete notulen 1799-1811.

Diversen: Het archief bevat verder registers van afgegeven brieven van abolitie en remissie, rollen, sententiën en processtukken. Deze laatste zijn geordend volgens de nummers van de sententies.

In de inventaris bevindt zich ook A 3, het archief van de krijgsraad in Noord-Holland, 1799, die bestond uit leden van de Hoge Militaire Vierschaar.

Literatuur

- Graaff, H.H.A. de, *De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de bevels-verhoudingen bij de landmacht, 1795-1955*. 's-Gravenhage, 1957.

INTERMEDIAR BUREAU DER CONVOOIEN EN LICENTEN

Actief van 20 februari 1798 tot 28 april 1798.

Na de opheffing van het Comité van de Marine werden de convoeien en licenten tijdelijk beheerd door een Intermediair Bureau, in afwachting van reorganisatie en samenvoeging met het Agentschap van Financiën. Het Intermediair Bureau bleef voorlopig rechtspraak en beheer combineren. De opheffing door het Uitvoerend Bewind vond plaats op 20 april 1798.

Wetgeving

1798 april 20

Besluit van het Uitvoerend Bewind: opheffing van het Intermediair Bureau der Convoeien en Licenten.

Archieven

Archief van het Intermediair bureau der convoeien en licenten 1798. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 55 ontwerp-index 1798; 56 index februari - april 1798.

Besluiten: 54 register van net-besluiten februari - april 1798.

Correspondentie: 57-73 bijlagen tot de besluiten, ingedeeld naar correspondent. 80 bevat minuut-missives en registers van minuut-missives.

Diversen: enkele kleine dossiers.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810.* Amsterdam, 1998.

INTERMEDIAR UITVOEREND BEWIND

Actief van 14 juni 1798 tot 17 augustus 1798.

Na de staatsgreep van 12 juni 1798 trad een Intermediair Bestuur van Agenten aan, dat zich op 14 juni 1798 constitueerde als Intermediair Uitvoerend Bewind. Dit behartigde het algemene bestuur van de Bataafse Republiek. Deze werkzaamheden werden beëindigd nadat een Uitvoerend Bewind was verkozen volgens de regels van de constitutie van 1798.

Het Intermediair Uitvoerend Bewind bestond uit de Agenten van Marine, Oorlog, Financiën, Justitie en Inwendige Politie.

Wetgeving

1798 juni 14

Besluit van het Uitvoerend Bewind: het Intermediair Uitvoerend Bewind constitueert zich (Banner, *Grondwetten*, p. 563-564).

1798 juli 31

Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: het Intermediair Uitvoerend Bewind wordt in dezelfde samenstelling gecontinueerd totdat een Uitvoerend Bewind is ingestalleerd conform de staatsregeling (Het Vertegenwoordigend Lichaam had zich op 31 juli 1798 volgens de nieuwe staatsregeling in twee Kamers verdeeld. Voor de uitvoerende macht moest daarom een nieuwe tijdelijke maatregel worden getroffen. Een en ander werd op 2 augustus 1798 door het Intermediair Uitvoerend Bewind geproclameerd (Banner, *Grondwetten*, p. 564-565. Groene Index nr. 532 p. 217)).

Archieven

Archief van het Uitvoerend Bewind 1798-1801. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.04. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Uitvoerend Bewind.

INTERMEDIAIR WETGEVEND LICHAAM VAN HET BATAAFSE VOLK

Actief van 13 juni 1798 tot 31 juli 1798.

Op 12 juni 1798 vond een staatsgreep plaats die een einde maakte aan het bestaan van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het op die dag ingestelde Intermediair Bestuur, bestaande uit de Agenten van Marine, Oorlog, Financiën, Justitie en Inwendige Politie, dat zich op 14 juni 1798 zou constitueren als het Intermediair Uitvoerend Bewind, verzocht vierenveertig burgers, toe te treden tot het Intermediair Wetgevend Lichaam.

Wetgeving

1798 juni 13 en 14

Besluit van het Uitvoerend Bewind: instelling van het Intermediair Vertegenwoordigend Lichaam en benoeming van de leden (Het op 12 juni 1798 opgerichte Intermediair Bestuur, bestaande uit de Agenten van Marine, Oorlog, Financiën, Justitie en Inwendige Politie, dat zich op 14 juni 1798 zou constitueren als het Intermediair Uitvoerend Bewind, verzocht vierenveertig met name genoemde burgers, toe te treden tot het Intermediair Wetgevend Lichaam (Banner, *Grondwetten*, p. 562. Groene Index 1798 nr. 533 p. 8, 21).

Archieven

Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796-18 september 1801 (betreffende het Intermediair wetgevend lichaam van het Bataafse Volk, juni - juli 1798). Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 726 index op de gedrukte decreten; 553 index op de geheime decreten. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 38, 44.

Besluiten: 40-41 minuut decreten; 584-585 gedrukte decreten. Publicaties en proclamaties van het intermediair wetgevend lichaam werden gedrukt. Onderdeel III 2 van de inventaris geeft een overzicht voor zover deze boeken in het Nationaal Archief aanwezig zijn. Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5 ten slotte geeft de commisserialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekesten, 182-222 en 236-275, zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender werkzaam was, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1. Ingekomen rekesten vormen een afzonderlijke serie, voor het intermediair wetgevend lichaam de 325-332. Onderdeel III van de inventaris geeft onder andere een overzicht van de kopieboeken van brieven.

Geheim: 521 geheime decreten.

Commissies: Ook voor deze periode is de commissie van de drukkerij nog van belang. De 498-500 bevatten de notulen en stukken van deze commissie. Het archief van de derde constitutiecommissie is niet bewaard gebleven. Daarnaast waren er wel personele commissies met eigen dossiers, beschreven in onderdeel IV van de inventaris.

Diversen: Het verslag van de openbare zittingen van het intermediair wetgevend lichaam is door particulieren vanaf de tribune opgesteld en gedrukt onder de titel *Dagverhaal der handelingen van het intermediair wetgevend lichaam*. Voor een beschouwing van de aard en de zwakheden van het *Dagverhaal*, dat dagelijks behoorde te verschijnen, zie De Gou, *Ontwerp Constitutie 1797* I p. XLIV e.v. Zie voor de beschikbare versie van het Nationaal Archief de website www.dagverhaal.nl.

Literatuur

- *Dagverhaal der handelingen van het Vertegenwoordigend Lichaam en Intermediair Wetgevend Lichaam des Bataafschen Volks*. 13 dln. Den Haag, 1798-1801.

LANDSDRUKKERIJ

Actief van 10 oktober 1800 tot 1801.

Zowel de Staten-Generaal als de Nationale Vergadering hadden voor het drukken van hun documenten een overeenkomst gehad met de Landsdrukkerij van het gewest Holland, destijds de gecontracteerde particuliere drukkerij van de weduwe Scheltus.

Een commissie van de drukkerij onderhield vanuit beide genoemde instellingen de contacten met deze drukkerij. Deze situatie werd onder de Constituerende Vergadering voortgezet, zij het dat nu ook leden van het Vertegenwoordigend Lichaam zitting kregen in de commissie.

In 8 maart 1799 kreeg de Landsdrukkerij van Holland de naam Nationale Drukkerij. In augustus 1800 werden de staatspapieren uit de magazijnen van de drukkerij van de weduwe Scheltus overgebracht naar de Landsdrukkerij/Nationale Drukkerij. De Landsdrukkerij stond daarna vanaf oktober 1800 onder beheer van het Uitvoerend Bewind, dat dit delegerde aan de algemene secretaris en de griffier gezamenlijk. Deze waren ook gemachtigd de werkzaamheden aan te sturen.

De organisatie van de Nationale Drukkerij bestond uit een directeur, twee correctoren, een meesterknecht en een boekhouder. Zowel de Algemene Secretarie als het Vertegenwoordigend Lichaam als de Algemene Rekenkamer en de Agenten dienden een persoon aan te wijzen die de ordonnanties tot levering mocht ondertekenen.

Wetgeving

1800 oktober 10	Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: opdracht van het beheer van de Landsdrukkerij aan het Uitvoerend Bewind, waaraan de directeur van de Landsdrukkerij ook verantwoording zal afleggen (2.01.01.07 nr. 538 Groene Index 1800 p. 1090).
1801 februari 27	Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie en de eden voor de employés van de Landsdrukkerij (2.01.01.07 nr. 539 Groene Index 1801 p. 98).
1801 april 4 nr. 3	Besluit van het Uitvoerend Bewind: aanstelling van het personeel van de Landsdrukkerij en regeling van de band met de Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 539 Groene Index 1801 p. 98; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 98 ongefotografeerd).

Archieven

Archief van de commissie van de drukkerij van de Nationale Vergadering, daarna van de constituerende Vergadering en het Vertegenwoordigend lichaam. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het kleine archief bestaat uit 498 notulen, 499 rekeningen en 500 registers en weeklijsten betreffende de ontvangsten en uitgaven van de drukkerij.

Literatuur

- Schneider, M., *De voorgeschiedenis van de "Algemeene Landsdrukkerij"*. 's-Gravenhage, 1939.

NATIONALE KANSELARIJ (SECRETARIE EERSTE KAMER
VERTEGENWOORDIGEND LICHAAM)
Actief van juni 1798 tot 17 oktober 1801.

De Nationale Kanselarij bood administratieve ondersteuning aan de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam.

De Kanselarij bestond uit een secretaris, een boodschapper van staat, een comies-notularis en enkele klerken.

Wetgeving

1799 oktober 8 Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: bepalingen inzake de commiezen en klerken van de Nationale Kanselarij (2.01.01.07 nr. 535 Groene Index 1799 p. 1314).

Archieven

Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796 -18 september 1801 (betreffende het Wetgevend Lichaam 1801-1810). Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Besluiten en correspondentie: De minuut-notulen, met ingekomen stukken, van de opeenvolgende Wetgevende Lichamen 1801-1810 in de 901-941. Gedrukte notulen uit de periode 1801-1805 bevinden zich in de Collectie Gedrukte staatsstukken. De minuten van geheime notulen met ingekomen stukken bevinden zich in de nrs. 942-952.

RAAD VAN DE AMERIKAANSE KOLONIËN EN BEZITTINGEN
Actief van 6 januari 1801 tot 17 oktober 1801.

De constitutie van 1798 vernietigde alle kamers en departementen van de West-Indische handel en bracht de afzonderlijke koloniën onder een algemeen bestuur. Uiteindelijk zou het Uitvoerend Bewind het Comité tot de de Zaken der Koloniën en Bezittingen in Amerika pas in december 1800 opheffen en vervangen door de Raad van de Amerikaanse koloniën en Bezittingen. Toen waren de dagen van het Uitvoerend Bewind echter al geteld en het Staatsbewind verzocht de Raad voorlopig de werkzaamheden voort te zetten. In oktober 1801 volgde de opheffing.

De Raad bestuurde en beheerde de bezittingen van de voormalige Westindische Compagnie. Daarvan hadden de Engelsen al in 1796 Demerara, Essequibo en Berbice veroverd, in 1799 Suriname en in 1800 de Bovenwindse Eilanden. De Benedenwindse eilanden kwamen in 1801 na een Franse verovering in Engelse handen. Alleen de kust van Guinée bleef in Nederlands bezit.

De vijf leden van de Raad werden benoemd door het Uitvoerend Bewind, waarvan zij ondergeschikt en verantwoordelijk waren.

De constitutie van 1798 schreef voor dat de Raad een secretaris, een ontvanger en een fiscaal diende aan te stellen, op een door het Uitvoerend Bewind goedgekeurde instructie. Het Uitvoerend Bewind benoemde, op voordracht van de Raad, de hoge ambtenaren in de buitenlandse bezittingen en koloniën.

Wetgeving

- 1798 mei 1 Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 44-115).
- 1800 december 29 nr. 56 Besluit van het Uitvoerend Bewind: opheffing van het Comité tot de Zaken der Koloniën en Bezittingen in Amerika en oprichting van de Raad der Amerikaanse Koloniën en Bezittingen (2.01.01.07 nr. 538 Groene Index 1800 p. 1573; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 91 ongefolieerd).
- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1801 oktober 17 nr. 4 Besluit van het Staatsbewind: de raden van de Aziatische bezittingen en de Amerikaanse Koloniën dienen hun werkzaamheden voorlopig voort te zetten (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 1).

Archieven

Archief van de Raad der Amerikaanse bezittingen en etablissementen, januari 1801 - juli 1806. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.28.02. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie hoofdstuk 3, onder Raad van de Amerikaanse Bezittingen en Etablissementen.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.

RAAD VAN DE AZIATISCHE BEZITTINGEN EN ETABLISSEMENTEN (1800-1804)

Actief van 20 mei 1800 tot 27 april 1804.

De Raad van de Aziatische bezittingen en etablissementen voerde bestuur en beheer van de bezittingen en eigendommen van de gewezen Oost-Indische Compagnie. Daarvan was echter de Kaap reeds in 1795 veroverd door Engeland. Datzelfde gold voor de Indiase vestigingen in Surat, Bengalen en Coromandel en de Indonesische vestigingen in Malakka, Malabar en Padang. In 1800 werden Ceylon, Ambon en Banda bezet en in 1801 ook Ternate.

De negen leden van de Raad werden benoemd door het Uitvoerend Bewind, waaraan zij ondergeschikt en verantwoordelijk waren. De Raad werd onderverdeeld in drie departementen: 1) departement tot de Indische zaken; 2) departement tot de koophandel en zeevaart; 3) departement tot de financiën.

Ieder departement vergaderde afzonderlijk, hield eigen notulen en had een eigen bureau met uitvoerende ambtenaren. De Raad als geheel had een secretaris, een ontvanger en een fiscaal, op een door het Uitvoerend Bewind goedgekeurde instructie. Het Uitvoerend Bewind benoemde, op voordracht van de Raad, de hoge ambtenaren in de buitenlandse bezittingen en koloniën.

Wetgeving

- 1798 mei 1 Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 44-115).
- 1800 april 11 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Raad van de Aziatische bezittingen (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 351: op 16 april 1800 nr. 1 werd de instructie

- door het Uitvoerend Bewind in advies gehouden en op 29 april 1800 nr. 46 is bij resumptie besloten tot het drukken van de tekst).
- 1800 mei 6 nr. 41 Besluit van het Uitvoerend Bewind: opheffing van het Comité tot de Oost-Indische Handel en Bezittingen per 15 mei 1800; oprichting van een Raad der Aziatische bezittingen en Etablissements (2.01.01.07 nr. 537 Groene index 1800 p. 612).
- 1801 oktober 17 nr. 4 Besluit van het Staatsbewind: de raden van de Aziatische bezittingen en de Amerikaanse Koloniën dienen hun werkzaamheden voorlopig voort te zetten (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 1).

Archieven

1) *Archief van de Raad der Aziatische bezittingen en etablissements, 19 mei 1800-4 augustus 1806*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.02. Digitaal raadpleegbaar. *Zoekmiddelen*: nr 22 index met hoofdenlijst 1800; 23-27 klappers op de minuut-resoluties; 50 alfabetisch register op de secrete resoluties.

Besluiten: minuut-resoluties met bijlagen, 1-21. Gesproken wordt van bestanddeel 1 en bestanddeel 2; 28-37 resoluties met kopie bijlagen; 51 minuut-buitengewoon secrete resoluties 1801-1804; 52-55 buitengewoon secrete verbaal wegens de expeditie naar Batavia, 1800-1806.

Geheim: 38-40 minuut-secrete resoluties met bijlagen 1802-1806; 41-49 secrete resoluties 1800-1805 met kopie bijlagen; 51 minuut buitengewoon secrete resoluties; 52-55 buitengewoon secrete verbaal wegens de expeditie naar Batavia 1800-1806.

Correspondentie: 56 commissarialen aan departementen en commissies. De inkomende en uitgaande correspondentie (57-142), zowel de gewone als de geheime, hebben elk een hoofdverdeling in Europese en Indische correspondentie, telkens per onderdeel met een register van zaken en een onderdeel rekest.

Verder hadden elk departement en veel bijzondere commissies eigen notulen en vormden ze een eigen correspondentie, evenals de commissarissen van de raad te Amsterdam 1804-1806.

Tot slot omvat het archief nog stukken betreffende het in Indië en de Kaap gevoerde beleid, vanaf 1793, alsook documenten uit de Nederlandse kantoren.

2) *Collectie Wiselius*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.176. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Betreft S. Wiselius.

3) *Collectie familiearchieven Croiset en anderen*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.045. Digitaal raadpleegbaar.

In deze collectie stukken betreffende W. van Irhoven van Dam.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.
- Schutte, G.J., *De Nederlandse patriotten en de koloniën. Een onderzoek naar hun denkbeelden en optreden, 1770-1800*. Groningen, 1974.

UITVOEREND BEWIND (CONSTITUTIONEEL) VAN DE BATAAFSE REPUBLIEK

Actief van 17 augustus 1798 tot 17 oktober 1801.

Tot de taken van het Uitvoerend Bewind (officieel: Constitutioneel Uitvoerend Bewind van de Bataafse Republiek) behoorden onder andere de parafering en afkon-

diging van wetten, het toezicht op de uitvoering van de wetten en besluiten van het Vertegenwoordigend Lichaam, de regeling van de uitvoering voor zover niet bij de wet bepaald, de zorg voor de inwendige en uitwendige staatsveiligheid, toezicht op de departementale besturen, de gemeentebesturen, de Gerechtshoven en de rechtbanken, organisatie van de gewapende burgermacht, beschikking over de krijgsmacht, benoeming van officieren en bevelhebbers, overheidsfinanciën en buitenlandse betrekkingen. Op 10 oktober 1800 kwam het beheer van de landsdrukkerij hier nog bij.

Het Uitvoerend Bewind telde vijf leden, die directeuren werden genoemd. Zij werden van buiten verkozen door het Vertegenwoordigend Lichaam (voordracht van drie personen door de Eerste Kamer, verkiezing door de Tweede Kamer). Jaarlijks trad een van de leden af, de eerste vier jaar bij loting, daarna naar ancienniteit. Nieuwe leden namen zitting op de tweede dinsdag in mei. Het voorzitterschap wisselde maandelijks bij toerbeurt, de eerste aan te wijzen door loting. De voorzitter tekende alle orders en besluiten.

Volgens het reglement werden de resoluties van de vorige dag geresumeerd, goedgekeurd, in het net overgeschreven en daarna ondertekend door twee bij de bewuste vergadering aanwezige leden. De vergadering hield een strikte volgorde per college aan voor de behandeling van ingekomen stukken. Bij het adviseren brachten de leden volgens rangorde van zitting hun stem uit, de voorzitter het laatst, die daarna dan concludeerde. Besluiten werden genomen bij meerderheid van de aanwezige leden, met een quorum van drie, waarbij de voorzitter bij het staken van stemmen de doorslag gaf.

Voor de uitvoering van de taken beschikte het Uitvoerend Bewind over een algemene secretaris en over acht Agenten. Deze laatste werden door het Uitvoerend Bewind aangesteld op een door het Vertegenwoordigend Lichaam vastgestelde instructie. Dit waren 1) de Agent van Buitenlandse betrekkingen, 2) de Agent van Marine, 3) de Agent van Oorlog, 4) de Agent van Financiën, 5) de Agent van Justitie, 6) de Agent van Inwendige Politie en toezicht op de staat van dijken, wegen en wateren, 7) de Agent van Nationale Opvoeding en 8) de Agent van Nationale Oeconomie (zie afzonderlijke beschrijvingen). De meeste van deze Agenten waren reeds in functie sinds februari of maart 1798, die van Nationale Oeconomie zou pas in 1799 volgen.

Bovendien benoemde het Uitvoerend Bewind eigen commissarissen bij de Departementale Besturen, tevens voor de Gerechtshoven en voor de gemeentebesturen. Deze dienden de uitvoering van wetten en besluiten te bewaken.

De Departementale Besturen zelf waren ondergeschikt aan en verantwoording schuldig aan het Uitvoerend Bewind. Vanaf 2 november 1798 benoemde het Uitvoerend Bewind de leden van de Intermediaire Administratieve Besturen en de gemeentebesturen. Op 14 november 1798 werd bepaald dat alleen het Uitvoerend Bewind ambten en bedieningen in de Agentschappen kon begeven.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 augustus	Decreet van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: bepalingen inzake de nominatie van de leden van het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 217).
1798 augustus 17	Besluit van het Uitvoerend Bewind: constitutie van het Uitvoerend Bewind van de Bataafse Republiek (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 565-566. De volledige tekst eveneens in 2.01.01.04 nr. 48 p. 1).
1798 augustus 21 nr. 20	Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van een reglement voor het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 533

- 1798 oktober 1 nr. 35 Groene Index 1798 p. 1. De volledige tekst van resolutie en reglement in 2.01.01.04 nr. 48 p. 73 e.v.).
Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van het reglement voor de secretarie van het Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 250; de volledige tekst van de resolutie in 2.01.01.04).
- 1798 oktober 1 nr. 34 Decreet van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de algemene secretaris van het Uitvoerend Bewind (De instructie werd op 20 oktober 1798 geaprobeerde door de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam. 2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 250, 299).
- 1798 november 2 Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: machtiging voor het Uitvoerend Bewind om de vacatures in de Intermediaire Administratieve Besturen en de gemeentebesturen voorlopig te vervullen (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 275).
- 1798 december 24 nr. 50 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de commissarissen bij de Departementale Besturen (2.01.01.07 nr. 533 Groene Index 1798 p. 577. De volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.04 nr. 51 ongefolieerd).
- 1799 maart 26 nr. 74 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de commissarissen bij de Departementale Gerechtshoven (2.01.01.07 nr. 402 Groene Index 1798 p. 402. De tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.04 nr. 54 ongefolieerd).
- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).

Archieven

1) *Archief van het Uitvoerend Bewind 1798-1801*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.04. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: De zoekmiddelen op dit archief bevinden zich in de reeks over de hele periode 1798-1811, die is opgenomen in het Archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon (toegang 2.01.01.07, zie afzonderlijke beschrijving), 531-540, indices op de besluiten van het Uitvoerend Bewind januari 1798 - oktober 1801, de "groene index". In ditzelfde archief ook de secrete index in 559 A en de klapper daarop in 559B en 560 en een klapper op het buitengewoon secrete verbaal, 561. In 430 een register van verleende paspoorten, 1801. In het archief van het Uitvoerend Bewind zelf bevindt zich 694 met de agenda van maart - augustus 1798. 695 is een register van secrete in advies gehouden stukken, 696 de secrete agenda van april 1799 - oktober 1801. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 15, 85-87.

Besluiten: 1-15, 30-32 en 485a-653 minuut-notulen januari 1798 - oktober 1801. De notulen van het Provisioneel Uitvoerend Bewind, 1-12, zijn niet in de vorm van een register, maar losbladig, dus eigenlijk verballen, elk met een datum en dagnummer. Kopie van de vastgestelde stukken werd bijgevoegd, evenals de originelen van de bijbehorende ingekomen stukken (soms in een afzonderlijke omslag), voorzien van datum en dagnummer van het exhibitum. De notulen van het intermediaire en het constitutionele uitvoerend bewind, 30-32 en 48-110, daarentegen hebben weer de vorm van gebonden registers waarin alleen de besluiten zijn opgetekend. Het buitengewoon secrete verbaal van het Constitutioneel uitvoerend bewind november 1798 - oktober 1801 bevindt zich in het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon (toegang 2.01.01.07), 562.

Correspondentie: Voor de periode van 25 januari 1798 tot en met 31 maart 1798 zijn de ingekomen stukken bij de betreffende notulen gevoegd. Daarna 16-17 registers van uitgaande brieven januari - juni 1798; 44-34 registers van uitgaande brieven juni - augustus 1798) en 18-29 ingekomen stukken april - juni 1798; 35-47 ingekomen stukken juni - augustus 1798. Voor de periode van het constitutionele uitvoerende bewind worden de registers van notulen wat betreft de uitgaande stukken geflankeerd door 111-150 registers van minuut-missives 1798-1801; 15-176 registers van missiven 1798-1801 en 177-179 registers van publikaties, alle voor de periode van augustus 1798 tot oktober 1801. De ingekomen stukken uit deze tijd zijn in 180-447 ingedeeld naar afzender, namelijk de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam (decreten), de agenten, de departementale instellingen, gemeentebesturen, gerechtelijke en andere instellingen en particuliere stukken. De rekesten van personen (404-430 zijn ingedeeld in algemene rekesten, rekesten om aanstellingen en rekesten om paspoorten. De in advies gehouden stukken van alle afzenders zijn opgeborgen in de reeks 439-457, in advies gehouden stukken.

Geheim: 458 a-c secrete notulen januari - juli 1798, met in c de relatieven uit deze maanden; 459-463 registers van secrete notulen augustus 1798 - oktober 1801 (de minuten van deze notulen in de 654-670). De relatieven bij deze notulen 1798-1801 in de 464-481. Hiernaast bestond het buitengewoon secrete verbaal (482) met de buitengewoon secrete relatieven (483-485), plus enkele afzonderlijk gehouden secrete relatieven inzake de domeinen (704-710).

Diversen: Het archief bevat verder nog onder andere 67, een register met antistadhouderlijke verklaringen, 673 een auditieboek januari - mei 1798, minuten van allerlei soorten akten, correspondentie van de griffier en buiten de notulen gebleven stukken. Daarnaast zijn er financiële stukken betreffende ontvangen leges, betaalde traktementen, algemene begrotingen, domeinen en pensioenen.

2) *Collectie P.A. Dumont Pigalle*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.57. Niet digitaal raadpleegbaar.

Op 31 maart 1800 kwam een missive van de Agent van Buitenlandse Betrekkingen in behandeling. Deze diende ten geleide van een schrijven dd. 10 juni 1799 van de minister in Parijs en een missive van Dumont Pigalle. Voorgesteld werd om voor het archief van het Uitvoerend Bewind diens collectie van historische en diplomatieke stukken over te nemen. De collectie bestaat uit veel stukken over de patriotten en enkele dossiers betreffende internationale diplomatieke gebeurtenissen.

3) *Collectie J.F.R. van Hooff*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.183. Digitaal raadpleegbaar.

NB Betreft fotokopieën van stukken inzake Indië die berusten bij particulieren. Zie De Gou 1798 I p. XXXI.

4) *Collectie A.G. Besier*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.21. Digitaal raadpleegbaar.

Andere bestanddelen in het rijksarchief in Overijssel en in het gemeentearchief te Deventer.

Literatuur

- Rosendaal, J., *Staatsregeling voor het Bataafsche volk. De eerste grondwet van Nederland*. Nijmegen, 2005.
- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betrekkelijk het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie, Zwolle 1843-1851. 3 delen.

UITVOEREND BEWIND DER BATAAFSE REPUBLIEK (TOT 17 MAART 1798
PROVISIONEEL, VANAF 12 JUNI 1798 INTERMEDIAR)

Actief van 25 januari 1798 tot 12 juni 1798.

Op 23 januari 1798, daags na de coup waarmee de Tweede Nationale Vergadering ophield te bestaan, benoemde de Constituerende Vergadering een Provisioneel Uitvoerend Bewind van vier leden (Vreede, Fijnje, Van Langen en Wildrik) in plaats van de commissie van buitenlandse zaken van de Tweede Nationale Vergadering. Dit Bewind functioneerde los van de Constituerende Vergadering, maar wel onder haar verantwoordelijkheid. Het Uitvoerend Bewind was belast met de zorg voor de buiten- en binnenlandse rust, het onderhouden van diplomatieke betrekkingen met andere mogendheden en het gezamenlijk met de Franse regering nemen van maatregelen tegen de gemeenschappelijke vijand. In dat kader had het de beschikking over de land- en zeemacht.

De Comités tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande en tot de Zaken van de Marine, alsook de provinciale, landschappelijke en plaatselijke besturen, dienden zolang zij nog in de oude vorm bestonden, de orders van het Uitvoerend Bewind te volgen. Het Uitvoerend Bewind moest deze Comité's echter ten spoedigste ontbinden en voor zover nodig organiseren. Ook oefende het Uitvoerend Bewind het recht van patent bij uitsluiting en mocht het alles doen wat in deze "dringende ogenblikken" nodig was.

Vanaf de Constituerende Vergadering van 25 januari 1798 werd gesproken van het Provisioneel Uitvoerend Bewind, omdat de beoogde nieuwe staatsregeling nog moest worden ingevoerd. De leden werden directeuren genoemd. Op 17 maart 1798 werden de voorlopig gekozen leden als zodanig bekrachtigd alsof zij al op grond van de nog aan te nemen staatsregeling waren aangesteld. Zij konden zich nu Uitvoerend Bewind noemen. Na de staatsgreep van 12 juni 1798 werd een Intermediair Uitvoerend Bewind ingesteld waarin de vijf agenten zitting hadden (zie aldaar). Zij fungeerden totdat een Constitutioneel Uitvoerend Bewind was ingesteld volgens de constitutie van 1 mei 1798.

Het Uitvoerend Bewind bestond uit vijf leden, benoemd door de Constituerende Vergadering. Volgens het reglement van orde brachten zij in de vergaderingen volgens rangorde advies uit en namen de besluiten bij volstrekte meerderheid van stemmen. Bij iedere zitting werden de notulen van de vorige dag geresumeerd. Daarna vond de behandeling van ingekomen stukken volgens een vaste volgorde plaats. De Agenten kwamen op vaste dagen rapport uitbrengen, dat zij daarna ook schriftelijk indienden.

De secretaris van het departement voor de buitenlandse betrekkingen woonde de betreffende zittingen van het Uitvoerend Bewind bij. Hij had tekenbevoegdheid voor alle uitgaande stukken, maar die betreffende het buitenland mochten alléén door hem worden getekend. Hij had tevens opdracht correspondentie te houden met de ministers en agenten van de Bataafse Republiek in het buitenland en hen zo van alle nodige informatie te voorzien.

Wetgeving

1798 januari 23	Decreet van de Constituerende Vergadering: instelling van een Provisioneel Uitvoerend bewind totdat de constitutie van kracht wordt (2.01.01.07 nr. 531 Groene Index 1798 p. 200; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 556-558).
1798 januari 25 nr. 3	Besluit van het Uitvoerend bewind: vaststelling van de orde van werkzaamheden van het Provisioneel Uitvoerend bewind (Het Uitvoerend Bewind behandelde van 9 tot 11 uur 's morgens de binnenlandse zaken, van 11 tot 12.30 uur de zaken van de verschillende comités en van 13.00 tot 15.00 uur de buitenlandse zaken. Het niet afgehandelde kwam om 18.00 uur aan de orde (2.01.01.07 nr. 531 Groene Index 1798 p. 1; Volledige tekst 2.01.01.04 nr. 1).
1798 januari 29	Decreet van de Constituerende Vergadering: publicatie in

- verband met de oprichting van een Uitvoerend Bewind (Decreten Constituerende Vergadering XXIII (januari 1798), p. 188-191).
- 1798 februari 1 nr. 24 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van de instructie voor de Secretaris voor de Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 532 Groene Index 1798 p. 2. De volledige tekst in 2.01.01.04 nr. 2).
- 1798 maart 9 nr. 48 Besluit van het Uitvoerend Bewind: vaststelling van een reglement van orde voor de Vergadering van het Provisioneel Uitvoerend Bewind (2.01.01.07 nr. 531 Groene Index 1798 p. 184; De volledige tekst van resolutie en reglement in 2.01.01.04 nr. 8).
- 1798 maart 17 Decreet van de Constituerende Vergadering: De voorlopige keuze van leden van het Uitvoerend Bewind wordt bekrachtigd alsof zij krachtens de nu aangenomen staatsregeling zijn aangesteld (Decreten van de Constituerende Vergadering III (maart 1798) p. 376-379).
- 1798 juni 14 Besluit van het Uitvoerend Bewind: het Intermediair Uitvoerend Bewind constitueert zich (Banner, *Grondwetten*, p. 563-564).

Archieven

- 1) *Archief van het Uitvoerend Bewind 1798-1801*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.04. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie onder Uitvoerend Bewind.
- 2) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810 [onderdelen Departement van Buitenlandse Zaken Provisioneel Uitvoerend Bewind, januari - maart 1798]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar. *Zoekmiddelen*: geen index aanwezig. *Besluiten*: 3 minuut-notulen; 398 register van resolutiën 1 januari -15 maart 1798. *Correspondentie*: 68 minuten van alle uitgaande stukken; 104 brievenboeken. De ingekomen stukken, 126-195 zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als diplomaten in het buitenland (per land). Enkele dossiers, 360-363, zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen. Daarnaast zijn rekesten en memories afzonderlijk gearchiveerd, 196-204. *Geheim*: 50 minuut-geheime notulen; 398 Secrete resolutiën 1 januari -14 maart 1798.

Literatuur

- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.

VERTEGENWOORDIGEND LICHAAM (1) (MEI 1798 - JUNI 1798)

Actief van 4 mei 1798 tot 12 juni 1798.

Op 4 mei 1798 hief de Constituerende Vergadering zichzelf op, maar zette de werkzaamheden als hoogste regeringsmacht onmiddellijk voort onder de naam Vertegenwoordigend Lichaam. De uitvoerende macht werd opgedragen aan een Uitvoerend Bewind (zie aldaar).

De constitutie van april 1798 had evenwel verkiezingen voor het Vertegenwoordigend Lichaam voorgeschreven. Op 12 juni 1798 maakte een nieuwe staatsgreep een einde aan de gang van zaken. Het Vertegenwoordigend Lichaam werd ontbonden en tien leden gearresteerd.

Tot de taken van het Vertegenwoordigend Lichaam behoorden de voorbereiding en vaststelling van wet- en regelgeving en de benoeming van een Uitvoerend Bewind.

Het Vertegenwoordigend Lichaam moest zich volgens de constitutie splitsen in een Eerste en een Tweede kamer. In dit geval werden niet dertig, maar twintig leden verkozen tot de Tweede Kamer. De overigen vormden de Eerste Kamer. Beide Kamers vergaderden gescheiden. De Eerste Kamer had tot taak alle wetten en besluiten te ontwerpen en voor te stellen. De Tweede Kamer besloot deze al dan niet te bekrachtigen, maar kon geen wijzigingen aanbrengen.

Wetgeving

1798 mei 6

Besluit van het Uitvoerend Bewind: proclamatie van het Voorlopig Uitvoerend Bewind dat de Constituerende Vergadering zich op 4 mei 1798 heeft ontbonden en gevormd tot het Vertegenwoordigend Lichaam (Banner, *Grondwetten*, p. 560-561).

Archieven

1) *Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796-18 september 1801 (betreffende de Eerste Kamer en de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam van het Bataafse Volk, mei - juni 1798)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 536 index op de besluiten van de Eerste Kamer; 725 index op de gedrukte besluiten en decreten van de Eerste en Tweede Kamer. In 553 de index op de geheime besluiten van de eerste kamer.

Besluiten: 37-28 en 39 minuut besluiten en decreten van de Eerste en de Tweede kamer. De 582 en 583 bevatten de gedrukte besluiten en decreten.

Publicaties en proclamaties van het Vertegenwoordigend lichaam werden gedrukt. Onderdeel III 2 van de inventaris geeft een overzicht voor zover deze boeken in het Nationaal Archief aanwezig zijn. Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5 ten slotte geeft de commisserialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekestes, 182-222 en 236-275 zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender functioneerde, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1. Ingekomen rekestes vormen een afzonderlijke serie, voor deze periode de 321-325. Voor niet afgehandelde rekestes zie 443 en 444. minuten van uitgaande brieven van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam zijn niet als reeks in het archief aanwezig.

De communicatie vond vaak plaats door middel van extract-besluiten. Anders werd de brief in ieder geval in de gedrukte versie bij de besluiten opgenomen.

Geheim: 514 minuten van geheime besluiten van de Eerste Kamer; nr 521 net geheime besluiten van de Eerste Kamer.

2) *Archief van de commissie van de drukkerij van de Nationale Vergadering, daarna van de Constituerende Vergadering en het Vertegenwoordigend Lichaam*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het kleine archief bestaat uit 498 notulen, 499 rekeningen en 500 registers en weeklijsten betreffende de ontvangsten en uitgaven van de drukkerij.

Literatuur

– *Dagverhaal der handelingen van het Vertegenwoordigend Lichaam en Intermediair Wetgevend Lichaam des Bataafschen Volks*. 13 dln. Den Haag, 1798-1801.

– *Besluiten van de Tweede Kamer en decreten van het Vertegenwoordigend Lichaam des*

- Bataafschen Volks*. 38 dln. Den Haag, 1798-1801.
- *Besluiten van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. 38 dln. Den Haag, 1798-1801.
 - Elias, A.M. en P.C.M. Schölvinc, met medewerking van H. Boels, *Volksrepresentanten en wetgevers. De politieke elite in de Bataafs-Franse tijd 1796-1810*. Amsterdam, 1991.

VERTEGENWOORDIGEND LICHAAM (2) (JULI 1798 - OKTOBER 1801)
Actief van 31 juli 1798 tot 17 oktober 1801.

Na door het Intermediair Wetgevend Lichaam uitgeschreven verkiezingen kon het nieuwe Vertegenwoordigend Lichaam volgens de voorschriften van de constitutie van 1798 gaan functioneren.

Het Vertegenwoordigend Lichaam had tot taak de voorbereiding en vaststelling van wet- en regelgeving, alsmede de benoeming van een Uitvoerend Bewind.

Het Vertegenwoordigend Lichaam constitueerde zich jaarlijks gelijktijdig in een Eerste en een Tweede Kamer, nadat op de laatste dinsdag van juli een algemene vergadering was gehouden die dertig leden verkoos om zitting te nemen in de Tweede Kamer. De overige vierenzestig leden vormden de Eerste Kamer. Beide Kamers vergaderden gescheiden. De Eerste Kamer had tot taak alle wetten en besluiten te ontwerpen en voor te stellen. De Tweede Kamer besloot deze al dan niet te bekrachtigen, maar kon geen wijzigingen aanbrengen. De voorzitter van de Eerste Kamer werd om de veertien dagen gekozen. Tot 10 oktober 1800 beheerde een commissie van de drukkerij, waarin leden van de Eerste en van de Tweede Kamer zitting hadden, de Landsdrukkerij.

In de eerste bijeenkomst werd bij loting bepaald welk derde deel van de leden in het eerste, tweede of derde jaar moest aftreden. De aftredenden werden vervangen na nieuwe verkiezingen in hun district. Leden waren eenmaal herkiesbaar. Tussentijds openvallende plaatsen werden door de persoonlijke plaatsvervangers van de leden ingenomen, tenzij de periode tot aan een nieuwe verkiezing korter was dan zes maanden.

Elk der beide Kamers had eigen ministers en bedienden. Ze stelden ieder een secretaris van buiten de eigen gelederen aan, en een boodschapper van staat. Deze laatste bracht zowel mondelinge als schriftelijke boodschappen over.

Onder Franse druk besloot het Uitvoerend Bewind een nieuwe grondwet rechtstreeks aan de kiezers in de grondvergaderingen voor te leggen. De Eerste kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam schorste dit besluit, waarna het Uitvoerend Bewind het Vertegenwoordigend Lichaam bij proclamatie ophief.

Wetgeving

1798 mei 1	Staatsregeling voor het Bataafse volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 44-115).
1798 oktober 4	Besluit van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van het reglement van orde voor de Eerste Kamer (<i>Besluiten der Eerste kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks</i> . October 1798, III-1 (Den Haag, 1799), p. 1-11 van de bijlage behorende bij de Besluiten van 4 oktober 1798).
1800 januari 23	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: vaststelling van de organisatie van de secretarie van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam (2.01.01.07 nr. 537 Groene Index 1800 p. 111: op 27 januari 1800 zendt het Uitvoerend Bewind dit

1801 oktober 16 nr. 29 overzicht naar de Agent van Financiën).
 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Bannier, *Grondwet-*
ten, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou,
Staatsregeling 1801, p. 252-268 en 275-285).

Archieven

1) Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796-18 september 1801 (betreffende de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam van het Bataafse Volk, 1798-1801). Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 537-541 index op de Besluiten augustus 1798 - september 1801. Bij de hieronder genoemde gedrukte decreten bevinden zich eveneens indices, 727-731. De indices op de geheime decreten in 553. Op de ingekomen rekestten maart 1796 - september 1801 bestaat een afzonderlijke index, 544-550. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 38, 42, 43.

Besluiten: 42-118 minuut-besluiten juli 1798 september 1801. De minuut-decreten dienden als basis voor het register van besluiten van de openbare vergaderingen, dat werd gedrukt door de landsdrukkerij. Hierin zijn ook opgenomen vrijwel alle schriftelijk ingediende rapporten, adviezen en voorstellen en, volledig of samengevat, de ingekomen en uitgaande correspondentie. 586-661 bevatten deze gedrukte besluiten van augustus 1798 tot en met september 1801.

Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5 ten slotte geeft de commissorialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekestten, 182-222 en 236-275 zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender werkzaam was, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1. Ingekomen rekestten vormen een afzonderlijke serie, voor de eerste kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam, 333-388. Voor niet afgehandelde rekestten zie 443 en 444.

Minuten van uitgaande brieven van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam zijn niet in het archief aanwezig. De communicatie vond plaats door middel van extract-besluiten. Onderdeel III van de inventaris geeft onder andere een overzicht van de kopieboeken van brieven.

Geheim: De minuten van de geheime decreten van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam in 515-518. De net decreten in 521. 528 en de 529-533 bevatten de geheime ingekomen stukken.

Commissies: De commissie van de drukkerij was een gemengde commissie van leden van de Eerste en de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het archief van deze commissie in 498-500. Op 10 oktober 1800 werd het beheer van de drukkerij overgedragen aan het Uitvoerend Bewind. De stukken van personele commissies zijn beschreven in deel IV van de inventaris.

Diversen: Het verslag van de openbare zittingen van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam is door particulieren vanaf de tribune opgesteld en gedrukt. Voor een beschouwing van de aard en de zwakheden van het Dagverhaal, dat dagelijks behoorde te verschijnen, zie De Gou, *Ontwerp Constitutie 1797* I p. XLIV e.v. Zie voor de digitale versie van het Nationaal Archief de website www.dagverhaal.nl.

2) Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796-18 september 1801 (betreffende de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam van het Bataafse Volk, 1798-1801). Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 542-543 index op de decreten juli 1798 - september 1801. Bij de hieronder genoemde gedrukte decreten bevinden zich eveneens indices, 732-734 (niet volledig voor 1800). De indices op de geheime decreten in 554. Op de ingekomen rekestten maart 1796 - september 1801 bestaat een afzonderlijke index, 544-550. Voor

de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 38, 45-47.

Besluiten: 119-156 minuut-decreten juli 1798 - september 1801. De minuut-decreten dienden als basis voor het decretenregister van de openbare vergaderingen, dat werd gedrukt door de landsdrukkerij. Hierin zijn ook opgenomen vrijwel alle schriftelijk ingediende rapporten, adviezen en voorstellen en, volledig of samengevat, de ingekomen en uitgaande correspondentie. De 662-699 bevatten deze gedrukte decreten van augustus 1798 tot september 1801.

Onderdeel III 3 beschrijft de minuten van de akten en commissies, onderdeel III 4 de tractaten en ratificatie. Het onderdeel III 5, ten slotte, geeft de commissorialen en de bewijzen van afgifte van stukken.

Correspondentie: De ingekomen stukken, waaronder ook memories en rekestes, 182-222 en 236-275, zijn geordend op afzender. Naar gelang van de periode waarin de afzender werkzaam was, bestrijken de bijlagen alle jaren van 1796 tot 1801. Per afzender zijn de stukken chronologisch geordend. Enkele uitzonderingen op deze regels worden gesignaleerd in de inventaris bij het begin van rubriek II 1.

Minuten van uitgaande brieven van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam zijn niet in het archief aanwezig. De communicatie vond plaats door middel van extract-besluiten. Onderdeel III van de inventaris geeft onder andere een overzicht van de kopieboeken van brieven.

Geheim: De minuten van de geheime decreten van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam in 524-526.

Commissies: De commissie van de drukkerij was een gemengde commissie van leden van de Eerste en de Tweede kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam. Het archief van deze commissie in de 498-500. Op 10 oktober 1800 werd het beheer van de drukkerij overgedragen aan het Uitvoerend Bewind. De stukken van personele commissies zijn beschreven in deel IV van de inventaris.

Diversen: Het verslag van de openbare zittingen van de Tweede kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam is door particulieren vanaf de tribune opgesteld en gedrukt. Zie verder hierboven onder 1) Diversen.

3) *Archief van de commissie van de drukkerij van de Nationale Vergadering, daarna van de Constituerende Vergadering en het Vertegenwoordigend Lichaam*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het kleine archief bestaat uit 498 notulen, 499 rekeningen en 500 registers en weeklijsten betreffende de ontvangsten en uitgaven van de drukkerij.

Literatuur

- *Besluiten van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. 38 dln. Den Haag, 1798-1801.
- *Besluiten van de Tweede Kamer en decreeten van het Vertegenwoordigend Lichaam des Bataafschen Volks*. 38 dln. Den Haag, 1798-1801.
- Elias, A.M. en P.C.M. Schölvincq, met medewerking van H. Boels, *Volksrepresentanten en wetgevers. De politieke elite in de Bataafs-Franse tijd 1796-1810*. Amsterdam, 1991.
- *Dagverhaal der handelingen van het Vertegenwoordigend Lichaam en Intermediair Wetgevend Lichaam des Bataafschen Volks*. 13 dln. Den Haag, 1798-1801.

Hoofdstuk 3

LANDELIJKE INSTELLINGEN TIJDENS HET STAATSBEWIND
1801-1805

ARCHIVARIUS VAN HET RIJK

Actief van 17 juni 1802 tot 23 maart 1807.

Hendrik van Wijn, pensionaris van Gouda, kreeg op 17 juni 1802 opdracht om 1) de staatsstukken vanaf vóór de oprichting van het gemenebest tot aan de vrede van Munster te inspecteren; 2) de belangrijkste stukken voor de kennis van staat-, geschied- en letterkunde op te sporen en af te zonderen van de overige stukken; 3) de belangrijkste charters te beschrijven; 4) van zijn bevindingen verslag te doen aan de Raad voor de Binnenlandse Zaken, die hem zo nodig nadere instructie kon geven. Van Wijn diende een eed van trouw en geheimhouding af te leggen teneinde vreemding of misbruik van stukken te voorkomen.

Op 28 mei 1806 volgde een vaste aanstelling voor de archivarius. In 1807 werd een adjunct-archivarius benoemd. Toen daarbij de vraag rees tot welk ministerie de archivarius, intussen archivaris van het koninkrijk Holland, eigenlijk behoorde, werd op 23 maart 1807 besloten dat dit het Ministerie van de Staatssecretarie zou zijn. De door de archivarius beschreven overheidsarchieven, inclusief dat van de Staten-Generaal, vielen overigens niet onder de verantwoordelijkheid van de archivarius, maar onder die van de instellingen zelf of van hun onmiddellijke rechtsopvolgers.

Op 26 augustus 1802 werd Van Wijn tevens door het Departementaal Bestuur van Holland benoemd tot archivarius van het Departement Holland.

Wetgeving

1802 juni 17 nr. 21	Besluit van het Staatsbewind: verlening van opdracht aan de Archivarius der Bataafse Republiek tot het inspecteren en beschrijven van de vaderlandse charters. (2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802 p. 162. De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 45 ongefolieerd).
1807 maart 23 nr. 8	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Archivarius van het rijk behoort tot het Ministerie van de Staatssecretarie (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 151; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 18).
1808 maart 3 nr. 55	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de archivarius van het Rijk zal voortaan behoren tot het Ministerie van Binnenlandse Zaken. (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 381).
1810 juli 9 nr. 1	Keizerlijk decreet: Alle publieke ambtenaren worden gecontinueerd voor het jaar 1810 (Exhibitum 12 juli 1810 bij de Provisionele Raad van Regentschap. 2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 341. Niet opgenomen in <i>Bulletin des Lois</i>).

Archieven

Archief van het Algemeen Rijksarchief, 1800-1966. Nationaal Archief. Den Haag. 2.14.03. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de periode 1802-1813 bevat het archief onder meer:

Zoekmiddelen: 293 agenda van ingekomen en uitgaande brieven, 1800-1880.

Correspondentie: 1-3 ingekomen- en minuten van uitgegane brieven.

Diversen: 466 Memorie van informatie en lijsten van de archieven van de Hollandse besturen die naar Parijs zullen worden gezonden. 1811, Afschriften; 546-549 nagelaten papieren van H. van Wijn als rijksarchivaris; 674 Beschrijving van de lotgevallen tussen 1795 en 1813 van de archieven van de voor 1795 bestaan hebbende colleges van bestuur in Den Haag gevestigd, 19e eeuw (onder papieren Van Riemsdijk).

Literatuur

- Ribberink, A.E.M., "De overheid opent haar archieven 1766-1829" in: *Scrinium et scriptura* 1980 p. 440-451. Ook verschenen in *Nederlands Archiefblad* LXXXIV (1980).
- [Bakhuizen van den Brink, R.C.], *Overzicht van het Nederlandsche rijks-archief, uitgegeven op last van Z.Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken. Eerste Stuk. Inleiding, geschiedenis, overzicht van het archief der voormalige regtscollegiën in Holland.* 's-Gravenhage, 1854.
- Pots, R., *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland.* Nijmegen, 2000.

COMMISSARIAAT DER FRANSE TROEPEN IN SOLDIJ DER BATAAFSE REPUBLIEK

Zie hoofdstuk 1.

COMMISSARIS TOT DE GECEDEERDE LANDEN AAN DE BATAAFSE REPUBLIEK

Actief van november 1800 tot 30 juli 1805.

Het Land van Ravestein, Grave, het graafschap Megen, het graafschap Bokhoven, de baronie Boxmeer, de heerlijkheid Oeffelt en de commanderij van Gemert, die niet tot de Republiek der Verenigde Nederlanden hadden behoord en in 1795 onder Frans bestuur stonden, werden bij transactie van 5 januari 1800 aan de Republiek toegevoegd. Zij kregen de naam Gecedeerde Landen. Voor het voorlopige bestuur van deze gebieden, die moesten worden ingebed in Nederlandse Departementen, werd op 8 maart 1800 door het Uitvoerend Bewind een afzonderlijke commissaris aangesteld.

Wetgeving

1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Commissaris tot de gecedeerde landen aan de Bataafse Republiek wordt in zijn functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 15; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 juli 30	Staatsbesluit van de Raadpensionaris: ontslag van de Commissaris van de Gecedeerde landen (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 317).

Archieven

1) *Archief van het Staatsbewind 1801-1805.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.05. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatsbewind.

2) *Archief van de Raadpensionaris 1805-1806.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.06. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 4, onder Raadpensionaris.

COMMISSARIS-LIQUIDATEUR VAN DE PRETENTIËN VAN GEPRESTE
SCHIPPERS

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSARISSEN DER BATAAFSE POSTERIJEN

Actief van 31 december 1802 tot 7 juli 1806.

De posterijen waren in de Republiek een gewestelijke en plaatselijke aangelegenheid geweest. Na langdurige beraadslagingen werd bij decreet van 23 juli 1801 bepaald dat de posterijen zouden worden genationaliseerd onder een college van vijf provisionele commissarissen der Bataafse posterijen. Deze commissarissen zouden werken onder toezicht van en op instructie van het Uitvoerend Bewind. Vanwege de staatsgreep van juli 1801 bleef de zaak een jaar rusten. Rapporteur Besier adviseerde uiteindelijk aan het Staatsbewind, een college van zeven commissarissen te benoemen. Dit kwam te staan onder toezicht van het Staatsbewind.

Het college van commissarissen bestond uit zeven leden, die ouder dan dertig jaar moesten zijn en niet aan elkaar verwant. De commissarissen hadden elk een postressort, departement genaamd, waarin zij ook moesten resideren. Één commissaris werd aangewezen om toezicht te houden op de Franse veldpost.

Het college beschikte over een secretaris, en tot december 1803 ook over een commies-generaal. Het voorzitterschap rouleerde om de drie maanden. De commissarissen vergaderden vier maal per jaar ordinair, en verder extraordinair indien noodzakelijk.

Wetgeving

1801 juli 23	Decreet van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam: aanstelling van provisionele commissarissen der Bataafse Posterijen (2.01.01.07 nr. 540 Groene Index p. 923. Het Decreet is op 27 juli 1800 ingekomen bij het Uitvoerend Bewind).
1802 november 23 nr. 39	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie van de commissarissen der Bataafse Posterijen (2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802 p. 895. De volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 67 ongefolieerd. De instructie gedrukt: Ten Brink, <i>Postwezen</i> , p. 368-374).
1803 februari 11 nr. 32	Besluit van het Staatsbewind: uitbreiding van de instructie voor de commissarissen der Bataafse Posterijen (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 18; het volledige besluit in 2.01.01.05 nr. 75 ongefolieerd).
1804 januari 17 nr. 39	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de secretaris van Commissarissen der Bataafse Posterijen (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804, p. 38. De volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.05 nr. 100 ongefolieerd).
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Commissarissen der Bataafse Posterijen worden in hun functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 16; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1806 mei 1 nr. 2	Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van een nieuwe instructie voor de Commissarissen der Bataafse Posterijen en van de organisatie (2.01.01.07 nr. 549 Groene Index 1806 p. 411. De volledige tekst van het besluit en de instructie

1806 juli 7 nr. 18 in 2.01.01.06 nr. 24 ongefolieerd. De instructie gedrukt: Ten Brink, *Postwezen*, p. 376-382). Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Administratie van de Posterijen wordt onderdeel van het Ministerie van Financiën, met een permanente president onder de naam Directeur-Generaal (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 157; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).

Archieven

Archieven der posterijen in Holland I 1747-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 3.01.50. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 122-126 indices op de notulen 1752-1810, met 127 een klapper op persoonsnamen voor 1810.

Besluiten: 6-23 minuut-notulen 1795-1810; 40-61 net-notulen 1795-1810.

Correspondentie: 83-121 chronologisch geordende bijlagen bij de notulen 1795-1810. In de 142 en 145-146 registers van ingekomen, respectievelijk uitgaande stukken.

Geheim: 129 en 130 bevatten secrete resoluties uit de periode 1803-1804.

Diversen: Het archief bevat verder onder andere nog expeditielijsten, in advies gehouden stukken, eigendomsbewijzen en stukken inzake het functioneren van de dienst, zowel de betreffende kantoren als de paardenpost en de relaties met het buitenland.

Literatuur

- Brink, E.A.B.J. ten, *Geschiedenis van het Nederlandse postwezen, 1795-1810. Het ontstaan van een rijksdienst onder de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland*. 's-Gravenhage, 1950.

COMMISSARISSEN DER NATIONALE BELEENBANK

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSARISSEN VAN DE NATIONALE REKENING

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSARISSEN VAN HET UITVOEREND BEWIND BIJ DE DEPARTEMENTALE BESTUREN

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSIE VAN SUPERINTENDENTIE DER RIVIEREN

Actief van 14 maart 1803 tot 1 mei 1805.

De Commissie van Superintendie der Rivieren had tot opdracht 1) toezicht en bestuur inzake de waterstaatwerken die uit de nationale kas werden bekostigd; 2) toezicht en bestuur inzake de afvoer van het winterwater en de bevaarbaarheid van de rivieren; 3) de beoordeling van voorstellen van Departementale besturen en andere colleges inzake uit te voeren werken; 4) advisering over verzoeken om steun ten tijde van rampen; 5) toezicht op de besteding van dergelijke steun; 6) het doen

van voordrachten aan het Staatsbewind over de wijze van aanbesteding van de werken.

Voorzitter van de Commissie van Superintendentie werd een lid van het Staatsbewind. De overige leden waren een lid uit de raad van Binnenlandse Zaken en daarnaast een aantal door de Departementale besturen te benoemen afgevaardigden, drie uit Holland, drie uit Gelderland, twee uit Utrecht, een of twee uit Overijssel en een uit Brabant. De leden fungeerden op eigen titel, zonder instructie of ruggespraak. De vergaderingen vonden plaats in april en in september, zo nodig aangevuld met buitengewone vergaderingen. De volgorde van stemming werd bepaald door op de eerste vergadering te trekken nummers, waarbij de eerste stemmer van de ene vergadering op de volgende weer geheel achteraan kwam. De president kon, indien hij dat wenste, preadvies uitbrengen op de agendapunten.

De algemene secretaris of de griffier van de secretarie van het Staatsbewind verleenden assistentie. De uitvoering kwam onder verantwoordelijkheid van een directeur-generaal van de rivier- en zeewerken. Voor de twee districten waarin de rivieren werden verdeeld, namelijk de bovenrivieren en de benedenrivieren, werden vier inspecteurs van de rivieren aangesteld.

Wetgeving

1803 maart 14 nr. 58	Besluit van het Staatsbewind: instelling van een Commissie van Superintendentie over de Rivieren (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 233. De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 78 ongefolieerd).
1803 september 2 nr. 31	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van het reglement voor de Commissie van Superintendentie over de Rivieren (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 379. De volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 91 ongefolieerd).
1803 oktober 3 nr. 42	Besluit van het Staatsbewind: de Raad van Binnenlandse Zaken wordt ontslagen van het beheer van de waterstaat; personeel en archieven worden overgedragen aan het Staatsbewind (2.01.01.07 nr. 545 Groene Index 1803 p. 606; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 93 ongefolieerd).
1803 oktober 10 nr. 19	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de directeur-generaal van de rivier- en zeewerken (2.01.01.07, nr. 545, Groene Index tweede helft 1803, p. 656; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 93 ongefolieerd).
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Commissie van Superintendenten der Rivieren wordt in zijn functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 17; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 mei 1 nr. 5	Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de beide Commissies van Superintendentie; overdracht van de waterstaat aan de Secretaris van Staat voor Binnenlandse Zaken, met een Commissie van Superintendentie over de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 17).

Archieven

1) *Archief van de Commissie van Superintendentie der Rivieren, 1803-1805.*

Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 90 index. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 3.

Besluiten: 86 minuut notulen.

Correspondentie: 87-89 ingekomen stukken. De uitgaande stukken zijn opgenomen in de notulen.

2) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.

Gedrukte inventaris: H. Bonder, *De archieven van inspecteurs en commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. 's-Gravenhage, 1952.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

3) *Archief van de Rekestmeester, belast met de dienst van bruggen en wegen in de Hollandse Departementen, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bevat onder andere zeer veel losse dossiers, waaronder stukken betreffende financiën zoals begrotingen, declaraties en ordonnanties van betaling, 420-448. Hierin ook het grootboek van 1798 en aantekeningen van inspecteurs betreffende de periode 1801-1804.

Voor een volledige beschrijving zie hoofdstuk 6 onder Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande.

Literatuur

- Bosch, A., en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Bosch, A., “Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815” in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.
- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.

COMMISSIE VAN SUPERINTENDENTIE VAN ZEEHAVENS EN ZEEGATEN *Actief van 14 maart 1803 tot 1 mei 1805.*

Tot de werkzaamheden van de Commissie van Superintendie van Zeehavens en Zeegaten behoorde 1) het toezicht over alle werken die uit de nationale kas werden betaald, 2) toezicht en bestuur inzake de afvoer van winterwater en handhaving van de bevaarbaarheid, 3) beoordeling van voorstellen tot werken die de Departementale Besturen of andere colleges aan het Staatsbewind voorlegden, 4) advies inzake steun ten tijde van rampen, 5) toezicht op de besteding van dergelijke gelden.

Voorzitter van de Commissie was een lid van het Staatsbewind. De overige leden waren een lid uit de Raad van Marine, naast een aantal door de Departementale besturen te benoemen afgevaardigden, een of twee uit Holland, een of twee uit Zeeland, een of twee uit Friesland, een of twee uit Groningen. De leden fungeerden op eigen titel, zonder instructie of ruggespraak. De vergaderingen vonden plaats in april en in september, met daarnaast eventuele buitengewone vergaderingen. De volgorde van de stemming werd bepaald door op de eerste vergadering te trekken nummers, waarbij de eerste stemmer van de ene vergadering op de volgende weer geheel achteraan kwam. De president kon, indien hij dat wenste, preadvies uitbrengen op de agendapunten.

De algemene secretaris of de griffier van de secretarie van het Staatsbewind verleenden assistentie. De uitvoering kwam onder verantwoordelijkheid van een directeur-generaal van de rivier- en zeewerken. Voor de vier districten waarin zeehavens werden verdeeld, namelijk 1) Zuid-Holland, 2) Noord-Holland, 3) domeinen van Nassau, Brabant en Zeeland en 4) Groningen, Schokland, Friesland en Overijsel, werden vier inspecteurs van de zeehavens aangesteld.

Wetgeving

- 1803 maart 14 nr. 58 Besluit van het Staatsbewind: instelling van een Commissie van Superintendentie over de Zeehavens en Zeegaten (De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 78 ongefolieerd).
- 1803 september 2 nr. 31 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van het reglement voor de Commissie van Superintendentie van Zeehavens en Zeegaten (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 379; de volledige tekst van besluit en reglement in 2.01.01.05 nr. 91 ongefolieerd).
- 1803 oktober 3 nr. 42 Besluit van het Staatsbewind: de Raad van Binnenlandse Zaken wordt ontslagen van het beheer van de waterstaat; personeel en archieven worden overgedragen aan het Staatsbewind (2.01.01.07 nr. 545 Groene Index 1803 p. 606; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 93 ongefolieerd).
- 1803 oktober 10 nr. 19 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de directeur-generaal van de rivier- en zeewerken (2.01.01.07, nr. 545, Groene Index tweede helft 1803, p. 656; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 93 ongefolieerd).
- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Commissie van Superintendenten van de Zeehavens en Zeegaten wordt in zijn functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 17; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 mei 1 nr. 5 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de beide Commissies van Superintendentie; overdracht van de waterstaat aan de Secretaris van Staat voor Binnenlandse Zaken, met een Commissie van Superintendentie over de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 17).

Archieven

1) *Archief van de Commissie van Superintendentie van Zeehavens en Zeegaten, 1803-1805*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 96 en 97 index; 98 algemene expeditielijsten. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 6.

Besluiten: 91 minuut notulen en 92 net notulen.

Correspondentie: 93-95 ingekomen stukken. De uitgaande stukken zijn opgenomen bij de notulen.

2) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.

Gedrukte inventaris: H. Bonder, *De archieven van inspecteurs en commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. 's-Gravenhage, 1952.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

3) *Archief van de Rekestmeester, belast met de dienst van bruggen en wegen in de Hollandse Departementen, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bevat onder andere zeer veel losse dossiers, waaronder stukken betreffende financiën zoals begrotingen, declaraties en ordonnanties van betaling, 420-448. Hierin ook het grootboek van 1798 en aantekeningen van inspecteurs betreffende de periode 1801-1804.

Voor een volledige beschrijving zie hoofdstuk 6 onder Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande.

Literatuur

- Bosch, A., “Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815” in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.
- Bosch, A., en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.

DIRECTIE VAN DE LEVANTSE HANDEL

Zie hoofdstuk 1.

GENERALITEITSLOTERIJ (EN OPVOLGERS)

Zie hoofdstuk 1.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR (1)

Zie hoofdstuk 2.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR (2)

Actief van 19 juli 1802 tot 16 juli 1810.

Tot aan de staatsregeling van 1801 betrof de hoge militaire rechtspraak alleen de landmacht. De nieuwe Hoge Militaire Vierschaar verving echter ook de Hoge Zee-krijgsraad. Deze was nu dus belast met de hoge rechtspraak voor militairen te lande en ter zee. Tevens hield de Vierschaar toezicht op de militaire rechtspraak in het algemeen. Vanaf 1806 tot 1810 was de volledige naam Hoge Militaire Vierschaar van het Koninkrijk Holland.

Om het rechtsgeleerde element weer meer gewicht te geven dan voorheen, bepaalde de staatsregeling van 1801 dat de hoge militaire vierschaar evenveel zeeofficieren als landmachtofficieren als rechtsgeleerden moest tellen. De onafhankelijkheid van de leden werd gewaarborgd door een aanstelling voor het leven. De constituties van 1805 en 1806 hebben in het functioneren van de Hoge Militaire Vierschaar geen verandering meer gebracht.

De Hoge Militaire Vierschaar bestond uit twaalf leden, inclusief de president, namelijk vier rechtsgeleerden, vier officieren van de marine en vier officieren van de landmacht. Er waren twee advocaten-fiscaal, een voor de landmacht en een voor de zeemacht. Allen werden benoemd door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris en de Koning.

De organisatie bestond uit een secretaris, een griffier en commissarissen rapporteurs in dertien districten, een commissaris-rapporteur te velde, en twee provoosten-generaal.

Wetgeving

1802 juni 10

Besluit van het Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Hoge Militaire Vierschaar (2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802, p. 624. Exhibitum 14 juni 1802 nr. 1).

- 1802 november 16 Decreet van het Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de advocaten-fiscaal van de zee- en landmacht, van de griffier en de secretaris van de Hoge Militaire Vierschaar (2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802 p. 1107).
- 1804 november 16 Decreet van het Wetgevend Lichaam: de Hoge Militaire Vierschaar wordt competent verklaard voor de berechting van militaire personen uit de Koloniën die door de vijand zijn veroverd (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804, p. 564).
- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Hoge Militaire Vierschaar wordt in zijn functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 13; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1810 juli 16 nr. 2 Besluit van de Lieutenant-Général: naamswijziging van de Hoge Militaire Vierschaar in Hoge Militaire Vierschaar in Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 418).

Archieven

1) *Archief van de Hoge Militaire Vierschaar 1799-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Uitvoerend Bewind, Hoge Militaire Vierschaar (1).

2) *Collectie Dorghorn (1798-1810)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.08.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Graaff, H.H.A. de, *De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de bevels-verhoudingen bij de landmacht, 1795-1955*. 's-Gravenhage, 1957.

KANSELARIJ VAN HET WETGEVEND LICHAAM VAN HET BATAAFSE GEMENEBEST

Actief van 2 februari 1801 tot 30 april 1805.

De Kanselarij van het Wetgevend Lichaam was de algemene secretarie van deze instelling (zie aldaar).

LANDSADVOCATEN TER ADVIES VAN HET STAATSBEWIND

Actief van 1 juli 1804 tot 1806.

Voor rechtskundig advies was al vóór 1804 door de staat regelmatig gebruik gemaakt van de diensten van landsadvocaten. In 1804 werd echter een viertal landsadvocaten aangesteld. Hun taak bestond eveneens in het uitbrengen van rechtskundig advies over zaken die hen door het Staatsbewind werden voorgelegd. Zij declareerden per casus. In de praktijk werden hun werkzaamheden rond 1806 beëindigd.

Wetgeving

- 1804 juni 26 nr. 38 Besluit van het Staatsbewind: aanstelling van vier Landsadvocaten om aan het Staatsbewind advies uit te brengen

(2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 233; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 110 ongefolieerd).

Literatuur

- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.

NATIONAAL GERECHTSHOF

Actief van 1 maart 1802 tot 25 augustus 1806.

Tot de taken van het Nationaal Gerechtshof behoorde het oordeel over ambtsmisdrijven van de leden van het Wetgevend Lichaam en het Staatsbewind, later de Raadpensionaris, en hoge ambtenaren van staat en over acties waarin het gemeenbest werd gedaagd; toezicht op de gerechtshoven en rechtbanken en schorsing of vernietiging van hun vonnissen en handelingen voor zover deze strijdig waren met de wet of met de vormen van rechtspleging; hoger beroep van zaken die in eerste instantie hadden gediend voor Departementale Gerechtshoven; verlening van surséance van betaling en sureté de corps. Op 15 februari 1803 breidde het Wetgevend Lichaam de competentie van het Nationaal Gerechtshof uit als beroepsinstantie van alle sententies gewezen in de koloniën, zonder revisie. Voor het vellen van definitieve vonnissen was een quorum van zeven leden noodzakelijk.

De staatsregeling van 1801 schreef voor dat het Nationaal Gerechtshof negen leden zou tellen. Zij werden de eerste maal bij meerderheid van stemmen aangesteld door een gezelschap van vijf geëmmiteerde leden van het Wetgevend Lichaam en vijf geëmmiteerde leden plus de president van het Staatsbewind. De benoemingen waren voor het leven. Bij vacature diende het Nationaal Gerechtshof een dubbeltal te stellen, waaraan het Staatsbewind nog twee namen zou toevoegen. De keuze uit deze voordracht geschiedde door het Wetgevend Lichaam.

De procureur-generaal werd door het Staatsbewind, later de Raadpensionaris, aangesteld uit een nominatie van drie personen door het Nationaal Gerechtshof. Naast hem werden drie nationale procureurs of syndici benoemd (zie afzonderlijke beschrijving).

Wetgeving

1801 oktober 16 nr. 29	Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1801</i> , p. 252-268 en 275-285).
1802 februari 10	Besluit van het Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie voor het Nationaal Gerechtshof (2.01.01.07 nr. 542, Groene Index 1802, p. 105. Exhibitum bij het Staatsbewind 12 februari 1810 nr. 10a).
1805 april 26 nr. 61	Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Bataafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen (De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806</i> , p. 24, 51; Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 141-152).
1805 april 29 nr. 63	Besluit van het Staatsbewind: Raadpensionaris Schimmelpenninck legt de eed af, waarna het Staatsbewind zich opheft en het Wetgevend Lichaam uitnodigt dit eveneens te doen (2.01.01.07 nr. 547 Groene index 1805 p. 175; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).

- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: het Nationaal Gerechtshof wordt in zijn functie gecontinueerd (NB Bij Staatsbesluit van 1 mei 1805 nr. 46 vervallen verklaard (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 8; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd)).
- 1805 mei 3 nr. 46 Staatsbesluit Raadpensionaris: het Staatsbesluit van 29 april 1805 nr. 4 inzake het Nationaal Gerechtshof wordt voor vervallen verklaard omdat geen verandering in de constitutie van dit Hof vereist is (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 8).
- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).
- 1806 augustus 25 Besluit Nationaal Gerechtshof: naar aanleiding van de constitutie wordt de titel Hoog Nationaal Gerechtshof van het Koninkrijk Holland aangenomen (2.01.10.02 nr. 177 Index (Hoog) Nationaal Gerechtshof 1806 -1807, ongepagineerd, onder G Gerechtshof).

Archieven

Archief van het Nationaal Gerechtshof, 1802-1811. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.10.02. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 175-178 indices 1802-1809; 142 Ordinaris rol; 146 Rol van de Procureur-generaal, 1804, 1806, 1810; 179 Expeditieboek; 165 Register van benoemingen. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 81, 82.

Besluiten: 1-5c minuut-resoluties; 6-18 Registers van resoluties.

Correspondentie: 50-83 Ingekomen besluiten per instelling; 89-124 en 125-126 ingekomen missiven van instellingen en personen, chronologisch geordend; 127-140 ingekomen rekestten, geordend per verzocht soort mandement; 20-33 minuten van adviezen; 35-47 registers van adviezen; 48-52 en 53 minuten van uitgaande brieven; 54-58 registers van uitgaande brieven; 34 vastgestelde, maar niet verzonden adviezen februari 1811; 59 registers van uitgaande missiven met verzoek om advies op rekestten.

Diversen: 143, 147-161 sententies, conclusies, procuraties, verbalen en mandementen; 162-163 registers van benoemingen, commissies, eden, en andere gegevens inzake de rechtspraak, waaronder dossiers met processtukken en tabellen. Verder ook financiële stukken en dossiers op onderwerp, onder andere betreffende een geschil van interpretatie van de staatsregeling van 1801 (19) en inzake gratie (141).

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven.* 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Bauwens, E.C.G., *Het Nationaal Gerechtshof 1802-1811.* Amsterdam, 1997.

NATIONAAL SYNDICAAT

Actief van 1 maart 1802 tot 29 april 1805.

Het Nationaal Syndicaat bewaakte de verrichtingen van alle colleges en magistra-

ten, nationale en departementale en lagere geconstitueerde autoriteiten. Indien deze strijdig waren met de constitutie of de wetten konden de klachten worden onderzocht en een aanklacht geïnstitueerd bij het Nationaal Gerechtshof.

Het Nationaal Syndicaat deelde op 15 maart 1805 aan het Staatsbewind mee dat de leden hun posten neerlegden in de schoot van het Wetgevend Lichaam. Deze mededeling werd in advies gehouden. Formeel kwam aan het bestaan van het Syndicaat een einde door de invoering van de staatsregeling van 1805 op 29 april van dat jaar.

Het Nationaal Syndicaat bestond uit drie nationale procureurs of syndici, aangesteld bij het Nationaal Gerechtshof. Deze syndici werden de eerste maal bij meerderheid van stemmen aangesteld door een gezelschap van vijf gecommiteerde leden van het Wetgevend Lichaam en vijf gecommiteerde leden plus de president van het Staatsbewind. De benoeming geschiedde voor het leven, al vermeldt de staatsregeling van 1801 dat niet expliciet. In geval van vacature zou het Nationaal Gerechtshof bij het Wetgevend Lichaam een nominatie indienen van drie personen.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1802 februari 10 Decreet Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie voor het Nationaal Syndicaat (2.01.01.07 nr. 542, Groene Index 1802, p. 105, 241).

Archieven

Archief van het Nationaal syndicaat 1 maart 1802 - juni 1805. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.10.03. Digitaal raadpleegbaar.

Besluiten: 1 notulen; 4 verbaal van het verhandelde maart - juni 1805.

Correspondentie: 2-3 ingekomen stukken.

Geheim: 5 secrete notulen met relatieven.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Elias, A.M., *Het nationaal sijndicaat 1802-1805*. Bussum, 1975.

NATIONALE REKENKAMER (1)

Actief van 15 februari 1802 tot 29 april 1805.

Tot de taken van de Nationale Rekenkamer behoorde het opnemen en liquideren van de rekeningen van de Departementen van Staat, het vorderen van rekening en verantwoording van bijzondere comptabelen.

De Nationale Rekenkamer telde negen leden, te benoemen door het Wetgevend Lichaam. Bij een vacature diende de Nationale Rekenkamer vijf personen te nomineren, die het Staatsbewind moest terugbrengen tot drie, alvorens de voordracht naar het Wetgevend Lichaam te zenden. Jaarlijks trad een lid af, volgens een door het lot te bepalen rangorde. De instructie werd opgesteld door het Staatsbewind en ter bekrachtiging voorgelegd aan het Wetgevend Lichaam.

Tot de organisatie behoorden a) de secretarie, tot 1804 verdeeld in een departement te lande en departement te water; b) twee provisorische departementen voor de conversie van de staatsschuld, in 1804 werden deze aangevuld met een derde bureau van conversie.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1802 februari 16 Decreet Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie voor de Nationale Rekenkamer (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 324. Exhibitum bij het Staatsbewind 23 februari 1802 nr. 1).
- 1802 mei 29 Besluit van het Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie van de secretarissen van de Nationale Rekenkamer (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 686. Exhibitum bij het Staatsbewind 4 juni 1802 nr. 1).
- 1802 november 12 Decreet van het Wetgevend Lichaam: het jaarlijks aftreden van één lid van de Nationale Rekenkamer zal plaatsvinden op 30 april (2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802 p. 1043).
- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Nationale Rekenkamer wordt in haar functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 9; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

Voor een beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.

2) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

In dit archief enkele stukken van vóór 1814, onder andere 29-31 ingetrokken effecten 1515-1812. Voor een volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5 onder Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Buist, M.G., 'De Bataafse voorlopers, 1799-1813' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s-Gravenhage, 1989) p. 131-156.

RAAD VAN BINNENLANDSE ZAKEN

Actief van 8 december 1801 tot 1 mei 1805.

De Raad van Binnenlandse Zaken werd bij de instructie van 1802 belast met de advisering inzake het oppertoezicht over de politie van de Republiek, de residentie in het bijzonder, alsmede inzake de waterstaat, de bevordering van kunsten, wetenschappen, opvoeding, koophandel, visserij, landbouw, fabrieken en trafieken en andere onderwerpen die het Staatsbewind als binnenlandse zaken zou beschouwen. Bovendien kreeg de Raad alle uitvoerende taken op het genoemde gebied. Ten aanzien van de universiteiten, kunsten en wetenschappen, de Latijnse scholen, de lagere scholen, de geneeskunde, de bestrijding van besmettelijke ziekten werden nieuwe

voorstellen verwacht. Ook diende de Raad de staatseconomie te bevorderen, mede door herstel van handel en visserij, verbetering van de landbouw in het hele land, hogere bloei van de nijverheid, het tegengaan van werkeloosheid en het volgen van nieuwe uitvindingen.

Op 31 augustus 1802, toen het Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat werd opgeheven, gingen de werkzaamheden over op de Raad van Binnenlandse Zaken. Op 3 oktober 1803 werd de Raad van Binnenlandse Zaken echter weer ontslagen van het beheer van de waterstaat, met uitzondering van de droogmakerijen in Mijdrecht en Nieuwkoop en van de Hollandse Straatweg. Personeel en archieven inzake de waterstaat gingen over naar de algemene secretarie van het Staatsbewind, die twee opvolgers in dezen, de Commissies van Superintendentie over de Rivieren en Zeehavens administratief moest gaan bijstaan.

De Raad voor de Binnenlandse Zaken telde drie leden, aangesteld door het Staatsbewind, waaraan de Raad verantwoording schuldig was. Besluiten werden genomen bij meerderheid van stemmen. De Raad bepaalde op 8 januari 1802 nr. 19 dat het voorzitterschap iedere maand bij toerbeurt door een van de leden zou worden waargenomen. De secretaris had volgens zijn instructie de taak desgevraagd advies uit te brengen, maar had ook de vrijheid zelf voorstellen aan de Raad te doen.

De secretaris werd op nominatie aangesteld door het Staatsbewind. De overige geëmployeerden mocht de Raad zelf aanstellen en ontslaan. Op 14 maart 1803 besloot het Staatsbewind een kleinere organisatie op te zetten dan de Raad van Binnenlandse Zaken tevoren had voorgesteld, omdat enkele taken van de Raad werden overgenomen door de beide commissies van Superintendentie van de Waterstaat en door de departementale en plaatselijke besturen, zoals bijvoorbeeld onderwijs en toezicht op de geneeskunde.

Tot deze kleinere organisatie behoorden: a) de secretaris; b) een commissaris tot de zaken van de landbouw (te mortificeren na het overlijden of afstand door de toenmalige bezetter van die post); c) twee commiezen en een klerk-notularis voor de behandeling van de agenda, de commissoriale adviezen en de expeditielijsten; d) een klerk-indexmaker, tevens belast met het ordonnantie- en belastingregister; e) een geheimklerk en en charterklerk; f) zes ordinaris klerken.

Wat betreft de waterstaat bleef het Bureau van de Waterstaat evenals de commissarissen-Inspecteurs na de opheffing van het Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat voorlopig doorwerken, totdat in 1803 de beide commissies van Superintendentie werden opgericht.

Wetgeving

1801 oktober 16 nr. 29	Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1801</i> , p. 252-268 en 275-285).
1801 oktober 23 nr. 38	Besluit van het Staatsbewind: ingevolgt art. 32 van de staatsregeling zullen Raden van Marine, van Oorlog en van Binnenlandse Zaken worden ingesteld (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 4; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 1 ongefolieerd).
1802 maart 2 nr. 23	Besluit van de Raad van Binnenlandse Zaken: vaststelling van een provisioneel reglement van orde en een provisioneel reglement voor gebruik archief en bibliotheek (2.01.12 nr. 507 Index van de raad van binnenlandse zaken december 1801 - december 1802, blz. 125).
1802 juli 8 nr. 53	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de Raad van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802, p. 24; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 49).
1802 augustus 9 nr. 68	Besluit van het Staatsbewind: het Agentschap van Inwen-

- dige politie wordt per 31 augustus 1802 opgeheven, het personeel van de waterstaat nog gecontinueerd. De werkzaamheden gaan over op de Raad van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 671; het volledige besluit in 2.01.01.05 nr. 53).
- 1803 oktober 3 nr. 42 Besluit van het Staatsbewind: de Raad van Binnenlandse Zaken wordt ontslagen van het beheer van de waterstaat; personeel en archieven worden overgedragen aan het Staatsbewind (2.01.01.07 nr. 545 Groene Index 1803 p. 606; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 93 ongefolieerd).
- 1804 maart 9 nr. 14 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de organisatie van de Raad van Binnenlandse Zaken en van de instructie voor de secretaris van de Raad van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 198; de volledige tekst van het uitgebreide besluit en de instructie in 2.01.01.05 nr. 103 ongefolieerd).
- 1804 mei 31 nr. 8 Besluit van de Raad van Binnenlandse Zaken: vaststelling van de instructie voor onder andere de indexmaker en de charterklerk (2.01.12 nr. 509 Index van de Raad voor Binnenlandse Zaken 1804, pag. 158).
- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Raad van Binnenlandse Zaken wordt in haar functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 6; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 april 30 nr. 20 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Raad van Binnenlandse Zaken; aanstelling van Van Stralen tot Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 6; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr.1 ongefolieerd).

Archieven

1) *Archief van de Raad van Binnenlandse Zaken*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 502-505 Agenda van ingekomen stukken 1801-1802; 506 Lijst van uitgaande brieven 1802-1804; 507-520 index op de notulen 1801-1805; 511-514 klappers op de indices 1801-1804; 514 agenda en index op de secrete stukken en notulen 1801-1805. Voor de zoekmiddelen zie Bijlage 1, nr. 12, 13.

Besluiten: 407-435 minuut notulen 1801-1805; 436-449 net notulen 1801-1805.

Correspondentie: 450-459 minuten en 460-467 net van uitgaande brieven. De 468-499 bevatten de ingekomen stukken 1801-1805.

Geheim: 500 secrete notulen 1801-1805.

Diversen: 501 en 501 A register van ordonnantiën 1798-1802.

2) *Archief van de Raad van Binnenlandse Zaken, bureau van de Waterstaat*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief bevat alleen de ingekomen stukken bij de Raad van Binnenlandse zaken, in zoverre die de waterstaat betroffen.

Zoekmiddelen: De algemene index van de Raad van Binnenlandse zaken in het archief van de Raad.

Besluiten: De notulen van de raad van binnenlandse zaken in het archief van de raad.

Correspondentie: Ingekomen stukken 83-86. De uitgaande stukken bevinden zich in het archief van de Raad.

3) *Archief van de Rekestmeester, belast met de dienst van bruggen en wegen in de Hollandse Departementen, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Onder de vele dossiers die dit archief bevat, zijn 420-448 stukken betreffende financiën zoals begrotingen, declaraties en ordonnanties van betaling. Hierin ook het grootboek van 1798 en aantekeningen van inspecteurs betreffende de periode 1801-1804.

Voor de volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 6 onder Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande.

Literatuur

- *Bijdragen betreffende den staat en der verbeteringen van het schoolwezen in het Bataafsche Gemeenebest*. Leiden, 1801-1809.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

RAAD VAN DE AMERIKAANSE BEZITTINGEN EN ETABLISSEMENTEN

Actief van 17 oktober 1801 tot 1 augustus 1806.

De Raad van de Amerikaanse Bezittingen en Etablissements beheerde de eigen inkomsten, voerde de administratie van politie en justitie in de voormalige bezittingen van de Westindische Compagnie, en behartigde de verdediging, in zoverre daarover niet onmiddellijk door het Staatsbewind werd beschikt. Dit beheer strekte zich aanvankelijk alleen uit tot de Benedenwindse Eilanden, die overigens in 1801 door Engeland werden veroverd, en tot de Kust van Guinée. Bij de vrede van Amiens tussen Frankrijk en Engeland in maart 1802 kreeg de Bataafse Republiek alle bezittingen terug. Na het opnieuw uitbreken van de vijandelijkheden veroverde Engeland Suriname, Demerara en Essequibo in 1804 opnieuw. Tot 1806 bleven onder het bewind van de Raad de Kust van Guinée en de Benedenwindse Eilanden, waarvan vooral Aruba vanaf 1805 in de greep van de Engelsen geraakte.

De Raad van de Amerikaanse bezittingen bestond uit vijf leden, te benoemen door het Staatsbewind. De Raad was ondergeschikt aan het Staatsbewind. Dezelfde regeling zal stilzwijgend hebben gegolden onder de Raadpensionaris.

Wetgeving

1801 oktober 16 nr. 29	Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1801</i> , p. 252-268 en 275-285).
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Amerikaanse Raad wordt in haar functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 11; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juli 6 nr. 1	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Aziatische en de Amerikaanse raad zullen werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de Directeur-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en de Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 115; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
1806 juli 29 nr. 47	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: opheffing Raden der Aziatische Bezittingen en Amerikaanse Koloniën. Leden die niet bij het Ministerie van Koophandel en Koloniën werken, voeren de titel raden van de Minister van Koop-

handel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 183, 230; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).

Archieven

Archief van de Raad der Amerikaanse bezittingen en etablissementen, januari 1801 - juli 1806. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.28.02. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 33-41 index op de notulen 1801-1806; 58 index op de secrete notulen. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 10, 11.

Besluiten: 1-19 minuut notulen 1801-1806; 22-23 minuut notulen 1801-1802; 23-32 notulen 1801-1806.

Correspondentie: 42, 43 stukken buiten de notulen gehouden 1801-1802; 44-46 bijlagen bij de notulen 1801-1806, met registers; 63-113 kopieën van uitgaande en originele ingekomen stukken, soms geordend op correspondent, soms chronologisch. In het gedeelte van het archief dat is onderverdeeld naar kolonie bevinden zich ook telkens brieven aan de Raad uit het betreffende gebied.

Geheim: 48-53 minuut-secrete notulen 1801-1806; 54-57 secrete notulen.

Diversen: Gedeelten van het archief betreffen de afzonderlijke koloniën. De overige rubrieken van de inventaris betreffen militaire zaken, ambtenaren, financiën en de departementen te Amsterdam, in Zeeland en te Rotterdam.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.

RAAD VAN DE AZIATISCHE BEZITTINGEN EN ETABLISSEMENTEN (1800-1804)

Zie hoofdstuk 2.

RAAD VAN DE AZIATISCHE BEZITTINGEN EN ETABLISSEMENTEN (1804-1806)

Actief van 1 mei 1804 tot 1 augustus 1806.

Tot de taken van de Raad van de Aziatische Bezittingen en Etablissements behoorde het beheer van de eigen inkomsten, de administratie van politie en justitie in de bezittingen, de verdediging daarvan, in zoverre daarover niet onmiddellijk door het Staatsbewind werd beschik, het verhandelen van producten en de financiële administratie. Het betrof de bezittingen van de voormalige Oostindische Compagnie.

Bij de vrede van Amiens tussen Frankrijk en Engeland van maart 1802 waren deze gebieden, met uitzondering van Ceylon, aan de Bataafse Republiek teruggegeven. Bij het uitbreken van nieuwe vijandelijkheden gingen ze echter opnieuw verloren, de Kaap in 1806. Maar onder andere Java, Kanton en Deshima bleven tot 1811 steeds in Nederlands bezit.

De Raad bestond uit negen leden, te benoemen door het Staatsbewind. De Raad diende in de eerste vergadering uit eigen midden bij meerderheid van stemmen een voorzitter te kiezen. Een reglement van orde moest worden opgesteld en goedgekeurd door het Staatsbewind. In het reglement werd onder andere bepaald dat het voorzitterschap elke maand zou wisselen, volgens anciënniteit in leeftijden en later volgens anciënniteit van zittingsperiode. De ingekomen stukken werden behandeld volgens een vaste volgorde op afzender. De voorzitter kon desgewenst preadvies uitbrengen. Besloten werd bij meerderheid van stemmen. Bij het staken der stem-

men diende de zaak de volgende dag opnieuw ter tafel te komen of indien geen uitstel mogelijk was, mocht de president na een tweede omvraag zo nodig met zijn stem concluderen. Ter voorbereiding van de besluitvorming werden drie commissies ingesteld: 1) commissie tot de Indische zaken; 2) commissie tot de koophandel en zeevaart; 3) commissie tot de financiën. Twee personen van buiten de Raad resideerden als commissarissen van de Raad in Amsterdam. De Raad had een ontvanger en een fiscaal.

De secretaris, de ontvanger en de departements-commissarissen werden de eerste maal direct door het Staatsbewind aangesteld. Daarna zou dit gebeuren op een door de Raad in te dienen drievoudige nominatie. De overige beambten en bedienden kon de Raad zelf aanstellen.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1804 maart 17 nr. 1 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de Raad van de Aziatische bezittingen (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 207; de volledige tekst van het besluit, met een gedrukt exemplaar van de instructie, in 2.01.01.05 nr. 103 ongefolieerd).
- 1804 september 27 nr. 19a Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van het charter voor de Aziatische bezittingen van de Bataafse Republiek (De volledige tekst van besluit en charter in 2.01.01.05 nr. 116 ongefolieerd).
- 1804 september 28 nr. 24 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van het reglement van orde voor de Raad Aziatische bezittingen en van de instructie voor de secretaris (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 573; de volledige tekst van het besluit, van het reglement en van de instructie in 2.01.01.05 nr. 116 ongefolieerd).
- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Aziatische Raad wordt in haar functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 10; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juli 6 nr. 1 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Aziatische en de Amerikaanse Raad zullen werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de Directeur-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en de Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 115; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 juli 29 nr. 47 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: opheffing Raden der Aziatische Bezittingen en Amerikaanse Koloniën. Leden die niet bij het Ministerie van Koophandel en Koloniën werken, voeren de titel raden van de Minister van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 183, 230; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).

Archieven

- 1) *Archief van de Raad der Aziatische bezittingen en etablissementen, 19 mei 1800 -4 augustus 1806*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.02. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Raad der Aziatische Bezittingen en Etablissementen.
- 2) *Comptabiliteit betreffende Oost-Indische Bezittingen, 1795-1813*. Nationaal Ar-

chief. Den Haag. 2.01.27.06. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de in Nederland zetelende comptabelen, zowel in de residentie als in de afzonderlijke kantoren.

3) *Oost-Indische troepen, 1799-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.07. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft militaire zaken in Nederland ten behoeve van Oost-Indië. Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.

RAAD VAN MARINE

Actief van 14 december 1801 tot 1 mei 1805.

De Raad van Marine was belast met de oorlog en verdediging te water, het personeelsbeleid en het beheer van alle schepen en voorraden. De Raad volgde aanvankelijk de instructie van de Agent van Marine.

De Raad van Marine telde drie leden. Deze werden aangesteld door het Staatsbewind, waaraan zij ook verantwoording schuldig waren.

Een nieuwe organisatie ten opzichte van die van het Agentschap van Marine is in deze periode niet tot stand gekomen.

Wetgeving

1801 oktober 16 nr. 29	Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1801</i> , p. 252-268 en 275-285).
1801 oktober 23 nr. 38	Besluit van het Staatsbewind: ingevolge art. 32 van de staatsregeling zullen Raden van Marine, van Oorlog en van Binnenlandse Zaken worden ingesteld (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 4; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 1 ongefolieerd).
1801 december 14 nr. 69a	Besluit van het Staatsbewind: de voorlopige instructie voor de Raad van Marine is gelijklopend aan die voor de Agent van Marine van 6 november 1798 (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 404; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 10 ongefolieerd).
1802 januari 11 nr. 52	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de Raad van Marine (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 80. De tekst van de bij resumering goedgekeurde instructie in 2.01.01.05 nr. 15).
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Raad van Marine wordt in haar functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index p. 5; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 april 30 nr. 18	Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Raad van Marine per 1 mei 1805; voorlopige benoeming van Van Roijen tot Secretaris van Staat voor de Marine (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 5; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).

Archieven

- 1) *Archieven van het Departement van Marine 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.29.01. Digitaal raadpleegbaar. Zie voor de volledige beschrijving onder Bataafse Republiek tot 1798, Comité tot de Zaken van de Marine.
- 2) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
- 3) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

RAAD VAN OORLOG

Actief van 9 december 1801 tot 12 juni 1803.

De Raad van Oorlog behartigde de oorlog en verdediging te lande, zowel ten aanzien van het militaire personeel als van het beheer van verdedigingswerken en voorraden. De Raad van Oorlog had eveneens het oppertoezicht over de gewapende burgermacht.

De Raad voor de Zaken van Oorlog te Lande telde drie leden, aangesteld door het Staatsbewind, waaraan zij ook verantwoording schuldig waren. Adviezen en voordrachten konden worden gedaan aan het Staatsbewind. Voor de aanstelling van personeel, met uitzondering van de employés op het bureau van de Raad, moest een drietal worden voorgedragen aan het Staatsbewind, dat ook daarbuiten een aanstelling kon doen. Op 29 januari 1802 besloot de Raad het voorzitterschap om de twee maanden te laten rouleren.

Formeel verviel de organisatie van het Agentschap van Oorlog met de instelling van de Raad van Oorlog, hoewel het personeel mee overging, maar tot een nieuwe indeling kwam het niet.

Onder verantwoordelijkheid van de Raad van Oorlog functioneerde het Commissariaat voor de Franse Troepen in soldij van de Bataafse Republiek. Toen bij tractaat van 29 augustus 1801 werd vastgelegd dat de Franse troepen de Republiek na de sluiting van vrede met Engeland zouden verlaten, is het Commissariaat gereorganiseerd. De vier departementen werden samengevoegd tot twee, namelijk het 1) departement van soldijen, revuen en kleding. Dit had een eerste commissaris, twee chefs de bureau, twee commiezen-boekhouders en vijf klerken. Daarnaast kwam 2) departement van subsistentiën, kazernerij met een chef de bureau. Het had een tweede commissaris, een commies-boekhouder en drie klerken. Hiernaast functioneerde een secretaris met een chef de bureau, een commies, zes klerken, een kastelein en twee boden. Verder telde het magazijn een magazijnmeester en een klerk, de controle een klerk en de revuen een commissaris. In feite werden echter de Franse troepen niet teruggetrokken. In 1803 zou de organisatie daarom opnieuw worden aangepast.

De staatsregeling van 1801 liet de mogelijkheid open een secretaris dan wel een Raad aan te stellen. In 1803 besloot het Staatsbewind de Raad door een Secretaris van Staat te vervangen.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1801 oktober 23 nr. 38 Besluit van het Staatsbewind: ingevolge art. 32 van de staatsregeling zullen Raden van Marine, van Oorlog en van Binnenlandse Zaken worden ingesteld (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 4; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.04 nr. 1 ongefolieerd).
- 1801 december 7 nr. 44 Besluit Staatsbewind: na de constitutie van de Raden van Oorlog, Financiën en Binnenlandse Zaken vervallen de Agentschappen van Oorlog, Financiën, Nationale Opvoeding en Nationale Oeconomie. De geëmployeerden blijven voorlopig (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 242).
- 1802 september 9 nr. 52 Besluit van het Staatsbewind: Vaststelling van de instructie van de Raad van Oorlog (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 609. De volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 ongefolieerd).
- 1803 mei 31 nr. 75b Besluit van het Staatsbewind: instelling van een Secretaris van Staat Departement van Oorlog ter vervanging van de per 11 juni 1803 opgeheven Raad van Oorlog (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 359. De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 84 ongefolieerd).

Archieven

- 1) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar. Voor een beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Agent van Oorlog.
- 2) *Voor de stamboeken en overige militaire archieven zie bijlage 3.*

Literatuur

- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813)*. Den Haag, 1979.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

SECRETARIE VAN HET STAATSBEWIND

Actief van 17 oktober 1801 tot 29 april 1805.

De (algemene) secretaris van het Staatsbewind werd belast met de administratie en met de uitvoering van de desbetreffende bevelen van het Staatsbewind. Hij werd aangesteld door het Staatsbewind, waaraan hij ook verantwoording schuldig was. Op 3 oktober 1803 werd het beleid inzake de waterstaat, dat tot die datum door de Raad van Binnenlandse Zaken was gevoerd, overgedragen aan twee commissies van superintendentie, die administratief werden bijgestaan door de secretarie van het Staatsbewind. In dat kader werden op 3 oktober 1803 employés van de Raad van Binnenlandse Zaken geassigneerd bij de algemene secretarie, die ook de beschikking kreeg over de archieven van de waterstaat.

Bij de (algemene) secretarie waren werkzaam: a) drie eerste commiezen-notularissen; b) zes commiezen-notularissen; c) twee commiezen-expediteurs; d) een commies-indexmaker met een klerk; e) een klerk-expediteur met een assisterende klerk; f) een geheimklerk; g) een charterklerk met een assisterende klerk; h) vijftientig klerken op per klasse verschillende traktementen en i) elf boden.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1801 oktober 17 nr. 3 Besluit van het Staatsbewind: de algemeen secretaris blijft werkzaam op de instructie van 17 januari 1800 (2.01.01.07, nr. 541, Groene Index oktober - december 1801 p. 1).
- 1801 oktober 17 nr. 4 Besluit van het Staatsbewind: de griffier volgt voorlopig de vorige instructie, maar met machtiging om bij afwezigheid van de algemene secretaris te contraseigneren (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 1).
- 1801 oktober 17 nr. 7 Besluit van het Staatsbewind: geëmployeerden van het Uitvoerend bewind worden voorlopig in hun posten gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 3).
- 1802 januari 5 nr. 34 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie van de klerk-expediteur, bij ampliatio van die van 1 oktober 1798 nr. 34 (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 11).
- 1802 juli 23 nr. 45 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de organisatie van de Secretarie van het Staatsbewind (2.01.01.07 nr. 543 Groene Index 1802 p. 840; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 52 ongefolieerd).
- 1804 mei 31 nr. 32 Besluit Staatsbewind: het grootzegel van de staat wordt gehangen aan een aantal gespecificeerde soorten brieven en akten (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 373).

Archieven

Archief van het Staatsbewind 1801-1805. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.05. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van het archief zie onder Staatsbewind.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

SECRETARIS VAN STAAT DEPARTEMENT VAN BUITENLANDSE ZAKEN *Actief van 1 december 1801 tot 29 april 1805.*

De Secretaris van Staat voor de Buitenlandse Zaken was belast met de buitenlandse betrekkingen en met de uitvoering van de desbetreffende bevelen van het Staatsbewind. Hij werd aangesteld door het Staatsbewind, waaraan hij ook verantwoording schuldig was. Zijn besluiten werden aangetekend in het register der besluiten van het Staatsbewind Departement van Buitenlandse Zaken. Alle belangrijke informatie diende de secretaris ter kennis van het Staatsbewind of de betreffende commissie te brengen, waartoe hij vrije toegang tot de vergadering had.

Hem werd in zijn instructie onder andere opgedragen vooral de belangen van de koophandel in het oog te houden die een aanmerkelijk deel uitmaken van de buitenlandse betrekkingen. Op grond van het volkenrecht moest hij de neutrale vlag in oorlogstijd laten eerbiedigen.

Blijkens de instructie, art. 19, bestond het personeel van het departement uit een secretaris van het departement, een secretaris van de cijfers, twee eerste commiezen, twee tweede commiezen, vier klerken en twee boden. Daarnaast stond het diplomatiek personeel, dat contact hield met het departement via de directeur van de correspondentie.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (*Bannier, Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; *De Gou, Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1801 december 1 nr. 68 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat voor Buitenlandse Betrekkingen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 323; De volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.05 nr. 8 ongefolieerd).
- 1805 april 29 Staatsbesluit Raadpensionaris: Secretaris van Staat Departement van Buitenlandse Zaken in functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 3).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief is niet opgesplitst in de verschillende instellingen uit de betreffende periode, maar doorlopend ingedeeld volgens soort archiefstuk. Om dit nadeel te ondervangen zijn de beschrijvingen in deze gids ruwweg verdeeld over de verschillende instellingen. Sectie E, tractaten, is niet opgesplitst. Deze bevat stukken betreffende verdragen en ratificaties.

Bij besluit van 8 november 1800 nr. 18 kreeg de indexmaker opdracht nieuwe generale indices te maken op de registers van resolutiën van de gewezen commissie tot de Buitenlandse zaken, op die van het vernietigd Uitvoerend Bewind, op het Departement van Buitenlandse Betrekkingen en op de verballen van de Agent tot 31 december 1798.

2) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810 [onderdelen Secretaris van staat voor de Buitenlandse Zaken 1, december 1801 - april 1805]* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 369-373 index 1801-1805; 382A-C index op de notulen van het staatsbewind, departement van buitenlandse zaken 1802-1804; 383-384 index op de geheime notulen van het staatsbewind, departement van buitenlandse zaken, met klappers, 1802-1805; 381C klapper op index 1804; 401 alfabetisch register op de ingekomen openbare en geheime stukken; 402 agenda 1804.

Besluiten: 7-13 minuut-verbaal 1802-1805; 38-44 net notulen 1802 -1805; 45 net verbaal 1806; 400 verbaal van besluiten van het staatsbewind, ter uitvoering toegezonden aan de Secretaris van Staat voor de Buitenlandse Zaken, waaronder stukken die vanwege hun aard niet bij het staatsbewind staan geregistreerd; 403 verbaal van ingekomen stukken 1 januari -29 april 1805.

Correspondentie: 76-82 minuten van alle uitgaande stukken; 109-113 brievenboeken. De ingekomen stukken, 126-195, zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als diplomaten in het buitenland (per land). Enkele dossiers, 360-363, zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen. Daarnaast zijn rekesten en memories afzonderlijk gearchiveerd, 196-204.

Geheim: 51-54 minuut geheime notulen 1801-1805; 61-64 net-geheime notulen; 123-

125 brievenboeken van geheime uitgaande stukken december 1801 - december 1804.

3) *Zie voor de archieven van ambassades en legaties bijlage 2.*

Literatuur

- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

SECRETARIS VAN STAAT, DEPARTEMENT VAN OORLOG
Actief van 11 juni 1803 tot 29 april 1805.

Ontevredenheid over de Raad van Oorlog leidde bij het Staatsbewind tot het besluit over te gaan op eenhoofdig gezag. De Secretaris van Staat Departement van Oorlog (vanaf 1803 ook al wel Ministerie van Oorlog) kreeg het bestuur over de landmacht en de fortificaties en kon voordrachten doen aan het Staatsbewind, met toestemming van de voorzitter ook mondeling ter vergadering van het Staatsbewind, waar hij vrije toegang had. Ingekomen stukken die niet tot de zuivere administratie behoorden, diende hij aan het Staatsbewind voor te leggen, en desgevraagd van preadvies te voorzien. De eerste secretaris van het departement werd direct door het Staatsbewind aangesteld. Voor de aanstelling van een opvolger zou de Secretaris van Staat te zijner tijd een voordracht van drie personen moeten doen. De overige werknemers werden op voordracht door het Staatsbewind aangesteld.

Er was geen onderverdeling in departementen of bureaus aan het departement van Oorlog als zodanig. Er werkten eerste commiezen, commiezen en klerken. Daarnaast hield militair personeel zich bezig met de cartografie en de militaire correspondentie.

Op 18 juli 1803 besloot het Staatsbewind na pensionering van de directeur-generaal van de fortificatiën een bureau voor de genie aan het departement toe te voegen. Tevens werd een afzonderlijke directeur van de militaire archieven, plans en kaarten aangesteld.

Het Bureau van betaling van de Nationale Armee werd op 26 oktober 1804 ontbonden en per 1 januari 1805 vervangen door een ander bureau van betaling. Ook bleef het departement van burgerwapening functioneren in afwachting van een nieuwe regeling, waarbij in 1805 de burgerwapening overging naar het departement van Binnenlandse Zaken.

Ook het Commissariaat voor de Franse troepen in de soldij van de Bataafse Republiek functioneerde onder de verantwoordelijkheid van de Secretaris van Staat. In 1803 is het gereorganiseerd, omdat de Bataafse Republiek op 1 november opnieuw werd verplicht 18.000 man Franse troepen te onderhouden. Er kwam een eerste commissaris met een generaal bureau, een commissaris met een departement van soldijen, revuen en kleding en een commissaris met een departement van subsistentiën, kazernering en kampering.

Wetgeving

1803 mei 31 nr. 75b

Besluit van het Staatsbewind: instelling van een Secretaris van Staat Departement van Oorlog ter vervanging van de per 11 juni 1803 opgeheven Raad van Oorlog (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 359. De volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 84 ongefolieerd).

- 1803 mei 31 nr. 75a Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat Departement van Oorlog (2.01.01.07 nr. 544 Groene Index 1803 p. 113, 359; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 84 ongefolieerd).
- 1803 november 29 nr. 28 Besluit van het Staatsbewind: organisatie van het Commissariaat van de Franse troepen in soldij van de Bataafse Republiek (De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 96 ongefolieerd).
- 1804 oktober 26 nr. 24 Besluit van het Staatsbewind: opheffing van het Bureau van betaling der Nationale armee per 31 december 1804 (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 434).

Archieven

- 1) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Agent van Oorlog.
- 2) *Archief van de Eerste commissaris voor de Franse troepen in dienst van de Bataafse Republiek.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.03. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Agent van Oorlog.
- 3) *Archief van de Commissaris-liquidateur van de pretensiën van gepreste schippers 1800-1812.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.04. Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Commissaris-Liquidateur van de Pretentiën van Gepreste Schippers.
- 4) *Voor de stamboeken en de overige militaire archieven zie bijlage 3.*

Literatuur

- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813)*. Den Haag, 1979.
- Ringoir, H., *Hoofdofficieren der infanterie van 1568 tot 1813*. 's-Gravenhage, 1981.
- Ringoir, H., *Nederlandse generaals van 1568 tot 1940*. 's-Gravenhage, 1981.

STAATSBEWIND DER BATAAFSE REPUBLIEK

Actief van 17 oktober 1801 tot 29 april 1805.

Tot de taken van het Staatsbewind behoorde het aan het Wetgevend Lichaam ter goedkeuring voordragen van wetsontwerpen, het sluiten van tractaten van vrede, neutraliteit, koophandel en dergelijke, met goedkeuring achteraf van het Wetgevend Lichaam, het bestuur over de nationale geldmiddelen, de beschikking over vloten en legers, het oppertoezicht over de politie, de aanstelling van alle buitenlandse ministers en alle officieren te land en ter zee en de bevordering, via “eene daartoe geschikte inrichting” van kunsten, wetenschappen, opvoeding, koophandel, landbouw en fabrieken.

Het Staatsbewind telde twaalf leden, met een om de drie maanden wisselend voorzitterschap. Alleen voor de eerste maal werden zeven leden benoemd door het Uitvoerend Bewind. Eveneens alleen voor de eerste maal benoemden deze zeven leden de overige vijf. Gezamenlijk dienden zij dan een president te kiezen die drie maanden als zodanig zou fungeren. Ieder jaar diende een lid af te treden, de volgorde de eerste maal te bepalen door loting. Om de opgevallen plaatsen te vervullen moesten de Departementale besturen volgens toerbeurt een nominatie van vier personen aan het Staatsbewind zenden, dat er vervolgens twee zou voordragen aan het Wetgevend Lichaam, dat de uiteindelijke keuze maakte. De toerbeurten staan omschreven in art. 34 van de staatsregeling van 1801.

Het Staatsbewind moest zich bij reglement van orde verdelen in commissies volgens beleidsterrein. De afgaande president droeg een nieuwe president voor. Ieder jaar was één lid aftredend, volgens loting van 23 oktober 1801 nr. 41. De vergaderingen begonnen met resumering van de notulen van de vorige dag. Daarna werden de ingekomen stukken per afzender in vaste volgorde behandeld. Besluiten werden genomen bij meerderheid van stemmen, en bij staking van de stemmen door een beslissing van de voorzitter. De voorzitter was gehouden op ieder punt een preadvies te geven. Stemming vond daarna in rangorde plaats. In zaken van weinig belang mocht de president zonder formele omvraag concluderen als niemand daartegen bezwaar had.

De commissies konden door het Staatsbewind worden gemachtigd een punt van het hoogste belang zelf af te handelen en achteraf een volledig rapport uit te brengen.

Op 22 oktober 1801 nr. 29 benoemde het Staatsbewind uit eigen midden de volgende commissies: a) commissie der buitenlandse zaken, namelijk "de president met andere leden"; b) commissie der marine en koloniën Besier, Queisen en De Beveren; c) commissie van oorlog (of militaire zaken) Pijman, Lewe, Haersolte en Brantsen (vanaf 19 januari 1802); d) commissie van financiën Rengers, Van Hoogstraten en Spoor; e) commissie van binnenlandse zaken Verheijen, de Leeuw en Brantsen (tot 19 januari 1802), Gockinga (vanaf 19 januari 1802).

Bovendien werden op 19 oktober 1801 nr. 50 Haersolte, Besier en Pijman aangewezen als commissarissen van het hôtel, om toezicht te houden op het gebouw waarin het Staatsbewind vergaderde (het Oude Hof aan het Noordeinde).

Volgens art. 32 van de staatsregeling van 1801 werden "aan het Staatsbewind toegevoegd" een algemene secretaris, een Secretaris van Staat voor de Buitenlandse Zaken, naar keuze Secretarissen van Staat of Raden voor de Zaken van Marine, Oorlog te lande en Binnenlandse Zaken (het werden Raden, maar vanaf 1803 voor oorlog een Secretaris) en een Raad van Financier van drie leden met een Thesaurier-Generaal.

Op 5 april 1802 nr. 105 besloot het Staatsbewind dat de leden als distinctief teken een medaille aan een zilveren keten om de hals zouden dragen. Op 31 augustus 1802 nr. 24 werd de naam voor aanspraak vastgesteld op Staatsbewind der Bataafse Republiek en de aanspreektitel op burgers.

Wetgeving

1801 augustus 17	Besluit van het Staatsbewind: het Staatsbewind constitueert zich (De volledige tekst in 2.01.01.05 ongefolieerd. Gedrukt: Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 566-567).
1801 oktober 16 nr. 29	Staatsregeling van het Bataafse Volk (Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1801</i> , p. 252-268 en 275-285).
1801 oktober 22 nr. 29	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van een reglement van orde (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 4; de volledige tekst van besluit en reglement in 2.01.01.04 nr. 1).
1802 januari 15 nr. 44	Besluit van het Staatsbewind: het presidium van het Staatsbewind zal voortaan op de eerste van de maand ingaan (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 12).
1804 februari 6 nr. 40	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de sollicitateurs of zaakwaarnemers bij het Staatsbewind en aanstelling als zodanig van zestien personen (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 180; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 101 ongefolieerd).
1805 april 29 nr. 63	Besluit van het Staatsbewind: Raadpensionaris Schimmel-

penninck legt de eed af, waarna het Staatsbewind zich opheft en het Wetgevend Lichaam uitnodigt dit eveneens te doen (2.01.01.07 nr. 547 Groene index 1805 p. 175; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).

Archieven

1) *Archief van het Staatsbewind 1801-1805*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.05. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: indices op de notulen bevinden zich in het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon (toegang 2.01.01.07), 541-547, de zogenaamde groene indices, 575A een klapper op de notulen van het staatsbewind oktober - december 1801, 563 de secrete index van het staatsbewind, 575 de concept-index en 577-578 de concept-secrete index 1798-1800. In het archief van de staatssecretarie tevens 582-595 de generale expeditielijsten 1798-1801. In het archief van het staatsbewind bovendien de secrete agenda 530, de secrete expeditielijst 530*, commissoriaallijsten 533, index op de gedrukte besluiten 534, registers van publicaties 165 en 166. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 15, 83, 84.

Besluiten: 1-130 minuut-notulen van 17 oktober 1801 tot en met 29 april 1805. De minuut-notulen zijn eigenlijk losse verballen in het handschrift van de persoon die ze heeft geëxtendeerd, met linksboven datum en dagnummer en bovenaan in de marge een korte samenvatting. De besluiten zijn gedrukt.

Correspondentie: 131-164 minuut-missiven, 167-405. De ingekomen stukken 167-405 zijn geordend op afzender. Ze betreffen zowel externe instanties als rapporten van de eigen vaste commissies, personele commissies en leden van het staatsbewind en van de secretaris en griffier. Onder deze stukken zijn ook de door de president ingediende stemregisters inzake de reglementen van bestuur van de departementen en inzake de constitutie van 1805.

Geheim: 407-422 minuut-secrete notulen van 19 oktober 1801 tot en met 29 april 1805 en 443-449 net-secrete notulen. Hierbij behoort een dossier, 449A, afkomstig van secretaris Hultman inzake vorderingen van het huis van Oranje op de staat, 1803 en 1804. De 423-442 bevatten de secrete relatieven.

Diversen: Voor de bij dit archief gedeponeerde archieven van de commissarissen van het Uitvoerend Bewind bij de departementale besturen zie een afzonderlijke beschrijving van dit archief. In een supplement bevinden zich verder onder andere nog correspondentie en gegevens over rekestes.

2) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

Deze collectie is een voorlopige samenvoeging van gedrukte staatsstukken die zijn aangetroffen bij de verhuizing van het Algemeen Rijksarchief naar het Bezuidenhout in 1979. Het is de bedoeling dat ze te zijner tijd worden verdeeld over archieven waartoe ze behoren.

De collectie omvat 1-13 banden met verschillende gedrukte stukken van de landelijke overheid 1792-1814, 14-25 notulen van het staatsbewind 1801-1805, 26-29 staatsbesluiten van de Raadpensionaris 1805-1806 en velerlei kleinere en vaak onvolledige reeksen. Uit de collectie Dassevael zijn afkomstig: 59-61 indices op de publicaties en proclamaties van algemene besturen, 1796-1810 en 62 registers op gepubliceerde Franse wetgeving.

Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 91, 92.

3) *Collectie Tweede Kamer. Kopieresoluties van verschillende bestuursorganen 1524-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.51. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Van de onderdelen van deze collectie, afkomstig uit de bibliotheek van de Tweede Kamer, is de herkomst niet altijd bekend. Voor na 1795 betreft het gedrukte notulen van het Staatsbewind en van het Wetgevend Lichaam 1801-1806. Ook aanwezig zijn Dagbladen van het verhandelde ter vergadering van provisionele representanten van Holland, 1795-1796.

4) *Collectie A.G. Besier*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.21. Digitaal raadpleegbaar.

Andere bestanddelen in het rijksarchief in Overijssel en in het gemeentearchief te Deventer.

5) *Collectie Brantsen*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.10.12. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Schneider, M., *De voorgeschiedenis van de "Algemeene Landsdrukkerij"*. 's-Gravenhage, 1939.
- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1801. Bronnen voor de totstandkoming*. Den Haag, 1995.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

STAATSDRUKKERIJ

Actief van 17 oktober 1801 tot juni 1806

De Staatsdrukkerij had een directeur, een boekhouder en technisch-uitvoerend personeel. In 1805 werd bepaald dat de directeur van de Staatscourant, tevens eerste redacteur, zou worden aangesteld door de Raadpensionaris op voordracht van de secretarissen van staat voor de Binnenlandse Zaken en voor Financiën. Verder kwamen er een tweede redacteur, een boekhouder-kassier, en enkele klerken, allen aan te stellen door de genoemde Secretarissen van Staat.

In 1806 kwam de Koninklijke Drukkerij onder beheer van de Staatssecretarie (zie hoofdstuk 5 onder Staatssecretarie).

Wetgeving

1805 juli 5 nr. 59	Staatsbesluit van de Raadpensionaris: instelling van een Staatscourant (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 177).
1805 augustus 14 nr. 5	Staatsbesluit van de Raadpensionaris: vaststelling van de opzet van de Bataafse Staatscourant, uit te geven onder toezicht van de directeur van de Staatsdrukkerij (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index p. 177; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 7).
1806 juni 10 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de titel van de Staatscourant wordt gewijzigd in Koninklijke Staatscourant (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 10).
1806 juli 2 nr. 29	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de directeur van de Staatsdrukkerij wordt op eigen verzoek van januari 1806 ontslagen van het drukken van de Staatscourant (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 10).
1806 juli 18 nr. 31	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake de taken van het Kabinet des Konings tijdens de afwezigheid van de Koning (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 186; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).

Literatuur

- Schneider, M., *De voorgeschiedenis van de "Algemeene Landsdrukkerij"*. 's-Gravenhage, 1939.

THESAURIER-GENERAAL EN RADEN VAN FINANCIËN

Actief van 8 december 1801 tot 1 mei 1805.

Thesaurier en Raden van Financiën beheerden en bestuurden alle goederen, bezittingen, rechten en revenuen van het gehele gemenebest, voor zover dit beheer niet aan andere colleges was gedelegeerd. Ook het Geheim Fonds van Mortificatie, opgericht op 13 april 1802 met als basis het kapitaal dat de Agent van Financiën destijds met zijn geheime operaties had gekweekt, werd door Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën beheerd. Verantwoording over dit beheer werd nu afgelegd aan de Nationale Rekenkamer. Bovendien hielden Thesaurier-Generaal en Raden toezicht op de posterijen en de muntslag. Ieder jaar dienden zij in oktober een algemene staatsbegroting in bij het Wetgevend Lichaam. Aan het Staatsbewind moest ieder halfjaar een staat van 's lands financiën worden overgelegd.

De Raad van Financierie telde naast de thesaurier-generaal, tevens president van de Raad, drie leden. Zij werden benoemd door het Staatsbewind, dat ook de instructie vaststelde en verantwoordelijkheid droeg voor het functioneren van de Raad. De secretaris kon desgevraagd advies uitbrengen over voorkomende zaken.

Tot de organisatie behoorden: a) algemene secretarie; b) bureau van de thesaurier; c) generaal bureau van ordonnanciering, waartoe op 26 januari 1802 toestemming werd verleend.

Wetgeving

1801 oktober 16 nr. 29	Staatsregeling van het Bataafse Volk (Banner, <i>Grondwetten</i> , p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1801</i> , p. 252-268 en 275-285).
1801 november 17 nr. 44	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën. Het besluit is zeer uitvoerig en bevat ook de beweegredenen van de commissie die de instructie heeft ontworpen (2.01.01.07 nr. 541 Groene Index oktober - december 1801 p. 245. De volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.05 nr. 5 ongefolieerd).
1802 juli 16 nr. 41	Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de secretaris van Thesaurier en Raden van Financiën (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 79; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 51 ongefolieerd).
1804 april 6 nr. 32	Besluit van het Staatsbewind: oprichting van een derde temporair bureau van conversie voor de extraordinaris heffingen van 1804 en 1805 (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 287; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.05 nr. 105 ongefolieerd).
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën worden in hun functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 7; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 april 30 nr. 21	Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën; aanstelling van Gogel als secretaris van staat van Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 21, 26; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).

Archieven

1) *Archief van Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 1121-1125 indices op de verbalen; 1138-1142 klappers op de indices 1801-1805; 487 secrete index 1802-1806.

Besluiten: nrs, 241-260 minuut-notulen 2 juli 1801-30 april 1805; 211-240 net-notulen 8 december 1801-29 juni 1804; 265-266 registers van voorstellen 1801-1803.

In 1183 A-D stukken van de commissie tot verbetering van de convooien en licenten, met minuut-notulen en minuut brieven 1802-1805.

Correspondentie: 261-264 net registers van uitgaande brieven 1801-1805; 367-270 registers van rapporten en adviezen; 271-382 ingekomen stukken 9 december 1801-30 april 1805. In de 383-385 enkele losse bijlagen bij de notulen. De 385A -390B betreffen buiten de notulen gehouden dossiers, onder andere inzake de overstroming van 1799 en correspondentie van de ontvanger-generaal.

Geheim: 391-394 secrete notulen en uitgaande brieven 10 december 1801-30 april 1805, minuten en net; 395-397 secrete ingekomen stukken 16 december 1801-17 april 1805; 398-400 buitengewoon secrete notulen en uitgaande brieven 2 februari 1802-30 april 1805, minuten en net. In 1166, 1167 en 1167A het geheime verbaal (21 september 1802-9 mei 1805) alsmede de buitengewoon geheime notulen (3 januari-30 april 1805) van de bemoeienissen van de thesaurier-generaal met de amortisatie van de nationale schuld. In 1169 de daarbij behorende relativen en in 1179 A en volgende diverse grootboeken, journalen en stukken betreffende de nationale schuld. 489 PP is een journaal betreffende geldspeculaties van de Bataafse Republiek 1802-1805.

2) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810], onderdeel convooien en licenten*. Nationaal Archief 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

In dit onderdeel van het archief:

A) 1183A-D Notulen en minuut-brieven van een op 11 juni 1802 door het staatsbevend ingestelde commissie tot verbetering van de convooien en licenten.

B) 1183E 1305 notulen en minuten van uitgaande brieven inzake de convooien en licenten juli 1805 - december 1810 van de Secretaris van Staat voor de Financiën, de Minister van Financiën en vanaf 3 april 1809 van de Directeur der Douane. De nrs. 1306-1309 omvatten de net-notulen mei 1805 - mei 1806; 1310-1486A de ingekomen stukken 1805-1810. Daarnaast een ongedateerd verbaal met bijlagen van de directeur van de middelen te water (1486 B en C) en ten slotte het secrete verbaal met bijlagen en index van juni - december 1805 van de Minister Secretaris van Staat, alsmede het minuut-secreet verbaal van april 1806 tot en met juni 1810, met relativen. Hierop bestaat geen index.

3) *Archief van de Amortisatiekas en het Nationaal mortificatiefonds 1801-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Als onderdeel van het archief van het Ministerie van Financiën is het gedeponeerde archief van de amortisatiekas 1801-1810 opgenomen, waarin van alles is bijeengekomen. Het bevat 1165 de afrekening met rapport van 1802 door agent van financiën Gogel van zijn geheime werkzaamheden om met behulp van een geheim fonds de staatsschuld deels te mortificeren. In 1802 werd besloten dat Thesaurier en Raden van Financiën deze werkzaamheden - nog steeds met behulp van de nu in Amsterdam gevestigde Gogel - zouden voortzetten met een geheim fonds van mortificatie, tot vermindering en aflossing der nationale schuld. Op deze beide perioden hebben de nrs. 489 OO en 489 PP met journalen van Johannes Goldberg te Amsterdam betrekking. Goldberg deed de gevoeligste transacties op de beurs. De Raadpensionaris richtte in 1806 het Nationaal Fonds van Mortificatie op. Tot de periode van de Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën, van de secretaris van staat voor de financiën en de minister van financiën behoren 1166-1179 met secrete notulen, verbalen en bijlagen, journalen en grootboeken. In 1807 heeft Lodewijk Napoleon de Amortisatiekas verzelfstandigd onder leiding van onafhankelijke Commissarissen van de Amortisatiekas (1180-1181).

4) *Archief van de Nassause Domeinraad*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.08.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder College van Administratie van de Domeinen van Nassau.

5) *Collectie Canneman*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Pfeil, T.J.E.M., *Op gelijke voet. De geschiedenis van de belastingdienst*. [Deventer], 2009.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.

WETGEVEND LICHAAM VAN HET BATAAFSE GEMENEBEST (1801-1805)

Actief van 2 november 1801 tot 29 april 1805.

Het Wetgevend Lichaam van het Bataafse Gemenebest had tot taak de goedkeuring van door het Staatsbewind voorgedragen wetten, ingediende begrotingen en eventuele buitengewone petities, het verlenen van dispensatie van wetten en, met advies van het Nationaal Gerechtshof, abolitie (vernietiging) of remissie (vermindering) van opgelegde straffen.

Het Wetgevend Lichaam telde vijfendertig leden, de eerste maal binnen acht dagen te benoemen door het Staatsbewind. Daarbij moest rekening worden gehouden met een redelijke verdeling over de Departementen. Jaarlijks trad per 1 juni een derde deel af. De wijze van aftreden en verkiezing moest bij wet worden geregeld. Dit gebeurde pas op 18 februari 1803. Zie voor het aantal ringen de beschrijvingen van de afzonderlijke Departementale Besturen. De verkiezingen zelf vonden getrappt plaats, met allerlei bepalingen voor de afzonderlijke Departementen. In de grondvergaderingen werden kiezers gekozen, die op hun beurt in een kiesvergadering een lid van het Wetgevend Lichaam benoemden. Daarbij kwam ieder jaar een andere groep ringen aan de beurt.

Het Wetgevend Lichaam vergaderde tweemaal per jaar, van 15 april tot 1 juni en van 15 oktober tot 15 december. En bovendien konden buitengewone vergaderingen worden uitgeschreven zo vaak het Wetgevend Lichaam of het Staatsbewind nodig zouden oordelen. Per zitting (gewoon of buitengewoon) werden bij meerderheid van stemmen twaalf leden verkozen om de voorgedragen wetten te bespreken. Discussies over alle in de eerste week van de bijeenkomst ingekomen voorstellen dienden aan het einde van de bijeenkomst te zijn afgerond, wat de buitengewone bijeenkomsten betreft vóór het scheiden en uiterlijk binnen een maand. Vervolgens stemden alle leden met ja of nee over het voorstel, dat tussentijds kon worden teruggenomen. Als een voorstel werd verworpen, kon het Staatsbewind het door drie leden nader laten adstrueren. Werd het voorstel daarna opnieuw verworpen, dan verviel het. Het Wetgevend Lichaam moest daarna de redenen van de weigering meedelen aan het Staatsbewind, dat vervolgens met een nadere voordracht kan komen.

In 1805 keurde het Staatsbewind de komst van Raadpensionaris Schimmelpenninck als staatshoofd goed. Het Wetgevend Lichaam nam vervolgens de door hem ontworpen grondwet over, evenals daarna de kiezers.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1803 februari 18 Besluit van het Staatsbewind: indeling van de Departementen en regeling van de verkiezingen (Gedrukt: *Verzameling van Placaaten, proclamatiën, notificatiën enz. door het Staatsbewind...VI* eerste stuk (Franeker en Leeuwarden, 1802), p. 397-434).
- 1805 april 30 Decreet Wetgevend Lichaam: opheffing van het Wetgevend Lichaam van het Bataafse gemenebest (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 19).

Archieven

1) *Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796 -18 september 1801 (betreffende het Wetgevend Lichaam 1801-1810)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Besluiten en correspondentie: De minuut notulen, met ingekomen stukken, van de opeenvolgende Wetgevende Lichamen 1801-1810 in de 901-941. Gedrukte notulen uit de periode 1801-1805 bevinden zich in de Collectie Gedrukte staatsstukken. De minuten van geheime notulen met ingekomen stukken bevinden zich in de 942-952.

2) *Collectie Tweede Kamer. Kopieresoluties van verschillende bestuursorganen 1524-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.51. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Staatsbewind.

3) *Collectie gedrukte staatsstukken*.

Voor de beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

ZEERAAD

Actief van 1 april 1802 tot 12 juli 1805.

De taken van de Zeeraad waren het bestuur en de rechtspraak over de middelen te water (convooien en licenten) en de rechtspraak inzake de commissievaart en de pilotage.

De Zeeraad telde zeven leden, te benoemen door het Staatsbewind. Dit stelde tevens de instructie op, die ter bekrachtiging moest worden voorgedragen aan het Wetgevend Lichaam. De Zeeraad was bestuurlijk ondergeschikt aan en verantwoordelijk aan het Staatsbewind.

Wetgeving

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk (Bannier, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285).
- 1802 februari 22 Besluit van het Wetgevend Lichaam: vasstelling van de instructie voor de Zeeraad (2.01.01.07 nr. 542, Groene Index

- 1802 p. 263. Exhibitum bij het Staatsbewind 1 maart 1802 nr. 1).
- 1802 juni 3 nr. 10 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de secretaris van de Zeeraad (2.01.01.07 nr. 542 Groene Index 1802 p. 653; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 43 ongefolieerd).
- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Zeeraad wordt in haar functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 14; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 mei 14 nr. 2 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Zeeraad; de administratie van de middelen te water gaat na wetgeving naar de secretaris van Staat der Financiën, met toevoeging van drie deskundige adviserende leden aan zijn Raad van Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 14; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 juli 5 nr. 3 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Zeeraad per 12 juli 1805; oprichting van en instructie voor de Raad van Judicature over de Middelen te Water (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 14, 26, 286; de volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.06 nr. 5).

Archieven

1) *Archief van de Zeeraad 1802-1805*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief is voor de jaren tot 1805 volgens de taakscheiding geordend in een administratief en een rechterlijk gedeelte. Voor 1805 zijn administratief en rechterlijk verenigd.

Zoekmiddelen: Voor het administratieve gedeelte 172-174 index op de besluiten 1802-1804 met in 175-177 de bijbehorende klappers. Voor het rechterlijke gedeelte 219-222 index op de besluiten 1802-1804. Voor 1805 240 index. De klad- en de netindex op de geheime besluiten in de 290 en 291.

Besluiten: Voor het administratieve gedeelte 159-161 minuut-besluiten 1803, 1804; 162-171 registers van net-besluiten 1802-1804. Voor het rechterlijke gedeelte: 212-215 minuut-besluiten 1802-1804; 216-218 register van net-besluiten 1802-1804. Voor 1805 235-236 minuut-besluiten en 237-239 registers van net-besluiten.

Correspondentie: Voor het administratieve gedeelte 178-201 bijlagen bij de besluiten, 1802-1804, doorlopend genummerd en chronologisch geordend. Voor het rechterlijke gedeelte 225-233 bijlagen tot de besluiten 1802-1804, met dezelfde ordening. Voor 1805 242-251 bijlagen tot de besluiten, met eveneens dezelfde ordening. 52-254 en 274-287 bevatten minuten en registers van allerlei uitgaande stukken.

Geheim: 288 minuut van de geheime besluiten 1802-1805; 289 register van het net van geheime besluiten 1802-1805. De bijbehorende geheime inkomende en uitgaande correspondentie in de 292-295.

Diversen: Het archief bevat ook processtukken van civiele en criminele processen, alsmede mandementen en andere akten.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

Hoofdstuk 4

LANDELIJKE INSTELLINGEN TIJDENS DE
RAADPENSIONARIS 1805-1806

ALGEMENE SECRETARIE VAN STAAT

Actief van 29 april 1805 tot 30 juni 1806.

De Algemene Secretaris van Staat voerde de algemene administratie van de staat, waartoe ook de archiefvorming behoorde. Indien de Raadpensionaris dat wenste, legde de algemene secretaris een verslag vast van diens besprekingen met leden van het Wetgevend Lichaam of van de Staatsraad en met de Secretarissen van Staat. De algemene secretaris kon alleen het woord nemen met toestemming van de Raadpensionaris. Bij de dagelijkse zaken diende hij de Raadpensionaris van advies.

De Algemene Secretaris van Staat en de griffier ter Staatssecretarie werden benoemd door de Raadpensionaris. Ook de overige personeelsleden van de algemene secretarie van staat ontvingen hun aanstelling van de Raadpensionaris, maar op een voordracht die beurtelings werd gedaan door de algemene secretaris en de griffier.

De griffier van de Staatssecretarie bleef de administratie over de staatsposterij behouden en ontving daarvoor een afzonderlijk traktement.

Wetgeving

1805 april 26 nr. 61	Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Baatafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen (De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806</i> , p. 24, 51; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 141-152).
1805 april 29 nr. 2	Staatsbesluit Raadpensionaris: Hultman wordt aangesteld tot Algemeen Secretaris van Staat op een nog vast te stellen instructie (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 1, 2; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 april 29 nr. 6	Staatsbesluit van de Raadpensionaris: Voorschriften voor het verzenden en ondertekenen of paraferen van extracten uit Staatsbesluiten en van de uit de Staatsbesluiten voortvloeiende missiven (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1806 p. 1. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 mei 1 nr. 1	Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Algemene Secretaris van Staat en de griffier van de Staatssecretarie (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 1, 32; de volledige tekst van dit besluit en van de instructies in 2.01.01.05 nr. 1 ongefolieerd).

Archieven

Archief van de Raadpensionaris 1805-1806. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.06. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Raadpensionaris.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

ARCHIVARIUS VAN HET RIJK

Zie hoofdstuk 3.

COMMISSARIS TOT DE GECEDEERDE LANDEN AAN DE BATAAFSE REPUBLIEK

Zie hoofdstuk 3.

COMMISSARIS-LIQUIDATEUR VAN DE PRETENTIËN VAN GEPRESTE SCHIPPERS

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSARISSEN DER BATAAFSE POSTERIJEN

Zie hoofdstuk 3.

COMMISSARISSEN DER NATIONALE BELEENBANK

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSIE VAN SUPERINTENDENTIE OVER DE WATERSTAAT DER BATAAFSE REPUBLIEK

Actief van 1 mei 1805 tot 20 januari 1807.

Het bestuur en en het beheer van de gehele waterstaat werd opgedragen aan de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken. Samen met vier andere leden vormde hij de Commissie van Superintendie over de Waterstaat. Over de provinciale en gemeentelijke waterwerken werd een indirect beheer uitgeoefend.

De Secretaris van Staat zat de Commissie van Superintendie voor. De overige leden werden benoemd door de Raadpensionaris. De commissie kwam tenminste eenmaal in de veertien dagen bijeen. Om de band met de waterstaat in de Departementen te behouden werden de Departementale besturen uitgenodigd elk één persoon te benoemen om op aanschrijving van de commissie tweemaal per jaar naar Den Haag te komen. Deze bijeenkomsten, die niet langer dan twee weken mochten duren, dienden voor de uitwisseling van informatie en voor beraad en onderlinge besluitvorming over door de commissie voorgelegde punten. In het voorjaar diende een generaal verslag van de staat van de rivier- en zeewerken te worden opgesteld, in het najaar kwamen de rapportages inzake uitgevoerde werken aan de orde. Wanneer dat noodzakelijk was, kon de commissie haar lid uit het Departement waar een probleem zich voordeed naar Den Haag beschrijven en overleg plegen.

De commissie stemde hoofdelijk, zonder last of ruggespraak. De leden stemden naar anciënniteit, de gecommiteerde leden uit de Departementen volgens een

eenmalig vast te stellen ranglijst. De voorzitter bepaalde steeds de werkwijze per zaak. De commissie kon de Raadpensionaris voorstellen doen ter verbetering van de waterstaat. Voor alles wat boven de begroting en het gewone onderhoud uitging, was een nieuw staatsbesluit noodzakelijk.

Indien de Commissie van Superintendentie het nodig zou vinden, kon op voordracht aan de Raadpensionaris een directeur-generaal van de waterstaat worden aangesteld. Dit is echter niet gebeurd. Het personeel dat zich tot 1805 toe met de waterstaat had beziggehouden, ging van de Algemene Secretarie over naar de Secretarie van Staat voor de Binnenlandse Zaken. De organisatie van de dienst van de waterstaat bleef dezelfde als die van 1803.

Wetgeving

1805 mei 1 nr. 5	Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de beide Commissies van Superintendentie; overdracht van de waterstaat aan de Secretaris van Staat voor Binnenlandse Zaken, met een Commissie van Superintendentie over de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 17).
1805 juni 21 nr. 38	Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van het reglement voor de Commissie van Superintendentie over de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 155; de volledige tekst van besluit en reglement in 2.01.01.06 nr. 4 ongefolieerd).
1805 november 11	Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van additionele artikelen inzake de waterstaat (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 505).
1807 januari 20 nr. 10	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: instelling van een Algemene Administratie over de Waterstaat; ontbinding van de Commissie van Superintendentie van de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 29; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 14 ongefolieerd).

Archieven

1) *Archief van de Commissie van Superintendentie over de Waterstaat der Bataafse Republiek, 1805-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 118-119 indices. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 4, 5.

Besluiten en correspondentie: 99-117 minuut notulen met als relatieven de uitgaande en inkomende stukken.

2) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

Literatuur

- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.
- Bosch, A., en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Bosch, A., "Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815" in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.
- Bonder, H., *De archieven van Inspecteurs en Commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. Den Haag, 1952.

- Ven, G.P. van de, “Lodewijk Napoleon en de waterstaat” in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) p. 125-146.

DIRECTIE VAN DE LEVANTSE HANDEL

Zie hoofdstuk 1.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR (2)

Zie hoofdstuk 3.

NATIONAAL FONDS VAN MORTIFICATIE

Actief van 18 maart 1806 tot 12 mei 1807.

Doel van het Mortificatiefonds was de vermindering van de staatsschuld door de aankoop van vast rentende papieren en effecten uit vaste inkomsten die de staat hiervoor jaarlijks afdroeg. De aangekochte effecten werden deels vernietigd, deels opnieuw in omloop gebracht tegen een lagere rente.

Het Mortificatiefonds werd beheerd door de Secretaris van Staat, later de Minister van Financiën, samen met de secretaris-generaal van het Departement. Het was rekenplichtig aan de Nationale Rekenkamer, die daartoe een commissie van drie leden met plicht tot geheimhouding committeerde.

Wetgeving

1806 maart 18

Staatsbesluit van de Raadpensionaris: oprichting van een Nationaal fonds van Mortificatie.

Archieven

1) *Archief van de amortisatiekas en het Nationaal mortificatiefonds 1801-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Agent van Financiën.

2) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief onder andere 618-622 rekeningen betreffende het mortificatiefonds. Voor een volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.

Literatuur

- Pfeil, T., *‘Tot redding van het vaderland’. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van ‘s lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.

NATIONALE REKENKAMER (2)
Actief van 29 april 1805 tot 1806.

Tot de taken van de Nationale Rekenkamer behoorde het opnemen en liquideren van de rekeningen van de Departementen van Staat, het vorderen van rekening en verantwoording van bijzondere comptabelen.

De Nationale Rekenkamer bestond uit minimaal vijf en maximaal negen leden. Bij vacatures zond de Vergadering van Hun Hoog Mogenden aan de Raadpensionaris een nominatie van zes personen, die hij terugbracht tot drie, waarna de vergadering iemand verkoos.

Wetgeving

- 1805 april 29 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Nationale Rekenkamer wordt in haar functies gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 9; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).

Archieven

- 1) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.
 Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.
- 2) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
 Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5 onder Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld.

Literatuur

- Buist, M.G., 'De Bataafse voorlopers, 1799-1813' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s-Gravenhage, 1989) p. 131-156.

RAAD VAN DE AMERIKAANSE BEZITTINGEN EN ETABLISSEMENTEN
 Zie hoofdstuk 3.

RAAD VAN DE AZIATISCHE BEZITTINGEN EN ETABLISSEMENTEN (1804-1806)
 Zie hoofdstuk 3.

RAAD VAN FINANCIËN

Actief van 7 mei 1805 tot 24 juli 1806.

De Raad van Financiën moest op verzoek advies uitbrengen aan de Secretaris van Staat voor de Financiën.

De Raad van Financiën werd benoemd naast de Secretaris van Staat voor de Financiën en bestond uit drie adviserende leden, aangesteld door de Raadpensionaris. Zij vergaderden op een door de Secretaris van Staat te regelen tijdstip. De secretaris kon zelf in de vergadering aanwezig zijn en presideerde dan. Voor het overige werd het voorzitterschap bij toerbeurt vervuld door de leden. De secretaris kon voor een zaak een commissie van een of meer leden aanwijzen. De overigen kregen gelegenheid hun mening te geven. De Secretaris van Staat kon ook een lid van de Raad het toezicht op een onderdeel van zijn taken of een commissie opdragen. Het stond de raden van Financiën vrij de Secretaris van Staat voorstellen te doen ter verbetering van de financiën en tot bezuinigingen. Bruikbare informatie die zij vernemen moeten de raden ter kennis van de Secretaris van Staat brengen. Verder dienden de raden de secretaris individueel of collectief te assisteren en zijn taken te verlichten. De Raad van Financiën besliste over klachten inzake loquatur en royementen door de nationale rekenkamer, en wel definitief indien de Raad de klacht ongegrond vond. Een gegronde klacht werd afgehandeld door de Raadpensionaris. Verder namen de raden van financiën de rekeningen op van de administratie van de nationale domeinen van de vorst van Nassau en sloten deze. Ten slotte fungeerden de drie raden van financiën samen met de drie raden van de convoeien en licenten als leden van de Raad van judicature over de middelen te water en te lande (zie aldaar).

Als "amanuensis" van de Raad werd een hoofdcommies van de secretarie van financiën aangewezen. De notulen en archieven van de Raad van Financiën werden toevertrouwd aan de zorg van het Ministerie van Financiën.

Wetgeving

1805 april 26 nr. 61	Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Baatafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen (de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolioerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806</i> , p. 24, 51; Bannier, <i>Wetgeving</i> , p. 141-152).
1805 mei 7 nr. 22	Staatsbesluit Raadpensionaris: aanstelling van adviseerende raden van Financiën bij de Secretaris van Staat voor Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 26).
1805 mei 24 nr. 49	Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Raad van Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 26; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.06 nr. 2).

Archieven

1) *Archief van de Raad van Financiën*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: De net-notulen bevatten een index en een bladwijzer.

Besluiten: 891 minuut notulen 28 mei 1805 -24 juli 1806; 892 Net notulen 28 mei 1805 -24 juli 1806, met index en bladwijzer.

Correspondentie: 893 ingekomen stukken 30 mei 1805 -24 juli 1806.

2) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april 1814*. 2.01.24 Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de volledige beschrijving zie hoofdstuk 5, onder Directoraat der Publieke Domeinen. In dit archief bevinden zich een groot aantal dossiers betreffende afzonder-

lijke domeingoederen, met stukken uit de hele periode tussen 1806 en 1813.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.

RAAD VAN JUDICATURE OVER DE MIDDELEN TE WATER EN TE LANDE (RAADPENSIONARIS)

Actief van 12 juli 1805 tot 17 juli 1806.

De staatsregeling van 1805 had slechts bepaald dat de judicature inzake fraude of contraventie van de gemene middelen en belastingen bij wet zou worden geregeld. De Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande kreeg deze taak. De Raad verving de Zeeraad en was competent voor de rechtspleging 1) over de heffing van de middelen te water, zowel inzake fraude als overtreding; 2) over de buitgelden en prijzen die door oorlogsschepen of door vanwege particulieren uitgeruste schepen worden ingebracht en over geschillen die daaromtrent rijzen; 3) over zeeroverij; 4) in appel inzake loodsdiensten; 5) voor misdaden door ambtenaren tijdens de uitoefening van hun taken begaan, met uitzondering van hoge ambtenaren die voor het Nationaal Gerechtshof moeten terechtstaan; in hoogste instantie voor alle zaken betreffende alle algemene belastingen en algemeen ingevoerde middelen van consumptie. De bestaande manier van procederen werd aangehouden. Onder bepaalde voorwaarden moest de Raad van Judicature besluiten van de Raadpensionaris ten uitvoer leggen. Ook kon de Raadpensionaris de Raad verzoeken advies uit te brengen.

De Raad van Judicature telde zes leden, namelijk de bij de Secretaris van Staat voor de Financiën aangestelde drie adviserende raden van financiën, plus drie adviserende raden voor de convoien en licenten. Drie van de zes dienden rechtsgeleerden met een graad te zijn. Het voorzitterschap wisselde iedere maand bij toerbeurt. De leden waren verplicht tot geheimhouding. De gewone vergaderingen van de Raad waren op dinsdag en vrijdag. Bij het afdoen van zaken moesten niet minder en niet meer dan vijf leden tegenwoordig zijn. Het reglement van orde diende de afwisseling in de afwezigheid vast te stellen, zodanig dat de drie meest deskundige leden zo veel mogelijk aanwezig zouden zijn volgens de aard van de zaak. Indien geen vijf leden aanwezig konden zijn, zou de Raadpensionaris uit het hoog nationaal Gerechtshof een of meer leden aan de Raad toevoegen ter afdoening van de betreffende zaak.

De secretaris van de Raad was de amanuensis die door de Secretaris van Staat onder approbatie van de Raadpensionaris was toegevoegd aan de raden der convoien en licenten. Verdere hulp kon worden verleend door personeelsleden van het Departement van Financiën. Het personeel van de Zeeraad werd overgenomen.

Wetgeving

1805 juli 5 nr. 3

Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Zeeraad per 12 juli 1805; oprichting van en instructie voor de Raad van Judicature over de Middelen te Water (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 14, 26, 286; de volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.06 nr. 5).

1805 augustus 2 nr. 14

Staatsbesluit van de Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de secretaris van de Raad van Judicature

1806 juli 17 nr. 56 over de Middelen te Water en te Lande (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index p. 286; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 7. De goedgekeurde instructie werd teruggezonden naar de Raad van Judicature).
Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van zes raden bij de Minister van Financiën, tevens Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande, voorlopig op de bestaande instructie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 3, 60; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 3).

Archieven

1) *Archief van de Raad ter Judicature over de Middelen te Water en te lande 1805-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief is ingedeeld in een rechterlijk en een contentieus gedeelte. Bovendien werden de civiele en de criminele rechtspraak te water en te lande gescheiden. In 481-486 van het contentieuze gedeelte de civiele rol te water, met inserties, in 509-511 de criminele rol te water, met inserties. Voor de rechtspraak te lande 517-520 de rol voor civiele zaken met inserties en 525-528 de rol voor criminele zaken met inserties.

Zoekmiddelen: 341-346 index op de besluiten 1805-1810 met in de nrs. 347-352 de bijbehorende klappers.

Besluiten: 320-332 minuut-besluiten 1805-1811; 333-340 registers van net-besluiten 1805-1811.

Correspondentie: 353-392 bijlagen tot de besluiten 1805-1811, doorlopend genummerd per jaar en chronologisch geordend.

Diversen: stukken betreffende civiele en criminele gedingen te water en te lande, met bijbehorende reeksen vonnissen en akten.

2) *Archief van de Advocaat-Fiscaal-Generaal voor de Middelen te Water en te Lande*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat grotendeels uit correspondentie, rapporten en adviezen, meestal geordend op correspondent.

Literatuur

- Ebell, C.C.D., "De archieven der collegiën, achtereenvolgens belast met de rechtspraak over de convoieën en licenten, enz., 1795-1811, 1814-1819" in: *VROA*, XXXIX (1916) I, p. 250-357.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.

RAADPENSIONARIS

Actief van 29 april 1805 tot 4 juni 1806.

De Raadpensionaris vertegenwoordigde in alle staatszaken het Wetgevend Lichaam, de Vergadering van Hun Hoog Mogenden. In dezelfde naam oefende hij de uitvoerende macht uit. Tot de taken van de Raadpensionaris behoorden de benoemingen van de leden van de Staatsraad, van de Secretarissen van Staat, van de buitenlandse ministers, van de officieren van de land- en zeemacht, van de ambtenaren en van de leden van de rechtbanken, met uitzondering van het Nationaal Gerechtshof. Hij beschikte over vloten en legers, bepaalde de militaire rangen en wees ze toe. Hij moest zorgen voor de veiligheid en de waardigheid van de staat, voor de ongestoorde rechtspleging en voor de handhaving en uitvoering van de wetten. Hij was belast met de hoge politie, zowel in burgerlijke als in kerkelijke zaken, en met het

opperbestuur der nationale geldmiddelen. Hij bepaalde de vaste jaarwedden van de nationale ambtenaren en verleende pensioenen. De door de Raadpensionaris ingediende algemene begroting van staatsbehoeften kon door de Vergadering van Hun Hoog Mogenden slechts bewilligd of verworpen, niet geamendeerd worden. De besluiten van de Raadpensionaris werden staatsbesluiten van de Bataafse Republiek genoemd.

Het was de bedoeling dat de Raadpensionaris voor vijf jaar zou worden verkozen door het Wetgevend Lichaam, bij volstreekte meerderheid van stemmen. De eerste maal echter was Schimmelpenninck, in samenhang met de staatsregeling van 1805, door stemming van de kiesgerechtigden verkozen, voor de periode vanaf de invoering van deze staatsregeling tot vijf jaren na de vrede met Engeland, te rekenen vanaf 1 januari van het eerste jaar na dat tijdstip. De Raadpensionaris zou onmiddellijk herkiesbaar zijn. Hij mocht zijn post ook tussentijds neerleggen in handen van de president van de Vergadering van Hun Hoog Mogenden.

Op de algemene begroting werd een post uitgetrokken voor de onkosten van de "particuliere bureaux" van de Raadpensionaris en van personen die hij in dienst nam. Schimmelpenninck had namelijk naar Franse wijze een eigen bureau, een Kabinet.

Wetgeving

- 1805 april 26 nr.61 Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Bataafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen (De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806*, p. 24, 51; Bannier, *Wetgeving*, p. 141-152).
- 1805 april 29 nr. 63 Besluit van het Staatsbewind: Raadpensionaris Schimmelpenninck legt de eed af, waarna het Staatsbewind zich opheft en het Wetgevend Lichaam uitnodigt dit eveneens te doen (2.01.01.07 nr. 547 Groene index 1805 p. 175; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 april 29 nr. 1 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Raadpensionaris aanvaardt zijn functie volgens de staatsregeling (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 1; de volledige tekst van het besluit, met een gedrukt exemplaar van de staatsregeling, in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd. Gedrukt in Bannier, *Grondwetten*, p. 567).
- 1805 juli 5 nr. 12 Staatsbesluit van de Raadpensionaris: instelling van een staatscommissie tot vereenvoudiging van en bezuiniging op de nationale administratie. De Staatscommissie bestond uit drie leden van de staatsraad, P.L. van de Kastelee, H.L. Wichers en W. Six, met W.H. van der Palm als secretaris (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 270).
- 1805 augustus 12 Staatsbesluit van de Raadpensionaris: bij de aanstaande afwezigheid van de Raadpensionaris zal de Algemene Secretaris van Staat lopende zaken afdoen en belangrijke zaken aan de Raadpensionaris voorleggen. Schimmelpenninck vertrok voor twee weken naar Overijsel in de hoop op herstel van zijn verminderde gezichtsvermogen (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 292).
- 1806 juni 4 nr. 27 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Raadpensionaris legt zijn post neer in de schoot van Hun Hoog Mogenden (2.01.01.07 nr. 549 Groene Index 1806 p. 383; Bannier, *Grondwetten*, p. 568, 569).

1806 juni 6 nr. 1

Staatsbesluit Raadpensionaris: De Vos van Steenwijk tot de Hogenhof, president van Hun Hoog Mogenden, wordt fungerend Raadpensionaris (2.01.01.07 nr. 549 Groene Index 1806 p. 383).

Archieven

1) *Archief van de Raadpensionaris 1805-1806*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.06. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: De zogenaamde "Groene indices" op dit archief bevinden zich in het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon, toegang 2.01.01.07, 548 en 549 en de concept-index 576. Aldaar ook de secrete index van de Raadpensionaris, 564 en de generale expeditielijsten 608-612. In het Archief van de Raadpensionaris is 29bis een Register van publikaties van Hun Hoog Mogenden vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest, van 29 april tot 31 december 1805, met net-afschriften van alle publikaties. Eenzelfde register voor 1806 in 92, met een klapper op alle publicaties van 1795 tot 1806. 96 is de secrete agenda april 1805 - juni 1806. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 14, 15.

Besluiten: 1-26 minuut staatsbesluiten.

Correspondentie: 27-29 minuten van uitgaande missiven. De ingekomen stukken, 30-81, zijn ingedeeld volgens afzender, met daarnaast 82-86 de in advies gehouden stukken.

Geheim: minuten van de secrete staatsbesluiten, 87-88 en 89 Secrete staatsbesluiten. 90 en 91 secrete relatieven. Kopie van de secrete correspondentie van de raadpensionaris, 6 februari -6 juli 1806 in 45B.

Diversen: In 45 stukken betreffende de benoeming van Lodewijk Napoleon tot koning van Holland, februari - juli 1806. Behalve commissorialen en secrete expeditielijsten is er ook 98 een alfabetisch register op de verleende paspoorten.

2) *Papieren van R.J. Schimmelpenninck*. Diepenheim. Het Nijenhuis. Inventaris in CRPA, Nationaal Archief, Den Haag.

Het archief van het kabinet van Rutger Jan graaf Schimmelpenninck als Raadpensionaris maakt deel uit van het particuliere archief van de graven Schimmelpenninck van Nijenhuis. Het is op verzoek raadpleegbaar op huize Nijenhuis te Diepenheim. Een exemplaar van de inventaris, samengesteld door S.J. Fockema Andreae, is in te vinden in de collectie van het voormalige Centraal Register voor Particuliere Archieven (CRPA) in het Nationaal Archief in Den Haag. Het kabinetsarchief is afzonderlijk beschreven. Voor het overige bevat het archief van graaf Schimmelpenninck particuliere stukken van hemzelf en van zijn echtgenote, alsook vele stukken inzake zijn twee perioden als ambassadeur in Frankrijk en inzake zijn eerste periode als ambassadeur in Groot-Brittannië en omtrent de vrede van Amiens in 1802.

3) *Archief van het Kabinet van Raadpensionaris Schimmelpenninck*. Diepenheim. Het Nijenhuis. Inventaris in CRPA, Nationaal Archief, Den Haag.

Het archief van het kabinet van Rutger Jan graaf Schimmelpenninck als Raadpensionaris maakt deel uit van het particuliere archief van de graven Schimmelpenninck van Nijenhuis. Zie onder 2).

In het archief bevinden zich voor de periode 1805-1806 de nrs. 84-86 een agenda van ingekomen stukken en genomen beschikkingen; 87 een secrete agenda en 88 een register van particuliere kabinetsbesluiten. Voor de correspondentie is er een is er 91 register van verzonden brieven en 92 agenda op de ontvangen brieven. Op de ingekomen brieven vormt 93 een klapper. Het archief bevat verder onder andere correspondentie, onder andere met Keizer Napoleon, en enkele dossiers inzake een ontmoeting met de Keizer in Keulen in 1804; betreffende de voorbereiding van een nieuwe staatsregeling in 1804 en 1805; inzake marine en koloniën; inzake financiën en belastingen en inzake het bestuur van departementen en gemeenten. Ook aanwezig zijn vele nota's en memories over verschillende onderwerpen en stukken rond het aantreden van Koning Lodewijk Napoleon, onder andere de verbalen van het

Groot Besogne van 1806, met bijbehorende stukken. Eveneens zijn er documenten inzake het lidmaatschap van de Sénat Conservateur en andere functies en waardigheden.

4) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

5) *Archief losse aanwinsten van de Tweede Afdeling van het Algemeen Rijksarchief, verworven vanaf 1980*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.26.06. Digitaal raadpleegbaar.

Onder deze losse aanwinsten in 37 enkele stukken betreffende R.J. Schimmelpenninck, 1811, 1818.

Literatuur

- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1805 en de Constitutie van 1806. Bronnen voor de totstandkoming*. Den Haag, 1997.
- Vries, Th. de, Rutger Jan Schimmelpenninck. *Republikein zonder Republiek*. Nijmegen, 1979. Derde druk.
- Colenbrander, H.T., Schimmelpenninck en koning Lodewijk. Amsterdam, 1911.
- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Plemp van Duiveland, L., *Schimmelpenninck 1761-1825. Levensverhaal en tijdsbeeld*. Rotterdam, 1971.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE BINNENLANDSE ZAKEN

Actief van 1 mei 1805 tot 19 juni 1806.

De Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken werd aangesteld door de Raadpensionaris. Zijn algemene taak was de zorg voor en het toezicht op de algemene belangen van het Bataafse gemenebest. Hieronder vielen vele beleidsterreinen zoals de algemene politie ten aanzien van burgerlijke en kerkelijke zaken, de waterstaat, 's lands wegen, werken en gebouwen voor zoverre die niet onder een andere administratie vielen, de koophandel, de visserij, de fabrieken en trafieken, de landbouw, de geneeskundige staatsregeling, de bevordering van kunsten en wetenschappen, het openbaar onderwijs en alles dat de algemene welvaart kan bevorderen.

Voor zaken die een gezamenlijke voorziening behoeften, diende de Secretaris van Staat overleg te plegen met andere secretarissen of colleges die het zou aangaan en in het algemeen de goede onderlinge verstandhouding te bevorderen. De Secretaris van Staat zag toe op de uitvoering van wetten en verordeningen door de Departementale Besturen, op de goede harmonie tussen deze besturen onderling en op gelijke behandeling van alle kerkgenootschappen. De gewone politie in burgerlijke zaken omvatte algemeen toezicht en het voeren van vertrouwelijke correspondentie inzake belangrijke voorvallen. Tevens moest toezicht worden gehouden op de politie in de residentie. Tot de overige taken behoorde de bevordering van handel en zeevaart, in overleg met de verschillende colleges in de handelssteden, en behartiging van de economische belangen, door deze zoveel mogelijk te verenigen. De Secretaris van Staat kon in dit kader voordrachten doen, samen met de Secretaris van Staat tot de Financiën ook inzake landbouw en ontginning. In het kader van doorgaande verlichting en beschaving dienden kunsten en wetenschappen bevorderd en het openbaar onderwijs verbeterd te worden. De hogescholen moest de Secretaris van Staat steunen, al had hij geen inzage in hun financiën. Hij was bevoegd maatregelen te nemen indien een krant iets zou publiceren ten nadele van de algemene welvaart.

Bij Staatsbesluit van 1 mei 1805 nr. 5 werd de directie van de waterstaat opge-

dragen aan de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken, samen met vier andere leden van een commissie van superintendentie over de waterstaat.

Vanaf 3 mei 1805 tot juni 1806 was de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken samen met de Secretaris van Staat voor de Financiën houder van het opper-toezicht over de nationale gebouwen in Den Haag.

De secretaris van de Secretaris van Staat werd aangesteld door de Raadpensionaris op drievoudige nominatie. Deze secretaris assisteerde bij besognes en conferenties, verzorgde de administratie, hield toezicht op het personeel en kon desgewenst inhoudelijk voorlichten en praeadvies uitbrengen. De overige employés werden aangesteld door de Secretaris van Staat zelf, binnen gestelde financiële kaders.

Bij het departement werden ook drie commissarissen aangesteld als inhoudelijk deskundige en toezichthouder. De commissaris tot de zaken der geneeskundige staatsregeling kon voorstellen doen tot verbetering van het medische onderwijs en de wetgeving inzake de geneeskunde. Hij mocht daartoe zelfstandig inlichtingen inwinnen bij alle medische colleges. Ook onderhield hij contacten met de departementale commissies van geneeskundig onderzoek en toevorzicht en moest hij een plan voorleggen voor eenheid en goede samenwerking in het geneeskundige bestuur. Op basis van nieuwe binnen- en buitenlandse ontwikkelingen kon hij voorstellen doen over aanpassingen in de medische zorg, met name ook bij besmettelijke ziekte en epidemieën. Verder moest hij gasthuizen, gevangenissen, verbeterhuizen en andere openbare gestichten inspecteren en verbeteringen voorstellen. Nieuwe medicijnen diende de commissaris te laten beproeven. Eveneens behoorden contacten met en steun aan de maatschappij tot redding van drenkelingen en andere genootschappen tot de taken. Indien geboorte-, trouw en sterflijsten zouden worden ingevoerd, diende de commissaris te rapporteren op basis van de berekende resultaten. Tot de taken van de commissaris behoorde tevens de zorg voor de gezondheid van het vee. Bij al zijn werkzaamheden mocht hij geen plaatsen of gedeelten van de Republiek bevoordelen. Op verlangen van de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken woonde de commissaris overleg met andere colleges of personen bij.

De commissaris tot de zaken der wis-, natuur-, schei- en werktuigkunde diende onder andere te adviseren inzake de voortgang van de wetenschap en nieuwe uitvindingen op basis van kennis van de ontwikkelingen in binnen- en buitenland. Een belangrijk punt zou de invoering van een nieuw stelsel van maten en gewichten zijn. De commissaris moest ook de overige hoge nationale ambtenaren en colleges desgevraagd ten dienste staan.

De commissaris tot de zaken van het lagere schoolwezen en onderwijs, aangesteld in 1806, hield toezicht over het gehele lagere onderwijs. Hij moest voorstellen tot verbetering doen en desgevraagd adviezen uitbrengen. Op last van de Secretaris van Staat diende de commissaris handleidingen voor onderwijzers te vervaardigen. Ook moest hij een algemene boekenlijst ten gebuike op de scholen opstellen en aanvullen. Met de Departementale Besturen, belast met het toezicht op het onderwijs, en met de commissies van onderwijs, hield de commissaris contact. Uit de hem door de schoolopziensers en door de commissies van onderwijs toegezonden rapporten diende hij belangrijke teksten te publiceren in de Bijdragen tot den staat en de verbetering van het schoolwezen, waarvoor hij verantwoordelijk was. Van de jaarlijkse vergaderingen van de afgevaardigden van de commissies van onderwijs maakte hij een verslag. In het algemeen diende hij de stiptste onpartijdigheid in acht te nemen. De instructie bevatte ten gerieve van de commissaris Van den Ende, die in Haarlem woonde, de bepaling dat de commissaris tot de zaken van het lagere schoolwezen niet verplicht kon worden zich in Den Haag te vestigen.

Wetgeving

1805 april 26 nr. 61

Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Bataafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd

- op 29 april 1805 de eed te komen afleggen (de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806*, p. 24, 51; Bannier, *Grondwetten*, p. 141-152).
- 1805 april 30 nr. 20 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Raad van Binnenlandse Zaken; aanstelling van Van Stralen tot Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 6; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr.1 ongefolieerd).
- 1805 mei 1 nr. 5 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de beide Commissies van Superintendtie; overdracht van de waterstaat aan de Secretaris van Staat voor Binnenlandse Zaken, met een Commissie van Superintendtie over de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 17).
- 1805 mei 3 Staatsbesluit Raadpensionaris: benoeming van de Secretarissen van Staat voor de Binnenlandse Zaken en voor de Financiën tot commissarissen van de nationale gebouwen aan het Binnen- en Buitenhof (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 63).
- 1805 juni 7 nr. 95 Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 25. De volledige tekst van het besluit en van de instructie in 2.01.01.06 nr. 3 ongefolieerd).
- 1805 juli 19 nr. 57 Staatsbesluit van de Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van het Departement van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 25; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.05 nr. 6).
- 1805 augustus 2 nr. 4 Staatsbesluit van de Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Commissaris-adviseur voor de Zaken der wis-, natuur-, schei- en werktuigkunde (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 228; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.06 nr. 7).
- 1805 september 6 nr. 7a Staatsbesluit Raadpensionaris: toevoeging van een Commissaris tot de Zaken der Geneeskundige Staatsregeling aan het Departement van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 25; de tekst van dit besluit in 2.01.01.06 nr. 8 ongefolieerd).
- 1805 oktober 1 nr. 4 Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Commissaris tot de Zaken der Geneeskundige Staatsregeling (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 25; de volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.06 nr. 10 ongefolieerd).
- 1806 mei 30 nr. 5a Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Commissaris tot de Zaken van het Lagere Schoolwezen (2.01.01.07 nr. 549 Groene Index 1806 p. 423; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.06 nr. 25 ongefolieerd).
- 1806 juni 9 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle Secretarissen van Staat, Algemene secretarissen en ambtenaren worden gecontinueerd. In feite waren Verhuell en Gogel op 5 juni 1806 in Parijs door Lodewijk Napoleon tot minister benoemd (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1).

Archieven

1) *Archief van de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 539 agenda van ingekomen stukken mei 1805 - juni 1806; 540 en 542 index en 541 klapper op de index. Deze laatste index loopt tot 9 juni 1806. Het vervolg staat in de index van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (887) met klapper (892). Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 24, 25.

Besluiten: 515-519 minuut notulen mei 1805 - mei 1806.

Correspondentie: 520-521 minuten van uitgaande brieven mei 1805 - mei 1806 ; 522-537 ingekomen stukken mei 1805 - mei 1806. De in- en uitgaande correspondentie van juni 1806 bevindt zich in 538 bij de minuut-notulen van die maand.

Geheim: De secrete notulen met de relatieven zijn voortgezet door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en bevinden zich in het archief van dat ministerie onder de nummers 839 minuut-secrete notulen mei 1805 - juni 1806 en 840 relatieven bij de secrete notulen vanaf 4 juni 1805.

2) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

De Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken hield samen met de Secretaris van Staat voor de Financiën toezicht op de rijksgebouwen in Den Haag. De nrs. 1150-1154 hebben hierop betrekking. Voor de volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5, onder Ministerie van Financiën.

3) *Departementsarchieven betreffende erediensden, periode 1805-1808*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.07.01.01. Digitaal raadpleegbaar.

Het in 1808 opgerichte Ministerie van Openbare Eredienst verzamelde voor zijn archief retroacta van de voorgaande periode. Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5, onder Ministerie van Binnenlandse Zaken (1).

4) *Collectie familie van Stralen 1427-1895*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.157. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Akerlaken, D. van, *Mr. Hendrik van Stralen, Aantekeningen uit zijne nagelaten geschriften*. 's- Gravenhage, 1878.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Actief van 29 april 1805 tot 19 juni 1806.

De Secretaris van Staat voor de Buitenlandse Zaken was belast met de zorg voor de uitwendige belangen van de Bataafse Republiek, met name de betrekkingen met andere mogendheden en de naleving van verdragen. Het Bataafse volk zou alleen oorlog voeren om de eigen onafhankelijkheid te bewaren of de bondgenoten te verdedigen. Voor het overige diende stipte onzijdigheid te worden bewaard. De secretaris diende de koophandel te bevorderen zonder de belangen van nijverheid en landbouw uit het oog te verliezen.

De Secretaris van Staat had de zorg voor de vertegenwoordigers van de Republiek in het buitenland en voor de goede verstandhouding met de buitenlandse vertegenwoordigers in de Republiek. Hun voorstellen werden overgebracht aan de Raadpensionaris, die ook overigens goed op de hoogte moest worden gehouden, evenals de overige Secretarissen van Staat van de belangrijkste correspondentie kopie dienden te ontvangen.

De Secretaris van Staat voor de Buitenlandse Zaken werd benoemd door de Raadpensionaris. De secretaris van het departement werd door de Raadpensionaris

benoemd uit een door de Secretaris van Staat ingediende drievoudige nominatie. De overige employés kon hij binnen de gestelde financiële kaders zelf aanstellen na approbatie door de Raadpensionaris.

Wetgeving

- 1805 april 26 nr. 61 Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Baatafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806*, p. 24, 51; Bannier, *Grondwetten*, p. 141-152.
- 1805 april 29 Staatsbesluit Raadpensionaris: Secretaris van Staat Departement van Buitenlandse Zaken in functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 3).
- 1805 september 9 nr. 61 Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat van Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 3, 32; de volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.06 nr. 8 ongefolieerd).
- 1806 juni 9 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle Secretarissen van Staat, Algemene secretarissen en ambtenaren worden gecontinueerd. In feite waren Verhuell en Gogel op 5 juni 1806 in Parijs door Lodewijk Napoleon tot minister benoemd (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810 [onderdelen Secretaris van staat voor de Buitenlandse Zaken 2, april 1805 - juni 1806]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 373-374 index 1805-1806.

Besluiten: 12-14 minuut-verbaal; 45 net-verbaal.

Correspondentie: 82 minuten van alle uitgaande stukken. Brievenboeken zijn niet aanwezig. De ingekomen stukken, 126-195, zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als diplomaten in het buitenland (per land). Enkele dossiers, 360-363, zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen. Daarnaast zijn rekestes en memories afzonderlijk gearchiveerd, 196-204. In Sectie E van het archief van het Departement van Buitenlandse Zaken de niet in perioden gesplitste sectie E Tractaten. Deze bevat stukken betreffende verdragen en ratificaties.

2) *Legatiearchieven zie bijlage 2.*

Literatuur

- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.
- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1805 en de Constitutie van 1806. Bronnen voor de totstandkoming*. Den Haag, 1997.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE FINANCIËN

Actief van 1 mei 1805 tot 5 juni 1806.

De Secretaris van Staat voor de Financiën voerde het financiële beleid en het beheer

over alle goederen en bezittingen, rechten en inkomsten van de staat, met inbegrip van de convoeien en licenten. Verder hield hij het oppertoezicht over de conversie van de oude staatsschulden en over de nationale loterij. Hij sloeg bij uitsluiting alle ordonnanties van betaling voor rekening van de Bataafse Republiek, moest alle staatsschulden prompt voldoen en zorgde voor de goede afwikkeling van de comptabiliteit van de koloniën, het staatsbezit buiten Europa en de Levantse handel. Ieder jaar diende hij op 1 november een algemene begroting gereed te hebben, met daarbij gevoegd de bijzondere begrotingen van de departementen van bestuur.

De Secretaris van Staat moest de Raadpensionaris van advies dienen en op gezette tijden aan hem verslag uitbrengen van zijn werkzaamheden. Bij al zijn mondelinge en schriftelijke rapportages diende hij de stukken in originali in te leveren, alsmede een concept-staatsbesluit of, in belangrijke zaken, een concept-voordracht aan de Vergadering van Hun Hoog Mogenden. Aan het begin van iedere maand diende de Secretaris van Staat bij de Raadpensionaris een met redenen omklede lijst in te dienen van onafgedane zaken. Tevens diende de Secretaris van Staat ieder jaar aan de Raadpensionaris een algemene staat van de financiën van het gemenebest te overhandigen, vergezeld van een jaarrekening.

Een andere taak van de Secretaris van Staat was de eenparige heffing van convoeien en licenten in de gehele Republiek en streng optreden tegen handel met vijanden van de staat. Ook voerde hij de administratie van alle landsdomeinen en domaniale rechten en hield hij toezicht op de zeestranden, strandvonderijen en prijsgoederen. De Secretaris van Staat voerde de taken uit die voorheen waren opgedragen aan de Raden en Generaalmeesters van de Munt, zoals het oppertoezicht over alle munten en over het goud- en zilverwerk. Tevens voerde de Secretaris van Staat, samen met zijn secretaris-generaal, het beheer over het nationaal fonds tot mortificatie van de staatsschulden (zie afzonderlijke beschrijving). Voor dit laatste was hij in administratief opzicht verantwoordig aan commissarissen uit de nationale rekenkamer en voor de gedane operaties alleen aan de Raadpensionaris. Aan de laatste diende hij het ook te melden indien een poging tot ondermijning van 's lands krediet werd ondernomen.

De Secretaris van Staat werd opgedragen zo snel mogelijk een algemeen voorstel in te dienen om na bezuiniging de gewone uitgaven te bestrijden. De maatregelen dienden evenredig op alle contribuanten te drukken, zodat de kleinste niet zwaarder zouden worden gelast en de industrie bevorderd. Ook moest het mogelijk worden buitengewone behoeften te financieren uit tijdelijke verhogingen.

De Secretaris van Staat voor de Financiën werd aangesteld door de Raadpensionaris. Deze benoemde bovendien de drie adviserende leden van de Raad van Financiën. De Secretaris van Staat voor de Financiën had namelijk buiten een secretaris en andere employés zes raadslieden, te weten drie adviserende raden van financiën en drie raden inzake de convoeien en licenten, aan wie hij onder andere ook toezicht op deeltaken van zijn departement kon opdragen. Bovendien beschikte de Secretaris van Staat voor de uitvoering van besluiten van het gouvernement en voor het verkrijgen van inlichtingen uit de Departementen over een Raad van Financiën per departement (zie afzonderlijke beschrijving).

De secretaris van het departement werd benoemd door de Raadpensionaris uit een drievoudige nominatie. De overige employés werden door de Secretaris van Staat aangesteld na approbatie door de Raadpensionaris.

De secretaris van het Departement van Financiën assisteerde de Secretaris van Staat, voerde de administratie, met name ook de financiële administratie en registratie. Desgevraagd gaf hij de Secretaris van Staat advies en moest daarom de besluiten en regels van verleden en heden kennen. De secretaris was bevoegd voorstellen te doen inzake inhoudelijke of administratieve verbeteringen of bezuinigingen. Als hem iets ter kennis kwam dat de financiële belangen van het land raakte, diende hij dit aan de Secretaris van Staat te melden.

Wetgeving

- 1805 april 26 nr. 61 Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Bataafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806*, p. 24, 51; Bannier, *Grondwetten*, p. 141-152.
- 1805 april 30 nr. 21 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën; aanstelling van Gogel als secretaris van staat van Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 21, 26; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 mei 3 Staatsbesluit Raadpensionaris: benoeming van de Secretarissen van Staat voor de Binnenlandse Zaken en voor de Financiën tot commissarissen van de nationale gebouwen aan het Binnen- en Buitenhof (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 63).
- 1805 mei 14 nr. 2 Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Zeeraad; de administratie van de middelen te water gaat na wetgeving naar de secretaris van Staat der Financiën, met toevoeging van drie deskundige adviserende leden aan zijn Raad van Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 14; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 mei 24 nr. 50 Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat Departement van Financien (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 26; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.06 nr. 2 ongefolieerd).
- 1805 mei 31 nr. 52 Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat voor de Financiën (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 26; de volledige tekst van het besluit en van de instructie in 2.01.01.06 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 juni 9 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle Secretarissen van Staat, algemene secretarissen en ambtenaren worden gecontinueerd. In feite waren Verhuell en Gogel op 5 juni 1806 in Parijs door Lodewijk Napoleon tot minister benoemd (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1).

Archieven

1) *Archief van de Secretaris van Staat voor de Financiën*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 1125-1126 indices op de verballen 1805 en 1806; 1142-1143 klappers op de indices 1805 en 1806; 1521-1522 indices op de notulen inzake de convooien en licenten 1805-1806; 1534-1535 klappers op de indices convooien en licenten 1805-1806; 487B secrete index 1802-1806; 487 B secrete index inzake de convooien en licenten, juni - december 1805.

Besluiten: 408-438 minuut-notulen mei 1805 - juni 1806; 1184-1189 minuut-notulen en uitgaande brieven inzake de convooien en licenten januari 1806 - juni 1806; 1150 net notulen en uitgaande brieven inzake het toezicht op de rijksgebouwen in Den Haag (samen met de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken), mei 1805 - februari 1807.

Correspondentie: 439-479 Ingekomen stukken 1 mei 1805 -6 juni 1806; 1310-1333 In-

gekomen stukken inzake de convooien en licenten, 1805-1806, doorgenummerd per jaar; 1151 Ingekomen stukken inzake het toezicht op de rijksgebouwen in Den Haag (samen met de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken), mei 1805 - november 1806. In de 480-481 bijlagen bij de notulen betreffende het klein-zegel en kwijtscheldingen inzake middelen in Friesland. In advies gehouden stukken zijn ondergebracht in 489. De 482-484A bevatten buiten de notulen gehouden stukken met onder andere rekest en bezwaarschriften. De in advies gehouden stukken van juni - december 1805 in 489, bij de Secretaris van Staat ingekomen particuliere brieven 1805 en later.

Geheim: 485 en 486 secrete notulen en uitgaande brieven, mei 1805 - juni 1806, minuten en net; 487-487A secrete ingekomen stukken secrete ingekomen stukken 1 mei 1805 - 9 juni 1806; 488 secrete dossier inzake de aflossing van de nationale schuld. Ook de 1179A-L bevatten gegevens over de opeenvolgende mortificatiefondsen. Daarnaast 1487 minuut secrete verbaal convooien en licenten, juni 1805 - december 1805; 1490 minuut secrete verbaal convooien en licenten, april - november 1806 en 1488 Secrete relatieven inzake de convooien en licenten 8 juni 1805 - 30 december 1805.

2) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810], onderdeel convooien en licenten*. Nationaal Archief 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie hoofdstuk 3, onder Theaurier-Generaal en Raden van Financiën.

3) *Archief van de amortisatiekas en het Nationaal mortificatiefonds 1801-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Agent van Financiën.

4) *Archief van de Nassause Domeinraad*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.08.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder College van Administratie van de Domeinen van Nassau.

5) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april. 1814*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar. 2.01.24 Niet digitaal raadpleegbaar.

In dit archief bevinden zich een groot aantal dossiers betreffende afzonderlijke domeingoederen, met stukken uit de hele periode tussen 1806 en 1813. Voor de volledige beschrijving zie hoofdstuk 5, onder Directoraat der Publieke Domeinen.

6) *Collectie Canneman*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.03 Nog niet digitaal raadpleegbaar.

7) *Archief van de Directie Staatsloterij van het Ministerie van Financiën, 1757-1941*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.08.66. Digitaal raadpleegbaar. CAS-inventaris nr. 532, Winschoten, 2003.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder Generaliteitsloterij (en opvolgers).

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.
- Pfeil, T.J.E.M., *Op gelijke voet. De geschiedenis van de belastingdienst*. [Deventer], 2009.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE ZAKEN DER MARINE

Actief van 1 mei 1805 tot 5 juni 1806.

De Secretaris van Staat voor de zaken der Marine was belast met de zorg voor de vloot en het personeel van de marine.

De Secretaris van Staat werd benoemd door de Raadpensionaris. Een instructie voor de secretaris van de marine is niet meer goedgekeurd. Vermoedelijk is het departement in grote lijnen blijven functioneren volgens de indeling van het Agentschap van Marine en de Raad van Marine.

Wetgeving

1805 april 26 nr. 61	Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Baatafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806</i> , p. 24, 51; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 141-152.
1805 april 29 nr. 4	Staatsbesluit Raadpensionaris: de Raad van Marine wordt in haar functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index p. 5; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 april 30 nr. 18	Staatsbesluit Raadpensionaris: opheffing van de Raad van Marine per 1 mei 1805; voorlopige benoeming van Van Roijen tot Secretaris van Staat voor de Marine (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 5; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juni 9	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle Secretarissen van Staat, Algemene secretarissen en ambtenaren worden gecontinueerd. In feite waren Verhuell en Gogel op 5 juni 1806 in Parijs door Lodewijk Napoleon tot minister benoemd (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1).

Archieven

1) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

2) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Turksma, L., *Admiraal van Napoleon. Het leven van Carel Hendrik graaf Verhuell, 1764-1845*. Arnhem, 1991.
- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1805 en de Constitutie van 1806. Bronnen voor de totstandkoming*. Den Haag, 1997.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE ZAKEN VAN OORLOG

Actief van 1 mei 1805 tot 25 juni 1806.

De Secretaris van Staat voor de zaken van Oorlog (ook wel: Secretaris van Staat

Departement van Oorlog) correspondeerde met de bevelhebbers, de corpsen en de lagere officieren van het leger en zorgde dat de krijgsmacht te lande op de door de Raadpensionaris bepaalde sterkte bleef. Van vacatures in het leger en op zijn departement gaf hij kennis aan de Raadpensionaris, met opgave van de personen die daarvoor in aanmerking kwamen. Verder zag de Secretaris van Staat toe op de betaling en de bevoorrading van het leger, op de geneeskundige zorg, op de handhaving van de discipline en op het verplaatsen van legeronderdelen. Bovendien zorgde hij voor de fortificaties en voor alle militaire gebouwen en hield hij toezicht op de voorraden, de geschutgieterij en de geweerfabriek.

Aan de Raadpensionaris rapporteerde de Secretaris van Staat over de gehele defensie te lande. Hij kon voorstellen tot vermeerdering, vermindering of verbetering doen. Plannen voor verdediging en voor veldtochten, alsmede instructies voor bevelhebbers en andere verbonden personen, werden door de Secretaris van Staat ontworpen en ter goedkeuring aangeboden aan de Raadpensionaris. Daartoe diende hij ook kaarten, plannen en tekeningen te laten vervaardigen en bewaren.

De Secretaris van Staat voor de zaken van Oorlog werd aangesteld door de Raadpensionaris. De secretaris van het Departement werd aangesteld door de Raadpensionaris op drievoudige nominatie door de Secretaris van Staat. De overige employés kon de Secretaris van Staat binnen de gestelde financiële kaders aanstellen na approbatie door de Raadpensionaris. Ten opzichte van de voorgaande periode veranderde er weinig in de organisatie van het departement van oorlog. Er bestond geen onderverdeling in departementen, divisies of bureaus. Wel was er een afzonderlijk bureau van de genie. Daarnaast kwam op 25 juni 1805 het geneeskundige bestuur der armee tot stand als voortzetting van bureau van gezondheid en hospitalen. Ook het commissariaat voor de Franse Troepen bleef functioneren onder verantwoordelijkheid van de Secretaris van Staat.

Wetgeving

- 1804 december 28 nr. 24 Besluit van het Staatsbewind: vaststelling van de instructie voor de Superintendent en organisatie van het bureau van betaling van de Nationale Armee (2.01.01.07 nr. 546 Groene Index 1804 p. 711).
- 1805 april 26 nr. 61 Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Baatafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806*, p. 24, 51; Bannier, *Grondwetten*, p. 141-152.
- 1805 april 29 nr. 49 Staatsbesluit Raadpensionaris: de Secretaris van Staat Departement van Oorlog wordt in zijn functie gecontinueerd (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 4; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 april 30 nr. 19 Staatsbesluit van de Raadpensionaris: aanstelling van Pijman tot Secretaris van Staat voor de Zaken van Oorlog (De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
- 1805 mei 31 nr. 51 Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de Secretaris van Staat Departement van Oorlog (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 4, 32; de volledige tekst van besluit en instructie in 2.01.01.06 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 juni 9 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle Secretarissen van Staat, Algemene secretarissen en ambtenaren worden gecontinueerd. In feite waren Verhuell en Gogel op 5 juni

1806 juli 18 nr. 44

1806 in Parijs door Lodewijk Napoleon tot minister benoemd (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1). Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de administratie van Oorlog, opheffing van het Commissariaat van de Franse troepen en van het Bureau van betaling van de Hollandse armée (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 85, 164, 211; de volledige tekst van het decreet in 2.01.01.07 nr. 3).

Archieven

- 1) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving zie hoofdstuk 5, onder Ministerie van Oorlog.
- 2) *Voor stamboeken en andere militaire archieven zie bijlage 3.*

Literatuur

- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813).* Den Haag, 1979.
- Ringoir, H., *Hoofdofficieren der infanterie van 1568 tot 1813.* 's-Gravenhage, 1981.
- Ringoir, H., *Nederlandse generaals van 1568 tot 1940.* 's-Gravenhage, 1981.

STAATSDRUKKERIJ

Zie onder Staatsbewind.

STAATSRaad (RAADPENSIONARIS)

Actief van 10 mei 1805 tot 1 juli 1806.

De Staatsraad bracht advies uit over alle wetsontwerpen voordat de Raadpensionaris deze voorlegde aan het Wetgevend Lichaam en bovendien over alle andere zaken waarover hij advies vroeg. Ook aan individuele leden kon de Raadpensionaris advies vragen over voorkomende zaken. Dergelijke adviezen werden schriftelijk aan hem uitgebracht, tenzij spoed dit verhinderde. De personen in kwestie dienden daarover geheimhouding te betrachten, ook tegenover hun medeleden. Indien de Staatsraad zelf nadere inlichtingen nodig meende te hebben alvorens advies uit te brengen, dienden deze via de Raadpensionaris te worden ingewonnen. De Staatsraad kon desgewenst met secretarissen van staat op schriftelijke uitnodiging in conferentie treden over door de Raadpensionaris aan haar voorgelegde punten. Omgekeerd konden de secretarissen van staat, eveneens op schriftelijke uitnodiging, hetzelfde doen.

Indien de Staatsraad meende te moeten afwijken van een door de Raadpensionaris aan haar voorgelegd advies van een Secretaris van Staat, was de Staatsraad verplicht deze secretaris in een conferentie van haar beweegredenen op de hoogte te stellen voordat de Staatsraad haar eigen advies uitbracht aan de Raadpensionaris. Daarna kon de Secretaris van Staat desgewenst zijn eigen advies bij de Raadpensionaris adstrueren. De Staatsraad zelf diende vervolgens haar eigen definitieve advies in, dat bij meerderheid van stemmen moest worden vastgesteld. De Raadpensionaris kon leden van de Staatsraad aanwijzen om in persoon wetsontwerpen te komen toelichten in de vergadering van hun hoog mogende. Deze toelichting kon mondeling zijn of bestaan uit een door de Raadpensionaris goedgekeurde memorie.

De leden van de Staatsraad, minimaal vijf, maximaal negen, werden benoemd door de Raadpensionaris. Het presidentschap, aanvankelijk met een voorlopige pre-

sident, wisselde vanaf 4 juni 1805 per maand, volgens een door het lot vastgestelde volgorde. Indien de Raadpensionaris in de Staatsraad verscheen, zat hij deze voor. De voorzitter bracht op alle punten preadvies uit, ook als de Raadpensionaris aanwezig was. De Staatsraad kon een of meer leden uit haar midden committeren om sommige punten nader te onderzoeken en eventueel een concept-advies op te stellen. De gewone vergaderingen van de Staatsraad waren aanvankelijk op maandag en donderdag, vanaf april 1805 op dinsdag en vrijdag.

De Staatsraad besloot bij meerderheid van stemmen. Bij staking van de stemmen werd de zaak tot de volgende vergadering uitgesteld. Bij nieuwe staking gaf de stem van de president de doorslag. De president of de meerderheid van de leden mochten geheimhouding opleggen inzake bepaalde punten.

De Staatsraad had een secretaris, aangesteld door de Raadpensionaris. Hij functioneerde op een door de Staatsraad opgestelde en door de Raadpensionaris goed te keuren instructie. De secretaris deed voorstellen over de organisatie. De eerste maal zou de Raadpensionaris de geëmployeerden aanstellen, daarna de Staatsraad zelf onder approbatie door de Raadpensionaris. De Staatsraad beschikte over een comités en vier klerken.

Wetgeving

1805 april 26 nr. 61	Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Bataafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolieerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806</i> , p. 24, 51; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 141-152.
1805 mei 1 nr. 6	Staatsbesluit Raadpensionaris: aanstelling van de leden van de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 34; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.06 nr. 1 ongefolieerd).
1805 juli 1 nr. 60	Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van de instructie en het reglement van orde van de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 548 Groene index 1805 p. 34; de volledige tekst van het besluit en van de instructie in 2.01.01.06 nr. 5, ongefolieerd).
1805 juli 29 nr. 1	Staatsbesluit van de Raadpensionaris: vaststelling van de instructie voor de secretaris en de employés van de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 325; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.06 nr. 6. De approbatie werd aangetekend op de bijlagen A tot en met E van de ingekomen missive dd. 22 juli 1805 nr. 3/25 van de Staatsraad).
1806 mei 24	Tractaat van Parijs met Frankrijk, met constitutionele wetten voor het Koninkrijk Holland. Het tractaat werd op 28 mei 1806 geratificeerd door het Groot Besogne van Ministers, Staatsraad en Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1, ongefolieerd, geïnsereerd in besluit van 9 juni 1806 (gedrukt); Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 157-160; 160-163).

Archieven

Archief van de Staatsraad 1805-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De inventaris maakt geen onderscheid tussen de Staatsraad ten tijde van de Raadpensionaris en ten tijde van koning Lodewijk Napoleon.

Zoekmiddelen: 108-109 index op de notulen mei 1805 - juni 1806; 110-112 algemene index juni 1806-1808. De taken van deze algemene index worden na januari 1808 overgenomen door de Groene index van de koninklijke secretarie. Naast de indices betreffen de koninklijke zittingen van de Staatsraad juni 1806 - december 1807, 113, zijn er 115-148 de indices van de afzonderlijke secties. Daarnaast ook 103-104 staten van in deliberatie zijnde stukken, 1809-1810, en 105-107 registers van commissoriale 1805-1810. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 26-28.

Besluiten: 1-17 minuut-notulen 1805-1807; 19-21 Net notulen juni 1806 - januari 1808. Vanaf februari 1808 diende de staatsraad rapporten aan de koning in, 25-30, februari 1808 - juli 1810. Voor het overige hielden functionarissen en secties eigen verbalen bij. Het betreft 31 verbaal van de presidenten van de secties, 25-26 september 1806; 32-35 verbaal van de secretaris-generaal juli 1806 - januari 1808; een buitengewoon secreet verbaal van het besogne dat tussen maart en juni 1806 tot het koningschap van Lodewijk Napoleon leidde. Verder 36-49 verbaal van de sectie wetgeving juli 1806 - juli 1810, met kopie in 51-57. 58-74 bevatten het verbaal van de sectie Financiën 1806-1810, met in 75 een kopie voor de maanden juli 1806 tot oktober 1807. Daarnaast in 76 het secreete verbaal van de sectie financiën 1806, 1807 en 1810. De afzonderlijke verbalen van de secties marine en oorlog van juli 1806 - maart 1807 in 77 en 80. Daarna hebben de secties de werkzaamheden tot juli 1807 gezamenlijk voortgezet onder de naam sectie oorlog, marine, koophandel en koloniën, met verbaal in 81. Daarna het verbaal van de sectie oorlog en marine van juli 1807 tot juli 1810 in 83-88. Het verbaal van de sectie koophandel en koloniën van juli 1806 tot mei 1809 in 90-95.

Correspondentie: De ingekomen stukken zijn bij de verbalen gevoegd, in zoverre ze niet weer werden doorgezonden. Het archief omvat ook enkele dossiers en verbalen van gecommitteerden uit de Staatsraad over verschillende onderwerpen. Bovendien bevatten de 100 en 101 stukken van allerlei aard die misschien bij de verbalen hebben gehoord. 149 bevat gedrukte stukken inzake recht en rechterlijke macht.

In het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon, toegang 2.01.01.07, bevindt zich onder de Stukken afkomstig uit de "Donkere kamer", het archief van de secretaris-generaal van de Staatsraad, 633-646. Dit onderdeel is afzonderlijk beschreven.

Literatuur

- Elias, A.M., "Van Raad van State, Comité te Lande en Staatsraad (1795-1810)" in: *Raad van State 450 jaar*. 's-Gravenhage, 1981.

WETGEVEND LICHAAM, VERGADERING VAN HUN HOOG MOGENDEN VERTEGENWOORDIGENDE HET BATAAFS GEMENEBEST (RAADPENSIONARIS)

Actief van 15 mei 1805 tot 24 augustus 1806.

De titel van het Wetgevend Lichaam luidde voluit Hun Hoog Mogende, vertegenwoordigende het Bataafs gemenebest. De staatsregeling van 1805 spreekt echter steeds van de Vergadering van Hun Hoog Mogende. Het Wetgevend Lichaam vertegenwoordigde samen met de Raadpensionaris de oppermacht van het Bataafse volk.

Het Wetgevend Lichaam beraadslaagde alleen over door de Raadpensionaris voorgedragen wetsontwerpen, die slechts aanvaard of verworpen, maar niet gewijzigd konden worden. Na een met redenen omklede verwerping kon de Raadpensionaris het ontwerp desgewenst met een nadere toelichting of in gewijzigde vorm indienen. Eveneens kon het Wetgevend Lichaam een door de Raadpensionaris op iedere najaarszitting in te dienen algemene begroting van staatsbehoeften en alle

augmentaties daarop hetzij bewilligen, hetzij verwerpen. Verder verleende de vergadering op voordracht van de Raadpensionaris gratie, abolitie (vernietiging) of remissie (vermindering) van straffen. Alleen de vergadering van hun Hoog Mogende had het recht de niet geheime artikelen van tractaten van vrede, alliantie en koophandel te bekrachtigen. Een oorlogsverklaring kon slechts geschieden na een besluit van de vergadering op voordracht van de Raadpensionaris.

De vergadering bestond uit negentien leden, zeven uit Holland, elk twee uit Groningen, Friesland, Overijssel, Gelderland en Brabant, elk één uit Zeeland en Utrecht. Ze stemden hoofdelijk, zonder last of ruggespraak. De eerste maal werden de leden benoemd door de Raadpensionaris. Daarna zouden ze voor drie jaar worden verkozen en vanaf 1 december 1806 zou jaarlijks een derde van hen aftreden, onmiddellijk in de eerste vergadering te bepalen bij lot. Verkiezing zou dan plaatsvinden door het betreffende departementale bestuur, nadat de Raadpensionaris een door dat bestuur ingediende nominatie van vier personen had teruggebracht tot twee. Aftredende leden waren opnieuw verkiesbaar.

De vergadering van hun Hoog Mogende kwam tweemaal per jaar bijeen, van 15 april tot 1 juni en van 1 december tot 15 januari, of op buitengewone bijeenroeping door de Raadpensionaris.

De griffier werd door de Raadpensionaris benoemd uit een nominatie door het Wetgevend Lichaam van twee personen van buiten de vergadering.

Bij zijn intrede in Den Haag op 23 juni 1806 beëdigde Lodewijk Napoleon alle leden van Hun Hoog Mogende.

Wetgeving

1805 april 26 nr. 61	Besluit van het Staatsbewind: de staatsregeling des Baatafschen volks van 1805 wordt volgens uitkomst van de stemming aanvaard en Schimmelpenninck uitgenodigd op 29 april 1805 de eed te komen afleggen. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.05 nr. 130 ongefolioerd; De Gou, <i>Staatsregeling 1805 en Constitutie 1806</i> , p. 24, 51; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 141-152.
1806 augustus 7 nr. 5	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolioerd (deels gedrukt); Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 164-172; De Gou, <i>Staatsregelingen 1805 en 1806</i> , p. 676-685).

Archieven

1) *Archief van de wetgevende colleges 1 maart 1796 -18 september 1801 (betreffende het Wetgevend Lichaam 1801-1810)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Besluiten en correspondentie: De minuut notulen, met ingekomen stukken, van de opeenvolgende Wetgevende Lichamen 1801-1810 in de 901-941. Gedrukte notulen uit de periode 1801-1805 bevinden zich in de Collectie Gedrukte staatsstukken. De minuten van geheime notulen met ingekomen stukken bevinden zich in de 942-952.

2) *Collectie Tweede Kamer. Kopieresoluties van verschillende bestuursorganen 1524-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.01.51. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Van de onderdelen van deze collectie, afkomstig uit de bibliotheek van de Tweede Kamer, is de herkomst niet altijd bekend. Voor na 1795 betreft het onder andere de gedrukte notulen van het Wetgevend Lichaam 1801-1806.

Voor de volledige beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3 onder Staatsbewind.

Literatuur

- Gou, L. de, *De Staatsregeling van 1805 en de Constitutie van 1806. Bronnen voor de totstandkoming*. Den Haag, 1997.
- Bannier, G.W., *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregelingen en grondwetten sedert 1795, met verschillende andere staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*. Zwolle, 1936.

Hoofdstuk 5

LANDELIJKE INSTELLINGEN TIJDENS KONING LODEWIJK
 NAPOLEON 1806-1810

ADMINISTRATEURS DER POSTERIJEN

Actief van 7 juli 1806 tot 31 december 1807.

De Administrateurs van de Posterijen waren verantwoordelijk voor de postverzending. Daartoe beheerden ze een uitvoerende dienst in het hele land en hielden zij ook contacten met het buitenland.

De zeven commissarissen van de Bataafse Posterijen die bij het aantreden van Lodewijk Napoleon nog in dienst waren, werden aanvankelijk door hem gecontinueerd. De Raadpensionaris had voordien al besloten tot een reorganisatie van hun dienst, die zou ingaan per 1 januari 1807. De Koning echter kwam al op 7 juli 1806 met een decreet tot oprichting van een Administratie van de Posterijen met aan het hoofd een directeur-generaal. Deze zou gaan vallen onder het gezag van de Minister van Financiën. Omdat Lodewijk Napoleon in de hierop volgende periode afwezig was, gaf de Minister van Financiën de commissarissen opdracht te blijven functioneren op de intussen tot stand gekomen instructie. Deze hield in dat er zeven commissarissen zouden zijn van tenminste vijftienvintig jaar oud, niet verwant, alsmede een secretaris. Iedere commissaris had een eigen gebied (departement), waar hij ook moest resideren. Ieder jaar kwamen de commissarissen viermaal in gewone vergadering bijeen. Buitengewone vergaderingen konden plaatsvinden indien nodig, of op aanvraag van twee leden. De commissaris van het eerste departement resideerde in Den Haag en zat de vergaderingen voor. Hij was ook gemachtigd de stukken te openen.

De onzekere toestand bracht met zich mee dat in 1806 geen nieuwe organisatie werd ingevoerd. Op 20 november 1806 besloot Lodewijk Napoleon tot weer een andere vernieuwing, namelijk de aanstelling van een directeur-generaal voor zowel de brieven- als de paardenpost. Op 27 februari 1807 werd Pijman als zodanig benoemd. Hij trad aan op 18 maart 1807 en moest samenwerken met het tijdelijk gehandhaafde college van commissarissen, waarvan hij voorzitter werd. Pas op 2 oktober 1807 kwam een decreet tot stand dat de administratie van de posterijen opnieuw regelde. Deze laatste reorganisatie kreeg niet snel genoeg zijn beslag om de administratie van de posterijen op te heffen op de geplande datum van 1 november. Deze datum werd daarom verschoven naar 1 januari 1808.

Wetgeving

1806 mei 1 nr. 2

Staatsbesluit Raadpensionaris: vaststelling van een nieuwe instructie voor de Commissarissen der Bataafse Posterijen en van de organisatie (2.01.01.07 nr. 549 Groene Index 1806 p. 411. De volledige tekst van het besluit en de instructie in 2.01.01.06 nr. 24 ongefolieerd. De instructie gedrukt: Ten Brink, *Postwezen*, p. 376-382).

1806 juni 5, Parijs

Proclamatie Lodewijk Napoleon: aanvaarding van de regering op basis van het tractaat tussen Frankrijk en het Bataafse Gemenebest. Het tractaat van 24 mei 1806 werd samen met de ratificatie en de constitutie op 10 juni 1806 nr. 1 en 2 in de vergadering van hun hoog mogenden aangeboden door minister van Marine Verhuell (Groene Index 1806 p. 7, 50; 2.01.01.07 Groene Index 1806 p. 1, 4. Banner, *Grondwetten*, p. 569-570).

- 1806 juli 7 nr. 18 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Administratie van de Posterijen wordt onderdeel van het Ministerie van Financiën, met een permanente president onder de naam Directeur-Generaal (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 157; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 november 20 nr. 13 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van Directoraten-Generaal van Dijken, Bruggen en Wegen, van de Posterijen voor brieven en paarden, en van Kunsten en Wetenschappen (de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 maart 18 nr. 19 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Directeur-Generaal van de Posterijen is werkzaam met de Minister van Financiën, maar dient te rapporteren aan de Koning (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 367).
- 1807 april 17 (Littera N nr. 30) nr. 2 Decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling wet op de Administratie van de Posterijen, met vaststelling van de tarieven van de brievenporten van de Binnenlandse correspondentie (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 367. De wet gedrukt: Ten Brink, *Postwezen*, p. 399-403).
- 1807 oktober 2 nr. 26 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van een Raad van Administratie voor zowel brieven- als paardenpost, bestaande uit een directeur-Generaal met drie leden (Groene Index 1807 p. 441 en 754. De volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 30 ongefolieerd; Ten Brink, *Postwezen*, p. 264, 269).
- 1807 oktober 24 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Administratie der Posterijen wordt per 1 januari 1808 opgeheven indien de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Posterijen definitief is vastgesteld (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 927; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 31).

Archieven

Archieven der posterijen in Holland I 1747-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 3.01.50. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie hoofdstuk 3, onder Commissarissen der Bataafse posterijen.

Literatuur

- Brink, E.A.B.J. ten, *Geschiedenis van het Nederlandse postwezen, 1795-1810. Het ontstaan van een rijksdienst onder de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland*. 's-Gravenhage, 1950.

ALGEMEEN BESTUUR VAN WELDADIGHEID

Actief van 30 juni 1809 tot 1 mei 1811.

Het Algemeen Bestuur van Weldadigheid functioneerde onder verantwoordelijkheid van de Minister van (Eredienst en) Binnenlandse Zaken als afdeling van dat ministerie. Het had tot taak de weldadigheid binnen het Koninkrijk te coördineren en te verenigen. Over het tijdstip van opheffing ontstond verwarring binnen het Franse bestuur. Ofschoon het Algemeen Bestuur van Weldadigheid eigenlijk had moeten worden opgeheven per 1 januari 1811 bij de invoering van de Franse wet-

geving, die deze voorziening niet kende, en het bestuur zichzelf ook als opgeheven beschouwde, bleef het bestaan en werden de leden en ambtenaren betaald tot 1 mei 1811. Het was tot op dat moment nog niet goed georganiseerd en had volgens de Intendant de l'Intérieur weinig gepresteerd, mede omdat de president geen gezag boven zich erkende.

Wetgeving

1809 juni 30 nr. 4	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Algemeen Bestuur van Weldadigheid (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 522).
1809 november 10 nr. 10	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het bureau van het Algemeen Bestuur van Weldadigheid (2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 798).
1810 april 29	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Algemeen Bestuur van Weldadigheid moet beschouwd worden als een afdeling van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 299).

Archieven

Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken [1806-1810]. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Binnenlandse Zaken (1).

Literatuur

- Melief, P.B.A., *De strijd om de armenzorg in Nederland, 1795-1854*. Groningen, 1955.
- Loo, L.F. van, *“Den arme gegeven”: een beschrijving van armoede, armenzorg en sociale zekerheid in Nederland, 1784-1965*. Amsterdam, 1981.

ALGEMENE ADMINISTRATIE VAN DE WATERSTAAT

Actief van 1 februari 1807 tot 24 januari 1808.

De Directeur-Generaal van de Waterstaat was verantwoordelijk voor het onderhoud van bestaande werken. Hij kreeg de opdracht een plan op te stellen voor de algemene fysieke verbetering van de gesteldheid van het Rijk. Het moest zowel de binnenwateren als de zeewerken, de bruggen en de wegen betreffen. De Directeur-Generaal van de Waterstaat werkte rechtstreeks samen met de Minister van Binnenlandse Zaken, op wiens begroting de waterstaat stond.

Volgens een decreet van 20 januari 1807 bestond de organisatie uit een directeur-generaal, bijgestaan door een Raad van Administratie over de Waterstaat. Deze raad bestond uit vijf leden (administrateurs), een secretaris-generaal en een inspecteur-generaal. Onder de laatste ressorteerden inspecteurs en landmeters volgens een verdeling in districten voor de rivieren en voor de zeehavens en zeegaten. De Minister van Binnenlandse Zaken kon desgewenst de Raad van Administratie bijeenroepen en was dan voorzitter. Voor het overige vergaderde de raad onder voorzitterschap van de directeur-generaal. Besluiten werden er bij meerderheid van stemmen genomen. Bij staking van de stemmen gaf die van de voorzitter de doorslag. De inspecteur-generaal was geen lid van de raad, maar kon wel door de directeur-generaal ter vergadering worden geroepen. De leden van de raad konden door de directeur-generaal met commissies worden belast. De begroting voor de waterstaat en voordrachten in vacatures werden ingediend bij de Minister van Binnenlandse Zaken en ter goedkeuring voorgelegd aan de Koning.

Wetgeving

- 1806 november 20 nr. 13 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van Directoraten-Generaal van Dijken, Bruggen en Wegen, van de Posterijen voor brieven en paarden, en van Kunsten en Wetenschappen (de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 januari 20 nr. 10 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: instelling van een Algemene Administratie over de Waterstaat; ontbinding van de Commissie van Superintendie van de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 29; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 14 ongefolieerd).
- 1807 januari 20 nr. 11 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een generaal reglement van de waterstaat (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 29; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 14 ongefolieerd; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 34).
- 1808 januari 24 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Directoraat-Generaal van de Waterstaat wordt per 1 februari 1808 onafhankelijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, met een Raad van Administratie op dezelfde voet als in 1807 (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 35).
- 1808 december 28 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Directoraat-Generaal van de Waterstaat wordt per 1 januari 1809 verenigd met het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 1139; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 47).

Archieven

1) *Archief van de Directeur-Generaal van de Waterstaat, 1807-1808*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: indices op de notulen. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 7, 8.

Besluiten: minuut notulen 2 februari 1807 - 31 december 1808.

Correspondentie: Uitgaande en ingekomen brieven zijn opgenomen in de reeks minuut notulen.

Geheim: Secrete notulen in 2.01.13 245 samen met die van het ministerie van Waterstaat, lopend van maart 1807 tot december 1810.

Diversen: Slechts één afzonderlijk dossier met inspectierapporten. Volgens de inventaris hebben ook registers van uitgaande brieven bestaan (bijvoorbeeld notulen 5 maart 1807 nr. 46) maar deze ontbreken in het archief.

2) *Collectie Conrad (Brunings)* Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.27. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

In deze collectie van later tijd papieren van Brunings.

Literatuur

- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Bonder, H., *De archieven van Inspecteurs en Commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. Den Haag, 1952.
- Bosch, A. en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.
- Ven, G.P. van de, "Lodewijk Napoleon en de waterstaat" in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland*

(1806-1810) (Hilversum, 2006) p. 125-146.

- Bosch, A., “Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815” in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.

AMORTISATIEKAS

Actief van 12 mei 1807 tot 31 december 1810.

De amortisatiekas beschikte over het effectenbezit van het opgeheven Mortificatiefonds en een jaarlijkse subsidie. Ter vermindering van de staatsschuld werden effecten ten laste van het Koninkrijk ingekocht, die daarna door de Nationale Rekenkamer zouden worden gemortificeerd. De Amortisatiekas was een zelfstandige instelling, die niet viel onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Financiën.

De directie van de Amortisatiekas bestond uit zes commissarissen, jaarlijks te benoemen door de Koning. Aan hen werd de president van het Wetgevend Lichaam toegevoegd voor de periode dat dit college in sessie was. De bijeenkomsten van de commissarissen vonden plaats in Den Haag, maar drie van hen moesten permanent in Amsterdam zetelen. Deze laatste kochten de effecten aan. Op 4 november 1809 werd besloten dat de directeur-generaal van de publieke schuld tevens lid zou zijn van de directie van de Amortisatiekas. Het fonds had een door de Koning benoemde secretaris en mocht naar keuze employés benoemen tot een maximumbedrag.

Wetgeving

1807 mei 12 nr. 33	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: opheffing van het Fonds van Mortificatie, inrichting van een Kas van Mortificatie, benoeming van de commissarissen en de secretaris (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 545, 615; de volledige tekst van de Decreten in 2.010.01.07 nr. 21 ongefoliëerd).
1810 juli 9	Keizerlijk decreet: Alle publieke ambtenaren worden gecontinueerd voor het jaar 1810. Exhibitum 12 juli 1810 nr. 1 bij de Provisionele Raad van Regentschap (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 341. Niet opgenomen in <i>Bulletin des Lois</i>).

Archieven

- 1) *Archief van de amortisatiekas en het Nationaal mortificatiefonds 1801-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21.
Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Agent van Financiën.
- 2) *Collectie Canneman*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.03 Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.

ARCHIVARIUS VAN HET RIJK

Zie hoofdstuk 3.

COMITÉ-CENTRAAL VAN DE WATERSTAAT
Actief van 21 januari 1809 tot 31 december 1810.

Het Comité-Centraal van de Waterstaat adviseerde de Minister van Binnenlandse Zaken over alle aangelegenheden betreffende de waterstaat. Het ging om een wetenschappelijke raad, die zich niet met het bestuur bezig hield.

Het aantal leden bestond uit minimaal vijf en maximaal negen personen, voor het leven benoemd.

Wetgeving

1809 januari 21 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: De waterstaat wordt tweede divisie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De administrateurs zijn tot 1 juli 1809 Commissarissen-Generaal van de Waterstaat; dan vervanging door een Comité Centraal. De minister van binnenlandse zaken fungeerde volgens dit koninklijk besluit als Directeur-Generaal van de waterstaat (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 85, 104; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 47).

Archieven

Archief van het Comité-Centraal van de Waterstaat, 1809-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 258 alfabetische index; 257 kladagenda. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 60.

Besluiten en correspondentie: 254-256 minuut-notulen met relatieven.

Literatuur

- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Bosch, A. en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.
- Ven, G.P. van de, "Lodewijk Napoleon en de waterstaat" in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) p. 125-146.
- Bosch, A., "Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815" in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.

COMMISSARIAAT DER FRANSE TROEPEN IN SOLDIJ DER BATAAFSE
 REPUBLIEK

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSARIS-LIQUIDATEUR VAN DE PRETENTIËN VAN GEPRESTE
 SCHIPPERS

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSARISSEN DER NATIONALE BELEENBANK

Zie hoofdstuk 2.

COMMISSIE TOT VEREVENING EN BETALING VAN DE ACHTERSTAND VAN
1807 EN VROEGERE JAREN

Actief van 1 januari 1808 tot maart 1810.

De Commissie tot Verevening en Betaling van de Achterstand was een staatscommissie onder leiding van staatsraad Van de Kastele met als leden vier andere staatsraden. De commissie had een secretaris.

In het kader van de reorganisatie van de financiën werd besloten dat in algemene dienstrekningen vanaf 1808 de achterstallen van vorige jaren niet meer konden worden geadministreerd tegen inkomsten van het nieuwe jaar. Alleen de achterstallen van de publieke schuld waren van deze regel uitgezonderd. De commissie moest daarom de overige achterstallen per 31 december 1807 in restantenlijsten onderbrengen en de rekeningen laten vereffenen. Daartoe werd samengewerkt met de Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist, die de uitbetalingen zou doen. Als de inkomsten niet toereikend waren, zou de commissie advies uitbrengen over een oplossing.

De commissie bracht in 1808 rapport uit. De Koning besloot echter de betalingen op te schorten in afwachting van andere adviezen. Nadere besluiten werden niet genomen. Keizer Napoleon liet de zaken later verder afhandelen door een Conseil de Liquidation (zie aldaar).

Wetgeving

- 1807 oktober 27 nr. 10 Instelling van een Commissie tot Liquidatie (verevening) en betaling van de achterstanden van 1807 en vroegere jaren (2.01.01.07 Groene Index 1807 p. 798, 937).
- 1807 december 4 nr. 43 Besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de Commissie tot Verevening en betaling van de achterstand van 1807 en vroegere jaren (2.01.01.07 Groene Index 1807 p. 1033).

Archieven

Commissie tot Verevening en Betaling van de Achterstand van 1807 en vroegere jaren. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21 Digitaal raadpleegbaar.

Besluiten: 1546-1550 vormen het verbaal van november 1807 tot en met maart 1810.

Literatuur

- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813.* Den Haag, 2009.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810.* Amsterdam, 1998.

COMMISSIE VAN SUPERINTENDENTIE OVER DE WATERSTAAT DER
BATAAFSE REPUBLIEK

Zie hoofdstuk 4.

DEPOT-GENERAAL VAN OORLOG

Actief van 18 juli 1806 tot 31 december 1810.

Het Depot-Generaal van Oorlog werd opgericht op 18 juli 1806. Doelstelling was het verzamelen van topografische kaarten, memoriën, verkenningen en militaire be-

schrijvingen en alles wat verder tot de "kunst van oorlog" behoorde. Tevens werd besloten dat onder toezicht van het depot een geschiedenis zou worden geschreven van de Hollandse oorlogen vanaf het begin van de eeuw.

Het Depot-Generaal van Oorlog werd geleid door een directeur-generaal die werkzaam was onder onmiddellijke zeggenschap van de Minister van Oorlog, tot wiens dienst het Depot ook behoorde.

Het Depot-Generaal bestond uit: 1) topografisch bureau; 2) bureau van maritieme kaarten, dat behoorde tot het Ministerie van Marine, later Marine en Koloniën, maar stond onder de zeggenschap van de directeur van het Depot-Generaal; 3) topografisch bureau van de koloniën, dat behoorde tot het Departement van koophandel en koloniën, later Marine en koloniën, maar stond onder de zeggenschap van de directeur van het Depot-Generaal.

Bij decreet van 20 december 1807 werd vastgesteld dat tot het Depot zouden behoren: een directeur, een sous-directeur die tevens chef was van de ingenieurs-geograaf, een directeur van het depot van koloniën, een chef conservateur van de archieven, graveurs, een drukker, een historiograaf en een tekenaar. Aan het depot zouden zoveel stafofficieren als ingenieurs-geograaf worden toegevoegd als de Koning goeddocht. Zij beschikten over een sergeant, twee korporaals en twaalf mineurs.

Wetgeving

- 1806 juli 18 nr. 29 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van een Depot-Generaal van Oorlog (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 85, 208; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
- 1807 december 20 nr. 11 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Depot-Generaal van Oorlog (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 201; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 35 ongefolieerd).

Archieven

1) *Archief van het Depot-Generaal van Oorlog 1806-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.5. Digitaal raadpleegbaar.

Er zijn verschillende reeksen met ingekomen en uitgaande correspondentie, ingedeeld naar correspondent.

Voor het overige bestaat het archief uit dossiers betreffende de organisatie, betreffende het maken van de kaarten en inzake het beheer van de materialen.

2) *Série M Dépôt de la guerre Sous-Série 1M Mémoires et reconnaissances (M.R.)*. Service historique de la Défense/ Armée de Terre, Vincennes.

In de bibliotheek van de Service historique de la Défense bevinden zich in de reeks MR een aantal handschriften, afkomstig uit het Franse dépôt de guerre. Voor Nederland van belang is het onderdeel Mémoires et Reconnaissances, Reconnaissances militaires, Pays Étrangers. Dit onderdeel bevat statistieken uit 1808-1810, topografische gegevens en militaire rapporten. Vermoedelijk zijn ze, gezien de uiterlijke kenmerken en signatures, deels afkomstig van het Nederlandse Depot-Generaal van Oorlog en deels uit het archief van het Kabinet van Lodewijk Napoleon (zie ook de inventaris Cabinet de Louis Napoléon).

3) *Archief van Oorlog en topografisch bureau (1811) 1814-1841*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.13.68.04. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief bevat nr. 16 stukken betreffende de terugleiding van Nederlandse bescheiden en objecten uit het dépôt général de guerre te Parijs, 1816, met retroacta, 1811. Voor het overige betreft het de periode na 1814.

4) *Archief van de familie Krayenhoff, 1730 (1746-1984)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.102. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Ministerie van Oorlog.

Literatuur

- Uitterhoeve, W., *Cornelis Kraijenhoff 1758-1840. Een loopbaan onder vijf regeerperioden*. Nijmegen, 2009.
- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813)*. Den Haag, 1979.
- Heijden, H.A.M. van der, *De kaart van Nederland in de Franse tijd 1795-1814*. Alphen aan den Rijn/Leuven, 2000.

DIRECTIE VAN DE LANDELIJKE TELEGRAFISCHE BESEININGEN

Actief van 31 oktober 1809 tot 9 juli 1810.

De Directie van de Landelijke Telegrafische Beseiningen was verantwoordelijk voor een correspondentielijn over land tussen Amsterdam en Ossendrecht, het hoofdkwartier van generaal Dumonceau, en een lijn naar Het Loo. Deze lijnen werden in 1810 alweer buiten gebruik gesteld.

Archieven

Archief van de Directeur van de landelijke telegrafische beseiningen 1809-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.07. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bevat de in- en uitgaande correspondentie uit 1809 en 1810.

DIRECTORAAT DER PUBLIEKE DOMEINEN

Actief van 23 mei 1809 tot 31 december 1810.

Het Directoraat der Publieke Domeinen voerde het beheer over alle domeingoederen van de staat, zowel de nationale domeinen als de domeinen van de vorst van Nassau als de geestelijke goederen. Vanaf 7 december 1810 viel de directeur onder verantwoordelijkheid van de Intendance Générale des Finances (et du Trésor public) en Hollande.

Wetgeving

1810 december 7 nr. 3 Besluit Lieutenant-Général: de Administratie der Publieke Domeinen wordt gesteld onder leiding van de Intendant-Generaal der Financiën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 77, 544. Gedrukt: Kemper p. 433).

Archieven

1) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april 1814*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar. 2.01.24 Niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 114 Journalen van rapporten en voordrachten aan de koning en aan de prins algemeen stedehouder, mei 1809 - mei 1810; 115-119 journalen van ingekomen stukken mei 1809 - december 1813; 120-121 blafferts op ingekomen stukken september 1810 - april 1814; 122-213 klappers op ingekomen stukken, geordend per domeingoed, meest uit 1812 en 1813.

Besluiten: 57 minuut notulen met bijlagen van de chef van de vierde divisie bij het Ministerie van Financiën, juli 1808 - juni 1809; 1-32 minuut notulen met uitgaande stukken van de directeur der Publieke Domeinen, mei 1809 - december 1811; 33-54 minuut notulen met uitgaande stukken van de intendant-général des finances en Hollande, januari 1812 - december 1813.

Correspondentie: Voor de uitgaande stukken, zie de reeksen minuut-notulen. Daar-

naast voor de chef van de vierde divisie van het ministerie van financiën ook 106-111 met uitgaande brieven, ingekomen brieven en afgedane stukken. De ingekomen stukken in 58-84 bij de directeur der publieke domeinen mei 1809 - december 1811 en 85-103 bij de Intendant-Général des Finances, 1812 en 1813.

Geheim: 113 secrete notulen van de directeur der publieke domeinen, mei 1809 - september 1809.

Dossiers: in het archief bevinden zich een groot aantal dossiers betreffende afzonderlijke domeingoederen, met stukken uit de hele periode tussen 1806 en 1813; 249-253 stukken betreffende ambtenaren en de kosten van de directie van de domeinen, 1809-1813.

Tabellen en staten: in het archief bevinden zich onder andere ook allerlei soorten tabellen en staten inzake domeingoederen en rekeningen van rentmeesters. Verder ook 372-415 processen-verbaal van gunnigen van domeinen, 1812 en 1813, ingedeeld volgens departementen, inclusief goederen in die van Bouches-de- l'Escaut en les Deux Nèthes.

Inventaris 2.01.24 geeft een overzicht van klappers op de verkochte domeinen. De stukken zijn afkomstig uit het archief van het Ministerie van Financiën, destijds vaak met vage beschrijvingen en vaak ook onderhands aan het Algemeen Rijksarchief overgedragen (Inventaris, p. 9). Een aantal dossiers behoren eigenlijk tot de archieven van de Agent van Financiën en zijn opvolgers. Ze zijn kennelijk in 1809 en later gelicht in verband de inrichting van de Vierde Divisie van het Ministerie van Financiën in juli 1808 en met de verzelfstandiging van het Directoraat der Publieke Domeinen (Inventaris, p. 11).

2) *Archief van de Nassause domeinraad.* Nationaal Archief. Den Haag. 1.08.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder College van Administratie van de Domeinen van Nassau.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN DE POSTERIJEN

Actief van 1 januari 1808 tot 1 april 1811

Het Directoraat-Generaal van de Posterijen verzorgde de brievenpost binnen het koninkrijk en de verzending naar het buitenland. Het rijk werd daartoe verdeeld in vijf arrondissementen met elk een inspecteur die toezicht hield op de postkantoren. De paardenpost trad officieel pas op 1 mei 1810 in werking.

De directeur-generaal van de posterijen werd bijgestaan door een raad van administratie met drie administrateurs en een secretaris-generaal. Hij viel wat de financiën betreft onder verantwoordelijkheid van de Minister van Financiën, voor het overige rechtstreeks onder die van de Koning. De directeur-generaal kon desgewenst de raad van administratie van de posterijen horen, maar was bevoegd zelf te beslissen. De in oktober 1807 benoemde administrateurs meenden echter dat de directeur-generaal alleen zou voorzitten en dat bij meerderheid van stemmen zou worden beslist. De Koning echter besloot op 5 november 1807 dat de volle verantwoordelijkheid berustte bij de directeur-generaal en dat bij verschil van mening de zijne de doorslag zou geven.

De generale secretarie had: a) een bureau van expeditie en b) een bureau, elk met twee commiezen en drie klerken.

Wetgeving

1807 april 17 (Littera N no. 30) no. 2 Koninklijk Decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de wet op de Administratie van de Posterijen, met vaststelling van de tarieven van de brievenporten van de Binnenlandse correspondentie.

1807 oktober 2 no. 26 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van

- een Raad van Administratie voor zowel brieven- als paardenpost, bestaande uit een directeur-Generaal met drie leden.
- 1807 oktober 24 no. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Administratie der Posterijen wordt per 1 januari 1808 opgeheven indien de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Posterijen definitief is vastgesteld.
- 1807 november 5 no. 28 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de stemverhoudingen bij de Administrateurs-Generaal van de Posterijen; administrateurs en inspecteurs zullen het "generaal" weglaten omdat de Directeur-Generaal verantwoordelijk is.
- 1808 februari 23 no. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de Directeur-Generaal van de Posterijen.
- 1809 september 28 nr. 10 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Paardenposterij en vaststelling van de organisatie. Reeds in december 1809 was het duidelijk dat praktische problemen het in werking brengen van een paardenposterij per 1 januari 1810 onmogelijk maakten (2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 899).
- 1810 februari 22 nr. 2 Koninklijk Besluit Lodewijk Napoleon: nadere bepalingen inzake de Paardenposterij.

Archieven

1) *Archieven der posterijen in Holland, 1747-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 3.01.50. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 122-126 indices op de notulen 1752-1810, met 127 een klapper op persoonsnamen voor 1810.

Besluiten: 6-23 minuut-notulen 1795-1810; 40-61 net-notulen 1795-1810.

Correspondentie: 83-121 chronologisch geordende bijlagen bij de notulen 1795-1810.

In 142 en 145-146 registers van ingekomen, respectievelijk uitgaande stukken.

Geheim: 129 en 130 bevatten secrete resoluties uit de periode 1803-1804.

Diversen: Het archief bevat verder onder andere nog expeditielijsten, in advies gehouden stukken, eigendomsbewijzen en stukken inzake het functioneren van de dienst, zowel de betreffende kantoren als de paardenpost en de relaties met het buitenland.

Literatuur

- Brink, E.A.B.J. ten, *Geschiedenis van het Nederlandse postwezen, 1795-1810. Het ontstaan van een rijksdienst onder de Bataafse Republiek en het Koninkrijk Holland*. 's-Gravenhage, 1950.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN DE PUBLIEKE SCHATKIST

Actief van april 1807 tot 1 december 1810.

De Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist disponeerde over de gelden in de kassen van de ontvangers-generaal en betaalde tot 1808 de renten op de publieke schuld en de pensioenen. Hij viel onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Financiën, maar werkte niettemin onmiddellijk samen met de Koning. Voor de uitgaven richtte hij zich naar diens bevelen.

In 1807 was de tweede divisie van het Ministerie van Financiën, de thesaurie, verzelfstandigd tot het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist. Een jaar later werd een deel van het takenpakket ondergebracht bij een afzonderlijk Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld (zie aldaar), dat werd belast met het toezicht op

de ontvangers-generaal van het koninkrijk en met de voldoening van rente en aflossingen en de betalingen van de burgerlijke en militaire pensioenen. Op 1 december 1810 werden de werkzaamheden en al het personeel van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist overgedragen aan de Direction de la Caisse Centrale à Amsterdam (zie aldaar).

De Generale Directie van de Publieke Schatkist bestond uit: 1) secretarie met a) eerste bureau voor de extensie en expeditie van stukken en b) tweede bureau voor de index en het archief; 2) thesaurie met a) eerste bureau voor de registratie van aan de ministers toegestane sommen en de registratie van ordonnanties; b) tweede bureau voor de registratie van contra-ordonnanties en wisselbrieven; c) derde bureau voor de registratie van ontvangst en uitgave van ordonnanties die met contra-ordonnanties worden verrekend; d) vierde bureau voor de week-, maand- en jaarstaten en contraboeken en e) vijfde bureau voor de inspectie van de kantoren-generaal; 3) departement van conversie van de staatsschulden (tot 1808).

Wetgeving

- 1807 november 16 nr. 3 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: instructie voor de Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 993; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 33 ongefolioerd).
- 1808 februari 5 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld, met onthefing van de Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist van de betreffende taken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 263).
- 1808 april 15 nr. 5 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 477).
- 1808 juni 5 nr. 22 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een wijziging in de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 672).
- 1808 juni 30 nr. 35 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een wijziging in de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 672).
- 1809 november 26 nr. 13 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de nadere organisatie van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist (2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 865).
- 1810 november 24 nr. 2 Besluit van de Lieutenant-Général: de Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist draagt per 1 december 1810 zijn werkzaamheden en zijn personeel over aan de directeur van de Centrale Kas (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 143, 545).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist is slechts één pak stukken over de jaren 1809-1810 bewaard gebleven, 1149A.

Voor de volledige beschrijving van het archief zie onder Ministerie van Financiën.

2) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN DE PUBLIEKE SCHULD (EN PENSIOENEN)

Actief van 5 februari 1808 tot 1 december 1810.

In 1808 is uit het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist een nieuw Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld losgemaakt. Dit werd belast met het toezicht op de ontvangers-generaal van het koninkrijk, de voldoening van renten, het doen van aflossingen en de betaling van de burgerlijke en militaire pensioenen. Vanaf 1 november 1808 is ook het voorlopige bureau voor de conversie van de staatsschulden aan dit Directoraat-Generaal toegevoegd. Op 27 januari 1809 werd het beheer van het grootboek van de publieke schuld toegewezen aan de directeur-generaal van de publieke schuld. Op 4 november 1809 besloot de Koning dat de directeur-generaal van de publieke schuld tevens lid zou zijn van de directie van de Amortisatiekas. Op 1 juli 1810 werd de titel gewijzigd in directeur-generaal van de publieke schuld en pensioenen.

Het Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld had aanvankelijk de volgende onderdelen: 1) secretaris-generaal met centraal bureau oproep van alle geconverteerde en ongeconverteerde effecten van de publieke schuld op de kantoren van de ontvangers-generaal en 2) bureau der militaire, burgerlijke en kerkelijke pensioenen. In 1809 trad een wijziging op in de organisatie: 1) centraal bureau registratie en expeditie van *dépêches*, registratie, archieven, leges en zegelgelden; 2) bureau der pensioenen; 3) conversie van de staatsschulden. In de loop van 1809 kwam een afzonderlijk bureau tot stand voor de organisatie van het grootboek van de publieke schuld.

Wetgeving

1808 februari 5 nr. 4	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld, met onthefing van de Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist van de betreffende taken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 263).
1808 april 15 nr. 5	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 477).
1808 mei 16 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 263).
1808 augustus 23 nr. 2	Decreet Lodewijk Napoleon: de Directeur-Generaal van de Publieke Schuld zal een register van de hele schuld opstellen. Houders van kapitalen en interessen ten laste van het Rijk dienen deze te laten registreren (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 763).
1808 augustus 23 nr. 5	Decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de Directeur-Generaal van de Publieke Schuld (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 763).
1808 september 29 nr. 39	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de bureaus voor de conversie van de staatsschulden vallen per 1 november

- 1808 onder de Directeur-Generaal van de Publieke Schuld (2.01.01.07 nr. 554 Groene Index 1808 p. 999).
- 1808 november 9 nr. 72 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een wijziging van de instructie voor de Directeur-Generaal van de Publieke Schuld (2.01.01.07 nr. 554 Groene Index 1808 p. 1061).
- 1809 mei 28 nr. 40 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de bureaus van het grootboek bij het Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 100).
- 1810 juli 1 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: wijziging van de titel van Directeur-Generaal van de Publieke Schuld in Directeur-Generaal van de Publieke Schuld en Pensioenen (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 425).

Archieven

1) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

In dit archief enkele stukken van vóór 1814: 1 onder andere wetten en besluiten afkomstig van het grootboek, 1808-1815; 12 overzichten van aan de Amortisatiekas vervallen stukken, 1810-1816; 13 overzicht van onafgehaalde rentecertificaten 1810-1821; 29-31 ingetrokken effecten 1515-1812; 39 overzicht van het oude grootboek der nationale schuld 1810-1835 en de grootboeken zelf; 67-147 over 1809-1814. 148-385 betreffen de publieke doorlopende schuld, ingedeeld naar rentepercentage, 1812-1814 en 386-412 en 414-437 de publieke aflosbare schuld 1812-1814, eveneens naar rentepercentage. 413 betreft de publieke integrale schuld, 1813-1814. In 1898-1921 de balansen van de verschillende schulden, 1809-1814. 1930-1931 bevatten de Registers van vrijdommen, 1809-1914.

2) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

Hierin 623 processen-verbaal van de directeur-generaal van de publieke schuld inzake het grootboek, 1809-1811, alsmede een aantal andere stukken van diverse aard.

Voor een volledige beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.

Literatuur

- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN DE WATERSTAAT

Actief van 1 februari 1808 tot 1 januari 1809.

In een reorganisatie werd de Algemene Administratie van de Waterstaat (zie aldaar) verder omgevormd tot een centraal geleid Directoraat-Generaal van de Waterstaat. De directeur-generaal van de waterstaat was onafhankelijk van de minister van Binnenlandse Zaken. Hij droeg de verantwoordelijkheid voor zowel de werken in de binnenwateren als de zeewerken, als de bruggen en wegen.

Tot het Directoraat-Generaal behoorden: 1) raad van administratie met twee leden; 2) generale secretarie met a) eerste bureau agenda's, index en archief, b) tweede bureau liquidatie en controle en c) registratie en kopiëring, ordonnanties, generale expeditie; 3) eerste divisie rivier en zeewerken met a) eerste bureau rivierwerken en b) tweede bureau zeewerken; 4) tweede divisie binnenlandse waterstaat, wegen, droogmakerijen enz. met a) eerste bureau binnenlandse waterstaat en wegen, b) tweede bureau droogmakerijen; 5) twee inspecteurs-generaal voor twaalf districten met elk inspecteurs en landmeters en een algemene dienst met een inspecteur, een landmeter en een assistent-landmeter.

Wetgeving

1808 januari 24 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Directoraat-Generaal van de Waterstaat wordt per 1 februari 1808 onafhankelijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, met een Raad van Administratie op dezelfde voet als in 1807 (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 35).
1808 maart 21 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de inspecteur-generaal van de waterstaat (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 357).
1808 maart 22 nr. 3	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de bureaus van de algemene waterstaat (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 357).
1808 maart 30 nr. 47	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de definitieve organisatie van de Administratie van de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 536).
1808 juli 28 nr. 12	Decreet Lodewijk Napoleon: de Directeur-Generaal van de Waterstaat zal regulier aanwezig zijn in de Raad der Ministers. Bij decisie van 2 november 1808 nr. 12 werd dit decreet vervallen verklaard (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 737).
1808 november 2 nr. 12	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Het decreet van 28 juli 1808 inzake de aanwezigheid van de Directeur-Generaal van de waterstaat in de Ministerraad komt te vervallen (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 737).
1808 december 28 nr. 4	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Directoraat-Generaal van de Waterstaat wordt per 1 januari 1809 verenigd met het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 1139; Boogaard, <i>Wetten waterstaat</i> , p. 47).

Archieven

- 1) *Archief van de Directeur-Generaal van de Waterstaat, 1807-1808*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie hierboven, onder Algemene Administratie van de Waterstaat.
- 2) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

Literatuur

- Bosch, A. en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Ven, G.P. van de, "Lodewijk Napoleon en de waterstaat" in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland*

- (1806-1810) (Hilversum, 2006) p. 125-146.
- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
 - Bosch, A., “Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798 -1815” in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.
 - Bonder, H., *De archieven van Inspecteurs en Commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. Den Haag, 1952.
 - Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN JUSTITIE EN POLITIE

Actief van 25 juni 1806 tot 29 juli 1806.

In een decreet van 25 juni 1806 overwoog de Koning dat de Minister van Binnenlandse Zaken al voldoende werkzaamheden had. Daarom benoemde hij een Directeur-Generaal voor de Openbare Eredienst, het Justitiewezen en in het bijzonder de zekerheid des rijks. De directeur-generaal volgde in rangorde op de ministers en had zelf de rang van minister. Al op 4 juli 1807 werd echter besloten het beleid inzake de eredienst weer aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken toe te wijzen.

Het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie had volgens de instructie tot taak de handhaving van de volstreekte onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, uitvoering van alle wetten inzake het justitiewezen, bewaking van de manier van procederen, het doen vervolgen en straffen van misdaden, kennisneming van iedere veroordeling, zorg voor de gevangenen, gelegenheid bieden tot verzoeken om gratie van de doodstraf, vervolging, in overleg met de Minister van Financiën, van alle frauden en contraventies inzake de belastingen en inkomsten van de staat, bescherming van alle inwoners tegen daden van het politiek gezag die strijdig waren met de constitutionele wetten van het koninkrijk. De directeur-generaal kon de Koning voordrachten doen ten aanzien van de rechterlijke organisatie, van bestaande wetten en van de administratie van de politie. Met bijzondere ijver diende hij de zekerheid van het koninkrijk te bewaken. Daartoe mocht hij corresponderen met alle geconstitueerde machten binnen het rijk en aan de Koning middelen voorstellen, maar wel zo dat hij de vrijheid van de ingezetenen en de onafhankelijkheid van de justitie in het oog hield. De directeur-generaal voerde alle besluiten van de Koning inzake de openbare rust en de zekerheid van het rijk uit, waarbij hij de hulp kon inroepen van de directeur-generaal voor de zaken van oorlog. Hij mocht alle verdachte personen provisioneel en civiliter laten arresteren door de bevoegde autoriteiten en op machtiging van de Koning laten ondervragen. In verband met de zekerheid van het rijk kon hij iedereen op vraag-artikelen laten horen door de departementale en plaatselijke overheden of door de gerechtshoven of rechtbanken. De vrijheid van drukpers diende hij te handhaven, maar wel zo dat geen anonieme geschriften werden uitgegeven. Indien in enig werk de maatschappij werd beledigd of de zekerheid van de staat in gevaar gebracht, diende hij verdere verspreiding tegen te gaan en te zorgen dat tegen de uitgever, drukker of schrijver volgens de wetten werd opgetreden. Binnenlandse en buitenlandse paspoorten waren ongeldig zonder visum van de directeur-generaal. De laatste moest ook alle colleges op de hoogte brengen van voor hen belangrijke verkregen informatie. De directeur-generaal diende in het bijzonder te waken over de betrekkingen van vijandige naties met de kusten en de grenzen. In elke grote stad van het koninkrijk en in elke belangrijke haven waar de scheepvaart voor communicatie met de vijand kon worden gebruikt, moest daartoe een commissaris-generaal van politie zijn.

Het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie heeft te kort gefunctioneerd om tot besluitvorming te komen inzake de organisatie.

Wetgeving

- 1806 juni 25 nr. 10 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: aanstelling van drie Directeuren-Generaal, namelijk 1) van Oorlog, 2) van Indië en Koophandel en 3) van Openbare Eredienst, Justitie en zekerheid des Rijks, met rang en bezoldiging van ministers (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 2; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juli 4 nr. 8 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: benoeming van een Minister van Binnenlandse Zaken, onder wie de Eredienst zal blijven vallen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 84. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juli 14 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de Directeur-Generaal van Justitie en Politie. De commissie die deze instructie moest voorbereiden had bij besluit van 10 juli 1806 nr. 31 opdracht gebruik te maken van de Almanac Impérial voor 1806 inzake de Grand Juge en de Ministre de la Police Générale en van gegevens rond een aantal Nederlandse instructies (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 116).
- 1806 juli 29 nr. 46 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Staatssecretarie, het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie en de Generale Directie van Koophandel en Koloniën worden verheven tot Ministerie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 139, 230; De volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).

Archieven

Zie onder Ministerie van Justitie en Politie.

Literatuur

- Verburg, M.E., *Geschiedenis van het Ministerie van Justitie*. Deel I, 1798-1898. Den Haag, 1994.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN OPENBAAR ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Actief van 22 januari 1807 tot 14 oktober 1807.

Het Directoraat-Generaal van het Openbaar Onderwijs en Wetenschappen viel onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken. De directeur-generaal bracht echter de Koning rechtstreeks mondeling verslag uit zo vaak dat nodig was.

De directeur-generaal ging zich, ofschoon zijn werkerrein ruim was omschreven, onmiddellijk bezighouden met voorstellen tot herinrichting van de universiteiten. Toen de daartoe ingestelde commissie in september 1807 rapport had uitgebracht, is het directoraat al snel samengevoegd met dat van schone kunsten.

Wetgeving

- 1806 november 20 nr. 13 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van Directoraten-Generaal van Dijken, Bruggen en Wegen, van de Posterijen voor brieven en paarden, en van Kunsten en Wetenschappen (de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).

- 1807 januari 22 nr. 56 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van een Directoraat-Generaal van Openbaar Onderwijs en Wetenschappen (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 209; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 14 ongefolieerd).
- 1807 maart 18 nr. 25 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: uitgave van Jaarboeken der wetenschappen en schone kunsten in het Koninkrijk Holland onder de regering van Lodewijk Napoleon (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 209).
- 1807 oktober 14 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Directoraten-Generaal van Schone Kunsten en van Onderwijs en Wetenschappen worden verenigd tot een Directoraat-Generaal van Wetenschappen en Kunsten (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 498, 770; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 30).

Archieven

Archief van de Directeur-Generaal van openbaar onderwijs en der wetenschappen. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar. Bewaard gebleven is 897, de minuut-notulen met relatieven van januari tot oktober.

Literatuur

- Pots, R., *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland.* Nijmegen, 2000.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN SCHONE KUNSTEN

Actief van 22 januari 1807 tot 14 oktober 1807.

Het Directoraat-Generaal van Schone Kunsten viel onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken. De directeur-generaal bracht echter de Koning direct mondeling verslag uit zo vaak dat nodig was.

Tot de taken van de directeur-generaal behoorde blijkens het decreet van 22 januari 1807 onder andere het oppertoezicht op het koninklijk museum en op de musea en kabinetten in de departementen, het speuren binnen het rijk naar de beste meesters in alle kunsten, het voorzitterschap van een op te richten academie van schone kunsten, toewijzing aan nationale schilders van onderwerpen, waarna het beste stuk van vaderlandse geschiedenis een prijs zou ontvangen, en het uitloven van velerlei andere prijzen. Verder werden onder andere in Parijs en Rome acht kwekelingen onderhouden, is een journal der schone kunsten uitgegeven en kwam er een tekenschool.

Wetgeving

- 1807 januari 22 nr. 66 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: inzake de schone kunsten, tevens instructie voor de Directeur-Generaal van Schone Kunsten (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 162, 214; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 14 ongefolieerd)
- 1807 januari 22 nr. 57 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van een Directoraat-Generaal van Schone Kunsten (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 214; de volledige tekst van het Decreet in 2.01.01.07 nr. 56).
- 1807 maart 18 nr. 25 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: uitgave van Jaarboeken der wetenschappen en schone kunsten in het Ko-

- 1807 oktober 14 nr. 2 ningrijik Holland onder de regering van Lodewijk Napoleon (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 209).
 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Directoraten-Generaal van Schone Kunsten en van Onderwijs en Wetenschappen worden verenigd tot een Directoraat-Generaal van Wetenschappen en Kunsten (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 498, 770; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 30).

Archieven

Archief van de Directeur-Generaal van Schone Kunsten. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.
 Bewaard gebleven is 898, minuut-notulen met relatieven, januari - oktober 1807.

Literatuur

- Pots, R., *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland.* Nijmegen, 2000.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN WETENSCHAPPEN EN KUNSTEN

Actief van 14 oktober 1807 tot september 1811.

Het Directoraat-Generaal van Wetenschappen en Kunsten viel vanaf 2 februari 1808 expliciet onder verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken. Bij decreet van 2 februari 1809 werd de directeur-generaal verplicht zijn rapporten via de minister aan de Koning te doen toekomen. Het Directoraat werd op 31 december 1810, in tegenstelling tot het Ministerie van Binnenlandse Zaken, voorlopig gecontinueerd.

Tot de organisatie behoorde alleen een secretaris (secrétaire-archiviste).

Wetgeving

- 1807 oktober 14 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Directoraten-Generaal van Schone Kunsten en van Onderwijs en Wetenschappen worden verenigd tot een Directoraat-Generaal van Wetenschappen en Kunsten (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 498, 770; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 30).
- 1809 februari 2 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Directeur-Generaal van Wetenschappen en Kunsten zal werken met de Minister van Binnenlandse Zaken en via hem aan de Koning rapporteren (2.01.01.07 nr. 555, Groene index 1809 p. 41).
- 1810 december 31 nr. 4 Besluit Lieutenant-Général: Meerman blijft Directeur-Generaal van Wetenschappen en Kunsten, met de archivischef de bureau, de inspecteur-generaal van het schoolwezen, de directeur van het museum en de twee onderbibliothecarissen en anderen (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 300).

Archieven

Archief van de Directeur-Generaal van Wetenschappen en Kunsten. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.
Besluiten en correspondentie: 899 minuut-notulen en uitgaande brieven oktober - december 1807 en januari - april 1808; 900-905 minuut-notulen en uitgaande brieven

mei 1808 - september 1811; 906-911 Ingekomen stukken oktober 1807 - september 1811, met achterin correspondentie betreffende Nederlandse kunstenaars in Parijs en Rome.

Literatuur

- Pots, R., *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland*. Nijmegen, 2000.

DIRECTORAAT-GENERAAL VOOR DE ZAKEN VAN DE INDIËN, DE KOOPHANDEL EN KOLONIËN *Actief van 25 juni 1806 tot 29 juli 1806.*

In een decreet van 25 juni 1806 stelde de Koning dat door de verdeling van het bestuur van de koloniën over twee Raden de eenheid van beleid ontbrak. Hij verving ze door een Directoraat-Generaal voor de Zaken der Indiën en van de Koophandel. De directeur-generaal volgde in rang onmiddellijk op de ministers, en had zelf de rang van minister. Bij decreet van 6 juli 1806 werd bepaald dat de Raad voor de Aziatische Bezittingen en Etablissementen en de Raad voor de Amerikaanse Bezittingen en Etablissementen nog zouden blijven functioneren met en onder bevel van de directeur-generaal totdat een nieuwe organisatie tot stand was gekomen.

Bij de voorlopige instructie werd het gehele beleid inzake de koloniën aan de directeur-generaal opgedragen. De benoemingen die tot dan toe in Nederland werden gedaan, diende de directeur-generaal voor te bereiden door de voordracht van een of meer personen, waaraan de Koning bij de benoeming overigens niet gebonden was. Voorlopige benoemingen in de koloniën van enig gewicht moesten door de directeur-generaal aan de Koning worden voorgelegd om diens welnemen te horen. Alle correspondentie met de koloniën verliep via de directeur-generaal. Zaken van aanbelang echter diende hij ter beslissing aan de Koning voor te leggen.

Bij voorlopige instructie van 12 juli 1806 werd eveneens bepaald dat de directeur-generaal zou worden bijgestaan door een kamer van koophandel met drie leden te Amsterdam voor Oost-Indië en een kamer van rekening te Den Haag voor West-Indië. Deze kamers waren onder verantwoordelijkheid van de directeur-generaal belast met het financiële beleid, de koophandel en de verkoop van waren.

In Oost-Indië had Holland Kaap de Goede Hoop en Ceylon reeds verloren. In 1806 waren wel onder andere Java, Madoera, de buitengewesten, Kanton en Deshima in Nederlands bezit. In West-Indië behoorden de Benedenwindse Eilanden en de kust van Guinée nog tot het Koninkrijk. Suriname was in 1804 door de Engelsen veroverd en de Bovenwindse eilanden vielen ten prooi aan Fransen, Spanjaarden en Engelsen.

Wetgeving

1806 juni 25 nr. 10	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: aanstelling van drie Directeuren-Generaal, namelijk 1) van Oorlog, 2) van Indië en Koophandel en 3) van Openbare Eredienst, Justitie en zekerheid des Rijks, met rang en bezoldiging van ministers (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 2; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juli 6 nr. 1	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Aziatische en de Amerikaanse Raad zullen werkzaam zijn onder verantwoordelijkheid van de Directeur-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en de Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 115; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).

- 1806 juli 12 nr. 8 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van een provisionele instructie van de Directeur-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en de Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p.115; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 juli 29 nr. 46 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Staatssecretarie, het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie en de Generale Directie van Koophandel en Koloniën worden verheven tot Ministerie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 139, 230; De volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).

Archieven

Zie onder Ministerie van Koophandel en Koloniën.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.

DIRECTORAAT-GENERAAL VOOR DE ZAKEN VAN OORLOG

Actief van 25 juni 1806 tot 29 juli 1806.

Het Directoraat-Generaal voor de Zaken van Oorlog bestuurd en beheerde de landmacht. De Koning had besloten de vele, uiteenlopende werkzaamheden die de landmacht en de marine betroffen, niet samen te brengen in één organisatie. Daarom werd een directeur-generaal voor de zaken van oorlog aangesteld, die in rang onmiddellijk op de ministers volgde, maar zelf ook de rang van minister had.

De organisatie van dit Directoraat-Generaal is in de korte periode van zijn bestaan formeel niet gewijzigd ten opzichte van het Secretariaat van Staat van Oorlog van 1805. Wel werd op 18 juli 1806 de administratie herzien. Na opheffing van het Commissariaat voor de Franse troepen en het Bureau van Betaling van de Hollandse armée is toen één administratie van oorlog ingericht. Daarnaast kwam op dezelfde datum het Depot-Generaal van Oorlog tot stand (zie aldaar).

Wetgeving

- 1806 juni 19 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Pijman wordt provisioneel belast met de portefeuille Zaken van Oorlog, "dadelijk met ons werkzaam" (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 85; 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juni 25 nr. 10 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: aanstelling van drie Directeuren-Generaal, namelijk 1) van Oorlog, 2) van Indië en Koophandel en 3) van Openbare Eredienst, Justitie en zekerheid des Rijks, met rang en bezoldiging van ministers (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 2; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juli 18 nr. 29 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van een Depot-Generaal van Oorlog (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 85, 208; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
- 1806 juli 18 nr. 44 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de administratie van Oorlog, opheffing van het Commissariaat van de Franse troepen en van het Bureau van betaling van de Hollandse armée (2.01.01.07

- nr. 550 Groene Index 1806 p. 85, 164, 211; de volledige tekst van het decreet in 2.01.01.07 nr. 3).
- 1806 juli 29 nr. 49 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: verheffing van het Directoraat-Generaal van Oorlog tot Ministerie (de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).

Archieven

Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Oorlog.

Literatuur

- Ringoir, H., *Hoofdofficieren der infanterie van 1568 tot 1813*. 's-Gravenhage, 1981.
- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813)*. Den Haag, 1979.
- Ringoir, H., *Nederlandse generaals van 1568 tot 1940*. 's-Gravenhage, 1981.
- Gabriëls, J., "Een militair op de troon? Koning Lodewijk Napoleon en de strijdkrachten" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) 230-241.

GENDARMERIE

Actief van 6 februari 1807 tot 1810.

De Gendarmerie, als onderdeel van de landmacht, handhaafde de orde en de uitvoering van de wetten in het Koninkrijk, in het bijzonder ter beveiliging van de grenzen, het platteland, de grote wegen en de kusten.

De Gendarmerie zou bestaan uit vier escadrons van twee compagnieën, het eerste eskader aan de Hollandse kust, het tweede in 's Hertogenbosch, het derde in Deventer en Arnhem, het vierde in Friesland, Groningen en Oost-Friesland. Bepaald werd dat de Gendarmerie op Franse voet zou worden georganiseerd. De feitelijke samenstelling van het Corps Gendarmerie is te vinden in de Koninklijke Almanakken.

Op 6 oktober 1809 werd besloten de omvang van de Gendarmerie terug te brengen tot één eskadron te Amsterdam, met behoud van naam, uniform en bezoldiging.

Wetgeving

- 1807 februari 6 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van vier eskaders Gendarmerie (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 265; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 15 ongefolieerd).
- 1807 februari 26 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van het reglement voor het corps Gendarmerie (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 265; de volledige tekst van het Decreet in 2.01.01.07 nr. 16 ongefolieerd).
- 1809 september 7 nr. 2 Decreet Lodewijk Napoleon: opheffing van de Gendarmerie. Vorming van één eskadron politiewacht te paard te Amsterdam (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 52).
- 1809 oktober 6 nr. 9 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Verkleining van de Gendarmerie tot één eskadron te Amsterdam, met behoud van naam, uniform en bezoldiging (2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 746).

Archieven

Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Oorlog.

Literatuur

- *Koninklijke Almanak voor den jare 1807.* Den Haag.
- *Koninklijke Almanak voor den jare 1808.* Amsterdam.
- *Koninklijke Almanak voor den jare 1809.* Amsterdam/Den Haag.

HOF VAN REKENINGEN VAN HET KONINKRIJK HOLLAND

Actief van 26 juni 1809 tot 31 december 1811.

Het Hof van Rekeningen controleerde de overheidsuitgaven, inclusief het grootboek van de publieke schuld dat in deze periode werd ingericht.

Het Hof was samengesteld uit een eerste voorzitter, zaakverzorger des Konings, zes voorzitters en zes leden of rekenmeesters, met een algemeen geheimschrijver.

Het Hof van Rekeningen werd in zes kamers verdeeld: a) secretariaat en archivering; b) controle op de staatsuitgaven; c) grootboek; d) rekeningen ontvangers-generaal; e) vereffening achterstallen; f) rekeningen van de koloniën.

Vanaf eind juni 1809 tot aan de vaststelling van de definitieve organisatie was het Hof werkzaam op basis van de instructie van de voormalige Nationale Rekenkamer.

Bij het keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 inzake het reglement voor de Hollandse departementen kreeg het Hof van Rekeningen tot 1 januari 1812 de tijd om de liggende rekeningen af te handelen.

Wetgeving

1808 maart 7 nr. 4	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Oprichting en samenstelling van een Hof van Rekeningen (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 197).
1809 juni 26 nr. 11	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Hof van Rekeningen werkt voorlopig op dezelfde instructie als de Nationale Rekenkamer (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 500).
1809 augustus 19 nr. 11	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Hof van Rekeningen (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 500).
1809 september 27 nr. 21	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de bureaus van het Hof van Rekeningen (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 617).
1810 oktober 18 nr. 6043	Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. Titel I Art. 1, Het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande bestaat uit: 1) Een Gouverneur-Général, grand dignitaire de l'Empire; 2) Een conseiller d'État Intendant-Général des Finances et de l'Intérieur; 3) Een Maître des Requêtes belast met de waterstaat, dijken, polders en wegen; 4) Een Maître des Requêtes Directeur van de centrale kas; 5) Een Maître des Requêtes Directeur-Principal van de douane; 6) Een Directeur de la Dette Publique (vorming van een Grand Livre de la Dette Publique Hollandaise); 7) Een Directeur de la Police. Het grondgebied werd verdeeld in

- zeven departementen, namelijk Zuiderzee, Bouches-de-la-Meuse, Issel-Supérieur, Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems Oriental. De Departementen Bouches-de-l'Escaut en Bouches-du-Rhin bleven rechtstreeks onder Frans bestuur (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345- 389 volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVII p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; volledige tekst Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1811 november 29 Keizerlijk decreet: opheffing van het Hof van Rekeningen van het koninkrijk Holland; oprichting van een Commissie vervangende het Hof van Rekeningen in Holland voor één jaar (Buist, *Voorlopers*, p. 155. Niet in het *Bulletin des Lois*).

Archieven

- 1) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799- 1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.
Voor een beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.
- 2) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie onder Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld.

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Buist, M.G., 'De Bataafse voorlopers, 1799-1813' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders. *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s-Gravenhage, 1989) p. 131-156.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR (2)

Zie hoofdstuk 3.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR IN HOLLAND

Actief van 16 juli 1810 tot 28 februari 1811

Inhoudelijk en organisatorisch was de Hoge Militaire Vierschaar in Holland de voortzetting van de Hoge Militaire Vierschaar (voor het Koninkrijk Holland). De sententies werden nu gewezen in naam van de Keizer.

Wetgeving

- 1810 juli 16 no. 2 Besluit van de Lieutenant-Général: naamswijziging van de Hoge Militaire Vierschaar in Hoge Militaire Vierschaar in Holland.
- 1810 december 22 no. 1 Besluit van de Lieutenant-Général: de Hoge Militaire Vierschaar in Holland zet de werkzaamheden voort tot de installatie van het Keizerlijk Gerechtshof.

Archieven

1) *Archief van de colleges belast met de hoge militaire rechtspraak, 1795-1811.*

Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Uitvoerend Bewind, Hoge Militaire Vierschaar (1).

Literatuur

- Graaff, H.H.A. de, *De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de bevels-verhoudingen bij de landmacht, 1795-1955.* 's-Gravenhage, 1957.

HOOG HERALDIEK COLLEGE

Actief van 1 oktober 1809 tot juli 1810.

Op 22 april 1809 kwam de wet op de constitutionele adel tot stand. Het Hoog Heraldiek College werd pas een half jaar later ingesteld en, naast de ministers, belast met de uitvoering van het koninklijk besluit inzake de statuten voor de adel van 1 oktober 1809. Begin 1810 echter werd Lodewijk Napoleon door de Keizer gedwongen de wet inzake de constitutionele adel te vernietigen. Op 1 maart 1810 zijn ook de statuten voor die adel ingetrokken. Het Hoog Heraldiek College kreeg nu tot taak te rapporteren hoe de Nederlandse adel in overeenstemming kon worden gebracht met de Franse regelingen. Daartoe mocht het in vertrouwelijke correspondentie treden met de Hollandse ambassadeur in Parijs. Bij keizerlijk decreet van 26 augustus 1811 nr. 7185 werden personen uit Hollande, die in het bezit waren van feodale titels, in de gelegenheid gesteld vóór 1 januari 1813 nieuwe titels van het Keizerrijk aan te vragen.

Het Hoog Heraldiek College bestond uit een president, een grootmeester van wapenen en een groot-kanselier der titels. De president zou jaarlijks worden benoemd door de Koning.

Het bureau bestond uit een secretaris, een klerk en een bode.

Wetgeving

1809 oktober 1 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de statuten voor de adel van het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 350. De volledige tekst van het koninklijk besluit gedrukt in: <i>De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden</i> ('s-Gravenhage, 1966) 158-162).
1809 oktober 1 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Hoog Heraldiek College, met bepalingen over de samenstelling en de werkzaamheden (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 350; gedrukt in: <i>De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden</i> ('s-Gravenhage, 1966) 158-162).
1809 oktober 2 nr. 736	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: benoeming van een president van het Hoog Heraldiek College (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 736).
1809 november 21 nr. 736	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een nadere verklaring van de statuten van de constitutionele adel inzake de rang en zitting van de edelen in de verschillende colleges (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 736; gedrukt: <i>De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden</i> ('s-Gravenhage, 1966) 163).
1810 maart 1 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: buiten werking

- stelling van de statuten van de constitutionele adel. Het Hoog Heraldiek College zal rapporteren om de adel in overeenstemming te brengen met de Franse regelingen (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 89; Gedrukt in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden* ('s-Gravenhage, 1966) p. 164).
- 1810 april 25 nr. 23 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: organisatie van het bureau van het Hoog Heraldiek College (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 89).
- 1811 augustus 26 nr. 7185 Keizerlijk decreet: personen uit onder andere Holland met feodale titels zijn tot 1 januari 1813 in de gelegenheid titels van het Keizerrijk aan te vragen (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 387 p. 512-513 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 512-513 volledige tekst).

Archieven

Archief van het Hoog Heraldiek College. Hoge Raad van Adel, Den Haag. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief van het Hoog Heraldiek College is gedeponereerd bij de Hoge Raad van Adel. Het beslaat één pak en maakt onderdeel uit van het archief van de Hoge Raad van Adel (J.C. Kort en E.J. Wolleswinkel, *Het archief van de Hoge Raad van Adel (1809) 1914-1984*. 's-Gravenhage, 2006).

Literatuur

- Beelaerts van Blokland, M.A., "Adelsbeleid en adelsrecht vóór 1813" in: *De Hoge Raad van Adel. Geschiedenis en werkzaamheden* ('s-Gravenhage, 1966) 1-54.

HOOG NATIONAAL GERECHTSHOF

Actief van 25 augustus 1806 tot 16 juli 1810.

De constitutie van het Koninkrijk Holland van 7 augustus 1806 bepaalde dat ministers van staat en leden van de administratieve raden alleen voor het Hoog Nationaal Gerechtshof mochten verschijnen als zij werden aangesproken vanwege de uitoefening van hun taken. Eveneens was dit Gerechtshof competent voor ambtsmisdrijven van de leden van het Wetgevend Lichaam, van de ministers van staat, van de leden van de Staatsraad en van de hoge ambtenaren van staat. Het Nationaal Gerechtshof oordeelde verder over alle actiën waarin de staat werd gedaagd. De Vergadering van Hun Hoog Mogenden kon, op voordracht van de Koning, in het algemeen belang het Hoog Nationaal Gerechtshof aanschrijven de behandeling van een zaak waarin de staat, gemenelandscolleges, ontvangers, rentmeesters of anderen werden betrokken, voor bepaalde of onbepaalde tijd te schorsen. Als Hun Hoog Mogenden niet vergaderden, mocht de Koning een provisionele aanschrijving doen. Bovendien oefende het Hoog Nationaal Gerechtshof toezicht uit op de gerechtshoven en rechtbanken en kon het vonnissen en handelingen die in strijd waren met de wet en de vorm van rechtspleging schorsen en vernietigen. Verder was bij het Hoog Nationaal Gerechtshof beroep mogelijk van alle vonnissen in zaken die in eerste instantie hadden gediend voor de Departementale Gerechtshoven. Ook verleende het Gerechtshof surseance van betaling en sureté de corps. Het Hof werkte nog steeds volgens de instructie van 18 februari 1802.

Het Hoog Nationaal Gerechtshof telde een president en acht leden. Het Wetgevend Lichaam verkoos de leden uit een nominatie door het Hoog Nationaal Gerechtshof van drie personen, maar de aanstelling was niet voor het leven. Voor het vellen van definitieve vonnissen werd in de Algemene Bepalingen van 7 augustus

1806 een quorum van twee derden van de leden voorgeschreven.

De organisatie bestond uit een procureur-generaal, door de Koning gekozen uit een nominatie van drie personen door het Hoog Nationaal Gerechtshof, een griffier en een substituut-griffier.

Wetgeving

- 1802 februari 10 Besluit van het Wetgevend Lichaam: vaststelling van de instructie voor het Nationaal Gerechtshof (2.01.01.07 nr. 542, Groene Index 1802 p. 105. Exhibitum bij het Staatsbe-wind 12 februari 1810 nr. 10a).
- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).
- 1806 augustus 7 nr. 6 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: wet met bepalingen inzake het koninklijk wapen, de vlag, de Staatsraad, de Rekenkamer, het Wetgevend Lichaam en het Nationaal Gerechtshof (de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd; Bannier, *Grondwetten*, p. 173-174; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 686-687).
- 1806 augustus 25 Besluit Nationaal Gerechtshof: naar aanleiding van de constitutie wordt de titel Hoog Nationaal Gerechtshof van het Koninkrijk Holland aangenomen (2.01.10.02 nr. 177 Index (Hoog) Nationaal Gerechtshof 1806 - 1807, ongepagi-neerd, onder G Geregts-hof).
- 1810 juli 16 nr. 2 Decreet Lieutenant-Général: het Hoog Nationaal Gerechts-hof zal voortaan de titel voeren van Keizerlijk Gerechtshof in Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 245).

Archieven

1) *Archief van het Nationaal Gerechtshof, 1802-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.10.02. Digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 3, onder Nationaal Gerechtshof.

Literatuur

- Bauwens, E.C.G., *Het Nationaal Gerechtshof 1802-1811*. Amsterdam, 1997.
- Boven, M.W. van, "Een Nederlandse rechtspraak onder een Franse koning. De reorganisatie van de rechterlijke macht onder het bestuur van Lodewijk Napoleon" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 192-200.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.

KABINET VAN DE KONING VAN HOLLAND

Actief van 1 juli 1806 tot 1 juli 1810.

Het Kabinet van de Koning maakte deel uit van het huis van de Koning en viel onder de verantwoordelijkheid van de grootkamerheer. Tot de taken van het Kabinet behoorde de ondersteuning van de particuliere correspondentie van de Koning, de uitvaardiging van zijn particuliere bevelen, zogeheten kabinetsorders, en het beheer over zijn archief en collecties.

Op het Kabinet waren civiele ambtenaren van het koninklijk huis werkzaam. Op 1 juli 1806 werd bepaald dat de eerste secretaris van het Kabinet zich zou bezighouden met de particuliere correspondentie met de ministers en met de buitenlandse correspondentie. Hij diende een register van uitgaande brieven bij te houden en een afzonderlijk register van de correspondentie van de Koning met de Keizer. De Koning opende de brieven, waarna de eerste secretaris deze ontving.

Daarnaast was er een *secrétaire des commandements*. Hij hield zich bezig met de politie, voornamelijk het toezicht op de kranten in het rijk. Hij diende de Koning deze kranten geliasseerd ter hand te stellen, voorzien van commentaar op woordelijk vertaalde belangrijke passages. Verder werd een secretaris van de Koning belast met de particuliere correspondentie, handschriften en zakelijke eigendommen. Hij werkte in het bureau van de eerste secretaris en kon hem ook assisteren. Een andere secretaris diende samen met een *commies* geschriften te vertalen, met name alle verzoekschriften. Verder was er een secretaris voor de archieven van het Kabinet, de bibliotheek en de landkaarten.

Een algemene bibliothecaris werd belast met het toezicht op de Koninklijke Bibliotheek in het paleis en op de bibliotheek in Saint-Leu-la-Fôret, het Franse particuliere bezit van de Koning, en met het opstellen van catalogi. Het decreet van 18 juli 1806 droeg ook het beheer van en het toezicht op de Koninklijke Staatscourant op aan de secretaris des *commandements*, maar dit is snel overgegaan op de *Secrétarie van Staat*.

Vanaf 24 mei 1809 bestond er een personele unie van de functies van eerste secretaris van de Koning en secretaris van de Koninklijke *Secrétarie*. De koninklijke auditeurs voerden diensten uit ten behoeve van het Kabinet van de Koning. In 1808 en 1809 werden ook twee personen als *conseiller du Cabinet* aangesteld, naast *ad-junct*-secretarissen. Vanaf 1808 was er tevens een *bureau militaire et topographique* en een *dessinateur du cabinet*.

Wetgeving

1806 juli 1 nr. 7	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Kabinet des Konings 9 (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 186 (de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juli 18 nr. 31	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake de taken van het Kabinet des Konings tijdens de afwezigheid van de Koning (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 186; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
1810 juli 2	Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: de eerste secretaris van het Kabinet des Konings en de secretaris archivist ter Koninklijke <i>Secrétarie</i> komen onder orders van de Provisionele Raad van Regentschap (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 438).

Archieven

- 1) *Archives du Cabinet de Louis Bonaparte Roi de Hollande*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE). Voor de beschrijving van dit archief zie onder Koning Lodewijk Napoleon.
- 2) *Papiers Sénégro*. Archives Nationales. Parijs 112 AP. Baron de Sénégro was grand-Maître van Lodewijk Napoleon 1806-1807. Het archief bevat stukken inzake de administratie van het huis des Konings.
- 3) *Papiers Caulaincourt*. Archives Nationales. Parijs 95 AP. Voor de beschrijving van dit archief zie onder Koning Lodewijk Napoleon.

Literatuur

- Christiaans, P.A., “In dienst des konings; de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon” in: L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn en F.J. van Rooijen, *Tussen vrijheidsboom en oranjewimpel. Bijdragen tot de geschiedenis van de periode 1795-1813* (Rotterdam, 1995) p. 511-534.
- Dainville-Barbiche, S. de, *Archives du Cabinet de Louis Bonaparte roi de Hollande (1806-1810). Inventaire des articles AF IV 1719 à 1832*. Paris, 1984.

KONING VAN HOLLAND, LODEWIJK NAPOLEON

Actief van 5 juni 1806 tot 1 juli 1810.

Bij proclamatie van 5 juni 1806 aanvaardde Lodewijk Napoleon het koningschap over Holland. Hij regeerde tot 7 augustus van dat jaar op basis van het tractaat van alliantie met Frankrijk van 24 mei 1806, de daarbij behorende constitutionele wetten en de staatsregeling van 1805, in zoverre deze niet met de constitutionele wetten in strijd was. Deze wetten bepaalden dat de Koning bij uitsluiting de volle uitoefening van de regering had, en alle nodige macht om de uitvoering en eerbiediging van de wetten te verzekeren. Hij begaf dezelfde burgerlijke en militaire ambten en bedieningen als destijds de Raadpensionaris. In naam van de Koning werd recht gesproken. Ook had hij het recht gratie, abolitie of remissie van straf te verlenen, na de leden van het Nationaal Gerechtshof in geheime rade te hebben gehoord. De feitelijke uitvoering van het algemeen bestuur werd toevertrouwd aan vier door de Koning te benoemen ministers van staat, namelijk een Minister van Buitenlandse Zaken, een Minister van Zee- en Landmacht, een Minister van Financiën en een Minister van Binnenlandse Zaken.

Lodewijk Napoleon liet zo snel mogelijk de tekst voor één constitutie ontwerpen. Op 7 augustus 1807 werd deze constitutie van het koninkrijk Holland van kracht. De alliantie tussen Frankrijk en Holland stipuleerde dat de leden van het regerende huis van Holland persoonlijk ondergeschikt zouden blijven aan de wetgeving inzake de keizerlijke familie van Frankrijk. De constitutie van augustus 1807 bepaalde dan ook dat de Koning van Holland “altoosdurend groot dignitaris van het Keizerrijk” zou zijn onder de titel ‘connétable’ (art. 22). De monarchie was erfelijk (art. 19) en de persoon van de Koning onschendbaar (art. 20).

De taken van de Koning werden geformuleerd in artikel 26: “De Koning heeft bij uitsluiting en zonder restrictie de volle uitoefening der regeering en van alle magt, benodigd om de uitvoering der Wetten van den Staat te verzekeren en dezelve te doen eerbiedigen”. Hij vroeg de Staatsraad consideratiën en advies over zodanige zaken als hij zou goedvinden. De Koning kon wetsontwerpen alleen aan de vergadering van Hun Hoog Mogenden voordragen, nadat hij de Staatsraad daarover had gehoord. De Koning benoemde de ministers en bepaalde hun werkzaamheden, benoemde de groot officieren van het rijk en de leden van de Staatsraad. Verder was de Koning opperhoofd van de vloot en het leger, stelde hij een aantal ambassadeurs, ambtenaren, rechters en rekenmeesters aan, alsmede de procureurs-generaal bij de Departementale Gerechtshoven. De Koning waakte over de veiligheid van de staat, de nakoming van de wetten, de ongestoorde rechtspleging en de hoge politie in burgerlijke en kerkelijke zaken. Alle traktaten en overeenkomsten met vreemde mogendheden werden door de Koning bekrachtigd en als wetten afgekondigd nadat ze aan de vergadering van Hun Hoog Mogenden waren meegedeeld. De Koning bestuurde bij uitsluiting de koloniën en had verder onder andere het opperbestuur over de geldmiddelen. Ook bepaalde hij de plaats waar het gouvernement zou residieren. Hij had het recht van gratie, abolitie en remissie, te verlenen nadat hij de leden van het Nationaal Gerechtshof in geheime raad had gehoord. De Koning opende en sloot de zittingen van het Wetgevend Lichaam. Concept-wetten

werden daar namens de Koning ingediend door een commissie uit de Staatsraad. De grondwet bepaalde verder dat de wet werd vastgesteld door samenstemming van de Koning en het Wetgevend Lichaam. De Koning kon in sommige gevallen worden gemachtigd het wetgevend gezag alleen uit te oefenen.

Lodewijk Napoleon deed op 1 juli 1810 afstand van zijn koninklijke waardigheid ten gunste van zijn zoon Napoleon Lodewijk, en droeg overeenkomstig de constitutie het regentschap op aan Koningin Hortense. De Raad van Regentschap bestond voorlopig uit de ministers die de minderjarige Koning zouden begeleiden tot de komst van de Koningin. De laatste verbleef echter in Frankrijk. Keizer Napoleon liet bij missive van 9 juli 1810 aan de Provisionele Raad van Regentschap weten geen genoegen te nemen met de afstand van de koninklijke waardigheid door Lodewijk Napoleon. Op 10 juli 1810 verenigde de Keizer bij decreet het Koninkrijk Holland met het Franse Keizerrijk.

Naast de Ministers van Staat, wier aantal en werkzaamheden door de Koning werd bepaald, stonden een aantal groot-officieren van het rijk, namelijk de maarschalken van Holland, de kolonels-generaal en de civiele groot-officieren van de kroon. De Koning beschikte voor zijn eigen bestuurlijke administratie over het Kabinet van de Koning (zie aldaar), over auditeurs en over boden, in samenwerking met de Staatsraad en met de Staatssecretarie.

De hofhouding bestond uit het Huis van de Koning en het Huis van de Koningin (zie onder Koningin van Holland), het Huis der kinderen van Hunne Majesteiten met een gouvernante en het Militaire Huis van de Koning met een generale staf en regimenten en corpsen in verschillende samenstelling.

Tot het Huis van de Koning behoorden, in wisselende indelingen in secties: 1) de dienst van de groot-kamerheer (grand chambellan) met de kamerheren, het Kabinet van de Koning (zie afzonderlijk), de aalmoezenier (premier aumônier), de groot ceremoniemeester (grand maître des cérémonies), de gouverneur van het paleis en later ook de directeur de la musique met zijn musici; 2) de dienst van de groot-maarschalk (grand maréchal), met onder andere de préfets en adjudants du palais, de keuken en het huishoudelijk personeel; 3) de dienst van de opperstalmeester (grand écuyer) met onder andere de stalmeesters, de gouverneur en de leermeesters van de pages en de pages; 4) de dienst van de opperjagermeester (grand veneur) met onder andere vanaf 1807 jachtofficieren in de afzonderlijke departementen; 5) de dienst van de thesaurier-generaal van de kroon.

Vanaf 1807 kwamen hierbij nog: 5) de service distinct met de administrateur général des biens en France, de kanselier (chancelier du roi) en onder andere de aides de camp; 6) een geneeskundige dienst (service de santé) met een aantal geneesheren, chirurgijnen en apothekers; 7) de dienst van de intendant-generaal (intendant général) met onder anderen de intendant, de architecten en de inspecteur, administrateurs en ontvangers van de koninklijke domeinen.

In 1808 werd ook de Koninklijke Secretarie (zie aldaar) aan het huis des Konings toegevoegd. Eveneens in dat jaar werd een raad van het koninklijk huis (Grand Conseil d' Administration) ingesteld, bestaande uit de kanselier, de intendant-generaal, de thesaurier-generaal en twee jaarlijks te benoemen andere officieren van het huis en een jaarlijkse raad van alle groot-officieren ter vaststelling van begroting en generale rekening.

Wetgeving

1806 mei 24

Tractaat van Parijs met Frankrijk, met constitutionele wetten voor het Koninkrijk Holland. Het tractaat werd op 28 mei 1806 geratificeerd door het Groot Besogne van Ministers, Staatsraad en Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1, ongefolieerd, geïnsered in besluit van 9 juni 1806 (gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 157-160; 160-163).

- 1806 juni 5, Parijs Proclamatie Lodewijk Napoleon: aanvaarding van de regering op basis van het tractaat tussen Frankrijk en het Bataafse Gemenebest. Het tractaat van 24 mei 1806 werd samen met de ratificatie en de constitutie op 10 juni 1806 nr. 1 en 2 in de vergadering van Hun Hoog Mogenden aangeboden door minister van Marine Verhuell (Groene Index 1806 p. 7, 50; 2.01.01.07 Groene Index 1806 p. 1, 4. Bannier, *Grondwetten*, p. 569-570).
- 1806 juni 9 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle Secretarissen van Staat, Algemene secretarissen en ambtenaren worden gecontinueerd. In feite waren Verhuell en Gogel op 5 juni 1806 in Parijs door Lodewijk Napoleon tot minister benoemd (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1).
- 1806 juni 10 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vervanging in alle publieke akten van de term Bataafse Republiek door Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1).
- 1806 juni 19 nr. 18 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle adressen, rekensten en dergelijke moeten worden toegezonden aan de Koning of aan zijn écuyer van de dag (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 12; 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juni 24 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: akten van het koninkrijk Holland zijn 1) decreten, 2) besluiten, 3) disposities of renvoyaen (op rapporten en rekensten) en 4) bevelen (officiële correspondentie van de koning via zijn kabinet). De akten werden in het decreet als volgt omschreven: 1) Decreten betreffende de voornaamste voorwerpen van administratie, en de aanstellingen; 2. Besluiten, welke zaken van minder gewicht, of partiële belangen betreffen; 3) Dispositiën of renvoyaen, welke op de rand van alle rapporten of requesten gesteld worden en 4) De bevelen of officiële correspondentie met onze onderscheiden ministers, of secretaris van Staat, welke direct van het Koninklijk Kabinet worden verzonden. Bij Koninklijk Besluit van 30 september 1806 nr. 8 werd besloten alleen de aanstellingen van ministers, van grootofficieren, van Hunne Hoog Mogenden, van staatsraden en van luitenant-generaals te water en te lande nog bij decreet te verrichten. De overige werden besluiten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 (Koninkrijk) p. 271); 2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juni 30 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle verzoeken en adressen van Gerechtshoven, Departementale Besturen of andere geconstitueerde machten toe te zenden aan de betreffende minister of directeur-generaal, ter presentatie aan de Koning (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 125; de volledige tekst van het Besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juli 1 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake en instructie voor de Thesaurier-Generaal van de Kroon (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 186. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 6 ongefolieerd).
- 1806 juli 10 nr. 35 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen voor de duur van de afwezigheid van de Koning. Op iedere maandag dienden door een auditeur van de staatsraad alle

- rapporten van ministers die een finaal besluit vereisen aan de koning te worden toegezonden, zodat hij een besluit kan nemen. Het lid van de Staatsraad dat belast zou worden met het houden van audiëntie in naam van de Koning moest alle adressen en vorderingen, alsmede de korte inhoud van de rekesten aan de koning toezenden. Tijdens de afwezigheid van de Koning kan de Staatsraad geen vergaderingen houden, maar de secties kunnen hun werkzaamheden voortzetten. De presidenten van de secties zullen de resultaten daarvan via de Minister Secretaris van Staat doorzenden aan de Koning. Leden van de Staatsraad mogen de residentie niet verlaten zonder goedkeuring van de Minister Secretaris van Staat. Dagelijks zullen de Minister Secretaris van Staat en de grootmaarschalk van het paleis in onderling overleg een koerier zenden teneinde alles wat nodig is over te brengen. In buitengewone gevallen zijn de ministers, de president van Hun Hoog Mogenden, de gouverneur van Den Haag en de grootmaarschalk van het paleis bevoegd buitengewone koeriers te zenden. Generaal Michaud is in afwezigheid van de Koning commandant en chef over de Franse armée [in het koninkrijk]. De commandant van de troepen in de residentie brengt de Koning iedere dag verslag uit via de grootmaarschalk van het paleis (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 186; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).
- 1806 augustus 7 nr. 6 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: wet met bepalingen inzake het koninklijk wapen, de vlag, de Staatsraad, de Rekenkamer, het Wetgevend Lichaam en het Nationaal Gerechtshof. De volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd; Bannier, *Grondwetten*, p. 173-174; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 686-687).
- 1806 september 30 nr. 8 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alleen benoemingen van ministers, grootofficieren, Hun Hoog Mogenden, staatsraden en luitenants-generaal worden als decreet opgemaakt, de overige in de tweede klasse van de besluiten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 271; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 7 ongefolieerd).
- 1806 oktober 1 nr. 1 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: bepalingen voor de reis van de Koning, die onder andere door de Minister Secretaris van Staat zal worden vergezeld. art. 1 de Minister Secretaris van Staat vergezelt de Koning; art. 2 Rapporten van ministers en alle andere dépêches worden overgebracht door gewone koeriers die om de andere dag uit de residentie vertrekken; art. 3 Indien de ministers het nodig oordelen kunnen ze hun dépêches door een auditeur van de Staatsraad aan de Koning doen toekomen; art. 4 De auditeur zal dan eerst bij de overige ministers informeren of er meer moet worden overgebracht; art. 5 Alles wat op de

- koninklijke audiënties wordt ingediend gaat naar de secretaris-generaal van de Staatssecretarie, die renvoyaen aan ministers zelf uitvoert en de overige stukken met de eerste koerier meegeeft; art. 6 De Staatsraad vergadert niet, maar de secties zetten hun werkzaamheden voort. De resultaten daarvan worden verzonden via de Staatssecretarie; art. 7 Een aantal functionarissen krijgt recht koeriers te zenden, via de commandant van het paleis. De gouverneur van de residentie zendt de koning om de andere dag rapport; art. 8 Noch de ministers noch de secties van de Staatsraad onderhouden onderling enig contact tenzij de Koning dat gelast; art. 9 De minister van oorlog, die tevens waarnemend gouverneur van de residentie is, zal voortdurend met de Koning en met de commandant te Zeist corresponderen; art. 10 Verzoeken om gratie voor ter dood veroordeelden worden door de minister van justitie met advies van het Nationaal Gerechtshof aan de Koning toegezonden; art. 11 Dagelijks houdt de minister van oorlog de Koning op de hoogte van recrutering en formatie van troepen op de nieuwe voet; art. 12 In buitengewone gevallen zendt de commandant van het paleis een koerier (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 253; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 8).
- 1806 oktober 4 nr. 30 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepaling van het aantal auditeurs, hetzij bij de Koning, hetzij bij de Staatsraad, op twaalf, met omschrijving van de werkzaamheden van de auditeurs bij de Koning (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 385).
- 1806 oktober 4 nr. 32 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake de afwezigheid van de Koning. art. 1 De minister secretaris van staat zal tot nader order in Den Haag blijven; art. 2 Alle instanties verzenden hun stukken aan de Koning via de Minister Secretaris van Staat; art. 3 Indien de samenkost van twee of meer ministers nuttig wordt geacht en de tijd niet toelaat een en ander aan de Koning voor te leggen, is de Minister Secretaris van Staat gemachtigd zich daarover met de betreffende ministers te verstaan; art. 4 Bij het rijzen van de geringste vrees voor een aanslag van de vijand op een van de havens, zal de minister van Marine zich daar onmiddellijk heen begeven, ten einde het commando op zich te nemen. Dat van de landmacht ligt bij de commandant in Zeist en dat over troepen in binnenlandse dienst bij de minister van Oorlog; art. 5 De ministers van binnenlandse zaken en van oorlog brengen verslag aan de Koning uit over de vorming van een gewapende burgerwacht. art. 6 De Minister Secretaris van Staat kan de auditeurs in de residentie taken opdragen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 415; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 8).
- 1806 november 25 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Een maandelijks te benoemen lid van de Staatsraad fungeert als rekestmeester-generaal, houdt iedere week audiëntie en behandelt met de auditeurs van de Staatsraad de rekesten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 491; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).

- 1806 december 7 nr. 1 Decreet van Lodewijk Napoleon inzake de grootofficieren van de Kroon, namelijk drie maarschalcken van Holland, vijf kolonels-generaal en de burgerlijke grootofficieren (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 526).
- 1807 mei 20 nr. 2 Decreet van Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake de publieke administratie in afwezigheid van de Koning op het Loo (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 244; de volledige tekst van het decreet in 2.01.01.07 nr. 22 ongefolieerd).
- 1807 mei 21 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de De Ministers van Marine, Oorlog, Buitenlandse Zaken en Justitie en politie opgedragen de Koning tijdens zijn afwezigheid dagelijks al het nieuws te rapporteren (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 244).
- 1807 mei 21 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Staatsraad komt in afwezigheid van de Koning zo nodig dagelijks bijeen onder voorzitterschap van de Minister van Binnenlandse Zaken. Drie zittingen per week worden gewijd aan het crimineel wetboek (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 603; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 22 ongefolieerd).
- 1807 mei 28 Littera N (Geheim) Decreet Lodewijk Napoleon (geheim): Instelling van een Ministerraad (2.01.01.07 Groene Index 1807 p. 654, 660, genoemd in besluit 4 juni 1807 nr. 1 van de Raad van Ministers. 2.01.01.07 nr. 565 Secreet register p. 67. Gedrukt: Van Raalte, p. 20-22).
- 1807 september 8 nr. 31 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de secretaris-generaal en de chef de bureau van het departement van de jacht (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 815; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 28).
- 1807 oktober 28 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake contact tussen de Koning in Utrecht en het Gouvernement daar en in Den Haag. De Staatsraad vergadert driemaal per week onder presidium van Minister van der Heim, die aan Z.M. rapporteert (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 837; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 31).
- 1807 december 5 nr. 1 Koninklijk dedcreet Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de Ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de Minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert. De volledige inhoud van dit zeer lange decreet is hier in onderdelen weergegeven (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd).
- 1807 december 11 nr. 5 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Minister Secretaris van Staat mag op rekesten aan de Koning het antwoord in het Nederlands geven, maar wel zeer exact. Hij moet daarvan een afzonderlijk register bijhouden (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1062; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 34 ongefolieerd).
- 1807 december 20 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vanaf 1 januari 1808 moeten alle rapporten, rekeningen en correspondenties van alle administraties met de Koning en onderling in

- de nationale taal worden gesteld (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1062; de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 35).
- 1810 juli 1 nr. 27 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: proclamatie met kennisgeving aan het volk van de open brieven van afstand door Lodewijk Napoleon (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 103; Bannier, *Grondwetten*, p. 572).
- 1810 juli 1 nr. 26 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: troonsafstand door Lodewijk Napoleon ten gunste van Napoleon Louis, onder regentschap van koningin Hortense, bijgestaan door een Raad van Regentschap. Lodewijk Napoleon deed afstand van zijn koninklijke waardigheid ten gunste van zijn zoon Napoleon Lodewijk, en bij zijn ontstentenis ten behoeve van zijn jongere zoon Karel Lodewijk Napoleon, en droeg overeenkomstig de constitutie het regentschap op aan de Koningin. De Raad van Regentschap bestond voorlopig uit de ministers die de minderjarige koning zouden begeleiden tot de komst van de Koningin (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 103, 434; Bannier, *Grondwetten*, p. 570-571).
- 1810 juli 9 nr. 5754 Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Titel I art. 1 La Hollande est réunie à l'Empire; art. 2 La ville d' Amsterdam sera la troisième ville de l'Empire; art. 3 La Hollande aura six sénateurs, six députés au Conseil d' État, vingt-cinq députés au Corps Législatif, et deux juges à la Cour de Cassation; art. 4 [Alle militairen blijven in dienst op keizerlijk brevet]; Titel II De l'administration en 1810 art. 5 Le duc de Plaisance, architrésorier de l'Empire, se rendra à Amsterdam, en qualité de notre Lieutenant-Général. Il présidera le Conseil des Ministres, et aura l'expédition des affaires. Ses fonctions cesseront au 1 janvier 1811, époque à laquelle l'administration française entrera en exercice; art. 6 Tous les fonctionnaires publics, de quelque classe qu' ils soient, sont confirmés dans leurs emplois. Titel III Des Finances art. 7 [per 1 januari 1811 zullen de Franse belastingen worden ingevoerd]; art. 8 [onder andere: tiercering]; art. 9 Les douanes existant sur les frontières, autres que celles de France, seront organisées par les soins de notre directeur général des douanes. Les douanes hollandaises y seront amalgamées. [De douanegrens tussen Frankrijk en Holland zal per 1 januari 1811 worden opgeheven]; art. 10 [over koloniale waren]; Titel IV art. 11 Il y aura à Amsterdam une administration spéciale présidée par un de nos conseillers d' état, laquelle aura la surveillance et les fonds nécessaires pour pourvoir aux réparation des digues, des polders et autres travaux publics; Titel V art. 12 [Het Wetgevend Lichaam zal een commissie van vijftien leden naar Parijs zenden] 'pour former un conseil, dont l'objet sera de régler définitivement tout ce qui est relatif aux dettes publiques et communales, et concilier les principes de la réunion avec les localités et les intérêts du pays' (*Bulletin des Lois* série IV deel XIII nr 299 p. 1- 4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).

- 1810 augustus 18 Keizerlijk decreet: opheffing van het Huis des Konings en het Huis van de Koningin per 1 september 1810. ExhIBITum 22 augustus 1810 nr. 1 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 465. 2.01.01.08 nr. 8 Gewaarmerkte kopie van het keizerlijk decreet. Niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*).
- 1810 december 13 nr. 6164 Senatus consulte: vaststelling apanage voor Lodewijk als Prins van Frankrijk (*Bulletin des Lois* serie IV deel XIII nr. 331 p. 563-565 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 264-264 volledige tekst).

Archieven

1) *Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

2) *Archief van de commissie van onderstand voor de noodlijdenden door de watersnood*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07 nrs. 660-667.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

3) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

4) *Série AF IV Secrétairerie d'État Impériale*. Archives Nationales. Parijs. EGF digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Voor de algemene beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 7, onder Keizerrijk, Keizer van Frankrijk, Napoleon. Tot het archief behoort ook het volledige archief van het kabinet van Lodewijk Napoleon, dat door Keizer Napoleon in juli 1810 onmiddellijk is geconfisqueerd (zie hieronder).

5) *Archives du Cabinet de Louis Bonaparte Roi de Hollande. Archives Nationales. Paris*. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Het archief van Lodewijk Napoleon werd na zijn aftreden en de inlijving bij Frankrijk al op 22 juli 1810 verzegeld naar Parijs verzonden. Na inspectie door Keizer Napoleon, die er enkele stukken uit heeft laten lichten en enkele andere heeft laten verbranden, is het geheel toegevoegd aan het archief van de secrétairerie d'État impériale. De signaturen maken dan ook deel uit van de doorlopende nummering van dit grote archief. Door de confiscatie geeft het archief naast de neerslag van gedane werkzaamheden ook een dwarsdoorsnede van lopende zaken. Vandaar dat zich in het archief van het kabinet ook stukken zijn gestrand, die eigenlijk behoren tot het archief van de Koninklijke Secretarie.

Nu de zeer uitgebreide inventaris via twee invalshoeken raadpleegbaar is op internet, is er van afgezien een eigen uitgebreide beschrijving te geven. De hoofdbestanddelen zijn persoonlijke papieren van de koning, correspondentie en rapportage tussen Lodewijk Napoleon en de staatsraad, zijn ministers, andere hoogwaardigheidsbekleders en militairen. Daarnaast is er diplomatieke correpondentie. Een ander belangrijk deel betreft de registratie van decreten en besluiten en koninklijke boodschappen aan het Wetgevend Lichaam. Daarnaast bevat het archief staten, lijsten en rapportages inzake vrijwel alle beleidsterreinen.

6) *Série M Dépôt de la guerre Sous-Série 1M Mémoires et reconnaissances (M.R.)* Service historique de la Défense/ Armée de Terre. Vincennes.

In de bibliotheek van de Service historique de la Défense bevinden zich in de reeks MR een aantal handschriften, afkomstig uit het Franse dépôt de guerre. Voor Nederland van belang is het onderdeel Mémoires et Reconnaissances, Reconnaissances militaires, Pays Étrangers. Dit onderdeel bevat statistieken uit 1808-1810, topografische gegevens en militaire rapporten. Vermoedelijk zijn ze, gezien de uiterlijke kenmerken en signaturen, deels afkomstig van het Nederlandse depot-generaal van oorlog en deels uit het archief van het Kabinet van Lodewijk Napoleon (zie ook de

inventaris Cabinet de Louis Napoléon).

7) *Archief van het civiele huis van Lodewijk Napoleon (1806-1810)*. Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Omschreven als fragment archieven. Getypte inventaris M.J. van Lennep, 1954. Hiervan is een exemplaar opgenomen in de niet-gedigitaliseerde versie van de archieven van het kroondomein en de hofhouding van Koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813, Nationaal Archief, Den Haag, toegang 2.01.25 (zie hieronder).

Het betreft stukken die zijn aangetroffen in het koninklijk paleis te Amsterdam en geïnventariseerd in 1953. Behalve verspreide stukken inzake de verschillende services van het huis des konings bevat het ten eerste een flink deel van het archief van de thesaurier-generaal van de kroon, met name vanaf 1807. Een ander deel bevindt zich in het Nationaal Archief in Den Haag, in de archieven van het kroondomein en de hofhouding van Koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813, toegang 2.01.25. Substantiële onderdelen van dit deel van het archief van de thesaurier-generaal van de kroon zijn: 1) de correspondentie; 2) de journalen met acquitten; 3) staten van uitgaven; 4) staten van het personeel.

Een tweede onderdeel wordt gevormd door stukken afkomstig van de directeur du mobilier, met vele gegevens over de inrichting van de paleizen, met name het koninklijk paleis in Amsterdam. Hierop sluit het onderdeel van het archief dat afkomstig is van de chef du mobilier de la couronne de Hollande en van de intendant van het keizerlijk paleis te Amsterdam van 1810 tot 1813 goed aan. Ook hierin bevinden zich veel inventarissen, ook van de andere paleizen.

Een derde onderdeel wordt gevormd door het archief van de trésorier-général de la couronne, 1810-1813, waaronder voornamelijk financiële administratie.

8) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bestaat uit een overzicht van de lijsten 14 tot 18 die behoorden bij een overdracht van archieven uit Franse archieven aan het algemeen rijksarchief op 22 juli 1861. De stukken inzake de trésorier-général van de kroongooderen in Holland zijn een schenking van de familie Snouckaert van Schauburg.

Het eerste onderdeel betreft het archief van de kanselier van het huis des konings, het tweede onderdeel het archief van de intendant-generaal van het huis des konings (waaronder de kroondomeinen), het derde onderdeel het archief van de intendant van de keizerlijke kroongooderen in Holland, het vierde onderdeel het archief van de trésorier-général van de kroongooderen in Holland en een supplement. De onderdelen worden afzonderlijk beschreven.

9) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813, betreffende de Kanselier van het Huis des konings*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief heeft een zeer gevarieerde inhoud. De plaatsingslijst maakt er nog geen duidelijk onderscheid in. De voornaamste onderdelen zijn:

- 1) de registratie van de koninklijke decreten en besluiten (1-18).
- 2) verballen en correspondentie van het (grand conseil) d' administration (19, 20, 28-10).
- 3) journalen, correspondentie en dossiers van de chancelier. Het verbaal van de decreten en besluiten van juni 1806 - november 1807, dat aan de kanselarij toebehoorde, een aanwinst uit 1887, is ondergebracht in het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon (toegang 2.01.01.07), vermoedelijk omdat het niet kon worden toegevoegd aan het archief van het kabinet van Lodewijk Napoleon.
- 4) stukken die door de koning aan de kanselier zijn opgestuurd, waaronder het proces verbaal van het overlijden van prins Napoléon Charles, de organisatie van een service de santé, financiële stukken, staten van in Utrecht aangekochte huizen, en stukken inzake de schouwburgen van Den Haag, Utrecht en Amsterdam.

10) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813, betreffende de Intendant-Generaal van het Huis des Konings.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Volgens de plaatsingslijst (zie algemene beschrijving van het archief) bevat het archief:

- 1) registratie van koninklijke decreten en besluiten;
- 2) stukken met betrekking tot de civiele lijst;
- 3) correspondentie en rapportages van de intendant-generaal;
- 4) rekestten aan de Koning om aanstellingen, steun of gratificaties;
- 5) financiële stukken;
- 6) stukken inzake het onderhoud van de paleizen en van het hôtel des pages, ontwerpen en bestekken.

11) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813, betreffende de Intendant-Generaal van de domeinen van de kroon.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De plaatsingslijst (zie algemene beschrijving van het archief hierboven) geeft een overzicht van alle registraties en financiële stukken inzake de kroondomeinen en van de correspondentie van de intendant-generaal. Het betreft domeinen in Breda en andere delen van Noord-Brabant, rond Borculo, rond Dieren en Huissen, op Het Loo, bij Amelisweerd, en in Soest en omgeving. Een afzonderlijk onderdeel is gewijd aan de domeinen in Oost-Friesland.

12) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813. Supplement.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het supplement bevat volgens de plaatsingslijst (zie algemene beschrijving van het archief) stukken onder andere:

- 1) een catalogus van de bibliotheek van het keizerlijk paleis te Amsterdam;
- 2) portefeuilles met quitanties van uitgaven ten behoeve van het koninklijk huis 1806-1810, soms gespecificeerd volgens de verschillende services;
- 3) stukken inzake een lening op de domeinen in Oost-Friesland van 1808;
- 4) dozen met koopbrieven en transporten van door Lodewijk Napoleon aangekocht onroerend goed in Amsterdam, Haarlem (waaronder de koopbrief van paviljoen Welgelegen), Utrecht (ter plekke van en in de omgeving van het toekomstige paleis) en Leiden (weeshuis).
- 5) stukken inzake de grand veneur.

13) *Archief van de intendance van het koninklijk paleis te Amsterdam, 1808-1970.* Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

14) *Archief van de intendance van het koninklijk paleis en domein Het Loo, 1806-1970.* Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zie de gedrukte inventaris van Pennings.

15) *Archief van de opperjagermeester van koning Lodewijk Napoleon als intendant van de Jacht.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.26.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief van de opperjagermeester bevat behalve correspondentie en stukken inzake de reglementering van de jacht vooral aanvragen voor jachtvergunningen, stukken inzake de registratie van zwanendriften, eendenkooien en duiventillen en andere stukken inzake het toezicht op de jacht en de binnenvisserij.

16) *400 AP Archives Napoléon.* Archives Nationales. Parijs. EGF en ESF. Digitaal raadpleegbaar: (PDF; EGF ook database EGERIE).

Algemene beschrijving: In de Série AP Archives Personnelles et Familiales bevindt zich 400 AP. Archives Napoléon. De 220 stukken zijn geordend per familielid met hun gezin.

Speciaal van belang voor Koningin Hortense: 25-79 betreffen Lodewijk Napoleon, Hortense en hun zonen. In de État sommaire des fonds worden de aantallen en de cor-

respondenten genoemd. Voor de periode tot 1810 zijn vooral van belang: 400 AP 25, de correspondentie van Napoleon met Lodewijk Napoleon en Hortense 1804-1815; 400 AP 32 brieven van vorsten en van beroemde personen aan Hortense 1806-1830; 400 AP 33 onder andere brieven van Lodewijk Napoleon aan Hortense 1799-1831; 400 AP 34 onder andere brieven van Lodewijk Napoleon aan generaal Oudinot, hertog van Reggio, april - juni 1810, die Hollande zou gaan bezetten; 400 AP 35 onder andere brieven van Hortense aan haar hofdame De Broc, 1806-1812; 400 AP 36 en 37, aantekeningen van Lodewijk Napoleon over allerlei zaken en de memoires van Hortense.

17) *Papiers Caulaincourt*. Archives Nationales. Parijs 95 AP.

EGF IV, p. 163 Auguste-Jean-Gabriel, comte de Caulaincourt (1777-1812) was Grand Écuyer van Lodewijk Napoleon. In zijn papieren een correspondentie van Lodewijk Napoleon met verschillende sovereinen. Alleen met toestemming in te zien.

18) *Collectie Van Velde van Melroy*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.006.47. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Betreft J.B.R. van Velde de Melroy, de aalmoezenier van Lodewijk Napoleon.

19) *Collectie Snouckaert van Schauburg*. Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

20) *Collectie Dumonceau*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.56. Digitaal raadpleegbaar.

Betreft onder andere Jean-Baptiste Monceau, de militair.

Literatuur

- Roelevink, J., ‘‘Cette grande inertie qu’ on rencontre sans cesse dans la marche des affaires’’. Lodewijk Napoleon als wetgever en uitvoerder’’ in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 177-191.
- Dainville-Barbiche, S. de, *Archives du Cabinet de Louis Bonaparte roi de Hollande (1806-1810). Inventaire des articles AF IV 1719 à 1832*. Paris, 1984.
- Wichers, L., *De regeering van Koning Lodewijk Napoleon 1806-1810. Grootendeels naar oorspronkelijke en onuitgegeven bescheiden bewerkt*. Utrecht, 1892.
- Pennings, L.J.A., *Inventaris van de archieven van de intendance van het koninklijk paleis en domein Het Loo 1806-1971* (1975). Den Haag, 1998.
- Meeuwse, K., red., *Lodewijk Napoleon. De Hollandse jaren. Een reis door het leven van onze eerste koning*. Uithoorn, 2008.
- Gabriëls, J., ‘‘Een militair op de troon? Koning Lodewijk Napoleon en de strijdkrachten’’ in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) 230-241.
- *Decreten en besluiten van Zijne Majesteit de Koning van Holland van 9 juni 1806 tot 30 december 1807*.
- Munck, Chr. de, *Lodewijk Napoleon koning van Holland. Een miskende Bonaparte*. Zutphen, 1997.
- Rietbergen, P.J., *Lodewijk Napoleon, Nederlands eerste koning 1806-1810*. Amersfoort/Brugge, 2006.
- *Verzameling van notificaties, publicaties, enz. van den secretaris van staat der Bataafsche Republiek, van den Koning van Holland, keizerlijke decreten enz. van 2 november 1806-14 november 1810*. 6 dln.
- Ruller, S. van, *Genade voor recht. Gratieverlening aan ter dood veroordeelden in Nederland 1806-1870*. Amsterdam, 1987.
- Bonaparte, L., *Documens historiques et réflexions sur le gouvernement de la Hollande*. 3 dln. Bruxelles, 1820.
- Christiaans, P.A., ‘‘In dienst des konings; de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon’’ in: L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn en F.J. van Rooijen, *Tussen vrijheidsboom en oranjewimpel. Bijdragen tot de geschiedenis van de periode 1795-1813* (Rotterdam, 1995) p. 511-534.

- Dubosq, A., *Louis Bonaparte en Hollande d' après ses lettres* (1806-1810). Parijs, 1911.
- Rocquain, F., *Napoléon Ier et le roi Louis d' après les documents conservés aux Archives Nationales*. Parijs, 1875.
- Spaans-Van der Bijl, T., *Lodewijk Napoleon, koning van Holland. Vredesvorst in een tijd van geweld*. Zaltbommel, 1967.
- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796* (1796-1849). Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Rem, P. en G. Sanders, *Lodewijk Napoleon. Aan het hof van onze eerste koning, 1806-1810*. Zutphen, 2006.
- *Verzameling van wetten van Zijne Majesteit den Koning van Holland, mitsgaders publicatiën, decreten en notificatiën van hoogstedeszelfs ministers, gebragt onder behoerlijke boeken, titelen en afdeelingen, en beginnende met den komst van Zijne Majesteit tot den throon*, 8 dln, Amsterdam, J. Allart, 1809-1810.

KONING VAN HOLLAND, NAPOLEON LOUIS

Van 1 juli 1810 tot 12 juli 1810.

Op 1 juli 1810 deed Lodewijk Napoleon afstand van de troon ten gunste van zijn oudste zoon, Napoleon Louis. Omdat deze minderjarig was, traden de regels omtrent het regentschap in werking. De eerst aangewezen regentes, Koningin Hortense, was niet in het Koninkrijk aanwezig en werd daarom uit Frankrijk opgeroepen. Zij wilde echter de zaak eerst aan de familie voorleggen. Intussen werd op 2 juli een Provisionele Raad van Regentschap ingesteld. Een commissie uit de ministers begroette op 4 juli de nieuwe Koning op het paviljoen Welgelegen te Haarlem, waar zijn vader hem had achtergelaten. Op 12 juli 1810 werd kennisgenomen van een brief van 9 juli 1810 van de Keizer aan de Provisionele Raad van Regentschap, waarin deze meedeelde geen genoegen te nemen met de troonsafstand van Lodewijk Napoleon. In het bijgaande keizerlijke decreet werd Holland bij Frankrijk ingelijfd.

Wetgeving

1810 juli 1 nr. 27	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: proclamatie met kennisgeving aan het volk van de open brieven van afstand door Lodewijk Napoleon (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 103; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 572).
1810 juli 1 nr. 26	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: troonsafstand door Lodewijk Napoleon ten gunste van Napoleon Louis, onder regentschap van koningin Hortense, bijgestaan door een Raad van Regentschap. Lodewijk Napoleon deed afstand van zijn koninklijke waardigheid ten gunste van zijn zoon Napoleon Lodewijk, en bij zijn ontstentenis ten behoeve van zijn jongere zoon Karel Lodewijk Napoleon, en droeg overeenkomstig de constitutie het regentschap op aan de koningin. De raad van regentschap bestond voorlopig uit de ministers die de minderjarige koning zouden begeleiden tot de komst van de Koningin (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 103, 434; Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 570-571).
1810 juli 2 nr. 1	Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: Constitutie van een Provisionele Raad van Regentschap, bestaande uit de aanwezige ministers, in afwachting van de komst van de Koningin (2.01.01.07 nr. 557 2.01.01.07 nr. 557

- 1810 juli 2 nr. 3 Groene Index 1810 p. 434. Bannier, *Grondwetten*, p. 573).
Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: besluit tot proclamatie van de constitutie van een Provisionele Raad van Regentschap na kennisgeving aan het Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 434).
- 1810 augustus 18 Keizerlijk decreet: opheffing van het Huis des Konings en het Huis van de Koningin per 1 september 1810. Exhibitum 22 augustus 1810 nr. 1 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 465. 2.01.01.08 nr. 8 Gewaarmerkte kopie van het keizerlijk decreet. Niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*).

Archieven

Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810.
Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

KONINGIN VAN HOLLAND, HORTENSE

Actief van 5 juni 1806 tot 10 juli 1810.

Koningin Hortense, geboren Hortense Eugénie Cécile de Beauharnais, en stiefdochter van Keizer Napoleon vanwege zijn huwelijk met Joséphine de Beauharnais, verzegelde aanvankelijk haar man naar Nederland, maar vertrok om velerlei redenen al snel weer naar Frankrijk. Daar verbleef zij voor het overgrote deel van de periode van het Koningschap.

Het Huis van de Koningin bestond uit een dame d' honneur honoraire, dames du palais (honoraire), kamerheren, écuyers, een secrétaire des commandements en een gouvernante des princes met sous-gouvernante.

Wetgeving

- 1806 mei 24 Tractaat van Parijs met Frankrijk, met constitutionele wetten voor het Koninkrijk Holland.
Het tractaat werd op 28 mei 1806 geratificeerd door het Groot Besogne van Ministers, Staatsraad en Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1, ongefolieerd, geïnserieerd in besluit van 9 juni 1806 (gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 157-160; 160-163).

Archieven

400 AP Archives Napoléon. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESF. Digitaal raadpleegbaar: (PDF; EGF ook database EGERIE).

Algemene beschrijving: In de Série AP Archives Personnelles et Familiales bevindt zich 400 AP. Archives Napoléon. De 220 stukken zijn geordend per familielid met hun gezin.

Speciaal van belang voor Koningin Hortense: 25-79 betreffen Lodewijk Napoleon, Hortense en hun zonen. In de État sommaire des fonds worden de aantallen en de correspondenten genoemd. Voor de periode tot 1810 zijn vooral van belang: 400 AP 25, de correspondentie van Napoleon met Lodewijk Napoleon en Hortense 1804-1815; 400 AP 32 brieven van vorsten en van beroemde personen aan Hortense 1806-1830; 400 AP 33 onder andere brieven van Lodewijk Napoleon aan Hortense 1799-1831; 400 AP 34 onder andere brieven van Lodewijk Napoleon aan generaal Oudinot, hertog van Reggio, april - juni 1810, die Holland zou gaan bezetten; 400 AP 35 onder

andere brieven van Hortense aan haar hofdame De Broc, 1806-1812; 400 AP 36 en 37, aantekeningen van Lodewijk Napoleon over allerlei zaken en de memoires van Hortense.

Literatuur

- Hanoteau, J., *Mémoires de la reine Hortense*. 2 dln. Parijs, 1927.
- Christiaans, P.A., "In dienst des konings; de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon" in: L.A.F. van Waalwijk van Doorn en F.J. van Rooijen, *Tussen vrijheidsboom en oranjewimpel. Bijdragen tot de geschiedenis van de periode 1795-1813* (Rotterdam, 1995) p. 511-534.

KONINKLIJKE MUNT TE UTRECHT

Actief van 1 januari 1807 tot 31 december 1810.

Tot 1806 waren in Nederland een aantal afzonderlijke Munten in werking. Lodewijk Napoleon bepaalde in september 1806 dat er één Munt in het koninkrijk zou zijn, een Koninklijke Munt te Amsterdam. De Utrechtse Munt was echter het beste toegerust, zodat dit ook de plaats van vestiging van de Koninklijke Munt werd. In 1811 werd deze Munt onderdeel van de Administration des monnaies (zie aldaar).

De essayeur-generaal viel onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Financiën. In Utrecht werkten een muntmeester, waardijns en adjunct-waardijns, een essayeur, een stempelsnijder, muntgezellen en overig personeel.

Wetgeving

- 1806 september 17 nr. 18 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: er zal één muntgebouw zijn te Amsterdam; de overige worden per 31 december 1806 gesloten. Met praktijkbepalingen ten aanzien van de muntslag (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 95; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 7 ongefolieerd).
- 1807 februari 12 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de nieuwe Koninklijke Hollandse munt (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 14; de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 15 ongefolieerd).
- 1808 februari 18 nr. 38 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: wijziging van de instructie van de Koninklijke Hollandse munt (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 325).

Archieven

1) *Archief van de essayeur-generaal van 's rijks Munt*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.33. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 15, Journaal van de essayeur-generaal van 1803-1812.

Correspondentie: 1-13 Alle in- en uitgaande stukken, gerangschikt op datum.

Literatuur

- Beek, M.L.F. van der en A.A.J. Scheffers, *Gedrukte muntplakaten uit de Bataafse tijd. dl. 1 Landelijke en provinciale overheden*. Utrecht, 2003.
- Luijt, J. en M. Houtman, *Personeel aan de Munt van Utrecht 1579-1806*. Utrecht [1999].
- Bondam, J.K., "Archief van den Essayeur-Generaal van 's Rijks Munt" in: *Inventarissen van 's Rijks Archieven III* (1930) p. 40-41.

KONINKLIJKE ORDE VAN DE UNIE

Actief van 14 februari 1807 tot 18 oktober 1811.

Bij decreet van 12 december 1806 had Lodewijk Napoleon twee orden opgericht, de Orde van de Unie en de Koninklijke Orde van Verdiensten. Napoleon protesteerde tegen deze gang van zaken. Op 13 februari 1807 werden de orden verenigd tot een nieuwe orde onder de naam Koninklijke Orde van Holland. Op 23 november 1807 is deze naam weer gewijzigd in Koninklijke Orde van de Unie.

In Amsterdam richtte Napoleon op 18 oktober 1811 de *Ordre Impérial de la Réunion* op, waarmee tegelijkertijd onder andere de Koninklijke Orde van de Unie werd opgeheven. Van vervanging is in zoverre geen sprake dat de oud-leden zelf moesten verzoeken om benoeming in de *Ordre Impérial*.

De Koninklijke Orde van de Unie telde dertig grootkruisen, vijftig commandeurs en een wisselend aantal ridders. Er vonden echter boventallige benoemingen plaats. De achtereenvolgende formele regelingen spoorden niet met de werkelijke benoemingen en aantallen.

De Koning was chef, grootmeester en stichter van de orde. De Orde had een kapittel waarin de grootmeester, de groot-kanselier, de groot-thesaurier, met twee andere leden, zitting hadden. De Raad van Administratie van de Orde bestond uit drie leden.

De orde had een secretaris, een redenaar, een historiograaf en een secretaris-archivist.

Wetgeving

1806 december 12 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Orde van de Unie en een Koninklijke Orde van Verdiensten. Reeds bij wet van 13 februari 1807 werden beiden orden verenigd als Koninklijke Orde van Holland. Zie ook Schutte, <i>De orde van de unie</i> (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 154; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 11 ongefolieerd).
1806 december 16 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een reglement voor de Orde van de Unie en de Koninklijke Orde van Verdiensten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 154; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 12 ongefolieerd).
1806 december 26 nr. 10	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Raad van Administratie van de Koninklijke Orde van Verdiensten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 576; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 12 ongefolieerd).
1806 december 26 nr. 9	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: scheiding van de functies van grootkanselier en groot-thesaurier van de Orde van Verdiensten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 576).
1807 februari 14 Littera P	Decreet Lodewijk Napoleon (secretet): vereniging van de Orde van de Unie en de Orde van Verdiensten tot de Koninklijke Orde van Holland (2.01.01.07 nr. 65 Secretet register p. 51. In Nederlandse vertaling gedrukt bij Schutte, <i>Orde van de Unie</i> , p. 34).
1808 augustus 14 nr. 1	Decreet Lodewijk Napoleon: wijziging aantal ridders van de Orde van de Unie naar vijfhonderd (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 575).
1812 maart 3 nr. 7746	Keizerlijk decreet: regelingen inzake de eretekenen en de eedsaflegging voor de <i>Ordre Impérial de la Réunion</i> (<i>Bul-</i>

letin des Lois serie IV deel XVI nr. 423 p. 196-197 volledige tekst; Duvergier, Collection XVIII p. 122).

Archieven

Archives du Cabinet de Louis Bonaparte Roi de Hollande.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Koning van Holland, Lodewijk Napoleon.

Literatuur

- Schutte, O., “Les titres du Premier Empire Français en relation avec les Pays-Bas” in: *Nederlandse Leeuw* XCVII (1980) 323-358.
- Schutte, O., *De orde van de Unie. Werken uitgegeven door het Koninklijk Nederlands Genootschap voor geslacht- en wapenkunde*, IX. Zutphen, 1985.
- Sanders, G., “Lodewijk Napoleon en de Orde van de Unie” in: Rem, P. en G. Sanders, *Lodewijk Napoleon. Aan het hof van onze eerste koning, 1806-1810* (Zutphen, 2006) p. 47-61.

KONINKLIJKE SECRETARIE

Actief van 8 januari 1808 tot 1 juli 1810.

De Koninklijke Secretarie behoorde vanaf de oprichting in januari 1808 tot het Huis van de Koning. Deze Koninklijke secretarie was een samenvoeging van de Staatssecretarie met de Secretarie van de Staatsraad. Vanaf mei 1809 werden de functies van eerste secretaris van het Kabinet des Konings en raad-secretaris van de Koninklijke Secretarie in één persoon verenigd. Met de komst van de Lieutenant- Général de Hollande in juli 1810 werd de naam veranderd in Secretarie van het Gouvernement van Holland.

De organisatie bestond buiten de raad-secretaris aan het hoofd uit de secretaris-archivist met: 1) eerste bureau redactie en verbalen; 2) tweede bureau index en archieven; 3) derde bureau comptabiliteit; 4) vierde bureau expeditie; 5) vijfde bureau Staatsraad.

Wetgeving

1808 januari 8 nr. 3	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: één van de secretarissen van de koning wordt raad secretaris van de Koninklijke Secretarie, onder vereniging van de bureaus van de secretarie van Staat met die van de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 37).
1808 januari 28 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de koninklijke secretarie, met verdeling in vijf bureaus; bij elk van de vier secties van de Staatsraad een secretaris (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 37, 111).
1808 februari 1 nr. 14	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de minister vice-president wordt belast met toezicht op de behandeling van de rekeningen door de auditeurs, met bepalingen inzake de expeditie van de betreffende stukken op de Koninklijke Secretarie (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 244).
1808 juli 8 nr. 3	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: inzake het tekenen en contraseigneren van wetten, decreten en besluiten door de raad-secretaris, de Minister van Justitie en de overige Ministers en Directeurs-Generaal (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 827 e.a.).

1809 mei 22 nr. 7

Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle besluiten die de Koning tekent zijn besluiten of kabinetsorders. Het onderscheid tussen decreten, besluiten, décisions en decisies vervalt (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 102).

Archieven

1) *Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

2) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

3) *Collectie Dassevael*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.048. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

4) *Collectie Verheyen van Estveld*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.004.14. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Betreft A.J.J.H. Verheyen. De collectie bevat onder andere (onvolledige) minuten van de handelingen van de Raad van ministers, december 1809 - maart 1810.

5) *Archief van het Algemeen Rijksarchief, 1800-1966*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.14.03. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief onder andere 466 Memorie van informatie en lijsten van de archieven van de Hollandse besturen die naar Parijs zullen worden gezonden. 1811, Afschriften; 546-549 nagelaten papieren van H. van Wijn als rijksarchivaris; 674 Beschrijving van de lotgevallen tussen 1795 en 1813 van de archieven van de voor 1795 bestaan hebbende colleges van bestuur in Den Haag gevestigd, 19e eeuw (onder papieren Van Riemsdijk).

Literatuur

- Roelevink, J., "Hete adem en koude kermis. De werkomstandigheden van de ambtenaren van de secretarie van staat van Lodewijk Napoleon" in: *Bijdragen en Mededelingen voor de Geschiedenis der Nederlanden* CXVII (2002), p. 1-24.
- Margry, P.J., 'Uwer Excellentie Onderdanigen en Gehoorzamen Dienaar S. Dassevael' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s-Gravenhage, 1989) p. 185-205.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN (1)

Actief van 4 juli 1806 tot 22 mei 1809.

Aanvankelijk overheerste, blijkens een decreet van 25 juni 1806 nr. 10, de gedachte dat de Minister van Binnenlandse Zaken voldoende werk had aan de behartiging van het binnenlands bestuur, de waterstaat, de landbouw, de welvaart, het openbaar onderwijs en kunsten en wetenschappen. De openbare erediensdienst zou aan een Directeur-Generaal van Justitie en Politie worden overgelaten. Bij de benoeming van J.H. Mollerus tot Minister van Binnenlandse Zaken, bij decreet van 4 juli 1806 nr. 8 en 9, bleef hem echter ook de openbare erediensdienst opgedragen. Vanaf 3 mei 1805 tot 3 februari 1807 was de Secretaris van Staat, daarna Minister van Binnenlandse Zaken, samen met de Secretaris van Staat, daarna minister van Financiën, tevens houder van het oppertoezicht over de nationale gebouwen in Den Haag.

Tot januari 1808 stond de Algemene Directie van de Waterstaat onder gezag van de Minister van Binnenlandse Zaken. Van 24 januari 1808 tot 28 december van datzelfde jaar vormde het Directoraat van de Waterstaat een zelfstandige eenheid. Vanaf 21 januari 1809 daarentegen werd de waterstaat weer in het ministerie van Binnenlandse Zaken opgenomen als tweede divisie. De Minister van Binnenlandse Zaken trad toen op als Directeur-Generaal van de Waterstaat.

Vanaf 1807 vielen de Algemene Directie van het Openbaar Onderwijs en der Wetenschappen en de Algemene Directie der Schone Kunsten eveneens onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken. Op 11 mei 1808 werd een afzonderlijk Ministerie van Eredienst opgericht.

In 1807 was het ministerie van Binnenlandse Zaken nog niet in divisies verdeeld. Het had een secretaris-generaal, een hoofd-commies en een aantal commiezen. Verder vielen onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken de commissaris tot de zaken van de wis-, natuur-, schei- en werktuigkunde, de commissaris tot de zaken van het lager schoolwezen, de commissaris tot de zaken der geneeskundige staatsregeling, de commissaris tot de zaken van de landbouw, de commissaris tot de zaken van de fabrieken en trafieken en 's lands astronomist.

De organisatie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken was in 1808 als volgt: 1) generaal secretariaat registratie, archieven, liquidatie, rekening en ordonnancering; 2) eerste divisie met a) eerste bureau algemene en plaatselijke administratie, personeel, burgerwapening en corporaties, b) tweede bureau armwezen en statistiek en c) derde bureau geneeskundige staatsregeling, veeartsenijkunde en hospitalen; 3) tweede divisie landbouw, veeteelt, fabrieken, trafieken, koophandel en visserij; 4) directoraat-generaal van wetenschappen en kunsten en openbaar onderwijs (zie afzonderlijke beschrijving); 5) inspecteur over de maten en gewichten, tevens adviseur in zaken van wis-, natuur-, schei- en werktuigkunde; 6) rijksastronomist; 7) rijksarchivaris. In 1809 werd de waterstaat als tweede divisie aan het ministerie toegevoegd en werd de bestaande tweede divisie omgedoopt tot derde divisie.

Wetgeving

1806 juni 25 nr. 10	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: aanstelling van drie Directeuren-Generaal, 1) van Oorlog, 2) van Indië en Koophandel en 3) van Openbare Eredienst, Justitie en zekerheid des Rijks, met rang en bezoldiging van ministers (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 2; de volledige tekst in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juli 4 nr. 8	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: benoeming van een Minister van Binnenlandse Zaken, onder wie de Eredienst zal blijven vallen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 84. De volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd)
1806 november 20 nr. 13	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van Directoraten-Generaal van Dijken, Bruggen en Wegen, van de Posterijen voor brieven en paarden, en van Kunsten en Wetenschappen. De volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd.
1806 november 28 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en kennisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
1807 november 14 nr. 14	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).

- 1807 december 5 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de Ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de Minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert (De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven; 2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd).
- 1808 januari 24 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Directoraat-Generaal van de Waterstaat wordt per 1 februari 1808 onafhankelijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, met een Raad van Administratie op dezelfde voet als in 1807 (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 35).
- 1808 januari 24 nr. 19 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 182).
- 1808 februari 23 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken van inspecteurs voor het geneeskundige, voor lager schoolwezen, voor maten en gewichten, tevens adviseur in wis-, natuur-, schei- en werktuigkunde (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 182).
- 1808 februari 23 nr. 5 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de nadere organisatie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, bij wijziging van een decreet van 24 januari 1808 nr. 5 (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 182).
- 1808 maart 3 nr. 55 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de archivarius van het Rijk zal voortaan behoren tot het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 381).
- 1808 december 28 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Directoraat-Generaal van de Waterstaat wordt per 1 januari 1809 verenigd met het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 1139; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 47).
- 1809 januari 21 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: De waterstaat wordt tweede divisie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De administrateurs zijn tot 1 juli 1809 Commissarissen-Generaal van de Waterstaat; dan vervanging door een Comité Centraal. De Minister van Binnenlandse Zaken fungeerde volgens dit koninklijk besluit als Directeur-Generaal van de waterstaat (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 85, 104; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 47).
- 1809 mei 22 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van een afzonderlijke Minister van de Waterstaat, vereniging van het Ministerie van Eredienst met dat van Binnenlandse Zaken en benoeming van een Minister van Eredienst en Binnenlandse Zaken. Art. 5 Het departement van eredienst werd de eerste divisie van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken. De secretaris-generaal werd de chef van deze divisie (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 85, 341, 408)

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken is ondanks de wijzigingen in taken en organisatie die het in de jaren 1806-1810 heeft ondergaan, als één geheel behandeld. Alleen werden bij koninklijk decreet van 15 mei 1808 nr. 2 de stukken inzake eredienst overgedragen aan het Ministerie van Eredienst. Maar uiteraard bleven de verbalen en de onderdelen van de index die op dit onderwerp betrekking hadden, achter in het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Vanaf 1 januari 1809 zijn de archieven van de eerste divisie waterstaat afzonderlijk geadministreerd (inventaris 2.01.13).

Zoekmiddelen: 873-881 agenda's van ingekomen stukken; 882-886 lijsten van ingekomen stukken met opgave door welke afdeling ze zijn behandeld 1808-1810; 887-891 indices, met voor 1809 een ingebonden afzonderlijke index inzake de watersnood van 1809; 892-895 klappers op de indices. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 61.

Besluiten: 543-823 minuut verbalen, met uitgaande brieven en ingekomen stukken 1806-1810.

Correspondentie: De uitgaande correspondentie is te vinden in het verbaal. Van de ingekomen stukken is het grootste deel eveneens bij het betreffende besluit opgeborgen, ook als het grote pakketten betrof. Dit wordt doorgaans in de inventaris aangegeven. Daarnaast zijn echter afzonderlijke dossiers gevormd, namelijk over rampen zoals de ontploffing in Leiden in 1807 en de watersnood van 1809, maar ook over venen in Friesland, het medisch toezicht 1800-1810 en de straatweg van 's-Hertogenbosch richting Luik, waarvan de wortels al in 1784 liggen. Een afzonderlijk dossier, 896, betreft de commissie voor de hogescholen van 1807. In het archief van het Ministerie van Financiën bevinden zich de stukken die betrekking hebben op het beheer dat de Minister van Binnenlandse Zaken van 1805 tot 1807 samen met zijn collega van Financiën heeft gevoerd inzake de rijksgebouwen in Den Haag (zie aldaar).

Geheim: 839 minuten van de secrete notulen, zowel van de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken als van de minister, mei 1805 - december 1810; 840-842 relatieven van de secrete notulen, eveneens vanaf juni 1805 tot december 1810.

Diversen: Financiële registers van declaraties en ordonnanties en een register van jaarwedden van ambtenaren.

2) *Ministerie van Binnenlandse Zaken, maten en gewichten*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.04.53.17. Digitaal raadpleegbaar.

Onderdeel 1 van dit archief, 1-12, betreft de invoering van de ijk van maten en gewichten in de departementen, 1809-1810, rapporten van het Koninklijk Instituut, 1809 en stukken over de invoering van maten en gewichten 1805-1813. Het gaat om stukken die ooit uit het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn gelicht. Andere documenten over dezelfde materie zijn nog gewoon te vinden op hun oorspronkelijke plaats in het genoemde archief.

3) *Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken: 1e Divisie Waterstaat, 1809*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: De index is als 246 opgenomen in het archief van de Minister van de Waterstaat.

Besluiten en correspondentie: minuut notulen met als relatieven de minuten van de uitgaande stukken en de ingekomen stukken.

Geheim: De minuut secrete notulen zijn opgenomen als 245 van het archief van de Minister van de Waterstaat.

4) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

5) *Departementsarchieven betreffende erediensten, periode 1805-1808*. Nationaal

Archief. Den Haag. 2.07.01.01. Digitaal raadpleegbaar.

In 1808 werd een Ministerie van Openbare Eredienst opgericht. Deze nieuwkomer moest retroacta op eigen terrein bij de hand hebben. Daartoe is toen dit archief gevormd. Het bestaat uit stukken die zijn gelicht uit de bestaande archieven van de Secretaris van Staat van Binnenlandse Zaken en de Minister van Binnenlandse Zaken, die voordien eredienst in hun portefeuille hadden gehad. Op 8 september 1808 21 droeg het Ministerie van Binnenlandse Zaken elf portefeuilles met twee bijbehorende inventarissen over aan het afgesplitste Ministerie van openbare Eredienst. Het antwoord dd. 10 september 1808 2 van de Minister van Openbare Eredienst waarin hij meldde nog ontbrekende stukken in te wachten, werd op 15 september 1808 4 aangenomen voor kennisgeving.

Bovendien weerspiegelt dit archief, dat in 1889 en in 1898 door het toenmalige Ministerie van Justitie in gedeelten werd overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief, de na 1813 gebruikelijk administratieve scheiding tussen de protestantse en andere (voornamelijk joodse) erediensten en de rooms-katholieke erediensten anderzijds. De eerste vielen onder het Departement van Financiën in verband met de betalingen door de staat, de tweede onder het Ministerie van Justitie.

Indices en verbalen: Het oorspronkelijke verband tussen index, verbaal en bijlagen is in dit archief door de beschreven gang van zaken verloren gegaan. De departementsarchieven Eredienst bevatten voor deze periode alleen originele bijlagen van de verbalen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en afschriften van de uitgaande brieven van dat Ministerie. De eigenlijke toegang tot de stukken wordt gevormd door de index van het Ministerie van Binnenlandse Zaken van 1805-1808. Het beste kan eerst hierin worden nagegaan welke documenten van belang zijn voor het eigen onderzoek. De bijbehorende ingekomen stukken zullen over het algemeen zijn overgebracht naar de departementsarchieven betreffende erediensten. Anders moet worden aangenomen dat ze in het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken zijn achtergebleven. De verbalen en de minuten van uitgaande stukken betreffende erediensten daarentegen zijn gewoon te vinden in het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Overigens heeft het Ministerie van Openbare Eredienst na 1808 voor eigen gebruik wel extracten gemaakt uit de bovengenoemde indices, namelijk 11. Er is echter voor de huidige onderzoeker weinig reden om niet eerst de originele indices te raadplegen. Wel zinvol is de index met klapper van de chef de bureau van eredienst van 1 maart tot 20 mei 1808, 12. Daarmee werd vooruitgelopen op de verzelfstandiging van het Ministerie. Op de dossiers betreffende de rooms-katholieke eredienst bestaat een afzonderlijke index met klapper, 65A en B. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 61, 94, 95.

Correspondentie en dossiers: 1-7 chronologisch geordende reeks van ingekomen stukken en kopieën van uitgegane stukken betreffende alle erediensten behalve de rooms-katholieke; 60-64 dossiers met kopieën van het betreffende deel van het verbaal van de Minister van Binnenlandse Zaken, met de originele relatieven inzake de rooms-katholieke eredienst, chronologisch ingedeeld op nummer. Zie de bovengenoemde index op deze dossiers; 118-144 correspondentie en eigen dossiers van de hoofdcommies, later chef divisie eredienst Janssen.

Diversen: 8-9 kopieën van handelingen van provinciale synoden van de gereformeerde en de waalse kerk 1804-1807; 84-117 dossiers of registers en lijsten inzake tellingen van aantallen lidmaten en financiële gegevens.

6) Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810]. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief bevinden zich 1150, 1152 net notulen en uitgaande brieven in verband met het toezicht op de rijksgebouwen in Den Haag (van 3 mei 1805 tot 3 februari 1807 samen met de Secretaris van Staat, daarna met de Minister van Binnenlandse Zaken), mei 1805 - december 1809 en 1155-1157 minuut notulen en uitgaande brieven, net-notulen inzake het commissariaat over de landsgebouwen in Amsterdam, februari 1808 - december 1811.

Voor de volledige beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Financiën.

7) *Collectie Mollerus*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.32. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

8) *Collectie H. Aeneae (1743-1810), 1769-1807*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.045.

Onderdeel van het familiearchief Croiset.

Literatuur

- Ven, G.P. van de, “Lodewijk Napoleon en de waterstaat” in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) 125-146.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.
- *Bijdragen betreffende den staat en der verbeteringen van het schoolwezen in het Bataafsch Gemeenebest*. Leiden, 1801-1809.
- Boels, H., *Binnenlandse zaken. Ontstaan en ontwikkeling van een departement in de Bataafse tijd, 1795-1806. Een reconstructie*. 's-Gravenhage, 1993.
- Boekholt, P.Th.F.M., *Een onderwijsrapport uit 1808: verslag van een reis van onderwijsinspecteur Van den Ende via Noord- en Oost-Nederland naar Oost-Friesland*. Groningen, 1986.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN (2)

Actief van 1 januari 1810 tot 31 december 1810.

Het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken werd in 1810 voortgezet onder de naam Ministerie van Binnenlandse Zaken. Eredienst bleef overigens gewoon de eerste divisie. Ten opzichte van de periode als Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken lijken er geen wijzigingen te zijn opgetreden. Behalve de eredienst bleven ook het binnenlands bestuur, landbouw, welvaart, openbaar onderwijs en kunsten en wetenschappen onder het ministerie vallen.

Op 29 april 1810 werd ter nadere bepaling van de positie van het Algemeen Bestuur van Weldadigheid ten opzichte van departementale en plaatselijke overheden bepaald dat het beschouwd moest worden als een onderdeel van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Volgens besluit van de Lieutenant-Général van 22 december 1810 werd per 1 januari 1811 de secretaris-generaal opgedragen onder toezicht van de Intendant de l'Intérieur het archief van het voormalige ministerie te inventariseren en de stukken voor de financiële liquidatie te verzamelen.

Wetgeving

1809 oktober 12 nr. 40	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de naam van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken wordt gewijzigd in Ministerie van Binnenlandse Zaken, met bepalingen inzake de organisatie (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 408).
1810 april 29	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Algemeen Bestuur van Weldadigheid moet beschouwd worden als een afdeling van het Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 299).
1810 december 22 nr. 2	Besluit Lieutenant-Général: inventarisatie en overname

- van de archieven van het voormalige Ministerie van Binnenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 171).
- 1810 december 29 nr. 22 Besluit van de Lieutenant-Général: de bibliotheken van opgeheven Ministeries worden verenigd met de grote bibliotheek in Den Haag (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 december 31 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: de secretarissen-generaal van de opgeheven Ministeries worden vier maanden gecontinueerd voor de liquidatie, met enkele geëmployeerden (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 juni 22 nr. 1 Arrêté van de Gouverneur-Général: beëindiging van de liquidatie van de betalingen van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Oorlog, Marine en Justitie over 1810 over twee maanden (Groene Index 1811 p. 239. Volledige tekst 2.01.01.08 nr. 1B).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Binnenlandse Zaken (1).

2) *Ministerie van Binnenlandse Zaken, maten en gewichten*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.04.53.17. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Binnenlandse Zaken (1).

3) *Departementsarchieven betreffende erediensten, periode januari - december 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 02.07.01.01. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief betreft in deze periode de eerste divisie erediensten van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Deze divisie hield haar eigen archief bij op dezelfde wijze als in de voorgaande periode. Bovendien weerspiegelt dit archief, dat in 1889 en in 1898 door het toenmalige Ministerie van Justitie in gedeelten werd overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief, de na 1813 gebruikelijk administratieve scheiding tussen de protestantse en andere (voornamelijk joodse) erediensten enerzijds en de rooms-katholieke erediensten anderzijds. De eerste vielen onder het Departement van Financiën in verband met de betalingen door de staat, de tweede onder het Ministerie van Justitie.

Op het archief als geheel bestaat geen index. De ingekomen en uitgaande stukken zijn chronologisch geordend, samen met per pak een eigen minuut-agenda (47-59). Uit dit geheel zijn later de originele relatieven inzake de rooms-katholieke eredienst gelicht en ondergebracht in dossiers, 60-64. Op deze dossiers bestaat een index met een klapper (65 A en B). Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 61, 94.

Bovendien bevat het archief correspondentie en eigen dossiers van de hoofdcammies, later chef divisie eredienst Janssen, 118-144. De dossiers of registers en lijsten inzake tellingen van aantallen lidmaten en financiële gegevens zijn afzonderlijk gehouden, 84-117.

4) *Archief van de Secretaris-Generaal bij het voormalig Ministerie van Binnenlandse Zaken, belast met de liquidatie van dat Departement*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 919 index op de notulen en de expeditielijsten.

Besluiten en correspondentie: nrs 912-917 minuut-notulen met relatieven januari - augustus 1811.

Diversen: 918 financiële stukken.

5) *Collectie Snouckaert van Schauburg*. Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- *Bijdragen betreffende den staat en der verbeteringen van het schoolwezen in het Bataafsch Gemeenebest*. Leiden, 1801-1809.

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Actief van 19 juni 1806 tot 15 juli 1810.

Tot de taken van de Minister van Buitenlandse Zaken behoorden de zorg voor de buitenlandse betrekkingen, de correspondentie met het diplomatiek personeel van het koninkrijk in het buitenland en met de diplomaten van andere mogendheden bij het koninkrijk.

Het ministerie had aanvankelijk een secretaris-generaal, een eerste commies en twee commiezen. Vanaf 1808 bestond het Ministerie van Buitenlandse Zaken uit: 1) generaal secretariaat met a) eerste bureau generale expeditie, b) tweede bureau comptabiliteit, c) derde bureau archieven; 2) eerste divisie diplomatieke correspondentie; 3) tweede divisie commerciële correspondentie.

Op 26 december 1810 werd de Minister van Koloniën belast met de financiële afwikkeling van het in juli 1810 opgeheven Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Wetgeving

1806 juni 19 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: benoeming van een Minister van Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 83; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
1806 november 28 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en kennisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
1807 november 14 nr. 14	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
1807 november 16 nr. 5	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van een aanvullende instructie voor de Minister van Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 994; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 33).
1808 april 14 nr. 14	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 516).
1810 juli 14 nr. 10	Besluit van de Lieutenant-Général: de Minister van Buitenlandse Zaken gelast de ministers van buitenlandse mogendheden te Amsterdam te melden dat hun missies zijn vervallen en de ministers en consuls van Holland te rapeleren (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 453).
1810 juli 15 nr. 5	Besluit Lieutenant-Général: opheffing van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 417).
1810 december 26 nr. 3	Besluit Gouverneur-Général: de Minister van Koloniën moet eventuele restanten van de comptabiliteit van het Ministerie van Buitenlandse Zaken nu opzenden aan het

Ministère des Relations Extérieures (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 606).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief is niet opgesplitst in de verschillende instellingen uit de betreffende periode, maar doorlopend ingedeeld volgens soort archiefstuk. Om dit nadeel te ondervangen zijn de beschrijvingen in deze gids ruwweg verdeeld over de verschillende instellingen. Sectie E, tractaten, is niet opgesplitst. Deze bevat stukken betreffende verdragen en ratificaties.

2) *Archieven van het Departement van Buitenlandse Zaken, 1796-1810 [onderdelen Ministerie van Buitenlandse Zaken, juni 1806 - juli 1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.08. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 374-381 index 1806-1810; 381B suppletoire index 1807; 385-389 klap-pers op de indices 1805-1810; 406 agenda januari - juli 1810.

Besluiten: 14-24 minuut-verbaal; 404 verbaal 2 januari-8 februari 1807; 46 net-verbaal. *Correspondentie*: 85-98 minuten van alle uitgaande stukken; 99-101 verbaal van uitgaande stukken 1808-1810; 114-118 brievenboeken januari 1807 - februari 1810. De ingekomen stukken, 126-195, zijn verdeeld naar afzender, zowel instellingen (naar beleidsterrein) als diplomaten in het buitenland (per land). Enkele dossiers, 360-363, zijn ingericht naar onderhandelingen en congressen. Daarnaast zijn rekest en memories afzonderlijk gearchiveerd, 196-204.

3) *Legatiearchieven zien bijlage 2*.

4) *Collectie Maarten van der Goes, heer van Dirksland*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.073. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Naast deze collectie bevindt zich in het Nationaal Archief ook toegang 3.20.17 Inventaris van het familiearchief Van der Goes van Dirksland 1419-1428 (nog niet digitaal raadpleegbaar).

5) *Collectie F.G. Baron van Dedem van Gelder 1781-1818*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.006.46. Digitaal raadpleegbaar.

In het Nationaal archief bevindt zich ook de meer algemene collectie Van Dedem van Gelder (2.21.049).

6) *Papiers Nyssen*. Archives Nationales. Parijs 134 AP.

État Général des Fonds IV p. 170. Leden van de familie Nyssen waren consul in Tunis en representeerden onder andere Nederland of daar anderszins actief. Het archief bevat correspondentie en akten van de kanselarij.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Ditzhuyzen, R.E. van, A.E. Kersten, A.L.M. van Zeeland en A.C. van der Zwan, *Tweehonderd jaar Ministerie van Buitenlandse Zaken*. Den Haag, 1998.

MINISTERIE VAN DE WATERSTAAT

Actief van 1 juni 1809 tot 31 december 1810.

Mede naar aanleiding van de grote rivieroverstromingen in de winter van 1808 op 1809 werd bepaald dat de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken zich onder de titel van Minister van de Waterstaat uitsluitend met waterstaatszaken zou gaan bezighouden. Zo ging de voormalige tweede divisie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken een nieuw ministerie vormen.

Bij het nieuwe Ministerie van de Waterstaat lijken in de praktijk twee divisies te

hebben bestaan, de eerste divisie met een eerste bureau en de tweede divisie met een eerste bureau en een tweede bureau, zoals blijkt uit de indeling van de deelindices op de notulen.

De dienst van de Waterstaat bestond uit twee inspecteurs-generaal en twaalf districten met inspecteurs en landmeters en een algemene dienst met een inspecteur, een landmeter en een assistent-landmeter.

Volgens besluiten van de Lieutenant-Général van 22 december 1810 werd per 1 januari 1811 de secretaris-generaal opgedragen onder toezicht van de Directeur des Ponts et Chaussées het archief van het voormalige ministerie te inventariseren en de stukken voor de financiële liquidatie te verzamelen.

Wetgeving

1809 mei 22 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van een afzonderlijke Minister van de Waterstaat, vereniging van het Ministerie van Eredienst met dat van Binnenlandse Zaken en benoeming van een Minister van Eredienst en Binnenlandse Zaken. Art. 5 Het departement van eredienst werd de eerste divisie van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken. De secretaris-generaal werd de chef van deze divisie (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 85, 341, 408).
1809 oktober 1 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: instelling van een Administrateur-Generaal van de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 709).
1810 december 22 nr. 2	Besluit Lieutenant-Général: inventarisatie en overname van de archieven van het voormalig Ministerie van de Waterstaat (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 581).

Archieven

- 1) *Archief van het Ministerie van de Waterstaat, 1809-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.
Zoekmiddelen: 246-253 indices. Het betreft tweejaarlijkse algemene indices met nummerlijst en alfabetische indices per divisie en bureau. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 63-66.
Besluiten en correspondentie: 186-241 minuut-notulen met als relatieven de minuten van uitgaande stukken en de ingekomen stukken.
Geheim: 245 minuut secrete notulen maart 1807 - februari 1811.
Diversen: Het archief bevat maar enkele losse dossiers.
- 2) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.
 Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

Literatuur

- Bosch, A., “Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815” in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Brouwer, P. en G. van Kesteren, m.m.v. A. Wiersma, *Berigt aan de heeren reizigers. 400 jaar openbaar vervoer in Nederland*. Den Haag, 2008.
- Ven, G.P. van de, “Lodewijk Napoleon en de waterstaat” in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) 125-146.

- Bosch, A., en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.

MINISTERIE VAN EREDIENST EN BINNENLANDSE ZAKEN

Actief van 22 mei 1809 tot 31 december 1809.

In mei 1809 werd het Ministerie van Binnenlandse Zaken gesplitst in een nieuw Ministerie van de Waterstaat en een voortzetting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken onder toevoeging van de divisie van eredienst. De naam van deze voortzetting werd Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken.

Het voormalige Ministerie van openbare Eredienst werd de eerste divisie van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken. De organisatie lijkt daarom als volgt te zijn geweest: 1) generaal secretariaat registratie, archieven, liquidatie, rekening en ordonnancering; 2) eerste divisie eredienst; 3) tweede divisie met a) eerste bureau algemene en plaatselijke administratie, personeel, burgerwapening en corporaties, b) tweede bureau armwezen en statistiek en c) derde bureau geneeskundige staatsregeling, veeartsenijkunde en hospitalen; 4) derde divisie landbouw, veeteelt, fabrieken, trafieken, koophandel en visserij; 5) directoraat-generaal van wetenschappen en kunsten en openbaar onderwijs (zie afzonderlijke beschrijving); 6) inspecteur over de maten en gewichten, tevens adviseur in zaken van wis-, natuur-, schei- en werktuigkunde; 7) rijksastronomist; 8) rijksarchivaris.

Wetgeving

1809 mei 22 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van een afzonderlijke Minister van de Waterstaat, vereniging van het Ministerie van Eredienst met dat van Binnenlandse Zaken en benoeming van een Minister van Eredienst en Binnenlandse Zaken. Art. 5 Het departement van eredienst werd de eerste divisie van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken. De secretaris-generaal werd de chef van deze divisie (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 85, 341, 408).
1809 oktober 12 nr. 40	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de naam van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken wordt gewijzigd in Ministerie van Binnenlandse Zaken, met bepalingen inzake de organisatie (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 408).

Archieven

- 1) *Archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie Ministerie van Binnenlandse Zaken (1).
- 2) *Ministerie van Binnenlandse Zaken, maten en gewichten*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.04.53.17. Digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie Ministerie van Binnenlandse Zaken (1).
- 3) *Departementsarchieven betreffende erediensten, periode mei - december 1809*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.07.01.01. Digitaal raadpleegbaar.
Het archief betreft in deze periode de eerste divisie erediensten van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken. Deze divisie hield haar eigen archief bij op dezelfde wijze als in de voorgaande periode. Bovendien weerspiegelt dit archief, dat in 1889 en in 1898 door het toenmalige ministerie van justitie in gedeelten werd overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief, de na 1813 gebruikelijk administratieve scheiding tussen de protestantse en andere (voornamelijk joodse) erediensten en de

rooms-katholieke erediensden anderzijds. De eerste vielen onder het departement van Financiën in verband met de betalingen door de staat, de tweede onder het Ministerie van Justitie.

Op het archief als geheel bestaat geen index. De ingekomen en uitgaande stukken zijn chronologisch geordend, samen met per pak een eigen minuut-agenda (47-59). Uit dit geheel zijn later de originele relatieven inzake de rooms-katholieke erediensden gelicht en ondergebracht in dossiers, 60-64. Op deze dossiers bestaat een index met een klapper (65 A en B). Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 61.

Bovendien bevat het archief correspondentie en eigen dossiers van de hoofdcommies, later chef divisie erediensden Janssen, 118-144. De dossiers of registers en lijsten inzake tellingen van aantallen lidmaten en financiële gegevens zijn afzonderlijk gehouden, 84-117.

Literatuur

- Visser, J.Th de, *Kerk en staat. Deel III, Nederland van 1796 tot op heden*. Leiden, 1927.
- Ribberink, A.E.M., “Departementen van Eredienst 1808-1870” in: *Nederlands Archiefblad* XCVII (1993) p. 297-306.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Jong, O.J. de, “Grondwet en kerken” in: J. de Bruijn (red.), *Geen heersende kerk, geen heersende staat. De verhouding tussen kerken en staat 1796-1996* (Den Haag, 1996) p. 7-23.

MINISTERIE VAN FINANCIËN

Actief van 5 juni 1806 tot 30 november 1810.

De Minister van Financiën behartigde de algemene financiën van het koninkrijk, met zorg voor de algemene begroting, voor de schatkist, voor de inning van belastingen en voor de rechtspraak op het gebied van de convooiën en licenten. Evenals de Secretaris van Staat voor de Financiën beheerde de minister samen met zijn secretaris-generaal het Nationaal Fonds van Mortificatie van de staatschuld. In mei 1807 werd dit fonds verzelfstandigd tot een onafhankelijk mortificatiefonds (zie afzonderlijke beschrijving).

De Minister van Financiën werd bijgestaan door een Commissie van Superintendentie tot de Zaken van de Verpondingen met een president, twee leden en een secretaris, belast met de invoering van de ordonnantie op het middel van de generale verponding. Deze commissie had gecommitteerden voor de verponding in arrondissementen en ressorten van de beschreven middelen waarin het land was verdeeld. Bovendien had de minister de beschikking over zes raden die onder zijn verantwoordelijkheid bijeenkwamen, met de titel Raden van de Minister van Financiën. Deze zes vormden samen tevens de Raad van Judicature van de Middelen te Water en te Lande. Het eerste drietal raden adviseerde inzake algemene zaken van financiën en trad op als rekenmeesters voor de comptabiliteit van de voormalige Nassause domeinen. Het tweede drietal adviseerde inzake convooiën en licenten en trad op als rekenmeesters voor de comptabiliteit van de convooiën en licenten.

In 1806 en begin 1807 werd het Ministerie van Financiën langzamerhand zo centralistisch mogelijk ingericht. De onderdelen waren: 1) generaal secretariaat met a) het bureau van de secretaris-generaal, b) divisie generale secretarie (kanselarij) met een bureau en c) divisie kamer der archieven; 2) divisie tresorie of administratie van de publieke schatkist met a) eerste afdeling registratie van week en maandstaten, liquidatie en acten van charge en décharge en b) tweede afdeling ordonnantiën, wisselbrieven en registratie; 3) divisie administratie van de convooiën en licenten met

a) eerste afdeling ontvangst en recherche van de middelen te water, in- en uitvoer en b) tweede afdeling controle op de ontvangst van de middelen en comptabiliteit; 4) divisie administratie van de Nassause domeinen met a) eerste afdeling dagelijkse administratie, correspondentie met de rentmeesters, betalingen, b) tweede afdeling inspectie van de domeinen en projecten ter verbetering, c) derde afdeling controle van de administratie van de domeinen en d) vierde afdeling generale tresorie van de domeinen, ontvangsten en betalingen aan rentmeesters, betaling van renten en schulden; 5) divisie conversie van de staatsschulden waarvan de chef de titel commissaris bij het departement van conversie voerde.

In dezelfde lijn werd op 20 mei 1807 besloten een divisie generaal kantoor van onderzoek en liquidatie te lande op te richten, waarvan de organisatie in januari 1808 is vastgesteld. De chef kreeg de naam directeur van de comptabiliteit van de middelen te lande, met naast zich een sous-chef met de titel adjunct-directeur. Beiden werkten onmiddellijk met de minister samen. De divisie had tot taak toezicht te houden op de vele comptabele ambtenaren en lijn te brengen in hun administratie. Bovendien is op 7 juli 1807 de Dienst van de Posterijen als Directoraat-Generaal aan het ministerie toegevoegd.

Lodewijk Napoleon heeft echter ook een tegenbeweging ingezet door in april 1807 de tweede divisie te verzelfstandigen tot een afzonderlijk Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist. In februari 1808 werd een deel van de taken van dit directoraat-generaal overgeheveld naar een nieuw Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld (zie afzonderlijke beschrijvingen). Deze directeuren-generaal vielen wel onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Financiën, maar werkten rechtstreeks samen met de Koning. Op 14 mei 1810 nr. 3 ten slotte, kreeg Van Meeuwen, directeur van de middelen te water, de rang van directeur-generaal. Niet duidelijk is wat dit in de praktijk nog heeft betekend. Op 7 december 1810 nr. 4 werd de liquidatie van de Hollandse middelen te water gesteld onder het oppertoezicht en de directie van de Intendant-Generaal van Financiën. De divisie domeinen van het Ministerie van Financiën kreeg in mei 1809 een zelfstandiger positie als Bureau van de Domeinen met een directeur der domeinen. Intussen was in 1807 ook de Amortisatiekas (zie afzonderlijke beschrijving) verzelfstandigd.

Na een deel van deze wijzigingen bestond het Ministerie van Financiën vanaf mei 1808 uit: 1) generale secretarie met a) eerste bureau registratie, b) tweede bureau generale administratie, c) derde bureau convooien en licenten, d) vierde bureau archieven, e) vijfde bureau rekening en liquidatie van de oude middelen en heffingen, f) zesde bureau centrale liquidatie, g) zevende bureau ordonnancering; 2) eerste divisie middelen te lande met a) eerste bureau administratie, b) tweede bureau (toepassing van ordonnanties, verplichting van contribuabelen, toezicht op de werking van wetten en klachten daarover), c) derde bureau (remissie en restitutie, algemene correspondentie met de Landdrosten, verzending van zegel, formulieren e.d.) en d) bureau van de advocaat-fiscaal des Konings voor de middelen te lande; 3) tweede divisie onderzoek en liquidatie van de middelen te lande met a) eerste hoofdafdeling verdeeld in vier departementen (onder andere maandstaten, declaraties, personeel) en b) tweede hoofdafdeling verdeeld in twee departementen inzake de rekeningen voor de verschillende soorten imposten, in 1809 ook een derde hoofdafdeling recht van successie; 4) derde divisie convooien met a) eerste en tweede bureau voor correspondentie, orders voor ambtenaren e.a., b) controle der convooien en licenten afgescheiden van de chef der divisie met twee bureaus, liquidatie en surveillance; 5) vierde divisie domeinen (nationale domeinen); 6) provisioneel bureau voor de introductie van het middel van de verponding; 7) commissarissen tot de introductie van het middel van de verponding in de departementen, in 1809 met a) eerste bureau registratie en expeditie en b) tweede bureau tekening en meting; 8) inspectie van het muntwezen; 9) directie van het klein-zegel op akten en patenten; 10) directie van het klein-zegel op voorwerpen van handel en weelde; 11) toezicht op de gebouwen onder superintendie van de minister van Financiën.

Volgens besluiten van de Lieutenant-Général de Hollande van 22 december 1810 werd per 1 januari 1811 de secretaris-generaal opgedragen onder toezicht van de Intendant des Finances het archief van het voormalige ministerie te inventariseren en de stukken voor de financiële liquidatie te verzamelen.

Wetgeving

- 1806 juni 5, Parijs Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: benoeming van een Minister van Financiën. Deze benoeming heeft al in Frankrijk plaatsgevonden en is niet geregistreerd in de Groene index.
- 1806 juli 7 nr. 18 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Administratie van de Posterijen wordt onderdeel van het Ministerie van Financiën, met een permanente president onder de naam Directeur-Generaal (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 157; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 juli 17 nr. 56 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van zes raden bij de Minister van Financiën, tevens Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande, voorlopig op de bestaande instructie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 3, 60; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 3).
- 1806 november 28 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en kennisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 februari 3 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Minister van Financiën wordt benoemd tot Commissaris van de Superintendie over de gebouwen van het Gouvernement in de residentie (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 137, 253).
- 1807 mei 20 nr. 21 Decreet Lodewijk Napoleon: oprichting van een generaal kantoor van onderzoek en liquidatie van de middelen te lande als nieuwe divisie van het Ministerie van Financiën (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 527; de volledige tekst van het decreet in 2.01.01.07 nr. 22 ongefolieerd; 2.01.21 nr. 1127, index Financiën 1807 fol. 211r0).
- 1807 november 14 nr. 14 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
- 1807 november 16 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een aanvullende instructie voor de Minister van Financiën (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 257; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 33 ongefolieerd).
- 1808 januari 2 nr. 10 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: machtiging voor de secretaris-generaal uiterste spoed vereisende stukken te tekenen bij afwezigheid van de minister (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 17).
- 1808 januari 12 nr. 12 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de divisie comptabiliteit van de middelen te lande in het Ministerie van Financiën, met twaalf instructies (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 17).
- 1808 maart 3 nr. 1 Decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Financiën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 242).

- 1808 mei 22 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Financiën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 242).
- 1809 juni 28 nr. 43 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van een controleur-generaal van de publieke inkomsten en uitgaven (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 520).
- 1810 december 22 nr. 2 Besluit Lieutenant-Général: besluit tot inventarisatie en overname van de archieven van het voormalige Ministerie van Financiën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 397).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810]*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 1126-1132 indices op de verbalen met alfabetische naamklapper, 1806-1810; 1143-1147 klappers op de indices 1806-1810; 1521-1528 indices op de verbalen inzake de convoeien en licenten 1806 - 1810, vanaf april 1809 verbalen van het Directoraat-Generaal Convoeien en Licenten; 1534-1540 klappers op de indices inzake de convoeien en licenten 1806-1810; 1545 alfabetische naamklapper op de notulen convoeien en licenten inzake permissie om goederen per schip te vervoeren, 1809; 887A index op de secrete ingekomen stukken 1807- 810. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 67, 68.

Besluiten: 490-675 minuut notulen 9 juni 1806-30 november 1810. Kleine onderdelen ontbreken. Dit staat aangegeven in de inventaris. Hiernaast afzonderlijk: 1184-1305 minuut-notulen en uitgaande brieven inzake de convoeien en licenten 2 januari 1806-31 december 1810, vanaf 3 april 1809 notulen van de Directeur der Douane. Eveneens afzonderlijk gehouden zijn 1150, 1152 met net notulen en uitgaande brieven in verband met het toezicht op de rijksgebouwen in Den Haag (van 3 mei 1805 tot 3 februari 1807 samen met de Secretaris van Staat, daarna met de Minister van Binnenlandse Zaken), mei 1805 - december 1809 en 1155-1157 minuut notulen en uitgaande brieven, netnotulen inzake het commissariaat over de landsgebouwen in Amsterdam, februari 1808 - december 1811. 840A en B bevatten extract-resoluties 1807, 1809.

Correspondentie: 676-840 ingekomen stukken 9 juni 1806 - 30 november 1810. De ingekomen stukken zijn doorlopend genummerd per jaar. 841-878 bevatten grotere bijlagen, met opgave van de notulen waarbij ze behoren, en buiten de notulen gehouden bijlagen, waaronder rekest en stukken inzake de geestelijke goederen en de tolleren.

Ingekomen stukken inzake de convoeien en licenten, 1805-1810, genummerd per jaar, 1310-1486a, vanaf 3 april 1809 bij de notulen van de Directeur der Douane.

Afzonderlijk gehouden zijn 1150-1154 inzake het toezicht op de rijksgebouwen in Den Haag 3 mei 1805 - 29 december 1809 (van mei 1805 tot februari 1807 samen met de Secretaris van Staat, daarna Minister van Binnenlandse Zaken) en 1155-1164 inzake het commissariaat over de landsgebouwen in Amsterdam, 3 februari 1808-14 december 1811. 888-890 bevatten in advies gehouden stukken, januari 1807 - november 1810, waarbij ook 890 A met stukken van de commissie inzake een financieel wetboek, 1808-1810. nr. 488a bevat bij de Minister van Financiën ingekomen particuliere brieven 1805-1808.

Geheim: 880-882 secrete notulen en uitgaande brieven juni 1806 - oktober 1810; 883-884 net secrete notulen en uitgaande brieven, juni 1806 - juli 1810. 1490-1491 met de minuut secreet verbaal inzake de convoeien en licenten, april 1806 - juli 1810 is afzonderlijk gehouden. De ingekomen secrete stukken van juni 1806 tot oktober 1810 in de 885-887.

Diversen: 1564-1565A dossiers over afzonderlijke onderwerpen, waarvan sommige bijlagen bij de notulen, andere buiten de notulen gehouden 1564 - 1565A. In 1520

enkele losse dossiers inzake convoeien en licenten en douanezaken, 1810 -1813, waaronder berichten van scheepsbewegingen in 1807 en 1577 - 1582 inzake aanhoudingen van personen die goederen vervoerden zonder paspoort, 1805-1809.

Van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist is slechts één pak stukken over de jaren 1809-1810 bewaard gebleven, 1149A.

Van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld is evenmin een afgerond archief bewaard gebleven. Wel bevinden zich in het archief van het ministerie diverse grootboeken, journalen en stukken betreffende de nationale schuld (1179A e.v.) in relatie tot de amortisatie. Eveneens 1584, het register van inschrijvingen in het grootboek, 1807 - 1813, nu opgenomen in het archief van de Caisse Centrale in Amsterdam.

Van de opeenvolgende nationale loterijen het kasboek 1803-1814, 1149H.

2) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810], bureau successie 1808-1813*. Nationaal Archief. Den Haag 2.01.21 Digitaal raadpleegbaar.

Het archief van het bureau van successie is in 1922 overgedragen aan het toenmalige Algemeen Rijksarchief. Daarna zijn onderdelen betreffende provinciale ontvangers overgebracht naar de provinciale archieven.

1551-1558 zijn de minuten van besluiten en beschikkingen 1808-1813, met 1559 de uitgaande brieven en 1560-1563 de ingekomen stukken uit dezelfde periode. 1563 is het register van geliquideerde declaraties van de reguleurs op het recht van successie 1808-1811.

3) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april 1814*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar. 2.01.24 Niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Directoraat der Publieke Domeinen.

4) *Archief van de Nassause domeinraad*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.08.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder College van Administratie van de Domeinen van Nassau.

5) *Archief van de directie staatsloterij van het Ministerie van Financiën, 1757-1941*. CAS-inventaris nr. 532, Winschoten, 2003. Nationaal Archief. Den Haag. 2.08.66. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder Generaliteitsloterij (en opvolgers).

6) *Collectie Gogel*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.39. Digitaal raadpleegbaar.

7) *Collectie Canneman*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.005.03 Nog niet digitaal raadpleegbaar.

8) *Collectie De Mey van Streefkerk*. Nationaal Archief. Den Haag. 3.20.40. Digitaal raadpleegbaar.

Verder in het Gemeentearchief Amsterdam, toegang 216. Inventaris op internet. Betreffende Jean Gijsberto de Mey van Streefkerk (1754-1844).

9) *Archief van de Intendant-Generaal voor de Financiën en der Publieke Schatkist*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief bevinden zich ook stukken uit de jaren 1808-1810. Voor de volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 6, onder Intendance Générale des Finances (et du trésor Public) en Hollande.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.
- Goossens, Th., *Mr. J.F.R. van Hooff, een Brabants patriot 1755-1816*. Nijmegen, 1943.

- Elias, A.M., *De Vrankrijker's geschiedenis van de belastingen*. Amsterdam, 2005.
- Fritschy, W., "Gogels 'Compte rendu au Roi' en de staatsfinanciën in het koninkrijk van Lodewijk Bonaparte" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) 201- 218.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.
- Pfeil, T.J.E.M., *Op gelijke voet. De geschiedenis van de belastingdienst*. [Deventer], 2009.

MINISTERIE VAN JUSTITIE EN POLITIE

Actief van 29 juli 1806 tot 31 december 1810.

Tot de taken van de Minister van Justitie behoorden de bekendmaking van de wetgeving, het toezicht op de rechterlijke macht en de zorg voor het gevangeniswezen, voor de openbare orde en voor het vreemdelingenverkeer, alsook het toezicht op de pers.

Het ministerie had in 1807 een secretaris-generaal, een divisie van justitie en een divisie van politie. Daarnaast zetelden in den lande drie commissarissen-generaal van politie. Het beheer van de Koninklijke Drukkerij werd op 5 december 1807 aan de minister van Justitie en Politie toegewezen. Daartoe behoorde ook het beheer van de Koninklijke Courant.

Vanaf maart 1808 was de organisatie van het Ministerie van Justitie en Politie als volgt: 1) generaal secretariaat met a) eerste bureau registratie van wetten en decreten, bulletin der wetten, koninklijke drukkerij, b) tweede bureau index en archieven, bibliotheek, c) derde bureau generale liquidatie, ordonnanties van betaling; 2) eerste divisie met 1) eerste bureau criminele zaken, gratie, gevangenis, 2) tweede bureau civiele zaken; 3) tweede divisie met 1) eerste bureau paspoorten, vreemdelingen, algemeen toezicht en correspondentie met de departementen en 2) tweede bureau toezicht op de kusten, buitenlandse kranten, dagbladen; 4) in den lande vijftien commiezen van toezicht, alle in kustplaatsen.

Volgens besluiten van de lieutenant-général de Hollande van 22 december 1810 werd per 1 januari 1811 de secretaris-generaal opgedragen onder toezicht van de Intendant de l'Intérieur het archief van het voormalige ministerie te inventariseren en de stukken voor de financiële liquidatie te verzamelen. Eveneens in januari 1811 werd het archief van de divisie politie overgedragen aan de directeur-generaal van politie, De Villiers Duterrage.

Wetgeving

1806 juli 14 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de Directeur-Generaal van Justitie en Politie. De commissie die deze instructie moest voorbereiden had bij besluit van 10 juli 1806 nr. 31 opdracht gebruik te maken van de Almanac Impérial voor 1806 inzake de Grand Juge en de ministre de la Police Générale en van gegevens rond een aantal Nederlandse instructies (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 116).
1806 juli 29 nr. 46	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Staatssecretarie, het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie en de Generale Directie van Koophandel en Koloniën worden verheven tot Ministerie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 139, 230; De volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
1806 november 28 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en ken-

- nisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 november 14 nr. 14 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
- 1807 december 5 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de Ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de Minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert. De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd).
- 1808 maart 7 nr. 3 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Justitie en Politie (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 233).
- 1808 mei 16 nr. 8 Decreet Lodewijk Napoleon: benoeming van de directeur van de Koninklijke Courant, gevestigd te Amsterdam (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 409).
- 1808 mei 30 nr. 1 Decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de Koninklijke Courant (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 409).
- 1810 december 22 nr. 2 Besluit Lieutenant-Général: inventarisatie en overname van de archieven van het voormalige Ministerie van Justitie (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 604).
- 1810 december 29 nr. 22 Besluit van de Lieutenant-Général: de bibliotheken van opgeheven Ministeries worden verenigd met de grote bibliotheek in Den Haag (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 december 31 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: de secretarissen-generaal van de opgeheven Ministeries worden vier maanden gecontinueerd voor de liquidatie, met enkele geëmployeerden (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1811 januari 25 nr. 5 Besluit van de Gouverneur-Général: alle documenten betreffende de politie in het archief van het voormalige Ministerie van Justitie en politie worden ter beschikking gesteld aan de Directeur-Generaal van Politie [De Villiers du Terrage] (2.01.01.07 nr. 558 Groene Index 1811 p. 55, 84; de volledige tekst in 2.01.01.08 nr. 1B).
- 1811 juni 22 nr. 1 Arrêté van de Gouverneur-Général: beëindiging van de liquidatie van de betalingen van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Oorlog, Marine en Justitie over 1810 over twee maanden (Groene Index 1811 p. 239. Volledige tekst 2.01.01.08 nr. 1B).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Justitie en Politie*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.10.04. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 351-355 indices op het verbaal van de minister 1806-1810, met 356-360 klappers; 180-181 register van uitgaande brieven en rapporten juli - december 1806; 367 lijsten van ingekomen decreten en besluiten van de koning december 1807 - december 1810; 433 register van ontvangen leges voor paspoorten, 1808-1810; 434

register van paspoorten in 1810 verstrekt. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 69-74.

Besluiten: 1-99 algemeen verbaal met bijlagen 1806-14 december 1807; 178-179 net verbaal 1806. Vanaf 14 december 1807 zijn de verbalen gesplitst naar generaal secretariaat en eerste divisie. Het archief van de tweede divisie ontbreekt in zijn geheel. In 1811 was dit onderdeel van het archief op last van de Gouverneur-Général overgedragen aan de Directeur-Général de la Police en Hollande, De Villers Duterrage. Vermoedelijk is het ten prooi gevallen aan de vlammen bij de brandstichtingen in Amsterdam op 16 november 1813 en volgende dagen van de twee panden van de Directie van Politie aan de Oude Turfmarkt in Amsterdam op 16 november 1813 (H.T. Colenbrander, *Inlijving en opstand*, p. 231-33). De serie Police Générale in de Archives Nationales te Parijs bevat alleen rapportages uit de tijd van De Villiers Duterrage zelf. In 311 stukken die door de gewezen secretaris-generaal Verhoysen (tot 1808 op deze post) zijn achtergelaten.

Geheim: 159-171 secreet verbaal met bijlagen, 159-171; 183 net secreet verbaal 1806; 172-177 secreet confidencieel verbaal 1808-1810.

Diversen: In het archief bevinden zich ook chronologisch geordende ingekomen vonnissen van rechtbanken en ingekomen vonnissen van de Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande. Verder bevat het archief dossiers inzake ambtenaren, waaronder gezegelde declaratoiren in verband met de belasting op het klein zegel, 314-324. In 104-109 het verbaal van de gewezen secretaris-generaal in verband met de liquidatie van het voormalige ministerie, januari - augustus 1811, met 109a buiten het verbaal gehouden stukken. 325-327 beslaan financiële stukken waaronder de grootboeken van het ministerie met de staatsdrukkerij, 1806-1809. Verder bevinden zich in het archief opgaven en tabellen in verband met verzoeken om inlichtingen, onder andere inzake gevangenen.

2) *Archief van C.F. van Maanen (A)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.114.03. Digitaal raadpleegbaar.

3) *Archief van C.F. van Maanen (B)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.114.01. Digitaal raadpleegbaar.

Deze collectie, supplement 2 op het archief, betreft vooral persoonlijke stukken en documenten over geschiedenis.

4) *Collectie Kemper (Cras)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.98. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Ook een gedeelte in UB Amsterdam, Archief van Professor J.M. Kemper, waarin ook stukken betreffende H.C. Cras.

Literatuur

- Hugenpoth d' Aerd, A.G.J.J., *Ancien et dernier ministre de la justice et de la police de S.M. Louis Napoléon, roi de Hollande. Notes historiques*. Den Haag, 1858.
- Joor, J., "De huid die niet mocht zweten. Het continentaal stelsel en de betekenis daarvan voor het Koninkrijk Holland' in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 242-254.
- Joor, J., *De adelaar en het lam. Onrust, opruiing en onwilligheid in Nederland ten tijde van het Koninkrijk Holland en de Inlijving bij het Franse Keizerrijk (1806-1813)*. Amsterdam, 2000.
- Boven, M.W. van, "Een Nederlandse rechtspraak onder een Franse koning. De reorganisatie van de rechterlijke macht onder het bestuur van Lodewijk Napoleon" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 192-200.
- Duinkerken, B., *Notariaat in overgangstijd, 1796-1842*. Deventer, 1988.
- Kluit, M.E., *Cornelis Felix van Maanen tot het herstel der onafhankelijkheid, 9 september 1769-6 december 1813*. Groningen/Djakarta, 1954.
- Verburg, M.E., *Geschiedenis van het Ministerie van Justitie*. Deel I, 1798-1898. Den Haag, 1994.

- Fijnaut, C., *Opdat de macht een toevlucht zij? Een historische studie van het politieapparaat als een politieke instelling*. Antwerpen-Arnhem, 1979.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Boven, M.W. van, “De Brabander J.F.R. van Hooff als de eerste vaderlandse minister van Justitie 1806-1807” in: *Brabants recht dat is...* (Assen/Maastricht 1990) p. 35-51.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.

MINISTERIE VAN KOOPHANDEL EN KOLONIËN

Actief van 6 juli 1806 tot 8 januari 1808.

Na de opheffing van de beide Raden van de Aziatische en Amerikaanse Etablissements in juli 1806 werd een Ministerie van Koophandel en Koloniën opgericht. De koloniën in feitelijk bezit waren in deze periode in Oost-Indië Java, Madoera en de buitengewesten, in Japan de handelspost Deshima en in West-Indië tot januari 1807 de Benedenwindse Eilanden, verder de gehele periode de Bovenwindse eilanden en de Kust van Guinee.

De taken van het Ministerie waren tweeledig, namelijk bestuur en beheer van de koloniën in Oost- en West-Indië en de zorg voor de handelsbetrekkingen van Nederland.

Volgens het Koninklijk decreet van 29 juli 1806 inzake de opheffing van de Raden van de Aziatische en Amerikaanse Bezittingen en Etablissements mochten leden van die Raden die niet bij het Ministerie van Koophandel en Koloniën kwamen werken, de titel raden van de Minister van Koophandel en Koloniën voeren. Volgens dispositie van 5 augustus 1806 van de minister waren zij onder voorzitterschap van de chef van de eerste divisie werkzaam als Raden voor Koophandel en Financiën.

De organisatie bestond uit: 1) secretaris-generaal verbaalen, registers, archiefbeheer; 2) eerste divisie Oost-Indië en de betreffende gebouwen en kantoren hier te lande in Amsterdam, Rotterdam en Middelburg, financiën, voorraden en archiefbeheer, onderverdeeld in een bureau van Indische zaken, een bureau van koophandel en een bureau van financiën. Daarnaast waren in Amsterdam commissarissen werkzaam; 3) tweede divisie West-Indië en de kust van Afrika en de betreffende gebouwen en kantoren hier te lande in Amsterdam, Rotterdam en Middelburg, financiën, voorraden en archiefbeheer; 4) derde divisie handel (bevordering, verzameling van gegevens).

Wetgeving

1806 juli 29 nr. 36	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Staatssecretarie, het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie en de Generale Directie van Koophandel en Koloniën worden verheven tot Ministerie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 139, 230; De volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
1806 juli 29 nr. 47	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: opheffing Raden der Aziatische Bezittingen en Amerikaanse Koloniën. Leden die niet bij het Ministerie van Koophandel en Koloniën werken, voeren de titel raden van de Minister van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 183, 230; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
1806 november 28 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en ken-

- nisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 november 14 nr. 14 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
- 1807 december 5 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de Ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de Minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert. De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd).
- 1808 januari 8 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Ministerie van Koloniën wordt verenigd met het Ministerie van Marine tot Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 113, 114).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Koophandel en Koloniën (Oost-Indische bezittingen en de Kaap) 1806-1808*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.03. Digitaal raadpleegbaar.

Voor het Ministerie van Koophandel en Koloniën geldt dat de stukken inzake West-Indië, koophandel en marine later in andere archieven zijn ondergebracht (2.01.28 voor West-Indië). Alleen de stukken van de directies, divisies en bureaus die zich met Azië en met de Kaap bezig hielden zijn opgenomen, waardoor het administratieve verband is weggefallen. Deze scheiding kon worden aangebracht, omdat de minister gescheiden verballen hield voor de Oost en voor de West.

Zoekmiddelen: 17 index alfabetisch zakenregister op de verballen 1806-1808, waarin wordt verwezen naar de net-verballen, waarvan die voor de Oost en de West niet bewaard zijn gebleven; 33 alfabetisch zakenregister op het verbaal van de chef van de eerste divisie, 1806-1807 en 18 chronologisch register op de decreten, missives, besluiten en orders van de koning. Zie ook 85 alfabetisch register op de uitgaande missiven naar Indië, 1806-1809. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 75, 76.

Besluiten: 1 minuut-verbaal van de minister (algemene directie), 1806-1807; 5 minuut-verbaal van de minister (Oost), 1806-1807; 10 minuut-verbaal van de minister (koophandel), 1806-1807 en 14 een minuut-verbaal voor de eerste helft van januari 1808, waarin alle onderdelen zijn verenigd. Alleen het net-verbaal van de algemene directie en koophandel, 16, bewaard gebleven. Verder zijn het minuut- en het net-verbaal van de chef van de eerste divisie in dit archief aanwezig (25-32 minuut verbaal met ingekomen en uitgaande bijlagen, 1806-1807) en het net-verbaal 1806-1807 (34-35).

Correspondentie: Bij de bovengenoemde minuut-verballen behoren de bijlagen waarin zowel de minuten van de uitgaande als de ingekomen stukken zijn ondergebracht. Het betreft 2-4 voor de algemene directie, 6-9 voor de Oost en 11-13 voor de koophandel. 15 bevat de bijlagen voor de eerste twee weken van januari 1808. In 24 de minuten van de secrete missiven aan de gouverneur-generaal van Indië.

Geheim: In 19 zowel de minuut als het net van het secrete verbaal van de minister, 1806-1808. Daarnaast 36 het minuut-secreet verbaal van de chef van de eerste divisie met bijlagen en 37 met eenzelfde secrete-verbaal inzake passagiers op enkele schepen.

Overig: In 21-23 kopieën van rapporten en uitgaande brieven, waaronder secrete. In

89 rekesten om militaire posten inzake de Oost en een index op de appointementen van de chef van de divisie Oost daarop. Bij de eerste divisie waren ook de raden voor koophandel en financiën werkzaam, die een eigen gewoon en secreet verbaal hielden (38). Hun minuut-rapporten zijn te vinden in 41-42. Verder zijn er nog enkele stukken betreffende de drie chefs de bureau van Indische zaken, van koophandel en van financiën bij de eerste divisie, als ook stukken van de commissarissen van de eerste divisie te Amsterdam en van het commercie-kantoor te Amsterdam.

2) *Archief van het Ministerie van koophandel en Koloniën 1806-1808 en van het Ministerie van Marine en Koloniën 1808-1810 (Westindische bezittingen en Guinee).*

Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.28.03. Digitaal raadpleegbaar.

NB In tegenstelling tot de inventaris betreffende Oost-Indië (2.01.27.03) maakt de onderhavige inzake de West geen onderscheid tussen de stukken van het Ministerie van Koophandel en Koloniën en van het Ministerie van Marine en Koloniën. Destijds heeft tot juni 1808 de administratie van beide ministeries de zaken van de Oost en van de West geheel gescheiden gehouden. De stukken uit deze periode die Azië en Kaap de Goede Hoop betreffen, zijn later ondergebracht in het hierboven beschreven archief. Deze inventaris bevat de stukken voor de West.

Vanaf juni 1808 hielden een aantal divisies van het Ministerie van Marine en Koloniën zich met koloniale zaken in het algemeen bezig. De archivalia die betrekking hebben op deze algemene administratie van de koloniën tot en met 1810 zijn opgenomen in het archief voor de Oost voor deze periode (zie onder Ministerie van Marine en Koloniën).

Zoekmiddelen: 27-28 index op het verbaal van de divisie voor de zaken van de West, augustus 1806 - december 1807; 5-7 index op het verbaal van de divisie voor de zaken van de West, juni 1808 - december 1810. 12-15 bevatten losse registers op de orders van de minister van marine en koloniën januari - augustus 1808 en op zijn secrete orders januari - juni 1808.

Besluiten: 1 minuut-verbaal van de inister van Koophandel en Koloniën, juni 1806 - december 1807, 1; 22-23 minuut-verbaal van de chef divisie [West] augustus 1806 - juni 1807, 22-23, met een net-exemplaar in de 24-26 tot december 1807. Verder 11 en 12-14 met minuut-orders en orders van de minister; 22-26 het minuut-verbaal en het verbaal van de chef van divisie voor de West, augustus 1806 tot december 1807; 29 verbaal van de chef de bureau voor de West, 1808-1810.

Correspondentie: 2-4 bijlagen bij het verbaal van de minister van Koophandel en Koloniën, juli 1806 - december 1807. Hiernaast zijn uit de jaren tot 1808 velerlei kleinere eenheden met (kopie)-correspondentie bewaard.

Geheim: mr. 10 secreet verbaal inzake de benoeming van de gouverneur-generaal van Curaçao, 1807; 15 secrete orders van de minister.

Diversen: Het eerste gedeelte van het archief bestaat verder onder andere uit extract-verbalen, rekesten en dossiers, voornamelijk uit de jaren 1807 en 1808 en uit registers van commissies en eedsafleggingen 1806-1808 (37 en 37a). Onder de financiële stukken zijn 61 generale staten van ontvangsten en uitgaven 1805-1808 en 62-64 rekeningen van de ontvanger-generaal 1806-1808. In het archief bevinden zich ook nog stukken uit de periode vóór 1806, namelijk 33 kopieboek van uitgaande secrete missives 1804-1807 en 40-45 berichten van de boekhouder-generaal 1803-1807, 40-45 en de bovengenoemde generale staten van ontvangsten en uitgaven.

De overige onderdelen van het archief betreffen de Kust van Guinee, 1805-1810, Berbice 1806, Curaçao 1802-1807, Sint Eustatius, Sint Maarten en Saba 1806-1812.

3) *Oost-Indische troepen, 1799-1807.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.07. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft militaire zaken in Nederland ten behoeve van Oost-Indië. Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

4) *Comptabiliteit betreffende Oost-Indische Bezittingen, 1795-1813.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.06. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de in Nederland zetelende comptabelen, zowel in de residentie als in de afzonderlijke kantoren.

Literatuur

- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.
- Efthymiou, N.S., “Het Koninkrijk Holland en Oost-Indië” in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) 249-270.
- Joor, J., “De huid die niet mocht zweten. Het continentaal stelsel en de betekenis daarvan voor het Koninkrijk Holland’ in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 242-254.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.

MINISTERIE VAN MARINE

Actief van 5 juni 1806 tot 8 januari 1808.

Tot de taken van de Minister van Marine behoorden het bestuur en het beheer van de zeestrijdkrachten, de scheepsbouw en de bevoorrading.

De organisatie van het ministerie bestond uit: 1) secretaris-generaal; 2) eerste divisie registratie van de correspondentie, expeditie van de stukken, afdoening van algemene correspondentie, vertaling van buitenlandse brieven, archiefbeheer; 3) tweede divisie uitrusting van schepen, beheer van werven en magazijnen, personeel van het koninklijk corps van de marine; 4) derde divisie financiële zaken.

In de buitendepartementen waren werkzaam: commissarissen-directeurs (in Amsterdam en in Rotterdam), een commissaris (in Vlissingen), departementale secretarissen (in Amsterdam, Rotterdam en Vlissingen) en betaalmeesters (in Amsterdam, Rotterdam en Vlissingen).

Wetgeving

1806 november 28 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en kennisgevingen aan het publiek zullen de ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
1807 november 14 nr. 14	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
1807 december 5 nr. 1	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert. De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd).
1808 januari 8 nr. 7	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Ministerie van Koloniën wordt verenigd met het Ministerie van Marine tot Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 113, 114).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Marine 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.29.01. Digitaal raadpleegbaar.

Bakhuizen p. 35 e.v. beschrijft welke ravage een brand in 1844 in de archieven van het Ministerie van Marine heeft aangericht. Van de 1100 delen uit de periode vanaf 1795 bleven maar 25 bundels over. Sommige onderdelen van het archief die in slechte materiële staat zijn, kunnen alleen op andere dragers worden geraadpleegd.

Zoekmiddelen: 381 index op de rapporten aan de Koning 1809-1810. De 435-441 bevatten indices 1803, een fragment van 1807, en delen van de jaren 1808-1810 en zijn dus zeer onvolledig.

Besluiten: 1-9 resoluties van het comité tot de zaken van de marine 1795-1797; 486-494 notulen van het departement van equipage 1795-1799; 10-33 verbalen van de agent van marine 1799-1801; 34-56 notulen van de Raad voor de Marine 1802-1805; 57-63 verbalen van de Secretaris van Staat voor de Marine 1805-1806; 64-78 verbalen van de minister van Marine 1806-1808; 79-109 verbalen van de minister van Marine en Koloniën, departement van marine 1808-1810.

Correspondentie: 110-331 ingekomen stukken ingedeeld naar afzender; 332-427 uitgaande stukken ingedeeld naar ontvanger; 429-434 relatieven tot de verbalen 1795-1810. Het betreft in de negentiende eeuw gekochte of ontvangen stukken afkomstig van maarschalk Verhuell en minister Van der Heim.

Geheim: 442-449 geheime notulen 1795-1810, met enkele hiaten en kennelijk zeer beschadigd.

Diversen: 427A kopie-orderboek aan zeeofficieren 1795-1797; 428 concept-instructies voor commanderende officieren 1801-1808. Een groot aantal in de inventaris nader omschreven kleine dossiers van allerlei aard in 450-461. In de inventaris staat aangegeven of de stukken ontbreken dan wel ontoegankelijk zijn. 464-476 en 505-522 zijn de rekeningen van de ontvanger-generaal van de marine 1796-1805; 477-485 commissieboeken, eedboeken en register van borgtochten.

Verder bevat het archief de archieven van de departementen van de marine te Hoorn (1795-1798), te Harlingen (1795-1810), te Rotterdam (1795-1813) en te Amsterdam (1795-1808) en 225 register van militaire en burger ambtenaren in Indië 1798-1809. In 127-232 in het onderdeel nagekomen stukken bevinden zich uiteenlopende kleinere dossiers uit alle lagen van de organisatie van het ministerie.

2) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

3) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Turksma, L., *Admiraal van Napoleon. Het leven van Carel Hendrik graaf Verhuell, 1764-1845*. Arnhem, 1991.

MINISTERIE VAN MARINE EN KOLONIËN
Actief van 8 januari 1808 tot 31 december 1810.

De Minister van Marine en Koloniën voerde het bestuur en het beheer over de

zeestrijdkrachten, de scheepsbouw en de bevoorrading, alsook het bestuur en het beheer over de koloniën in Oost- en West-Indië. Naast de Minister van Marine en Koloniën stonden twee adjuncten, de commissaris-generaal voor de marine en de commissaris-generaal voor de koloniën. Bij het Ministerie van Marine en Koloniën werd bij decreet van 1 augustus 1808 een Comité Centraal ingesteld, waarvan de maarschalken bij de marine qualitate qua lid waren.

Het gebied van de koloniën betrof ten eerste de eigendommen van de gewezen Oost-Indische Compagnie. In 1802, bij de vrede van Amiens, had de Republiek alle oude bezittingen teruggekregen, met uitzondering van Ceylon. In 1810 echter veroverde Engeland Ambon, Banda, Makassar en Menado, ten slotte ook Timor. Java capituleerde in september 1811. Kanton en Deshima bleven tot en met 1813 in Nederlands bezit omdat de berichten over de inlijving niet waren doorgedrongen en de Nederlandse bevelhebber de Engelsen onverrichter zake kon laten weggaan. Van de Westindische koloniën waren intussen alleen de Bovenwindse Eilanden en de Kust van Guinee overgebleven.

De aanvankelijke indeling van het Ministerie van Marine en koloniën was: 1) generaal secretariaat met a) eerste bureau registratie, zegel en leges, expeditie, classificeren van documenten en b) tweede bureau dépêches, c) derde bureau archief, net-verbalen en indices (afzonderlijk voor de koloniën en voor de generale index) en d) vierde bureau justitiële zaken, krijgsgevangenen, kaapvaart; 2) eerste divisie financiën met a) eerste bureau liquidatie marine, toezicht, verdeling van fondsen, begrotingen, b) tweede bureau met i) eerste sectie algemene boekhouding, ii) tweede sectie liquidatie koloniën, toezicht, verdeling van fondsen, begrotingen, iii) derde sectie algemene boekhouding en revisie van de liquidaties koloniën, c) derde bureau liquidatie van schulden en d) vierde bureau ordonnanties en assignaties betreffende de publieke schatkist; 3) tweede divisie met a) eerste bureau militaire officieren ter zee, ingenieurs, militaire operaties, staat van de zeemacht, schepen, orders voor commandanten, b) tweede bureau werving, onderwijs, c) derde bureau hospitalen en quarantaine en d) vierde bureau loodswezen, bebakening; 4) derde divisie met a) eerste bureau soldijen, tractementen, reiskosten, b) tweede bureau levensmiddelen, c) derde bureau kleding en d) vierde bureau niet-militaire personeel; 5) vierde divisie met a) eerste bureau schepen, werven, zeevaartkunde, b) arsenalen en scheepsbehoeften, c) derde bureau maritieme werken ter zee en in havens, gebouwen en d) vierde bureau geschut, wapens, munitie; 6) vijfde divisie met a) eerste bureau registratie van correspondentie met de koloniën en orders voor de troepen in de koloniën, b) tweede bureau soldijen, rantsoenen en reiskosten, c) derde bureau fortificaties en hospitalen en d) verzending van munitie en goederen naar de koloniën, opslag en uitgifte aldaar en controle van boeken en rekeningen; 7) zesde divisie met 1) eerste bureau traktementen van politieke ambtenaren, 2) tweede bureau correspondentie met de koloniën inzake bestuur en justitie, controle van boeken en rekeningen, betrekkingen met inlandse volken, landbouw en slavernij, 3) derde bureau correspondentie met agenten van het gouvernement en 4) civiele en financiële administratie en imposten in de koloniën; 8) zevende divisie met 1) eerste bureau bank- en kasgeld, wisselbrieven, registratie van uitgaven alles in zoverre de derde sectie van het tweede bureau van de eerste divisie daarmee nog niet is belast, 2) registers van correspondentie met de koloniën in verband met niet-militaire aanbestedingen en goederen, 3) derde bureau correspondentie met de koloniën inzake producten en de verkoop daarvan met i) eerste sectie boekhouders en ii) tweede sectie commiezen en 4) vierde bureau magazijnen van het ministerie; 9) ontvanger-generaal administratie van de ontvangsten en uitgaven, doen van betalingen en toezicht.

Vanaf 16 november 1808 was de organisatie als volgt: 1) generaal secretariaat met a) eerste bureau registratie, classificatie en expeditie, zegelrechten en kopieën, b) tweede bureau archieven, net-verbalen, generale index, c) derde bureau financiën van de marine en d) financiën van de koloniën; 2) eerste divisie personeel marine en

militaire bewegingen met a) eerste bureau promoties, rangen en bewegingen van het koninklijk corps van de marine, militaire instituten van de marine, b) tweede bureau werving, krijgsgevangenen, geneeskunde en quarantaine, c) derde bureau loodswezen, pilotage, bebakening, seinen, deserteurs en kaapvaart; 3) tweede divisie met a) eerste bureau kleding en vivres, b) tweede bureau constructies, hout, masten, zeilen, werklieden en werven en c) derde bureau arsenalen, artillerie, scheepsbehoeften; 4) derde divisie administratie van de koloniën met a) eerste en tweede bureau voor civiele, politieke en justitiële zaken en financiële administratie, b) derde bureau werving en uitrusting van troepen voor de koloniën en c) vierde bureau civiele geëmployeerden, overlijdensregisters, testamenten; 5) vierde divisie handelsbetrekkingen met a) eerste bureau verkoop van koloniale producten en b) tweede bureau geld- en levensmiddelenvoorziening; 6) ontvanger-generaal van de koloniale inkomsten; 7) bureau van de achterstand van de marine.

Volgens besluiten van de Lieutenant-Général de Hollande van 22 december 1810 werd per 1 januari 1811 de secretaris-generaal opgedragen onder toezicht van de Préfet Maritime het archief van het voormalige ministerie te inventariseren en de stukken voor de financiële liquidatie te verzamelen.

Wetgeving

1808 januari 8 nr. 7	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het Ministerie van Koloniën wordt verenigd met het Ministerie van Marine tot Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 113, 114).
1808 mei 6 nr. 19	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 558).
1808 mei 27 nr. 4	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een aanvulling op de organisatie Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 620).
1808 augustus 1 nr. 18	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Comité Centraal van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 766).
1808 november 16 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: nadere organisatie van het Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 1059).
1808 november 27	Decreet Lodewijk Napoleon: alle geëmployeerden van het Ministerie van Marine en Koloniën worden met ingang van 1 januari 1809 ontslagen. De etablissementen in Vlissingen, Middelburg, Veere, Delft, Hoorn en Harlingen worden opgeheven. Ambtenaren die binnen de nieuwe organisatie van 16 november 1808 nr. 6 vielen, zijn opnieuw aangesteld (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 1059).
1808 november 28 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aan het Ministerie van Marine en Koloniën wordt tot 1 juli 1809 een temporair bureau tot liquidatie van de achterstallen van de Marine toegevoegd. De organisatie van dit bureau werd geregeld bij Koninklijk Besluit van 13 december 1808 nr. 12 (2.01.01.07 nr. 554 Groene Index 1808 p. 1059).
1808 november 29 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Bij wijziging van het decreet van 16 november 1808 nr. 6 zullen meer bureaus tot de organisatie van het Ministerie van Marine en Koloniën behoren (2.01.01.07 nr. 554 Groene Index 1808 p. 1059).
1810 mei 19 nr. 19	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: instelling van een commissie voor de liquidatie en de verificatie van de niet

- opgenomen rekeningen van het Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 80).
- 1810 juli 27 Keizerlijk decreet inzake de maritieme administratie en de politie van de zeevaart. De ontvangst van dit keizerlijke decreet werd in de Groene Index verantwoord op 10 augustus 1810 nr. 1 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 376. Niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*).
- 1810 augustus 18 Keizerlijk decreet: overbrenging naar Parijs van een deel van de kaarten van het Ministerie van Marine en Koloniën en van het Ministerie van Oorlog. Exhibitum 24 augustus 1810 nr. 2 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 376, 441. 2.01.01.08 nr. 8 Gewaarmerkt extract. Niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*).
- 1810 december 22 nr. 2 Besluit Lieutenant-Général: inventarisatie en overname van de archieven van het voormalig Ministerie van Marine en Koloniën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 518).
- 1810 december 29 nr. 22 Besluit van de Lieutenant-Général: de bibliotheken van opgeheven Ministeries worden verenigd met de grote bibliotheek in Den Haag (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 december 31 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: de secretarissen-generaal van de opgeheven Ministeries worden vier maanden gecontinueerd voor de liquidatie, met enkele geëmployeerden (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 juni 22 nr. 1 Arrêté van de Gouverneur-Général: beëindiging van de liquidatie van de betalingen van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Oorlog, Marine en Justitie over 1810 over twee maanden (Groene Index 1811 p. 239. Volledige tekst 2.01.01.08 nr. 1B).
- 1811 augustus 29 Arrêté van de Gouverneur-Général: de liquidatie van de betalingen voor het Ministerie van Marine en het Ministerie van Oorlog wordt met twee maanden verlengd. Op 1 november 1811 nr. 1 werd nog een maand verlening verleend (Groene index 1811 p. 239. Volledige tekst: 2.01.01.08 nr. 1B).

Archieven

1) *Archieven van het Departement van Marine 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.29.01. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Marine.

2) *Archief van het Ministerie van Marine en Koloniën, 14 januari 1808 - 29 september 1810 (Oostindische bezittingen en de Kaap)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.03. Digitaal raadpleegbaar.

In tegenstelling tot de minister van Koophandel en Koloniën hield de minister van Marine en Koloniën geen gescheiden verbalen meer voor Oost en West. Wel kwam er een afzonderlijk verbaal koloniën naast dat betreffende de marine. Omdat later toch een splitsing van het archief in Oost en West is doorgevoerd, is een deel terechtgekomen in de inventaris betreffende de West (2.01.28.03; zie afzonderlijke beschrijving). Over bleven deelarchieven van de chef divisie Oost, van de raden voor koophandel en financiën van de divisie Oost, van de chefs de bureau van Indische zaken en van financiën, van commissarissen te Amsterdam en van het commercie-kantoor te Amsterdam, waarin soms eigen verbalen en notulen aanwezig zijn. Het deelarchief van de chef van de zevende, later vierde divisie commerciële relaties en approvisionnementen is voortgezet als bureau tot liquidatie van de zaken van de koloniën in Holland. Dit laatste gebeurde tot 1813. Het bureau heeft een minuut-verbaal met bijlagen, 109-114.

Zoekmiddelen: 72 alfabetische index op het net-verbaal voor het departement koloniën januari - juni 1808; 77-79 alfabetische index op het minuut-verbaal departement koloniën, juni 1808 - 1810; 68 chronologisch register op besluiten en orders van de koning betreffende het departement van koloniën in het gewoon en in het secreet verbaal departement koloniën; 81 alfabetische index op het minuut-verbaal van het departement koloniën - financiële zaken, 1808-1811; 85 alfabetisch register op de uitgaande missiven naar Indië, 1806-1809. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 77-79.

Besluiten: 61-62 minuut-verbaal met bijlagen, departement van koloniën, januari - juni 1808, bijlagen in de 69 en 70; 63-68 idem, juni 1808 - september 1810, met bijlagen (ingekomen stukken en minuten van uitgaande stukken); 71 net-verbaal januari - juni 1808. In 80 het eigen verbaal van het departement koloniën - financiële zaken, met bijlagen, 1808-1811.

Correspondentie: 73 en 74 kopieën van gewone en geheime uitgaande missiven januari - juni 1808. Voor het overige bevindt de in- en uitgaande correspondentie zich in de verbalen, alsook in 84 met minuut missiven aan de hoge regering in Batavia 1808-1810.

Geheim: 75 minuut secreet verbaal departement koloniën januari - juni 1808; Het minuut secreet verbaal van het departement koloniën, met bijlagen, loopt van 1808-1810 en het net, 83, alleen over 1809.

Diversen: Het archief van de chef van de eerste divisie (Oost) van het ministerie van Marine en Koloniën bevat uiteenlopende documenten uit 1808 en extracten tot 1810. Ook het archief van raden van koophandel en financiën bij de eerste divisie (Oost) bevat extracten, alsook lijsten van commissoriale (94) en minuut-rapporten (95) uit 1808. Van de archieven van de chefs de bureau van Indische zaken, van koophandel en van financiën bevat alleen dat van koophandel een eigen minuut-verbaal. Van financiën is onder andere een rekening-courant van de secreete kas van het voormalig departement van commercie en equipage van de voormalige kamer Amsterdam van de V.O.C. bewaard gebleven (103). Het archief van commissarissen te Amsterdam bevat minuut-korte notulen, een verbaal en correspondentie van januari tot en met september 1808. De korte notulen van chef van de zevende divisie Vollenhoven over de periode 1808-1813 vormen volgens de inventaris één band met commissaris 1813-1814, 1. Bedoeld wordt nr. 28 van het archief van de Hollandse divisie bij het ministerie van Marine en Koloniën te Parijs. Voor het overige zijn in het archief van deze divisie, later de vierde divisie, 109-114 minuut verbalen met bijlagen en onder andere enkele afzonderlijke missiven en rapporten (120) te vinden. Het archief van het commercie-comptoir te Amsterdam, later onderdeel van de zevende en de vierde divisie bevat onder andere een register van ordonnantiën 1809-1810 en een naamlijst van werklieden uit 1811.

Het archief heeft een flinke sectie nagekomen stukken. Hierin zijn allerlei afzonderlijke rapporten te vinden uit de periode 1806-1811 (127-142). De nrs. 132-153 betreffen uit Indië overgekomen stukken, alsook een aantal afzonderlijke documenten afkomstig van de zesde, later derde, divisie Oost van het Ministerie van Koophandel en Koloniën en losse documenten betreffende andere onderdelen van het ministerie, waaronder 225, een aanstellingsregister betreffende militairen en burger ambtenaren in Indië (225) en een stamboek van officieren betreffende Oost- en West Indië 1807-1809 (230).

3) *Archief van het Ministerie van Koophandel en Koloniën 1806-1808 en van het Ministerie van Marine en Koloniën 1808-1810 (Westindische bezittingen en Guinee).* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.28.03. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Ministerie van Koophandel en Koloniën.

4) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

5) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

6) *Comptabiliteit betreffende Oost-Indische Bezittingen, 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.06. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de in Nederland zetelende comptabelen, zowel in de residentie als in de afzonderlijke kantoren.

7) *Collectie van der Heim*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.008.71. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Betreft P. van der Heim (1753-1823).

8) *Collectie A.R. Falck*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.006.48. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Goor, J. van, *De Nederlandse koloniën. Geschiedenis van de Nederlandse expansie, 1600-1975*. Tweede druk. Den Haag, 1997.
- Efthymiou, N.S., "Het Koninkrijk Holland en Oost-Indië" in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) 249-270.

MINISTERIE VAN OORLOG

Actief van 29 juli 1806 tot 31 december 1810.

Tot de taken van het Ministerie van Oorlog behoorden het bestuur en het beheer van de Nederlandse landmacht en de betaling van de Franse troepen.

De organisatie van het Ministerie van Oorlog is in een onoverzichtelijk proces tot stand gekomen, omdat telkens wijzigingen werden doorgevoerd. Daarom worden hieronder eerst enkele ontwikkelingen beschreven, waarna dwarsdoorsneden van de organisatie op enkele tijdstippen volgen.

Een eerste stap naar samenvoeging van afzonderlijke administraties is gezet bij Koninklijk decreet van 18 juli 1806, dat onder andere voorzag in één administratie van oorlog. Het Commissariaat voor de Franse troepen en het bureau van betaling van de Hollandse armée werden per 31 juli opgeheven. De feitelijke opheffing van het Commissariaat kreeg overigens pas zijn beslag bij de definitieve organisatie van het ministerie in juni 1807. Intussen is op 29 juli 1806 het Directoraat-Generaal van Oorlog omgezet in een Ministerie van Oorlog.

Bij langdurige afwezigheid van de Koning en onduidelijkheid over de uiteindelijke bezetting van de ministerspost van Oorlog, is de reorganisatie traag tot stand gekomen. Wel werd al bij Koninklijk decreet van 18 juli 1806 een Depot Generaal van Oorlog opgericht, waarvan de organisatie is vastgesteld bij Koninklijk decreet van 1 maart 1807 (zie afzonderlijke beschrijving).

Bij besluit van 6 oktober 1806 nr. 178 regelde de minister de voet en werkwijze van het Ministerie van Oorlog. Op 15 december 1806 benoemde de Koning een Directeur van de Administratie van Oorlog, die werd belast met de recrutering, de administratie, de revuen en de comptabiliteit van de landmacht. Kort daarna, op 26 december 1807 kregen de verenigde korpsen van de artillerie en de genie een Centraal Comité van het Verenigde korps der Artillerie en Genie. De vijf leden waren een eerste inspecteur-generaal, twee inspecteurs-generaal en twee kolonels. Het comité vergaderde eenmaal per jaar. In klein comité kon de president zo vaak vergaderen

als nodig was, maar wel met toestemming van de Minister van Oorlog. Het Centraal Comité hield zich bezig met zaken die door de Koning werden voorgelegd en met reglementen en begrotingen betreffende de beide wapens. De begroting werd opgesteld op mondelinge instructie van de Minister van Oorlog en de orders van de Koning.

Vermoedelijk geeft de Koninklijke Almanak van 1807 het beste beeld van het functioneren van het ministerie voordat in juni 1807 de definitieve organisatie plaatsvond. Hier is de weergave als volgt: 1) secretaris-generaal met a) eerste bureau registratie van ingekomen stukken, renvoyen en uitgifte van afschriften, b) tweede bureau expeditie van stukken en ontvangst van het klein-zegel, c) derde bureau beheer van het archief en indicering en d) vierde bureau consenten om ordonnanties van betaling te verkrijgen, toezicht op toegestane sommen en kredieten, comptabiliteit en de verdeling van fondsen; 2) eerste divisie oprichting, organisatie en inspectie van de legeronderdelen, personeelsbeleid, verplaatsing van troepen, traktementen en pensioenen met a) eerste bureau militaire operaties, militaire scholen, situatielijsten, recrutering, benoemingen, rangen en beloningen, beoordeling van bezwaren inzake pensioenen en traktementen van reforme, brevetten en militaire justitie, b) tweede bureau monsterring, administratie van de corpsen en de recrutering, soldijen, equipage, betaling van pensioenen, gratificaties en kosten; 3) tweede divisie benoemingen en promoties, inspectie van artillerie en genie, geschut, wapens, kruit en munitie, fortificaties, magazijnen en arsenalen, militaire gebouwen, verpachtingen met a) eerste bureau artillerie en b) tweede bureau genie; 4) derde divisie vivres, fourage, kazernering, transport, kleding, hospitalen, fournituren, onderhoud van krijgsgevangenen, beheer van gebouw en meubilering van het ministerie met a) eerste bureau vivres, fourage en brandstoffen, transporten, troepen op mars, b) tweede bureau kazernering, kampementen, hospitalen, krijgsgevangenen, logies en c) derde bureau kleding, equipage en bewapening; 5) depôt generaal van oorlog voor het verzamelen van beschrijvingen, plannen en kaarten inzake oorlog, marine en koloniën, cartering, uitgave van een kaart van het Koninkrijk (zie afzonderlijke beschrijving).

In den lande bestond de organisatie verder uit: 6) algemeen bestuur van de magazijnen van oorlog met inspecteurs van de magazijnen en in den lande vele commiezen in de stapel- en constructiemagazijnen (Delft en Dordrecht), de hoofd- en depotmagazijnen, de grof-geschutgieterij in Den Haag en de geweerfabriek te Culemborg; 7) geneeskundige dienst met het geneeskundig bestuur der armée, het groot militair hospitaal te Leiden en de officieren van gezondheid van de eerste en de tweede klasse.

De definitieve organisatie van het Ministerie van Oorlog werd vastgesteld bij koninklijk decreet van 26 juni 1807: 1) generaal secretariaat met a) eerste bureau registratie van ingekomen stukken, renvoy naar de divisies, expeditie van antwoorden, recht van kleinzegel, afschriften, certificaten; b) tweede bureau sorteren en bewaren van niet meer voor het lopende werk benodigde papieren; de zakelijke index van de archieven; c) derde bureau examinatie en revisie van liquidaties van de administratieve bureaus, toezicht op gebruik van de toegestane sommen, het doen van rekening, aanvragen en verdelen van fondsen, inspectie van de comptabiliteit; d) vierde bureau registratie en expeditie van ordonnanties; e) vijfde bureau rekensten van gratie, rapportage van de advocaten-fiscaals en de fiscaals van de divisies, personele zaken van concierges en cipiers; aanvragen om korting op de traktementen; f) zesde bureau liquidatie van de achterstallen van opgeheven administraties en corpsen (op 17 december 1807 werd de samenstelling van het derde bureau van het algemene secretariaat gewijzigd); 2) eerste divisie militaire operaties en movemen-ten met a) eerste bureau militaire operaties en bewegingen, correspondentie met generaals, militaire scholen, recrutering; b) tweede bureau organisatie en inspectie van de corpsen, benoemingen, rangen, beloningen, pensioenen, traktementen van reforme en brevetten; 3) tweede divisie militaire administratie met a) eerste bureau

monsteringen, controles, inwendige administratie van de corpsen en recrutering, toezicht op de commissarissen van oorlog; b) tweede bureau soldijen, equipement-gelden, pensioenen, reforme, gratificaties, bureau- en reiskosten; 4) derde divisie militaire intendance en onderhoud der armée met a) eerste bureau vivres, fourage en brandstof, militaire convoien en transporten, troepen op mars; b) tweede bureau casernering, kampement; c) derde bureau kleding, equipement, harnachement en remonte, d) vierde bureau hospitalen, krijgsgevangenen, galeiboeven, logies- en sluitgelden; 5) de vierde divisie artillerie en genie bestond sedert 17 juni 1808 en was samengesteld uit de eerder afzonderlijk georganiseerde bureaus artillerie, genie en het depot generaal van oorlog. Deze divisie bestond sindsdien uit 1) eerste bureau verenigd wapen, personeel, onderwijs, toezicht op geschutgieterij, geweerfabriek en arsenalen, artillerie, wapens, paarden en equipage, comptabiliteit voor het materieel van de artillerie en 2) tweede bureau fortificaties, linies, kasernes, kruitmazijnen, comptabiliteit van het materieel van de genie en 3) depot generaal van oorlog.

Ten slotte werden bij koninklijk decreet van 17 oktober 1809 de eerste en de tweede divisie met elkaar verenigd tot één divisie, de eerste divisie. De vierde divisie werd vervolgens in dit nieuwe schema de tweede divisie: 1) generaal secretariaat (zonder het tijdelijke zesde bureau; 2) eerste divisie militaire operaties en administratie; 3) tweede divisie artillerie en genie; 4) derde divisie militaire intendance en onderhoud der armee.

Volgens besluiten van de lieutenant-général de Hollande van 22 december 1810 werd per 1 januari 1811 de secretaris-generaal opgedragen onder toezicht van de Intendant de l'Intérieur het archief van het voormalige ministerie te inventariseren en de stukken voor de financiële liquidatie te verzamelen.

Wetgeving

1806 juli 18 nr. 44	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de administratie van Oorlog, opheffing van het Commissariaat van de Franse troepen en van het Bureau van betaling van de Hollandse armée (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 85, 164, 211; de volledige tekst van het decreet in 2.01.01.07 nr. 3).
1806 september 16 nr. 1	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene bepalingen inzake de aanstelling van een Betaalmeester van de Armée (2.01.01.017 nr. 550 Groene Index 1806 p. 365).
1806 oktober 6 nr. 178	Dispositie van de Minister van Oorlog: vaststelling van de voet en werkwijze van het Ministerie van Oorlog. (2.01.14.02 nr. 1239 Index Ministerie van Oorlog 1806, pag. 665).
1806 november 28 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en kennisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
1806 december 15 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de directeur van de administratie van Oorlog wordt belast met de recrutering, de administratie, de monsterring en de comptabiliteit van alle corpsen van de landmacht (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 378).
1807 juni 26 nr. 3	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van het Ministerie van Oorlog, met uitzondering van de reeds georganiseerde vierde divisie met onder andere het Depot van Oorlog (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 23; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 24).

- 1807 november 14 nr. 14 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
- 1807 december 5 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de Ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de Minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert. De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd).
- 1807 december 17 nr. 25 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van wijzigingen in de organisatie van het Ministerie van Oorlog (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 938; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 35).
- 1808 juni 17 nr. 83 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: organisatie van de vierde divisie van het Ministerie van Oorlog (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 585).
- 1809 augustus 3 nr. 5 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: machtiging voor de secretaris-generaal om bij afwezigheid van de Minister van Oorlog uit de hoofdstad alle stukken te tekenen (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 51).
- 1809 oktober 17 Littera X Geheim Besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van een reorganisatie en bezuiniging op het Ministerie van Oorlog. Diverse onderdelen werden samengevoegd en functies opgeheven (2.01.14.02 nr. 1248 Index Ministerie van Oorlog 1809 L-Z, hoofd Politie in de Bureaus van het Ministerie van Oorlog).
- 1810 augustus 18 Keizerlijk decreet: overbrenging naar Parijs van een deel van de kaarten van het Ministerie van Marine en Koloniën en van het Ministerie van Oorlog. Exhibitum 24 augustus 1810 nr. 2 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 376, 441. 2.01.01.08 nr. 8 Gewaarmerkt extract. Niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*).
- 1810 december 22 nr. 2 Besluit Lieutenant-Général: inventarisatie en overname van de archieven van het voormalig Ministerie van Oorlog (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 441).
- 1810 december 29 nr. 22 Besluit van de Lieutenant-Général: de bibliotheken van opgeheven Ministeries worden verenigd met de grote bibliotheek in Den Haag (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 december 31 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: de secretarissen-generaal van de opgeheven Ministeries worden vier maanden gecontinueerd voor de liquidatie, met enkele geëmployeerden (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 603).
- 1810 juni 22 nr. 1 Arrêté van de Gouverneur-Général: beëindiging van de liquidatie van de betalingen van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, Oorlog, Marine en Justitie over 1810 over twee maanden (Groene Index 1811 p. 239. Volledige tekst 2.01.01.08 nr. 1B).

Archieven

1) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1800 tot 1810.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.2 Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie hoofdstuk 2, onder Agentschap van Oorlog.

2) *Archief van het Depot-Generaal van Oorlog 1806-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.5. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Depot Generaal van Oorlog.

3) *Archief van de Directeur van de landelijke telegrafische beseiningen 1809-1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.07. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bevat de in- en uitgaande correspondentie uit 1809 en 1810.

4) *Archief van het Centraal comité der artillerie en genie 1808-1809*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.06. Digitaal raadpleegbaar.

Besluiten: 1 notulen 1808-1810.

Het archief bevat verder de uitgaande brieven van het groot- en klein Comité, een naamlijst met voordrachten en enkele rapporten en memories.

5) *Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), periode 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.02. Digitaal raadpleegbaar.

De gedrukte en de digitale inventaris wijken van elkaar af. Beide geven een uitgebreide beschrijving van de werking van het archief.

Met de liquidatie van de financiën van het voormalige Ministerie van Oorlog hebben zich twee personen en een commissie beziggehouden. Voor deze laatste, de Commission Centrale de la Liquidation des Dépenses de la Guerre en Hollande, zie onder 6).

A. Archief van de secretaris-generaal van het voormalige ministerie, belast met de liquidatie, januari - augustus 1811: 1435-1447 verbaal met relatieven; 1448-1449 registers van uitgaande brieven; 1450 agenda; 1451 expeditielijsten. Verder zijn er vele afzonderlijke nummers met voornamelijk declaraties, verklaringen en magazijnlijsten.

B. Archief van commissaris J.H. Kesman, belast met de afdoening van de liquidatie van het voormalige ministerie van Oorlog, september - november 1813: 1463-1467 verbaal met relatieven; 1468-1469 onafgedane ingekomen stukken 1808-181.

6) *Archief van de Commission Centrale de la Liquidation des Dépenses de la Guerre en Hollande, 1812-1813*.

Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.02. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat uit correspondentie, lijsten en staten uit de jaren 1810-1816, 1470-1482, alle afzonderlijk beschreven.

7) *Archief van de familie Krayenhoff, 1730 (1746-1984)*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.102. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat uit een gedeelte betreffende Cornelis Rudolfus Theodorus Krayenhoff, onder andere als minister van Oorlog, en twee aanvullingen uit 1981 en 1989 betreffende de familie Krayenhoff. Daaronder zijn ook persoonlijke stukken inzake Cornelis Krayenhoff. De inventaris geeft inlichtingen over de achtergronden van de collectie. Deze bevat naast veel stukken over militaire zaken correspondentie uit Krayenhoffs tijd als minister van Oorlog, met een bijzonder accent op de verdediging van Amsterdam (29-58). Uit de periode 1810-1813 stamt correspondentie van Krayenhoff als Brigadegeneraal bij de Franse Genie (59-61). Verder onder andere 101 met ingekomen officieuze brieven van Lodewijk Napoleon 1806-1809, 123 met eveneens officieuze correspondentie 1809-1810. Onder de particuliere papieren bevinden zich autobiografische teksten (284-288) en een uitgebreide correspondentie met onder andere bewindspersonen (333-382, chronologisch geordend).

8) *Voor de stamboeken en andere militaire archieven zie bijlage 3.*

Literatuur

- Uitterhoeve, W., *Cornelis Kraijenhoff 1758-1840. Een loopbaan onder vijf regeervormen*. Nijmegen, 2009.
- Gabriëls, J., "Een militair op de troon? Koning Lodewijk Napoleon en de strijdkrachten" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) 230-241.
- Krayenhoff, C.R.T., *Bijdragen tot de vaderlandsche geschiedenis van de belangrijke ja-*

- ren 1809 en 1810, medegedeeld door den Luitenant-Generaal Baron -. Nijmegen, 1831.
- Schie, H.A.J., *De archieven van het Comité te Lande 1795-1798 en het Ministerie van Oorlog 1798-1810* (1813). Den Haag, 1979.
 - Smith, D., *The Greenhill napoleonic wars data book. Actions and losses in personnel, colours, standards and artillery, 1792-1815*. London, 1998.
 - Turksma, L., *Wisselend lot in een woelige tijd. Van Hogendorp, Krayenhoff, Chassé en Janssens, generaals in Bataafs-Franse dienst*. Westervoort, 1905.
 - Smith, D., *Napoleon's regiments. Battle histories of the regiments of the French army, 1792-1815*. London/Mechanicsburg, 2000.
 - Hoof, J.P.C.M. van, "Militairen in de Bataafs-Franse tijd" in: *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Iconographisch Bureau XLIX* (1995) p. 194-210.
 - Hoof, J.P.C.M. van, "The army from 1795-1813" in: *Revue Internationale d' Histoire Militaire LVIII* (1984) p. 37-46.
 - Ringoir, H., *Nederlandse generaals van 1568 tot 1940*. 's-Gravenhage, 1981.
 - Ringoir, H., *Hoofdofficieren der infanterie van 1568 tot 1813*. 's-Gravenhage, 1981.
 - Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
 - Sillem, J.A., *Dirk van Hogendorp (1761-1822)*. Amsterdam, 1890.

MINISTERIE VAN OPENBARE EREDIENST

Actief van 11 mei 1808 tot 30 juni 1809.

Tot de taken van de Minister van Openbare Eredienst behoorde het toezicht op de godsdiensten, hun organisatie en de betaling van de traktementen en pensioenen.

De organisatie van het ministerie was als volgt: 1) generaal secretariaat met a) eerste bureau registratie, renvoer en expeditie, b) tweede bureau liquidatie, boekhouden en ordinanties; c) derde bureau belastingen in verband met erediens; 2) eerste divisie christelijke erediens met a) eerste bureau staat, personeel, kerkelijke statistiek en b) tweede bureau geestelijkheid, tucht, geschillen; 3) tweede divisie joodse erediens.

Wetgeving

1808 mei 11 nr. 4	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Ministerie van Eredienst (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 601).
1808 mei 25 nr. 23	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: organisatie van 23 het Ministerie van Eredienst (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 601).
1809 mei 22 nr. 6	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van een afzonderlijke Minister van de Waterstaat, vereniging van het Ministerie van Eredienst met dat van Binnenlandse Zaken en benoeming van een Minister van Eredienst en Binnenlandse Zaken. Art. 5 Het Departement van Eredienst werd de eerste divisie van het Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken. De secretaris-generaal werd de chef van deze divisie (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1809 p. 85, 341, 408).

Archieven

Departementsarchieven betreffende erediens, periode 1808-1809. Nationaal Archief. Den Haag. 2.07.01.01. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief, dat in 1889 en in 1898 door het toenmalige Ministerie van Justitie in gedeelten werd overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief, weerspiegelt mede

de na 1813 gebruikelijke administratieve scheiding tussen de protestantse en andere (voornamelijk joodse) erediensten en de rooms-katholieke erediensten anderzijds. De eerste vielen toen onder het departement van Financiën in verband met de betalingen door de staat, de tweede onder het Ministerie van Justitie.

Op het archief als geheel bestaat geen index. De ingekomen en uitgaande stukken zijn chronologisch geordend, samen met per pak een eigen minuut-agenda (13-27). Van de uitgegane stukken is een net-verbaal gemaakt (28-31). Uit dit geheel zijn later de originele relatieven inzake de rooms-katholieke eredienst gelicht en ondergebracht in dossiers, 60-64. Op deze dossiers bestaat een index met een klapper (65 A en B). Voor de zoekmiddelen zie Bijlage 1, nr. 62, 93, 94, 96.

Bovendien bevat het archief correspondentie en eigen dossiers van de hoofdcommies, later chef divisie eredienst Janssen, 118-144. De dossiers of registers en lijsten inzake tellingen van aantallen lidmaten en financiële gegevens zijn afzonderlijk gehouden, 84-117.

Literatuur

- Visser, J.Th de, *Kerk en staat. Deel III, Nederland van 1796 tot op heden*. Leiden, 1927.
- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Ribberink, A.E.M., "Departementen van Eredienst 1808-1870" in: *Nederlands Archievenblad* XCVII (1993) p. 297-306.
- Ouden, W.H. den, *De ontknoping van de zilveren koorde. De geschiedenis van de rijkstraktementen in de Nederlandse Hervormde Kerk*. Zoetermeer, 2004.
- Schoon, D.J., "Lodewijk Napoleon en de regeling der godsdiensten in Holland" in: J. Hallebeek en A.J.B. Sirks, *Nederland in Franse schaduw. Recht en bestuur in het Koninkrijk Holland (1806-1810)* (Hilversum, 2006) 77-100.
- Jong, O.J. de, "Grondwet en kerken" in: J. de Bruijn (red.), *Geen heersende kerk, geen heersende staat. De verhouding tussen kerken en staat 1796-1996* (Den Haag, 1996) p. 7-23.

MINISTERRAAD

Actief in 1807 en in 1809-1810.

Ministers waren uitvoerders van beleid. Onderling contact buiten de Koning om was ten strengste verboden, tenzij Lodewijk Napoleon opdracht gaf tot onderling overleg van enkele ministers met een duidelijk doel. Zij rapporteerden wekelijks schriftelijk aan de Koning over de gedane en nog uitstaande werkzaamheden. Bovendien werd iedere maand over de beschikbare gelden gesproken. Bovendien "werkten" zij, evenals de directeuren-generaal, in principe iedere week persoonlijk, elk op een vaste dag, met de Koning. Dan zullen ook inhoudelijke zaken zijn besproken, zoals de Koning bij afwezigheid daar ook over correspondeerde met zijn ministers. Soms verschenen er bij de Koning ook groepen ministers en soms alle ministers tegelijk, dit laatste in sommige perioden mogelijk wekelijks. Daarbij valt de term Raad van Ministers. Maar in feite gaat het dan om Kabinetraden waarbij de Koning altijd aanwezig was. Het ging om voortgangsrapportages, waarbij nauwelijks mededelingen over inhoudelijke zaken werden gedaan, laat staat debatten gehouden. Onderwerpmatige gedachtenwisselingen vonden, opnieuw in het bijzijn van de Koning, wel plaats in de vergaderingen van de Staatraad, waar een of meer ministers konden worden ontboden.

Verder onderzoek zal moeten uitwijzen hoe een en ander zich heeft ontwikkeld. Inhoudelijk beraad met alle ministers is er in ieder geval wel geweest in tijden van crisis, zoals rond het vertrek van Lodewijk Napoleon naar Parijs in 1809 en rond de mogelijke verdediging van Amsterdam in 1810.

Een Ministerraad vergadert, in tegenstelling tot een Kabinet-raad, buiten aanwezigheid van de Koning. Bij langdurige afwezigheid buitenslands ontkwam Lodewijk Napoleon er niet aan, te zorgen dat er bevoegd gezag in het land aanwezig was. Tweemaal is zo een tijdelijke Ministerraad ingesteld, in 1807 en in 1809/1810. Deze Ministerraad, die dan regelmatig vergaderde, had nauw omschreven, zeer beperkte bevoegdheden om lopende zaken af te handelen, met de plicht achteraf te rapporteren. Voor alle andere zaken moest rechtstreeks contact met de Koning worden opgenomen. In beide gevallen werden de disposities of besluiten in een afzonderlijk register aangetekend, maar wel opgenomen in de algemene Groene Index.

In 1807 vergaderde de Ministerraad vanaf 4 juni 1807 tot 22 september tenminste wekelijks, onder voorzitterschap van minister van Binnenlandse Zaken Molle-rus. Beslist werd bij meerderheid van stemmen. Als de stemmen staakten, gaf die van de voorzitter de doorslag. Van 27 november 1809 tot 9 april 1810 vergaderde opnieuw een Ministerraad, ditmaal met als president minister Van der Heim van Marine en Koloniën. Op 12-14 februari 1810 werd bovendien een "Grote Raad" gehouden, waarbij ook de presidenten van de secties van de Staatsraad, de president van het Wetgevend Lichaam en de Directeuren Generaal van de Publieke Schatkist en de Publieke Schuld aanwezig waren.

Wetgeving

1807 mei 28 Littera N
(Geheim)

Decreet Lodewijk Napoleon (geheim): instelling van een Ministerraad (2.01.01.07 Groene Index 1807 p. 654, 660, genoemd in besluit 4 juni 1807 nr. 1 van de Raad van Ministers. 2.01.01.07 nr. 565 Secreet register p. 67. Gedrukt: Van Raalte, p. 20-22).

1807 juni 4 nr. 1

Raad van Ministers: constitutie van de Raad van Ministers, naamgeving van het register; extracten worden genoemd Extract uit het register van decreten en besluiten van Zijne Majesteit; secreteris-generaal Dassevael ondertekent de extracten en dépêches (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 654; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 23 ongefolieerd).

1807 juni 13 nr. 1

Besluit van de Raad van Ministers: de Raad van Ministers zal zich gedragen conform de missive dd. Poitiers 8 juni 1807 van de Koning (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 654; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 23).

1807 juni 26 nr. 13

Besluit Raad van Ministers: behandeling van venia aetatis, verdeling van de rapporten van de Staatsraad en toelating van de secretaris-generaal van het Ministerie van de Staatssecretarie tot de Raad van Ministers (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 654; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 24).

1809 november 26
Littera A (geheim)

Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon inzake de Raad van Ministers. Niet in het geheim register. Alleen genoemd in 2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 846 als koninklijk besluit, zonder verwijzing. Gedrukt: Wichers, p. 288-290.

1809 november 27 nr. 2

Dispositie van de Raad van Ministers: disposities van de Raad van Ministers worden door de eerste secretaris van het Kabinet des Konings schriftelijk ter kennis van belanghebbenden gebracht (2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 846).

1809 november 27 nr. 1

Dispositie van de Raad van Ministers: het register van

beraadslagingen krijgt de naam Register der deliberatiën van de Raad van Ministers van Zijne Majesteit de Koning van Holland (2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 846).

Archieven

1) *Archief van de Raad van Ministers*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Op 4 juni 1807 werd door de Raad van Ministers besloten een register van beraadslagingen aan te leggen onder de titel Register der deliberatiën van de Raad van Ministers. Extracten en dépêches uit dat register zouden geauthenticeerd worden door de secretaris-generaal van de staatssecretarie. De registers van deliberatiën bevinden zich in het archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 425- 429, voor juni - september 1807, met Franse vertaling, en voor november 1809 - april 1810. De besluiten zijn opgenomen in de reeks verballen en in de Groene Index van 1809 en van 1810 met de toevoeging Raad van Ministers. De 648 en 649 bevatten het archief van de president van de Raad van Ministers, namelijk 648 minuten van uitgaande brieven en enkele ingekomen stukken en 649 Lijsten van aangehouden of aan ministeries toegezonden stukken. In de Collectie Verheijen van Estveld een zeer onvolledige verzameling van minuten van de handelingen van de Raad van Ministers, december 1809 - maart 1810 (zie aldaar).

2) *Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

3) *Archief van de Rekestmeester-Generaal*. Nationaal Archief 2.01.01.07 nrs. 651-656. Dit archief vormt momenteel een onderdeel van het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon, 651-656. Het omvat alfabetisch op naam van de indiener geordende rekestten, met de bijbehorende rapporten van de ministers en de op de rekestten genomen disposities. Daarnaast is er 657 een klapper op de rekestten. In 658-659 bevinden zich rekestten uit 1809 en 1810 waarop voorlopige beslissingen of helemaal geen beslissingen waren gevallen. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 23.

Literatuur

- Raalte, E. van, "De Ministerraad onder Lodewijk Napoleon in 1807" in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* LXIII (1950) p. 12-37.
- Wichers, L., *De regeering van Koning Lodewijk Napoleon 1806-1810. Grootendeels naar oorspronkelijke en onuitgegeven bescheiden bewerkt*. Utrecht, 1892.
- Roelevink, J., "'Cette grande inertie qu' on rencontre sans cesse dans la marche des affaires'. Lodewijk Napoleon als wetgever en uitvoerder" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 177-191.

NATIONAAL FONDS VAN MORTIFICATIE

Zie hoofdstuk 4.

NATIONAAL GERECHTSHOF

Zie hoofdstuk 3.

NATIONALE REKENKAMER (3)

Actief van 1806 tot 1809.

De Nationale Rekenkamer had tot taak het opnemen en liquideren van de rekeningen van de Departementen van Staat, het vorderen van rekening en verantwoording van bijzondere comptabelen.

De Nationale Rekenkamer telde negen leden. Bij een vacature diende de Vergadering van Hun Hoog Mogenden de Koning een nominatie van zes personen te zenden, die hij met de helft verminderde, waarna de Vergadering van Hun Hoog Mogenden een keuze maakte.

Wetgeving

- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).
- 1806 augustus 7 nr. 6 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: wet met bepalingen inzake het koninklijk wapen, de vlag, de Staatsraad, de Rekenkamer, het Wetgevend Lichaam en het Nationaal Gerechtshof (De volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd; Bannier, *Grondwetten*, p. 173-174; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 686-687).

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

Voor een beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.

2) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

In dit archief enkele stukken van vóór 1814: 1 onder andere wetten en besluiten afkomstig van het grootboek, 1808-1815; 12 Overzichten van aan de amortisatiekas vervallen stukken, 1810-1816; 13 overzicht van onafgehaalde rentecertificaten 1810-1821; 29-31 ingetrokken effecten 1515-1812; 39 overzicht van het oude grootboek der nationale schuld 1810-1835 en de grootboeken zelf 67-147 over 1809-1814. 148- 385 betreffen de publieke doorlopende schuld, ingedeeld naar rentepercentage, 1812-1814 en de 386-412 en 414-437 de publieke aflosbare schuld 1812-1814, eveneens naar rentepercentage. 413 betreft de publieke integrale schuld, 1813-1814. In 1898-191 de balansen van de verschillende schulden, 1809-1814. 1930-1931 bevatten de registers van vrijdommen, 1809-1914.

Literatuur

- Buist, M.G., 'De Bataafse voorlopers, 1799-1813' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s- Gravenhage, 1989) p. 131-156.

PROVISIONELE RAAD VAN REGENTSCHAP VAN HET KONINKRIJK HOLLAND

Actief van 1 juli 1810 tot 13 juli 1810.

De Provisionele Raad van Regentschap had tot taak de waarneming van het regent-

schap voor Koning Napoléon Louis na de troonsafstand op 1 juli 1810 van zijn vader, Koning Lodewijk Napoleon. De voorzitter van de Provisionele Raad van Regentschap werd minister president genoemd. Koningin Hortense heeft het regentschap niet aanvaard en de zaak voorgelegd aan de Keizer als hoofd van de familie. Op 12 juli 1810 werd kennisgenomen van een brief van 9 juli 1810 van de Keizer aan de Provisionele Raad van Regentschap, waarin deze meedeelde geen genoegen te nemen met de troonsafstand van Lodewijk Napoleon. In het bijgaande keizerlijke decreet werd Holland bij Frankrijk ingelijfd. De Provisionele Raad heeft toen als algemeen bestuur enkele dagen de werkzaamheden voortgezet tot aan de komst van de Lieutenant-Général van de Keizer.

Wetgeving

- 1810 juli 1 nr. 26 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: troonsafstand door Lodewijk Napoleon ten gunste van Napoleon Louis, onder regentschap van koningin Hortense, bijstaan door een Raad van Regentschap. Lodewijk Napoleon deed afstand van zijn koninklijke waardigheid ten gunste van zijn zoon Napoleon Lodewijk, en bij zijn ontstentenis ten behoeve van zijn jongere zoon Karel Lodewijk Napoleon, en droeg overeenkomstig de constitutie het regentschap op aan de koningin. De Raad van Regentschap bestond voorlopig uit de ministers die de minderjarige koning zouden begeleiden tot de komst van de Koningin (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 103, 434; Bannier, *Grondwetten*, p. 570-571).
- 1810 juli 2 nr. 1 Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: constitutie van een Provisionele Raad van Regentschap bestaande uit de aanwezige ministers (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 434).
- 1810 juli 2 nr. 2 Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: besluiten aan te tekenen in het Register der besluiten van de Provisionele Raad van Regentschap van het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 434).
- 1810 juli 2 nr. 3 Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: besluit tot proclamatie van de constitutie van een Provisionele Raad van Regentschap na kennisgeving aan het Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 434).
- 1810 juli 2 Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: de eerste secretaris van het Kabinet des Konings en de secretaris archivist ter Koninklijke Secretarie komen onder orders van de Provisionele Raad van Regentschap (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 438).
- 1810 juli 9 nr. 5754 Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk.
- 1810 juli 12 nr. 1 Besluit van de Provisionele Raad van Regentschap: proclamatie naar aanleiding van keizerlijk decreet van 9 juli 1810 inzake vereniging van Holland met Frankrijk. Tevens schreef de Keizer van Frankrijk dd. 9 juli 1810 in antwoord op het bericht van de afstand van Lodewijk Napoleon als koning van Holland dat hij met die afstand geen genoegen nam (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 435, 454).

Archieven

Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810.

Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

**RAAD VAN JUDICATURE OVER DE MIDDELEN TE WATER EN TE LANDE
(KONINKRIJK 1)**

Actief van 17 juli 1806 tot 22 juni 1808.

De Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande behartigde de belastingrechtspraak over in- en uitvoerrechten, doorvoerrechten en de belastingheffing te lande.

De zes raden van de Minister van Financiën, drie gespecialiseerd in de middelen te water, drie in de algemene administratie en in de Nassause domeinen, vormden tevens samen de Raad van Judicature over de middelen te Water en te Lande. De raden functioneerden onder verantwoordelijkheid van de Minister van Financiën. Het presidentschap wisselde maandelijks bij toerbeurt.

Bij de Raad van Judicature fungeerde een advocaat-fiscaal-generaal des Konings. De secretaris van de Raad van Judicature was in 1807 tevens hoofdcommies bij het Ministerie van Financiën, divisie convoeien en licenten.

Wetgeving

1806 juli 17 nr. 56

Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanstelling van zes raden bij de Minister van Financiën, tevens Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande, voorlopig op de bestaande instructie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 3, 60; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 3).

1808 juni 22

Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: een Raad van Judicature der Middelen te Water en te Lande met een president en zes leden blijft bestaan tot aan de reorganisatie van de rechterlijke macht (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 768).

Archieven

Archief van de Raad ter Judicature over de Middelen te Water en te lande 1805-1811.

Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor een beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 4, onder Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande (Raadpensionaris).

Literatuur

- Ebell, C.C.D., "De archieven der collegiën, achtereenvolgens belast met de rechtspraak over de convoeien en licenten, enz., 1795-1811, 1814-1819" in: *VROA*, XXXIX (1916) I, p. 250-357.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.

**RAAD VAN JUDICATURE OVER DE MIDDELEN TE WATER EN TE LANDE
(KONINKRIJK 2)**

Actief van 22 juni 1808 tot 16 juli 1810.

De Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande behartigde de belastingrechtspraak over in- en uitvoerrechten, doorvoerrechten en de belastingheffing te lande. De Raad functioneerde in het kader van het Ministerie van Financiën en had vanaf april 1809 zakelijk te maken met de Directeur van de Douane.

De Raad telde een vaste president en vijf raden.

Wetgeving

- 1808 juni 22 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: een Raad van Judicature der Middelen te Water en te Lande met een president en zes leden blijft bestaan tot aan de reorganisatie van de rechterlijke macht (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 768).
- 1808 juli 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: het aantal leden van de Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande wordt gebracht op een president en vijf leden (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 768).
- 1810 juli 16 nr. 2 Besluit Lieutenant-Général: naamswijziging van de Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande in Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande in Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 74).

Archieven

- 1) *Archief van de Raad ter Judicature over de Middelen te Water en te lande 1805-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Voor een beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 4, onder Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande (Raadpensionaris).
- 2) *Archief van de Intendant-Generaal voor de Financiën en der Publieke Schatkist*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar. In dit archief bevinden zich ook stukken inzake de convooien en licenten over de voorgaande periode. Voor de volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 6, onder Intendance Générale des Finances (et du trésor Public) en Hollande.

Literatuur

- Ebell, C.C.D., "De archieven der collegiën, achtereenvolgens belast met de rechtspraak over de convooien en licenten, enz., 1795-1811, 1814-1819" in: *VROA*, XXXIX (1916) I, p. 250-357.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.
- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.

REGENTESSE VAN HET KONINKRIJK HOLLAND VOOR KONING NAPOLEON LOUIS Juli 1810.

De constitutie van het koninkrijk Holland bepaalde dat in geval de troonopvolger minderjarig was, het regentschap van rechtswege aan de Koningin toekwam. Zij zou worden bijgestaan door een raad van nationalen, nader te regelen bij wet. Op basis van die wetgeving werd op 1 juli 1810, toen Lodewijk Napoleon afstand deed van de troon van het koninkrijk Holland ten gunste van zijn oudste zoon, inderdaad een Provisionele Raad van Regentschap van het Koninkrijk Holland ingesteld (zie aldaar). Koningin Hortense echter heeft haar taak niet aanvaard en een besluit van

de Keizer als hoofd van de familie afgewacht. Dit was uiteraard negatief.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE BINNENLANDSE ZAKEN

Zie hoofdstuk 4.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Zie hoofdstuk 4.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE FINANCIËN

Zie hoofdstuk 4.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE ZAKEN DER MARINE

Zie hoofdstuk 4.

SECRETARIS VAN STAAT VOOR DE ZAKEN VAN OORLOG

Zie hoofdstuk 4.

STAATSRAAD (KONINKRIJK)

Actief van 1 juli 1806 tot 1 augustus 1810.

De Staatsraad had tot taak consideratiën en advies uit te brengen over alle mogelijke zaken, maar alleen op gericht verzoek van de Koning. Deze laatste was grondwettelijk verplicht de Staatsraad te horen over ieder ontwerp van wet dat hij aan de vergadering van Hun Hoog Mogenden wilde voordragen. Van instemming was geen sprake. De Staatsraad bracht slechts rapport uit, waarna de Koning besliste.

De samenstelling en de werkwijze van de Staatsraad zijn door de Koning veelvuldig gewijzigd. De algemene vergaderingen van de Staatsraad werden bijeengeroepen en voorgezeten door de Koning. Was hij niet in de residentie, dan vergaderde de Staatsraad aanvankelijk gewoon niet, maar in 1807 bleek het noodzakelijk hierin verandering te brengen. Op 21 mei 1807 werd besloten dat de Staatsraad bij afwezigheid van Lodewijk Napoleon zo nodig dagelijks bijeen zou komen onder voorzitterschap van de Minister van Binnenlandse Zaken. Al de 28e mei 1807 veranderde de frequentie in driemaal per week, nu onder voorzitterschap van Minister Van der Heim van Koophandel en Koloniën. Vervolgens besloot de Koning op 25 november 1807 dat in zijn afwezigheid, en alleen op zijn bevel, een eerste president van de Staatsraad zou voorzitten. Ten slotte verleende de Koning op 8 januari 1808 aan de eerste president van de Staatsraad de titel minister vice-president van de Staatsraad.

Het eerste jaar heeft de Staatsraad met vijf secties gewerkt, volgens een koninklijk decreet dat was geantedateerd op 1 juli 1806, zodat het schijnbaar latere decreet van 8 juli 1806 verviel. Deze vijf secties waren 1) wetgeving en algemene zaken, 2) marine, 3) financiën, 4) koophandel en koloniën en 5) oorlog. Na een tijdelijke vereniging van oorlog en marine met de sectie koophandel en koloniën bestonden vanaf 6 maart 1807 de secties 1) algemene zaken, 2) financiën en 3) oorlog, marine,

koophandel en koloniën. Al op 26 juni 1807 werd echter weer een splitsing aangebracht, zodat vanaf juli de indeling werd: 1) algemene zaken, 2) financiën, 3) oorlog en marine en 4) koophandel en koloniën. Per 1 juni 1809 werd vervolgens de vierde sectie koophandel en koloniën opgeheven. De secties worden in de stukken ook naar hun rangorde aangeduid als eerste sectie, tweede sectie enzovoort. Altijd dient dan goed te worden opgelet over welke periode het gaat.

De constitutie van 1806 meldde niets over het aantal leden van de Staatsraad, wel dat zij door de Koning werden benoemd. Zij dienden stemgerechtigde burgers te zijn, tenminste dertig jaar, geboren in het rijk of in de koloniën, en de laatste zes jaar in het rijk woonachtig. De ministers hadden zitting en delibererende stem. Al snel werd onderscheid gemaakt tussen gewone en buitengewone leden van de Staatsraad. Het aantal gewone leden werd op 1 juli 1806 bepaald op dertien, op 7 augustus 1806 op minimaal negen, ter beoordeling door de Koning. Op 14 december 1807 werd besloten dat de vier secties van de Staatsraad elk vijf leden zouden tellen, inclusief hun president, behalve de tweede sectie financiën die negen leden zou tellen. Daarmee kwam het aantal op vierentwintig, maar na een stijging in deze periode zette opnieuw een daling in. Gewoonlijk werd de lijst van leden van de Staatsraad ieder jaar op 1 januari door de Koning vastgesteld, al vonden ook tussentijds wisselingen plaats.

Naast de gewone leden telde de Staatsraad ook extraordinaris leden. De Koning kon namelijk de titel Staatsraad verlenen aan publieke ambtenaren of kundige ingezetenen, die hiervoor niet extra werden bezoldigd. Ze behoorden aanvankelijk niet tot een sectie, maar werden door de Koning in de Staatsraad geroepen. Al vanaf 16 juli 1806 echter werden ze echter wel bij secties benoemd, zonder extra bezoldiging. Om te zorgen voor een goede spreiding van de belangenbehartiging zou er uit ieder Departement één dergelijk lid zijn voor de sectie wetgeving, één voor financiën en één voor koophandel en koloniën. Op 14 februari 1807 besloot Lodewijk Napoleon dat alle buitengewone staatsraden die in de residentie (toen nog Den Haag) woonachtig waren, voor dat jaar in gewone dienst mochten meedoen.

In de Staatsraad van Lodewijk Napoleon deden volgens de bepalingen van 1 juli 1806 ook auditeurs hun intrede. Het betrof uitmuntend afgestudeerde, welgestelde jongemannen, die onbezoldigd werden opgeleid voor dienst aan de overheid. De auditeurs van de eerste klasse werden auditeurs van de Koning genoemd, die van de tweede klasse auditeur van de Staatsraad. In oktober 1806 werd het aantal in beide rangen bepaald op twaalf. Ruim een jaar later, in december 1807, groeide het aantal auditeurs van de Staatsraad nog eens met zes. De auditeurs waren belast met de voorbereiding van het beleid, onder verantwoordelijkheid van de presidenten van de secties van de Staatsraad. Zonder last van de Koning mochten ze geen betrekkingen onderhouden met de ministers. De Koning kon de auditeurs des Konings in de algemene vergadering van de Staatsraad roepen en hen advies vragen. Op 19 december 1807 werd besloten dat de auditeurs rechtens konden bijdragen aan het werk van alle secties.

Vanaf 25 november 1806 fungeerde een maandelijks wisselend te benoemen lid van de Staatsraad als rekestmeester-generaal. Bijgestaan door twee auditeurs van de Staatsraad hield hij in naam van de Koning audiëntie. Vanaf 1 februari 1808 kreeg de minister vice-president van de Staatsraad het toezicht op de rekesten. Op 1 januari 1810 werd voor onbepaalde tijd een rekestmeester-generaal benoemd uit de leden van de Staatsraad.

De Staatsraad had vanaf juli 1806 een secretaris-generaal, vanaf 13 februari 1807 tevens gewoon lid van de Staatsraad, met een generaal bureau en een bureau van expeditie. Aan iedere sectie was een commissie toegevoegd. Bij de opheffing van het Ministerie van de Secretarie van Staat op 8 januari 1808 werden de bureaus samengevoegd met die van de Staatsraad onder de naam Koninklijke Secretarie. De leiding berustte bij een de raad-secretaris, die de rang van staatsraad had. Iedere sectie kreeg nu een eigen secretaris.

Wetgeving

1806 mei 24

Tractaat van Parijs met Frankrijk, met constitutionele wetten voor het Koninkrijk Holland. Het tractaat werd op 28 mei 1806 geratificeerd door het Groot Besogne van Ministers, Staatsraad en Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1, ongefolieerd, geïnsereerd in besluit van 9 juni 1806 (gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 157-160; 160-163).

1806 juli 1 nr. 4

Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de samenstelling en werkwijze van de Staatsraad met vijf secties en dertien leden. De hier genoemde vijf secties zijn wetgeving, marine, financiën, koophandel en oorlog. Het koninklijk decreet is in feite op 9 juli 1806 tot stand gekomen, nadat leden van de Staatsraad een nieuwe redactie van de eerdere tekst van 1 juli hadden voorgelegd. Intussen hadden op 8 juli benoemingen plaatsgevonden, waardoor antedatering noodzakelijk werd (zie Elias, "Van Raad van State, Comité te lande en Staatsraad (1795- 1810)", p. 132) (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 161; de volledige tekst van het Decreet in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).

1806 juli 8 nr. 6

Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Staatsraad zal secties hebben voor 1) wetgeving, algemene en oorlogszaken, 2) financiën, 3) marine en 4) koophandel en koloniën (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 161; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).

1806 juli 10 nr. 35

Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen voor de duur van de afwezigheid van de Koning. Op iedere maandag dienden door een auditeur van de Staatsraad alle rapporten van ministers die een finaal besluit vereisen aan de Koning te worden toegezonden, zodat hij een besluit kan nemen. Het lid van de staatsraad dat belast zou worden met het houden van audiëntie in naam van de koning moest alle adressen en vorderingen, alsmede de korte inhoud van de rekesten aan de koning toezenden. Tijdens de afwezigheid van de koning kan de Staatsraad geen vergaderingen houden, maar de secties kunnen hun werkzaamheden voortzetten. De presidenten van de secties zullen de resultaten daarvan via de Minister Secretaris van Staat doorzenden aan de Koning. Leden van de Staatsraad mogen de residentie niet verlaten zonder goedkeuring van de Minister Secretaris van Staat. Dagelijks zullen de Minister Secretaris van Staat en de grootmaarschalk van het paleis in onderling overleg een koerier zenden teneinde alles wat nodig is over te brengen. In buitengewone gevallen zijn de ministers, de president van Hun Hoog Mogenden, de gouverneur van Den Haag en de grootmaarschalk van het paleis bevoegd buitengewone koeriers te zenden. Generaal Michaud is in afwezigheid van de Koning commandant en chef over de Franse armée [in het koninkrijk]. De commandant van de troepen in de residentie brengt de koning iedere dag verslag uit via de grootmaarschalk van het paleis (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 186; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).

1806 juli 17 nr. 62

Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: regeling van de

- werkzaamheden van de Staatsraad in afwezigheid van de Koning; de presidenten en leden van de ene sectie zullen zich niet met de andere bemoeien (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178).
- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).
- 1806 augustus 7 nr. 6 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: wet met bepalingen inzake het koninklijk wapen, de vlag, de Staatsraad, de Rekenkamer, het Wetgevend Lichaam en het Nationaal Gerechtshof (De volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd; Bannier, *Grondwetten*, p. 173-174; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 686-687).
- 1806 oktober 4 nr. 30 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepaling van het aantal auditeurs, hetzij bij de Koning, hetzij bij de Staatsraad, op twaalf, met omschrijving van de werkzaamheden van de auditeurs bij de Koning (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 385).
- 1806 november 25 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Een maandelijks te benoemen lid van de Staatsraad fungeert als rekestmeester-generaal, houdt iedere week audiëntie en behandelt met de auditeurs van de Staatsraad de rekestes (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 491; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 februari 13 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de secretaris-generaal van de Staatsraad zal een tabel bijhouden van alle zaken die aanhangig zijn, maar nog niet afgedaan, teneinde deze bij iedere zitting onder het oog van de Koning te brengen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1807 p. 207; de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 15 ongefolieerd).
- 1807 maart 6 nr. 2 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: voorlopige vereniging van de secties van marine en oorlog van de Staatsraad met die van koophandel en koloniën. Deze wijziging kwam tot stand naar aanleiding van het vertrek van staatsraad Verhuell als ambassadeur naar Spanje (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 383; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 17 ongefolieerd).
- 1807 mei 21 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Staatsraad komt in afwezigheid van de Koning zo nodig dagelijks bijeen onder voorzitterschap van de Minister van Binnenlandse Zaken. Drie zittingen per week worden gewijd aan het crimineel wetboek (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 603; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 22 ongefolieerd).
- 1807 juni 26 nr. 5 Decreet Lodewijk Napoleon: aanstelling van presidenten van de secties van de Staatsraad met nieuwe indeling in vier secties, waarin sectie drie voor oorlog en marine, sectie vier voor handel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 603; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 24).
- 1807 oktober 28 nr. 7 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake

- contact tussen de Koning in Utrecht en het Gouvernement daar en in Den Haag. De Staatsraad vergadert driemaal per week onder presidium van Minister van der Heim, die aan Z.M. rapporteert (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 837; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 31).
- 1807 november 25 nr. 1 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: er zal een eerste president zijn, die de Staatsraad voorziet bij afwezigheid van de Koning, ook als de ministers zijn opgeroepen, maar alleen op bevel van de koning. Hij rapporteert rechtstreeks aan Z.M. (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 977; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 33 ongefolieerd).
- 1807 december 5 nr. 6 Decreet Lodewijk Napoleon: in de Staatsraad benoemde land- en zeeofficieren blijven in het leger, maar zonder militair traktement of pensioen (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1024).
- 1807 december 5 nr. 43 Décision Lodewijk Napoleon: stukken gericht aan commissies van de Staatsraad worden aan de secties gervevoerd. De Staatsraad houdt zonder tegenbevel op dinsdag en vrijdag een algemene vergadering. De overige werkdagen zijn voor de secties (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1024; de volledige tekst van dit in het Frans gestelde Koninklijk Besluit in 2.01.01.07 nr. 34 ongefolieerd).
- 1807 december 7 nr. 22 Arrêté van Lodewijk Napoleon: het aantal auditeurs van de Staatsraad wordt vermeerderd met zes (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1024).
- 1807 december 14 nr. 2 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de secties van de Staatsraad krijgen elk vijf leden, inclusief de president, met uitzondering van de tweede sectie (financiën) die negen leden zal tellen, inclusief de president (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1063; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 34 ongefolieerd).
- 1807 december 16 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: Bepalingen inzake de orde van de vergaderingen van de Staatsraad, zowel bij aan- als bij afwezigheid van de Koning (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1063).
- 1807 december 19 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: bepalingen inzake de auditeurs van de Staatsraad en van de Koning (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1063, 1082; de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 35 ongefolieerd).
- 1807 december 25 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de instructie voor de secretaris-generaal van de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1063; de volledige tekst van dit Arrêté in 2.01.01.07 nr. 35 ongefolieerd).
- 1808 januari 8 nr. 3c Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: één van de secretarissen van de Koning wordt raad secretaris van de Koninklijk Secretarie, onder vereniging van de bureaus van de secretarie van Staat met die van de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 37).
- 1808 januari 8 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de eerste president van de Staatsraad voert de titel minister vice-president van de Staatsraad, met rang onder de ministers naar ancienniteit (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 111).

- 1808 januari 13 nr. 3 Decisie Lodewijk Napoleon: de secties van de Staatsraad en personele commissies die zich met grote zaken bezighouden, zullen de gronden waarop zij hun rapportage baseren vooraf ter goedkeuring aan de koning voorleggen (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 37).
- 1808 januari 28 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de organisatie van de Koninklijke Secretarie, met verdeling in vijf bureaus; bij elk van de vier secties van de Staatsraad een secretaris (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 37, 111).
- 1808 februari 1 nr. 14 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de minister vice-president wordt belast met toezicht op de behandeling van de rekesten door de auditeurs, met bepalingen inzake de expeditie van de betreffende stukken op de Koninklijke Secretarie (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 244).
- 1808 oktober 2 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: machtiging van de Staatsraad om in zaken waarop de Koning advies vraagt, inlichtingen in te winnen bij autoriteiten en personen, mits via de minister vice-president (2.01.01.07 nr. 554 Groene Index 1808 p. 1001).
- 1809 mei 27 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: samenstelling van de Staatsraad waarbij drie secties worden genoemd (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 1).
- 1810 juli 30 nr. 2 Besluit Lieutenant-Général: de Staatsraad wordt ontbonden per 1 augustus 1810. Hangende zaken moeten worden overgedragen aan de Raad van Ministers of aan het Conseil d'État (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 484).

Archieven

1) *Archief van de Staatsraad 1805-1810. De inventaris maakt geen onderscheid tussen de staatsraad ten tijde van de raadpensionaris en ten tijde van koning Lodewijk Napoleon.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 108-109 index op de notulen mei 1805 - juni 1806; 110-112 algemene index juni 1806-1808. De taken van deze algemene index worden na januari 1808 overgenomen door de Groene Index van de koninklijke secretarie. Naast de indices betreffen de koninklijke zittingen van de Staatsraad juni 1806 - december 1807, 113, zijn er 115-148 de indices van de afzonderlijke secties. Daarnaast ook 103-104 staten van in deliberatie zijnde stukken, 1809-1810, en 105-107 registers van commissoriale 1805-1810. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 26-28.

Besluiten: 1-17 minuut-notulen 1805-1807; 19-21 Net notulen juni 1806 - januari 1808. Vanaf februari 1808 diende de Staatsraad rapporten aan de koning in, 25-30, februari 1808 - juli 1810. Voor het overige hielden functionarissen en secties eigen verbaalen bij. Het betreft 31 verbaalen van de presidenten van de secties, 25-26 september 1806; 32-35 verbaalen van de secretaris-generaal juli 1806 - januari 1808; een buitengewoon secrete verbaalen van het besogne dat tussen maart en juni 1806 tot het koningschap van Lodewijk Napoleon leidde. Verder 36-49 verbaalen van de sectie wetgeving juli 1806 - juli 1810, met kopie in 51-57. 58-74 bevatten het verbaalen van de sectie Financiën 1806-1810, met in 75 een kopie voor de maanden juli 1806 tot oktober 1807. Daarnaast in 76 het secrete verbaalen van de sectie financiën 1806, 1807 en 1810. De afzonderlijke verbaalen van de secties marine en oorlog van juli 1806 - maart 1807 in 77 en 80. Daarna hebben de secties de werkzaamheden tot juli 1807 gezamenlijk voortgezet onder de naam sectie oorlog, marine, koophandel en koloniën, met verbaalen in 81. Daarna het verbaalen van de sectie oorlog en marine van juli 1807 tot juli 1810 in 83-88. Het verbaalen van de sectie koophandel en koloniën van juli 1806 tot mei 1809 in 90-95.

Correspondentie: De ingekomen stukken zijn bij de verbalen gevoegd, in zoverre ze niet weer werden doorgezonden. Het archief omvat ook enkele dossiers en verbalen van gecommitteerden uit de Staatsraad over verschillende onderwerpen. Bovendien bevatten de 100 en 101 stukken van allerlei aard die misschien bij de verbalen hebben gehoord. 149 bevat gedrukte stukken inzake recht en rechterlijke macht.

In het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon, toegang 2.01.01.07, bevindt zich onder de Stukken afkomstig uit de "Donkere kamer", het archief van de secretaris-generaal van de staatsraad, 633-646. Dit onderdeel is afzonderlijk beschreven.

2) *Archief van de Secretaris-Generaal van de Staatsraad*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07 nrs. 633-646. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen en besluiten: 633 minuut-agenda 10-18 juli 1806. Voor de periode van 15 december 1806 - 15 mei 1807 bestaan 634 minuut agenda's met verbalen en ingekomen stukken.

Voor het overige bevat dit archief ontwerp-wetten, soms met aantekeningen van leden van de Staatsraad, onder andere betreffende de staatsregeling van 1806 (635), de departementale besturen 1806-1807 (636) en de gemeentebesturen (640) en het vervoer van buskruit (643), alsook concept-brieven, onder andere inzake het beheer van de financiën.

3) *Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Staatssecretarie.

4) *Archieven van C.A. Ver Huell; C.H. Graaf Ver Huell e.a.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.004.04. Digitaal raadpleegbaar.

De archieven betreffen Christiaan Anthonie Ver Huell (1760-1832), die onder andere lid was van de Staatsraad en het Corps Législatif, en Carel Hendrik Ver Huell (1764-1845) die onder andere minister van marine is geweest. Onder de nagelaten stukken van C.A. Ver Huell bevindt zich onder andere ingekomen correspondentie bij Ver Huell als voorzitter van de sectie marine van de Staatsraad (49 Z). Veel groter is de collectie van Carel Hendrik Ver Huell. Hierin behalve stukken over zijn commissariaat van de Bataafse Republiek bij de eerste Consul van Frankrijk (1803-1805) als schout-bij-nacht, bevat het archief vele documenten over de periode dat deze Ver Huell secretaris van staat van de Marine, gevolmachtigde in Parijs, minister van Marine en gezant in Sint Petersburg en Parijs was (130 Z - 253 X), onderverdeeld naar onderwerp. In 250-252 enkele stukken en aantekeningen rond de troonsafstand van Lodewijk Napoleon en de inlijving bij het Keizerrijk. 261-267 betreffen C.H. Verhuells werkzaamheden als voorzitter van de sectie oorlog en marine van het Conseil pour les Affaires de Hollande.

5) *Collectie familie Elout en enkele Aanverwanten, (1653) 1740-1959*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.059 Nog niet digitaal raadpleegbaar.

6) *Collectie C.Th. Elout (1767-1841)*. Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Niet digitaal raadpleegbaar.

7) *Collectie Jan Adriaen van Zuylen van Nyevelt (1776-1840)*. Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Elias, A.M., "Van Raad van State, Comité te Lande en Staatsraad (1795-1810)" in: *Raad van State 450 jaar*. 's-Gravenhage, 1981.
- Roelevink, J., "'Cette grande inertie qu' on rencontre sans cesse dans la marche des affaires'. Lodewijk Napoleon als wetgever en uitvoerder" in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 177-191.
- Sasse van Ysselt, A.F.O. van, *Autobiographie van J.F.R. van Hooff*. Bijdragen van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noordbrabant 1918 nr. 1. 's-Hertogenbosch, 1918.

- Landheer, T., m.m.v. A. Landheer-Roelants, *Oranje of Napoleon. De wisselvallige levensloop van Christiaan Antonij VerHuell*. Utrecht, 2006.

STAATSSECRETARIE (MINISTERIE VAN DE SECRETARIE VAN STAAT)

Actief van 1 juli 1806 tot 8 januari 1808.

De Minister Secretaris van Staat woonde volgens de instructie van november 1807 dagelijks de deliberaties van de Koning bij en vergezelde hem overal, tenzij het tegendeel werd bevolen. Hij was belast met de begeleiding van alle werkzaamheden die de Koning voor zichzelf had gereserveerd en diende daar jaarlijks een plan voor in, hield de lopende zaken in het oog en was verantwoordelijk voor de redactie en verzending van de decreten en besluiten. De minister woonde ook de vergaderingen bij van de Raad van Ministers, van de Staatsraad en van de geheime raad van gratie. Verder beheerde de minister de Koninklijke Drukkerij en de Staatscourant, totdat deze taak op 5 december 1807 overging naar de Minister van Justitie en Politie.

Bij ontstentenis van een kanselier van het Koninklijk Huis nam de Minister Secretaris van Staat deze functie waar.

In 1807 waren naast de secretaris-generaal een aantal hoofdcommiezen en commiezen-notularissen, een commies-expediteur, een commies-indexmaker en een commies-expediteur voor de secrete zaken werkzaam. Een bureau de traduction werd opgericht bij KB van 24 juni 1806 nr. 8, met een chef de bureau, een commies en een klerk. In 1807 behoorde ook 's lands archivarius tot de Staatssecretarie.

Wetgeving

1806 juni 24 nr. 8	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: oprichting van een Bureau de Traduction bij de Staatssecretarie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 94; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juni 24 nr. 5	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: akten van het koninkrijk Holland zijn 1) decreten, 2) besluiten, 3) disposities of renvouden (op rapporten en rekestes) en 4) bevelen (officiële correspondentie van de Koning via zijn Kabinet). De akten werden in het decreet als volgt omschreven: 1) Decreten betreffende de voornaamste voorwerpen van administratie, en de aanstellingen; 2. Besluiten, welke zaken van minder gewicht, of partiële belangen betreffen; 3) Dispositiën of renvouden, welke op de rand van alle rapporten of requesten gesteld worden en 4) De bevelen of officiële correspondentie met onze onderscheiden ministers, of secretaris van Staat, welke direct van het Koninklijk Kabinet worden verzonden. Bij Koninklijk Besluit van 30 september 1806 nr. 8 werd besloten alleen de aanstellingen van ministers, van grootofficieren, van Hunne Hoog Mogenden, van staatsraden en van luitenant-generaals te water en te lande nog bij decreet te verrichten. De overige werden besluiten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 (Koninkrijk) p. 271) (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
1806 juni 30 nr. 7	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alle verzoeken en adressen van Gerechtshoven, Departementale Besturen of andere geconstitueerde machten toe te zenden aan de betreffende minister of directeur-generaal, ter presentatie aan de Koning (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p.

- 125; de volledige tekst van het Besluit in 2.01.01.07 nr. 1 ongefolieerd).
- 1806 juli 10 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Secretaris van Staat heeft de rang, het traktement en het kostuum van minister (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 139; de volledige tekst van het besluit in 2.01.01.07 nr. 2 ongefolieerd).
- 1806 juli 29 nr. 46 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: de Staatssecretarie, het Directoraat-Generaal van Justitie en Politie en de Generale Directie van Koophandel en Koloniën worden verheven tot Ministerie (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 139, 230; De volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 3 ongefolieerd).
- 1806 augustus 9 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de directie van en het toezicht op de Koninklijke Staatscourant wordt bij uitsluiting opgedragen aan de Minister Secretaris van Staat. Op 18 juli 1806 nr. 31 was bepaald dat het toezicht in afwezigheid van de Koning werd gehouden door personen vanuit diens kabinet, namelijk Lubbert en daarna Després (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p.10; de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 1).
- 1806 september 30 nr. 8 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: alleen benoemingen van ministers, grootofficieren, Hun Hoog Mogenden, staatsraden en luitenants-generaal worden als decreet opgemaakt, de overige in de tweede klasse van de besluiten (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 271; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 7 ongefolieerd).
- 1806 november 28 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: notificaties en kennisgevingen aan het publiek zullen de Ministers voortaan zelf ondertekenen (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 409; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 10 ongefolieerd).
- 1807 juni 26 nr. 13 Besluit Raad van Ministers: behandeling van *venia aetatis*, verdeling van de rapporten van de Staatsraad en toelating van de secretaris-generaal van het Ministerie van de Staatssecretarie tot de Raad van Ministers (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 654; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 24).
- 1807 november 14 nr. 14 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: algemene instructie voor de Ministers, behalve die van Koophandel en Koloniën (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 995; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 32).
- 1807 november 16 nr. 6 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vaststelling van de aanvullende instructie voor de Minister Secretaris van Staat. Deze instructie was een specifieke aanvulling, aangemerkt als tweede gedeelte van de algemene instructie voor de ministers van 14 november 1807 nr. 14 (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 635; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 33).
- 1807 november 25 nr. 4 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: renvoyer te contraseigneren door de secretaris-generaal van de Staatssecretarie, finale disposities worden alleen door de minister zelf getekend (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit Besluit in 2.01.01.07 nr. 33 ongefolieerd).

- 1807 december 5 nr. 1 Decreet van Lodewijk Napoleon: Art. 5 drukkerij en bulletin der wetten worden ondergebracht bij het Ministerie van Justitie. De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 838 en 999; de volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 34 ongefolieerd).
- 1807 december 5 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: aanvulling op de algemene instructie van de Ministers inzake de terminologie van besluiten, de uitvoering door de Minister van Justitie en Politie, die de Staatsdrukkerij en het Bulletin der Wetten beheert. De volledige inhoud van dit zeer lange Decreet is hier in onderdelen weergegeven. 2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 999; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.03 nr. 34 ongefolieerd.
- 1807 december 11 nr. 5 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de Minister Secretaris van Staat mag op rekesten aan de Koning het antwoord in het Nederlands geven, maar wel zeer exact. Hij moet daarvan een afzonderlijk register bijhouden (2.01.01.07 nr. 552 Groene Index 1807 p. 1062; de volledige tekst van dit besluit in 2.01.01.07 nr. 34 ongefolieerd).
- 1808 januari 8 nr. 3b Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: opheffing van het Ministerie van de Secretarie van Staat; de directie van de bureaus wordt nader geregeld (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 37).

Archieven

1) Archief van de Staatssecretarie onder Lodewijk Napoleon, 9 juni 1806- 12 juli 1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: De indices van de staatssecretarie en opvolgers 1806-1811, 550-558, met 668 de indicateur. Deze indices zijn binnen dit project digitaal raadpleegbaar gemaakt. In de 82-85 een verbaal van renvooi en antwoord. 565 Secrete index 1806-1810 met 566 een klapper daarop. In 566c de secrete agenda 1804-1810. De generale expeditielijsten van deze periode in de 612-624. Ook 631 bevat expeditielijsten. De indices op de verbalen van de minister-secretaris van staat, de raad-secretaris en de eerste secretaris van het Kabinet des Konings achtereenvolgens in de 567, 568 en 569. De laatste band bevat een klapper, samen ingebonden met de index zelf, 569 en 570. 571 is de index op het verbaal van de minister vice-president van de Staatsraad.

Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 15, 29-35.

Besluiten: 1-79 minuten van koninklijke decreten, besluiten en decisies 1806-1810, met de minuten van uitgaande brieven; 87-239 originele koninklijke decreten en besluiten. De afzonderlijke verbalen van de ambtsdragers die achtereenvolgens de leiding hadden van de staatssecretarie zijn 363-377 van juni 1806 - januari 1808 (minister secretaris van Staat), met 378 en 379 een net-verbaal juni 1806 - maart 1807, 380-385 van januari 1808 - mei 1809 (raad-secretaris) en 386 van mei 1809 - juni 1810 van de eerste secretaris van het kabinet des konings. Hun secrete verbaal, 387, loopt door van juli 1806 tot januari 1809.

Ook de verbalen van de minister vice-president van de Staatsraad en van de president van de Ministerraad, die in deze functies de koning vervingen, zijn ondergebracht in het archief van de Staatssecretarie. Het betreft 388-396 met het verbaal van de minister vice-president van de Staatsraad van februari 1808 tot juli 1810 en 396 van de president van de Raad van Ministers 3 december 1809 tot 7 april 1810. Van deze laatste omslag wordt echter in de inventaris aangegeven dat deze ontbreekt. 425-429 bevatten de registers van deliberaties van de raad van ministers, met in 430 de geheime deliberaties en in 431 de relatieven bij de secrete deliberaties. Ten slotte is ook 432, het register van besluiten van de Provisionele Raad van Regent-

schap, 2-13 juli 1810 in het archief opgenomen.

Correspondentie: De minuten van uitgaande brieven maken deel uit van de koninklijke besluiten (zie de minuut-reeks). De ingekomen stukken, 241- 343, zijn ingedeeld naar afzender en vervolgens chronologisch geordend. Meer in het bijzonder bevatten 329- 332 onder andere rekestes. In advies gehouden stukken zijn terug te vinden in 333- 339. Daarnaast bestaat 86 met minuut koninklijke Missives juni - december 1808.

Rekestes waarop de Koning antwoord gaf, zijn afzonderlijk behandeld. 80 en 81 bevatten minuten van koninklijke besluiten op rekestes januari - mei 1808. In 240 niet gelichte besluiten voor rekwesstranten, juli 1807 - juli 1810. 397 bevat het verbaal van antwoorden op rekestes door de Minister Secretaris van Staat van december 1807 tot en met februari 1808. Het vervolg, het verbaal van antwoorden op rekestes door de Raad-secretaris van januari 1808 tot en met oktober 1809 in de 398-424. 344-355 behelzen de relatieven tot het verbaal van antwoorden op rekestes door de raad secretaris van staat, oktober 1809 - juli 1810.

Geheim: 356-362 secrete besluiten 1806-1810. Zie ook boven, bij de deliberaties van de raad van ministers.

Diversen: In het supplement zijn behalve minuten van allerlei akten (483) onder andere ook stukken van de raad van ministers van mei - september 1807 (385) en van de raad van ministers van 1809-1810 (386-387) opgenomen. Ook vermeldenswaard is het verbaal van de commissarissen inzake Oost-Friesland, van 1807. Daarnaast bevat het supplement allerlei lijsten en registers, met name ook betreffende rekestes, stukken inzake het burgerlijk wetboek en vele zeer belangrijke financiële stukken, zoals algemene begrotingen en generale rekeningen van de schatkist en stukken inzake betalingen. Tot het archief van de staatssecretarie behoren op dit moment ook nog alle algemene indices (de "groene" index) van 1798 tot en met 1811, met de bijbehorende klappers en met de indicateur (668), evenals secrete agenda's en indices. Deze zijn in deze gids beschreven bij de betreffende andere (deel)archieven. Hetzelfde geldt voor de generale expeditielijsten (581-603).

Een gedeelte van het supplement bevat "stukken afkomstig uit de "donkere kamer". Hiertoe behoren 633-646, het archief van de secretaris-generaal van de staatsraad (afzonderlijk beschreven), 647 het archief van de commissie tot de algemene begroting in vreedstijd van 27 februari 1807, 648-649 het archief van de president van de raad van ministers (beschreven bij het archief van de ministerraad), 650 stukken afkomstig van J.H. Appellius als secretaris-generaal van de staatsraad inzake de staatscourant, 651-656 het archief van de rekestmeester-generaal afzonderlijk beschreven) en het archief van de commissie van onderstand (afzonderlijk beschreven).

Tot het archief van de staatssecretarie worden nu ook nog de stukken gerekend die zijn ontstaan in de periode van de lieutenant-général de l'empereur en Hollande, van juli tot en met december 1810. Hierbij is echter de grens met de periode van de gouverneur-général en Hollande, vanaf 1 januari 1811, niet steeds in acht genomen.

Van dit onderdeel van het archief is terwille van het overzicht een afzonderlijke beschrijving gemaakt, zie Archief Keizerrijk overgangstijdperk.

2) *Archief van de commissie van onderstand voor de noodlijdenden door de watersnood.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07 nrs. 660-667. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

In het archief van de Staatssecretarie van Lodewijk Napoleon bevindt zich het archief van de commissie die bij koninklijk besluit van 9 februari 1 opgerichte commissie van onderstand die de slachtoffers van de watersnood in de Betuwe uitbetaling moest doen uit een fonds waarin de opbrengsten van de landelijk gehouden collecte was gestort. De commissie bestond uit leden van het huis van de koning, onder leiding van de trésorier-général.

Het archief bevat 660 notulen juli 1808 - januari 1809, rekestes, rapporten aan de Koning, machtigingen tot betaling, 666 een alfabetisch register van verleende gratifi-

caties en 667 een agenda van in 1811 bij de gouverneur-général ingediende rekestes met beschikkingen door Lebrun.

3) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

4) *Archief van het Algemeen Rijksarchief, 1800-1966*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.14.03. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de periode 1802-1813 bevat het archief onder meer: 66 Memorie van informatie en lijsten van de archieven van de Hollandse besturen die naar Parijs zullen worden gezonden. 1811, Afschriften; 546-549 nagelaten papieren van H. van Wijn als rijksarchivaris; 674 Beschrijving van de lotgevallen tussen 1795 en 1813 van de archieven van de voor 1795 bestaan hebbende colleges van bestuur in Den Haag gevestigd, 19e eeuw (onder papieren Van Riemsdijk).

5) *Collectie Röell*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.008.78. Digitaal raadpleegbaar.

Betreft W.F. Röell.

6) *Collectie Dassevael*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.048. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De door Steven Dassevael bijeengebrachte collectie betreft zowel het reilen en zeilen van de Staatssecretarie en opvolgers, als dossiers over onderwerpen die Dassevaels professionele belangstelling hadden. Zijn repertoria op de Franse wetgeving zijn nu te vinden in de collectie gedrukte staatsstukken 62.

7) *Collectie Jorissen*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.08.7. Digitaal toegankelijk.

In de collectie van de historicus Th.Th.H. Jorissen bevinden zich onder andere documenten van A.G. Besier, W.F. Röell en S. Wiselius.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Roelevink, J., “Hete adem en koude kermis. De werkomstandigheden van de ambtenaren van de secretarie van staat van Lodewijk Napoleon” in: *Bijdragen en Mededelingen voor de Geschiedenis der Nederlanden* CXVII (2002), p. 1-24.
- Margry, P.J., ‘Uwer Excellentie Onderdanigen en Gehoorzamen Dienaar S. Dassevael’ in: J. Margry, E.C. van Heukelom en A.J.R.M. Linders, *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* (‘s-Gravenhage, 1989) p. 185-205.

WETGEVEND LICHAAM, VERGADERING VAN HUN HOOG MOGENDEN (KONINKRIJK)

Actief van 4 oktober 1806 tot 30 juli 1810.

De constitutie van het Koninkrijk Holland van augustus 1806 bepaalde dat de wet in Holland werd vastgesteld door samenstemming van Koning en Wetgevend Lichaam. In sommige gevallen kon de Koning bij wet worden gemachtigd het wetgevend gezag alleen uit te oefenen. Het Wetgevend Lichaam beraadslaagde alleen over door de Koning voorgedragen onderwerpen. Zijn voordracht kon in zijn geheel aanvaard of verworpen worden, maar niet gewijzigd. Verwerping diende te worden gemotiveerd, waarna de Koning hetzelfde onderwerp of een gewijzigde versie desgewenst opnieuw kon voordragen. Een oorlogsverklaring kon alleen plaatsvinden na een besluit van het Wetgevend Lichaam op voordracht van de Koning. Verder had het Wetgevend Lichaam tot taak een nominatie van zes personen te doen bij een vacature in de Nationale Rekenkamer en, nadat de Koning dat aantal had ver-

minderd tot drie, uit dat drietal een keuze te maken. Ook verkoos het Wetgevend Lichaam de leden van het Nationaal Gerechtshof uit een nominatie van drie personen door het Hof.

De Koning opende de zittingen met een koninklijke boodschap en sloot deze ook. Hij kon in persoon in het Wetgevend Lichaam verschijnen wanneer hij wilde. Zolang hij aanwezig was werd de functie van de president van de vergadering geschorst. Raadplegingen vonden nooit plaats in het bijzijn van de Koning. Conceptwetten werden namens de Koning ingediend door een commissie uit de Staatsraad. Op 25 december 1806 bepaalde de Koning dat communicatie over wetsontwerpen alleen tussen de Koning en het Wetgevend Lichaam zou plaatshebben, niet via conferenties met de Ministers en met de Staatsraad.

In de constitutionele wetten van mei 1806, die van kracht bleven tot 7 augustus, werd het aantal leden van het Wetgevend Lichaam bepaald op achtendertig. Tevens is toen vastgelegd dat het Wetgevend Lichaam tweemaal per jaar zou vergaderen, van 15 april tot 1 juni en van 15 november tot 15 januari. Aanvankelijk werd Schimmelpenninck voor het leven aangesteld tot president. Deze weigerde dit echter, waarna de Koning dd. 12 juli 1806 nr. 1 toestemming gaf om een president te verkiezen volgens de staatsregeling van 1805. Op 1 december 1806 besloot het Wetgevend Lichaam, op discrete aandrang van de Koning die de gevoelswaarde van die benaming minder passend vond, formeel de titel Hoog Mogenden op te geven.

Bij de wet van constitutie van 7 augustus 1806 werd het aantal leden van het Wetgevend Lichaam niet vastgelegd. Wel diende na de opening van elke zitting onmiddellijk een president te worden benoemd uit de leden van de vergadering. Het Wetgevend Lichaam zou gewoonlijk eenmaal per jaar vergaderen, op de derde dinsdag in november, met een zittingsduur van twee maanden. De Koning kon de vergadering buitengewoon bijeen roepen wanneer hij dat wenste. Op de eerste dag van iedere gewone zitting trad een vijfde van de leden naar ancienniteit af, de eerste maal in 1807 overeenkomstig het lot. Aftredende leden waren terstond herkiesbaar. De leden van de vergadering stemden hoofdelijk en zonder last of ruggespraak.

De wet betrekkelijk tot onderscheidene algemene bepalingen van 7 augustus 1806 nr. 2 stelde het aantal leden van het Wetgevend Lichaam op negenendertig, gekozen voor vijf jaren, en wel zeventien uit het departement Holland, vier uit Gelderland en Brabant elk, drie uit Friesland, Overijssel en Groningen elk, twee uit Zeeland en Utrecht elk en een uit het Landschap Drenthe. Het aantal kon worden vermeerderd bij uitbreiding van het grondgebied. Vandaar dat bij de vereniging met Oost-Friesland op 30 januari 1808 twee leden uit dat Departement werden toegevoegd. Met de afstand aan Frankrijk van delen van de zuidelijke departementen Gelderland, Maasland, en van de departementen Brabant en Zeeland, op 31 maart 1810, werd op 20 mei 1810 het aantal leden met acht verminderd, namelijk zes van de Departementen Brabant en Zeeland en elk één van de Departementen Gelderland en Maasland.

Na de inlijving van het koninkrijk bij Frankrijk werd op 30 juli 1810 het Wetgevend Lichaam door de Lieutenant-Général van de Keizer ontbonden. In de praktijk betekende dit opheffing, aangezien het college nooit meer bijeen is geroepen.

Bij wet en reglement van 17 april 1807 werden de vereisten voor stemrecht en de wijze van benoeming van de leden van het Wetgevend Lichaam vastgelegd. De leden van het Wetgevend Lichaam werden door de Koning verkozen uit twee nominaties, de eerste opgesteld door kiezers uit de departementen, de tweede door het Wetgevend Lichaam. Voor de eerste moesten Landdrost en assessoren van een departement zesentwintig personen benoemen, uit wie de Koning dertien kiezers aanwees. Tevens benoemde hij een president, die uit alle departementen afkomstig kon zijn. Deze kiezers stelden onder leiding van de president, die zelf geen stemrecht had, door middel van besloten brieven een nominatie op van vier personen voor iedere plaats in het Wetgevend Lichaam die hun departement moest vervullen. Het Wetgevend Lichaam stelde voor iedere vacature eveneens een nominatie van

vier personen op. De Koning koos uiteindelijk een lid van het Wetgevend Lichaam uit de beide nominaties.

De constitutie van het koninkrijk Holland van augustus 1806 bepaalde dat alle besluiten zouden worden getekend door de president en gecontrasigneerd door de griffier. Deze werd bij meerderheid gekozen van buiten de vergadering. Verder waren er een commies expediteur/chartermeester, klerken en kamerbewaarders.

Wetgeving

- 1806 mei 24 Tractaat van Parijs met Frankrijk, met constitutionele wetten voor het Koninkrijk Holland. Het tractaat werd op 28 mei 1806 geratificeerd door het Groot Besogne van Ministers, Staatsraad en Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 1; 2.01.01.07 nr. 1, ongefolieerd, geïnsereerd in besluit van 9 juni 1806 (gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 157-160; 160-163).
- 1806 augustus 7 nr. 5 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: vaststelling van de constitutie voor het Koninkrijk Holland (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 178, 181; de volledige tekst van dit decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd (deels gedrukt); Bannier, *Grondwetten*, p. 164-172; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 676-685).
- 1806 augustus 7 nr. 6 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: wet met bepalingen inzake het koninklijk wapen, de vlag, de Staatsraad, de Rekenkamer, het Wetgevend Lichaam en het Nationaal Gerechtshof (De volledige tekst van dit Decreet in 2.01.01.07 nr. 4 ongefolieerd; Bannier, *Grondwetten*, p. 173-174; De Gou, *Staatsregelingen 1805 en 1806*, p. 686-687).
- 1806 december 25 nr. 1 Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon: communicatie door het Wetgevend Lichaam over wetsontwerpen alleen met de Koning, niet via conferenties met de ministers en met de Staatsraad (2.01.01.07 nr. 550 Groene Index 1806 p. 474).
- 1807 april 17 nr. 1 Decreet van Lodewijk Napoleon: Vaststelling van de wet op het stemrecht en de wijze van benoeming van het Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 551 Groene Index 1807 p. 513).
- 1808 januari 30 nr. 1 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: vereniging van Oost-Friesland met het Koninkrijk, vaststelling aantal leden van het Wetgevend Lichaam (2.01.01.07 nr. 553 Groene Index 1808 p. 139; Van de Poll, 416-417).
- 1810 mei 20 nr. 2 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: de leden van het Wetgevend Lichaam voor Zeeland en Brabant worden ontslagen, het aantal voor Maasland en Gelderland wordt verminderd na de afstand van grondgebied aan Frankrijk op 10 maart 1810 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 59).
- 1810 juli 30 nr. 3 Besluit Lieutenant-Général: het Wetgevend Lichaam wordt ontbonden (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 485).

Archieven

Archief van de Wetgevende Colleges 1 maart 1796 - 18 september 1801 (betreffende het Wetgevend Lichaam 1801-1810). Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.01. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Nationale Kanselarij (Se-

cretarie Eerste Kamer Vertegenwoordigend Lichaam).

Literatuur

- *Koninklijke Almanak voor den jare 1807*. Den Haag.
- *Koninklijke Almanak voor den jare 1808*. Amsterdam.
- *Koninklijke Almanak voor den jare 1809*. Amsterdam/Den Haag.
- Bannier, G.W., *Grondwetten van Nederland. Teksten der achtereenvolgende staatsregeringen en grondwetten sedert 1795, met verschillende andere staatsstukken, historische toelichtingen en eenige tabellen*. Zwolle, 1936.
- Roelevink, J., “‘Cette grande inertie qu’ on rencontre sans cesse dans la marche des affaires’”. Lodewijk Napoleon als wetgever en uitvoerder” in: *De Negentiende Eeuw* 30 (2006) 3-4, Themanummer Het Koninkrijk Holland (1806-1810) p. 177-191.

Hoofdstuk 6

INSTELLINGEN VAN HOLLANDE TIJDENS GOUVERNEUR-
 GENERAAL LEBRUN 1810-1813

LIEUTENANT-GÉNÉRAL EN HOLLANDE EN GOUVERNEUR-GÉNÉRAL EN
 HOLLANDE

In deze periode hebben de meeste instellingen van het Koninkrijk Holland hun werkzaamheden kunnen voortzetten tot 1 januari 1811, toen in beginsel de Franse administratie in Hollande werd ingevoerd.

BUREAU VAN DE LIQUIDATIE DER DOMEINEN

Actief van 1812 tot 20 november 1813.

Voor gegevens omtrent het Bureau van de Liquidatie der Domeinen, zie onder de Intendance Générale des Finances (et du Trésor Public) en Hollande waarbij het was ondergebracht.

COMMISSION CENTRALE DE LA LIQUIDATION DES DÉPENSES DE LA
 GUERRE EN HOLLANDE

Actief van 3 februari 1812 tot 31 augustus 1813.

De Commission Centrale de la Liquidation des Dépenses de la Guerre werd op 3 februari 1812 opgericht door de Ministre de la Guerre. De Commission had tot taak de financiële administratie van het voormalige Ministerie van Oorlog definitief af te wikkelen. Declaraties werden onderzocht en betaald. Op 31 augustus 1813 werd de algemene rekening van de liquidatie ingediend.

Archieven

Archief van de Commission Centrale de la Liquidation des Dépenses de la Guerre en Hollande, 1812-1813. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.02. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat uit correspondentie, lijsten en staten uit de jaren 1810-1816, 1470-1482, alle afzonderlijk beschreven.

CONSEIL DE LIQUIDATION À AMSTERDAM

Actief van 10 november 1810 tot 1 december 1811.

In 1808 had een commissie tot verevening en betaling van de achterstand opdracht gekregen restantenlijsten te maken van alle achterstallen (uitgezonderd de staats-schuld) per 31 december 1807. In 1808 besloot Lodewijk Napoleon de betalingen van deze achterstallen tijdelijk op te schorten, maar kwam tijdens zijn regering niet meer tot een nieuw besluit.

Keizer Napoleon gaf in 1810 het Conseil de Liquidation (ook genoemd Bureau de Liquidation naar de administratie en eveneens raad van verevening) een bredere

taak, namelijk de vereffening van de schulden van alle ministeries vóór 1810, te voltooien vóór 1 juli 1811. De betalingen zouden geschieden in bons van het Syndicat de Hollande. Het Conseil de Liquidation functioneerde onder verantwoordelijkheid van de Ministre du Trésor Impérial. Uiteindelijk vond de opheffing plaats per 1 december 1811. Het archief ging over op het Syndicat de Hollande.

Het Conseil de Liquidation bestond uit een president, die tevens Maître des Requetes van het Conseil d'État was, en zes leden. Tot de organisatie behoorde een voorlopige secretaris-generaal met employés.

Wetgeving

1810 september 23	Keizerlijk decreet: oprichting van een Conseil de Liquidation (Raad van Liquidatie) van de achterstallige schulden van het Hollandse Gouvernement, en van een Syndicat de Hollande (Exhibitum 27 september 1810 nr. 1. De liquidatie moest gereed zijn op 1 juli 1811. 2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 524, 525; 2.01.01.08 gewaarmerkt extract-decreet; niet opgenomen in <i>Bulletin des Lois</i> ; CO Kemper p. 94-107 volledige tekst).
1810 oktober 28 nr. 2	Besluit van de Lieutenant-Général: het Conseil de Liquidation (de Raad van Vereffening) zal in functie treden op 10 november 1810 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 524).
1811 augustus 15 nr. 15	Arrêté van de Gouverneur-Général: maatregelen om het werk van het Conseil de Liquidation te versnellen (Volledige tekst: 2.01.01.08 nr. 1B).
1811 november 26	Besluit van de Lieutenant-Général: het Conseil de Liquidation wordt opgeheven per 1 december 1811 (2.01.01.08 nr. 1 C kopie van het decreet).

Literatuur

- Pfeil, T., *'Tot redding van het vaderland'. Het primaat van de Nederlandse overheidsfinanciën in de Bataafs-Franse tijd 1795-1810*. Amsterdam, 1998.

COUR IMPÉRIALE EN HOLLANDE

Actief van 1 maart 1811 tot 4 december 1813.

In het Keizerrijk bestonden verschillende Cours Impériales met een eigen ressort voor de rechtspraak in hoogste instantie als hof van appel van de Tribunaux de Première Instance en van de Tribunaux de Commerce. Van de arresten van het Cour Impériale kon men in cassatie gaan bij het Cour de Cassation.

Het Cour Impériale en Hollande (Keizerlijk Gerechtshof in Holland) was gevestigd in Den Haag. Het rechtsgebied strekte zich uit tot alle Hollandse Departementen. Voor bepaalde zaken betreffende lijfstraffelijke en criminele zaken en zaken van politie werd uit de raadsheren van het Cour Impériale de Hollande een buitengewoon hof samengesteld.

Het Cour Impériale en Hollande telde veertig raadsheren, acht raadsheren-auditeur en een procureur-général-impérial. Het aantal raadsheren varieerde in de praktijk.

Vanaf 5 maart 1811 werkte het Cour met drie civiele kamers (elk met een president en zeven leden), een kamer van correctionele appels (een president en zeven leden) en een kamer van beschuldiging (een president en zes leden) voor strafzaken.

Wetgeving

1810 november 3 Keizerlijk decreet inzake de installatie van Keizerlijke Gerechtshoven en de invoering van nieuwe wetboeken. Niet in Groene Index; niet opgenomen in *Bulletin des Lois*; CO Kemper, p. 424-427 volledige tekst.

Archieven

Keizerlijk Gerechtshof, later Hooggerechtshof 1811-1838. Nationaal Archief. Den Haag. 2.09.17. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 460A-C generale rol van civiele zaken, met daarop een index in 460C; 488 rol van de eerste civiele kamer; 536 kamerrol van de derde civiele kamer). De rol van de in januari 1815 opgeheven tweede civiele kamer ontbreekt.

Notulen: 1 Notulen 1811-1813, met 3 en 4 bijlagen.

Correspondentie: 16 minuten van uitgaande brieven 1813-1819 en onder andere 19 keizerlijke decreten inzake benoemingen van rechterlijke ambtenaren.

Diversen: Voor het overige bevat het archief doorlopende series inzake afgelegde eden, inzake strafzaken (kamer van beschuldiging, kamer van correctionele appels) en civiele zaken (de drie civiele kamers), inzake cassatie en het archief van het buitengewone hof met notulen en processtukken. Het archief van de eerste griffier bevat weinig stukken uit de periode vóór 1814, evenals het archief van de procureur-generaal. Vermeldenswaard is wel 862 betreffende criminele processen inzake diefstal en inbraak, 1807-1809.

Literatuur

- Beks, G. en H.J.Ph.G. Kaajan, *Berecht en bestraft. Een geschiedenis van de rechterlijke organisatie en de strafinstellingen 1811-1993*. Den Haag, 1994.
- Bauwens, E.C.G., *Het Nationaal Gerechtshof 1802-1811*. Amsterdam, 1997.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

DIRECTIE DER STAATSDOMEINEN IN HOLLAND

Actief van 1 januari 1811 tot 31 december 1811.

De Directie van de Staatsdomeinen in Holland zette onder verantwoordelijkheid van de Intendant Général des Finances de Hollande de taken voort van de Directie van de Publieke Domeinen en Geestelijke goederen. Per 1 januari 1812 werd het "enregistrement des domaines" volgens de Franse administratie ingevoerd. Bij die gelegenheid zijn ook domeinen verkocht.

Wetgeving

1810 december 7 nr. 3 Besluit Lieutenant-Général: de Administratie der Publieke Domeinen wordt gesteld onder leiding van de Intendant-Generaal der Financiën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 77, 544. Gedrukt: Kemper p. 433).

Archieven

1) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april 1814*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar. 2.01.24. Niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief, zie hoofdstuk 5, onder Directoraat de Publieke domeinen.

2) *Archief van de Nassause domeinraad*. Nationaal Archief. Den Haag. 1.08.11. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder College van Administratie van de Domeinen van Nassau.

Literatuur

- Andriessen, O. en H.J. van Lis, *Het Nederlandsche staatsdomein en zijn beheer*. 's-Gravenhage, 1892.

DIRECTION DU GRAND LIVRE DE LA DETTE PUBLIC EN HOLLANDE

Actief van 1 december 1810 tot 20 november 1813.

De constitutie van 1798 had in art. 201 bepaald dat de schulden van de generaliteit, van de provincies, van de landschap Drenthe en van Bataafs Brabant zouden worden gehouden voor nationale schulden. Deze amalgameringsleidde tot een geleidelijke conversie van gewestelijke naar nationale schuldbriefjes. Deze conversie werd onder Lodewijk Napoleon niet voltooid. In plaats daarvan werd bij Koninklijk Besluit van 27 januari 1809 naar Frans en Engels voorbeeld een Grootboek van de Publieke Schuld ingevoerd. Deze wetgeving werd door Napoleon voor de Hollandse departementen in stand gehouden, naast het Franse Grootboek. De Direction du Grand Livre de Hollande werd verantwoordelijk voor het beheer en het bijhouden van dit Hollandse grootboek.

Tot de organisatie behoorden de bureaus A generale zaken, B centrale comptabiliteit en C centrale Hollandse belastingen.

Wetgeving

1809 januari 27 nr. 2	Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: invoering van een grootboek van de nationale schuld (2.01.01.07 nr. 555 Groene Index 1809 p. 100; Gedrukt: Kist, <i>Grootboek Openbare Schuld</i> , p.49-56).
1810 oktober nr. 6043	Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. Titel I Art. 1, inzake het Gouvernement-Général des départements de la Hollande, vermeldt de instelling van een Directeur de la dette publique en de vorming van een grand livre de la dette publique Hollandaise) (<i>Bulletin des Lois</i> serie IV nr. 322 p. 345- 389 volledige tekst; Duvergier, <i>Collection XVII</i> p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; volledige tekst Bannier, <i>Grondwetten</i> , p. 184-212.
1810 november 29 nr. 4	Keizerlijk decreet: benoeming van de leden van een Commissie ter formering van het grootboek van de publieke schuld van Holland. 29 november 1811 is slechts de datum van afdoening van het decreet. In de Groene Index wordt de datum van het decreet zelf niet genoemd. 2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 322. Niet opgenomen in het <i>Bulletin des Lois</i> , niet in Duvergier, <i>Collection</i> .
1811 oktober 23	Keizerlijk decreet: bepalingen inzake de afdoening van oude schulden aan Zeeland, Brabant en het Kwartier van Nijmegen. De genoemde achterstallende worden betaald uit de opbrengsten van de achterstallende van 1809 en eerder. Wat overblijft, gaat naar de kas van het Syndicat de Hollande. De oude kantoren van de ontvangers-generaal in de genoemde gebieden zullen hieraan uitvoering geven

- onder leiding van de Directeur du Grand Livre de la dette public (Niet in *Bulletin des Lois*; Kemper p. 605-607 volledige tekst).
- 1811 augustus 20 nr. 7171 Keizerlijk decreet: toevoeging van leningen op de domeinen van Nassau aan de publieke schuld van Hollande (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 386 p. 159-160 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 511).
- 1811 augustus 21 nr. 7181 Keizerlijk decreet: maatregelen inzake de schulden van Holland. Het betreft met name genoemde oude schulden van voor 1811: amortissementen en inschrijvingen in het Grootboek van de nationale schuld (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 387 p. 175-176; Duvergier, *Collection XVII* p. 511-512 volledige tekst).
- 1811 oktober 10 nr. 7295 Keizerlijk decreet: regeling van de betaling van achterstallende van de publieke schuld van Hollande (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 394 p. 300-302 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVIII* p. 25-26 volledige tekst).

Archieven

Archief van de Intendant-Generaal voor de Financiën en der Publieke Schatkist. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de volledige beschrijving van dit archief zie onder Intendance Générale des Finances (et du trésor Public) en Hollande.

Literatuur

- Kist, J.G., *Het grootboek van openbare schuld uit een burgerlijk regtelijk oogpunt beschouwd*. Amsterdam, 1865.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: gallica.bnf.fr

DIRECTION PRINCIPALE DES DOUANES EN HOLLANDE À AMSTERDAM

Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

De Directeur Principal des Douanes (opperdirecteur der douanen), zetelde in Amsterdam en werkte onder verantwoordelijkheid van de Directeur-Général des Douanes in Parijs. Hij was voor de douanerechten rekenplichtig aan de Intendant-Général des Finances en Hollande. De Directeur-Général des Douanes in Parijs was gerechtigd zelf rechtstreeks te corresponderen met de directeurs particuliers in Hollande. Deze vier directeurs particuliers waren gestationeerd in Amsterdam, Rotterdam, Dokkum en Emden.

Bij keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 werden Courts Prévôtales des Douanes opgericht, met elk een président grand-prévôt des douanes, tenminste acht assessoren, een procureur-generaal, een griffier. Tevens kwamen er aan de grenzen Tribunaux Ordinaires des Douanes, bestaande uit een président, vier assessoren, een procureur-impérial en een griffier. Appel was mogelijk op de Prevotale Gerechtshoven.

Wat betreft Nederland was het Cour Prévôtale van Valenciennes competent voor de directies van de douane van onder andere Amsterdam, Rotterdam, Dokkum en Emden. Er zetelden Cours Ordinaires des Douanes in Utrecht voor de directies van de douane van Amsterdam en Rotterdam en in Groningen voor de directies van Emden en Dokkum.

Wetgeving

1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. In Titel I Art. 1, Voor het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande wordt onder andere de instelling aangekondigd van een Maître des requêtes Directeur-Principal des Douanes (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345- 389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; volledige tekst Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212.

Literatuur

– *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

DIRECTION PRINCIPALE DES POSTES EN HOLLANDE À AMSTERDAM
Actief van 1 april 1811 tot 20 november 1813.

De Direction Principale des Postes en Hollande verzorgde het brievenverkeer in Holland en controleerde bovendien de inhoud van de post. De Directeur-Principal des Postes en Hollande zetelde in Amsterdam. Hij stond onder onmiddellijk bevel van de Directeur-Général des Postes in Parijs. Deze laatste kon overigens ook rechtstreeks corresponderen met de directeurs particuliers in de verschillende delen van Hollande. De rekeningen van deze directeurs particuliers werden, na vaststelling door de Directeur-Principal, doorgezonden naar de Directeur-Général des Postes in Parijs.

Wetgeving

1810 december 14 nr 6208 Keizerlijk decreet: vaststelling van de organisatie van de Posterijen in Holland per 1 januari 1811 (Niet in Groene Index. *Bulletin des Lois* IV nr. 331 p. 598-599 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 274; Kemper p. 446-449 volledige tekst.

Archieven

Archief van het Ministerie van Financiën, onderdeel archief van de posterijen, 1812. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.
 Correspondentie: 1616-1617, correspondentie januari - december 1812.

Literatuur

– *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

DIRECTION-GÉNÉRALE DE LA CAISSE CENTRALE EN HOLLANDE À AMSTERDAM
Actief van 1 december 1810 tot 20 november 1813.

De Direction-Générale de la Caisse Centrale stond onder verantwoordelijkheid van

de Ministre du Trésor en mocht alleen op diens bevelen handelen. Op 1 december 1810 werden de werkzaamheden en de geëmployeerden van het Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist aan hem overgedragen.

In de centrale kas moesten de inkomsten van departementen en de gemeenten worden gestort, waarna volgens het vastgestelde beleid weer uitbetalingen werden gedaan.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. In Titel I Art. 1 wordt onder andere de instelling aangekondigd van een Maître des requêtes Directeur van de Centrale Kas (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345- 389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1810 november 24 nr. 2 Besluit van de Lieutenant-Général: de Directeur-Generaal van de Publieke Schatkist draagt per 1 december 1810 zijn werkzaamheden en zijn personeel over aan de Directeur van de Centrale Kas (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 143, 545).

Archieven

Archief van de Direction de la Caisse Centrale. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Hoofdbestanddeel van dit archief is de registratie: 1584 Register Inschrijvingen in het grootboek (Grand Livre), 1807 - maart 1813; 1585-1589 Kasboeken 1811 - 1813; 1590-1594 memorialen van de kassier, 15 juni 1811 - 9 december 1813; 1595-1596 register van verschijndagen (livre di échéances), 1811-1813; 1597-1599 Registers van te betalen effecten/wissels, 21 maart 1811 - 4 december 1813; 1600-1605 Registers van te ontvangen effecten/wissels, 1811 - 1813. Verder in de 1606 en 1608-1615 registers van assignaties, mandaten en rescripties.

Correspondentie: nr. 1607 Brievenboek 2 januari - 16 augustus 1811; 1615 Brief Ministère du Trésor inzake de waarde van de dukaat.

Literatuur

- Pfeil, T.J.E.M., "Van thesaurier-generaal tot generale thesaurie" in: J.Th. de Smidt, R.H.J.M. Gradus e.a. (red.), *Van tesorier tot thesaurier-generaal. Zes eeuwen financieel beleid in handen van een hoge Nederlandse ambtsdrager*. Hilversum, 1996.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

DIRECTION-GÉNÉRALE DE LA POLICE EN HOLLANDE

Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

De Directeur-Général de la police en Hollande, zetelend te Amsterdam, diende de handhaving van orde en zekerheid, maar hield zich met name ook met het vreemdelingenverkeer bezig. Van belang waren onder andere de "esprit public des habitants", de handel, de conscriptie, de douanelinies, de voedselvoorziening, de pers, het onderwijs en politieke en godsdienstige verenigingen. De directeur-général stond onder toezicht van de conseiller d' état aan wie het Premier Arrondissement de la Police Générale, waartoe Hollande behoorde, was toegewezen. De directeur-général

viel echter wat zijn werkzaamheden betreft onder de directe verantwoordelijkheid van de *Ministre de la Police Générale*. Voor de uitoefening van zijn taken had de directeur-général ook de beschikking over de *Garde Nationale* en de *Gendarmerie*.

Op 18 oktober 1810 werd vastgesteld dat onder gezag van de *Directeur-Général de la Police* en Hollande vier *commissaires-généraux* werkzaam zouden zijn, een in Rotterdam voor het *Département des Bouches-de-la Meuse*, een in Emden voor het *Département de l'Ems-Oriental*, een op Texel voor het *Département du Zuyderzée* en een in Hardenberg voor het *Département des Bouches-de-l'Issel* (de laatste werd in maart 1811 vervangen door één *commissaire-général* in Münster, dus buiten Hollande). Omdat vervolgens Ems-Oriental eveneens aan Hollande werd onttrokken en in Den Helder een *commissaire-spécial* kwam te zetelen, bleef uiteindelijk alleen de *commissaire-général* in Rotterdam over. Met decreten van 23 oktober 1811 en 23 januari 1812 kwam het totaal van de *commissaires spéciaux*, die onder andere zetelden in Den Helder, op Texel, in Den Haag, in Dokkum, in Delfzijl, in Hellevoetsluis en op Goeree, op negen. Zij hielden vooral toezicht op de kusten. Bovendien werden in steden en dorpen *commissaires-particuliers* benoemd. Amsterdam was in twaalf districten verdeeld, elk met een *commissaire de police*.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. In Titel I Art. 1, Voor het *Gouvernement-Général des Départements de la Hollande*, wordt onder andere de instelling van een *Directeur de la Police* aangekondigd (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; volledige tekst Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1811 januari 25 nr. 5 Besluit van de *Gouverneur-Général*: alle documenten betreffende de politie in het archief van het voormalige Ministerie van Justitie en Politie worden ter beschikking gesteld aan de *Directeur-Generaal van Politie* [De Villiers du Terrage] (2.01.01.07 nr. 558 Groene Index 1811 p. 55, 84; de volledige tekst in 2.01.01.08 nr. 1B).
- 1811 maart 25 nr. 7188 Keizerlijk decreet: organisatie van de politie in delen van het Keizerrijk, mede in Hollande. *Chapitre IV* handelt over Hollande. *Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 359 p. 289 e.v. volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 365-367 volledige tekst.

Literatuur

- Gotteri, N., *La police secrète du premier empire. Bulletins quotidiens adressés par Savary à l'Empereur*. 7 dln., Parijs, 1997-2004.
- Fijnaut, C., *Opdat de macht een toevlucht zij? Een historische studie van het politieapparaat als een politieke instelling*. Antwerpen-Arnhem, 1979.
- Joor, J., *De adelaar en het lam. Onrust, opruiing en onwilligheid in Nederland ten tijde van het Koninkrijk Holland en de Inlijving bij het Franse Keizerrijk (1806-1813)*. Amsterdam, 2000.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

DIRECTORAAT DER PUBLIEKE DOMEINEN

Zie hoofdstuk 5.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN WETENSCHAPPEN EN KUNSTEN

Zie hoofdstuk 5.

GOUVERNEMENT-GÉNÉRAL DES DÉPARTEMENTS DE LA HOLLANDE
(ALGEMENE STEDEHOUDER, PRINS STEDEHOUDER)

Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

Het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande kreeg dezelfde taken die reeds op 24 februari 1808 aan het Gouvernement-Général des Départements au-delà des Alpes en later aan het Gouvernement-Général des Départements de la Toscane, het Gouvernement des Départements formés des États Romains en het Gouvernement pour les Départements de l'Ems-Supérieur, des Bouches-du-Weser et des Bouches-de-l'Elbe waren opgedragen.

De bevoegdheden van de gouverneur-général in Hollande zijn omschreven bij keizerlijk decreet van 18 oktober 1810. Hij kreeg het bevel over de krijgsmacht in zijn gebied en tijdelijke bestuurlijke taken die samenhangen met de inbedding van het gebied, de instellingen en de financiële organisatie van Hollande in het Keizerrijk. Bij keizerlijk decreet van 29 oktober 1811 kreeg gouverneur-général Lebrun echter last zich ook met eredienst bezig te houden. In Holland werd de gouverneur-général ook prins gouverneur-generaal genoemd, naar de titel prince de l'Empire van de bekleeder van het ambt.

Het Gouvernement-Général des Départements de Hollande bestond uit de Intendance-Général des Finances, de Intendance de l'Intérieur, de Direction de la Caisse Centrale, de Direction du Grand Livre de la Dette Publique, de Direction de la Police, een auditeur van het Conseil d'État, een secrétaire en een archiviste (zie afzonderlijke beschrijvingen).

Andere functionarissen met een speciale opdracht ten aanzien van het grondgebied van Hollande, zoals de Directeur-Général de la police en Hollande, de Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande en de Préfet Maritime de la Hollande stonden rechtstreeks onder het gezag van hun eigen minister.

Ook de Préfets van Departementen binnen Holland ontvingen bevelen rechtstreeks uit Parijs, maar correspondeerden wel met het Gouvernement-Général over de zaken die met de specifieke taken van dit gouvernement samenhangen.

Wetgeving

1810 september 19

Keizerlijk decreet: indeling van de Hollandse Departementen in de nieuwe militaire divisies 17 en 31, per 1 januari 1811. De zeventiende divisie had als hoofdstad Amsterdam en omvatte de departementen Zuyderzée, Bouches-de-la-Meuse en Issel-Supérieur. De eenendertigste divisie had als hoofdstad Groningen en omvatte de departementen Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems Oriental (Niet in Groene Index; niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*; 2.01.01.08 nr. 8 Gewaarmerkt extract-decreet).

1810 oktober 18 nr. 6043

Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. Titel I Art. 1,

- Het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande bestaat uit: 1) Een Gouverneur-Général, grand dignitaire de l'empire; 2) Een conseiller d'état Intendant-Général des Finances et de l'Intérieur; 3) Een Maître des Requêtes belast met de waterstaat, dijken, polders en wegen; 4) Een Maître des Requêtes directeur van de centrale kas; 5) Een Maître des Requêtes Directeur-Principal des Douanes; 6) Een Directeur de la Dette Publique (vorming van een Grand Livre de la Dette Publique Hollandaise); 7) Een Directeur de la Police. Het grondgebied werd verdeeld in zeven departementen, namelijk Zuyderzée, Bouches-de-la-Meuse, Issel-Supérieur, Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems-Oriental. De departementen Bouches-de-l'Escaut en Bouches-du-Rhin bleven rechtstreeks onder Frans bestuur (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1810 december 13 nr. 6165 Keizerlijk decreet: benoeming van de Prince architrosorier de l'Empire [Lebrun, duc de Plaisance] tot Gouverneur-Général des Départements de la Hollande (Niet in Groene Index. *Bulletin des Lois* serie IV nr 331 p. 565; Duvergier, *Collection XVII* p. 265).
- 1810 december 25 nr. 5 Besluit van de Lieutenant-Général: regeling van het bestuur van de steden. Alle stedelijke bestuurders blijven in functie. De burgemeesters worden "maire", wethouders "adjoints au maire", de vroedschappen "conseillers municipaux" en de secretaris "greffier" (2.01.01.01 nr. 557 Groene Index 1810 p. 573. Archives Nationales F1e 48).
- 1810 december 26 nr. 6304 Keizerlijk decreet: inbedding van het land tussen Hollande, de Lippe en de Ems. Samenvoeging van het gebied tussen de grenzen van Hollande en de rivieren de Lippe en de Ems tot de departementen Issel-Supérieur, Bouches-de-l'Issel en Ems-Occidental. De Intendants des Finances, de Intendant de l'Intérieur van Hollande en de procureur-général près de la Cour Impériale kregen tot taak ook hier de integratie te regelen tot aan de definitieve indeling van dit gebied. Bij keizerlijk decreet van 4 juli 1811 nr. 7113 werden de Départements Hanséatiques ingericht als een zelfstandig Gouvernement-Général (*Bulletin des Lois*, serie IV nr. 338 p. 665-669 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 282-283 volledige tekst).
- 1810 december 28 nr. 3 Besluit van de Lieutenant-Général: regeling inzake de préfetures in Holland: 1) landdrosten zullen de titel préfet aannemen; 2) de préfets van de departementen van de Zuiderzee en van de Monden van de Maas oefenen die functie uit tot de komst van hun opvolger; 3) de assessoren nemen voorlopig de titel aan van raden van de prefecturen; 4) kwartierdrosten nemen de titel sous-préfets aan; 5) de landdrost van Drenthe wordt sous-préfet van Assen en 6) de drost van het kwartier van Utrecht zal de archieven van het opgeheven departement Utrecht overnemen (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 593; Archives Nationales F1e 48 Hollande).
- 1811 januari 6 nr. 6444 Keizerlijk decreet: invoering van de Franse wetgeving in

- de Hollandse Departementen deels per 1 maart 1811, deel bij de oprichting van het cour impériale in Den Haag (Niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* Serie IV deel XIV nr. 341 p. 1-2 volledige tekst; Duvergier, *Collection*, XVII p. 291).
- 1811 maart 25 nr. 7188 Keizerlijk decreet: organisatie van de politie in delen van het Keizerrijk, mede in Hollande. Chapitre IV handelt over Hollande (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 359 p. 289 e.v. volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVII p. 365-367 volledige tekst).
- 1811 juni 4 nr. 6895 Keizerlijk decreet inzake de oprichting van een aantal Tribunaux de Commerce in de Hollandse Departementen (*Bulletin des Lois* serie IV deel XIV nr. 374 p. 542-543 volledige tekst; Duvergier, *Collection*, XVII p. 436).
- 1811 juli 7 nr. 7092 Keizerlijk decreet: bekendmaking van wetten en decreten in de Hollandse Departementen en het Arrondissement Breda. Bekendmaking op dezelfde manier als in de departementen van onder andere het voormalige België. Ze worden in Parijs in het Nederlands vertaald (*Bulletin des Lois*, serie IV deel XV, p. 1-2 volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVII p. 481).
- 1811 augustus 18 nr. 7178 Keizerlijk decreet inzake inwoners van de Hollandse departementen die nog geen familienaam en vaste voor-naam hebben (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 387 p. 168-170 volledige tekst; Duvergier, *Collection*, XVII, p. 509 volledige tekst).
- 1811 augustus 21 nr. 7181 Keizerlijk decreet: maatregelen inzake de schulden van Holland. Het betreft met name genoemde oude schulden van voor 1811: amortisements en inschrijvingen in het grootboek van de nationale schuld (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 387 p. 175-176; Duvergier, *Collection* XVII p. 511-512 volledige tekst).
- 1811 oktober 21 nr. 7378 Keizerlijk decreet: definitieve vaststelling van de grenzen van de departementen, arrondissementen, kantons en gemeenten in Holland (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 398 p. 376-378 volledige tekst.; Duvergier, *Collection* XVIII p. 37; Breukelman p. 219).
- 1812 februari 29 nr. 7714 Keizerlijk decreet: regeling van het zegelrecht in de zeven Departementen van Hollande (*Bulletin des Lois* serie IV deel XVI nr. 422 p. 184-185 volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVIII p. 121 volledige tekst).
- 1812 maart 9 nr. 7748 Keizerlijk decreet: regeling inzake de loterij in Holland (*Bulletin des Lois* serie IV deel XVI nr. 423 p. 198-199).

Archieven

1) *Archief van [het kabinet van] de Prins Stedehouder 1810-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.08. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief van de Gouverneur-Général des Départements de Hollande is ingedeeld als een Frans archief, met een naar verhouding klein aantal arrêtés en hiervan volstrekt gescheiden gehouden correspondentie. De Collectie Verheijen van Estveld (zie aldaar) bevat stukken die zijn achtergebleven in handen van de secrétaire du Commandement du Gouvernement de Hollande, A.J. Verheijen.

Zoekmiddelen: In het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon 557 index op de besluiten van Lodewijk Napoleon en van de lieutenant-général, 1810; 558 index op de besluiten van 1811. Deze indices zijn binnen dit project digitaal raadpleegbaar gemaakt.

Besluiten: 1a-d minuten en geregistreerde net-arrêtés juli - september 1810, januari 1811 - november 1813. Voor de arrêtés van oktober - november 1810 zie onder de collectie Verheijen van Estveld, maar ook het onderdeel Keizerrijk overgangstijdperk van het archief van de staatssecretarie van Lodewijk Napoleon, waarin 433 minuut-decreten juli - september 1810 en 434-439 notulen oktober 1810 - december 1811.

Correspondentie: Bij enkele van de bovengenoemde minuten van de arrêtés zijn bijlagen gevoegd. Ook de collectie Verheijen van Estveld bevat stukken uit de jaren 1811 - 1813 (zie aldaar).

De correspondentie is ingedeeld in groepen afzenders/ontvangers: 2-7 de voormalige ministers, colleges en ambtsdragers van vóór 1 januari 1811; 8-19 ministers en andere overheden en militaire gezagsdragers in het Keizerrijk, inclusief de *Ministre Secrétaire d'État*, aan wie de voor de Keizer bestemde post werd gericht; 20-52 correspondentie met instellingen, civiele en militaire gezagsdragers in Hollande, gerechtshoven en particuliere instellingen en personen. In 59 onder andere correspondentie inzake literatuur en uitvindingen.

Diversen: 52-55 bevatten alfabetisch geordende rekestes (*pétitions*). Verder onder andere stukken betreffende door ambtenaren afgelegde eden (56 en 57), alsook rapporten over Nederlandse archieven en andere instellingen (59).

2) *Archief Keizerrijk overgangstijdperk*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De grens tussen dit archief en dat van de Prins Stedehouder 1810-1813 is niet steeds scherp. Voor de beschrijving van dit archief zie onder *Lieutenant-Général de Hollande*.

3) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

Literatuur

- Caumont la Force, Marquis de, *L'architrésorier Lebrun, gouverneur de la Hollande (1810-1813)*. Parijs, 1907.
- Lebrun, duc de Plaisance, Charles-François, *Opinions, rapports et choix d'écrits politiques, recueillis par son fils aîné [Anne-Ch. Lebrun, duc de Plaisance], et précédé d'une notice biographique*. Paris, 1829.
- Ribberink, A.E.M., "Lebrun en de 'homines novi'" in: *Nederlands Archievenblad* XC (1986) p. 129-135.

HOF VAN REKENINGEN VAN HET KONINKRIJK HOLLAND

Zie hoofdstuk 5.

HOGE MILITAIRE VIERSCHAAR IN HOLLAND

Zie hoofdstuk 5.

HOOG KEIZERLIJK GERECHTSHOF IN HOLLAND

Actief van 16 juli 1810 tot 28 februari 1811.

Het Hoog Keizerlijk Gerechtshof in Holland was de voorlopige voortzetting van het Hoog Nationaal Gerechtshof. In november 1810 bepaalde Napoleon dat alle rechterlijke instellingen op de oude voet zouden blijven tot aan de installatie van het Keizerlijk Gerechtshof op 1 maart 1811.

Wetgeving

- 1810 juli 16 nr. 2 Decreet Lieutenant-Général: het Hoog Nationaal Gerechtshof zal voortaan de titel voeren van Keizerlijk Gerechtshof in Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 245).
- 1810 november 3 Keizerlijk decreet inzake de installatie van Keizerlijke Gerechtshoven en de invoering van nieuwe wetboeken (Niet in Groene Index; niet opgenomen in *Bulletin des Lois*; CO Kemper, p. 424-427 volledige tekst).
- 1810 november 25 nr. 6130 Keizerlijk decreet: alle rechterlijke instellingen blijven na 1 januari 1811 functioneren tot aan de installatie van het Keizerlijk Gerechtshof. Dan wordt ook de Franse wetgeving ingevoerd (Niet in Groene index. *Bulletin des Lois* serie IV nr. 329 p. 520-521 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 256 volledige tekst).

Archieven

Archief van het Nationaal Gerechtshof, 1802-1811. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.10.02. Digitaal raadpleegbaar.

Voor beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 3, onder Nationaal Gerechtshof.

Literatuur

- Bauwens, E.C.G., *Het Nationaal Gerechtshof 1802-1811*. Amsterdam, 1997.

INTENDANCE DE L'INTÉRIEUR EN HOLLANDE

Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

De Intendant de l'Intérieur behoorde tot het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande, maar was werkzaam onder verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur. Hij had géén opdracht om het binnenlands bestuur over de departementen in het voormalige Koninkrijk Holland te behartigen. Dit berustte bij het Ministère de l'Intérieur in rechtstreekse betrekking met de préfets in de Hollandse departementen.

De Intendant had adviserende en coördinerende taken met het oog op de volledige aanpassing van het nog bestaande binnenlandse bestuur in Hollande aan het Franse bestuur. Dit proces zou in 1812 voltooid moeten zijn. In dit kader gaf de Intendant aan de préfets de bevelen van hogere instanties door en hield hij correspondentie met de Ministre de l'Intérieur en de préfets. Verder bewaakte de Intendant de eenheid in de administratieve jurisprudentie en zag hij toe op de scheiding van administratie en rechtspraak. Hij gaf advies inzake de nieuwe bestuurlijke en juridische indeling van het land en omtrent benoemingen. Ook hield hij toezicht op de conscriptie, op de begrotingen van de grote steden, op de voorbereidingen voor de invoering van de Université Impériale (die ook het niet-universitaire onderwijs zou omvatten), op de oprichting van Chambres en Bourses de Commerce en op de behandeling van Nederlandse bestuursarchieven.

Hiernaast had de Intendant, die al eerder blijk had gegeven van persoonlijke belangstelling voor statistiek, opdracht om voor de Ministre de l'Intérieur een statistiek overzicht van Holland samen te stellen. Dit werd op 28 april 1813 daadwerkelijk gepresenteerd onder de titel "Aperçu sur la Hollande".

De Gouverneur-Général droeg op 26 januari 1811 de Intendant de l'Intérieur op te fungeren als administratief kanaal voor alles wat de scholen aanging. Met godsdienstige zaken, die vielen onder het Ministère des Cultes, had de intendant aanvankelijk niets van doen. Bij keizerlijk decreet van 29 oktober 1811 kreeg Gouverneur-Général Lebrun echter last zich ook met erediensbezigt te houden, bij welke taak hij

de Intendant de l'Intérieur inschakelde.

Al aan het begin van zijn verblijf in Hollande liet de Intendant de l'Intérieur aan de préfets in Hollande weten dat alle inhoudelijke correspondentie door hen rechtstreeks aan de betreffende Franse instellingen moesten worden gericht. Omgekeerd gingen sommige keizerlijke decreten via de Gouverneur-Général naar de Intendant de l'Intérieur, andere rechtstreeks naar de préfets. De Ministre de l'Intérieur vroeg adviezen en stuurde decreten en circulaires rechtstreeks aan de préfets. In verband met zijn werkzaamheden op het terrein van de statistiek probeerde de intendant geregeld kopie van voor hem relevante documenten uit Parijs of van de préfets te verkrijgen. Dit betreft dus geen eigenlijke inhoudelijke correspondentie.

De Intendant de l'Intérieur benoemde bij arrêté van 1 januari 1811 nr. 1 een aantal ambtenaren, voorlopig, totdat de Ministre de l'Intérieur approbatie had verleend. Er was een secretaris generaal, een chef de division en vier chefs de bureau. Reeds op 28 januari 1811 nr. 6 werden een aantal functies weer opgeheven als overbodig, zodat er één bureau overbleef.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. In Titel I Art. 1 onder andere de instelling van een Intendant-Général des Finances et de l'Intérieur (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345- 389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1810 november 18 Keizerlijk decreet met benoeming van en instructie voor de Intendant de l'Intérieur en Hollande. Art. 1 de intendant gaat de functies vervullen die in de artikelen van het decreet van 18 oktober 1810 bij artikel 1 en 11 waren toevertrouwd aan de Conseiller d'État Intendant Général des Finances. Art. 2 De intendant "sera chargé de tout ce qui est relatif à l'administration des préfets et aux affaires du département de l'Intérieur". Art. 3 Les préfets correspondront avec lui et c' est par lui qu' ils recevront les ordres de l'autorité supérieure. Il correspondra avec notre ministre de l'Intérieur. Art. 4 De intendant bewaakt de eenheid van de administratieve jurisprudentie. Daarom dienen de *préfets* aan het eind van ieder trimester een analytische staat van hun handelingen te overhandigen. De intendant zendt deze met zijn opmerkingen door aan de Ministre de l'Intérieur. Art. 5 De intendant ziet er op toe dat administratie en rechtspraak gescheiden blijven. Conflicten legt hij voor aan de ministre de l'Intérieur. Volgende artikelen gaan over de grenzen van de departementen, de oprichting van conseils de préfecture en conseils généraux in de departementen, kandidaatstelling voor het burgemeesterschap van steden van meer dan 5000 inwoners, de organisatie van kiescolleges, toezicht op de samenstelling door de prefecten van lijsten voor de conscriptie, het samenstellen van reservecompagnieën, toezending met advies van budgetten van steden van meer dan 10.000 inwoners aan de Ministre de l'Intérieur, zorg voor de voorbereiding door de prefecten van onderwijs in het kader van de université impériale, toezicht op de uitgaven door het bestuur, zorg voor de stichting van chambres de commerce en bourses de commerce. Art. 17 "Il recevra des renseignements

sur l'industrie de la Hollande, sur le nombre, la nature et l'importance des manufactures et sur les procédés que l'on pratique, le tout conformément aux instructions qui lui seront transmises par le Ministre de l'Intérieur. Il recueillera des renseignements sur les mines et préparera l'application aux Départements de la Hollande réunis à l'Empire de la loi du 24 avril 1810 et de l'instruction du Ministre en date du 3 août 1810". Volgende artikelen gaan over de landbouw, de binnenscheepvaart, rapportage aan de Ministre de l'Intérieur over de in Holland bestaande maatschappijen van landbouw en de verzekeringsmaatschappijen en de zorg voor de levensmiddelen. Art. 20 "Le Maître des Requêtes Intendant de l'Intérieur fera former et transmettre au ministère l'état du nombre et de la situation des hospices et hôpitaux et de l'object de leur fondation primitive", met opgave van de wijzigingen in de organisatie die noodzakelijk zijn. Volgende artikelen gaan over zorg voor het armwezen, leenbanken en bedelarij, remèdes secrets, begrafeniswezen, geneeskundige zorg, oprichting van een schadefonds voor rampen, verbetering van de gevangnissen en over rijksgebouwen. Art. 36 "Le Maître des Requêtes Intendant de l'Intérieur préparera tout ce qui est nécessaire pour qu' à dater de 1812 toutes les parties de l'administration de la Hollande soient établi sur le même pied que dans le reste de l'Empire" (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 610, exhibitum 28 december 1810 nr. 4; 2.01.12 nr. 920 (extract-decreet); niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*, niet in Duvergier, *Collection*).

- 1810 december 26 nr. 6304 Keizerlijk decreet: inbedding van het land tussen Hollande, de Lippe en de Ems. Samenvoeging van het gebied tussen de grenzen van Hollande en de rivieren de Lippe en de Ems tot de departementen Issel-Supérieur, Bouches de l'Issel en Ems-Occidental. De Intendant des Finances, de Intendant de l'Intérieur de Hollande en de procureur-général près de la Cour Impériale kregen tot taak ook hier de integratie te regelen tot aan de definitieve indeling van dit gebied. Bij keizerlijk decreet van 4 juli 1811 nr. 7113 werden de Départements Hanséatiques ingericht als een zelfstandig Gouvernement-Général (*Bulletin des Lois*, serie IV nr. 338 p. 665-669 volledige tekst; Duvergier, *Collection*, XVII p. 282-283 volledige tekst).
- 1810 december 28 Besluit van de Lieutenant-Général: D'Alphonse zal zijn werkzaamheden als Intendant de l'Intérieur aanvangen op 1 januari 1811 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 610; Archives Nationales F1e 48 Hollande).
- 1810 december 31 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: de commissaris van landbouw zal nog vier maanden werkzaam blijven bij de Intendant de l'Intérieur (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 610).
- 1811 januari 5 nr. 3 *Avis* van de Intendant de l'Intérieur: bekendmaking dat zijn taken zich beperken tot de organisatie en het functioneren van de administratieve instellingen. De Intendant de l'Intérieur maakt bekend dat hij andere taken heeft dan vroeger de minister van Binnenlandse Zaken. Ze beperken zich tot "ce qui concerne l'organisation des autorités

administratives et la régularisation de leur marche". Hij bestuurt zelf niet. Voor bestuurlijke zaken moet men zich richten tot de *préfets, sous-préfets* of *maires* (Nationaal Archief, 2.01.12 nr. 921, Net besluiten van de intendant).

Archieven

Archief van de Rekestmeester, Intendant van Binnenlandse Zaken, 1811-1813. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.12. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief van de Intendant de l'Intérieur is op Franse leest geschoeid. De besluiten nemen een bescheiden plaats in, alle nadruk ligt op de correspondentie. Bovendien is van een tweedeling sprake vanwege de twee hoofdtaken van de intendant, namelijk de inbedding van het Nederlandse binnenlandse bestuur in het keizerrijk en de samenstelling van een statistiek overzicht van Holland. Voor de overzichtelijkheid is deze tweedeling hieronder ook aangehouden.

I. ALGEMENE TAKEN ALS INTENDANT.

Zoekmiddelen: 1222 agenda van uitgaande stukken 1811; 1223 Expeditieregister 1811-1813; 1224 A en B alfabetische lijst op uitgaande stukken 1812-1813; 1811-1813 répertoire général des pièces enrégistrées au secrétariat de l'Intendance de l'Intérieur avec l'indication de ce qui a été fait ou décidé sur chacune d'elles; 1228 alfabetisch register van ingekomen stukken. De beste ingang is het répertoire général dat de volledige correspondentie van de jaren 1811-1813 beslaat en ook de daarop genomen besluiten weergeeft. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 17-22, 113.

Besluiten: 920 en 921 minuut- en net besluiten 1811-1813.

Correspondentie: Er is geen algemene regel in welk van de hierna volgende onderdelen van het archief een ingekomen of uitgaande missive is opgeborgen. 922-941 minuten van uitgaande brieven, geordend op nummer. De ontbrekende nummers zijn gevoegd bij ingekomen stukken van dezelfde afzender of over hetzelfde onderwerp als de minuut in de 942-1009. Deze nummers betreffen de ingekomen stukken, deels geordend op afzender (942-949), deels geordend op onderwerp (950-1009). Op de ingekomen missives werden besluiten van louter formele aard, bijvoorbeeld renvoy of bericht van ontvangst, linksboven aangetekend, soms eigenhandig door de intendant. Rechtsboven staat de datum van registratie (enregistrement) met het toegekende nummer. In de 1216-1219 stukken die niet behoeften te worden afgehandeld, 1811-1813.

Geheim: 1220-1221, geheime uitgaande en ingekomen brieven.

Diversen: Het door de intendant D'Alphonse opgestelde Aperçu sur la Hollande, présenté à Son Excellence le Ministre de l'Intérieur (1229-1233). De intendant had reeds vroeger als préfet van Franse departementen statistieke overzichten gemaakt. Ditzelfde deed hij voor de Hollandse departementen. Zijn materiaal vergaarde hij door deels zelf circulaires aan de Hollandse préfets te sturen, deels door hen kopie te vragen van naar Frankrijk opgezonden materiaal.

II TAKEN ALS STATISTICUS

Zoekmiddelen: 1224 Lijsten van circulaires 1811-1813.

Correspondentie: 1010-1214 Circulaires aan de Préfets van Holland en ingekomen antwoorden op onderwerp. De circulaires betreffen zowel vragen van de intendant zelf als verzoeken om kopie van antwoorden op eerdere circulaires van Franse ministers; 1215 de ingekomen reglementen en aanschrijvingen die daarmee samenhangen.

Resultaat: In 1229-1235 het Aperçu sur la Hollande, het in 1813 aan de ministre de l'Intérieur aangeboden statistische overzicht van Holland.

Diversen: Hiernaast bevat het archief ook gedeponeerde stukken van baron D'Alphonse 1804-1810 inzake de departementen Indre en Gard.

Uit het archief van de Intendant van Binnenlandse Zaken zijn ten behoeve van het latere Ministerie van Erediensten alle stukken over godsdienstige zaken gelicht. Deze bevinden zich nu in de departementsarchieven betreffende erediens-ten, periode 1811-1813.

Literatuur

- Beth, J.C., *De departementen van algemeen bestuur gedurende het tijdvak 1795-1907*. Groningen, 1907.
- Alphonse, D'., Eenige hoofdstukken uit het *Aperçu sur la Hollande*. 's-Gravenhage, 1900. *Bijdragen tot de Statistiek van Nederland* nr. 1.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

INTENDANCE DES BIENS DE LA COURONNE EN HOLLANDE

Actief van juli 1810 tot 20 november 1813.

Martial Daru werd in of na juli 1810 naar Hollande gestuurd om na de abdicatie van Lodewijk Napoleon de koninklijke domeinen over te nemen. De Intendance des Domaines de la Couronne en Hollande maakte sindsdien deel uit van de Intendance des Biens de la Couronne Impériale. Deze behoorde tot het Maison de l'Empereur.

Archieven

1) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5, onder Koning van Holland, Lodewijk Napoleon.

2) *Série O Maison du Roi et de l'Empereur, O2 Maison de l'Empereur*. Archives Nationales. Parijs.

Voor de beschrijving van deze serie zie hoofdstuk 7, onder Keizer van Frankrijk, Napoleon.

Literatuur

- Pennings, L.J.A., *Inventaris van de archieven van de intendance van het koninklijk paleis en domein Het Loo 1806-1971 (1975)*. Den Haag, 1998.
- Rem, P. en G. Sanders, *Lodewijk Napoleon. Aan het hof van onze eerste koning, 1806-1810*. Zutphen, 2006.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

INTENDANCE GÉNÉRALE DES FINANCES (ET DU TRÉSOR PUBLIC) EN HOLLANDE

Actief van 1 december 1810 tot 20 november 1813.

De Intendant des Finances behoorde tot het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande, maar was werkzaam onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Ministre des Finances en de Ministre du Trésor Impérial.

Het was de bedoeling dat de Intendant des Finances het Franse belastingstelsel zou gaan invoeren in de voormalige Hollandse departementen. Een eerste stap in dit proces, dat overigens in november 1813 werd afgebroken, was het besluit tot invoering van de Franse belastingen per keizerlijk decreet van 21 oktober 1811. De verwachting van de Ministre des Finances was, dat de Intendance daarna per 31

december 1812 zou kunnen worden opgeheven, maar de werkzaamheden werden in 1813 toch gecontinueerd en de ontslagen van de ambtenaren weer ingetrokken. Per 31 oktober 1813 werden wel de divisies van de contributies en belastingen en de divisie van de liquidaties en het kadaster opgeheven. Andere delen van de Intendance zouden nog volgen.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. Hierin onder Titel I Art. 1, Het Gouvernement-Général des départements de la Hollande onder andere de instelling van een Conseiller d'État Intendant-Général des Finances et de l'Intérieur (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1810 november 12 nr. 2 Keizerlijk decreet: de Intendant van Financiën Gogel zal zijn functies per 1 december 1810 aanvaarden (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 544. Exhibitum 12 november 1801 nr. 2. De niet genoemde datum van het decreet ligt vermoedelijk eerder).
- 1810 november 18 Keizerlijk decreet met benoeming van en instructie voor de Intendant de l'Intérieur en Hollande. Art. 1. De intendant gaat de functies vervullen die in de artikelen van het decreet van 18 oktober 1810 bij artikel 1 en 11 waren toevertrouwd aan de Conseiller d'État Intendant Général des Finances.
- 1810 december 7 nr. 3 Besluit Lieutenant-Général: de Administratie der Publieke Domeinen wordt gesteld onder leiding van de Intendant-Generaal der Financiën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 77, 544. Gedrukt: Kemper p. 433).
- 1810 december 7 nr. 4 Besluit van de Lieutenant-Général: de liquidatie van de Hollandse middelen te water wordt gesteld onder oppertoezicht van de Intendant-Generaal van de Financiën (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 334, 544).
- 1810 december 26 nr. 6304 Keizerlijk decreet: inbedding van het land tussen Hollandse, de Lippe en de Ems. Samenvoeging van het gebied tussen de grenzen van Hollandse en de rivieren de Lippe en de Ems tot de departementen Issel-Supérieur, Bouches-de-l'Issel en Ems-Occidental. De Intendant des Finances, de Intendant de l'Intérieur van Hollandse en de procureur-général près de la Cour Impériale kregen tot taak ook hier de integratie te regelen tot aan de definitieve indeling van dit gebied. Bij keizerlijk decreet van 4 juli 1811 nr. 7113 werden de Départements Hanséatiques ingericht als een zelfstandig Gouvernement-Général (*Bulletin des Lois*, serie IV nr. 338 p. 665-669 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 282-283 volledige tekst).
- 1811 mei 7 Missive Ministre du Trésor Public inzake de verhouding tussen zijn Ministerie en de Intendances van Financiën in de Gouvernements. Vermeld in index van de Intendance des Finances 1811 p. 13. Op 8 juni 1811 nr. 9 gaf de Intendant van Financiën de directeurs der belasting opdracht de particuliere ontvangers te gelasten rechtstreekse orders van de Ministre des Finances te gehoorzamen en de Intendant daarvan bericht te doen.

- 1811 oktober 10 nr. 7295 Keizerlijk decreet: regeling van de betaling van achterstal-
len van de publieke schuld van Hollande (*Bulletin des Lois*
serie IV deel XV nr. 394 p. 300-302 volledige tekst; Duver-
gier, *Collection XVIII* p. 25-26 volledige tekst).
- 1811 oktober 21 nr. 7340 Keizerlijk decreet: invoering van de belastingen van het
Keizerrijk in de zeven Hollandse Departementen. Per 1
januari 1812 werd de douanegrens met Frankrijk opgehe-
ven (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 397 p. 344-362
volledige tekst.; Duvergier, *Collection*, XVIII p. 31-39 vol-
ledige tekst; Breukelman, p. 219).
- 1812 maart 9 nr. 7748 Keizerlijk decreet: regeling inzake de loterij in Holland
(*Bulletin des Lois* serie IV deel XVI nr. 423 p. 198-199).

Archieven

1) Archief van de Intendant-Generaal voor de Financiën en der Publieke Schatkist.
Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.21. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 1133-1134B indices met alfabetische naamklapper 1811 - 1813; 1147,
1149 Klappers op de indices 1811, 1812 -1813 generale zaken; 1049A Alfabetisch re-
gister van ambtenaren die leges hebben betaald, 1810; 1086 A en B indices van het
bureau B divisie Centrale Comptabiliteit, 1812 - 1813; 1087 Klapper op de index van
het bureau B divisie Centrale Comptabiliteit, 1812 - 1813; 1530-1533 indices Liquidat-
tie van de Convooiën en Licenten, 1811 - 1813, met 1541-1544 Klappers op de indices
Liquidatie van de Convooiën en Licenten 1811 -1813. 1563A bevat een index. Voor de
zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 9.

Besluiten: 895-969 minuut-notulen en uitgaande brieven, 1 december 1810 - 30 novem-
ber 1813; 1056-1067 minuut-notulen van bureau B divisie Centrale Comptabiliteit, 4
januari 1812 - 30 november 1813 (met aanmerkelijke lacunes); 1088-1103 minuut-
notulen van bureau C Centrale Hollandse belastingen, 7 januari 1812 - 31 december
1813; 1104-1108 Net-notulen van bureau C Centrale Hollandse belastingen, 24 april
1812 - 31 december 1813; 1492-1506, minuut-notulen en uitgaande brieven inzake de
liquidatie van de convooiën en licenten, 24 december 1810 - 19 november 1813; 1156
minuut-notulen inzake het commissariaat van de rijksgebouwen in Amsterdam, 2
januari 1810 - 31 december 1811.

Correspondentie: 970-1033 ingekomen stukken 3 december 1810 - 10 december 1813;
1068-1079 ingekomen stukken van bureau B divisie Centrale Comptabiliteit, 4 janua-
ri 1812 - 15 december 1813; 1109-1110 relativen van de notulen van bureau C Cen-
trale Hollandse belastingen, 7 januari 1812 - 31 januari 1812; 1507-1515 Ingekomen
stukken inzake de liquidatie van de convooiën en licenten, 1811-1812, doorge-
nummerd per jaar. In 1517-1519 niet genummerde en in advies gehouden stukken inzake
de convooiën en licenten 1810-1813; 1159 ingekomen stukken inzake het commis-
sariaat van de rijksgebouwen in Amsterdam, 2 januari 1809 - 14 december 1811; 1573
Ingekomen brieven van het Ministère des Finances in Parijs, 1811 - 1813.

Diversen: 1034 -1049 Gezegelde declaratoiren van ambtenaren (voor de index zie
1049A hierboven); 1520 Enkele losse dossiers inzake convooiën en licenten en dou-
anezaken, 1810 -1813; 1050-1055 dossiers van bureau A generale zaken, deels bijla-
gen bij de notulen; 1080-1086 Dossiers van bureau B divisie Centrale Comptabiliteit,
meest bijlagen bij de notulen; 1111-1116 Dossiers van bureau C Centrale Hollandse
belastingen, deels correspondentie; nrs. 1149 B-G Grootboeken en Journalen afkom-
stig van de generale directie van de Publieke Schatkist 1812 - 1813; 1163 Dossier
inzake rijksgebouwen in den lande, 1810- 1812. Van het bureau Successie zijn afkom-
stig de 1551-1553 minuten van besluiten en beschikkingen, 1808 - 1810; 1559 minu-
ten van uitgaande brieven, 1809 - 1813; 1560-1563 ingekomen stukken 1808 - 1813;
1563A registers van geliquideerde declaraties van de reguleurs op het recht van
successie, met index, 1808 - 1811. Het archief bevat ook dossiers met staten en stuk-
ken betreffende de afzonderlijke departementen van Holland en 1616-1617 registers

van uitgaande brieven van de posterijen, 1812.

Ten slotte bevat het archief nog 1516 stukken die niet gequoteerd zijn, waaronder stukken betreffende de Zeeraad en de Raad ter Judicature van de Middelen te Water en te Lande; 1517-1519 In advies gehouden stukken 1809-1813; 1520 Gedeponeerde stukken 1807-1813 en onder andere nog 1520 B-D Berichten van binnengekomen en vertrokken schepen, 1807. Hierbij sluit aan 1577 stukken inzake personen die zonder paspoort goederen vervoerden 1577-1582.

2) *Archief van het Ministerie van Financiën [1806-1810], bureau successie 1808-1813*. Nationaal Archief. Den Haag 2.01.21 Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5, onder Ministerie van Financiën.

3) *Archief van de Generale Intendance voor de Financiën en van de Publieke Schatkist, bureau van de liquidatie der domeinen, 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar.

Onderdeel van de Archieven van de Administratie der nationale domeinen en geestelijke goederen, 1808-1814.

4) *Archief betreffende de Administratie der Nationale domeinen en geestelijke goederen, mei 1809 - april 1814*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.23. Digitaal raadpleegbaar. 2.01.24 Niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie hoofdstuk 5, onder Directoraat de Publieke domeinen.

5) *Archief van de Directie Staatsloterij van het Ministerie van Financiën, 1757-1941*. CAS-inventaris nr. 532, Winschoten, 2003. Den Haag. Nationaal Archief.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 1, onder Generaliteitsloterij (en opvolgers).

Literatuur

- Elias, A.M., “De invoering van het Franse belastingstelsel hier te lande in 1812. Voorgeschiedenis en gevolgen” in: *Gielebundel. Opstellen aangeboden aan Prof. mr J.F.M. Giele* (Deventer, 1990) 221-230.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van ‘s lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813*. Den Haag, 2009.
- Pfeil, T.J.E.M., *Op gelijke voet. De geschiedenis van de belastingdienst*. [Deventer], 2009.
- *Almanach impérial pour l’année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l’année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l’année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

KEIZERLIJKE DRUKKERIJ TE AMSTERDAM

Actief van 3 november 1810 tot 1812.

De voormalige Koninklijke Drukkerij werd in 1810 eerst gouvernementsdrukkerij en daarna keizerlijke drukkerij. Deze laatste leidde in Amsterdam een wankel bestaan, omdat sommige taken meteen al door particulieren werden uitgeoefend en na de opheffing van de koninklijke Courant per Prefecture dagbladen gingen verschijnen. De keizerlijke drukkerij in Amsterdam wordt dan ook niet afzonderlijk vermeld in de Almanach Impérial. Wanneer het doek precies viel, is niet bekend. In juli 1812 werden de persen en overige goederen geveild.

Wetgeving

1810 november 3 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: bepalingen inzake het drukken en uitgeven van keizerlijke wetten en decreten door

de Keizerlijke Drukkerij te Amsterdam (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 409).

Literatuur

- Schneider, M., *De voorgeschiedenis van de "Algemeene Landsdrukkerij"*. 's-Gravenhage, 1939.

LIEUTENANT-GÉNÉRAL DE L'EMPEREUR EN HOLLANDE

Actief van 9 juli 1810 tot 31 december 1810.

De Lieutenant-Général de l'Empereur en Hollande ofwel de Algemene Stedehouder des Keizers, Lebrun, werd hier te lande ook de prins-stedehouder genoemd, naar zijn titel prince de l'Empire. Lebrun kwam, na het decreet van 10 juli 1810 waarbij het koninkrijk Holland bij Frankrijk werd ingelijfd, reeds op 14 juli 1810 in Amsterdam aan.

De Lieutenant-Général gaf onder directe verantwoordelijkheid van de Keizer leiding aan Holland, via de uitvoerende instellingen van bestuur van het voormalige Koninkrijk Holland, zoals deze tot 31 december 1810 bleven bestaan. Het Wetgevend Lichaam werd eind juli ontbonden, hetgeen feitelijke opheffing betekende. In augustus volgde de opheffing van de Staatsraad.

Wetgeving

1810 juli 9 nr. 5754

Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Titel I art. 1 La Hollande est réunie à l'Empire; art. 2 La ville d' Amsterdam sera la troisième ville de l'Empire; art. 3 La Hollande aura six sénateurs, six députés au Conseil d' État, vingt-cinq députés au Corps Législatif, et deux juges à la Cour de Cassation; art. 4 [Alle militairen blijven in dienst op keizerlijk brevet]; Titel II De l'administration en 1810; art. 5 Le duc de Plaisance, architrésorier de l'Empire, se rendra à Amsterdam, en qualité de notre Lieutenant-Général. Il présidera le Conseil des Ministres, et aura l'expédition des affaires. Ses fonctions cesseront au 1 janvier 1811, époque à laquelle l'administration Française entrera en exercice; art. 6 Tous les fonctionnaires publics, de quelque classe qu' ils soient, sont confirmés dans leurs emplois; Titel III Des Finances; art. 7 [per 1 januari 1811 zullen de Franse belastingen worden ingevoerd]; art. 8 [onder andere: tiercering]; art. 9 Les douanes existant sur les frontières, autres que celles de France, seront organisées par les soins de notre directeur général des douanes. Les douanes Hollandaises y seront amalgamées. [De douanegrens tussen Frankrijk en Holland zal per 1 januari 1811 worden opgeheven]; art. 10 [over koloniale waren]; Titel IV art. 11 Il y aura à Amsterdam une administration spéciale présidée par un de nos conseillers d' État, laquelle aura la surveillance et les fonds nécessaires pour pourvoir aux réparation des digues, des polders et autres travaux publics; Titel V Article 12 [Het Wetgevend Lichaam zal een commissie van vijftien leden naar Parijs zenden] pour former un conseil, dont l'objet sera de régler définitivement tout ce qui est relatif aux dettes publique et communales, et concilier les principes de la réunion avec les localités et les intérêts du pays" (*Bul-*

- 1810 juli 14 nr. 9 *letin des Lois série IV* deel XIII nr 299 p. 1- 4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).
Besluit van de Lieutenant-Général: vaststelling van het formulier van het verbaal, de besluiten en de extracten van de Algemene Stedehouder des Keizers (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 468).

Archieven

Archief Keizerrijk overgangstijdperk. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Vanaf zijn aankomst na de inlijving in juli 1810 tot en met 31 december van dat jaar heeft de lieutenant-général de taken van de koning in relatie tot de verschillende staatsinstellingen overgenomen. Zijn archief uit deze periode is op dit moment opgenomen in het archief van de Staatssecretarie van Lodewijk Napoleon onder de naam "Keizerrijk, overgangstijdperk". De grens met het tijdvak van de Gouverneur-Général, vanaf 1 januari 1811, is echter niet steeds in acht genomen.

Besluiten: 433 minuut-decreten van de lieutenant-général, juli - september 1810 en 434-435 notulen van de Lieutenant-Général, oktober - december 1810 en 436-439 van de Gouverneur-Général januari - december 1811. Hiernaast staan 440 de verballen van de eerste secretaris van het kabinet van de Lieutenant-Général juli - december 1810 en van de secretaris van het gouvernement januari - december 1811. Daarnaast 442-444 met verballen inzake het functioneren van de gewezen minister-vice-president van de staatsraad inzake de ordonnancering.

Correspondentie: 45-460 ingekomen stukken juli - december 1811, ingedeeld naar correspondent, met afzonderlijk de rekestes en de in advies gehouden stukken. 461-482 bevatten de ingekomen stukken van het jaar 1811, eveneens ingedeeld naar afzender, waaronder ook rapporten waarop nog geen beslissing was gevallen, eden en declaratoiren van ambtenaren, particuliere stukken en rekestes.

Literatuur

- Caumont la Force, Marquis de, *L'architrésorier Lebrun, gouverneur de la Hollande (1810-1813)*. Parijs, 1907.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

MAÎTRE DES REQUÊTES CHARGÉ DU SERVICE DES PONTS ET CHAUSSÉES DANS LES DÉPARTEMENTS DE LA HOLLANDE

Actief van 22 november 1810 tot 20 november 1813.

De Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande beheerde onder verantwoordelijkheid van de Direction-Général des Ponts et Chaussées de waterstaat in het voormalige Hollande. Dit was de zestiende divisie van de Inspection des Ponts et Chaussées geworden. Ook het bijbehorende Franse rangenstelsel werd bij de ambtenaren ingevoerd. De Maître des Requêtes correspondeerde via de Directeur-Général des Ponts et Chaussées met de Ministre de l'Intérieur. In Holland hield hij contact met de Préfets en met zijn ingenieurs. Alleen bij noodgevallen en rampen was hij gemachtigd onmiddellijk de noodzakelijke maatregelen te nemen en zich daarvoor achteraf te verantwoorden bij zijn directeur-général.

Vanaf oktober 1811 werden de Nederlandse wegen opgenomen in het Franse systeem van keizerlijke en departementale wegen. Voor de keizerlijke wegen van de eerste en tweede klasse was de staat verantwoordelijk, voor die van de derde klasse

de staat en het betreffende departement gezamenlijk. De overige wegen kwamen ten laste van de Departementen. In dat geval hield de Service des Ponts et Chaussées toezicht en gaf zij adviezen.

Holland vormde, zoals vermeld, de 16e inspection divisionnaire des Ponts et Chaussées, verdeeld in twee sous-divisions, namelijk 1) te Amsterdam met Zuyderzée, Bouches-de-la-Meuse en Issel-Supérieur en 2) te Kampen met Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems-Oriental. Beide sous-divisions hadden een inspecteur-divisionnaire met de titel inspecteur-général du Corps Impérial des Ponts et Chaussées. Ieder Departement had een ingénieur-en-chef en ingénieurs ordinaires en lager personeel.

De Maître des Requêtes had de beschikking over vier auditeurs, die voor controle, bemiddeling en schadeloosstelling konden worden ingezet.

Op 12 januari 1811 bepaalde de Directeur-Général des Ponts et Chaussées dat het bureau van de Maître des Requêtes in Hollande tijdelijk zou bestaan uit drie bureaus: 1) eerste bureau ambtenaren, archieven, kaarten, comptabiliteit; 2) tweede bureau rivieren, havens, dijken, bestekken en opgaven voor het budget; 3) derde bureau binnenwateren, verveningen, wegen. In mei 1812 kwam de definitieve organisatie tot stand die hier weinig van afweek: 1) premier bureau: algemeen en personeel; 2) deuxième bureau: binnenwateren, droogmakerijen, dijken; 3) troisième bureau havens, kustverdediging, kaartendepot.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. In Titel I Art. 1 wordt onder andere de aanstelling van een Maître des Requêtes belast met de waterstaat, dijken, polders en wegen aangekondigd (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; volledige tekst Banner, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1810 november 14 Keizerlijk decreet inzake de organisatie van het onderhoud van dijken en polders en de Service des Ponts et Chaussées en Hollande (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 554; 2.01.01.08 nr. 8 extract-decreet; niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*; CO Kemper, p. 406-419 volledige tekst; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 68-70 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 237-239 volledige tekst. Duvergier verwijst naar de *Moniteur Universel* nr. 320).
- 1811 januari 11 nr. 6452 Keizerlijk decreet: vaststelling van het reglement voor de administratie en het onderhoud van polders. Dit decreet betrof de departementen Zuyderzee, Bouches-de-la-Meuse, Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems-Oriental. De afzonderlijke polderbesturen bleven bestaan, maar de Maître des Requêtes keurde de reglementen van de polderbesturen goed en kon polders met gelijklopende reglementen in een associatie onderbrengen. Niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* serie IV deel XIV nr. 344 p. 13-21 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 292-295 volledige tekst; Kemper p. 490-523 volledige tekst; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 70-76 volledige tekst; Breukelman, p. 195-198 volledige tekst.
- 1811 oktober 21 Keizerlijk decreet: classificatie van de wegen in Holland en regeling van de tolgelden (Duvergier, *Collection XVIII* p. 37. Niet in het *Bulletin des Lois*. Duvergier verwijst naar de *Moniteur Universel* nr. 306).

Archieven

1) *Archief van de Rekestmeester, belast met de dienst van bruggen en wegen in de Hollandse Departementen, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: Voor de zoekmiddelen zie bijlage 1, nr. 16.

Besluiten: minuut-notulen met relatieven, 259-375. De notulen zijn ingedeeld per bureau.

Notulen van het bureau van liquidatie van het voormalige Ministerie van de Waterstaat, februari - april 1811, met een afzonderlijk dossier met enige correspondentie, 376-378.

Geheim: De geheime notulen bevinden zich in het archief van de Minister van de Waterstaat, 245.

Diversen: Het archief bevat zeer veel losse dossiers, 379-408, ingedeeld naar onderwerp en daarbinnen naar departement, waaronder ook departementen die niet tot Hollandse behoorden, zoals Bouches-de-l'Escaut, Bouches-du-Rhin, Meuse-Inférieure en Ems-Oriental. Stukken betreffende financiën zoals begrotingen, declaraties en ordonnanties van betaling, 420-448. Hierin ook het grootboek van 1798 en aantekeningen van inspecteurs betreffende de periode 1801-1804.

2) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

Literatuur

- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen*. 's-Gravenhage, 1858.
- Bonder, H., *De archieven van Inspecteurs en Commissies van de Waterstaat in Nederland vóór 1850*. Den Haag, 1952.
- Bosch, A. en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998*. Zaltbommel, 1998.
- Bosch, A., *Om de macht over het water. De nationale waterstaatsdienst tussen staat en samenleving, 1798-1849*. Zaltbommel, 2000.
- Brouwer, P. en G. van Kesteren, m.m.v. A. Wiersma, *Berigt aan de heeren reizigers. 400 jaar openbaar vervoer in Nederland*. Den Haag, 2008.
- Filarski, R. en G. Mom, *Van transport naar mobiliteit. De transportrevolutie 1800-1900*. Deel 1, 1800-1900. Zutphen, 2008.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

PRÉFECTURE MARITIME DE LA HOLLANDE

Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

De Préfet Maritime de la Hollande (Zeeprefect of Prefect van het Zeearrondissement van Holland) zorgde voor de marine, de gendarmerie maritime, de havens, de voorrading, de scheepsbouw en de gezondheid van de marine.

Het keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland had voorzien in capitaines de port in de handelshavens, onder verantwoordelijkheid van de Ministre de la Marine et des Colonies. Frankrijk zelf had al zes Préfets Maritimes in evenveel arrondissementen. Onder de vier arrondissementen die later werden toegevoegd was Holland. De Préfecture Maritime behoorde dus niet tot het Gouvernement-Général de Hollande.

Bij keizerlijk decreet van 20 december 1810 werd de organisatie van de Préfecture Maritime de la Hollande geregeld. De Préfet, die uiteraard viel onder het gezag van de Ministre de la Marine et des Colonies, zetelde in Amsterdam. Zijn arrondissement was onderverdeeld in twee divisies, waarvan de eerste, eigen divisie Amsterdam en het voormalige gebied van het Departement Amstelland omvatte. De tweede divisie vormde een sous-arrondissement, met Rotterdam, Hellevoetsluis en het voormalige Departement Maasland. De hoofdplaats was Rotterdam.

Een secrétaire de la préfecture en een secrétaire du sous-arrondissement werden aangesteld. Bij afwezigheid werd de Préfet vervangen door de chef militaire du port te Amsterdam. Elk van de twee divisies werd onderverdeeld in: 1) états-majors, officiers-militaires, artillerie et troupes; 2) équipements et mouvements du port; 3) constructions navales; 4) administration et comptabilité; 5) inspection. Zowel in Amsterdam als in Rotterdam beschikte de Zeeprefect over een Conseil d' Administration.

Wetgeving

1810 december 20

Keizerlijk decreet: vaststelling van de organisatie van het Zee-arrondissement Holland (Niet in Groene Index; niet in het *Bulletin des Lois*; Duvergier, *Collection XVII* p 275; Kemper, p. 456-468 volledige tekst; Herman, p. 140-142 volledige tekst. Duvergier verwijst naar de *Moniteur Universel* nr. 357).

Archieven

1) *Archief van de Zeeprefect van het Marine-arrondissement van de Hollandse departementen*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.29.01. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat uit dossiers met onder andere correspondentie, zowel ingedeeld naar correspondent als naar onderwerp.

Besluiten: 935-936 vergaderverslagen van het conseil d' administration van het arrondissement Amsterdam; 937 Vergaderverslagen van het Conseil d' Administration van het arrondissement Rotterdam.

Correspondentie: 961-966 minuten van uitgaande brieven, chronologisch geordend. De voornaamste briefwisselingen zijn de volgende: 888-907 Correspondentie met het Ministère de la Marine et des Colonies, ingedeeld naar onderwerp. Hierop bestaat in 809 een analyse voor 1812; 909, 910 correspondentie met de chef-militair in Amsterdam; 911-926 correspondentie met de chef-militair in Rotterdam.

Diversen: 938 Onderlinge correspondentie van de commissie belast met de liquidatie van de achterstallen van het voormalige ministerie van marine.

2) *Klapper op de verzameling stamboeken marineofficieren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

3) *Inventaris van de scheepssoldijrollen (en enige andere registers betreffende de schepen en hun bemanningen) van Marineinstanties over de periode 1795-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Herman, H., *Geschiedenis onzer zeemacht tijdens de Fransche overheersching 1810-1814*. 1923.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX*. Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI*. Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII*. Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII*. Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

RAAD VAN JUDICATURE VOOR DE MIDDELEN TE WATER EN TE LANDE IN HOLLAND

Actief van 16 juli 1810 tot 1 maart 1811.

De Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande in Holland behartigde de belastingrechtspraak inzake de middelen te water en te lande. Het college bleef na de inlijving in Frankrijk de lopende zaken afhandelen, totdat het Cour Impériale in Den Haag de taken overnam.

De Raad van Judicature bestond uit een president en zes raden.

Wetgeving

1810 juli 16 nr. 2	Besluit Lieutenant-Général: naamswijziging van de Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande in Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande in Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 74).
1810 december 28 nr. 11	Besluit Lieutenant-Général: voorlopige voortzetting van de werkzaamheden van de Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande in Holland en van de advocaat-fiscaal-generaal (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 74).
1810 december 29	Keizerlijk decreet : vaststelling van de overgangsregeling voor de belastingrechtspraak (Niet in de Groene Index; <i>Bulletin des Lois</i> Serie IV nr. 339 p. 698-700 volledige tekst; Duvergier, <i>Collection XVII</i> p. 289; Kemper p. 479-481 volledige tekst).
1811 februari 23 nr. 1	Besluit van de Gouverneur-Général: De Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande dient haar werkzaamheden op 1 maart 1811 te beëindigen (2.01.01.07 Groene Index 1811 nr. 558 p. 75).

Archieven

1) *Archief van de Raad ter Judicature over de Middelen te Water en te lande 1805-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor een beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 4, onder Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande (Raadpensionaris).

2) *Archief van de Advocaat-Fiscaal-Generaal voor de Middelen te Water en te Lande*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.22. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat grotendeels uit correspondentie, rapporten en adviezen, meestal geordend op correspondent.

Literatuur

- Ebell, C.C.D., “De archieven der collegiën, achtereenvolgens belast met de rechtspraak over de convooien en licenten, enz., 1795-1811, 1814-1819” in: *VROA*, XXXIX (1916) I, p. 250-357.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.

SECRETARIE VAN HET GOUVERNEMENT VAN HOLLAND

Actief van 9 juli 1810 tot 31 december 1811.

De Secretarie van het Gouvernement van Holland was de nieuwe naam voor de Koninklijke Secretarie van Holland na het aftreden van Lodewijk Napoleon en na de

inlijving van Holland bij het Keizerrijk. Aan de organisatie van de Koninklijke Secretarie als zodanig veranderde aanvankelijk niets. Wel werd uiteraard het Kabinet van Lodewijk Napoleon opgeheven. In de loop van 1810 vielen echter ook steeds meer ontslagen in de Secretarie, naarmate de werkzaamheden afnamen.

Wetgeving

- 1810 september 16 nr. 1 Besluit Lieutenant-Général: vermindering van het personeel van de secretarie van het Gouvernement (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 276).
- 1810 september 28 nr. 3 Besluit Lieutenant-Général: bepalingen ter uitvoering van de vermindering van het personeel van de secretarie van het Gouvernement (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 276).

Archieven

Archief Keizerrijk overgangstijdperk. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.01.07. Nog niet digitaal raadpleegbaar.
Voor de beschrijving van dit archief zie onder Lieutenant-Général de l'Empereur en Hollande.

SYNDICAT DE HOLLANDE

Actief van 13 december 1810 tot 20 november 1813.

Tegelijk met het Conseil de Liquidation (opgeheven in december 1811) werd voor de feitelijke liquidatie van de schulden van het koninkrijk Holland van 1809 en vroeger het Syndicat de Hollande opgericht. De inkomsten zouden komen uit de nog te innen oude middelen en imposten, later ook uit andere middelen. Betaling gebeurde met de uitgave van bons van 500 franc tot een gezamenlijk bedrag van vierentwintig miljoen tegen de goedgekeurde declaraties van schulden. Uitbetaling van de bons vond plaats volgens loting op de vervaldatum of eerder, met vier, later vijf procent rente. Het Syndicat hield toezicht op de ontvangst van achterstallige contributies tot 1 januari 1810. Het beheerde een eigen kas.

Het Syndicat de Hollande werd op 30 december 1815 opgevolgd door het Syndicaat der Nederlanden.

Het Syndicat de Hollande bestond uit een president en dertig leden, onder voorzitterschap van de Intendant-Général des Finances. Het was gevestigd te Amsterdam.

Het Syndicat had een secretaris-generaal en een kassier. Het Syndicat benoemde uit eigen leden een commissie van comptabiliteit voor het opnemen van de rekeningen van de kassier. De eigenlijke liquidatie werd afgehandeld door een in oktober 1811 opgericht Bureau de Liquidation.

Wetgeving

- 1810 september 23 Keizerlijk decreet: oprichting van een Conseil de Liquidation (raad van liquidatie) van de achterstallige schulden van het Hollandse Gouvernement, en van een Syndicat de Hollande (Exhibitum 27 september 1810 nr. 1. De liquidatie moest gereed zijn op 1 juli 1811) (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 524, 525; 2.01.01.08 gewaarmerkt extract-decreet; niet opgenomen in *Bulletin des Lois*; CO Kemper p. 94-107 volledige tekst).
- 1810 november 8 nr. 3 Besluit Lieutenant-Général: benoeming van de president,

- 1810 december 7 nr. 1 de leden en secretaris-generaal van het Syndicaat van Holland (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 525).
Besluit van de Lieutenant-Général: de aanvang van de werkzaamheden van het Syndicaat van Holland te Amsterdam wordt gesteld op 13 december 1810 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 525).
- 1811 oktober 23 Keizerlijk decreet: bepalingen inzake de afdoening van oude schulden aan Zeeland, Brabant en het Kwartier van Nijmegen. De genoemde achterstallen zullen worden betaald uit de opbrengsten van de achterstallen van 1809 en eerder. Wat overblijft, gaat naar de kas van het Syndicat de Hollande. De oude kantoren van de ontvangers-generaal in de genoemde gebieden zullen hieraan uitvoering geven onder leiding van de Directeur du Grand Livre de la Dette Public (Niet in *Bulletin des Lois*; Kemper p. 605-607 volledige tekst).

Archieven

Archieven van het Syndicaat van Holland, 1810-1815 en het syndicaat der Nederlanden, 1815-1823. Nationaal Archief. Den Haag. 2.08.30.01. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief van het syndicat de Hollande bevat onder andere:

Zoekmiddelen: 42-45 indices op de verbalen en bijlagen 1810-1813. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 93.

Besluiten: 1 notulen van de algemene vergaderingen, met bijlagen. 3-7 verbaal van de president en de vice-president, met de uitgaande stukken.

Correspondentie: voor de minuten van de uitgaande stukken, zie het verbaal van de (vice-)president. 17-29 ingekomen stukken als bijlagen tot het verbaal, doorgenumerd.

Diversen: Verder in het archief ook stukken van de commissie van comptabiliteit van het Syndicat en de boekhouding van de kassier.

Literatuur

- Schie, H.A.J. van, *Inventaris van de archieven van het Syndicaat van Holland, 1810-1815; en het Syndicaat der Nederlanden, 1815-1823.* 's-Gravenhage, 1995.
- Leeuwen-Canneman, M. van, *Een vriendschap in het teken van 's lands financiën. Briefwisseling tussen Elias Canneman en Isaac Jan Alexander Gogel, 1799-1813.* Den Haag, 2009.
- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX.* Parijs, 1810; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXI.* Parijs, 1811; *Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII.* Parijs, 1812; *Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII.* Parijs, 1813. Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>

Hoofdstuk 7

INSTELLINGEN VAN HET KEIZERRIJK TIJDENS KEIZER
 NAPOLEON 1810-1813

Bijna alle hier genoemde instellingen bestonden reeds toen op 1 januari 1811 het bestuur van de Départements de Hollande vanuit Parijs begon. Ze zijn uiteraard ook alle na november 1813 hun werkzaamheden blijven voortzetten. Data worden daarom alleen gegeven als een instelling tussen 1811 en 1813 werd opgericht.

Algemene literatuur voor alle hieronder genoemde instellingen:

- *Almanach impérial pour l'année MDCCCX. Paris, 1810; Almanach impérial pour l'année MDCCCXI. Paris, 1811; Almanach impérial An Bissextil MDCCCXII. Paris, 1812; Almanach impérial pour l'année MDCCCXIII. Paris, 1813.* Digitaal raadpleegbaar: <http://gallica.bnf.fr>
- Tulard, J., *Dictionnaire Napoléon*. 2 delen. Paris, 1999.
- Godechot, J., *Les institutions de la France sous la Révolution et l'Empire*. Paris 1951. 4e druk.
- Lentz, Th., *Dictionnaire des ministres de Napoléon. Dictionnaire analytique, statistique et comparé des trente-deux ministres de Napoléon*. Paris, 1999.

Aan het Keizerrijk kwam in Hollande een einde in november 1813. Vanaf de 20e trad in Nederland een Algemeen bestuur der Verenigde Nederlanden op. Dit werd op de 21e bij proclamatie bekend gemaakt. Zowel in Amsterdam als in Den Haag waren in november 1813 na het vertrek van de voornaamste Franse bestuurders en militairen initiatieven genomen om de steden zelf en het land als geheel tijdelijk te besturen. Beslissend werd de op 20 november 1813 in Den Haag opgestelde verklaring dat Nederland vrij was van Franse overheersing. Gijsbert Karel van Hogendorp en Adam François Jules Armand, graaf van der Duyn van Maasdam, vormden in naam van prins Willem Frederik van Oranje het algemeen Bestuur der Verenigde Nederlanden. Op 21 november werd Reinhard Falck algemeen secretaris. Voordat hij uit Amsterdam aankwam, waren ook Elias Canneman en François Daniel Changuion als secretaris opgetreden. Voor het overige kreeg het hele bestaande ambtenarenapparaat bevel in functie te blijven, maar nu in naam van de Prins van Oranje. In Amsterdam, waar een provisioneel bestuur was ingesteld, en in andere steden, bleef men aanvankelijk neutraal de orde bewaren, maar al snel werd het algemeen Bestuur in Leiden en Rotterdam afgekondigd. Op 24 november volgde Amsterdam, waar inmiddels de militaire situatie ook was veranderd door de aankomst van Kozakken. Kraijenhoff bracht vervolgens als nieuw aangestelde gouverneur de verdediging in gereedheid. De Franse troepen, die Woerden heroverden, maar snel weer ontruimden, trokken zich op 26 november terug uit Utrecht naar de vesting Gorinchem. In Den Helder verbleven nog troepen van de Franse marine.

Prins Willem Frederik, de oudste zoon van de voormalige stadhouder Willem V, daartoe uitgenodigd door afgevaardigden van het Algemeen Bestuur, kwam op 30 november 1813 aan in Scheveningen. Op 2 december 1813 aanvaardde hij de soevereiniteit als soeverein vorst en op 6 december 1813 déchargeerde hij het Algemeen Bestuur. In 1815 werd hij onder de naam Willem I Koning van het Koninkrijk der Verenigde Nederlanden, dat intussen was uitgebreid met de voormalige Zuidelijke Nederlanden.

ADMINISTRATION DES MONNAIES

Drie Administrateurs des Monnaies werkten onder verantwoordelijkheid van de Ministre des Finances. Zij behartigden de muntzaken en beheerden onder andere een aantal hôtels des monnaies in het hele Keizerrijk. In het Gouvernement-Général de Hollande was dat de Monnaie d' Utrecht, de voormalige Koninklijke Munt. Deze Monnaie d' Utrecht had zoals alle overige Munten van het Keizerrijk een commissaire impérial, een directeur de la fabrication, een controleur du monnayage en een caissier.

Archieven

Archief van de essayeur-generaal van 's Rijks Munt. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.33. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: 15, Journaal van de essayeur-generaal van 1803-1812.

Correspondentie: 1-13 Alle in- en uitgaande stukken, gerangschikt op datum.

Literatuur

- Luijt, J. en M. Houtman, *Personeel aan de Munt van Utrecht 1579-1806*. Utrecht [1999].
- Thuillier, G., *La Monnaie en France au début du XIXe siècle*. 1983.

ADMINISTRATION GÉNÉRALE DES POUDRES ET SALPÊTRES

De Administration Générale des Poudres et Salpêtres functioneerde onder verantwoordelijkheid van de Ministre de la Guerre. Deze instelling hield toezicht op de fabricage, verdeling en verkoop van kruit en salpeter. Tot de organisatie behoorden drie administrateurs généraux, een commissaire impérial, twee inspecteurs-généraux en commissaires bij de fabricage.

ARCHIVES DE L'EMPIRE

De Archives de l'Empire voerden het beheer over de oude archieven binnen het Franse Keizerrijk. Het was de bedoeling dat de archieven uit Hollande naar Parijs zouden worden overgebracht. Na inspectie en inventarisatie werden veel archieven ingepakt, maar tot feitelijke verscheping is het in de meeste gevallen niet meer gekomen.

Tot de organisatie behoorde de archiviste en secrétaire-général chef de la section législative. Daarnaast stonden een section administrative, een section topographique, een section historique, een section domaniale en een section judiciaire. De archives des Departements au-dela des Alpes zetelden in Turijn.

BANQUE DE FRANCE

De Banque de France beheerde kapitaal, maar had ook het alleenrecht op de muntslag en op de uitgave van bankbiljetten. Dit laatste privilege werd echter verdaagd tot 1843. De Banque diende uitsluitend het staatsbelang.

Het gouvernement de la Banque de France bestond uit een gouverneur en twee sous-gouverneurs. Onder hun verantwoordelijkheid functioneerde onder andere een Conseil Général.

Archieven

De Banque de France heeft een eigen Service des Archives te Parijs.

COMMISSIE VERVANGENDE HET HOF VAN REKENINGEN

Actief vanaf 1 januari 1812.

De Commissie vervangende het Hof van Rekeningen had als opdracht de afsluiting van de werkzaamheden van het voormalige Hof van Rekeningen in het Koninkrijk Holland. De sluiting van deze oude rekeningen duurde langer dan gedacht, waardoor de commissie telkens een jaar verlenging kreeg om deze af te ronden. De nieuwe rekeningen werden gecontroleerd door het Cour des Comptes in Parijs.

De Commissie bestond uit een eerste president en vijf leden. De organisatie telde een secretaris-generaal, een procureur, plus het personeel van het voormalige Hof van Rekeningen, nog steeds verdeeld over zes divisies. Met ingang van 1 januari 1813 bleven daarvan twee divisies over.

Wetgeving

- 1811 november 29 Keizerlijk decreet: opheffing van het Hof van Rekeningen van het koninkrijk Holland; oprichting van een Commissie vervangende het Hof van Rekeningen in Holland voor één jaar (Buist, *Voorlopers*, p. 155. Niet in het *Bulletin des Lois*).
- 1812 december 21 Keizerlijk decreet: verlenging van de werkzaamheden van de commissie vervangende het Hof van Rekeningen met een jaar (Buist, *Voorlopers*, p. 155. Niet in het *Bulletin des Lois*).

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van commissarissen van de Nationale Rekening 1799-1802, de Nationale Rekenkamer 1802-1809, het Hof van Rekeningen 1809-1811 en Commissarissen vervangende het Hof van Rekeningen 1812-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.07. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2, onder Commissarissen van de Nationale Rekening.

2) *Algemene Rekenkamer bureau Nationale Schuld 1814-1919*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.02.09.03. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5 onder Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld.

Literatuur

- Buist, M.G., 'De Bataafse voorlopers, 1799-1813' in: J. Margry, E.C van Heukelom en A.J.R.M. Linders. *Zes eeuwen Rekenkamer: van Camere vander rekeninghen tot Algemene Rekenkamer: Gedenkboek bij het 175-jarig bestaan van de Algemene Rekenkamer* ('s-Gravenhage, 1989) p. 131-156.

COMMISSIE VOOR DE ZAKEN VAN HOLLAND (CONSEIL POUR LES AFFAIRES DE HOLLANDE)

Actief van 19 juli 1810 tot 29 oktober 1810.

Een keizerlijk decreet van 9 juli 1810 droeg het Wetgevend Lichaam van Holland op, een commissie van vijftien leden naar Parijs te zenden met als doel 1) de definitieve

regeling van de publieke schuld en de gemeentelijke schulden, 2) het verenigen van de beginselen van de inlijving met die van de indeling en de belangen van het land. Het Wetgevend Lichaam deed de benoeming na een open verkiezing door leden van het Wetgevend Lichaam uit alle daarvoor geschikt geachte personen. Aan deze delegatie voegde de Luitenant-Stedehouder de Directeur van de Publieke Schuld en de Inspecteur van de Waterstaat toe, met twee ambtenaren van het Ministerie van Marine en Koloniën. Daarnaast kwamen naar Parijs deputaties van de stad Amsterdam, van het leger en van de vloot. Zelf had de Keizer de voormalige Minister van Financiën Gogel reeds ontboden.

Op 22 juli 1810 stelde de Keizer het Conseil pour les Affaires de Hollande in. Voorzitters waren de Ministre des Finances, de Ministre de l'Intérieur en de Ministre du Trésor Impérial. Het Conseil had tot taak de vragen van de genoemde ministers te beantwoorden.

Het Conseil pour les Affaires de Hollande werkte in drie secties: a) financiën en publieke schatkist, onder leiding van Gogel; b) wetgeving, binnenlandse zaken en politie onder leiding van Van Maanen en c) oorlog en marine, onder leiding van Verhuell.

Jorissen heeft de verbalen van de sessies uitgegeven (zie onder literatuur).

Wetgeving

- 1810 juli 9 nr. 5754 Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Hierin de bepaling van Artikle 12 [Het Wetgevend Lichaam zal een commissie van vijftien leden naar Parijs zenden] 'pour former un conseil, dont l'objet sera de régler définitivement tout ce qui est relatif aux dettes publique et communales, et concilier les principes de la réunion avec les localités et les intérêts du pays' (*Bulletin des Lois* série IV deel XIII nr 299 p. 1- 4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).
- 1810 juli 19 Decreet van het Wetgevend Lichaam: aanstelling van de leden van de Commissie voor de Zaken van Holland (Archief Wetgevend Lichaam 2.01.01.01 nr. 941 zitting 19 hooimaand 1810).
- 1810 oktober 29 Keizerlijk decreet: ontbinding van de Commissie voor de Zaken van Holland (Niet in Groene Index; 2.01.01.08 nr. 8 Gewaarmerkt extract-decreet. Niet opgenomen in het *Bulletin des Lois* en in Duvergier, *Collection*).

Archieven

1) *Sous-série F1e Ministère de l'Intérieur. Administration générale. Pays annexés ou dépendants*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De serie bevat stukken over landen en gebieden die bij Frankrijk geannexeerd zijn geweest, met nadruk op het feitelijke proces van inlijving. De inhoudelijke selectie is nogal onvast geweest, zodat in F1e 1 Départements de Hollande et d' Italie, 1810 in feite niets over Nederland te vinden is, maar wel weer over België. Van speciaal belang voor Nederland zijn wel F1e 48-55 Hollande An III - 1813, waarin overigens ook stukken inzake Duitsland zitten (voor een nadere inhoudsopgave zie onder) en F1e 205 stukken betreffende de overdracht van en de invoering van het nieuwe bestuur in delen van het departement van de Rhoer, namelijk Ravenstein, Megen, Boxmeer en Gemert, aan de Bataafse Republiek, jaren III-VIII, stukken over de zaak Timmermans in Ravenstein. Wellicht loont het de moeite voor Nederland ook in te zien: F1e 40-47 Rive gauche du Rhin 1793-1813 en F1e 56-60 départements Hanséatiques 1809-1814. In het algemeen bevatten de dossiers weinig gegevens die ook niet

elders kunnen worden gevonden.

De dossiers F1e 48-55 zijn op microfilm raadpleegbaar. 48 heeft geen duidelijke interne samenhang. In de eerste plaats handelen een aantal stukken over verschillende uit Hollande in 1810 naar Parijs overgekomen deputaties, waaronder het Conseil, zonder volledige personele gegevens en vrijwel zonder inhoudelijke gegevens. Bovendien enige correspondentie van Lebrun. 49 bevat gegevens over gratificaties en pensioenen van ontslagen personen, evenals 50-52 waar de nadruk ligt op burgerlijke pensioenen, met name in de departementen, waaronder ook Oost-Friesland. In 53 in de eerste plaats veel gegevens over Zeeland en Brabant, verder onder andere over conscriptie in het noorden, over de kasernering van de douane, over Joodse familienamen en over godsdienstige gezelschappen. De nrs. 54 en 55 gaan onder andere over de nieuwe administratieve, financiële en rechterlijke indeling van Hollande.

Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 11.

2) *Archieven van C.A. Ver Huell; C.H. Graaf Ver Huell e.a.* Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.004.04. Digitaal raadpleegbaar.

261-267 betreffen C.H. Ver Huells werkzaamheden als voorzitter van de sectie oorlog en marine van het Conseil pour les Affaires de Hollande. Voor de volledige beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5 onder Staatsraad.

3) *Archief van C.F. van Maanen (A).* Nationaal Archief. Den Haag. 2.21.114.03. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Colenbrander, H.T., *Inlijving en opstand*. Amsterdam, 1913.
- Jorissen, Th., “De commissie van 22 juli [1810] te Parijs” in: *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*. Nieuwe Reeks deel IX, p. 65-117.

CONSEIL D’ ADMINISTRATION DES POSTES-RELAIS

Het Conseil d’ Administration des Postes-Relais werd voorgezeten door de Directeur-Général des Postes aux Lettres, die verantwoordelijk was aan de Ministre des Finances (zie aldaar). Leden van het Conseil waren de Inspecteurs-Principaux. Tot de organisatie behoorden een secrétaire-général, een cassier en een notaire. De postes-relais maakten gebruik van paarden. De Postes aux Lettres en de Postes-Relais waren twee afzonderlijke overheidsdiensten.

CONSEIL D’ ADMINISTRATION DU COMMERCE ET DES MANUFACTURES

Het Conseil d’ Administration du Commerce et des Manufactures had tot taak advies uit te brengen inzake de bevordering van handel en nijverheid. Het was samengesteld uit een niet vastgelegd aantal ministers en hoogwaardigheidsbekleders, benoemd door de Keizer.

CONSEIL D’ AGRICULTURE

Op 7 juni 1810 was het Conseil Général d’ Agriculture, Arts et Commerce dat de Ministre de l’Intérieur tot dan toe met advies terzijde had gestaan, gesplitst in een Conseil d’ Agriculture en een Conseil des Fabriques et Manufactures. Het Conseil d’ Agriculture was samengesteld uit zes inspecteurs-généraux des haras (paarden-

fokkerij), drie inspecteurs-généraux des établissements ruraux, de directeur van de école vétérinaire in Alfort en zes landbouwkundigen.

Archieven

1) *Sous-série F10 Agriculture*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving zie onder Ministère de l'Intérieur.

2) *Sous-série F11 Subsistances*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De stukken in deze Série zijn afkomstig van het Ministère de l'Intérieur en hebben slechts zeer gedeeltelijk betrekking op de periode 1811-1813. Mogelijk van belang voor Nederland: F11 419-429 documents divers sur les subsistances, départements étrangers en enkele statistische gegevens inzake oogsten (447-496), gegevens over graanexport, mercuriales (marktprijzen) en staten van oogstopbrengsten (2739 Récoltes à l'étranger).

CONSEIL D'ÉTAT

De voornaamste taken van het Conseil d'État waren de voorbereiding van wet- en regelgeving onder leiding van de Keizer, de advisering over bestuurszaken aan de Keizer en administratieve rechtspraak onder leiding van de Keizer.

Het Conseil d'État was samengesteld uit drie soorten leden: 1) tussen de dertig en veertig conseillers, van wie a) de prinsen en grands-dignitaires rechtens lid waren, b) personen door de Keizer benoemd voor het leven of voor perioden van vijf jaar, deels werkzaam in de sections, deels in algemene dienst met welomschreven bestuurlijke taken en c) personen door de Keizer benoemd in buitengewone dienst, die ook andere bestuurstaken vervulden; 2) Maîtres des requêtes (sommige bij de sections in gewone dienst en een onbepaald aantal in buitengewone dienst, met bestuurlijke taken elders) en 3) auditeurs (jonge mannen tussen de twintig en dertig jaar, met een universitaire titel en een hoog inkomen), vanaf 1809 deels in gewone dienst en verdeeld in drie klassen, deels in buitengewone dienst. Veertig auditeurs de la première classe werden geplaatst bij de ministers en bij het Conseil d'État. Een groot aantal auditeurs de la deuxième classe en de la troisième classe werkten bij grote bestuursinstellingen, of als sous-préfets. De auditeurs en service extraordinaire waren eveneens in drie klassen verdeeld en verbonden aan verschillende instellingen.

De Keizer stelde om de drie maanden, in de praktijk soms om de zes maanden, een nieuwe lijst van conseillers samen. Bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810 inzake de inlijving van Holland in het Keizerrijk werd bepaald dat Holland zes leden in het Conseil d'État zou hebben. De Keizer of een door hem aan te wijzen prins (tot 1812 was dit Cambacérès, daarna Keizerin Marie-Louise) met beperkte bevoegdheden, zat de plenaire zittingen van het Conseil d'État voor.

De werkzaamheden van het Conseil d'État werden verdeeld over vijf sections, 1) législation; 2) intérieur; 3) finances; 4) guerre; 5) marine. De section du commerce heeft nooit gefunctioneerd.

De organisatie van het Conseil d'État bestond uit: 1) secrétariat du Conseil d'État; 2) première division procès-verbaux, correspondance et départ, expéditions met a) bureau des procès-verbaux, b) bureau de la correspondance et départ en c) bureau des expéditions; 3) deuxième division enregistrement et contentieux; 4) troisième division archives; 5) bureau particulier dépenses, fournitures et service. De volgorde van de divisions is later gewijzigd.

Wetgeving

1810 juli 9 nr. 5754

Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. In dit decreet onder meer art. 3 La Hollande aura six sénateurs, six députés au Conseil d'État, vingt-cinq députés au Corps législatif, et deux juges à la Cour de Cassation (*Bulletin des Lois* série IV deel XIII nr 299 p. 1- 4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).

Archieven

1) *De archieven van het Conseil d'État* zijn in 1871 verbrand tijdens de Commune van Parijs. Op de website www.napoleonica.org staat een overzicht van indirecte bronnen betreffende het functioneren van het Conseil d'État.

2) *Série AD Archives imprimées*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE); inventaris P. Géraudel.

Reeks met teksten van wetten, besluiten en andere bestuurlijke documenten, deels gebaseerd op de collectie Rondonneau. Ze zijn soms onderverdeeld naar inhoud, soms naar instelling chronologisch.

3) *Collection Locré*. Bibliothèque de l'Assemblée Nationale, Parijs. De Bibliothèque de l'Assemblée Nationale is beperkt toegankelijk.

Collectie van Jean Guillaume Locré, secrétaire-général van het Conseil d'État van 1799 tot 1815. Het betreft vooral gedrukte stukken.

4) *Collection Gérando*. Bibliothèque du Conseil d'État, Parijs. Documenten digitaal raadpleegbaar.

Collectie van Joseph-Marie de Gérando, Maître des Requêtes, vanaf 1811 conseiller d'État. De Bibliothèque du Conseil d'État is beperkt toegankelijk, maar alle documenten uit de collectie zijn uitgegeven op www.napoleonica.org.

5) *Collection Bigot de Préameneu*. Bibliothèque de l'Ordre des Avocats à la Cour d'Appel de Paris. Parijs. Zie ook de site van de Fondation Napoléon.

Collectie van Jean Félix Bigot de Préameneu, ministre des Cultes. Documenten vanaf 1808. Zie ook de website van www.napoleonica.org.

Literatuur

- Bourdon, J., *Napoléon au Conseil d'État. Notes en procès verbaux inédits de Jean-Guillaume Locré, secrétaire général du Conseil d'État*. Paris, 1963.
- Chatel de Brancion, L., *Cambacérés, Maître d'oeuvre de Napoléon*. [Parijs], 2001.
- www.napoleonica.org: website van de Fondation Napoléon met een database van de leden van het Conseil d'État.

CONSEIL DES BÂTIMENTS CIVILS

Het Conseil des Bâtiments Civils hield toezicht op de openbare gebouwen en voerde het beheer. Het bestond uit een président, drie leden en twee inspecteurs-généraux des bâtiments civils. Het beschikte over een secrétaire en vormde een onderdeel van het Ministère de l'Intérieur.

Archieven

1) *Sous-série F13 Bâtiments civils*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze Sous-série heeft het zwaartepunt in publieke gebouwen en werken in steden, met name in Parijs. Speciaal van belang voor Hollande F13* 24-27 inzake werken van meer dan 15.000 francs die in de Départements worden uitgevoerd 1812-1813; F13 213-218 Travaux des Départements, bâtiments civils 1790-1830; 779-839 inzake

kazernerij van troepen; 1558-1661 Départements étrangers (Bâtiments civils et prisons (An II-1814)).

2) *Sous-série F21 Beaux arts*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De sous-série F21 verenigt gegevens over zowel kunstwerken, musea, tentoonstellingen en onderwijs in de kunsten als nationale gebouwen en paleizen en schouwspelen en muziek. Verder stukken afkomstig van het Conseil-Général des Bâtiments Civils. Tot de meer onverwachte ingrediënten behoren 549-552 monnaies et médailles An V-1865.

Veel stukken dateren van na 1813. Speciaal van belang voor Nederland mogelijk: 1168-1280 théâtres des départements. An VI-1872, het onderdeel inzake de overheidsgebouwen; 4500-4504 musées de province, 1795-1940.

CONSEIL DU SCEAU DES TITRES

Het Conseil du Sceau des Titres gaf advies aan de prince archi-chancelier de l'Empire inzake de verlening van titels en majoraten, dat wil zeggen met een titel verleende goederen die voldoende oprachten om een adellijke status te handhaven.

De prince archi-chancelier was voorzitter van het Conseil en werd bijgestaan door vijf leden, van wie drie sénateur en twee conseiller d'État. Het Conseil beschikte over een procureur-général en een secrétaire-général.

Literatuur

- Tulard, J., *Napoléon et la noblesse d' Empire. Nouvelle édition revue et augmentée. Avec la liste des membres de la noblesse impériale (1808-1815)*. Parijs, 2001.
- Chatel de Brancion, L., *Cambacérés, Maître d' oeuvre de Napoléon*. [Parijs], 2001.

CONSEIL GÉNÉRAL DE COMMERCE

Het Conseil Général de Commerce gaf advies inzake handelsbetrekkingen. Het viel tot en met 1811 onder verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur, daarna onder die van de Ministre des Manufactures et du Commerce. In de Hollandse Departementen waren Chambres de Commerce in Amsterdam en Rotterdam. In het Conseil Général was met name Amsterdam vertegenwoordigd.

Het Conseil Général bestond uit achtenzestig leden, allen actief als handelaar, tot 1812 benoemd door de Ministre de l'Intérieur, daarna door de Ministre des Manufactures et du Commerce.

Tot de organisatie behoorden een secrétaire près le Conseil en een agent de change près le Conseil.

Archieven

Sous-série F12 Commerce et industrie. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Zie voor de beschrijving van deze serie onder Ministère des Manufactures et du Commerce.

CONSEIL GÉNÉRAL DES FABRIQUES ET MANUFACTURES

Het Conseil Général des Fabriques et Manufactures had tot taak te adviseren in za-

ken van nijverheid. Het viel tot 1812 onder de verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur, daarna onder die van de Ministre des Manufactures et du Commerce. Hollandse leden zijn in het Conseil niet benoemd.

Het Conseil bestond uit zestig leden, actief in de nijverheid, tot 1812 benoemd door de Ministre de l'Intérieur, die tevens président was, daarna door de Ministre des Manufactures et du Commerce, tevens président. Een vice-president werd ieder kwartaal door de betreffende minister benoemd.

Archieven

Sous-série F12 Commerce et industrie. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Zie voor de beschrijving van deze serie onder Ministère des Manufactures et du Commerce.

CONSEIL GÉNÉRAL DES PONTS ET CHAUSSÉES

Het Conseil Général des Ponts et Chaussées hield toezicht op bruggen en wegen en bracht daarover advies uit. Het bestond uit de directeur-général des Ponts et Chaussées (zie aldaar) als president, met als leden een aantal inspecteurs-généraux.

Archieven

1) *Sous-série F14 Travaux publics.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van deze stukken zie onder Ministère des Manufactures et du Commerce.

Literatuur

- Boogaard, J.F., *Wetten, decreten, besluiten en tractaten op de waterstaat in Nederland, met aantekeningen.* 's-Gravenhage, 1858.
- Bosch, A. en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat, 1798-1998.* Zaltbommel, 1998.
- Bosch, A., "Naar eenheid en eenvoud. De oprichting en ontwikkeling van de Rijkswaterstaat 1798-1815" in: *Waterstaat XIX* (1998) p. 43-53.

CONSEIL IMPÉRIAL DES PRISES

Tot de taken van het Conseil Impérial des Prises behoorden de beoordeling van eventuele teruggave van buit ter zee en de beoordeling van scheepsrampen, in eerste instantie ten aanzien van schepen onder neutrale en geallieerde vlag, in tweede instantie ten aanzien van vijandelijke schepen die voordien al waren beoordeeld door marineofficieren. Het Conseil oordeelde definitief inzake verzoeken om teruggave van schepen die de blokkade hadden geschonden. Het Conseil viel aanvankelijk onder het Ministère de l'Intérieur, vanaf 1812 onder het Departement des Manufactures et du Commerce.

Het Conseil was samengesteld uit een président (een conseiller d'État) en acht, later tien, leden, een procureur-général impérial met substituut en een secrétaire général. De leden werden benoemd door de Keizer.

Tot de organisatie behoorden naast de conseillers en auditeurs een aantal tolken (interprètes des langues étrangères).

Wetgeving

1810 september 27 nr. 5958 Keizerlijk decreet: overdracht van zaken betreffende prijzen en buit uit Nederland overgedragen aan het Conseil des Prises in Parijs (Niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* Serie IV nr. 315 p. 255- 256 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 191, volledige tekst; Breukelman, p. 188).

CONSEIL PRIVÉ

Het Conseil Privé stelde de ontwerpen op voor de sénatus-consultes organiques (zie onder Sénat) die betrekking hadden op de grondwet en de koloniën, alsook voor de sénatus-consultes ordinaires die de uitvoering van bepaalde onderdelen van de grondwet tijdelijk konden opheffen, het arrestatierecht door de overheid konden verruimen, vonnissen van tribunalen konden vernietigen en het corps législatif konden ontbinden. Verder bracht het Conseil privé advies uit over vredesverdragen en allianties en besliste het, onder toevoeging van de Grand Juge Ministre de la Justice, over de verlening van gratie.

Leden van het Conseil Privé waren behalve de Keizer zelf de grands dignitaires, te weten de grand électeur, de archichancelier de l'Empire, de archichancelier d' État, de grand connétable en de grand admiral, sinds 1807 ook een vice-grand-electeur en een vice-grand-connetable.

CONSEILS DE PRUD' HOMMES

De Conseils de Prud' hommes waren gevestigd in industriesteden om te oordelen over arbeidsconflicten. In Leiden werd bij keizerlijk decreet van 29 augustus 1813 een dergelijk Conseil opgericht. De Conseils de Prud' hommes waren samengesteld uit werkgevers en werknemers in handel en industrie.

Wetgeving

1813 augustus 29 nr 9597 Keizerlijk decreet: oprichting van een Conseil de Prud' hommes in Leiden. De nadruk lag op de fabricage van en de handel in wollen stoffen (*Bulletin des Lois* serie IV deel XIX nr. 521 p. 205-207; Duvergier *Collection XVIII* p. 356).

CORPS LÉGISLATIF

Het Corps Législatif oefende de wetgevende macht uit. Het kreeg de namens de Keizer aangeboden wetsontwerpen en de staatsbegroting ter goedkeuring voorgelegd. Het Corps kon geen amendementen aanbrengen, alleen in comité-général het ontwerp beoordelen. Het Corps werd bijeengeroepen door de Keizer en plechtig door hem geopend. De tijdstippen en minimale duur van de vergaderingen lagen niet vast. In 1811 werd nauwelijks een maand vergaderd, in 1812 in het geheel niet. In de praktijk vonden geen discussies plaats in comité-général.

Het Corps Législatif telde driehonderd leden, door de Sénat met goedkeuring van de Keizer verkozen uit de burgers ouder dan dertig jaar, evenredig aan de bevolkingsaantallen verdeeld over de departementen. De leden werden benoemd voor vijf jaar. Ze waren pas na een jaar opnieuw verkiesbaar. Elk jaar werd een vijfde van het aantal leden vervangen volgens de lijst (séries) van departementen. Tijdens ie-

dere zitting functioneerden drie commissies, één voor législation civile et criminelle, één voor l'administration intérieure en één voor finances. Deze rapporteerden aan de plenaire vergadering en konden in overleg treden met de conseillers d'État die het wetsontwerp namens de Keizer hadden ingediend.

Het Corps Législatif beschikte over een secrétariat met secrétaires-rédacteurs en over de volgende bureaus: a) proces-verbaux, b) bibliothèque, c) comptabilité en d) secrétariat de la questure.

Wetgeving

1810 juli 9 nr. 5754 Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Hierin onder andere Titel I art. 3 La Hollande aura six sénateurs, six députés au Conseil d'État, vingt-cinq députés au Corps législatif, et deux juges à la Cour de Cassation (*Bulletin des Lois série IV* deel XIII nr 299 p. 1- 4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).

1810 december 13 nr. 6163 Sénatus consulte organique: integratie van onder andere Holland in het Keizerrijk (Niet in Groene Index; *Bulletin des Lois serie IV* nr. 331 p. 559- 562 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 264.; Kemper p. 435-441 volledige tekst).

Archieven

Série C Assemblées Nationales. Archives Nationales. Parijs. EGF. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De nummers C 688-716 en 696-716 hebben betrekking op het Corps Législatif als wetgever. C 2702 bevat een lijst van namen en adressen van leden. De proces-verbalen van de zittingen van het Corps Législatif bevinden zich in de C* I 173-199, C* II 380-388 bevatten de resultaten van de verkiezingen in de departementen.

Volgens *État des inventaires* II p. 34 gedetailleerd repertorium in handschrift van P. de Vaissière (1924), herzien door J. Charon-Bordas (1975-1980). Met index op personen, geografische namen en zaken.

Literatuur

- Charon-Bordas, J., *Les archives des Assemblées nationales, 1787-1958. Répertoire numérique de la série C*. Parijs, 1985.
- Vaissière, P. de, revu par J. Charon-Bordas, *Versement de la Chambre des députés de 1920. Papiers des assemblées de l'époque révolutionnaire et sessions (dossiers des séances) pour la période 1814-1870. Répertoire numéroté détaillé MS, 1820 en 1975-1980*. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Landheer, T., m.m.v. A. Landheer-Roelants, *Oranje of Napoleon. De wisselvallige levensloop van Christiaan Antonij VerHuell*. Utrecht, 2006.

COUR DE CASSATION

Het Cour de Cassation hield toezicht op de Gerechtshoven, op de criminele rechtspraak en op de rechtspraak in laatste instantie, waarbij de vonnissen werden goetst aan de voorgeschreven procedure en aan de verenigbaarheid met de wet.

Het Cour bestond uit een eerste president en twee presidenten, die werden benoemd door de Keizer. De vijfenveertig overige rechters werden voor het leven benoemd door de Sénat uit een voordracht van drie personen door de Keizer.

Het Cour de Cassation werkte in drie secties, een section des requêtes, een sec-

tion de cassation criminelle en een section de cassation civile. Bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810 inzake de inlijving van Holland in het Keizerrijk werd bepaald dat Holland twee rechters in het Cour de Cassation zou hebben. In de praktijk waren het er drie.

Wetgeving

- 1810 juli 9 nr. 5754 Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Hierin onder andere Titel I art. 3 La Hollande aura six sénateurs, six députés au Conseil d'État, vingt-cinq députés au Corps législatif, et deux juges à la Cour de Cassation (*Bulletin des Lois* série IV deel XIII nr 299 p. 1-4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).
- 1811 januari 6 nr. 6444 Keizerlijk decreet: invoering van de Franse wetgeving in de Hollandse Departementen deels per 1 maart 1811, deels bij de oprichting van het Cour Impériale in Den Haag (niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* Serie IV deel XIV nr. 341 p. 1-2 volledige tekst; Duvergier, *Collection*, XVII p. 291.

Archieven

1) *Série AM Cour de Cassation*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Het Cour de Cassation was ook hof van cassatie voor Hollande. In de serie bevinden zich alleen stukken (AM 1-97) van de Chambre Civile uit de periode 1811-1813.

2) *Série BB Ministère de la Justice*. Archives Nationales. Parijs. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving zie onder Ministère de la Justice.

COUR DES COMPTES

Het Cour des Comptes voerde de algemene comptabiliteit uit voor de ontvangers in het Keizerrijk. Het verifieerde de rekeningen zonder de wettigheid van de uitgaven te toetsen. Wel konden via de architrésorier aan de Keizer algemene beschouwingen of mogelijkheden tot verbetering worden doorgegeven.

Het keizerlijk decreet met reglement op de Hollandse Departementen van 18 oktober 1810 bepaalde dat het Cour des Comptes met ingang van 1 januari 1811 de algemene comptabiliteit van Holland onder zich kreeg. Daartoe zouden een rekenmeester en zes referendarissen uit het Hof van Rekeningen van het Koninkrijk Holland worden aangesteld in Parijs. De achterstallige rekeningen tot 1 januari 1811 werden overigens afgehandeld door dit Hof van Rekeningen zelf en, na de opheffing, door de Commissie vervangende het Hof van Rekeningen. In de praktijk is in Parijs geen rekenmeester uit Hollande aangesteld.

Het Cour des Comptes bestond uit een premier président, drie présidents, achttien Maîtres des comptes, een door de regering vast te stellen aantal référendaires de première et de seconde classe, een procureur-général-impérial en een greffier.

Het Cour vergaderde verdeeld over drie kamers, de première, deuxième en troisième chambre, elk met een président en zes Maîtres des comptes.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVII p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p.

110-211; volledige tekst Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 (volledige tekst).

Archieven

De *archieven van het Cour des Comptes* zijn in 1871 verbrand tijdens de Commune van Parijs.

DÉPARTEMENT DES DOMAINES NATIONAUX

Het Département des Domaines Nationaux was belast met het beheer van de nationale domeinen van het Keizerrijk, met name met de juridische aspecten van eigendommen van emigré's. Het Département was werkzaam onder verantwoordelijkheid van het Ministère des Finances. In 1811 werden de domeinen opgenomen in de troisième division van het Ministère des Finances.

Aan het hoofd van het Département stond een conseiller d'État. Tot de organisatie behoorden: 1) secrétaire général; 2) secrétaire particulier; 3) première division séquestres, partages et administration des biens de seconde origine; 4) deuxième division aliénation des domaines de première et de deuxième origine, et détails relatifs au mobilier.

Wetgeving

1811 februari 23 nr. 6972 Keizerlijk decreet: opheffing per 1 juli 1881 van het Département des Domaines Nationaux bij het Ministère des Finances (*Bulletin des Lois* Serie IV Deel XIV nr 376 p. 565-566 volledige tekst; Duvergier *Collection XVII* p. 346 volledige tekst).

DIRECTION-GÉNÉRALE DE L'ENREGISTREMENT DES DOMAINES

De Direction-Générale de l'Enregistrement des Domaines beheerde de domeingoeederen van het Keizerrijk. Vanaf 31 december 1811 werden hier ook de Nassause domeinen beheerd.

De directeur-général was een conseiller d'État, die werd bijgestaan door een Conseil d'Administration van acht of negen leden en een secretaris-generaal.

Tot de organisatie behoorden bureaux de l'administration centrale met 1) division personnel, 2) division instructions générales, 3) division correspondance générale en 4) division états et dépenses en 5) bureau des dépêches. De divisies van de administrateurs waren verdeeld naar onderwerp en naar departement. De Hollandse departementen vielen onder de quatrième division. In ieder departement zetelde een directeur. Tevens was er per Département een aantal conservateurs des hypothèques.

Literatuur

- Heijs, M.A.G. en E.A.T.M. Schreuder, "Verandering en continuïteit: het beheer van de domeinen van Nassau na 1795" in: L.A.F. Barjesteh van Waalwijk van Doorn en F.J. van Rooijen (red.), *Tussen vrijheidsboom en oranjewimpel. Bijdragen tot de geschiedenis van de periode 1795-1813* (Rotterdam, 1995), p. 309-315.

DIRECTION-GÉNÉRALE DE L'IMPRIMERIE ET DE LA LIBRAIRIE

De Direction-Générale de l'Imprimerie et de la Librairie hield toezicht op de inhoud van de productie van drukkers en op de verkopen in de boekhandel. Drukkers en boekhandelaren dienden officieel tot hun beroep te worden toegelaten. Bij voorne- men een boek te drukken moesten titel en auteur worden gemeld aan de Directeur- Général de l'Imprimerie et de la Librairie en aan de préfet van het departement in kwestie. Naar aanleiding daarvan kon de directeur-général het werk opvragen en censeurs aan het werk zetten, die wijzigingen of weglatingen mochten voorstellen. Werd hieraan niet voldaan, dan volgde een drukverbod. De Directeur-Général de l'Imprimerie et de la Librairie viel onder het gezag van de Ministre de l'Intérieur.

Tot de organisatie behoorden de bureaux de la direction-générale met a) bureau de garantie, b) bureau d'administration, c) bureau de comptabilité en d) enregistrement, met daarnaast censeurs impériaux, inspecteurs à Paris, inspecteurs dans les Départements en commissaires-vérificateurs à l'estampille.

In het Gouvernement-Général de Hollande functioneerden vanaf 16 maart 1811 censeurs en twee inspecteurs, een in Groningen en een in Amsterdam.

Wetgeving

1811 april 9

Keizerlijk decreet: bepalingen inzake de boekdrukkerij en de dagbladen in verscheidene ingelijfde departementen (niet in *Bulletin des Lois*; volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII*, p. 379; Kemper p. 621-623).

Archieven

1) *Sous-série F18 Imprimerie, librairie, presse, censure*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze Sous-série betreft de staatscensuur van drukkerij en boekhandel, pers en theater (waarvoor ook Sous-série F21). In de reeks bevindt zich ook de correspondentie van de Direction-Générale de l'Imprimerie et de la Librairie. Van speciaal belang voor Nederland zijn mogelijk 14-25 enregistrement des brevets et déclarations des libraires et imprimeurs de Paris et des départements, 1812-1881. De registratie van werken in het dépôt légal in Parijs ontbreekt juist voor de jaren 1811-1824. In de nummers 24A-C affaires de presse dans les départements détachés de la France en 1814, 1768-1813.

2) *Sous-série F21 Beaux arts*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van deze stukken zie onder Ministère de l'Intérieur.

Literatuur

– Roche, E., *La censure en Hollande pendant la domination française, 9 juillet 1810 - 16 novembre 1813*. Den Haag/Parijs, 1923.

DIRECTION-GÉNÉRALE DE LA CAISSE D' AMORTISSEMENT

De Direction-Générale de la Caisse d' Amortissement beheerde de amortisatiekas van het Keizerrijk, die met de aankoop van hoogrentende schuldpapieren en de uitgifte van laagrentende schuldpapieren aan de staat de staatsschuld probeerde te verlichten. De Directeur-Général de la Caisse d' Amortissement viel onder de verantwoordelijkheid van de Ministre des Finances.

DIRECTION-GÉNÉRALE DE LA COMPTABILITÉ DES COMMUNES ET DES HOSPICES

De Direction-Générale de la Comptabilité des Communes et des Hospices hield toezicht op en controle over de begrotingen en uitgaven van gemeenten en charitatieve instellingen. De Direction viel onder verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur.

De organisatie bestond uit: 1) secrétariat; 2) comptabilité des communes met a) premier bureau pour les Départements du Nord en b) deuxième bureau pour les Départements du Midi; 3) comptabilité des hospices met twee bureaus.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES DOUANES

Vanaf 9 juli 1810 werkzaam in Hollande.

De Directeur-Général des Douanes droeg zorg voor de heffing van in- en uitvoerrechten en bestreed overtredingen van de wetgeving inzake de in- en uitvoer van goederen. Hij stond tot 1812 onder de verantwoordelijkheid van het Ministère des Finances, daarna van het Ministère des Manufactures et du Commerce.

De Hollandse douane werd snel, namelijk bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810, gemalgameerd met de Franse Direction Général des Douanes. De douanegrens met Frankrijk werd per 1 januari 1811 opgeheven.

Naast de directeur-général waren vier administrateurs werkzaam met elk een division. Daarnaast stonden directeuren voor verschillende gebiedsdelen, waaronder die van de Direction Principale des Douanes in Amsterdam (zie aldaar). De Direction-Générale in Parijs bestond uit een 1) secrétaire-général; 2) bureau des colonies et des entrepôts; 3) première division service actif; 4) deuxième division contentieux; 5) troisième division comptabilité; 6) quatrième division die zich met verscheidene zaken bezig hield, zoals de heffing van rechten op zout, opslag en borgstelling, en de correspondentie met de inspecteurs-généraux.

Wetgeving

- 1810 juli 9 nr. 5754 Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Hierin onder andere Titel I art. 9 Les douanes existant sur les frontières, autres que celles de France, seront organisées par les soins de notre Directeur-Général des Douanes. Les douanes Hollandaises y seront amalgamées [De douanegrens tussen Frankrijk en Holland zal per 1 januari 1811 worden opgeheven]. (*Bulletin des Lois* série IV deel XIII nr 299 p. 1- 4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).
- 1811 januari 19 nr. 6468 Keizerlijk decreet: oprichting van Cours Prévôtales en Tribunaux des Douanes (niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* Serie IV deel XIV nr. 315 p. 55-56 volledige tekst).
- 1811 januari 24 nr. 6484 Keizerlijk decreet: oprichting van Tribunaux Ordinaires des Douanes (*Bulletin des Lois* serie IV deel XIV nr. 347 p. 97 volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVII p. 312 volledige tekst).

Literatuur

- Clinquart, J., *L'Administration des Douanes en France sous le Consulat et l'Empire (1800-1815)*. Parijs, 1989.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES DROITS RÉUNIS

Ook voor Hollande werkzaam vanaf 1 januari 1812.

De Direction-Générale des Droits Réunis was verantwoordelijk voor de heffing van de indirecte belastingen die waren verenigd onder de naam *droits réunis*. Deze Direction stond onder gezag van de Ministre des Finances.

De Direction-Générale bestond uit een directeur-général, zes administrateurs, een secrétaire-général, een receveur-général, een contrôleur en een caissier. Elke administrateur stond aan het hoofd van een divisie die telkens met een bepaald cluster belastingen heel Frankrijk als werkgebied had. In ieder departement waren een of meer directeurs, inspecteurs, een contrôleur-principal en een receveur-général aangesteld. Bovendien werkten in ieder departement entrepreneurs principaux en entrepreneurs particuliers des tabacs.

De Direction-Générale bestond uit 1) division des tabacs; 2) octroi; 3) comptabilité et service des caisses; 4) droits de mouvement, d'entrée et de détail sur les boissons; 5) division des bières et distillations; 6) division des droits spéciaux; 7) division des sels; 8) division du personnel; 9) secrétariat général.

Archieven

1) *Sous-séries F30-F33 Finances*. Centre des archives économiques et financières du Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Emploi. Savigny-le-Temple (Seine-et-Marne). De archieven van het Ministère des Finances van vóór 1870 zijn grotendeels verbrand tijdens de Commune van Parijs.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES FORÊTS

De Directeur-Général des Forêts voerde onder verantwoordelijkheid van de Ministre des Finances het staatsbosbeheer. Er werkten een aantal inspecteurs-généraux. Frankrijk was verdeeld in conservations, elk met een conservateur en met inspecteurs. Hollande vormde vanaf oktober 1811 de 31e conservation, samen met het Duitse departement Lippe.

De direction had de volgende onderdelen: 1) secrétariat général; 2) première division rechtspraak; 3) deuxième division eigendom en beheer; 4) troisième division personeel; 5) quatrième division kap en verkoop.

Wetgeving

1811 oktober 23

Keizerlijk decreet: vorming van de 30e Conservation Forestière, met Hollande en het Département Lippe (Duvergier, *Collection XVIII* p. 39. Het decreet is niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*. Duvergier verwijst naar de *Moniteur Universel* nr. 306).

Archieven

1) *Sous-série F10 Agriculture*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE). Zie voor de beschrijving van de serie onder Ministère de l'Intérieur.

2) *Archief van de 31e conservation des Eaux et Forêts, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.26.02. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De hoofdonderdelen van dit archief worden gevormd door correspondentie, journalen van werkzaamheden en staten van verleende jacht- en visakten.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES MINES

De Direction-Générale des Mines hield toezicht op en bevorderde de mijnbouw, onder het gezag van de Ministre de l'Intérieur.

Onder verantwoordelijkheid van de Directeur-Général des Mines stond een Conseil Général des Mines, bestaande uit de inspecteurs-généraux en de inspecteurs-divisionnaires. Omdat de mijnbouwgebieden buiten Hollande vielen, had de Direction-Générale des Mines weinig met het gebied van doen. De zeer bruikbare Franse wetgeving op dit gebied zou echter nog lang van kracht blijven tijdens het Koninkrijk der Nederlanden, toen de mijnbouw daar opbloeide.

Archieven

1) *Sous-série F14 Travaux publics*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van deze stukken zie onder Direction-Générale des Ponts et Chaussées.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES PONTS ET CHAUSSÉES, NAVIGATION INTÉRIEURE, PORTS DE COMMERCE, PHARES ET FANAU, ET LIGNES TÉLÉGRAPHIQUES

De Direction-Général des Ponts et Chaussées hield toezicht op en beheerde de wegen en bruggen, de binnenvaart, de havens, de vuurtorens en bebakening en de telegrafie. Deze Direction-Générale stond onder de verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur. De directeur-général werd terzijde gestaan door een Conseil Général des Ponts et Chaussées, onder zijn eigen voorzitterschap. Het was samengesteld uit inspecteurs-généraux. In de departementen werkten ingénieurs en chef.

In Hollande bestond een op dezelfde wijze georganiseerde afzonderlijke dienst, aanvankelijk onder leiding van een Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées en Hollande (zie aldaar), daarna vanaf 1812 onder leiding van een Directeur des Ponts et Chaussées en Hollande.

Daarnaast stond een Maître des Requêtes chargé du Service des Polders, die zijn werkterrein vooral in het departement Bouches de l'Escaut vond, dus buiten Hollande.

Twee inspecteurs-généraux van de Direction-Générale des Ponts et Chaussées hielden toezicht op Hollande dat de sezième division vormde, met als sous-divisions 1) de departementen Zuiderzee, Bouches-de-la-Meuse en Issel-Supérieur en 2) de departementen Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems-Oriental.

De Direction-Général had de volgende onderdelen: 1) secrétariat-général met algemene administratieve taken naast a) bureau du dépôt des cartes et plans en b) bureau particulier du directeur-général; 2) division des ponts, chaussées, roulage et voirie met a) bureau du centre, nord et sud-ouest, b) bureau du sud-est en c) bureau du Bassin de la Loire et des Côtes de l'Ouest; 3) division de la navigation intérieure met a) premier bureau fleuves et rivières, canaux et dessèchements, b) deuxième bureau ports de commerce, phares et fanaux, travaux à la mer, watingues et polders, bacs et bateaux de passage en c) troisième bureau approvisionnement de Paris, moulins et usines; 4) personnel; 5) comptabilité.

Wetgeving

1810 november 14

Keizerlijk decreet inzake de organisatie van het onderhoud van dijken en polders en de Service des Ponts et

Chaussées en Hollande (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 554; 2.01.01.08 nr. 8 extract-decreet; niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*; CO Kemper, p. 406-419 volledige tekst; Boogaard, *Wetten waterstaat*, p. 68-70 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 237-239 volledige tekst. Duvergier verwijst naar de *Moniteur Universel* nr. 320).

Archieven

1) *Sous-série F13 Bâtiments civils*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van deze stukken zie onder Conseil des Bâtiments Civils.

2) *Sous-série F14 Travaux publics*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Algemene beschrijving: De sous-série, waarin geen goed verklaarbare volgorde zit, betreft bruggen, straat- en waterwegen en mijnbouw, met bijbehorende industrieën. Verder het personeel en de organisatie van de dienst ponts et chaussées en de inzet van krijgsgevangenen, galeislaven en armen; ontwerpen en kaarten van kanalen en wegen en ook archivalia afkomstig van het Conseil-Général des Ponts et Chaussées.

Speciaal van belang voor Nederland zijn mogelijk de nummers 955-1151 Départements détachés de la France et pays annexés, 1790-1815, met name 955-979 comptabilité du Service des Ponts et Chaussées, ingedeeld naar Département; 980-1032 bruggen, scheepvaart en hydrografie; 110-1120 vuurtorens en bakens en vooral ook 1121-1131 polders, dessèchements, essentiellement dans les départements Belges et Hollandais; 1269 en 1270 statistieken inzake handel en transportmiddelen 1811-1812; 1091-1094 onder andere routes de Hollande.

3) *Archief van de Rekestmeester, belast met de dienst van bruggen en wegen in de Hollandse Departementen, 1811-1813*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.13. Digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 6 onder Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande.

4) *Archieven van de inspecteurs van de Waterstaat, 1798-1849*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.16.06. Digitaal Raadpleegbaar.

Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 2 onder Agent van Inwendige Politie en Waterstaat.

Literatuur

- Petot, J., *L'Administration des Ponts et Chaussées*, 1958.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES POSTES

De Direction-Générale des Postes verzorgde het brievenverkeer in het Keizerrijk en controleerde bovendien de inhoud van de brieven. De directeur-général viel onder de verantwoordelijkheid van de Ministre des Finances.

In de Administration-Générale des postes aux lettres waren werkzaam: vijf administrateurs-généraux des postes, een secrétaire-général, een inspecteur-général en een notaire. Daarnaast onder andere een caissier-général, een sectie correspondance générale met een chef pour le Midi en een chef pour le Nord, een sectie parts, impressions et magasins, een division de la comptabilité en een division du départ et tarif. In Amsterdam zetelde een Directeur Principal des postes en Hollande (zie aldaar).

Het Conseil d' Administration des Postes-Relais (zie aldaar) werkte onder gezag van de directeur-général des postes de paardenpost, een afzonderlijk dienstonderdeel.

Archieven

1) *Archief van de posterijen te Parijs*. Service national des Archives de la Poste, 4 Quai du Point-du-Jour, Boulogne-Billancourt. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de geschiedenis van de Franse posterijen bestaat een onderzoeksgids. Zie onder literatuur. Op de website www.laposte.fr is de meest actuele informatie te vinden.

2) *Sous-série F90 Postes et télégraphes*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De serie betreft de telegrafie en het postwezen. De meeste series hebben het zwaartepunt ver na 1815. Wellicht van belang zijn 1427-1474, waaronder gegevens over telegrafie in het buitenland 1809-1860 en 20001-20197, waaronder de Conseils des Postes en 20221-20234 waaronder het postpersoneel in de departementen 1759-1839.

Literatuur

- *Guide de recherche sur l'histoire de la Poste en France des origines au Premier Empire*. 2005.
- Farat, H., "À la découverte de Lavalette, directeur général des Postes impériales" in: *Revue des Postes et Télécommunications de France* (1963) p. 34-40.

DIRECTION-GÉNÉRALE DES REVUES ET DE LA CONSCRIPTION MILITAIRE

De Directeur-Général des Revues et de la Conscription Militaire was verantwoordelijk voor de lichte en de monstering van de militairen, alsmede voor de bestrijding van desertie. Hij viel onder de verantwoordelijkheid van de Ministre de la Guerre. In 1812 veranderde de naam in: Direction-Générale de la Conscription Militaire, met alleen de division de la conscription. De division des revues werd in 1812 naar het Ministère de la Guerre overgeheveld, als subdivision de la première division.

De Direction-Générale bestond tot 1812 uit: 1) secrétariat général; 2) division des revues met a) premier bureau (algemeen) en b) deuxième bureau (comptabiliteit); 3) division de la conscription met a) premier bureau (tabellen van de conscriptie, recrutering), b) deuxième bureau (overtredingen) en c) troisième bureau [financiële zaken die samenhangen met recrutering]; 4) bureau des déserteurs.

Archieven

Série C Premier empire, première restauration, cent-jours (S.H.A.T.) Service historique de la Défense/ Armée de Terre. Vincennes.

Van deze serie wordt een overzicht gegeven in de Guide des Archives van de toenmalige Service Historique de l'Armée de Terre (S.H.A.T.). Zie de afzonderlijke beschrijving van voor Nederland mogelijk onmiddellijk interessante sous-séries (C2, C3, C11 en C13). Meer in algemene zin bevat de serie onderdelen betreffende de verschillende legers, zoals in Italië, Napels en Spanje (waar ook Nederlanders hebben gevochten), gegevens over troepenverplaatsingen, correspondentie van Keizer Napoleon (1779-1814) en over militaire justitie.

Literatuur

- Devos, J-C. et M-A. Corvisier-de Villèle, *Service historique de l'armée de Terre. Guide des archives et sources complémentaires*. Vincennes, 1996.

DIRECTORAAT-GENERAAL VAN DE POSTERIJEN
Zie hoofdstuk 5.

ÉTABLISSEMENTS RURAUX

De Établissements Ruraux vielen onder de verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur. Ze hielden toezicht op diergeneeskundige opleidingen, boomkwekerijen, stoeterijen en veredeling van vee en schapen.

De organisatie bestond uit een inspecteur-général des écoles vétérinaires, een inspecteur des pépinières du gouvernement; een groep haras (paardenfokkerij) en dépôts d' étalons (fokstieren), met een aantal inspecteuren en directeurs; een groep bergeries de mérinos (schapenfokkerij) met een inspecteur-generaal en régisseurs.

Archieven

Sous-série F10 Agriculture. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van de stukken zie onder Ministère de l'Intérieur.

GENDARMERIE IMPÉRIALE

De Premier Inspecteur-Général de la Gendarmerie viel onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Ministre de la Police, de Ministre de la Guerre en de Ministre de la Justice. De Gendarmerie zelf behoorde tot de militaire organisatie. Een général de brigade bestuurde en inspecteerde het 32e en 33e légion van de Gendarmerie, die in Hollandse waren gestationeerd. De kolonel van het 32e Légion had als standplaats Amsterdam, met onder zich een compagnie du Zuiderzée (Amsterdam, Hoorn, Utrecht en Amersfoort), een compagnie des Bouches-de-la-Meuse (Den Haag en Rotterdam) en een compagnie de l'Issel-Supérieur (Arnhem, Tiel en Zutphen). De kolonel van het 33e Légion zetelde in Groningen, met onder zich een compagnie de l'Ems-Occidental (Groningen, Assen en Winschoten), een compagnie des Bouches-de-l'Issel (Zwolle, Deventer en Almelo) en een compagnie de la Frise (Leeuwarden, Sneek en Heerenveen). Onder de officieren van deze compagnieën waren ook ingezetenen van Hollandse.

Archieven

Archief van de Gendarmerie. Service Historique de la Défense/Gendarmerie. Vincennes. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Voor de archieven van de gendarmerie is een gedrukte *Guide de recherches* beschikbaar. Zie onder literatuur. De website www.servicehistorique.sga.defense.gouv.fr van het Ministère de la Défense in Parijs biedt een overzicht van alle gidsen en inventarissen betreffende de geschiedenis van de vroegere Ministères de la Guerre en de l'Administration de la Guerre.

Literatuur

- Luc, J.-N., *Histoire de la maréchaussée et de la gendarmerie. Guide de recherche*. Maisons-Alfort, 2004.
- Besson, J. en P. Rosière, *La gendarmerie nationale* dl. 1 An 1000 à 1899. Nouvelle édition. Paris, 2004.

GRAND CONSEIL DE L'EMPIRE

Het Grand Conseil de l'Empire had tot taak de Keizer te adviseren. De vele formele taken van de afzonderlijke grands dignitaires zijn omschreven in titre V van de constitutie van 1804.

Het Grand Conseil de l'Empire was samengesteld uit de grands dignitaires, te weten de grand électeur, de archichancelier d'Empire, de archichancelier d'État, de grand connétable en de grand admiral, sinds 1807 ook een vice-grand-electeur en een vice-grand-connétable. Dezelfde grands dignitaires de l'Empire vormden eveneens het Conseil Privé van de Keizer en het Grand Conseil de la Légion d'Honneur (zie aldaar).

GRAND CONSEIL DE LA LÉGION D' HONNEUR

Het Grand conseil (d'Administration) de la Légion d'Honneur vormde het bestuur van het Légion (zie aldaar). Het was samengesteld uit de grands dignitaires, te weten de grand électeur, de archichancelier d'Empire, de archichancelier d'État, de grand connétable en de grand admiral, sinds 1807 ook een vice-grand-électeur en een vice-grand-connétable. Ook de grand-chancelier van het Légion d'Honneur had zitting in dit Conseil. Het werd voorgezeten door de Keizer als chef de la Légion.

Archieven

Série LH Grande Chancellerie de la Légion d'Honneur. Archives Nationales. Parijs. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van de serie zie onder Légion d'Honneur.

Literatuur

- Bonne, J.D., *La légion d'honneur. Histoire et organisation de l'ordre national.* Parijs, [1948].

HAUT COUR IMPÉRIALE

Het Haut Cour Impériale had tot taak misdaden van overheidsdienaren en van eden van de keizerlijke familie te berechten. In de praktijk is dit nooit gebeurd.

Leden van het Haut Cour waren de prinsen en de grands dignitaires van het Keizerrijk, de Grand-Juge Ministre de la Justice, de grands officiers, de zestig oudste senateurs, de presidenten van de sections du Conseil d'État, de veertien oudste conseillers d'État en de twintig oudste leden van het Cour de Cassation. President was de prince-archi-chancelier de l'Empire.

IMPRIMERIE IMPÉRIALE

Onder verantwoordelijkheid van de Ministre de la Justice drukte de Imprimerie Impériale alle staatsstukken en staatsuitgaven, met name het *Bulletin des Lois*.

Het Conseil d'Administration de l'Imprimerie bestond uit een president en als leden de secrétaires-général van de betrokken ministeries.

De Imprimerie zelf had de onderdelen typographie, fonderie en distribution du *Bulletin des Lois*.

Voor de Keizerlijke Drukkerij te Amsterdam, zie aldaar.

Archieven

Série BB Ministère de la Justice. Archives Nationales. Parijs. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

In sous-série BB 4 Comptabilité zitten veel stukken betreffende de Imprimerie Impériale. Voor de volledige beschrijving van de serie zie onder Ministère de la Justice.

Literatuur

- Christian, A., *Débuts de l'imprimerie en France. L'Imprimerie Nationale.* Paris, 1905.

KEIZER VAN FRANKRIJK, NAPOLEON

Napoléon Bonaparte was sinds 1804 Keizer van Frankrijk op basis van een sénatus-consulte organique van 18 mei 1804, eigenlijk een nadere uitleg van de reeds bestaande grondwet, maar bekend onder de naam Constitution de l'an XII. De Keizer abdiceerde op 4 april 1814, maar toen was Hollande in november 1813 reeds opnieuw zelfstandig geworden. Van eind september tot eind oktober 1811 bezocht hij samen met de Keizerin Hollande in een rondreis die begon met een inspectie van de strijdkrachten in Zeeland, en eindigde in Het Loo, waar het bezoek werd afgebroken vanwege noodzakelijke aanwezigheid elders. Tijdens deze reis zijn vele decreten inzake het bestuur en de inrichting van Hollande tot stand gekomen.

Napoléon beschikte persoonlijk over het Maison de l'Empereur dat zijn hofhouding vormde en b) het Maison Militaire de l'Empereur.

Het Maison de l'Empereur bestond uit de volgende onderdelen, elk met hun staf: 1) grand aumônier voor de katholieke eredienst; 2) grand maréchal du palais, met onder zijn verantwoordelijkheid mede de gouverneur en de adjudant van het Keizerlijk paleis te Amsterdam; 3) de grand chambellan met kamerheren, onder wie enkele ingezetenen van Hollande; 4) de grand écuyer (met onder de stalmeesters een inwoner van Hollande); 5) het maison des pages, waaronder jonge ingezetenen van Hollande; 6) de grand veneur; 7) de grand Maître des cérémonies; 8) de Intendance générale des Biens de la Couronne, met onder andere een Intendance des Biens de la Couronne en Hollande die een Hollandse intendant en een architect telde; 9) het Trésor de la Couronne, met onder andere een Nederlandse payeur in Amsterdam; 10) de Intendance Générale du Domaine extraordinaire de la Couronne met een op 13 februari 1811 opgericht Conseil de l'Intendance; 11) een Intendance Générale du Domaine Privé; 12) een secrétaire de l'état de la famille impériale en 13) het Conseil de l'Empereur. Dat laatste was samengesteld uit de grootofficieren van de kroon, de intendant-général des Biens de la Couronne, de trésorier général de la Couronne en de intendant des bâtiments.

Het Maison Militaire de l'Empereur bestond onder andere uit de État-Major Général met de maarschalken van het Keizerrijk en de aides-de-camp, onder welke laatsten een Nederlandse generaal.

Wetgeving

1813 november 23

Keizerlijk decreet: beëindiging van de betaling van onder andere de publieke schuld van Holland, van de civiele en militaire pensioenen en van alle overige verplichtingen (Kopie in Archives Nationales, F7 nr. 3064).

Archieven

1) *Série AF IV Secrétairerie d'État Impériale.* Archives Nationales. Parijs. EGF; digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van dit archief zie onder Secrétairerie d'État Impériale.

2) *Série A Collections originales de lois et de décrets*. Archives Nationales. Parijs. EGF; Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Het gedeelte van de serie betreffende de jaren 1810-1813 werd overgebracht uit de archieven van het Ministère de Justice, bureau du Dépôt des Lois, dat vanaf 5 nivôse an VIII [26 december 1799] de authenticiteit van de wetgeving garandeerde. De nummers A 1080-1088 bevatten de wetten van het Keizerrijk, 22 thermidor an XII [10 augustus 1804] - 23 januari 1814. De periode 23 januari - 2 mei 1814 ontbreekt. De indeling binnen iedere periode is per onderwerp.

3) *Série O Maison du Roi et de l'Empereur, O2 Maison de l'Empereur*. Archives Nationales. Parijs. EGF; digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE). Gotteri, *Domaine*.

Het onderdeel O2 van de Série O betreft het huis van de Keizer. Dit bevat de onderdelen grands officiers de la Couronne en intendance générale. Tot de laatste behoren documenten inzake gebouwen, meubels, domeinen, musea, keizerlijke fabrieken zoals Gobelins en Sèvres, de tresorie van de kroon en de sénatoreries. Voor Nederland van belang is het onderdeel domaine étranger, biens de la couronne en Hollande. Hiervan bestaat een uitgebreide analytische inventaris in Gotteri, *Domaine Étranger*, p. 63-78, met index.

De nummers O2 1085-1122 betreffen kroongoederen in zowel Nederland als België, als Oost-Friesland, waartoe ook de voormalige Nassause domeinen behoorden. Het gaat om het beheer van de domeinen, maar ook om roerende goederen in de paleizen. Interessant is dat bij nrs. O2 1089, 1091 en 1094 daaronder ook het paviljoen in Haarlem wordt gerekend. O2 1094 bevat boedelinventarissen van de paleizen in Utrecht, Haarlem, Amsterdam, Soestdijk, Huis ten Bosch, het Loo en het Hospice Royal in Leiden, O2* 1098 een algemene inventaris van de meubelen van de kroon. O2* 1117 en 1118 zijn catalogi van de keizerlijke bibliotheek in het paleis te Amsterdam en van de bibliotheken in Het Loo, Soestdijk, Haarlem en het pagehuis. De Belgische goederen betreffen onder andere het paleis Laeken.

4) *Sous-série AJ19 Garde-meuble*. Archives Nationales. Parijs. EGF; digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie betreft het beheer van de inboedels van Franse paleizen en staatsgebouwen in en buiten Parijs.

5) *Archieven van het kroondomein en de hofhouding van koning Lodewijk Napoleon en de Franse Keizer, 1806-1813, betreffende de Intendant van de keizerlijke kroongoederen in Holland*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.25. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

De plaatsingslijst laat zien dat het archief globaal de volgende onderdelen heeft:

- 1) decreten en correspondentie inzake de kroongoederen, 1810-1813;
- 2) financiële stukken inzake de domeinen;
- 3) staat van de gebouwen en gegevens over het paleis in Amsterdam, het paviljoen te Haarlem, Het Loo en paleis Soestdijk;
- 4) correspondentie en financiële stukken inzake domeinen, verdeeld in een generale administratie en comptabiliteit en stukken inzake afzonderlijke domeinen in Dieren, de omgeving van Huissen, bij Het Loo, in Noord-Brabant, op de Veluwe, in de omgeving van Xanten, en in Oost-Friesland. Ook in het supplement bevinden zich nog vele verschillende stukken.

6) *400 AP Archives Napoléon*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESF. Digitaal raadpleegbaar:

(PDF; EGF ook database EGERIE).

Algemene beschrijving: In de Série AP Archives Personnelles et Familiales bevindt zich 400 AP. Archives Napoléon. De 220 stukken zijn geordend per familielid met hun gezin.

Speciaal van belang voor Nederland: 25-79 betreffen Lodewijk Napoleon, Hortense en hun zonen. In de *État sommaire des fonds* worden de aantallen en de correspondenten genoemd. Voor de periode tot 1810 zijn vooral van belang: 400 AP 25,

de correspondentie van Napoleon met Lodewijk Napoleon en Hortense 1804-1815; 400 AP 32 brieven van vorsten en van beroemde personen aan Hortense 1806-1830; 400 AP 33 onder andere brieven van Lodewijk Napoleon aan Hortense 1799-1831; 400 AP 34 onder andere brieven van Lodewijk Napoleon aan generaal Oudinot, hertog van Reggio, april - juni 1810, die Hollande zou gaan bezetten; 400 AP 35 onder andere brieven van Hortense aan haar hofdame De Broc, 1806-1812; 400 AP 36 en 37, aantekeningen van Lodewijk Napoleon over allerlei zaken en de memoires van Hortense.

7) *Archief van het civiele huis van Lodewijk Napoleon (1806-1810)*. Koninklijk Huisarchief. Den Haag. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

In dit archief bevinden zich ook stukken uit de periode 1810-1813. Voor de beschrijving van dit archief zie hoofdstuk 5, onder Koning van Holland, Lodewijk Napoleon.

8) *Collectie gedrukte staatsstukken 1792-1819*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.40.02. Digitaal raadpleegbaar.

In deze collectie bevinden zich onder andere ook 62 registers op gepubliceerde Franse wetgeving. Voor de volledige beschrijving van deze collectie zie hoofdstuk 3, onder Staatsbewind.

Literatuur

- Antoine, M-É., *Collection des lois provenant de la Chancellerie, 1789-1940. Répertoire numéroté détaillé. A 1001-1846*. Niet gedrukt. Raadpleegbaar in de leeszaal van de Archives Nationales in Parijs.
- Luttenberg, G., *Register der wetten en besluiten betreffende het openbaar bestuur in de Nederlanden, sedert den jare 1796 (1796-1849)*. Zwolle, 1840-1851. Nieuwe editie Zwolle 1843-1851. 3 delen.
- Chatel de Brancion, L., *Cambacérés, Maître d'oeuvre de Napoléon*. [Parijs], 2001.

LÉGION D'HONNEUR

Het in 1802 opgerichte Légion d' Honneur kreeg tijdens het Keizerrijk de gedaante van een ridderorde, met een onder bepaalde voorwaarden erfelijke titel van ridder, eretekenen, de aflegging van een eed van trouw, een toelage, privileges en beroepsverboden.

Aan het hoofd van het Légion d' Honneur stond de Keizer. Hij werd bijgestaan door een grand chancelier, een grand-trésorier en een Grand Conseil de la Légion d' Honneur, maar benoemde zelf de leden van het Légion. Het Légion was verdeeld in zestien cohorten op basis van grondgebied. Holland is in deze verdeling nooit opgenomen.

De grande chancellerie bestond uit vijf divisies: 1) première division (voorstellen tot lidmaatschap, leden); 2) deuxième division (voorbereiding van nominaties); 3) troisième division (eedsaflegging, traktementen en gratificaties); 4) quatrième division (domeinen, gebouwen, instellingen voor onderwijs en armenzorg); 5) cinquième division (archivering, necrologieën).

Archieven

Série LH Grande Chancellerie de la Légion d' Honneur. Archives Nationales. Parijs. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie bestaat geheel uit alfabetisch geordende persoonsdossiers van leden van het Légion d' Honneur, vanaf het Keizerrijk tot 1953. Op de website van de Archives Nationales is de database LEONORE raadpleegbaar, die deze dossiers toegankelijk maakt, maar naar het zich laat aanzien alleen voor Franse departementen.

Literatuur

- Daniel, J., *La légion d'honneur. Histoire et organisation de l'ordre national*. Parijs, [1948].

MINISTÈRE DE L'ADMINISTRATION DE LA GUERRE

De Ministre de l'Administration de la Guerre regelde de bevoorrading van het leger met voedsel en had de zorg voor gezondheid, transport, onderkomens en kleding van de landmacht.

Tot het ministerie behoorden een Ministre-Directeur met drie conseillers d'État, met elk het opzicht over een section.

De organisatie bestond uit: 1) secrétariat général met a) première section (dépêches, personeel), b) deuxième section (verzending van pakketten en drukwerken), c) troisième section (interne uitgaven en toezicht op de maisons de l'administration) en d) quatrième section (kassier); 2) bureau particulier du ministre; 3) première section met a) bureau des vivres, b) bureau des fourrages et remontes en c) bureau de casernement; 3) deuxième section met a) bureau des fonds et comptabilité, b) bureau du personnel, c) hopitaux en d) bureau central de liquidation; 4) troisième section met a) bureau de l'habillement en b) bureau des étapes (convooiën en transporten); 5) direction générale des vivres de la guerre; 6) directoire de l'habillement et équipement des troupes (dat advies gaf over materiaal en toezicht hield op fabricage); 7) inspecteurs-généraux du service de santé des armées (onder wie een ingezetene van Hollande); 8) directoire central des hôpitaux militaires (waaronder een te Utrecht, een te Leiden en een te Groningen).

Archieven

Sous-série F9 Affaires Militaires. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Zie voor de beschrijving en voor de overige archieven over militaire zaken onder Ministère de la Guerre.

Literatuur

- Devos, J.-C. et M.-A. Corvisier-de Villèle, *Service historique de l'armée de Terre. Guide des archives et sources complémentaires*. Vincennes, 1996.

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR

De Ministre de l'Intérieur droeg zorg voor het binnenlands bestuur, voor de Gardes Nationales, voor de gevangenen, voor instellingen voor blinden en doven, voor armenzorg, voor de infrastructuur, voor mijnen, scheepvaart, landbouw en veeteelt, ontginningen, gezondheidszorg, onderwijs, musea en schouwburgen, maten en gewichten, statistieken, geleerde genootschappen, bibliotheken en archieven. Vanaf 1812 werden een aantal taken ten aanzien van handel en nijverheid overgenomen door het dan in werking getreden, maar al in 1811 opgerichte Ministère des Manufactures et du Commerce.

Tot de organisatie van het ministerie behoorden: 1) secrétariat-général met a) bureau d'expédition et des archives en b) bureau d'enregistrement, informations et des dépêches; 2) statistique de l'empire (onder andere statistiek, rekeningen van departementen, staten van de bevolking en de verslagen van de conseils-généraux van de departements; na de oprichting van het Ministère des Manufactures et du Com-

merce alleen landbouwstatistieken); 3) parties d' instruction publique (toewijzing van plaatsen aan leerlingen); 4) première division met a) bureau de l'administration générale (onder andere eenheid van administratie, gemeentelijke zaken, garde nationale, bevolking en conscriptie), b) bureau de la comptabilité administrative (opcenten voor departementale uitgaven), c) bureau du personnel (personeelszaken); 5) deuxième division met aanvankelijk a) bureau d' agriculture, b) bureau des subsistances, c) bureau du commerce, d) bureau de la balance du commerce, e) bureau des arts et manufactures en f) bureau des dessèchements des marais, maar vanaf 1812 alleen nog het bureau d' agriculture en het bureau des poids et mesures; 6) troisième division met a) bureau des secours et hôpitaux, b) bureau des bâtiments civils et prisons, c) bureau des beaux-arts et des sciences; 7) quatrième division aanvankelijk met a) bureau des ordonnances et des écritures centrales (borderellen, ordonnances, registratie), b) bureau d' expédition des mandats sur la caisse d' amortissement et la vérification, c) bureau de la caisse (betalingen inzake octrooien e.a., kasoverzichten) en d) bureau consultatif des arts et manufactures près la deuxième division. Vanaf 1812 zijn hiervan alleen de financiële werkzaamheden overgebleven.

Onder verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur waren ook het Conseil Général du Commerce, het Conseil Général des Fabriques et Manufactures, het Conseil des Poids et Mesures, de Établissements Ruraux, het Conseil des Bâtiments Civils, het Conseil des Mines, de Direction Générale des Mines, minières, usines, carrières, het Directorat-Général des Ponts et Chaussées en het Directorat-Général de la Comptabilité des Communes et des Hospices werkzaam (zie alle afzonderlijk). Daarnaast waren er ook een stoeterij en een Établissement de Mérinos voor de schapenteelt. Eveneens onder verantwoordelijkheid van de Ministre de l'Intérieur werkte Dominique-Vivant Denon, hoewel officieel alleen directeur du Musée Central des Arts in het Louvre, in feite als een directeur des beaux arts.

Archieven

1) *Série F Enregistrement de la correspondance*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV; digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie, die vroeger F préliminaire werd genoemd, bestaat geheel uit de registratie van de correspondentie van het Ministère de l'Intérieur en daarvan later afgesplitste administraties, waarvan de archieven zijn ondergebracht in de series F1 tot en met F 23. Er is een chronologisch en een systematisch gedeelte.

Het chronologische gedeelte beslaat voor de jaren 1810-1813 de F 1-1721, meer bepaald F 862-922 het jaar 1810, F 923-988 het jaar 1811, F 989-1036 het jaar 1812 en F 1063-1124 het jaar 1813. Deze chronologische overzichten betreffen alle directies en divisies van het ministerie.

Het methodologische gedeelte is ingedeeld naar beleidsterrein, F 2001-4260, waarvan sommige onderdelen tot ver na 1815. De *feuilles de travail*, de beleidsvoorbereiding, werden afzonderlijk geregistreerd, eveneens volgens beleidsterrein (F 4261-4598).

NB De correspondentie waarnaar deze registers en repertoria verwijzen, is helaas geheel los van deze registratie en de daarbij behorende nummers volgens onderwerp opgeborgen in de series F 1-F 21. Het enregistrement kan dus alleen het bewijs leveren dat een document in ieder geval heeft bestaan en vermoedelijk nog bestaat, hetzij in de genoemde series, hetzij bij een eventuele ontvanger.

2) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar; PDF en database EGERIE.

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministre de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken.

De hoofdingeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief per-

soneel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden. Zie ook F1e hieronder.

3) *Sous-série F1e Ministère de l'Intérieur. Administration générale. Pays annexés ou dépendants.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar; PDF en database EGERIE.

Voor de beschrijving van de serie zie onder Commissie voor de Zaken van Holland (Conseil pour les Affaires de Hollande).

4) *Sous-série F2 Ministère de l'Intérieur, Administration Départementale.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar; PDF en database EGERIE.

De sous-série F2 houdt zich niet alleen bezig met de besturen van de departementen, maar ook met die van de gemeenten. De tweedeling van de reeks, een inhoudelijk deel en een naar Département ingekleed deel, weerspiegelt zich in de signaturen F2 I en F2 II. Het deel F2 II beslaat alleen de periode na 1813.

Speciaal van belang voor Nederland zijn onder andere F 2 I 106-13 enkele stukken over de behuizing van de prefect van het departement Zuiderzee; F2 I 362-363 Archives étrangères, waaronder Hollande, met gegevens over de selectie, het transport (o.a. marine, oorlog, buitenlandse betrekkingen) en de voorbereide, maar niet uitgevoerde transporten over land en over zee (onder andere archieven van de centrale regering, van gerechtshoven, van de Nassause domeinen en van de kapittels te Utrecht) van Nederlandse archieven naar Parijs, over de vernietiging van stukken en over de teruggave van wel overgebrachte stukken (onder andere kadaster Holland, archief Gorinchem) 1811-1816. Stukken over de inrichting van een bibliotheek voor het Keizerlijk Instituut te Amsterdam. Zie ook F2 I 1213-1215 police rurale, met gegevens over visserij in de Departementen en correspondentie over veldwachters.

5) *Sous-série F3 Ministère de l'Intérieur Administration Communale.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze kleine sous-série behandelt de bemoeienis van de centrale overheid met de gemeenten, zoals ten aanzien van wetgeving, gezamenlijke eigendommen zoals bossen, wapenvoorraden, en politie. Ook hier is de verdeling Objects généraux (F3 I) en Série Départementale (F3 II) aangebracht. Speciaal van belang voor Nederland is deze laatste, met per Département Affaires locales de toute nature, waaronder bijvoorbeeld in F3 II Frise 1 staten van ontvangsten en uitgaven van gemeenten, gegevens over problemen met comptabelen.

6) *Sous-série F4 Ministère de l'Intérieur Comptabilité Générale.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De sous-série F 4 is geheel gewijd aan de algemene comptabiliteit van het Ministère de l'Intérieur. Er zijn geen aanwijzingen dat hele dossiers van speciaal van belang voor Nederland zijn.

7) *Sous-série F5 Ministère de l'Intérieur Comptabilité Départementale.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De Sous-série F5 is onderverdeeld in F5 I Objects généraux en F5 II Série départementale. In het eerste deel onder andere staten en correspondentie inzake départementale financiën. Deel II bestaat uit F5 II Ain tot F5 II Zuyderzee Budgets, comptes et affaires diverses, 1790-1904, waaronder ook de departementen van Hollande.

8) *Sous-série F6 Ministère de l'Intérieur Comptabilité Communale.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De sous-série F6 is verdeeld in F6 I Objets généraux en F6 II Série départementale. In het eerste gedeelte komen allerlei onderwerpen voor, zoals budgetten, rekeningen, politie, publieke werken, onderwijs en godsdienst. Het tweede gedeelte bestaat uit F6 II Ain 1 tot F6 II Zuyderzée; 21 budgets, comptes et affaires diverses 1790-1877, waaronder de departementen van Hollande.

9) *Sous-série F10 Agriculture.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar:

inventaris (PDF en database EGERIE).

De meest volledige inventaris is ESV II. De oudere gedrukte inventaris van Bourgin [CARAN: F10/01] is onvolledig, maar geeft in de beschreven nummers 201-1481 meestal meer details over de departementen, al zijn deze in de praktijk niet altijd betrouwbaar bevonden. Deze inventaris bevat ook een index. Een handgeschreven tabellarisch overzicht [CARAN: F10/02], eveneens op naam van Bourgin, geeft onder de naam *État sommaire de la sous-série F* een aanvullend overzicht over de artikelen 201-469. De sous-série F10 bestaat uit stukken afkomstig van het Ministère de l'Intérieur inzake het bestuur en de organisatie van de afdeling landbouw, opleidingen voor landbouw en voor veearts en stukken inzake allerlei vormen van land- en bosbouw.

Meer specifiek van belang voor Hollandse zijn: F10 297 - 299 Gedrukte circulaires betreffende landbouw van de Ministre de l'Intérieur tot 1815, soms met bijbehorende model-tabellen, soms zonder datum; F10 102*-104* Correspondentie en rekeningen van de stoeterij te Borculo. Maar in F10 203a en b in tegenstelling tot de beschrijving van Bourgin niets over Holland gevonden; F10 345-346 Correspondentie tussen de Intendant de l'Intérieur en de Ministre de l'Intérieur over de bevordering van de landbouw en over het nut van de post van commissaire général d'agriculture van Kops. Opgave 1811 door Kops van landbouwproducten die een importoverschot hebben. Benoemingen in en financiering van de Hollandse commissies van landbouw. Catalogus van Landbouwwerktuigen in het door Lodewijk Napoleon daarvoor opgerichte kabinet. Correspondentie van de préfet du département du Zuyderzée met de Ministre d l'Intérieur inzake belemmering van de pluk van zeewier bij Saint Nazaire; F10 353, 354 enkele losse opgaven van landbouwgegevens door Hollandse departementen van 1810 en 1812. Uitgebreide ongedateerde (maar van vóór 1811) algemene statistiek van bevolking, geografie, landbouw, industrie, godsdienst, armenzorg en onderwijs in het departement Utrecht; F10 355 Interne rapportage binnen het Ministère de l'Intérieur en correspondentie met de Intendant de l'Intérieur over de financiering van de landbouwcommissies in Holland. Correspondentie, onder andere met de Intendant de l'Intérieur, over de bestrijding van meikevers in het departement de l'Issel-Supérieur, de uitgifte van woeste gronden (1812), de bevordering van de teelt van hennep. Verzoeken van het Ministère de l'Intérieur aan Hollandse landdrosten, juli en augustus 1810, om opgave van de staat van de landbouw in hun departementen; F10 370 Correspondentie van het Ministère de l'Intérieure met de Intendant de l'Intérieur en met Hollandse préfets over de mogelijke oprichting van staatsboomkwekerijen. Met documentatie en kaarten over de kwekerij Oranjewoud en over boomkwekerijen in het departement Bouches-de-la-Meuse.

10) Sous-série F11 Substances. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Algemene beschrijving: De stukken in deze Série zijn afkomstig van het Ministère de l'Intérieur en hebben slechts zeer gedeeltelijk betrekking op de periode 1811-1813. Mogelijk van belang voor Nederland: F11 419-429 documents divers sur les substances, départements étrangers en enkele statistische gegevens inzake oogsten (447-496), gegevens over graanexport, mercuriales (marktprijzen), staten van oogstopbrengsten (2739 Récoltes à l'étranger).

11) Sous-série F15 Hospices et secours. Archives Nationales. Parijs. Inventaris digitaal raadpleegbaar; (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série, voornamelijk afkomstig van het Ministère de l'Intérieur, houdt zich bezig met alle mogelijke vormen van liefdadigheid, zorg en onderstand, met een zekere nadruk op Parijs. Mogelijk van speciaal belang voor Nederland: 2 donateurs van de Société de Charité Maternelle.

12) Sous-série F16 Prisons. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série bevat behalve gegevens over gevangenen ook stukken over ander

gebruik van nationale gebouwen en gegevens over bedelarij. Van speciaal belang voor Nederland zijn mogelijk 309-318 mouvement et dépenses des prisons des départements détachés de la France, 1813; 537-545 dépôts de mendicité des départements détachés de la France 1808-1815 en 546-570 prisons des départements de la France, 1785-1826 en andere nummers inzake bedelarij.

13) Sous-série F17 Instruction publique. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze Sous-série, grotendeels afkomstig van het Ministère de l'Intérieur en niet doorzichtig geordend, bevat gegevens over alle soorten onderwijs, onderzoek, bibliotheken en archieven, uitvindingen, en vormen van vermaak zoals theaters en opera. Van speciaal van belang voor Nederland zijn de gegevens over de Université Impériale en mogelijk ook over middelbaar en lager onderwijs. Onder de stukken die zeker betrekking hebben op Hollande: 1275A-1279 recherche et transport d'objets de science et d'art de Belgique, de Hollande, Allemagne et Italie, 1772-1813.

14) Sous-série F19 Cultes. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Voor de beschrijving van deze serie zie onder Ministère des Cultes.

15) Sous-série F20 Statistiques. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De serie statistieken omvat bij verre niet alle enquêtes en resultaten van de periode. Deze zijn ook te vinden in andere sous-séries van F en elders. De stukken zijn afkomstig van het bureau de la Statistique, dat in 1812 werd opgeheven, en van de Ministères de l'Intérieur en des Manufactures et du Commerce. De sous-série is in bewerking, maar op dit moment nog globaal ontsloten. Naar verhouding gaat het vaak om bevolking en landbouw. Bij 101-105 mélanges staat speciaal aangegeven dat er ook gegevens over Hollandse Départements in zitten.

16) Sous-série F21 Beaux arts. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De sous-série F21 verenigt gegevens over zowel kunstwerken, musea, tentoonstellingen en onderwijs in de kunsten als nationale gebouwen en paleizen en schouwspelen en muziek. Verder stukken afkomstig van het Conseil-Général des Bâtiments Civils. Tot de meer onverwachte ingrediënten behoren 549-552 monnaies et médailles An V-1865. Veel stukken dateren van na 1813. Speciaal van belang voor Nederland mogelijk: 1168-1280 théâtres des départements. An VI-1872, het onderdeel inzake de overheidsgebouwen; 4500-4504 musées de province, 1795-1940.

17) Collection Gérardo. Bibliothèque du Conseil d'État, Parijs. Documenten digitaal raadpleegbaar.

Voor de beschrijving zie onder Conseil d'État.

Literatuur

- *Histoire du Ministère de l'Intérieur de 1790 à nos jours.* 1993.
- Gille, B., *Les sources statistiques de l'histoire de France.* Genève/Paris 1980.
- Bourguet, M-N., *Déchiffrer la France: la statistique départementale à l'époque napoléonienne.* Paris, 1988.
- Rambaud, M., *Les sources de l'histoire de l'art aux Archives nationales.* Parijs, 1955.

MINISTÈRE DE LA GUERRE

De Ministre de la Guerre beheerde de landmacht, de artillerie, de genie, de fortificaties, de munitie, de keizerlijke garde, de garde van Parijs, de keizerlijke gendarmerie, de militaire politie, en onder andere de opleidingen en personeelszaken.

Bij het keizerlijke decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland van 18 oktober 1810 werd het gebied vanaf 1 januari

1811 ingedeeld onder de 17e militaire divisie (Departementen Zuiderzee, Bouches de la Meuse en Issel-Supérieur) te Amsterdam en de 31e Militaire divisie (Departementen Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems-Occidental en Ems-Oriental) te Groningen.

De organisatie van het Ministère de la Guerre had de volgende onderdelen: 1) secrétariat général met a) bureau des dépêches, b) bureau des lois et archives, c) bureau des écoles militaires en d) bureau des dépenses intérieures, (na 1811 ook: e) bureau des demandes d'emplois civils en f) division particulière des opérations militaires des armées en Espagne; 2) Première division fonds et revues met a) bureau de la solde courante, b) bureau des décomptes de la solde, c) bureau des ordonnances, d) bureau des indemnités, e) bureau de la comptabilité de la garde impériale en f) bureau de liquidation (na 1811 aangevuld met een subdivision de la première division revues, décomptes de solde et comptabilité des corps met a) premier bureau revues, b) deuxième bureau décomptes de solde en c) troisième bureau comptabilité des corps. Dit was de vroegere division des revues van de direction-générale des revues et de la conscription militaire); 3) deuxième division nominations met a) bureau de l'infanterie, b) bureau des états-majors et des troupes à cheval, c) bureau de la gendarmerie en d) bureau du personnel de la garde impériale; 4) troisième division opérations militaires met a) bureau des opérations militaires en b) bureau du mouvement; 5) quatrième division organisation des troupes met a) bureau de l'organisation et de l'inspection en b) bureau de l'état civil et militaire (signalementen en registratie van onderofficieren en soldaten, krijgsgevangenen en gesneuvelde); 6) cinquième division retraites met a) bureau des pensions en b) bureau des vétérans, invalides et prisonniers de guerre (zorg voor krijgsgevangenen en uitwisseling); 7) sixième division artillerie met a) bureau du personnel de l'artillerie, b) bureau du matériel de l'artillerie; 8) septième division génie met a) (bureau) personnel, b) (bureau) matériel; 9) huitième division met police militaire; caisse particulière du ministre; dépôt général de la guerre (dat in 1811 het depot van oorlog in het Koninkrijk Holland verving en alle archieven en kaarten overnam) en vanaf 1811 het hôtel impérial des invalides; 12) inspection générale de la gendarmerie; 13) comité central d'artillerie; 14) comité central du génie; 15) direction-générale des revues et de la conscription militaire (zie afzonderlijke beschrijving); 16) administration générale des poudres et salpêtres (zie afzonderlijke beschrijving).

Wetgeving

1811 december 24 nr. 7543 Keizerlijk decreet: vaststelling van de organisatie van plaatselijke états-majors en de militaire politie. Inzake de inrichting van de plaatselijke gouvernementen en commando's van het leger en de militaire politie (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 411 p. 573-610 volledige tekst; Breukelman, p. 239-252 volledige tekst; Duvergier XVIII p. 819-103 volledige tekst).

Archieven

1) *Sous-série F9 Affaires Militaires*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série bevat voornamelijk gegevens over personen (recrutering, deserteurs, krijgsgevangenen en personeel van legeronderdelen en gardes, onderdak, voedsel, fourage en brandstof, kleding en diensten, zoals militaire justitie en de gezondheidsdienst en de gendarmerie).

Speciaal van belang voor Nederland zijn in ieder geval: 97 per departement aanbiedingen van paarden en ruiters door gemeenten, 1813, waarbij soms tabellen; 927 per departement organisatie van de gardes d'honneur in 1813, met correspondentie met de préfets, met staten van gardes en vele dossiers van individuele gevallen; 510 per departement correspondentie tussen de Ministre de l'Intérieur inzake de plaatselijke gardes nationales, met opgaven inzake de staat van de gardes in 1811,

gegevens over aanstellingen en over individuele gevallen; 889 per departement correspondentie van de Ministre de l'Intérieur, soms in overleg met de Ministre de la Guerre, met de prefecten inzake de staat, de benodigdheden en de financiering van de departementale reservecompagnieën. Idem inzake de garde soldée van Amsterdam, 1812, waarbij ook stukken over de fouten die de préfet van het departement van Bouches-de-l'Isle heeft gemaakt bij de organisatie van de reservecompagnie van zijn departement.

2) *Série C Premier empire, première restauration, cent-jours (S.H.A.T.)* Service historique de la Défense/Armée de Terre. Vincennes.

Van deze serie wordt een overzicht gegeven in de Guide des Archives van de toenmalige Service Historique de l'Armée de Terre (S.H.A.T.). Zie de afzonderlijke beschrijving van voor Nederland mogelijk onmiddellijk interessante sous-séries (C2, C3, C11 en C13.). Meer in algemene zin bevat de serie onderdelen betreffende de verschillende legers, zoals in Italië, Napels en Spanje (waar ook Nederlanders hebben gevochten), gegevens over troepenverplaatsingen, correspondentie van Keizer Napoleon (1779-1814) en over militaire justitie.

3) *Sous-série C2 Grande armée, armées du Rhin, d'Allemagne, du Nord, etcetera (1803-1814)* (S.H.A.T.) Service historique de la Défense/Armée de Terre. Vincennes.

De inhoud van deze sous-série wordt niet nader omschreven in de Guide des Archives van de toenmalige Service Historique de l'Armée de Terre (S.H.A.T.). Bij alle genoemde legers waren echter Lodewijk Napoleon als bevelhebber of Nederlanders als militairen betrokken. Bovendien viel Hollande onder het Armée du Nord.

4) *Sous-série C3 Correspondance du roi Jérôme, du roi Louis (1806-1813). Correspondance du prince Eugène (1805-1814)* (S.H.A.T.) Service historique de la Défense/Armée de Terre. Vincennes.

Het ligt voor de hand dat het mede correspondentie betreft van Lodewijk Napoleon als militair bevelhebber, onder andere in Westfalen.

5) **Archief van Oorlog en topografisch bureau (1811) 1814-1841.** Nationaal Archief. Den Haag. 2.13.68.04. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief bevat nr. 16 stukken betreffende de terugleiding van Nederlandse bescheiden en objecten uit het Dépôt Général de Guerre te Parijs, 1816, met retroacta, 1811. Voor het overige betreft het de periode na 1814.

6) *Série AD Archives imprimées.* Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Reeks met teksten van wetten, besluiten en andere bestuurlijke documenten, deels gebaseerd op de collectie Rondonneau. Ze zijn soms onderverdeeld naar inhoud, soms naar instelling chronologisch.

7) *Papiers Clarke.* Archives Nationales. Parijs 182 AP. Digitaal raadpleegbaar database EGERIE en PDF.

Het archief bevat correspondentie met Napoleon.

Literatuur

- Picard, E. en L. Tuetey, *Correspondence inédite de Napoléon Ier conservée aux Archives de la Guerre.* 5 delen. Parijs, 1912-1925.
- Devos, J-C. et M-A. Corvisier-de Villèle, *Service historique de l'armée de Terre. Guide des archives et sources complémentaires.* Vincennes, 1996.
- Duchesne, A., *Les Archives de la Guerre et de la Marine à Paris et l'histoire de Belgique.* Brussel, 1962.
- Smith, D., *The Greenhill napoleonic wars data book. Actions and losses in personnel, colours, standards and artillery, 1792-1815.* London, 1998.
- Smith, D., *Napoleon's regiments. Battle histories of the regiments of the French army, 1792- 1815.* London/Mechanicsburg, 2000.
- Martinien, A., *Tableaux par corps et par batailles des officiers tués et blessés pendant les guerres de l'Empire (1805-1815).* Parijs, 1890.

- Jourquin, J., *Dictionnaire des maréchaux du Premier Empire. Dictionnaire analytique, statistique et comparé des vingt-six maréchaux*. Parijs, 1999.
- Hoof, J.P.C.M. van, "Militairen in de Bataafs-Franse tijd" in: *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie en het Iconographisch Bureau XLIX* (1995) p. 194-210.
- Hoof, J.P.C.M. van, "The army from 1795-1813" in: *Revue Internationale d' Histoire Militaire LVIII* (1984) p. 37-46.
- Lichtenauer, W.F., *De Nederlanders in Napoleons Garde d' Honneur*. Rotterdam/'s-Gravenhage, 1971.

MINISTÈRE DE LA JUSTICE

De Grand-Juge Ministre de la Justice droeg zorg voor het gehele justitiële apparaat van het Keizerrijk, waaronder ook de Keizerlijke Drukkerij ter verspreiding van alle wetten en reglementen.

De organisatie van het Ministère de la Justice bestond uit: 1) secrétariat général met a) premier bureau enregistrement des dépêches, b) deuxième bureau archives (sectie 1 dépôt des lois e.a., sectie 2 conservation des papiers et registres, sectie 3 répertoire des décisions du ministre), bureau de consultation et de révision en bureau particulier du ministre; 2) première division organisation judiciaire (twee bureaus); 3) deuxième division matières civiles (bureau 1 matières civiles et judiciaires, bureau 2 état civil, bureau 3 notariat); 4) troisième division matières criminelles (bureau 1 justice criminelle, bureau 2 police correctionnelle, bureau 3 recours en grâce, bureau 4 cassation); 5) quatrième division comptabilité in drie bureaus met elk meerdere taken.

De Imprimerie Impériale werd geleid door een Conseil d' Administration, waarvan een directeur deel uitmaakte (zie afzonderlijke beschrijving).

Archieven

1) *Série BB Ministère de la Justice*. Archives Nationales. Parijs. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze série is verdeeld in sous-séries die in de inventaris afzonderlijk worden beschreven. Ze betreffen het personeel, civiele en criminele zaken, comptabiliteit, de rechterlijke organisatie (waaronder van de Sous-série BB5 255-328 onder andere over justitie en personeel in Hollande gaan), hoven en tribunalen, notarissen (sous-série BB10 125-144 over benoemingen), alsmede series over de verschillende soorten rechtbanken en rechtters en over gratieverlening. In sous-série BB4 Comptabilité zitten veel stukken betreffende de Imprimerie Impériale. Sous-série B19 gaat specifiek over de betrekkingen met het Cour de Cassation. Sous-série bevat de originele decreten, arrêtés en ordonnances vanaf 1789.

Zowel het Ministère de la Justice zelf, als de Archives Nationales hebben in *de negentiende eeuw* veel archiefstukken vernietigd die tot deze reeksen zouden hebben behoord.

2) *Série A Collections originales de lois et de décrets*. Archives Nationales. Parijs. EGF; Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Het gedeelte van de serie betreffende de jaren 1810-1813 werd overgebracht uit de archieven van het Ministère de Justice, bureau du dépôt des lois, dat vanaf 5 nivôse an VIII [26 december 1799] de authenticiteit van de wetgeving garandeerde. De nummers A 1080-1088 bevatten de wetten van het Keizerrijk, 22 thermidor an XII [10 augustus 1804] - 23 januari 1814. De periode 23 januari - 2 mei 1814 ontbreekt. De indeling binnen iedere periode is per onderwerp.

3) *Série AD Archives imprimées*. Archives Nationales. Parijs. EGF; Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE); inventaris P. Géraudel.

Reeks met teksten van wetten, besluiten en andere bestuurlijke documenten, deels

gebaseerd op de collectie Rondonneau. Ze zijn soms onderverdeeld naar inhoud, soms naar instelling chronologisch.

Literatuur

- Dainville-Barbiche, S. de, De la justice de la Nation à la justice de la République 1789-1940. *Guide des fonds judiciaires conservés au Centre Historique des Archives Nationales*. Paris, 2004.
- Bourgin, G., “Note sur la division civile du ministère de la Justice et les archives de la commission des administrations civiles, police et tribunaux” in: *Annales historiques de la Révolution française. Nouvelle Série VI* (1929) p. 256-265.

MINISTÈRE DE LA MARINE ET DES COLONIES

De Ministre de la Marine et des Colonies droeg zorg voor de marine, voor de gendarmerie maritime, de havens, de bevoorrading, de scheepsbouw, de gezondheidszorg en het bestuur en beheer over alle koloniën.

Het keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland had voorzien in capitaines de port in de handelshavens, onder verantwoordelijkheid van de Ministre de la Marine et des Colonies. Frankrijk zelf had zes préfets maritimes in evenveel arrondissementen. Onder de vier arrondissementen die later werden toegevoegd, was Hollande. Bij keizerlijk decreet van 20 december 1810 werd de organisatie van de Préfecture Maritime de la Hollande geregeld (zie afzonderlijk).

Tot de organisatie van het Ministère behoorden 1) conseil de marine, samengesteld uit conseillers d'État, elk met het toezicht op en de leiding van divisies van het ministerie: 2) administration centrale met a) secrétariat général, b) première division (personeelsbeleid), c) deuxième division (infrastructuur, konvooidienst, rechtspraak), d) troisième division (leveranties, bosbouw en smederijen), e) quatrième division (financiën en comptabiliteit van marine en koloniën, f) cinquième division (administratie inzake invaliden, prijsgelden, krijgsgevangenen); 3) matériel de l'artillerie (en na 1811 3a) vivres et hôpitaux); 4) administration (division) des colonies (alle aspecten); 5) dépôt général des cartes et plans de la marine et des colonies, des chartes et archives; 6) conseil des constructions navales; 7) conseil des travaux maritimes (samengesteld uit inspecteurs-généraux des ponts-et-chaussées).

Wetgeving

1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; volledige tekst Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).

Archieven

1) *Archief van de Hollandse divisie bij het Ministerie van Marine en Koloniën te Parijs, 1810-1814*. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.27.05. Digitaal raadpleegbaar. Het Ministère de la Marine et des Colonies in Parijs had voor de zeezaken in Holland een afzonderlijke préfecture, die ook een eigen archief vormde. De koloniale zaken werden echter op het ministerie te Parijs behandeld. Het deelarchief van de chef van de Hollandse divisie van het Ministère de la Marine et des Colonies bestaat voornamelijk uit correspondentie, soms met repertoria, en uit registers en dossiers. Het betreft de ambtelijke uitvoering van het beleid van de minister.

Zoekmiddelen: 10 Register van persoonsnamen op de genummerde uitgaande en in-

komende stukken. Ook bij de correspondentie bevinden zich afzonderlijke indices. *Correspondentie*: 1 minuut-uitgaande stukken, met bijlagen en indices, 1810-1814, met daarnaast in 2 niet genummerde minuten van uitgaande stukken. 8 en 9 bevatten de ingekomen stukken bij de chef Hollandse divisie, met bijlagen en indices. Daarnaast zijn er in 12 niet genummerde ingekomen stukken bij de chef Hollandse divisie, met bijlagen en index, juli 1810 - januari 1813. De overige nummers in dit onderdeel bevatten voornamelijk rapporten.

Het deelarchief stukken uit Indië en China (14-27) heeft geheel en al betrekking op het bestuur in Oost-Indië. Een interessant onderdeel is 21 en 22, het zakenregister op de missiven van Gouverneur-Generaal en Raden aan de Nederlandse en Franse raden en ministeries over de periode 1801-1811.

Het deelarchief Kust van Guinea beslaat voornamelijk de periode 1810-1813, met als belangrijkste reeks 37 de minuut-rapporten van de chef divisie koloniën aan de minister van Marine en van Koloniën inzake de kust van Guinea 1811-1813.

2) *Série Marine AA Actes du pouvoir souverain*. Service Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De Série bestaat voornamelijk uit originelen en minuten van arrêtés en décretsbetreffende zeezaken.

3) *Série Marine BB Service général*. Service Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De serie bevat rapportages, feuilles de travail, correspondentie, gegevens inzake militaire havens en stukken inzake expedities. Over de hele serie verspreid komen allerlei gegevens over Hollandse voor.

4) *Sous-série Marine BB1 Décisions*. Service historique de la Défense/Marine. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie bevat gegevens over het algemene beleid van het Ministerie van Marine, waaronder veel rapportages aan de Keizer.

5) *Sous-série Marine BB2 Correspondance au départ*. Service Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie bevat veel gegevens over marinehavens, ook in Nederland.

6) *Sous-série Marine BB3 Lettres reçues*. Service Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie bevat correspondentie van het Ministère de la Marine met het personeel in de marinehavens, met de bevelhebbers ter zee, en met externe instellingen. Ook hierin het een en ander betreffende Nedelandse marinehavens.

7) *Sous-Série Marine BB4 Campagnes*. Service Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze serie bevat zeer veel over de activiteiten van de Franse marine op de Noordzee en in Nederlandse havens.

8) *Sous-série Marine BB5 Armements*. Service historique de la Défense/Marine. Vincennes. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Deze Sous-série betreft de Franse scheepsbouw.

9) *Sous-série Marine BB8 Archives, Cabinet, secrétariat général et Conseil d'amiralité*. Service historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série bevat stukken van zeer uiteenlopende aard die niet gemakkelijk in de indeling konden worden ondergebracht. Een belangrijk bestanddeel wordt gevormd door de archieven van het Secrétariat Général van het Ministère de la Marine.

10) *Sous-série Marine C2 Officiers civils*. Archives Nationales. Parijs.

Deze sous-série bevat maar enkele gegevens voor de periode na 1795, alle betreffende burgerlijk personeel van de marine. Voor de latere periode zie de sous-série CC2.

11) *Série Marine CC Personnel*. Centre Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze série betreft CC1 Officiers militaires, CC2 Officiers civils, CC3 Troupes et Equipages, CC4 Navigation commerciale en CC5 Pêches. In de sous-série inzake de marineofficiëren is ook de periode 1811-1813 opgenomen. In de sous-série CC2 niet alleen gegevens van de Service de Santé de la Marine, waarin mogelijk ook gegevens over Nederlandse mariniers, maar ook stukken inzake civiel personeel in de marinehavens in Hollande. De sous-séries CC3 en CC4, de laatste in wat mindere mate, dateren voor het overgrote deel van na 1813 en lijken geen specifiek Hollandse gegevens te bevatten.

12) Sous-série Marine CC1 Officiers militaires. Service historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série bevat besluiten, rapporten en correspondentie betreffende militair marinepersoneel.

13) Sous-série Marine CC2 Officiers civils. Service historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Naast de sous-série C2 bevat deze sous-série gegevens over het burgerlijk personeel van de Franse marine, waaronder bijvoorbeeld de Service de Santé de la Marine en administratief personeel in de zeehavens (1125-1130 betreffende Nederlandse havens).

14) Sous-série Marine CC3 Troupes et équipages. Service Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série omvat de documenten inzake de organisatie, inzake het militaire personeel en de uitrustingen, alsook inzake de militaire rechtspraak. Van belang voor Nederland zijn zeker gendarmerie des anciens arrondissements maritimes: revues, états et matricule des gradés et gendarmes maritimes d' Amsterdam [et ailleurs].

15) Sous-série Marine CC4 Navigation commerciale. Centre Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série is geheel gewijd aan het toezicht op de koopvaardij en het loodswezen, een aspect dat uiteraard van belang is voor Nederland.

16) Sous-série Marine CC5 Pêches. Centre Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze sous-série houdt zich niet alleen bezig met visserij, maar ook met koophandel.

17) Série Marine G Documents divers. Centre Historique de la Défense/Marine. Vincennes. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Deze série bestaat uit allerlei stukken die niet onmiddellijk in andere series pasten en vaak handelen over de periode vóór 1789. In de G 215-219 echter kaarten van een aantal Nederlandse havens uit de periode 1787-1813.

18) Archives Suchet d' Albufera. Archives Nationales. Parijs 384 AP. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

In dit archief de 251 en 252 meer dan achthonderd brieven van Keizer Napoleon aan minister Decrès van Marine en Koloniën.

19) Klapper op de verzameling stamboeken marineofficiëren en minderen 1795-1813 afkomstig uit het archief van het Ministerie van Marine. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.31. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en andere bronnen.

Literatuur

- Favier, J., *Les archives nationales. État général des fonds*. Tome III, Marine et Outre-Mer. Parijs, 1980.
- Roncière, Ch. de La, *Bibliothèques de la Marine. Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France*. Parijs, 1907.

MINISTÈRE DE LA POLICE GÉNÉRALE

Tot de taken van de Ministre de la Police Générale behoorde de handhaving van orde en zekerheid in het Keizerrijk, toezicht op het vreemdelingenverkeer, toezicht op de boekhandel, de drukkerijen, de schouwburgen en de tijdschriften en toezicht op het geldwezen. Met de minister werkten drie conseillers d'État en een Maître des Requêtes samen. Ze hadden elk de leiding in één van vier arrondissementen, die waren samengesteld uit een aantal Departementen. Het grondgebied van Holland viel onder het eerste arrondissement. Onder onmiddellijke verantwoordelijkheid van de Ministre stonden vijf directeurs-généraux, een in Turijn, een in Rome, een in Toscane, een in Hamburg en een in Hollande (zie afzonderlijke beschrijving van de Direction-Générale de la Police en Hollande).

Tot de organisatie van het Ministère behoorden: 1) secrétariat général; 2) bureau des pièces de théâtre, de l'imprimerie et de la librairie; 3) première division (staatsveiligheid, gevangenissen); 4) deuxième division (contacten met sénat in zaken van individuele vrijheid en persvrijheid; amnestie); 5) troisième division (toezicht boekhandel, toneel, tijdschriften); 6) quatrième division (toezicht op de financiële wereld); 7) cinquième division (eigen financiën van het ministère); 7) archives; 8) chefs des bureaux de messieurs des conseillers d'État et Maître des Requêtes (per arrondissement een bureau).

Archieven

Sous-série F7 Police Générale. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De Sous-série F7 bevat voor de onderhavige periode stukken, afkomstig van het Ministère de la Police Générale, zoals gegevens over emigratie, paspoorten en andere persoonsgegevens, bijvoorbeeld 2231-2258 Étrangers de passage à Paris. Verder veel documenten over toezicht op de godsdienst, op frauden en smokkel, op prostitutie, op jachtovertredingen enzovoort. Bovendien gegevens over het personeel en de organisatie van de politie, over censuur, conscriptie en allerlei andere onderwerpen. Het Ministère de la Police Générale heeft zich uiteraard intensief en rechtstreeks met Hollande beziggehouden.

Speciaal van belang voor Nederland zijn in ieder geval: 3054 correspondentie tussen de Ministre de la Police Générale, de Ministre de l'Intérieur, en de Préfet du département du Zuyderzée over de vervanging van de garde van Amsterdam door een garde van Franse troepen. Correspondentie van de directeur du Premier Arrondissement de la Police Générale met de commissarissen van politie in Hellevoetsluis, Den Helder en Den Haag inzake de samenzwering van Mallet, 1812; 3064 rapportages aan graaf Réal, directeur du Premier Arrondissement de la Police Générale, van de directeur de la Police in Holland, De Villiers du Terrage, met nadruk op najaar 1813. Tevens rapportages van de commissaris van politie te Rotterdam, Marivault, van de prefect van het departement Zuiderzee, De Celles, en correspondentie van Réal met de inspecteur-général de la Gendarmerie Impériale, Conégliono, met de Ministre de l'Intérieur, Montalivet, en de Ministre de la Guerre, Feltre, inzake de toestand in Holland; 3271 benoemingen van commissarissen van politie, waarbij enkele stukken inzake Holland; 3488 enkele losse stukken inzake de censuur op boeken in Holland; 3493 rapportages aan graaf Réal, directeur du Premier Arrondissement de la Police Générale, van de directeur de la Police in Holland, De Villiers du Terrage, inzake het toezicht op de schouwburgen (ook personeel, financiën) in Amsterdam en Den Haag, met enige correspondentie van de préfets van Bouches-de-la-Meuse en Zuiderzee, en van de Ministre de l'Intérieur, Montalivet; 3587 staten van de resultaten van de conscriptie, rapportages van politiefunctionarissen en préfets inzake problemen rond de conscriptie, onder andere te Oud-Beijerland in 1812; 3622 Rapportages van commissarissen van politie en prefecten inzake de prijzen van voedsel; 3810-1817 Losse politiebulletins uit steden, geordend op plaats; 3819 tabellarische

overzichten van politierapportages uit de Hollandse departementen, november 1813 - februari 1814. Losse correspondentie en aantekeningen inzake de situatie aldaar, november en december 1813; 8058 rapportages inzake het godsdienstige leven aan graaf Réal, directeur du Premier Arrondissement de la police générale; 8374/a-b benoemingen van de voornaamste politieofficieren in de Hollandse departementen. Sollicitaties voor een post aldaar. Vele rapporten van de directeur de la police in Holland, De Villiers du Terrage, over gebeurtenissen in Holland; 8375 Rapportages aan graaf Réal, directeur du Premier Arrondissement de la Police Générale, van de directeur de la Police in Holland, De Villiers du Terrage, en van de Préfets, inzake de algemene toestand van de Hollandse departementen, 1811-1813. Eveneens enige correspondentie met Préfets en met de inspecteur-général de la Gendarmerie Impériale, Conegliano.

Literatuur

- Gotteri, N., *La police secrète du premier empire. Bulletins quotidiens adressés par Savary à l'empereur*. 7 dln., Parijs, 1997-2004.
- Hauterive, E. d', *Napoléon et sa police*. Parijs, 1947.
- Fijnaut, C., *Opdat de macht een toevlucht zij? Een historische studie van het politieapparaat als een politieke instelling*. Antwerpen-Arnhem, 1979.
- Joor, J., *De adelaar en het lam. Onrust, opruiing en onwilligheid in Nederland ten tijde van het Koninkrijk Holland en de Inlijving bij het Franse Keizerrijk (1806-1813)*. Amsterdam, 2000.

MINISTÈRE DES CULTES

De Ministre des Cultes had tot taak voorstellen te doen inzake de reglementering van de godsdienst en voorstellen inzake de vervulling van kandidaat-voorgangers van de verschillende godsdiensten ter nominatie van de Keizer. Hij hield toezicht op alle geschriften van de paus die bestemd waren voor publicatie in Frankrijk, op de betaling van voorgangers, op de vaststelling van grenzen van kerkelijke organisatorische eenheden en op de opleidingen en op godsdienstige verenigingen.

In Hollande werd ook nieuwe kerkelijke wetgeving voorgenomen, met name inzake de Gereformeerde en de Lutherse kerk, maar deze heeft in november 1813 op de valreep niet meer tot resultaten kunnen leiden.

Tot de organisatie van het Ministère des Cultes behoorden 1) secrétaire-général (opening en verdeling van stukken, archieven, contrasignering en algemeen toezicht); 2) division du personnel; 3) division du matériel (gebouwen, kerkelijke goederen, bijdragen van departementen en gemeenten aan uitgaven betreffende de godsdienst); 4) division des cultes non catholiques (lutheranen, calvinisten en joden); 5) division de la comptabilité générale.

Archieven

1) *Sous-série F19 Cultes*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De Sous-série Cultes is verdeeld in een ancien en een nouveau fonds. Het eerste, voor de Franse tijd meest relevante, fonds is afkomstig van het Ministère de l'Intérieur en van het Ministère des Cultes. De Rooms-Katholieke eredienst en de protestantse en joodse erediensten zijn als twee groepen afzonderlijk behandeld.

Speciaal van belang voor Nederland: F19 301 cultes dans les Départements de Hollande 1812-1813. Het betreft voorbereidingen voor decreten inzake de organisatie van de rooms-katholieke en de protestantse eredienst (inclusief de in aanmerking komende "Duitse" departementen) in Holland, met rapportage van kerkelijke gezagsdragers en ingestelde commissies en concept-rapport van de Ministre des Cul-

tes aan de Keizer. Correspondentie van de Intendant de l'Intérieur met het Ministère des Cultes inzake kerkelijke goederen en traktementen. Stukken over de betaling van traktementen van predikanten en geestelijken, onder andere correspondentie met de Intendant de l'Intérieur. Verder 333-357 affaires des cultes dans les départements (waaronder ook Hollande); 583-588 congrégations religieuses, onder andere betreffende Hollande (An IC-1814); 629-633 dons et legs aux églises, onder andere in Hollande; 700-701 cultes catholique et protestant en Hollande, 1811-13 en 702-703 circonscription des paroisses dans les Départements, onder andere in Hollande. Verder onder andere mogelijk nog benoemingen van protestantse predikanten (725-726). Ook 1786-1811, 1830-1836 en 1837-1849 bevatten gegevens inzake Hollande. Wellicht ook van belang 5589-5595 police des cultes AN XI-1910, met bijbehorende dossiers 5596-5598 inzake Consulat et Empire.

2) *Collection Bigot de Préameneu*. Bibliothèque de l'Ordre des Avocats à la Cour d'Appel de Paris. Parijs. Zie ook de site van de Fondation Napoléon.

Collectie van Jean Félix Bigot de Préameneu, de Ministre des Cultes. Documenten vanaf 1808. Zie ook de website van www.napoleonica.org.

Literatuur

- Pinaud, P-F., "L'administration des Cultes de 1800 à 1815" in: *Revue de l'Institut Napoléon* (1976) p. 28-36.
- Visser, J.Th de, *Kerk en staat. Deel III, Nederland van 1796 tot op heden*. Leiden, 1927.
- Bos, E., *Souvereiniteit en religie. Godsdienstvrijheid onder de eerste Oranjevorsten*. Hilversum, 2009.

MINISTÈRE DES FINANCES

De Ministre des Finances had tot taak de uitvoering van alle wetgeving inzake de financiën van het Keizerrijk en de zorg voor het Kadaster, de Amortisatiekas, de Douane, de Posterijen, de Keizerlijke Loterij, muntzaken, bosbouw, domeinen, belastingen en inkomsten uit ondernemingen, betaling van renten op de publieke schuld, uitbetaling van pensioenen, opstelling van een algemene staatsbegroting en toezicht op de banken.

Tot het Gouvernement-Général en Hollande behoorde een Intendance Générale des Finances (et du Trésor public) en Hollande (zie afzonderlijke beschrijving), die onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Ministre des Finances en de Ministre du Trésor Impérial het Franse financiële systeem moest invoeren.

Tot de organisatie van het Ministère des Finances behoorden: 1) secrétariat général; 2) première division contributions directes, maison du ministre, met daarnaast a) bureau des soumissions en b) cadastre de la France; 3) deuxième division contributions et produits indirects met a) sectie 1 enregistrement, timbre et douanes en b) sectie 2 monnaies, droits de garantie, postes et loteries; 4) troisième division administration des domaines nationaux, bois et usines met twee secties, alsmede na de opheffing van het département des domaines nationaux in 1811 vier bureaus die zich bezighielden met de domeinen en geconfisqueerde goederen; 5) quatrième division [comptabilité]. Zie voor het Département des Domaines Nationaux voor de periode tot eind 1811 de afzonderlijke beschrijving.

Archieven

Sous-séries F30-F33 Finances. Centre des archives économiques et financières du Ministère de l'Économie, des Finances et de l'Emploi. Savigny-le-Temple (Seine-et-Marne).

De archieven van het Ministère des Finances van vóór 1870 zijn grotendeels verbrand tijdens de Commune van Parijs.

Literatuur

- Pinaud, P-F., *Guide des sources de l'histoire financière et économique de 1789 à 1815*. 1992.
- Guillemain, A., *Archives économiques et financières. État des fonds au 31 mars 1978*. Paris, 1978.
- Gaudin, Duc de Gaëte, *Mémoires, souvenirs, opinions et écrits du duc de Gaëte*. Parijs, 1862.
- *Supplément aux Mémoires et souvenirs de M. Gaudin, duc de Gaëte*. Parijs, 1834.

MINISTÈRE DES MANUFACTURES ET DU COMMERCE

Vanaf 22 juni 1811.

Tot de taken van de Ministre des Manufactures et du Commerce behoorden toezicht en regelgeving ten aanzien van handel en nijverheid, het beheer van de dienst van de Douane, het toezicht op de algemene voorziening van levensmiddelen en de zorg voor de handelsbetrekkingen. In de praktijk kwam dit Ministerie pas vanaf 1812 in werking.

Onder verantwoordelijkheid van de Ministre des Manufactures et du Commerce vielen een Bureau Consultatif des Arts et Manufactures près la deuxième division, het Conseil Général de Commerce, het Conseil Général des Fabriques et Manufactures en het Conseil Impérial des Prises (zie afzonderlijke beschrijvingen).

In oktober 1812 werd in Leiden een Chambre Consultative des Manufactures, Fabriques, Arts et Métiers opgericht.

Tot het Ministère des Manufactures et du Commerce behoorden: 1) secrétariat général du ministère; 2) première division (licenten, douane, buitenlandse handel) met a) premier bureau (licenten), b) deuxième bureau (correspondentie met de direction générale des douanes; conseil des prises), c) troisième bureau (correspondentie met consuls, handelsverdragen, buitenlandse tarieven) en d) quatrième bureau (comptabilité), in 1812 verdeeld over een bureau des douanes, een bureau des consulats en een bureau de la comptabilité) en een afzonderlijke division des licences; 3) deuxième division (handel, handelsbalans) met a) premier bureau (handelsbewegingen, makelaars en wisselaars, Conseil-Général du Commerce, Kamers van Koophandel en koopmansbeurzen, Conseils des Prud' hommes) en b) deuxième bureau (import en export, tabellen van de handelsbalans); 4) troisième division met a) premier bureau (statistiek van de manufacturen, octrooien, conseil général des manufactures, comité consultatif des manufactures) en b) deuxième bureau (inheemse productie ter vervanging van uitheemse); 5) quatrième division met a) premier bureau (voedselvoorziening, markten en oogsten) en b) deuxième bureau (levensmiddelen).

Wetgeving

1811 juni 22 nr. 7603	Keizerlijk decreet: oprichting van een Ministère des Manufactures et du Commerce. Pas in 1812 werd een minister benoemd (Duvergier, <i>Collection</i> , XVII p. 461-462 volledige tekst).
1812 december 20 nr. 8369	Keizerlijk decreet: oprichting van een Chambre Consultative des Manufactures, Fabriques, Arts et Métiers in Leiden (<i>Bulletin des Lois</i> serie IV deel XVII nr. 454 p. 202 volledige tekst).
1813 april 7 nr. 9123	Keizerlijk decreet: de oprichting van een Bourse de Commerce in Groningen. <i>Bulletin des Lois</i> IV nr. 499 nr. 9123; Duvergier, <i>Collection</i> XVIII p. 292.

Archieven

- 1) *Sous-série F12 Commerce et industrie*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal

raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

De stukken in deze Sous-série zijn afkomstig van het Ministère de l'Intérieur, met name het Conseil Général de Commerce en het Conseil Général des Fabriques et des Manufactures (936-938). Van de industrie zijn uitgesloten de metaalnijverheid, mijnbouw en steengroeven, omdat de betreffende stukken zijn ondergebracht in de sous-série F14 Travaux Publics. Grote algemene onderdelen bestrijken scholing, markten, maten en gewichten, verschillende bedrijfstakken, buitenlandse handel en industriële procédés. Een groot deel van de serie betreft de periode na 1813.

Speciaal van belang voor Nederland is mogelijk F12* 257-266 commerce extérieur, douanes 1811-1815; 606-608 onder andere inzake de Rijnvaart; 932-935 Conseils des Prudhommes 1808-1827; 936A Tribunaux de Commerce 1790-1825; 939-978 notables commerçants 1810-1824, alsook volgende nummers inzake bankiers en wisselaars en handelsbeurzen.

2) *Sous-série F20 Statistiques*. Archives Nationales. Parijs.

Voor de beschrijving van deze stukken zie onder Ministère de l'Intérieur.

3) *Papiers Coquebert de Montbret*. Archives Nationales. Parijs. 183 AP. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE).

Betreffende Charles-Étienne Coquebert de Montbret (1755-1831), consul et administrateur, Pays-Bas et Allemagne, 1799-1811. Het gaat om papieren inzake onderhandelingen.

Literatuur

Pinaud, P-F., *Guide des sources de l'histoire financière et économique de 1789 à 1815*. 1992.

MINISTÈRE DES RELATIONS EXTÉRIEURES

Tot de taken van de Ministre des Relations Extérieures behoorden de uitvoering van politieke verdragen en handelsverdragen, correspondentie met alle Franse diplomaten in het buitenland en met alle diplomaten van vreemde mogendheden in Frankrijk.

Het Ministère des Relations Extérieures had de volgende onderdelen: 1) divisions politiques met a) division du Nord (waaronder tot juli 1810 het koninkrijk Holland) en b) division du Midi; 2) division des relations commerciales (handelsbetrekkingen, confiscaties, paspoorten); 3) archives; 4) fonds et comptabilité.

Archieven

Archieven van het Ministère des Relations Extérieures/Affaires Étrangères. Archieven in Parijs en Nantes.

De website www.diplomatie.gouv.france is nu de beste ingang tot het archief, naast de onder literatuur genoemde algemene gids voor de archieven voor buitenlandse zaken. Onder Archives et Héritage worden alle beschikbare inventarissen in PDF aangeboden. Meer in het bijzonder van belang voor Nederland is het onderdeel Hollande van de serie Correspondance diplomatique, waarin alle correspondentie met de Franse ambassade in Den Haag te vinden is. Deze serie is raadpleegbaar in Parijs bij het Ministère des Affaires Étrangères zelf. Een andere belangrijke serie is de Correspondance consulaire et commerciale. Deze is raadpleegbaar in het archief van het ministère in Nantes.

Vanzelfsprekend maken ook de paspoorten en de controle op vreemdelingen onderdeel uit van de archieven. Ze zijn ondergebracht onder het hoofd Français à l'étranger et étrangers en France. De controle en rapportage strekte zich uit tot alle vreemdelingen in Frankrijk, ook ambassadeurs en overig diplomatiek personeel.

Literatuur

- *État général des inventaires des archives diplomatiques*. Parijs, 1987.
- *Les archives du Ministère des Relations Extérieures depuis les origines. Histoire et guide, suivis d' une étude des sources de l'histoire des affaires étrangères dans les dépôts Parisiens et départementaux*. 2 dln. Parijs, 1984-1985.
- *Inventaire sommaire des archives du Département des Affaires étrangères. Mémoires et Documents, France (des origines à 1830)*. Parijs, 1883-1892.
- *Inventaire du fonds des statistiques extérieures. XVIIIe-XIXe siècles (s.a.)*.
- *État numérique des fonds de la correspondance consulaire, politique et commerciale de 1793 à 1901*. Parijs, 1961.
- *Inventaire des Mémoires et Documents. Fonds France et fonds divers des pays d' Europe jusque' en 1896*. Parijs, 1964.
- *État numérique des fonds de la correspondance politique de l'origine à 1871*, Parijs, 1936.
- Henri-Robert, J., *Dictionnaire des diplomates de Napoléon. Histoire et dictionnaire du corps diplomatique consulaire et impérial*. Parijs, 1990.

MINISTÈRE DU TRÉSOR IMPÉRIAL

Tot de taken van het Ministère du Trésor Impérial behoorde de uitvoering van de wet- en regelgeving inzake de inkomsten en uitgaven van de schatkist, onder andere toedeling van fondsen aan de verschillende ministeries, het bijhouden van het grootboek van de publieke schuld, de registratie van pensioenen, instructies voor de comptabiliteit en controle op de inkomsten van de schatkist.

Onder gezamenlijk gezag van de Ministre des Finances en de Ministre du Trésor Impérial vielen Intendants met bijzondere opdracht toe te zien op de financiën in bepaalde gebiedsdelen en administrateurs met toezicht op bepaalde taken van het ministerie. In Hollande was dit de Intendance générale des Finances (et du Trésor public) en Hollande. Onder verantwoordelijkheid van de Ministre du Trésor Impérial stond ook de Directeur-Général de la Caisse Centrale en Hollande à Amsterdam. Voor militaire uitgaven beschikte de Ministre du Trésor Impérial per division militaire over een payeur pour le service de la guerre. De achterstallen van het Hollandse gouvernement werden verevend door het Conseil de Liquidation à Amsterdam.

Tot de organisatie van het Ministère du Trésor Impérial behoorden: 1) bureau général; 2) secrétariat général; 3) première section de caisses met a) caisse générale, b) caisse des recettes journalières, c) caisse des dépenses journalières en d) caisse de service [conversie en rekening courant met receveurs généraux]; 4) deuxième section bureaux administratifs des dépenses (met twee chefs en twee contrôleurs); 5) troisième section payeurs généraux met a) een payeur général pour la guerre, b) een payeur général pour la marine, c) een payeur-général pour dépenses diverses en d) een payeur général des rentes et pensions; 6) quatrième section comptabilité centrale met a) bureau central, b) bureau des recouvrements, c) contrôle de la dépense, d) bureau des comptabilités extraordinaires, e) bureau des états finaux en f) bureau des monnaies; 7) cinquième section direction du grand livre de la dette publique met daarnaast een direction des pensions en één contrôleur voor beide onderdelen; 8) sixième section agence judiciaire du trésor, met daarnaast een bureau des consignations, dépôts et oppositions, een conseil intérieur du contentieux en tevens een comptabilité arriéré, gesteld onder de leiding van het cour des comptes; 9) préposés extérieurs du trésor public met een aantal inspecteurs-généraux, een agent de change met taken op de beurs en een aantal juristen voor contentieuze zaken.

Literatuur

- Mollien, N.F., *Mémoires d' un ancien ministre du Trésor Public de 1800 à 1814*. Parijs, 1837-1845.

ORDRE IMPÉRIAL DE LA RÉUNION

De Ordre Impérial de la Réunion was een onderscheiding (grand croix en commandeurs) bestemd voor rechterlijke en administratieve ambtenaren en voor militairen. Deze orde zou mede dienen ter vervanging van de Orde van de Unie van Holland en van orden van andere landen die bij Frankrijk waren ingelijfd.

Vanaf 21 april 1812 was het de leden van de Orde van de Unie van Holland verboden de eretekenen van deze orde nog te dragen. Zij moesten zich zelf aanmelden bij de Ordre Impérial de la Réunion en opnieuw een eed afleggen. Een aantal van hen heeft dit inderdaad gedaan.

Het bestuur van de Ordre was samengesteld uit een grand-Maître in de persoon van de Keizer, een grand-chancelier en een grand-trésorier. De laatste, Van der Goes van Dirxland, was afkomstig uit Hollande.

Wetgeving

- 1811 oktober 18 nr. 7606 Keizerlijk decreet: oprichting van de Ordre Impérial de la Réunion (*Bulletin des Lois* serie IV deel XVI nr. 415 p. 27-30 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVIII*, p. 28-29 volledige tekst).
- 1812 maart 3 nr. 7746 Keizerlijk decreet: regelingen inzake de eretekenen en de eedsaflegging voor de Ordre Impérial de la Réunion (*Bulletin des Lois* serie IV deel XVI nr. 423 p. 196-197 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVIII* p. 122).

Literatuur

- Schutte, O., *De orde van de Unie. Werken uitgegeven door het Koninklijk Nederlands Genootschap voor geslacht- en wapenkunde*, IX. Zutphen, 1985.
- Schutte, O., “Les titres du Premier Empire Français en relation avec les Pays-Bas” in: *Nederlandse Leeuw* XCVII (1980) 323-358.
- Sanders, G., “Lodewijk Napoleon en de Orde van de Unie” in: Rem, P. en G. Sanders, *Lodewijk Napoleon. Aan het hof van onze eerste koning, 1806-1810* (Zutphen, 2006) p. 47-61.

SECRÉTAIRERIE D'ÉTAT IMPÉRIALE

De Secrétairerie d'État Impériale vormde het algemeen secretariaat van de Keizer als staatshoofd.

De secrétairerie had de volgende onderdelen: 1) division d'expédition; 2) bureau du répertoire; 3) division des procès-verbaux; 4) division de correspondance; 5) comptabilité (rond 1812 samengevoegd met de division des procès-verbaux); 6) archives impériales met section des actes et décrets en section de la bibliothèque historique; 7) artiste écrivain.

Archieven

1) *Série A Collections originales de lois et de décrets*. Archives Nationales. Parijs. EGF; Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Het gedeelte van de serie betreffende de jaren 1810-1813 werd overgebracht uit de archieven van het Ministère de Justice, Bureau du Dépôt des Lois, dat vanaf 5 nivôse an VIII [26 december 1799] de authenticiteit van de wetgeving garandeerde. De nummers A 1080-1088 bevatten de wetten van het Keizerrijk, 22 thermidor an XII [10 augustus 1804] - 23 januari 1814. De periode 23 januari - 2 mei 1814 ontbreekt. De indeling binnen iedere periode is per onderwerp.

2) *Série AF IV Secrétairerie d'État Impériale*. Archives Nationales. Parijs. EGF digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Algemeen: De Secrétairerie d' État is het centrale archief voor alle wet- en regelgeving, beleidsvoorbereiding en daarmee samenhangende rapportage en correspondentie van Napoleon Bonaparte. Uniek zijn de zogenaamde *feuilles de travail*, dossiers met de neerslag van de wijze waarop de Keizer samen met zijn ministers en anderen wetgeving en decreten voorbereidde.

De hoofdverdeling van het archief is die in cartons met de signaturen AF IV 1-1957 en registres met de signaturen AF IV* 1-1720.

Een algemeen overzicht biedt de *État général des fonds*. Intussen zijn ook een aantal analytische deelinventarissen verschenen, waarvan de volledige titel is terug te vinden onder literatuur. Het betreft tot nu toe: Du Verdier e.a. (AF IV 1-1089B); Gotteri, *Rapports Ministre de la Guerre* (AF IV 1090-1173); Le Moël e.a., *Rapports ministériels* (AF IV 1287-1589); Gotteri, *Guerre* (AF IV 1590-1670). Een digitaal overzicht van alle zoekmiddelen is te vinden op de website van de Archives Nationales.

Tot het archief behoort ook het volledige archief van het kabinet van Lodewijk Napoleon, dat door Keizer Napoleon in juli 1810 onmiddellijk is geconfisqueerd. Dit archief is afzonderlijk beschreven.

Voor de periode 1810-1813 is het archief van de Secrétairerie d' État Impériale het centrale overheidsarchief van Nederland. Kenmerkend is dat in series de besluiten, de rapportages, en de beleidsvoorbereiding (vergaderingen die werden voorgezeten door de Keizer en werkdossiers) geheel van elkaar gescheiden blijven. Het archief bevat relatief weinig correspondentie.

Het onderdeel A. cartons bestaat uit:

1) *Zoekmiddelen*. Het is niet moeilijk in dit archief de tekst terug te vinden van een décret of brief waarvan men de datum kent. Wie echter alleen de inhoud kent, waaronder bijvoorbeeld ook de namen van benoemde personen, kan alleen terecht in een fichier op microfilm in de salle des inventaires van de Archives Nationales of, indien het een belangrijk besluit betreft, in het gedrukte *Bulletin des Lois*, dat een index op plaatsnamen en personen heeft, of in enkele gevallen, in de *Moniteur Universel*. Het is daarom aanbevelenswaardig bij eigen onderzoek van de Nederlandse archieven uit te gaan en alleen noodzakelijke aanvullingen op te zoeken in dit archief. Voor de zoekmiddelen zie ook Bijlage 1, nr. 100-110.

2) *Besluiten*. De keizerlijke decreten bevinden zich in de serie cartons. Ze werden doorlopend genummerd vanaf de eerste dag van het keizerschap. Deze nummering had alleen belang voor de registratie en werd niet extern vermeld. De minuten van de keizerlijke decreten AF IV van juli 1810 tot en met november 1813 zijn te vinden in AF IV 463-832 (inventaris Du Verdier/Favier/Mathieu p. 9-16 en meer chronologisch gedetailleerd in drie elkaar overlappende handgeschreven inventarissen AF IV/01, AF IV/02 en AFIV in de salle des inventaires). Geen van de inventarissen geeft echter een aanwijzing voor de inhoud van de decreten. Een selectie uit de decreten werd volledig of in samenvatting gepubliceerd in het *Bulletin des Lois*, onder een eigen nummering, en met een index van plaatsnamen en zaken. Het archief bevat ook de *sénatus-consultes*, besluiten van de Keizer in de senaat, 1032-1033, de minuut-verslagen van *conseils* die door de Keizer werden voorgezeten, ingedeeld volgens *conseil*, AF IV 1227-1284 en de *lois et actes du corps législatif* (AF IV 991-1009B).

3) *Correspondentie*: De minuten van de uitgaande brieven van de Keizer, 861-908. AF IV 1041-1042 bevatten correspondentie met presidenten van staatsinstellingen, de secretaris van staat en leden van het Conseil d' État. In AF IV 910 onder andere diverse correspondentie zonder nadere beschrijving. De ingekomen correspondentie bestaat verder voornamelijk uit rapporten (zie onder).

4) *Feuilles de travail*. In de AF IV 925-990 bevinden zich de *feuilles de travail*, de dossiers rond de beleidsvoorbereiding (beschreven in de inventaris Du Verdier, Favier en Mathieu, 1968, zonder index). Onder de beschreven kleinere zaken zijn nauwelijks Hollandse onderwerpen.

5) *Rapporten*: Van groot algemeen belang zijn de series rapporten van de verschillen-

de ministers, AF 1043-1219 (1090-1173, de rapporten van de *Ministre de la Guerre*, beschreven in de inventaris Gotteri, 1992, met index) en AF IV 1287-1589 (uitgebreid beschreven en geïndiceerd in de inventaris *De Dainville-Barbiche*, 1994, met ook een trefwoord *Hollande*). Ze zijn gegroepeerd volgens beleidsterrein. Onder de rapporten van de *Ministre des Finances* AF IV 1069 inzake onder andere de financiën van *Hollande*. In de serie *Guerre*, AF IV 1590-1670 (uitgebreid beschreven in de inventaris Gotteri 1988, met index) is onder andere van belang: AF IV 1594, *Armée de Hollande et de Hanovre*, an VIII-1806, in de serie *Relations extérieures* 1682 en 1683 *Hollande An VIII-1810*. Voor de *Relations extérieures*, AF IV 1671-1706 bestaat in de *salle des inventaires* een getypte analytische inventaris AFIV/12, echter zonder index. Een vergaarbak van rapportages, voorstellen en aantekeningen zijn de nummers 1287-1589 (beschrijving per nummer in *État Général des Fonds IV* p. 481-483, meestal naar onderwerp, maar bijvoorbeeld ook 1454-1468 met petitie aan de Keizer.

6) *Diversen*. Tot de overige bestanddelen van het archief behoren a) états dépendants (AF IV 1707-1718) inzake Italië, b) *Hollande* (AF IV 1719-1832), in feite het archief van het kabinet van Lodewijk Napoleon met enkele toegevoegde latere stukken (hier apart beschreven), c) groothertogdom Berg, d) archief van kardinaal Caprara en e) *gouvernement des Cent-Jours*. Vermeldenswaard zijn ook de kaarten (AF IV 1955-57). 1719-1725 hebben betrekking op de *administration de la Hollande après sa réunion à l'Empire*. Deze dossiers zijn zeer divers van samenstelling. Zie de beschrijving in de inventaris *De Dainville-Barbiche* van het *Cabinet de Louis Bonaparte*. Het is opvallend dat bij brieven vaak de bijlagen ontbreken.

Het onderdeel B registres bestaat uit registers die soms een korte, soms een lange periode beslaan. De korte beschrijvingen in de *État Général des Fonds IV* p. 487-492 geeft inzicht in de betreffende jaren en het globale onderwerp. In deze reeks bevindt zich onder andere AF IV* 49-60 met correspondentie van de Keizer, AF IV* 99 *Conseil des Ministres*, alsmede registers betreffende andere conseils, renvoien, paspoorten 1810-1813 (AF IV* 230), een repertorium op petitie 1809-1815 (AF IV* 229) en livrets over militaire zaken, waarvan AF IV* 1159-1210 en 1211-1230 onder andere over Nederland. Steekproeven leren dat er in de registers interessante onderwerpen kunnen zitten. In AF IV* 174 bevinden zich stukken uit 1808 omtrent de handel met Nederland, in AF IV* 251 inzake begrotingen, achterin vanaf p. 843 budgetten van de Hollandse departementen en de Hanzesteden.

AF IV* 313-371 bevatten afschriften van keizerlijke acten, de nummers AF IV* 372-424 een repertorium op de expeditie van acten, ingedeeld naar beleidsterrein.

3) *Série AD Archives imprimées*. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris (PDF en database EGERIE); inventaris P. Géraudel.

Reeks met teksten van wetten, besluiten en andere bestuurlijke documenten, deels gebaseerd op de collectie Rondonneau. Ze zijn soms onderverdeeld naar inhoud, soms chronologisch naar instelling.

4) *Série O Maison du Roi et de l'Empereur, O2 Maison de l'Empereur*. Archives Nationales. Parijs. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE). Gotteri, Domaine.

Voor de beschrijving van deze serie zie hoofdstuk 7, onder Keizer van Frankrijk, Napoleon.

5) *Archives Daru*. Archives Nationales. Parijs 138 AP. EGF Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Alleen met toestemming in te zien. EGF IV p. 170. 1-205 over Pierre Daru (1767-1829).

Literatuur

- *Arrêtés consulaires et décrets impériaux. Renvois de pièces aux ministres et au Conseil d'État. Table alphabétique sur fiches des noms géographiques, de personnes et de matières* [AF IV 1-859, AAF IV* 50-60, 204-213 en 215-226. Microfilm. Raadpleegbaar

in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.

- Antoine, M-É., *Collection des lois provenant de la Chancellerie, 1789-1940. Répertoire numéroté détaillé. A 1001-1846*. Niet gedrukt. Raadpleegbaar in de leeszaal van de Archives Nationales in Parijs.
- *Arrêtés consulaires et décrets impériaux portant radiation de la liste des émigrés. Table alphabétique sur fiches des noms de personnes*. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- *Bulletin des Lois de l'Empire Français*, 4e Série, vol. I (ann.12) - XXI nr. 356 (1814). Digitaal raadpleegbaar op de website gallica.bnf.fr
- *Pétitions au Premier Consul et à l'Empereur (an VIII-1813)*. [AF IV 1454-1468]. Getypte index op persoonsnaam (microfiches). Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Verdier, Ph. du, *États dépendants* [AF IV 1707-1718]. *Inventaire analytique*. Getypt. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Verdier, Ph. du, *Rérelations extérieures* [AF IV 1671-1706]. *Inventaire analytique*. Getypt. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- *Documents présumés avoir composé le Cabinet de l'Empereur. Table alphabétique sur fiches des noms géographiques, de personnes et de matières*. Microfilm. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Prost, A. en F. Rocquain, *Secrétairerie d'État. Consulat et Empire. Répertoire numéroté MS, 1878-1879*. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Dainville-Barbiche, S. de, *Table alphabétique du Tome I, fascicule 1* (AF IV 1 à 1089B) *de l'Inventaire général de la série AF, Sous-Série AF IV (Secrétairerie d'État Impériale)*. Getypt. 1974. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Gotteri, N., *Secrétairerie d'État impériale. Guerre (an VIII-1814). Inventaire des articles AF IV 1590 à 1670*. Paris, 1988.
- Labat, A., *Rapports du ministre de la Marine (an VIII-1814). Inv. analytique*.
- Gotteri, N., *Secrétairerie d'État Impériale. Rapports du ministre de la Guerre an VIII-1814. Inventaire des articles AF IV 1090 à 1173*. Paris, 1992.
- Verdier, Ph. du, J. Favier et R. Mathieu, *Inventaire général de la série AF. Sous-série AF IV (Secrétairerie d'État impériale) t. I, fac. 1* (AF IV 1 à 1089B). Paris, 1968. Hierin: "Rép. num. des arrêtés consulaires et décrets impériaux, des minutes des lettres du Premier Consul, puis de l'Empereur (AF IV 1 à 908), des procès-verbaux des séances des Consuls, des livrets des actes du gouvernement et décrets de l'Empereur, des actes du Corps législatif (AF IV 911 à 924), des messages des assemblées législatives et lois approuvées par elles (AF IV 991 à 1009B); rép. num. détaillé des dictées de l'Empereur (AF IV 909 et 910), des feuilles de travail (AF IV 925 à 990), des rapports des conseillers d'État en mission dans les divisions militaires (AF IV 1010 à 1041), de rapports ministériels (AF 1042 à 1089B).
- Dainville-Barbiche, S. de, G. Le Moël en M. Pouliquen, *Cabinet de Napoléon Ier et secrétairerie d'État impériale. Pièces ministérielles an VIII-1815. Inventaire des articles AF IV 1287 a 1589*. Parijs, 1994.
- Dainville-Barbiche, S. de, *Archives du Cabinet de Louis Bonaparte roi de Hollande (1806-1810). Inventaire des articles AF IV 1719 à 1832*. Paris, 1984.
- *Arrêtés consulaires et décrets impériaux (brumaire an VIII - juin 1815). Arrêtés de la commission de gouvernement (juin - juillet 1815). Répertoire numéroté MS. 1880*. Raadpleegbaar in de inventariszaal van het CARAN in Parijs.
- Gotteri, N., *Maison de l'empereur. Domaine étranger. Italie, Belgique, Hollande. Inventaire des articles O2 940 à 1122*. Parijs, 1989.

SÉNAT

De Sénat, oorspronkelijk de Sénat Conservateur genoemd, als hoeder van de grondwet, had grote wettelijke bevoegdheden, die in werkelijkheid vooral ten dienste van de Keizer werden gesteld. De discrepantie tussen theorie en praktijk was in dit geval zeer groot. De Sénat kreeg alle door het Corps Législatif goedgekeurde wetten voorgelegd en moest deze van positief of negatief advies voorzien. Dit laatste gebeurde in feite nooit, en de Keizer was bovendien vrij de adviezen naast zich neer te leggen. Zelf kon de Sénat besluiten nemen, sénatus-consultes ordinaires voor een aantal specifieke benoemingen en gebeurtenissen, en sénatus-consultes organiques voor de interpretatie van de wet of voor regelingen in verband met omstandigheden die de wet niet had voorzien. Deze sénatus consultes konden alleen op initiatief van de Keizer worden genomen, via het conseil privé (zie aldaar). De vorm van het sénatus-consulte organique werd steeds vaker gebruikt om wetgeving die de Keizer niet of niet snel door het Corps Législatif zou kunnen krijgen, toch in te voeren. Te denken valt aan enkele feitelijke grondwetswijzigingen in verband met Consulaat en Keizerrijk, de laatste van 1804 bekend als de "constitution de l'an XII" voor de invoering van het Keizerrijk, maar ook besluiten ten aanzien van bijvoorbeeld de conscriptie, van apanages voor leden van de keizerlijke familie en van de annexatie van nieuwe gebieden, zoals het Koninkrijk Holland.

Verder droeg de Sénat de zorg voor de individuele vrijheid in het Keizerrijk, zij het in de beperkte zin dat kennis genomen werd van lijsten van gevangenen die niet snel voor de rechter kwamen en van protesten tegen arrestaties. Een tweede taak was de persvrijheid. De Sénat nam kennis van protesten van auteurs en drukkers van boeken - géén periodieken - tegen censuur.

Leden van de Sénat waren de prinsen van achttien jaar en ouder, de grands dignitaires de l'Empire en personen, onbegrensd in aantal, die door de Keizer werden benoemd. De president werd eveneens jaarlijks door de Keizer aangewezen. De Sénat verkoos uit eigen midden een commission de la liberté individuelle van zeven leden en een commission de la liberté de la presse, eveneens van zeven leden. Als deze commissies een overtreding vaststelden, werd deze aan de Sénat voorgelegd. Buiten de président had de Sénat twee leden als secrétaires, twee leden als préteurs, een chancelier en een trésorier. Een Grand Conseil d' Administration werd voorgezeten door de Keizer. Het bestond uit de beide secrétaires en een aantal andere leden. Daarnaast bestond nog een conseil particulier, samengesteld uit de président en de beide secrétaires.

Per arrondissement werd een senator voor het leven benoemd in een sénatorerie, voorzien van een huis en van jaarlijkse inkomsten uit de nationale domeinen. Zij waren verplicht minimaal drie maanden per jaar in hun arrondissement te residenten.

Bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810 inzake de inlijving van Holland in het Keizerrijk werd bepaald dat Holland zes sénateurs zou hebben. In de praktijk lijken het er vijf te zijn geweest. De sénatorerie van Den Haag is nooit toegewezen.

De organisatie van de sénat-conservateur bestond uit: 1) préture (boden, huisbewaarders, gebouwen); 2) chancellerie met a) bureau des archives, b) bureau d' administration, c) secrétariat en d) galerie des tableaux; 3) trésorerie.

Wetgeving

1810 juli 9 nr. 5754

Keizerlijk decreet inzake de vereniging van Holland met het Franse Keizerrijk. Hierin onder andere Titel I art. 3 La Hollande aura six sénateurs, six députés au Conseil d'État, vingt-cinq députés au Corps législatif, et deux juges à la Cour de Cassation (*Bulletin des Lois* série IV deel XIII nr 299 p. 1-4 volledige tekst; Bannier, *Grondwetten*, p. 182-183 volledige tekst; Kemper p. 79-85 volledige tekst).

Archieven

Série CC Sénat, chambre et cour des pairs. Archives Nationales. Parijs. EGF. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

Voor de periode tot 1815 bevat deze serie onder andere de originele proces-verbalen van de zittingen van de Sénat Conservateur (CC1-9) en de Chambre des Pairs. De nummers CC 50-63 hebben betrekking op de senaatscommissies, waaronder die voor persvrijheid en individuele vrijheid. CC 64-69 bevatten gegevens over de leden van de senaat. In de CC 240-255 de patenten van creatie van erfelijke titels die werden ingeschreven bij de senaat.

Literatuur

- Lot, H., *Sénat Conservateur et Chambre des pairs impériale (1799-1815). Inventaire analytique* MS, 1874.
- Géraudel, P., *Inventaire des archives imprimées (partie antérieure à 1945): série AD+ à AD XVIII.* Paris, 1958.
- Azimi, V., *Les premiers Sénateurs Français. Consulat et Premier Empire 1800-1814.* Parijs, 2000.

SOCIÉTÉ (DE CHARITÉ) MATERNELLE

Reeds vanaf 1789 had er een Société de Charité Maternelle bestaan op basis van particulier initiatief. Napoleon, die al vroeg giften aan de Société had geschonken, bracht deze langzamerhand onder staatsinvloed. Nadat Keizerin Marie Louise presidente van de Société was geworden, veranderde de Keizer op 5 mei 1810 de Société de Charité in de Société Maternelle. Het reglement werd in juli 1811 gepubliceerd. Doelstelling was steun aan armlastige kraamvrouwen. De inkomsten bestonden uit een keizerlijke dotatie en giften.

De Keizerin was voorzitter van een Conseil Général met vrouwelijke vice-presidenten en tussen de 24 en 28 vrouwelijke leden, die aan de Société bijdroegen en door de Keizerin werden benoemd. Mannen in verschillende functies voerden de administratie en traden op als adviseur. Medici stonden de Société bij in de werkzaamheden.

In de grootste steden werd een Comité Central opgericht en in de hoofdsteden van de departementen Conseils d'Administration. De leden van deze Conseils werden benoemd door de Keizerin op voordracht van het Conseil Général.

De Société Maternelle was geen groot succes en kwam vooral in Parijs van de grond. Recruitering van dames zou moeten plaatsvinden via de Préfets, die tevens allerlei gegevens over achtergrond en gedrag van de aspiranten moesten verzamelen. Vaak was alleen de echtgenote van de Préfet lid. Niettemin zijn er in Hollandse Departementen, ook noordelijke, wel plaatselijke sociétés werkzaam geweest, onder andere in Amsterdam, Haarlem, Hoorn, Alkmaar en Zwolle. Het Genootschap van vrouwen voor vrouwen te Rotterdam echter weigerde zich aan te sluiten.

Wetgeving

1811 juli 25 nr. 7129 Keizerlijk decreet: reglement van de Société Maternelle (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr 382 p. 88- 95 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 488-491 volledige tekst).

Archieven

Sous-série F15 Hospices et secours. Archives Nationales. Parijs. Inventaris Digitaal raadpleegbaar: inventaris digitaal raadpleegbaar. (PDF en database EGERIE).

Deze Sous-série, voornamelijk afkomstig van het Ministère de l'Intérieur, houdt zich

bezig met alle mogelijke vormen van liefdadigheid, zorg en onderstand, met een zekere nadruk op Parijs. Mogelijk van speciaal belang voor Nederland: 2 donateurs van de Société de Charité Maternelle.

UNIVERSITÉ IMPÉRIALE

Vanaf 22 oktober 1811.

De Université Impériale omvatte al het publieke onderwijs in het Keizerrijk, van laag tot hoog. De Université was onderverdeeld in académies volgens dezelfde indeling als het rechtsgebied van de Cours Impériaux. Tot een dergelijke académie zouden gaan behoren: de facultés (theologie, rechten, medicijnen, wis- en natuurkunde en letteren), de lycées, de collèges, de institutions, de pensionnats en de petites écoles of écoles primaires. De grand-Maître van de universiteit in Parijs viel onder verantwoordelijkheid van de Minister de l'Intérieur, maar was in de praktijk onafhankelijk. In Frankrijk vorderde de invoering van de Université Impériale slechts moeizaam in verband met het tegenstand van lokale en kerkelijke onderwijsinstellingen.

Wat betreft Hollande besloot Napoleon op 18 oktober 1810 het onderwijs voorlopig ongemoeid te laten. Wel werd begonnen met een vooronderzoek met het oog op inlijving. Dit werd door de grand-Maître van de Université opgedragen aan François Noël en Georges Cuvier. Op 22 oktober 1811 werd de Université Impériale in Hollande ingevoerd. Er kwamen twee Académies in plaats van één, in Leiden (voor de Departementen Bouches-de-la-Meuse, Zuyderzée en Issel-Supérieure) en in Groningen (voor de Departementen Ems-Occidental, Ems-Oriental, Frise en Bouches-de-l'Issel). De universiteiten van Franeker en Harderwijk werden gesloten. In Utrecht, Amsterdam en Deventer moesten de universiteit en de athenaea worden vervangen door Écoles Secondaires.

Deze invoering was echter met vele problemen omgeven, zodat er vóór november 1813 in feite weinig van kwam. In Leiden, Utrecht en Groningen dienden lycea te worden gesticht, maar ook hierin werd weinig voortgang geboekt. Het lager onderwijs werd ongemoeid gelaten. Hiermee verviel ook de hiërarchische indeling waarin alle onderwijs onder de verantwoording van de académie zou moeten vallen. Het middelbaar en lager onderwijs kwamen daarentegen onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van de inspecteur-général die in Haarlem zetelde. Zijn autoriteit werd echter weer betwist door de rector van de Leidse Universiteit en in mindere mate door die van Groningen.

De Université Impériale bestond uit een grand-Maître, een chancelier en een trésorier, bijgestaan door een Conseil de l'Université en een aantal inspecteurs-généraux, onder wie dus één in Hollande.

Wetgeving

- 1811 oktober 22 Keizerlijk decreet: invoering van de Université Impériale in Hollande (niet opgenomen in het *Bulletin des Lois*. Duvergier, *Collection XVIII* p. 39 verwijst naar de *Moniteur Universel* nr. 306).
- 1811 november 15 nr. 7452 Keizerlijk decreet inzake het bestuur van de Université Impériale (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr 402 p. 425-456 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVIII* p. 48-60 volledige tekst).

Archieven

Sous-série F17 Instruction publique. Archives Nationales. Parijs. Digitaal raadpleegbaar: inventaris

(PDF en database EGERIE).

Deze Sous-série, grotendeels afkomstig van het Ministère de l'Intérieur en niet door-

zichtig geordend, bevat gegevens over alle soorten onderwijs, onderzoek, bibliotheken en archieven, uitvindingen, en vormen van vermaak zoals theaters en opera. Van speciaal belang voor Nederland zijn de gegevens over de Université Impériale en mogelijk ook over middelbaar en lager onderwijs. Onder de stukken die zeker betrekking hebben op Hollande: 1275A-1279 recherche et transport d'objets de science et d'art de Belgique, de Hollande, Allemagne et Italie, 1772-1813.

Literatuur

- Burg, M.J. van der, *Nederland onder Franse invloed. Cultuurtransfer en staatsvorming in de napoleontische tijd, 1799-1813*. Amsterdam, 2008.

Hoofdstuk 8

INSTELLINGEN VAN PROVINCIAAL BESTUUR 1795-1813

Bataafse Republiek

Het overzicht van het provinciale bestuur is in hoofdzaak per periode beschreven, omdat vanaf 1798 de wetgeving steeds algemeen geldig was voor de hele republiek. In de periode daarvoor waren de gewesten nog zelfstandig en liep de wijze van bestuur nog uiteen. Dit gedeelte is per provincie geschreven.

Algemene literatuur over het provinciaal bestuur:

- Pot, C.W. van der, *Bestuurs- en rechtsinstellingen der Nederlandse Provinciën*. Zwolle, 1949.
- J.C. Ramaer, *De Fransche tijd (1795-1815). Tekst bij kaart 15 van A.A. Beekman, Geschiedkundige atlas van Nederland*. 's-Gravenhage, 1926.

Groningen

REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN STAD EN LANDE

Actief van 17 februari 1795 tot 30 januari 1798.

Representanten van het volk van Groningen vormden het algemeen bestuur van het gewest Groningen als opvolger van de Staten van Groningen.

Op 13 februari 1795 kozen de achttien wijken van de stad Groningen elk een kiezer. Deze kwamen dezelfde dag bijeen en verkozen zestien representanten, die tevens het stadsbestuur vormden. Op 16 februari 1798 hadden volmachten van de Groningse kerspelen uit een voordracht van een Ommelander comité revolutionair van zesendertig personen achttien representanten gekozen. Op 17 februari kwamen beide groepen representanten voor het eerst bijeen als Provisionele Representanten van het Volk van Stad en Lande. Omdat het eerste mandaat maar twee maanden geldig was, moesten nieuwe verkiezingen worden georganiseerd. Dit bleek door de interne tegenstellingen niet mogelijk te zijn. Omstreeks november 1795 liet de vergadering daarom de benaming "provisionele" vallen.

Acht personen van buiten de vergadering werden verkozen tot Gedeputeerde Representanten ter behartiging van het dagelijks bestuur.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

Literatuur

- Kamphuis, H.A., *Stad en Lande tijdens de Bataafse Republiek. Bestuurlijke en gerechtelijke verhoudingen in Groningen, 1795-1807*. Assen, 2005.
- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.

Friesland

COMITÉ RÉVOLUTIONNAIR PROVINCIAAL VAN FRIESLAND

Actief van 7 februari 1795 tot 19 februari 1795.

Het Comité Révolutionair Provinciaal van Friesland werd op 7 februari 1795 opgericht in de woelige dagen na de Franse inval.

Het Comité bestond uit tweeëndertig leden, gekozen door gecommitteerden van de Friese wapencorpsen uit een voordracht van het Leeuwarder revolutionaire comité. De voorzitter werd uitgeroepen.

Het Comité functioneerde naast de Staten van Friesland. Hoofdtak was het voordragen van kandidaten voor de op te richten nieuwe regering, de Provisionele Representanten van het Volk van Friesland, en het opstellen van een instructie. Op 14 februari 1795 werden in het hele gewest plaatselijke provisionele besturen gekozen en geïnstalleerd. Op 19 februari 1795 hief het Comité Révolutionair Provinciaal zichzelf op nadat het de Staten van Friesland had ontbonden en de Provisionele Representanten geïnstalleerd.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.
- Kuiper, J., *Een revolutie ontrafeld. Politiek in Friesland 1795-1798*. Franeker, 2002.
- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN FRIESLAND

Actief van 19 februari 1795 tot 23 juni 1795.

Provisionele Representanten van het Volk van Friesland namen voorlopig van het algemeen bestuur van Friesland waar, dat zij hadden overgenomen van de Staten van Friesland. Zij hadden tot taak de verkiezing van de representanten van het volk van Friesland voor te bereiden.

Van de zestig personen die door het Comité Provinciaal van Friesland waren aangeschreven, verschenen er in de loop der tijd 56 voor langere of kortere tijd in de dagelijkse vergaderingen. Vijf leden waren onder de naam Commissie tot het Waarnemen der Zaken van het College belast met het dagelijks bestuur.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.
- Kuiper, J., *Een revolutie ontrafeld. Politiek in Friesland 1795-1798*. Franeker, 2002.
- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.

REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN FRIESLAND

Actief van 23 juni 1795 tot 23 juni 1796.

Representanten van het Volk van Friesland vormden het algemeen bestuur van Friesland, met afschaffing van het stadhouderschap. Ze telden achtenzestig leden, verkozen door kiezersvergaderingen (districten), die elk representanten kozen naar gelang hun eigen aantal leden. Naar deze kiezersvergaderingen waren door iedere grondvergadering twee kiezers afgevaardigd. De verkiezing was voorbereid door Provisionele Representanten van het Volk van Friesland. Het mandaat duurde één jaar. Hierna werd het Provinciaal Bestuur van Friesland verkozen.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.
- Kuiper, J., *Een revolutie ontrafeld. Politiek in Friesland 1795-1798*. Franeker, 2002.
- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.

PROVINCIAAL BESTUUR VAN FRIESLAND (1796-1797)

Actief van 23 juni 1796 tot 30 januari 1798.

Het Provinciaal Bestuur van Friesland voerde het algemeen bestuur over dat gewest. Het was samengesteld uit tweeënveertig leden, verkozen door eenentwintig kiezersvergaderingen (afdelingen of districten), waarheen de grondvergaderingen kiezers hadden gezonden. Iedere kiezersvergadering koos twee leden en twee plaatsvervangers. Deze verkiezingen vonden plaats volgens een op 1 juni 1796 vastgesteld nieuw kiesreglement. Op 14 juni 1797 vonden op grond van een op 4 mei enigszins gewijzigd reglement opnieuw verkiezingen plaats. De mandaten golden telkens voor één jaar.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.
- Kuiper, J., *Een revolutie ontrafeld. Politiek in Friesland 1795-1798*. Franeker, 2002.

Drenthe

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN DRENTHE *Actief van 11 februari 1795 tot 14 april 1795.*

Op 7 februari 1795 had een Comité Revolutionair het bestuur over de Landschap Drenthe overgenomen, dat op 11 februari onmiddellijk Provisionele Representanten van het volk van Drenthe liet kiezen.

Provisionele Representanten van het Volk van Drenthe namen voorlopig het algemeen bestuur over de landschap Drenthe op zich als opvolger van Drost en Ge-deputeerden van Drenthe. Ze hadden tot taak verkiezingen voor een nieuw bestuur voor te bereiden.

Provisionele representanten telden twaalf leden, gekozen met een voorlopig mandaat voor twee maanden door twintig kiezers, aangewezen door het volk van Drenthe na een oproep van het Comité Revolutionair.

Archieven

Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA). Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is.

Literatuur

- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.
- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.
- Joosting, J.G.C., *De archieven der elkander vóór 1814 opgevolgde gewestelijke besturen van Drente*. Leiden, 1909.

REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN DRENTHE *Actief van 14 april 1795 tot 30 januari 1798.*

Representanten van het Volk van Drenthe vormden het algemeen bestuur van dat gewest. Er waren vierenvestig representanten, gekozen door de kerspelen. Ieder kerspel kreeg één representant, behalve Meppel en Hoogeveen, die er vanwege het bevolkingsaantal twee mochten aanwijzen. Ook Coevorden, Ruinen, Ruinerwold en Smilde kozen een representant.

Een commissie van representanten nam de dagelijkse zaken waar.

Archieven

Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA). Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is.

Literatuur

- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.
- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.
- Joosting, J.G.C., *De archieven der elkander vóór 1814 opgevolgde gewestelijke besturen van Drente*. Leiden, 1909.

Overijssel

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN OVERIJSSEL

Actief van 5 februari 1795 tot 12 februari 1798.

Provisionele Representanten van het Volk van Overijssel vormden het algemeen bestuur voor dat gewest en moesten een reglement opstellen voor een definitief bestuur. Vanaf begin februari 1795 werden uit verschillende delen van Overijssel representanten naar Zwolle gezonden. Hierop riep de nieuwe landdag op 6 februari alle kleine steden en plattelandsgemeenschappen op eveneens representanten af te vaardigen indien dat nog niet was gebeurd. Over de wijze waarop dit moest worden gedaan, werd niets vastgelegd en ook in de jaren daarna kon men het niet over een regeling eens worden. Met name de grote steden wilden hun invloed behouden.

Een college van Gedeputeerde Representanten met zes leden behartigde de dagelijkse zaken.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

In deze inventaris zijn alle archieven van de provinciale besturen van Overijssel opgenomen, tot en met het archief van de landdrost. De oude inventaris is samengesteld door G. ter Kuile en J.H. Wiggers. De bewerkte en aangevulde inventaris op internet bevat alleen een korte inleiding. De onderdelen zijn afzonderlijk genummerd.

Literatuur

- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795*. Amsterdam, 1993.
- Meeuwissen, W.J., "Overgang naar een nieuwe tijd 1795-1813" in: E.D. Eijken e.a., *In alle Staten. Vierhonderd jaar provinciaal bestuur van Overijssel* (Zwolle, 1978) p. 77-99.

Gelderland

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN GELDERLAND *Actief van 6 februari 1795 tot 29 januari 1798.*

Provisionele Representanten van het Volk van Gelderland bestuurden dat gewest als opvolger van de Gelderse landdag. Omdat de Provisionele Representanten, evenals de Landdag vroeger, kwartiersgewijze zijn blijven vergaderen op basis van eigen reglementen, is gekozen voor een beschrijving per kwartier. Een algemeen Gelders reglement is in deze periode ook niet tot stand gekomen. Zie daarom onder: Staten (Provisionele Representanten) van het kwartier van Nijmegen, Staten (Provisionele Representanten) van het kwartier van Zutphen en Staten (Provisionele Representanten) van het kwartier van de Veluwe.

STATEN (PROVISIONELE REPRESENTANTEN) VAN HET KWARTIER VAN NIJMEGEN *Actief van 6 februari 1795 tot 29 januari 1798.*

De Staten (Provisionele Representanten) van het Kwartier van de Nijmegen voerden op de kwartierdagen van Nijmegen het algemeen bestuur over het Kwartier van de Nijmegen, en bovendien op de Gelderse Landdagen samen met de Representanten van de Kwartieren van Zutphen en van de Veluwe als Provisionele Representanten van het Volk van Gelderland het algemeen bestuur over Gelderland als geheel, als opvolger van de oude Landdag van Gelderland.

De Gelderse Landdag bleef kwartiersgewijze vergaderen, zoals vóór 1795 gebruikelijk was geweest. Het Kwartier van Nijmegen was opgedeeld in drie steden met zes stemmen en zes delen van het platteland met elk een stem, het Rijk van Nijmegen en de ambten Overbetuwe, Nederbetuwe, Bommelerwaard, Tielerwaard en Maas en Waal. Afzonderlijke stemreglementen kwamen in de loop der tijd tot stand. De verkiezingen van gecommiteerden vonden op het platteland meestal getrappt plaats vanuit de kerspelen.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.
- Wissing, P.W. van, *De eerste volksvertegenwoordigers van Gelderland in 1795*. Amsterdam, 1996.

STATEN (PROVISIONELE REPRESENTANTEN) VAN HET KWARTIER VAN ZUTPHEN *Actief van 6 februari 1795 tot 29 januari 1798.*

De Staten (Provisionele Representanten) van het Kwartier van Zutphen voerden op de kwartierdagen van Zutphen het algemeen bestuur over het Kwartier van de Veluwe, en bovendien op de Gelderse Landdagen samen met de Representanten van de Kwartieren van Nijmegen en de Veluwe als Provisionele Representanten van

het Volk van Gelderland het algemeen bestuur over Gelderland als geheel, als opvolger van de oude Landdag van Gelderland.

De Gelderse Landdag bleef kwartiersgewijze vergaderen, zoals vóór 1795 gebruikelijk was geweest. Het Kwartier van Zutphen was opgedeeld in vijf steden met acht stemmen en in acht departementen waarin een aantal ambten op het platteland was gegroepeerd, met elk een stem. Afzonderlijke stemreglementen kwamen in de loop der tijd tot stand. De verkiezingen van gecommiteerden vonden op het platteland meestal getrapt plaats vanuit de kerspelen.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.
- Wissing, P.W. van, *De eerste volksvertegenwoordigers van Gelderland in 1795*. Amsterdam, 1996.

STATEN (PROVISIONELE REPRESENTANTEN) VAN HET KWARTIER VAN DE VELUWE

Actief van 6 februari 1795 tot 29 januari 1798.

De Staten (Provisionele Representanten) van het Kwartier van de Veluwe voerden op de Kwartierdagen het algemeen bestuur over het Kwartier van de Veluwe, en bovendien samen met de Representanten van de Kwartieren van Nijmegen en Zutphen als Provisionele Representanten van het Volk van Gelderland op de Gelderse Landdagen het algemeen bestuur over de provincie als geheel, als opvolger van de oude Landdag van Gelderland.

De Gelderse Landdag bleef kwartiersgewijze vergaderen, zoals vóór 1795 gebruikelijk was geweest. Het Kwartier van de Veluwe telde nu tien leden: de vijf stemhebbende steden en vijf stemdistricten waarin de vijftien stemhebbende schout- en richterambten van het platteland waren gegroepeerd. Iedere stad en ieder richter- of schoutambt was gerechtigd een gecommiteerde te sturen. Datzelfde recht hadden ook de op 28 december 1795 opgeheven heerlijkheden Doorwerth en Scherpenzeel. Afzonderlijke stemreglementen kwamen in de loop der tijd tot stand. De verkiezingen van gecommiteerden vonden op het platteland meestal getrapt plaats vanuit de kerspelen.

Tijdens de vergaderingen werden ook als vanouds gecommiteerden ad causas benoemd voor het nadere overleg, vijf uit de steden en vijf uit de stemdistricten.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.
- Wissing, P.W. van, *De eerste volksvertegenwoordigers van Gelderland in 1795*. Amsterdam, 1996.

PROVINCIAAL COLLEGE VAN POLITIE, FINANCIË EN ALGEMEEN WELZIJN
VAN GELDERLAND

Actief van 6 februari 1795 tot 19 februari 1798.

In 1795 verloor het Hof van Gelre zijn politieke functie als dagelijks bestuur van Gelderland. Deze taak werd overgenomen door het Provinciaal College van Politie, financie en algemeen welzijn. Op 19 februari 1798 werden de taken overgedragen aan het Intermediair Administratief Bestuur.

Het provinciaal college telde negen leden, uit ieder kwartier drie, benoemd door de kwartieren zelf.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.

Utrecht

REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN UTRECHT

Actief van 28 januari 1795 tot 17 oktober 1796.

Representanten van het Volk van Utrecht vormden het bestuur van Utrecht als opvolger van de Staten van Utrecht. Zij moesten de verkiezing van een nieuw provinciaal bestuur voorbereiden.

Op 28 januari 1798 zette het stedelijke revolutionaire comité van Utrecht de Staten van Utrecht af. Gedeputeerden van de steden, behalve Rhenen, noemden zich nu Provisionele Representanten van het Volk van Utrecht. Op 30 maart 1795, toen ook de gedeputeerden van de vier kwartieren van het platteland waren verschenen, liet de vergadering de benaming “provisioneel” vallen.

Iedere stad en ieder kwartier van het platteland bracht één stem uit.

Archieven

Archief van de staten van Utrecht, 1581-1810. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233 digitaal raadpleegbaar.

Behalve de archieven van de opeenvolgende bestuursinstellingen van de provincie en het departement Utrecht bevat dit bestand ook de archieven van de Sous-Préfets van Utrecht en Amersfoort in de periode dat Utrecht tot het departement van de Zuyderzee behoorde.

Literatuur

- Muller Fzn., S., *Catalogus van het archief der Staten van Utrecht 1375-1813*. Utrecht, 1915.
- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*. Utrecht, 1910.

PROVINCIAAL BESTUUR VAN UTRECHT (OKTOBER 1796 - FEBRUARI 1798)
Actief van 17 oktober 1796 tot 24 januari 1798.

Het Provinciaal Bestuur van Utrecht voerde het algemeen bestuur over dat gewest. Op 22 augustus 1796 stelden Representanten van het Volk van Utrecht een reglement vast voor een Intermediair Provinciaal Bestuur van het Volk des Lands van Utrecht, in afwachting van de invoering van een staatsregeling.

Het Provinciaal Bestuur was samengesteld uit achttien leden, gekozen door kiesmannen van ieder van de achttien districten, die zelf weer waren verkozen door de tien grondvergaderingen per district. Het mandaat duurde een jaar. Op 4 november 1797 vonden opnieuw verkiezingen plaats.

Het Comité van Algemeen Welzijn uit het Provinciaal Bestuur diende als dagelijks bestuur.

Archieven

Archief van de staten van Utrecht, 1581-1810. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233 digitaal raadpleegbaar.

Behalve de archieven van de opeenvolgende bestuursinstellingen van de provincie en het departement Utrecht bevat dit bestand ook de archieven van de Sous-Préfets van Utrecht en Amersfoort in de periode dat Utrecht tot het departement van de Zuiderzee behoorde.

Literatuur

- Muller Fzn., S., *Catalogus van het archief der Staten van Utrecht 1375-1813*. Utrecht, 1915.
- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*. Utrecht, 1910.

Holland

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN HOLLAND

Actief van 26 januari 1795 tot 2 maart 1796.

Provisionele Representanten van het Volk van Holland vormden het algemeen bestuur van dit gewest, in opvolging van de Staten van Holland en in afwachting van de uitkomsten van een in te stellen nationale vergadering.

Op 26 februari 1795 constitueerden vertegenwoordigers van twaalf van de achttien stemhebbende steden zich als Provisionele Representanten van het Volk van Holland. Later zonden ook de overige steden en het platteland afgevaardigden. Iedere bestuurlijke eenheid mocht maximaal vier personen afvaardigen, maar in de praktijk waren dit er minder, terwijl ook roulatie plaatsvond.

De vergadering werkte met permanente comité's die gedelegeerde taken uitvoerden. Het belangrijkste, het Comité van Algemeen Welzijn, telde uiteindelijk twaalf leden en functioneerde op de instructie van de voormalige Gecommitteerde Raden van Holland uit 1751.

Een president en twee secretarissen werden eenmaal in de twee weken gekozen of herkozen.

Archieven

Archief van de Provisionele Representanten van het Volk van Holland. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.01. Digitaal raadpleegbaar.

Zoekmiddelen: klappers op trefwoorden, persoons- en plaatsnamen.

Besluiten: Reeks chronologisch geordende resoluties.

Correspondentie: Reeksen van uitgaande en van ingekomen stukken, chronologisch geordend op datum van de resolutie of indiening.

Geheim: secrete resoluties.

Diversen: Klapper op de namen van de leden, met bijbehorende geloofsbrieven. Losse dossiers en registers ten aanzien van bepaalde onderwerpen; archieven van afzonderlijke commissies, met eigen resoluties en bijlagen.

Literatuur

- *Dagbladen van het verhandelde ter vergadering van de Provisionele Representanten van het volk van Holland*. 4 dln. Den Haag, 1795-1796.
- L. Zoodsma, "Archief van de Provisionele Representanten, 1795-1796" in: L.P.E. Kretzschmar, P.J. Margry en W.E. Meiboom, *Archieven van de Gewestelijke Besturen in de Bataafs-Franse tijd, 1795-1807 en hiermee samenhangende commissies, 1782-1802* ('s-Gravenhage, 1987) p. 49-166.

PROVINCIAAL BESTUUR VAN HOLLAND (MAART 1796 - JANUARI 1798)

Actief van 2 maart 1796 tot 23 januari 1798.

Het Provinciaal Bestuur van Holland voerde het algemeen bestuur over het gewest. Op 5 februari 1796 stelden Provisionele Representanten van Holland in aansluiting op het reglement van de Nationale Vergadering een reglement voor het Provinciaal Bestuur van Holland vast. Een afzonderlijk Provinciaal Comité vormde het permanente dagelijkse bestuur.

De vijfenvijftig leden werden via een getrappt stelsel verkozen door hoofddistricten, die zelf weer verdeeld waren in dertig grondvergaderingen. Deze wezen elk een kiesman aan. Op 2 en 3 maart 1797 werd een geheel nieuw Provinciaal Bestuur gekozen. Een derde verkiezing vond niet plaats vanwege de staatsgreep van 22 januari 1798. Het Provinciaal Bestuur kwam in beginsel aan het begin van ieder kwartaal voor drie weken bijeen. De nieuwe voorzitter voor de volgende bijeenkomst werd aan het einde van een voorgaande gekozen. Er vonden ook buitengewone bijeenkomsten plaats.

Er was een ambtelijke secretaris. Het Provinciaal Bestuur van Holland en het Provinciaal Comité van Holland hadden een gezamenlijk bureau, onder leiding van de beide secretarissen.

Archieven

Archief van het provinciaal bestuur van Holland, 1796-1798 en het voorlopig Intermediair Administratief bestuur van Holland. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.02. Digitaal raadpleegbaar.

Hierin ook opgenomen het archief van het voorlopig Intermediair Administratief Bestuur van Holland, dat fungeerde van 23-31 januari 1798.

Literatuur

- Toebak, P.M., 'Archief van het Provinciaal Bestuur' in: L.P.E. Kretzschmar, P.J. Margry en W.E. Meiboom, *Archieven van de Gewestelijke Besturen in de Bataafs-Franse tijd, 1795-1807 en hiermee samenhangende commissies, 1782-1802* ('s-Gravenhage, 1987), p. 165-255.

PROVINCIAAL COMITÉ VAN HOLLAND (APRIL 1796 - FEBRUARI 1798)
Actief van 1 april 1796 tot 23 februari 1798.

Het Provinciaal Comité van Holland vormde het permanente dagelijks bestuur van het gewest. Op 5 februari 1796 stelden Provisionele Representanten van Holland in aansluiting op het reglement van de Nationale Vergadering een reglement vast voor het Provinciaal Bestuur van Holland.

Het Provinciaal Comité telde twintig leden, elk voor een jaar benoemd door het Provinciaal Bestuur. Het lidmaatschap was niet verenigbaar met dat van het Provinciaal Bestuur. Iedere maand kozen de leden van het Comité uit hun midden een nieuwe voorzitter.

Het Provinciaal Comité had vier departementen voor de beleidsvoorbereiding: 1) algemeen welzijn van acht leden; 2) militaire zaken van vier leden; 3) financiën en koophandel van vier leden; 4) koophandel, zeevaart en fabrieken van twaalf leden, van wie vier gelijktijdig in het Provinciaal Comité meevergaderden, zodat de overigen vrij waren om te reizen. Er was een ambtelijke secretaris. Het Provinciaal Bestuur van Holland en het Provinciaal Comité van Holland hadden een gezamenlijk bureau, onder leiding van de beide secretarissen. De departementen van het Provinciaal Comité hadden eigen secretarissen en klerken.

Archieven

Archief van het provinciaal bestuur van Holland, 1796-1798 en het voorlopig Intermediair Administratief bestuur van Holland. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.02. Digitaal raadpleegbaar.

Hierin ook opgenomen het archief van het voorlopig Intermediair Administratief Bestuur van Holland, dat fungeerde van 23-31 januari 1798.

Literatuur

- Toebak, P.M., 'Archief van het Provinciaal Bestuur' in: L.P.E. Kretzschmar, P.J. Margry en W.E. Meiboom, *Archieven van de Gewestelijke Besturen in de Bataafs-Franse tijd, 1795-1807 en hiermee samenhangende commissies, 1782-1802* ('s-Gravenhage, 1987), p. 165-255.

Zeeland

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN ZEELAND
Actief van 3 maart 1795 tot 6 april 1796.

Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland oefenden het algemene gezag uit in Zeeland als opvolgers van de Staten van Zeeland.

Op 3 maart 1795 verlieten de vertegenwoordiger van de Eerste Edele van Zeeland en de Raadpensionaris van Zeeland de vergadering van de Staten van Zeeland. De overgebleven zes leden uit de steden constitueerden zich als Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland en lieten vervolgens negen nieuwe representanten toe, acht uit Middelburg en één uit Goes. Op 13 april 1795 verschenen ook de nieuwe vertegenwoordigers van het platteland en van de kleine steden. Tussen 23 maart en 6 juli 1795 hadden vertegenwoordigers van de zes stemhebbende steden per stad één stem en vertegenwoordigers van de kleine steden en het platteland gezamenlijk één stem (die vroeger van de Eerste Edele was geweest). Deze stem werd uitgebracht door twee afgevaardigden van Walcheren en Sint Joosland, twee van Schouwen, Duiveland en Sommelsdijk, twee van Zuid- en Oost Beveland, een van Tholen en Sint Philipsland en een uit Noord-Beveland en Wolphaartsdijk. Op 6 juli

1795 werd een nieuw reglement goedgekeurd. De municipaliteiten van de steden stuurden gedeputeerden, Middelburg zes, Zierikzee, Goes en Vlissingen ieder twee, Tholen en Veere ieder één. Het land kreeg tien vertegenwoordigers, verdeeld over de gebieden, namelijk drie uit Walcheren en Sint Joosland, twee uit Schouwen-Duiveland en Sommelsdijk, drie uit Zuid-Beveland, een uit Tholen en Sint Philipsland en een uit Noord-Beveland en Wolphaartsdijk. Deze werden gekozen door colleges van kiezers.

Provisionele Representanten stemden hoofdelijk en beslisten bij meerderheid van stemmen. Per 6 april 1796 trad een nieuw reglement in werking voor Representanten van het Volk van Zeeland.

Archieven

Archief van de Staten van Zeeland en van hun Gecommitteerde Raden. Zeeuws Archief, Middelburg. 2.1. Digitaal raadpleegbaar.

De samensteller van de inventaris heeft op formele gronden het archief van de Staten van Zeeland laten doorlopen tot 1799, toen op basis van de nieuwe grondwet van 1798 het departement van Schelde en Maas werd opgericht. Vandaar dat hij ook de archieven van de Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland en van de Representanten van het Volk van Zeeland tot het statenarchief rekent (zie aldaar).

Literatuur

- Brood, P., P. Nieuwland en L. Zoodsma, *Homines novi. De eerste volksvertegenwoordigers van 1795.* Amsterdam, 1993.
- Heeringa, K., *Het archief van de Staten van Zeeland en hunne Gecommitteerde Raden 1574 (1578) - 1795 (1799).* Middelburg, 1922.

COMITÉ VAN ALGEMEEN WELZIJN, WAAKZAAMHEID EN VEILIGHEID VAN ZEELAND

Actief van 23 juli 1795 tot 3 mei 1796.

Het Comité van Algemeen Welzijn vormde het dagelijks bestuur van het gewest Zeeland. Op 21 juli 1795 werd door Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland besloten tot de oprichting. Samen met twee andere comité's, van financiën en van onderzoek, behandelde het Comité van Algemeen Welzijn de lopende zaken.

Het comité bestond uit zeven leden. De beide andere comité's hadden elk vier leden.

Archieven

Archief van de Staten van Zeeland en van hun Gecommitteerde Raden. Zeeuws Archief, Middelburg. 2.1. Digitaal raadpleegbaar.

De samensteller van de inventaris heeft op formele gronden het archief van de Staten van Zeeland laten doorlopen tot 1799, toen op basis van de nieuwe grondwet van 1798 het departement van Schelde en Maas werd opgericht. Vandaar dat hij ook de archieven van de Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland en van de Representanten van het Volk van Zeeland tot het statenarchief rekent (zie aldaar).

Literatuur

- Heeringa, K., *Het archief van de Staten van Zeeland en hunne Gecommitteerde Raden 1574 (1578) - 1795 (1799).* Middelburg, 1922.

REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN ZEELAND

Actief van 22 april 1796 tot 22 januari 1798.

Representanten van het Volk van Zeeland vormden het algemeen bestuur van Zeeland. Op 10 April 1796 namen de Zeeuwse kiezers een nieuw reglement aan, op grond waarvan op 22 april 1796 de vertegenwoordigers van het volk van Zeeland aantraden.

Representanten telden twintig leden, verkozen door kiezers in evenveel districten die gelijkmatig over steden en platteland waren verdeeld. Het dagelijks bestuur werd gevormd door een Provinciale Raad van Zeeland van negen leden.

Archieven

Archief van de Staten van Zeeland en van hun Gecommitteerde Raden. Zeeuws Archief, Middelburg. 2.1. Digitaal raadpleegbaar.

De samensteller van de inventaris heeft op formele gronden het archief van de Staten van Zeeland laten doorlopen tot 1799, toen op basis van de nieuwe grondwet van 1798 het departement van Schelde en Maas werd opgericht. Vandaar dat hij ook de archieven van de Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland en van de Representanten van het Volk van Zeeland tot het statenarchief rekent (zie aldaar).

Literatuur

- Heeringa, K., *Het archief van de Staten van Zeeland en hunne Gecommitteerde Raden 1574 (1578) - 1795 (1799)*. Middelburg, 1922.

Noord-Brabant

PROVISIONELE REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN BATAAFS BRABANT

Actief van 24 augustus 1795 tot 31 december 1795.

Provisionele Representanten van het Volk van Brabant vormden het algemeen bestuur van het gewest Brabant, waarover de Staten-Generaal soeverein bleven. Ze moesten de verkiezing van een definitief provinciaal bestuur voorbereiden.

Al vanaf 6 juni 1795 bestond er een vergadering van gecommitteerden ter vergadering van de provisionele representanten van het volk van Bataafs Brabant, die door de Staten-Generaal als onwettig werd beschouwd. Naar aanleiding hiervan werd een plan van tussenbestuur aangenomen. Op deze basis functioneerden de Provisionele Representanten. Hun mandaat strekte tot 1 januari 1796.

Provisionele Representanten telden achtentwintig leden, door de Staten-Generaal verkozen uit dubbeltallen die werden voorgedragen door de steden en kwartieren.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's- Hertogenbosch. 16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Boven, M.W. van, "Bestuur" in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.
- Mommers, A.R.M., *Brabant van generaliteitsland tot gewest*. Utrecht/Nijmegen, 1953.

- Mooij, Ch. de, *Eindelyk uit d' onderdrukking. Patriottenbeweging en Bataafs-Franse tijd in Noord-Brabant 1784-1814*. Zwolle, 1988.

REPRESENTANTEN VAN HET VOLK VAN BATAAFS BRABANT

Actief van 1 januari 1796 tot januari 1798.

Representanten van het Volk van Brabant vormden het algemeen bestuur van dat gewest. Ze telden achtentwintig leden, verkozen door kiesvergaderingen, waarvan de kiesmannen door grondvergaderingen waren aangewezen.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's- Hertogenbosch. 16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Boven, M.W. van, "Bestuur" in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.

Uitvoerend Bewind (Provincies)

DE INTERMEDIAIRE ADMINISTRATIEVE BESTUREN

Na de staatsgreep van 22 januari 1798 werden alle bestaande provinciale besturen ontbonden en vervangen door Intermediaire Administratieve Besturen, in afwachting van de goedkeuring en invoering van een nieuwe constitutie.

De Intermediaire Administratieve Besturen behartigden het algemeen bestuur van hun gewest onder toezicht van het Uitvoerend Bewind, voerden de wet- en regelgeving van dit Bewind uit en hielden toezicht op de plaatselijke besturen.

INTERMEDIAR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN GRONINGEN

Actief van 30 januari 1798 tot 30 maart 1799.

Representanten van het Volk van Stad en Lande vormden zich na de staatsgreep van januari 1798 om tot Intermediair Administratief Bestuur. Op 13 februari 1798 werd dit echter door afgevaardigden van het Uitvoerend Bewind ontbonden. Een nieuw Intermediair Administratief Bestuur van twaalf leden kwam tot stand. Het vertegenwoordigde zowel de stad als het platteland in zijn geheel. Na de staatsgreep van juni 1798 werden door afgevaardigden van het Intermediair Uitvoerend Bewind op 25 juni 1798 een aantal leden van het Intermediair Administratief Bestuur van Groningen vervangen.

De leden van deze Intermediaire Administratieve Besturen werden steeds benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

Literatuur

- Kamphuis, H.A., *Stad en Lande tijdens de Bataafse Republiek. Bestuurlijke en gerechtelijke verhoudingen in Groningen, 1795-1807*. Assen, 2005.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN FRIESLAND

Actief van 8 maart 1798 tot 30 maart 1799.

In Friesland vormden tot 8 maart 1798 de gezuiverde leden van het Provinciaal Bestuur het Eerste Intermediair Administratief Bestuur. Vanaf die dag maakten twaalf, later veertien leden, afkomstig uit de bestuurlijke voorganger, deel uit van een Tweede Intermediair Administratief Bestuur. Na de volgende staatsgreep werd op 21 juni het Derde Intermediair Administratief Bestuur ingesteld, met tien nieuwe leden. De leden werden steeds benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen. Voor de Préfet de la Frise, zie de afzonderlijke beschrijving Archief van de Prefect van Friesland in: *Archieven van de Gewestelijke besturen in de Franse tijd (BRF)*.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.
- Kuiper, J., *Een revolutie ontrafeld. Politiek in Friesland 1795-1798*. Franeker, 2002.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN HET VOORMALIGE GEWEST DRENTHE

Actief van 31 januari 1798 tot 29 maart 1799.

Representanten van het Volk van Drenthe vormden zich in januari 1799 voorlopig om tot Intermediair Administratief Bestuur. Op 20 februari 1798 installeerden afgevaardigden van het Uitvoerend Bewind het nieuwe Intermediair Administratief Bestuur.

Het Intermediair Administratief Bestuur van de landschap Drenthe was samengesteld uit zeven leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA). Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is.

Literatuur

- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.
- Joosting, J.G.C., *De archieven der elkander vóór 1814 opgevolgde gewestelijke besturen van Drente*. Leiden, 1909.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN OVERIJSSSEL

Actief van 12 februari 1798 tot 30 maart 1799.

Op 12 februari 1798 installeerden afgevaardigden van het Uitvoerend Bewind het Intermediair Administratief Bestuur van Overijssel. Dit bestond uit zeven leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

In deze inventaris zijn alle archieven van de provinciale besturen van Overijssel opgenomen, tot en met het archief van de landdrost. De oude inventaris is samengesteld door G. ter Kuile en J.H. Wiggers. De bewerkte en aangevulde inventaris op internet bevat alleen een korte inleiding. De onderdelen zijn afzonderlijk genummerd.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN GELDERLAND

Actief van 29 januari 1798 tot 30 maart 1799.

In Gelderland werd op 29 januari 1798 een “provisioneel” Intermediair Administratief Bestuur ingesteld, waarmee een einde kwam aan de afzonderlijke vergaderingen van de Gelderse kwartieren. Zitting hadden de leden van de laatstgehouden Landdag van de Provisionele Representanten van Gelderland.

Op 19 februari 1798 installeerden afgevaardigden van de Constituerende Vergadering een Tweede Intermediair Administratief Bestuur. Het had dertien, vanaf 28 februari 1798 zeventien leden. Van deze leden werden er weer enkele weggezuiverd in de nasleep van de staatsgreep van juni 1798. De leden werden steeds benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Het Tweede Intermediair Administratief Bestuur van Gelderland behartigde vanaf 19 februari 1798 het ook algemene financiële beheer dat in dat gewest tot dan toe altijd bij de Kwartieren had berust.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN UTRECHT

Actief van 23 februari 1798 tot 30 maart 1799.

In Utrecht werd op 24 januari 1798 het Provinciaal Bestuur omgezet in een Intermediair Administratief Bestuur. Op 23 februari 1798 ontbonden afgevaardigden van het Uitvoerend Bewind dit en stelden een Tweede Intermediair Administratief Bestuur aan van acht leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind. Na de staatsgreep van midden juni 1798 werden de leden niet vervangen.

Archieven

Archief van de staten van Utrecht, 1581-1810. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233 digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Muller Fzn., S., *Catalogus van het archief der Staten van Utrecht 1375-1813*. Utrecht, 1915.
- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*. Utrecht, 1910.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN HOLLAND

Actief van 23 januari 1798 tot 30 maart 1799.

Een voorlopig Intermediair Administratief Bestuur, samengesteld uit de leden van het opgeheven Provinciaal Bestuur van Holland, handelde van 23 januari 1798 tot en met 31 januari 1798 lopende zaken en bevelen af. Vanaf 5 februari 1798 kwam op gezag van het Voorlopig Uitvoerend Bewind het Intermediair Administratief Bestuur bijeen. Bij de staatsgreep van juni 1798 werd de helft van de leden vervangen.

Het Intermediair Administratief Bestuur van Holland telde twintig leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

1) *Archief van het provinciaal bestuur van Holland, 1796-1798 en het voorlopig Intermediair Administratief bestuur van Holland.* Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.02. Digitaal raadpleegbaar.

Hierin ook opgenomen het archief van het voorlopig Intermediair Administratief Bestuur van Holland, dat fungeerde van 23-31 januari 1798.

2) *Archief van het Intermediair Administratief bestuur over het voormalig gewest Holland.* Nationaal Archief. Den Haag 3.02.04 Digitaal raadpleegbaar.

INTERMEDIAIR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN ZEELAND

Actief van 9 februari 1798 tot 30 maart 1799.

In Zeeland kwamen op 9 februari 1798 afgevaardigden van het Uitvoerend Bewind het Intermediair Administratief Bestuur installeren. Dit was samengesteld uit twaalf leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Archief van de Staten van Zeeland en van hun Gecommitteerde Raden. Zeeuws Archief, Middelburg. 2.1. Digitaal raadpleegbaar.

De samensteller van de inventaris heeft op formele gronden het archief van de Staten van Zeeland laten doorlopen tot 1799, toen op basis van de nieuwe grondwet van

1798 het departement van Schelde en Maas werd opgericht. Vandaar dat hij ook de archieven van de Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland en van de Representanten van het Volk van Zeeland tot het statenarchief rekent (zie aldaar).

Literatuur

- Heeringa, K., *Het archief van de Staten van Zeeland en hunne Gecommitteerde Raden 1574 (1578) - 1795 (1799)*. Middelburg, 1922.

INTERMEDIAR ADMINISTRATIEF BESTUUR VAN BATAAFS BRABANT *Actief van 15 februari 1798 tot 30 maart 1798.*

Op 15 februari 1798 kwamen afgevaardigden van het Uitvoerend Bewind het Intermediair Administratief Bestuur van Bataafs Brabant installeren. Na de staatsgreep van midden juni 1798 werd een aantal leden vervangen.

Het Intermediair Administratief Bestuur van Bataafs Brabant bestond uit twaalf leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's- Hertogenbosch. 16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Boven, M.W. van, "Bestuur" in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.

De Departementale Besturen van 1799 tot 1802

De Departementale Besturen, ingesteld volgens de staatsregeling voor het Bataafse volk van 1 mei 1798, waren belast met het algemeen bestuur van hun Departement, onder rechtstreeks toezicht van het Uitvoerend Bewind, in correspondentie met een eigen commissaris van het Uitvoerend Bewind bij het departement (zie aldaar). Taak was de uitvoering van de wet- en regelgeving van het Uitvoerend Bewind en het toezicht op de gemeentebesturen.

De genoemde staatsregeling voorzag in acht Departementen met elk ongeveer evenveel inwoners. Bij de indeling per decreet van 9 november 1798 van het Vertegenwoordigend Lichaam werd geen rekening meer gehouden met de oude grenzen van de gewesten. Zolang er nog geen nationaal belastingstelsel was ingevoerd functioneerde in ieder Departement naast het Departementaal Bestuur nog een door het Uitvoerend Bewind benoemde commissie tot de administratie van de financiën van een of meer van de oude gewesten. Deze commissies spraken ook recht in belastingzaken. Zie voor Holland de Financiële Commissie van Holland (1799-1802).

Het was de bedoeling dat de nieuwe indeling van de Departementen ook zou gaan gelden voor de Hoven van Justitie. Tot de invoering van nieuwe gerechtshoven is het echter niet meer gekomen, met uitzondering van het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel (1799-1801) (zie aldaar).

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE EEMS

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van de Eems, met als hoofdstad Leeuwarden, omvatte het gebied van het voormalig gewest Groningen, het noordelijke deel van het gewest Friesland en het uiterste noorden van Drenthe.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het Departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Dokkum, tweede ring Leeuwarden, derde ring Bolsward, vierde ring Drachten, vijfde ring Groningen, zesde ring Middestum en zevende ring Winschoten. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezen. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen. Voor de Préfet de la Frise, zie de afzonderlijke beschrijving Archief van de Préfet van Friesland in: *Archieven van de Gewestelijke besturen in de Franse tijd (BRF)*.

Literatuur

- Kamphuis, H.A., *Stad en Lande tijdens de Bataafse Republiek. Bestuurlijke en gerechtelijke verhoudingen in Groningen, 1795-1807*. Assen, 2005.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE OUDE IJSSEL

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van de Oude IJssel, met de hoofdstad Zwolle, omvatte het zuidelijke deel van Friesland, Drenthe, Overijssel en het noordelijke deel van de Veluwe.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het Departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Heerenveen, tweede ring Assen, derde ring Hardenberg, vierde ring Zwolle, vijfde ring Harderwijk, zesde ring Oldenzaal en zevende ring Deventer. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezen. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig

districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810*. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

In deze inventaris zijn alle archieven van de provinciale besturen van Overijssel opgenomen, tot en met het archief van de landdrost. De oude inventaris is samengesteld door G. ter Kuile en J.H. Wiggers. De bewerkte en aangevulde inventaris op internet bevat alleen een korte inleiding. De onderdelen zijn afzonderlijk genummerd.

2) *Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA)*. Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is. De inventaris bevat alle archieven van besturen op gewestelijk niveau, waaronder ook het archief van de Financiële Commissie van het voormalig gewest Drenthe in de periode dat de landschap behoorde tot het Departement van de Oude IJssel (1799-1802) en het archief van Gecommitteerden uit het Departementaal bestuur van Overijssel tot de dagelijkse administratie van de financiën van Drenthe in de periode dat de landschap behoorde tot het departement Overijssel (1802-1805).

Literatuur

- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.
- Joosting, J.G.C., *De archieven der elkander vóór 1814 opgevolgde gewestelijke besturen van Drente*. Leiden, 1909.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE RIJN

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van de Rijn, met hoofdstad Arnhem, omvatte het zuidelijke deel van de Veluwe, de Betuwe, de Alblasserwaard en het oostelijke deel van Utrecht, inclusief de stad Utrecht.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het Departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Gorinchem, tweede ring Tiel, derde ring Utrecht, vierde ring Amersfoort, vijfde ring Arnhem, zesde ring Doesburg en zevende ring Zutphen. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezen. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*. Utrecht, 1910.
- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE AMSTEL

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van de Amstel, met hoofdstad Amsterdam, omvatte Amsterdam en de onmiddellijke omgeving aan de westzijde van de stad. Het lag als een eiland in het Departement van de Texel.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het Departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het Departement verdeeld in zeven ringen, namelijk zes ringen met gedeelten van Amsterdam en de zevende ring Weesp. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezig. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Gewestelijke Besturen in Noord-Holland. Noord-Hollands Archief. Haarlem. 13. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archiefbestand bevat a) de archieven van de Departementale Besturen van de Amstel en Texel 1799-1802 en b) het archief van het Departementaal Bestuur van Amstelland 1807-1810. De inventaris is voorzien van een korte inleiding.

Literatuur

- Persman, J.R., *Archieven van de gewestelijke besturen in Noord-Holland 1799-1802 en 1807-1810*. Haarlem, 1977.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN TEXEL

Actief van 30 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van Texel omvatte Holland ten noorden van de Oude Rijn, inclusief Leiden, en het oostelijke deel van Utrecht, met daarbinnen als eiland het Departement van de Amstel rond Amsterdam.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het Departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Medemblik, tweede ring

Hoorn, derde ring Alkmaar, vierde ring Westzaandam, vijfde ring Haarlem, zesde ring Leiden en zevende ring Naarden. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezen. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Gewestelijke Besturen in Noord-Holland. Noord-Hollands Archief. Haarlem. 13. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archiefbestand bevat a) de archieven van de Departementale Besturen van de Amstel en Texel 1799-1802 en b) het archief van het Departementaal Bestuur van Amstelland 1807-1810. De inventaris is voorzien van een korte inleiding.

Literatuur

- Persman, J.R., *Archieven van de gewestelijke besturen in Noord-Holland 1799-1802 en 1807-1810*. Haarlem, 1977.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE DELF

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van de Delf, met als hoofdstad Delft, omvatte Holland tussen Oude Rijn en Maas en het gedeelte van Utrecht rond Montfoort.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het Departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Den Haag, tweede ring Delft, derde ring Schiedam, vierde ring Rotterdam (deel stad), vijfde ring Rotterdam (deel stad met naaste omgeving), zesde ring Gouda en zevende ring Oudewater. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezig waren. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Archief van het Departementaal Bestuur van de Delf. Nationaal Archief, Den Haag. 3.02.05. Digitaal raadpleegbaar.

FINANCIËLE COMMISSIE VAN HOLLAND (1799-1802)

Actief van maart 1799 tot juni 1802.

De Financiële Commissie van Holland behartigde de financiële administratie van het voormalige gewest Holland (het kantoor van de Financier van Holland), onder toezicht van het Uitvoerend Bewind.

In 1799 was het grondgebied van het oude gewest Holland verdeeld over verschillende Departementen. In afwachting van een nationaal belastingstelsel was echter besloten de financiële administratie van de oude gewesten los van de nieuwe Departementale Besturen voort te zetten.

De Financiële Commissie van Holland telde zeven leden, benoemd door het Uitvoerend Bewind.

Archieven

Archief van de financiële commissie over het voormalig gewest Holland, 1799-1802. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.26. Nog niet gedigitaliseerd.

Literatuur

- Kretschmar, L.P.E., P.J. Margry en W.E. Meiboom, *Archieven van de Gewestelijke Besturen in de Bataafs-Franse tijd, 1795-1807 en hiermee samenhangende commissies, 1782-1802.* 's-Gravenhage, 1987.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE SCHELDE EN MAAS

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van Schelde en Maas, met hoofdstad Middelburg, omvatte Zeeland, de Zuid-Hollandse eilanden bezuiden de Maas en het westelijke deel van Brabant, inclusief Breda.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het Departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Middelburg, tweede ring Goes, derde ring Zierikzee, vierde ring Steenberg, vijfde ring Breda, zesde ring Dordrecht en zevende ring Brielle. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezen. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen van Zeeland, 1799-1810. Zeeuws Archief. Middelburg. 4. Digitaal raadpleegbaar, met uitgebreide inleiding.

Literatuur

- Unger, W.S., *De archieven der gewestelijke besturen van Zeeland, 1799-1810.*
- Bos-Rops, J.A.M.Y., "Van generaliteitsland tot provincie. Noord-Brabants grondgebied in de jaren 1793-1818" in: J.G.M. Sanders (red.), *Noord Brabant in de*

Bataafs-Franse Tijd 1794-1814. Een institutionele handleiding ('s-Hertogenbosch/Hilversum, 2002) p. 15-47.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE DOMMEL

Actief van 27 maart 1799 tot 20 juni 1802.

Het Departement van de Dommel, met hoofdstad 's-Hertogenbosch, omvatte Gelderland bezuiden de Waal en het gedeelte van Brabant beoosten Breda.

De zeven leden van het Departementaal Bestuur werden gekozen door de zeven ringen van het departement. Van deze leden traden, de eerste maal volgens loting, later volgens ancienniteit, twee het eerste jaar af, twee het tweede jaar en drie het derde jaar. Ze waren eenmaal herkiesbaar. Voor de verkiezing was het Departement verdeeld in zeven ringen, namelijk eerste ring Den Bosch, tweede ring Heusden, derde ring Tilburg, vierde ring Eindhoven, vijfde ring Helmond, zesde ring Osch en zevende ring Nijmegen. De verkiezing vond in eerste instantie plaats door de grondvergaderingen van een ring die elk een kandidaat-lid en een kiesman aanwezen. Had binnen een ring een kandidaat de meerderheid van de grondvergaderingen achter zich, dan was hij daarmee verkozen. Als niemand een meerderheid had, kozen de kiezers van een ring het lid van het Departementaal Bestuur uit de drie kandidaten die de meeste grondvergaderingen achter zich hadden. Voor de verkiezing van de leden van het Vertegenwoordigend Lichaam werd op 14 mei 1799 door het Uitvoerend Bewind een andere indeling van het land in vierennegentig districten en grondvergaderingen vastgesteld, los van de Departementen.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's-Hertogenbosch. 16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Bos-Rops, J.A.M.Y., "Van generaliteitsland tot provincie. Noord-Brabants grondgebied in de jaren 1793-1818" in: J.G.M. Sanders (red.), *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse Tijd 1794-1814. Een institutionele handleiding ('s-Hertogenbosch/Hilversum, 2002) p. 15-47.*
- Boven, M.W. van, "Bestuur" in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.

Staatsbewind (provincies)

Departementale Besturen van 1802 tot 1805.

Met de staatsregeling van 16 oktober 1801 keerden de grenzen van de oude gewesten weer terug. De staatsregeling bepaalde tevens dat de Departementale Besturen inzake binnengewestelijk bestuur, economie en financiën eigen regelingen mochten vaststellen, zolang deze niet strijdig waren met de algemene wetgeving. De Departementale Besturen waren verantwoordelijk aan het Staatsbewind voor de nauwkeurige uitvoering van uitgevaardigde bevelen. Bij toerbeurt moesten zij een voordracht van vier personen doen als er een plaats in het Staatsbewind openviel. Bovendien hielden zij toezicht op de gemeentelijke en particuliere waterstaatwerken en benoemden ze de raadsheren in de Departementale Gerechtshoven.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder Departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling. Het Wetgevend Lichaam keurde op 9 februari 1802 de verdeling in departementen en ringen goed. Op 4 juni van dat jaar werden de oude Departementale Besturen formeel opgeheven en de nieuwe reglementen van bestuur ingevoerd. Op 21 juni 1802 konden de voor de eerste maal door het Staatsbewind benoemde leden met de nieuwe Departementale Besturen bijeen komen. Pas op 18 februari 1803 werd een ingewikkeld kiesreglement vastgesteld.

Wetgeving

1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk. Bannier, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefolieerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN GRONINGEN (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 1 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Groningen een departement zou vormen, met als hoofdstad de stad Groningen.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder Departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Groningen zeven leden). Het reglement voor Groningen werd door het Staatsbewind vastgesteld op 8 maart 1802.

Het Departementaal Bestuur van Groningen telde twaalf leden, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiesers opgestelde nominatie van vier personen door honderd departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiesers, twintig per ring. Volgens het Groningse reglement waren de taken verdeeld over twee departementen van het Departementaal Bestuur, het ene van acht, het andere van vier leden. Hiernaast fungeerde nog een afzonderlijke Raad van Financie met een president en twee leden. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het departement Groningen op 18 februari 1803 verdeeld in vijf ringen die alleen een nummer, geen naam hadden.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven.* 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

RAAD VAN FINANCIËN VAN STAD EN LANDE (1802-1805)
Actief van 22 juni 1802 tot 1805.

De Raad van Financiën van Stad en Lande voerde het beheer over en het toezicht op de Financiën van het Departement Groningen. Volgens het door het Staatsbewind goedgekeurde reglement van bestuur van het departement Groningen van 29 april 1802 werd deze Raad van Financiën ingesteld. De Raad telde drie leden.

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814*. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN FRIESLAND (1802-1805)
Actief van 21 juni 1802 tot 1 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Friesland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Leeuwarden.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder Departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Friesland zeven leden). Het reglement voor Friesland werd door het Staatsbewind vastgesteld op 13 april 1802.

Friesland, dat nu weer de oude omvang had teruggekregen, was verdeeld in veertien drostambten.

Het Departementaal Bestuur van Friesland bestond uit twaalf leden, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen door 120 departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiezers, twintig per ring. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het Departement Friesland op 18 februari 1803 verdeeld in zes ringen die alleen een nummer, geen naam hadden.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen. Voor de Préfet de la Frise, zie de afzonderlijke beschrijving Archief van de Prefect van Friesland in: Archieven van de Gewestelijke besturen in de Franse tijd (BRF).

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN OVERIJSSSEL (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 01 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Overijssel en de Landschap Drenthe samen één departement Overijssel zouden vormen, met als hoofdstad Zwolle.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder Departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Overijssel zeven leden). Het reglement voor Overijssel werd door het Staatsbewind vastgesteld op 12 april 1802.

Het Departementaal Bestuur van Overijssel bestond uit twaalf leden, waarvan drie uit het voormalige Drenthe, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen door 108 departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiezers, twaalf voor elke ring. De drie Drentse leden fungeerden tevens als gecommiteerden uit het Departementaal Bestuur van Overijssel tot de dagelijkse administratie van de financiën in Drenthe. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het Departement Overijssel op 18 februari 1803 verdeeld in negen ringen die alleen een nummer, geen naam hadden.

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810*. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

In deze inventaris zijn alle archieven van de provinciale besturen van Overijssel opgenomen, tot en met het archief van de landdrost. De oude inventaris is samengesteld door G. ter Kuile en J.H. Wiggers. De bewerkte en aangevulde inventaris op internet bevat alleen een korte inleiding. De onderdelen zijn afzonderlijk genummerd.

2) *Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA)*. Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is. De inventaris bevat alle archieven van besturen op gewestelijk niveau, waaronder ook het archief van de Financiële Commissie van het voormalig gewest Drenthe in de periode dat de landschap behoorde tot het Departement van de Oude IJssel (1799-1802) en het archief van Gecommiteerden uit het Departementaal Bestuur van Overijssel tot de dagelijkse administratie van de financiën van Drenthe in de periode dat de landschap behoorde tot het departement Overijssel (1802-1805).

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN GELDERLAND (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 1 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Gelderland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Arnhem. Culemborg en Buren werden opnieuw toegevoegd aan het Departement, dat nu weer de omvang van het voormalige gewest had.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Gelderland negen leden). Het reglement voor Gelderland werd door het Staatsbewind vastgesteld op 15 april 1802.

Het Departementaal Bestuur van Gelderland telde twaalf leden, uit ieder Kwartier vier, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen door 144 departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiezers, twaalf per ring. Het dagelijks bestuur van het Departement bestond uit een telkens opnieuw te benoemen commissie uit het Departementaal Bestuur, namelijk de president en vijf leden. In het Departement fungeerden tevens drie Colleges van Finantie, voor elk kwartier één. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het Departement Gelderland op 18 februari 1803 verdeeld in negen ringen die alleen een nummer, geen naam hadden, voor ieder Kwartier vier.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven.* 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN UTRECHT (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 1 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Utrecht een Departement zou vormen, met als hoofdstad de stad Utrecht. De voormalige heerlijkheid Vianen werd aan het Departement toegevoegd.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Utrecht zeven leden). Het reglement voor Utrecht werd door het Staatsbewind vastgesteld op 8 april 1802.

Het Departementaal Bestuur van Utrecht bestond uit tien leden, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen door honderd departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiezers, tien per ring. Zes leden van het Departementaal Bestuur fungeerden als vergadering van gedeputeerden, ter behartiging van de dagelijkse zaken. De overige vier leden vormden een commissie van financiën. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het departement Utrecht op 18 februari 1803 verdeeld in tien ringen die alleen een nummer, geen naam hadden.

Archieven

Archief van de staten van Utrecht, 1581-1810. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233. Digitaal raadpleegbaar.

Behalve de archieven van de opeenvolgende bestuursinstellingen van de provincie en het departement Utrecht bevat dit bestand ook de archieven van de sous-préfets

van Utrecht en Amersfoort in de periode dat Utrecht tot het departement van de Zuiderzee behoorde.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Muller Fzn., S., *Catalogus van het archief der Staten van Utrecht 1375-1813*. Utrecht, 1915.
- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*. Utrecht, 1910.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN HOLLAND (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 01 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Holland één departement zou vormen, met als hoofdstad Den Haag.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Holland negen leden). Het reglement voor Holland werd door het Staatsbewind vastgesteld op 12 april 1802. Het dagelijks bestuur van het Departement Holland werd opgedragen aan een afzonderlijk college met andere leden dan het Departementaal Bestuur, het Gedeputeerd Bestuur van Holland.

Het Departement Holland bestond uit het voormalige gewest Holland, inclusief Goeree en Overflakkee, Texel, Vlieland en Terschelling.

Het Departementaal Bestuur van Holland telde vijftien leden, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen door 280 departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiezers, voor elk van de veertien ringen twintig. Voor de verkiezing van het Departementaal Bestuur werd het Departement Holland op 18 februari 1803 verdeeld in vijftien ringen die alleen een nummer, geen naam hadden. Voor de verkiezing van het Wetgevend Lichaam werd een tweede verdeling gemaakt in veertien ringen, namelijk eerste ring Hoorn, tweede ring Alkmaar, derde ring Haarlem, vierde tot en met zesde ring Amsterdam, zevende ring Amsterdam (waarbij ook de omgeving), achtste ring Leiden, negende ring Delft, tiende ring Den Haag, elfde ring Rotterdam, twaalfde ring Gouda, dertiende ring Gorinchem, en veertiende ring Oud-Beijerland.

Archieven

Archief van het Departementaal Bestuur van Holland, 1802-1807. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.06. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

GEDEPUTEERD BESTUUR VAN HOLLAND (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 31 juli 1805.

Het Gedeputeerd Bestuur van Holland vormde, nadat de in 1799 tot stand gekomen departementen van de Delf, van de Texel en van de Amstel weer waren samengevoegd tot één Departement Holland, het financiële bestuur van dat Departement. Als zodanig was het de opvolger van de Financiële Commissie van Holland (zie aldaar). Ook dit Gedeputeerd Bestuur inde de belastingen en beheerde de domeinen. Bovendien fungeerde het Gedeputeerd Bestuur van Holland vanaf augustus 1803 als dagelijks bestuur, wanneer het Departementaal Bestuur van Holland op recess was. Het Gedeputeerd Bestuur van Holland viel onder de verantwoordelijkheid van het Departementaal Bestuur van Holland. In 1805 zouden de financiële taken worden overgenomen door de Raad van Financiën van Holland.

Het Gedeputeerd Bestuur van Holland telde twaalf leden, elk afkomstig uit een van de twaalf Districten van het departement. De aanstelling gold voor vier jaar. Elk jaar waren drie leden aftredend. De leden werden de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, later door het Departementaal Bestuur van Holland.

Archieven

Archief van het Gedeputeerd Bestuur van Holland (1802-1805). Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.07. Digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN ZEELAND (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 1 augustus 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Zeeland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Middelburg.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder Departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Zeeland zeven leden). Het reglement voor Zeeland werd door het Staatsbewind vastgesteld op 8 april 1802.

Het Departementaal Bestuur van Zeeland telde negen leden, op basis van het aantal inwoners, voor de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna verkozen uit een door de ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen door 108 departementale kiezers, die zelf verkozen waren door de ringkiezers, twaalf per ring. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het departement Zeeland op 18 februari 1803 verdeeld in negen ringen die alleen een nummer, geen naam hadden.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen van Zeeland, 1799-1810. Zeeuws Archief. Middelburg. 4. Digitaal raadpleegbaar, met uitgebreide inleiding.

Literatuur

- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven.* 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.
- Unger, W.S., *De archieven der gewestelijke besturen van Zeeland, 1799-1810.*

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN BRABANT (1802-1805)

Actief van 21 juni 1802 tot 31 juli 1805.

De staatsregeling van 16 oktober 1801 bepaalde dat Bataafs Brabant een Departement zou vormen, met als hoofdstad 's-Hertogenbosch.

Op 27 oktober 1801 werd besloten uit de ingezetenen voor ieder departement een commissie te benoemen tot het ontwerp van de inrichting van het bestuur volgens art. 62 van de staatsregeling (voor Brabant zeven leden). Het reglement voor Brabant werd door het Staatsbewind vastgesteld op 27 april 1802.

Het Departementaal Bestuur van Brabant bestond uit elf leden, op basis van het aantal ingezetenen. Ze werden de eerste maal benoemd door het Staatsbewind, daarna uit een door ringkiezers opgestelde nominatie van vier personen verkozen door 132 departementale kiezers, die zelf weer verkozen waren door de ringkiezers, twaalf voor iedere ring. Voor de verkiezing van zowel het Departementaal Bestuur als het Wetgevend Lichaam werd het Departement Brabant op 18 februari 1803 in afwachting van eventuele uitbreiding met de zogenaamde gecedeerde landen voorlopig verdeeld in elf ringen die alleen een nummer, maar geen naam hadden.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's-Hertogenbosch. 16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Bos-Rops, J.A.M.Y., “Van generaliteitsland tot provincie. Noord-Brabants grondgebied in de jaren 1793-1818” in: J.G.M. Sanders (red.), *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse Tijd 1794-1814. Een institutionele handleiding* ('s-Hertogenbosch/Hilversum, 2002) p. 15-47.
- Boven, M.W. van, “Bestuur” in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven.* 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

Raadpensionaris (provincies)**Departementale besturen en Raden van Financiën van 1805 tot 1807.**

De staatsregeling van 29 april 1805 stelde de namen en hoofdsteden van de Departementen vast. Ieder departement werd verdeeld in ringen of districten met het oog op verkiezingen.

Bij wet van 19 juli 1805 werd een nieuw reglement vastgesteld voor alle Departementen. Het Departementaal Bestuur behartigde onder toezicht van de Raadpensionaris het binnengewestelijk bestuur. Het diende een begroting in, waarna een bedrag werd toegewezen. De Departementale Besturen droegen verder zorg voor de uitvoering van de bevelen van de Raadpensionaris. Deze kon besluiten vernietigen. Bovendien verkozen de Departementale besturen, na een eigen nominatie van vier personen die door de Raadpensionaris werd teruggebracht tot een tweetal, de leden van het Wetgevend Lichaam.

Volgens besluit van 17 juni 1805 werd in ieder Departement een Raad van Fi-

nanciën opgericht die de nationale financiën en de domeinen in het betreffende Departement beheerde en de rechtspraak in belastingzaken behartigde. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna van de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur. Elke Raad telde vijf leden, behalve die van Drenthe, die drie leden had.

Wetgeving

1805 juli 19

Staatsbesluit van de Raadpensionaris: vaststelling van een algemeen reglement op de Departementale Besturen (2.01.01.07 nr. 548 Groene Index 1805 p. 212 en 311; Van der Pot p. 164 e.v.).

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN GRONINGEN (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Groningen een Departement zou vormen, met als hoofdstad de stad Groningen.

Het Departementaal Bestuur van Groningen telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT GRONINGEN (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Groningen het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad telde vijf leden.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN FRIESLAND (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Friesland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Leeuwarden.

Het Departementaal Bestuur van Friesland telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen. Voor de Préfet de la Frise, zie de afzonderlijke beschrijving Archief van de Prefect van Friesland in: Archieven van de Gewestelijke besturen in de Franse tijd (BRF).

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT FRIESLAND (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Friesland het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad telde vijf leden.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN DE LANDSCHAP DRENTHE (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat de Landschap Drenthe voorlopig verenigd zou blijven met Overijssel. Bij wet van 19 juli 1805 werd Drenthe een afzonderlijk, negende departement, los van Overijssel, met als hoofdstad Assen. Deze maatregel ging in op 1 augustus 1805.

Het Departementaal Bestuur telde drie leden. Één persoon was gedeputeerde. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA). Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is. De inventaris bevat alle archieven van besturen op gewestelijk niveau, waaronder ook het archief van de Financiële Commissie van het voormalig gewest Drenthe in de periode dat de landschap behoorde tot het Departement van de Oude IJssel (1799-1802) en het archief van Gecommitteerden uit het Departementaal Bestuur van Overijssel tot de dagelijkse administratie van de financiën van Drenthe in de periode dat de landschap behoorde tot het departement Overijssel (1802-1805).

Literatuur

- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.
- Joosting, J.G.C., *De archieven der elkander vóór 1814 opgevolgde gewestelijke besturen van Drente*. Leiden, 1909.

RAAD VAN FINANCIËN IN DE LANDSCHAP DRENTHE (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 voerde de Raad van Financiën in de Landschap Drenthe het beheer over alle geldmiddelen in het departement en behartigde deze de rechtspraak in belastingzaken. De Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad bestond uit drie leden.

Archieven

Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA). Drents Archief, Assen. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

Voor de beschrijving van dit archief zie hierboven, onder Departementaal Bestuur van Drenthe.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN OVERIJSSSEL (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Overijssel een Departement zou vormen, met als hoofdstad Zwolle. De Landschap Drenthe bleef voorlopig verenigd met Overijssel. Bij wet van 19 juli 1805 werd Drenthe een afzonderlijk, negende Departement. Deze maatregel ging in op 1 augustus 1805.

Het Departementaal Bestuur van Overijssel telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

In deze inventaris zijn alle archieven van de provinciale besturen van Overijssel opgenomen, tot en met het archief van de landdrost. De oude inventaris is samengesteld door G. ter Kuile en J.H. Wiggers. De bewerkte en aangevulde inventaris op internet

bevat alleen een korte inleiding. De onderdelen zijn afzonderlijk genummerd.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT OVERIJSSSEL (1805-1807)
Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Overijssel het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad telde vijf leden.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN GELDERLAND (1805-1807)
Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Gelderland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Arnhem. Culemborg en Buren behoorden er nog steeds toe.

Het Departementaal Bestuur van Gelderland telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT GELDERLAND (1805-1807)
Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Gelderland het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad bestond uit vijf leden.

Archieven

Archief van de Raad van Financiën in het Departement Gelderland. Gelders Archief, Arnhem. 0016-11. Digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN UTRECHT (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Utrecht een departement zou vormen, met als hoofdstad de stad Utrecht. IJsselstein met Benschop, Noord-Polsbroek en Jaarsveld gingen er toe behoren. Vianen, Ameide en Leerdam daarentegen gingen over naar het Departement Holland.

Het Departementaal Bestuur van Utrecht telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Archief van de Staten van Utrecht, 1581-1810. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233. Digitaal raadpleegbaar.

Behalve de archieven van de opeenvolgende bestuursinstellingen van de provincie en het departement Utrecht bevat dit bestand ook de archieven van de sous-préfets van Utrecht en Amersfoort in de periode dat Utrecht tot het departement van de Zuyderzee behoorde.

Literatuur

- Muller Fzn., S., *Catalogus van het archief der Staten van Utrecht 1375-1813*. Utrecht, 1915.
- Savornin Lohman, B.C. de, *De bestuursinrichting van gewest, stad en platteland van Utrecht gedurende de Bataafsche Republiek*. Utrecht, 1910.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT UTRECHT (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Utrecht het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

Der Raad telde vijf leden.

Archieven

Archief van de Staten van Utrecht, 1581-1810. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233. Digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN HOLLAND (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Holland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Den Haag. Vianen, Ameide, Leerdam en Sommelsdijk gingen er toe behoren.

Het Departementaal Bestuur van Holland telde tien leden, gedeputeerden vier leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Archief van het Departementaal Bestuur van Holland, 1802-1807. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.06. Digitaal raadpleegbaar.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT HOLLAND (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Holland het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad telde vijf leden.

Archieven

Archief van de Raad van Financiën van Holland, 1805-1807. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.11. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN ZEELAND (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Zeeland een Departement zou vormen, met als hoofdstad Middelburg. Sommelsdijk werd van Zeeland overgeheveld naar het Departement Holland.

Het Departementaal Bestuur van Zeeland telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen van Zeeland, 1799-1810. Zeeuws Archief. Middelburg. 4. Digitaal raadpleegbaar, met uitgebreide inleiding.

Literatuur

– Unger, W.S., *De archieven der gewestelijke besturen van Zeeland, 1799-1810.*

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT ZEELAND (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Zeeland het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad telde vijf leden.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen van Zeeland, 1799-1810. Zeeuws Archief. Middelburg. 4. Digitaal raadpleegbaar, met uitgebreide inleiding.

DEPARTEMENTAAL BESTUUR VAN BRABANT (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

De officiële naam van het Departement was Bataafs Brabant. De staatsregeling van 29 april 1805 bepaalde dat Bataafs Brabant een Departement zou vormen, met als hoofdstad 's-Hertogenbosch. Bij staatsbesluit van 20 september 1805 werden de gecedeerde landen Ravenstein, Grave, Megen, Bokhoven, Boxmeer, Oeffelt, Gemert, Oyen en Dieden bij het departement Bataafs Brabant gevoegd.

Het Departementaal Bestuur telde zes leden, gedeputeerden drie leden. Voor de verkiezing van leden van de Departementale Besturen zou afzonderlijke wetgeving komen, maar dat is niet gebeurd. De eerste bestuurders zijn door de Raadpensionaris aangesteld.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's- Hertogenbosch.16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Bos-Rops, J.A.M.Y., “Van generaliteitsland tot provincie. Noord-Brabants grondgebied in de jaren 1793-1818” in: J.G.M. Sanders (red.), *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse Tijd 1794-1814. Een institutionele handleiding* ('s-Hertogenbosch/Hilversum, 2002) p. 15-47.
- Boven, M.W. van, “Bestuur” in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.

RAAD VAN FINANCIËN IN HET DEPARTEMENT BATAAFS BRABANT (1805-1807)

Actief van 1 augustus 1805 tot 14 mei 1807.

Volgens de staatsregeling van 1805 en besluit van 17 juni 1805 voerde een Raad van Financiën in het departement Bataafs Brabant het beheer over alle geldmiddelen en behartigde de rechtspraak in belastingzaken. Deze Raad fungeerde als nationale instelling onder verantwoording van de Secretaris van Staat voor de Financiën, daarna de Minister van Financiën, en was daarom gelijkwaardig aan het Departementaal Bestuur.

De Raad telde vijf leden.

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's- Hertogenbosch.16. Digitaal raadpleegbaar.

Koninkrijk Holland (gewesten).

Landdrosten en Assessoren

Bij wet van 13 april 1807 en bij koninklijk decreet van 29 april 1807 werd een reglement op het bestuur in de Departementen ingevoerd en uitgewerkt. Op 29 april 1807 werden de hoofdplaatsen aangewezen en kwam een verdeling in Kwartieren tot stand.

Aan het hoofd van een Departement stond een Landdrost die verantwoording schuldig was aan de Ministers van Binnenlandse Zaken en van Politie en Justitie voor ieders beleidsterrein. Ook correspondeerde de Landdrost met de overige ministers. De Landdrost was onder andere belast met het oppertoezicht over de politie en met de uitvoering in zijn Departement van alle wetten en bevelen van de regering. Ook hield hij toezicht op de gemeenten. Hij werd bijgestaan door minimaal zes Assessoren die hij diende te raadplegen voordat hij voorgenomen reglementen aan de Koning ter kennis bracht en die daarna vaststelde. Tevens vormden Landdrost en Assessoren samen een college dat de financiën in het Departement beheerde, maar de Landdrost alleen voerde de besluiten uit. Indien bij besluitvorming de meerderheid en de Landdrost van mening verschilden, moest de Landdrost de zaak aan de Minister van Binnenlandse Zaken voorleggen of in dringende gevallen zelf een beslissing nemen.

In de Kwartieren van het Departement waren Kwartierdrosten werkzaam onder verantwoordelijkheid van de Landdrost. Zij hielden toezicht op de gemeenten binnen hun Kwartier. De Landdrosten konden zelf ook een Kwartier besturen.

Bij wet van 20 april 1809 werden de Assessoren facultatief gesteld en vervangen door een Departementale Raad, maar tot invoering van deze verandering is het tijdens de regering van Lodewijk Napoleon niet meer gekomen.

Zowel de Landdrost als de Assessoren als de Kwartierdrosten werden benoemd door de Koning. De Landdrost kon uit het gehele koninkrijk afkomstig zijn, Assessoren moesten zes jaar in het Departement woonachtig zijn.

Wetgeving

1807 april 13 nr. 2	Decreet Lodewijk Napoleon: wet met reglement op de inrichting van het bestuur in de Departementen (2.01.01.07 nr. 551, Groene Index 1807 p. 98).
1807 april 29 nr. 3	Koninklijk decreet Lodewijk Napoleon. Nader reglement op het bestuur in de Departementen (2.01.01.07 nr. 551, Groene index 1807, p. 433).
1809 april 20 nr. 1	Wet op de verdeling van het Rijk en het Bestuur in Departementen en Gemeenten (2.01.01.07 nr. 555, Groene Index 1809, p. 38).

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN GRONINGEN (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Stad en Lande van Groningen (vanaf 11 maart 1808: Groningen) een afzonderlijk Departement. Hoofdstad van het Departement Groningen was de stad Groningen. Het Departement telde twee Kwartieren namelijk eerste Kwartier Ap-pingedam en tweede Kwartier Groningen. Op 27 april 1808 werd Reiderland aan het Departement toegevoegd als derde Kwartier Winschoten. Het Departement Groningen kreeg zes Assessoren.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

Literatuur

- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810.* 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN OOST-FRIESLAND (1808-1810)

Actief van februari 1808 tot 31 december 1810.

Evenals de reeds sinds 1807 bestaande andere colleges van Landdrosten en Assessoren voerden die van Oost-Friesland het algemeen bestuur van dat Departement. Op 27 oktober 1806 had Lodewijk Napoleon na de verovering van het gebied een Gouverneur-Generaal van Westfalen aangesteld, met onder zich een Gouverneur van Oost-Friesland. Bij het tractaat van Fontainebleau van 11 november 1807 tussen de Koning en de Keizer was Oost-Friesland met het koninkrijk Holland verenigd. Op 24 november 1806 kreeg Oost-Friesland een eigen Gouverneur-Generaal en werd het de vijfde militaire divisie van het Koninkrijk. Bij wet inzake de vereniging van Oost-Friesland, het Land van Jever en de heerlijkheden Varel en Knipphausen met het koninkrijk Holland van 30 januari 1808 werden deze landen het elfde Departement Oost-Friesland. Het gedeelte van Oost-Friesland ten westen van de Eems echter is toegevoegd aan het Departement Groningen. De definitieve indeling van het Departement Oost-Friesland kreeg, na een eerste decreet van 20 oktober 1808 dat in verband met de belastingheffing weer werd gewijzigd, zijn beslag met een decreet van 26 november 1808. Bij deze gelegenheid werd Oost-Friesland ingedeeld in drie Ressornten, zelf weer onderverdeeld in arrondissementen: eerste Ressort Emden met de arrondissementen Emden en Leer, het tweede Ressort Aurich met de arrondissementen Norden en Aurich en het derde Ressort Jever, met de arrondissementen Jever en Ezens.

Intussen was in februari 1808 een Landdrost van Oost-Friesland benoemd, in april van dat jaar ook de zes Assessoren.

Archieven

1) *Archivalia afkomstig van instellingen gevestigd in het Departement Oost-Friesland.* Staatsarchiv. Aurich. 2.01.40.01

Dit archief bevond zich voorheen in het Nationaal Archief te Den Haag met toegangsnummer 2.01.40.01. Het werd in 2001 overgedragen aan het Staatsarchiv te Aurich. Zie hieronder.

2) *Holländisches Departement Ostfriesland 1808-1811.* Staatsarchiv Aurich. Rep. 7. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Zolang het Findbuch nog niet digitaal raadpleegbaar is, staat de gedrukte versie van Deeters ter beschikking (zie literatuur).

Literatuur

- Deeters, W., *Findbuch zu den Beständen Holländisches Departement Ostfriesland, Holländisch-französische Domänen-Administration, Französisches Departement Ost-Ems,* Göttingen, 1983.
- Otten, F.J.M., "Quellen zur Geschichte Ostfrieslands in den Jahren 1807 bis 1813 im Allgemeinen Rijksarchief in Den Haag. Eine Übersicht" in: *Ender Jahrbuch für historische Landeskunde Ostfrieslands* LXXIX (1999) p. 233-245.
- Koppius, W.J., "Oost-Friesland onder het bestuur van het Koninkrijk Holland

(1806-1810)" in: *Bijdragen voor de Vaderlandse Geschiedenis en Oudheidkunde*, 7e Reeks, II (1932) p. 283-304.

- Boven, M.W. van en O. Moorman van Kappen, "Die Justizverfassungen Ostfrieslands und Jeverlands zu Anfang des Jahres 1808" in: *Jahrbuch der Gesellschaft für bildende Kunst und vaterländische Altertümer zu Emden XLV* (1985) p. 52-71.
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810*. 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN FRIESLAND (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Friesland een afzonderlijk Departement. De eilanden Ameland, Vlieland, Terschelling en Schiermonnikoog maakten er deel van uit.

Hoofdstad van het Departement Friesland was Leeuwarden. Het telde drie Kwartieren namelijk eerste Kwartier Heerenveen, tweede Kwartier Sneek en derde Kwartier Leeuwarden. Al deze Kwartieren hadden een eigen Kwartierdrost. Het Departement Friesland kreeg zes Assessoren.

Archieven

Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF). Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. 8. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813*. [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795*. Leeuwarden, 1890.
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810*. 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN DRENTHE (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Drenthe een afzonderlijk Departement. Hoofdstad van het Departement Drenthe was Assen. Het telde twee Kwartieren, namelijk Assen en Meppel, en kreeg vanwege de geringe omvang vier Assessoren.

Archieven

Oude statenarchieven van Drenthe tot 1815 (OSA). Drents Archief, Assen. 1. De inventaris is tot nu toe nog niet raadpleegbaar op www.drentsarchief.nl, wel een daarbij behorende inleiding.

De gedrukte inventaris van J.G.C. Joosting (zie literatuur) bevat een in enkele opzichten uitvoeriger inleiding dan nu op de website te vinden is.

Literatuur

- Joosting, J.G.C., *De archieven der elkander vóór 1814 opgevolgde gewestelijke besturen van Drente*. Leiden, 1909.
- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810*. 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN OVERIJSSSEL (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Overijssel een afzonderlijk Departement. Hoofdstad van het Departement Overijssel was Zwolle. Het Departement telde drie Kwartieren namelijk eerste Kwartier Almelo, tweede Kwartier Deventer en derde Kwartier Zwolle. Het Departement Overijssel kreeg zes Assessoren.

Archieven

Inventaris van de archieven van de Staten van Overijssel en de op hen volgende colleges, 1578-1810. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 3.1. Digitaal raadpleegbaar in nieuwe versie.

In deze inventaris zijn alle archieven van de provinciale besturen van Overijssel opgenomen, tot en met het archief van de landdrost. De oude inventaris is samengesteld door G. ter Kuile en J.H. Wiggers. De bewerkte en aangevulde inventaris op internet bevat alleen een korte inleiding. De onderdelen zijn afzonderlijk genummerd.

Literatuur

- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810.* 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN GELDERLAND (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Gelderland een afzonderlijk Departement. Hoofdstad van het Departement Gelderland was Arnhem. Het telde drie Kwartieren namelijk eerste Kwartier Arnhem, tweede Kwartier Zutphen en derde Kwartier Nijmegen. Het Departement Gelderland kreeg zes Assessoren.

Bij verdrag tussen Keizer Napoleon en Lodewijk Napoleon van 16 maart 1810, geratificeerd op 31 maart 1810, werden geheel Brabant, geheel Zeeland en Gelderland bezuiden de Waal, namelijk het Land van Maas en Waal met Nijmegen en de Bommelerwaard, alsmede het tot het departement Maasland behorende Land van Altena, aan het Keizerrijk overgedragen. Het Gelderse gedeelte ging vanaf 14 mei 1810 behoren tot het Departement Bouches-du-Rhin. Daarmee viel het buiten het Gouvernement-Général de Hollande.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813.* 4 dln. Arnhem, 1984.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN UTRECHT (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Utrecht een afzonderlijk Departement. Hoofdplaats van het departement Utrecht was de stad Utrecht. Het Departement telde twee Kwartieren namelijk

eerste Kwartier Amersfoort en tweede Kwartier Utrecht. In dit laatste Kwartier trad aanvankelijk de Landdrost zelf op als Kwartierdrost, vanaf april 1808 was er een afzonderlijke Kwartierdrost. Het departement Utrecht kreeg zes Assessoren.

Archieven

1) *Archief van de Staten van Utrecht, 1581-1810*. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233. Digitaal raadpleegbaar.

Behalve de archieven van de opeenvolgende bestuursinstellingen van de provincie en het departement Utrecht bevat dit bestand ook de archieven van de sous-préfets van Utrecht en Amersfoort in de periode dat Utrecht tot het departement van de Zuiderzee behoorde.

2) *Archieven van de financiële instellingen van de landsheer en van de Staten van Utrecht en de daarop volgende gewestelijke besturen van Utrecht 1529-1810*. Het Utrechts Archief. Utrecht. Digitaal raadpleegbaar.

Hierin onder andere het archief van de commissie tot de administratie van de financiën van het voormalige gewest Utrecht en van de geëmmiteerden die zich tijdens het bestuur van Landdrost en Assessoren met financiële zaken bezighielden.

Literatuur

- Muller Fzn., S., *Catalogus van het archief der Staten van Utrecht 1375-1813*. Utrecht, 1915.
- Maarschalkerweerd, P.C.B., *Inventaris van de archieven van de financiële instellingen van de landsheer, 1529-1581 en de daarop volgende gewestelijke besturen, 1581-1810*. Utrecht, 1983.
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810*. 's-Hertogenbosch, 1945. Utrecht, 1983.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN AMSTELLAND (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

Holland werd in 1807 gesplitst in een Departement Amstelland en een Departement Maasland. Hoofdstad van het Departement Amstelland was Haarlem. Het Departement werd onderverdeeld in twee Kwartieren, namelijk het eerste Kwartier Amsterdam en het tweede Kwartier Hoorn. In het Kwartier Amsterdam nam de Landdrost zelf de taken van de Kwartierdrost waar. Het departement Amstelland telde zes Assessoren.

Archieven

Gewestelijke Besturen in Noord-Holland. Noord-Hollands Archief. Haarlem. 13. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archiefbestand bevat a) de archieven van de Departementale Besturen van de Amstel en Texel 1799-1802 en b) het archief van het Departementaal Bestuur van Amstelland 1807-1810. De inventaris is voorzien van een korte inleiding.

Literatuur

- Persman, J.R., *Archieven van de gewestelijke besturen in Noord-Holland 1799-1802 en 1807-1810*. Haarlem, 1977.
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810*. 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN MAASLAND (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 werd Holland gesplitst in een Departement Amstelland en een Departement Maasland. Hoofdstad van het Departement Maasland was Den Haag. Het Departement telde drie Kwartieren namelijk eerste Kwartier Leiden, tweede Kwartier Rotterdam en derde Kwartier Dordrecht. Het Departement Maasland kreeg zes Assessoren.

Bij verdrag tussen Keizer Napoleon en Lodewijk Napoleon van 16 maart 1810, geratificeerd op 31 maart 1810, werden geheel Brabant, geheel Zeeland en Gelderland bezuiden de Waal alsmede het tot het departement Maasland behorende Land van Altena, aan het Keizerrijk overgedragen. Het Land van Altena ging vanaf 10 mei 1810 behoren tot het Département des Bouches-du-Rhin. Daarmee viel het buiten het Gouvernement-Général de Hollande.

Archieven

Archief van het Departementaal Bestuur van Maasland, 1807-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.08. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Bruggeman, M., *Inventaris van de archieven van het Departementaal Bestuur van Maasland, 1807-1810.* Den Haag, 1991.
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810.* 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN ZEELAND (1807-1809)

Actief van 14 mei 1807 tot september 1809.

In 1807 bleef Zeeland een afzonderlijk Departement. Hoofdstad van het Departement Zeeland was Middelburg. Het Departement telde twee Kwartieren namelijk eerste Kwartier Middelburg en tweede Kwartier Zierikzee. In het Kwartier Middelburg fungeerde de Landdrost als Kwartierdrost. Het Departement Zeeland kreeg zes Assessoren.

In 1809 vielen de Engelsen het Departement Zeeland binnen. Landdrost en Assessoren konden hierdoor hun functie niet meer uitoefenen. In september 1809 werd een nieuwe oplossing gevonden. Zie hiervoor onder Landdrost en Kwartierdrossen van Zeeland.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen van Zeeland, 1799-1810. Zeeuws Archief. Middelburg. 4. Digitaal raadpleegbaar, met uitgebreide inleiding.

Literatuur

- Unger, W.S., *De archieven der gewestelijke besturen van Zeeland, 1799-1810.*
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdrost in Noord-Brabant van 1807 tot 1810.* 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN KWARTIERDROSTEN VAN ZEELAND (1809-1810)

Actief van september 1809 tot 15 mei 1810.

In 1809 vielen de Engelsen het Departement Zeeland binnen en hielden met name Walcheren lang bezet. Landdrost en Assessoren van Zeeland konden hierdoor hun

taken niet vervullen. Op 7 augustus 1809 werd de waarneming opgedragen aan de Kwartierdros van het tweede Kwartier, met Tholen als zetel. Een maand later werd hij Landdros, bleef zelf tevens Kwartierdros van Tholen, en kreeg nieuwe Kwartierdrosen voor Schouwen-Duiveland en voor de Bevelanden. Walcheren kwam op 27 december 1809 in Franse handen en werd per 1 februari 1810 als Sous-Préfecture toegevoegd aan het Département de l'Escaut.

Bij verdrag tussen Keizer Napoleon en Lodewijk Napoleon van 16 maart 1810, geratificeerd op 31 maart 1810, werd onder andere heel Zeeland aan Frankrijk afgestaan. Op 15 mei 1810 kwam het nieuwe Franse departement Bouches-de-l'Escaut tot stand. Zeeland maakte daarom tussen juli 1810 en november 1813 geen deel uit van het Gouvernement-Général de Hollande.

Archieven

Archieven van de Gewestelijke Besturen van Zeeland, 1799-1810. Zeeuws Archief. Middelburg. 4. Digitaal raadpleegbaar, met uitgebreide inleiding.

Literatuur

- Unger, W.S., *De archieven der gewestelijke besturen van Zeeland, 1799-1810.*
- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdros in Noord-Brabant van 1807 tot 1810.* 's-Hertogenbosch, 1945.

LANDDROST EN ASSESSOREN VAN BRABANT (1807-1810)

Actief van 14 mei 1807 tot 31 december 1810.

In 1807 bleef Brabant een afzonderlijk Departement. Hoofdstad van het Departement Brabant was 's-Hertogenbosch. Het Departement telde drie Kwartieren namelijk eerste Kwartier Eindhoven, tweede Kwartier 's-Hertogenbosch, waar de Landdros tevens de taken van de Kwartierdros waarnam, en derde Kwartier Breda. Het Departement Brabant kreeg zes Assesoren.

De Engelse invasie van Zeeland in 1809 en het daarop volgende Franse tegenoffensief bleven niet zonder gevolgen voor het zuidelijke deel van het Koninkrijk. Bij verdrag tussen Keizer Napoleon en Lodewijk Napoleon van 16 maart 1810, geratificeerd op 31 maart 1810, werden geheel Brabant, geheel Zeeland en Gelderland bezuiden de Waal, namelijk het Land van Maas en Waal met Nijmegen en de Bommerwaard, alsmede het tot het Departement Maasland behorende Land van Altena, aan het Keizerrijk overgedragen. Van Brabant werd het arrondissement Breda op 15 mei 1810 als Sous-Préfecture toegevoegd aan het Département des Deux-Nèthes. Het overige gebied werd op 14 mei 1810 een afzonderlijk Département Bouches-du-Rhin. Deze Departementen hebben evenmin als het in Zeeland gevormde nieuwe Département Bouches-de-l'Escaut, onderdeel uitgemaakt van het Gouvernement-Général de Hollande.

Archieven

Archief van de Gewestelijke en Departementale besturen van Brabant, 1795-1814. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's-Hertogenbosch. 16. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Mortel, J.B.V.M.J. van de, *De positie van den landdros in Noord-Brabant van 1807 tot 1810.* 's-Hertogenbosch, 1945.
- Bos-Rops, J.A.M.Y., "Van generaliteitsland tot provincie. Noord-Brabants grondgebied in de jaren 1793-1818" in: J.G.M. Sanders (red.), *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse Tijd 1794-1814. Een institutionele handleiding* ('s-Hertogenbosch/Hilversum, 2002) p. 15-47.

- Boven, M.W. van, "Bestuur" in: Sanders, J.G.M., *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002), p. 48-90.

Keizerrijk (gewesten)

Préfets van de Franse Departementen

Bij keizerlijk decreet van 9 juli 1810 werd Hollande verenigd met het Franse Keizerrijk. De bestuursstructuur werd daarbij voorlopig intact gelaten. Een sénatus-consulte organique van 13/14 december 1810 verklaarde Hollande en een aantal Departementen in Duitsland vervolgens tot integraal onderdeel van Frankrijk.

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Hollande in zeven Departementen. Het Département de l'Ems Oriental (Oostereems) werd evenwel bij keizerlijk decreet van 26 december 1810 weer aan het Gouvernement-Général de Hollande onttrokken, zodat zes Departementen overbleven. Het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande en de nieuwe Franse bestuursstructuur traden in werking op 1 januari 1811. Een keizerlijk decreet van 6 januari 1811 verklaarde de Franse wetgeving geldig in de Hollandse departementen.

Vanaf 1 januari 1811 voerden de Préfets, evenals de overige Franse Préfets, onder verantwoordelijkheid van de Keizer diens wetten en decreten uit. Hiermee werd het bestuur van het Departement volledig eenhoofdig. De Préfet was verantwoordelijk voor orde en rust, voor de belastingheffing, de conscriptie en publieke werken. Sous-Préfets oefenden elk in hun Arrondissement als ondergeschikten van de Préfet dezelfde taken uit. In de gemeenten lag analoog het eenhoofdige gezag bij de Maires. De Préfets hielden voor inhoudelijke zaken rechtstreeks correspondentie met Parijs, in de eerste plaats met de Ministre de l'Intérieur, maar ook met de overige ministers. Het contact met het Gouvernement-Général in Amsterdam beperkte zich tot de organisatorische inbedding van Hollande in de Franse overheidsadministratie. Naast de Préfet stonden een Conseil de Préfecture, een Conseil Général en een Collège Électoral. Het Conseil de Préfecture, voorgezeten door de Préfet, hield zich bezig met de administratieve rechtspraak in het Departement, zoals bijvoorbeeld ten aanzien van het beleid betreffende publieke werken, domeinen en dergelijke. Van de uitspraken was beroep mogelijk op het Conseil d'État. In Hollande oefenden bovendien de Préfets en de leden van het Conseil de Préfecture voor misdrijven inzake de belastingheffing dezelfde rechtsmacht uit als voorheen Landdrost en Assessoren. Ook kon de Préfet desgewenst over belangrijke zaken advies vragen aan zijn Conseil de Préfecture. Het Conseil de Préfecture vormde een permanent college, maar dat was geen garantie dat het regelmatig vergaderde.

Het Conseil-Général van het Departement daarentegen kwam eenmaal per jaar bijeen, voornamelijk voor de verdeling van enkele heffingen over de Arrondissementen. Het koos een eigen voorzitter en secretaris. De leden werden benoemd door de Keizer, die daartoe per plaats een tweevoudige voordracht ontving van het Collège Électoral van het Departement. Van het tweetal moest er één van buiten het Collège komen. Naast de Sous-Préfets stonden de Conseils d'Arrondissement die eveneens eenmaal per jaar bijeen kwamen en zich ook bezig hielden met de verdeling van heffingen.

De Préfets, de Sous-Préfets en de leden van de Conseils werden allen benoemd door de Keizer. De leden van het Conseil de Préfecture waren bij voorkeur rijke ingezetenen. De Keizer kon naar willekeur ontslaan of, wat betreft Préfets en Sous-Préfets, verplaatsen. Alleen voor de leden van het Conseil-Général gold een vaste termijn, namelijk vijftien jaar.

Wetgeving

- 1810 oktober 18 nr. 6043 Keizerlijk decreet met algemeen reglement voor de organisatie van de Departementen van Holland. Hierin werd onder andere bepaald dat grondgebied werd verdeeld in zeven departementen, namelijk Zuiderzee, Bouches-de-la-Meuse, Issel-Supérieur, Bouches-de-l'Issel, Frise, Ems Occidental en Ems Oriental. De departementen Bouches-de-l'Escaut en Bouches du Rhin bleven rechtstreeks onder Frans bestuur (*Bulletin des Lois* serie IV nr. 322 p. 345-389 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 209-227 volledige tekst; CO Kemper, p. 110-211; Bannier, *Grondwetten*, p. 184-212 volledige tekst).
- 1810 december 13 nr. 6166 Keizerlijk decreet: benoeming van Préfets voor Hollande. Exhibitum 23 december 1810 nr. 14 (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 593. *Bulletin des Lois* Serie IV nr. 331 p. 566, volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 265 volledige tekst; Kemper p. 443-445 volledige tekst).
- 1810 december 13 nr. 6163 Sénatus consulte organique: integratie van onder andere Holland in het Keizerrijk (niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* serie IV nr. 331 p. 559-562 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 264; Kemper p. 435-441 volledige tekst).
- 1810 december 25 nr. 5 Besluit van de Lieutenant-Général: regeling van het bestuur van de steden. Alle stedelijke bestuurders blijven in functie. De burgemeesters worden "maire", wethouders "adjoints au maire", de vroedschappen "conseillers municipaux" en de secretaris "greffier" (2.01.01.01 nr. 557 Groene Index 1810 p. 573. Archives Nationales F1e 48).
- 1810 december 26 nr. 6304 Keizerlijk decreet: inbedding van het land tussen Hollande, de Lippe en de Ems. Samenvoeging van het gebied tussen de grenzen van Hollande en de rivieren de Lippe en de Ems tot de departementen Issel-Supérieur, Bouches-de-l'Issel en Ems-Occidental. De Intendant des Finances, de Intendant de l'Intérieur van Hollande en de procureur-général près de la Cour Impériale kregen tot taak ook hier de integratie te regelen tot aan de definitieve indeling van dit gebied. Bij keizerlijk decreet van 4 juli 1811 nr. 7113 werden de Départements Hanséatiques ingericht als een zelfstandig Gouvernement-Général (*Bulletin des Lois*, serie IV nr. 338 p. 665-669 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVII* p. 282-283 volledige tekst).
- 1810 december 28 nr. 3 Besluit van de Lieutenant-Général: regeling inzake de Prefecturen in Holland. 1) Landdrosten zullen de titel préfet aannemen; 2) de Préfets van de Departementen van de Zuiderzee en van de Monden van de Maas oefenen die functie uit tot de komst van hun opvolger; 3) de assessoren nemen voorlopig de titel aan van raden van de prefecturen; 4) kwartierdrosten nemen de titel Sous-Préfets aan; 5) de Landdrost van Drenthe wordt Sous-Préfet van Assen en 6) de drost van het kwartier van Utrecht zal de archieven van het opgeheven departement Utrecht overnemen (2.01.01.07 nr. 557 Groene Index 1810 p. 593; Archives Nationales F1e 48 Hollande).
- 1811 februari 19 nr. 6546 Senatus consulte: benoeming van gedeputeerden naar het Corps Législatif van onder andere de Hollandse departementen. Een senatus consulte van 19 februari 1811 nr. 6545

- regelde de deputatie voor het Département Issel-Supérieur (niet in Groene Index; *Bulletin des Lois* serie IV deel XIV nr. 353 p. 199-202 volledige tekst; Duvergier, *Collection*, XVII p. 334; Kemper p. 578-585).
- 1811 oktober 21 nr. 7378 Keizerlijk decreet: definitieve vaststelling van de grenzen van de departementen, arrondissementen, kantons en gemeenten in Holland (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 398 p. 376-378 volledige tekst; Duvergier, *Collection* XVIII p. 37; Breukelman p. 219).

Literatuur

- Godechot, J., *Les institutions de la France sous la Révolution et l'Empire*. Parijs 1951. 4e druk, 1989.
- Tulard, J., *Dictionnaire Napoléon*. 2 delen. Parijs, 1999.
- Blécourt, A.S. de, *De organisatie der gemeenten gedurende de jaren 1795-1851*. Haarlem, 1903.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DE L'EMS-OCCIDENTAL (WESTEREEMS) *Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.*

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Holland in zeven departementen, waaronder het Département de l'Ems-Occidental. De hoofdstad van het Département de l'Ems-Occidental was Groningen. Het werd onderverdeeld in vier Arrondissementen, namelijk Arrondissement Groningen (het oude Kwartier van Groningen), Arrondissement Appingedam (oude kwartier Appingedam), Arrondissement Winschoten (oude kwartier Winschoten) en Arrondissement Assen (het oude departement Drenthe).

Bij keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 werd voor het Département de l'Ems-Occidental het aantal leden van het Collège Électoral vastgesteld op tweehonderd, dat van het Conseil-Général du Département op zestien en dat van het Conseil de Préfecture op vier.

Een secretaris-generaal stond aan het hoofd van de departementale administratie. Hij werd gekozen door de Keizer, gewoonlijk uit plaatselijke notabelen.

Wetgeving

- 1813 april 7 nr. 9123 Keizerlijk decreet: de oprichting van een Bourse de Commerce in Groningen (*Bulletin des Lois* IV nr. 499 nr. 9123; Duvergier, *Collection* XVIII p. 292).

Archieven

1) *Inventaris van de archieven van de Gewestelijke Besturen in Groningen, 1798-1814*. Groninger Archieven. Groningen. 3. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris bevat de archieven van alle opeenvolgende provinciale besturen van Stad en Lande van Groningen, met uitzondering van de jaren 1799-1802 toen het bestuur van het departement van de Eems in Leeuwarden was gevestigd, waar zich het archief nog steeds in Tresoar bevindt.

2) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar: (PDF en database EGERIE).

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministre de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofddeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere

gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

Literatuur

- Buning, L., *Het herenbolwerk. Politieke en sociale terreinverkenningen in Drenthe over de periode 1748-1888*, Assen, 1966.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DE L'EMS-ORIENTAL

Het Département de l'Ems Oriental, met de Arrondissements Aurich, Emden en Jever, werd aanvankelijk bij keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 tot het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande gerekend, maar reeds op 26 december 1810 daaraan weer onttrokken.

Wetgeving

- 1811 september 9 nr. 7194 Keizerlijk decreet: overheveling van de criminele rechtspraak in het Departement Ems Oriental van Den Haag naar Hamburg. De criminele rechtspraak in het departement Ems Oriental gaat over van het Cour Impériale à La Haye naar dat van Hambourg (*Bulletin des Lois* serie IV deel XV nr. 388 p. 207-208 volledige tekst; Duvergier, *Collection XVIII* p. 3).

Archieven

1) *Französisches Departement Ost-Ems*. Staatsarchiv. Aurich. Rep. 9. Nog niet digitaal raadpleegbaar. Zolang het Findbuch nog niet digitaal ter beschikking is, kan gebruik worden gemaakt van de gedrukte versie van Deeters (zie literatuur).

2) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar: (PDF en database EGERIE).

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministère de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofdindeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

Literatuur

- Deeters, W., *Findbuch zu den Beständen Holländisches Departement Ostfriesland, Holländisch-französische Domänen-Administration, Französisches Departement Ost-Ems*, Göttingen, 1983.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DE LA FRISE
Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Hollande in zeven Departementen, waaronder het Département de la Frise.

De hoofdstad van het Département de la Frise (het oude departement Friesland) was Leeuwarden. Het werd onderverdeeld in drie Arrondissementen, namelijk Heerenveen (het oude kwartier Heerenveen), Sneek (het oude kwartier Sneek) en Leeuwarden (het oude kwartier Leeuwarden).

Bij het genoemde keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 werd voor het Département de la Frise het aantal leden van het Collège Électoral vastgesteld op tweehonderd, dat van het Conseil-Général du Département op zestien en dat van het Conseil de Préfecture op vier.

Een secretaris-generaal stond aan het hoofd van de departementale administratie. Hij werd gekozen door de Keizer, gewoonlijk uit plaatselijke notabelen.

Archieven

1) *Gewestelijke besturen in Friesland in de Franse tijd (BRF)*. Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. Inventaris is digitaal raadpleegbaar.

In dit archiefbestand zijn de archieven opgenomen van alle opeenvolgende besturen tussen 1795 en 1813. De inventaris is voorzien van een zeer uitvoerige inleiding en bijlagen. Voor de Préfet de la Frise, zie de afzonderlijke beschrijving Archief van de Prefect van Friesland in: Archieven van de Gewestelijke besturen in de Franse tijd (BRF).

2) *Archief van de prefect van Friesland in: Archieven van de gewestelijke besturen in de Franse tijd (BRF)*. Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum). Leeuwarden. 8. Digitaal raadpleegbaar.

De registratuur heeft twee fasen doorgemaakt, waarbij de veranderingen door de divisies ongelijktijdig werden overgenomen.

A. Alle divisies tot juni 1811 en de divisie administratie en plaatselijke belastingen tot juni 1812:

Zoekmiddelen: repertoria op de verbalen van de prefect, met hoofdenlijsten; agenda's van ingekomen stukken en verschillende agenda's voor beraad, commissoriale stukken; agenda's van uitgaande stukken in de vorm van expeditielijsten.

Besluiten: verbalen van de prefect.

Correspondentie: ingekomen stukken; ingekomen stukken en verzoekschriften buiten de agenda; minuten van uitgaande stukken.

Geheim: niet afzonderlijk.

Diversen: dossiers op onderwerp. Hieronder bevinden zich in de divisie Financiën 4115-4121 een reeks Ingekomen stukken van de requestmeester belast met de dienst der wegen en bruggen in de Hollandse departementen c.q. de directeur van bruggen en wegen in Holland 1811- juli 1812.

B. De nieuwe divisie militaire zaken vanaf juni 1811, het nieuwe tweede bureau plaatselijke belastingen van de divisie administratie en plaatselijke belastingen vanaf 1 januari 1812, het eerste bureau van de divisie administratie en plaatselijke belastingen vanaf juni 1812 en de divisie van financiën vanaf juli 1812:

Zoekmiddelen: agenda's van ingekomen stukken en van besluiten, uitgaande stukken en besluiten van de prefect; agenda's van uitgaande stukken (expeditielijsten).

Besluiten: besluiten, uitgaande stukken en besluiten van de prefect.

Correspondentie: ingekomen stukken, al of niet in de agenda verantwoord; de uitgaande stukken zijn opgenomen in de reeks Besluiten.

Vele afzonderlijke dossiers met ingekomen stukken van seriële en/of onderwerpmatige aard, vaak naar aanleiding van een circulaire.

Diversen: dossiers over onderwerpen.

Archiefvorming: de stukken over militaire zaken zijn reeds in de tijd zelf opnieuw

ondergebracht bij de divisie die zich per juni 1811 met dit onderwerp ging bezighouden. Per 1 januari 1812 werd de Divisie van administratie en plaatselijke belastingen gesplitst in twee bureaus. De inventarisator heeft het eerste Bureau beschouwd als de voortzetting van de oude Divisie, dus zonder in te grijpen in lopende reeksen. Stukken over plaatselijke belastingen zijn ondergebracht bij het tweede Bureau.

3) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale.* Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministre de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofdindeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

Literatuur

- Leeuwen, J. van, J.L. Berns en S.J. Fockema Andreae, *De archieven van de Lands- en Gewestelijke Besturen in Friesland van de jaren 1795-1813.* [Leeuwarden, 1967.]
- Blom, J.G. van, *Overzicht der inrichting en de bevoegdheid der plaatselijke besturen in Friesland sedert 1795.* Leeuwarden, 1890.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DES BOUCHES-DE-L'ISSEL (MONDEN VAN DE IJSSEL)

Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Holland in zeven Departementen, waaronder het Département des Bouches-de-l'Issel. De hoofdstad van het Département des Bouches-de-l'Issel of Issel (het oude departement Overijssel) was Zwolle. Het werd onderverdeeld in drie Arrondissementen, namelijk Almelo (het oude kwartier van Almelo), Deventer (het oude kwartier Deventer) en Zwolle (het oude kwartier Zwolle).

Bij het genoemde keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 werd voor het Département des Bouches-de-l'Issel het aantal leden van het Collège Électoral vastgesteld op tweehonderd, dat van het Conseil-Général du Département op zestien en dat van het Conseil de Préfecture op vier.

Een secretaris-generaal stond aan het hoofd van de departementale administratie. Hij werd gekozen door de Keizer, gewoonlijk uit plaatselijke notabelen.

Archieven

1) *Plaatsingslijst van de archieven van de prefect van het Departement van de Monden van de IJssel, 1811-1813, alsmede van de Raad van de Préfecture, 1811-1813.* Historisch Centrum Overijssel 20.1. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

2) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale.* Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministre de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofdindeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen

en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

Literatuur

- Blécourt, A.S. de, *De organisatie der gemeenten gedurende de jaren 1795-1851*. Haarlem, 1903.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DE L'ISSEL-SUPÉRIEUR (BOVEN IJSSEL)
Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Holland in zeven departementen, waaronder het Département de l'Issele-Supérieure (ook wel gespeld: Yssel-Supérieure). Het Département de l'Issele-Supérieure had als hoofdstad Arnhem. Het omvatte het oude Departement Gelderland met uitzondering van de gedeelten die reeds eerder in 1810 waren toegevoegd aan het Département des Bouches-du-Rhin, namelijk het Land van Maas en Waal met Nijmegen en de Bommelerwaard. Het Département was verdeeld in drie Arrondissements, te weten Arnhem (het oude kwartier van Arnhem), Zutphen (het oude kwartier van Zutphen) en Tiel (de overgebleven gedeelten van het oude kwartier van Nijmegen).

Bij het genoemde keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 werd voor het Département de l'Issele-Supérieure het aantal leden van het Collège Électoral vastgesteld op tweehonderd, dat van het Conseil-Général du Département op zestien en dat van het Conseil de Préfecture op vier.

Een secretaris-generaal stond aan het hoofd van de departementale administratie. Hij werd gekozen door de Keizer, gewoonlijk uit plaatselijke notabelen.

Archieven

1) *Archieven van de Gewestelijke Besturen in Gelderland in de Bataafs-Franse tijd*. Gelders archief, Arnhem. 16-01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris op internet is de gedrukte inventaris van Hofman (zie literatuur).

2) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministere de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofdindeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

Literatuur

- Hofman, J., e.a., *Inventaris van de archieven der gewestelijke besturen in de Bataafs-Franse tijd in Gelderland 1795-1813*. 4 dln. Arnhem, 1984.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DU ZUYDERZÉE*Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.*

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Holland in zeven departementen, waaronder het Département du Zuyderzée. De hoofdstad van het Département du Zuyderzée (de oude departementen Amstelland en Utrecht) was Amsterdam. Het werd onderverdeeld in vier, later in zes Arrondissementen, namelijk Amsterdam (het oude kwartier van Haarlem), Hoorn (het oude kwartier van Hoorn), Utrecht (het oude kwartier van Utrecht) en Amersfoort (het oude kwartier van Amersfoort). Van de arrondissementen Amsterdam en Hoorn, die te groot bleken te zijn, werden op 21 oktober 1811 de arrondissementen Haarlem en Alkmaar afgesplitst.

Bij het genoemde keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 werd voor het Département du Zuyderzée het aantal leden van het Collège Électoral vastgesteld op driehonderd, dat van het Conseil-Général du Département op vierentwintig en dat van het Conseil de Préfecture op vijf.

Een secretaris-generaal stond aan het hoofd van de departementale administratie. Hij werd gekozen door de Keizer, gewoonlijk uit plaatselijke notabelen.

Archieven

1) *Archief van het Departementaal Bestuur van de Zuiderzee, 1811-1814*. Noord-Hollands Archief, Haarlem. Inventaris 14.

2) *Archief van de staten van Utrecht, 1581-1810*. Het Utrechts Archief, Utrecht. Inventaris 233. Digitaal raadpleegbaar.

Behalve de archieven van de opeenvolgende bestuursinstellingen van de provincie en het departement Utrecht bevat dit bestand ook de archieven van de sous-préfets van Utrecht en Amersfoort in de periode dat Utrecht tot het departement van de Zuyderzee behoorde.

3) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE).

De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministre de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, personnel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofdindeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

Literatuur

– Persman, J.R., *Inventaris van het archief van het Departementaal Bestuur van de Zuiderzee, 1811-1814*. Haarlem, 1978.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DES BOUCHES-DE-LA-MEUSE (MONDEN VAN DE MAAS)*Actief van 1 januari 1811 tot 20 november 1813.*

Een keizerlijk decreet van 18 oktober 1810 verdeelde Holland in zeven Departementen, waaronder het Département des Bouches-de-la-Meuse. De hoofdstad van het Département des Bouches-de-la-Meuse (het oude Departement Maasland zonder de gedeelten die in maart 1810 waren overgedragen aan Frankrijk) was Den Haag. Het werd aanvankelijk onderverdeeld in vier Arrondissementen, namelijk 1)

Den Haag (de oude kwartieren van Den Haag en Leiden), 2) Rotterdam (het oude kwartier Rotterdam), 3) Dordrecht (het oude kwartier van Dordrecht) en 4) Flakkee (ook: Sommelsdijk). Op 21 oktober 1811 werden bij keizerlijk decreet wijzigingen aangebracht, waardoor zes Arrondissementen ontstonden, namelijk 1) Den Haag, waarvan weer afgesplitst 2) Leiden, 3) Dordrecht, waarvan nu afgesplitst 4) Gorinchem, 5) Rotterdam, maar nu zonder de eilanden Voorne en Putten, die met Flakkee werden verenigd tot 6) het Arrondissement Den Briel.

Bij het genoemde keizerlijke decreet van 18 oktober 1810 werd voor het Département des Bouches-de-la-Meuse het aantal leden van het Collège Électoral vastgesteld op driehonderd, dat van het Conseil-Général du Département op vierentwintig en dat van het Conseil de Préfecture op vijf.

Een secretaris-generaal stond aan het hoofd van de departementale administratie. Hij werd gekozen door de Keizer, gewoonlijk uit plaatselijke notabelen. Per 1 maart 1811 trad een reorganisatie door Préfet De Stassart in werking, waarbij een secrétariat-général werd opgericht, met een bureau d'expédition générale, alsmede drie bureaus, namelijk bureau 1) oorlog, politie, paspoorten, vergunningen, douane, landloperij, gevangenis, pers, levensonderhoud, maten en gewichten; bureau 2) gemeentelijke financiën, verkeer en handel, bestrijding van armoede en beheer van kerkelijke goederen; bureau 3) financiën, belastingen, kadaster en domeinen). In 1812 volgde een nieuwe reorganisatie.

Wetgeving

1812 december 20 nr. 8369 Keizerlijk decreet: oprichting van een Chambre Consultative des Manufactures, Fabriques, Arts et Métiers in Leiden (*Bulletin des Lois* serie IV deel XVII nr. 454 p. 202 volledige tekst).

1813 augustus 29 nr. 9597 Keizerlijk decreet: oprichting van een Conseil de Prud'hommes in Leiden. De nadruk lag op de fabricage van en de handel in wollen stoffen (*Bulletin des Lois* serie IV deel XIX nr. 521 p. 205-207; Duvergier *Collection* XVIII p. 356).

Archieven

1) *Archief van de Prefect en de Commissaris-Generaal van het Departement van de Monden van de Maas, 1811-1815*. Nationaal Archief. Den Haag. 3.02.09. Digitaal raadpleegbaar (maar enkele bijlagen ontbreken hier).

Naast het hier te beschrijven archief van de Préfet van het departement Bouches-de-la-Meuse bewaart het Nationaal Archief de archieven van de sous-préfets afzonderlijk, namelijk toegang 3.02.10.01 Den Haag, 3.02.10.02 Dordrecht, 3.02.10.3 Gorinchem, 3.02.10.4 Den Haag, 3.02.10.5 Leiden en 3.02.10.06 Rotterdam. Ook deze toegangen zijn digitaal raadpleegbaar.

Aan de officiële reorganisatie van maart 1811 heeft de administratie zich volgens de inventaris op het archief niet gehouden. Vermoedelijk is het dus het beste om alle betreffende agenda's door te nemen. Het archief heeft vanaf de genoemde datum een agendastelsel, al snel ook met agenda's voor de afzonderlijke bureaus. Volgens de inventaris trad in de series een zekere dossiervorming op, waarbij latere ingekomen stukken over eenzelfde onderwerp onder een eerder gebruikt nummer in de agenda werden ingeschreven. De series besluiten zijn toegankelijk via indices, de ingekomen stukken via de agenda's. Indices op de agenda's zijn alleen voor 1812 en 1813 aanwezig. Daarnaast werden een aantal dossiers afzonderlijke dossiers gevormd. Het derde onderdeel betreft de verballen van het Conseil de Préfecture, vanaf februari 1811 alleen over belastingzaken.

2) *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale*. Archives Nationales. Parijs. EGF en ESV. Digitaal raadpleegbaar (PDF en database EGERIE). De documenten in deze serie zijn afkomstig van diensten die onmiddellijk onder gezag van de Ministre de l'Intérieur stonden: cabinet, secrétariat général, person-

nel. Ze zijn, vanwege de vele organisatorische veranderingen, niet naar herkomst ingedeeld, maar naar behandelde zaken. De hoofdindeling is: F1a Algemene organisatie van het Ministère de l'Intérieur en betrekkingen van de minister met andere gezagsdragers; F1b Administratief personeel van het ministerie in de prefecturen en in de gemeenten; F1c Algemene gang van zaken in de departementen: verkiezingen en rapportages door gezagsdragers; F1d Sollicitaties, werving van personeel, verzoeken om pensioen of steun, eretekenen; F1e Algemeen bestuur van geannexeerde of afhankelijke gebieden.

3) *Archives du fonds De Stassart-de Maillen*. Archives de l'État. Namur. 123; nog niet digitaal raadpleegbaar.

Op 1 maart 1819 heeft de vroegere préfet van het département Bouches-de-la-Meuse, Goswin-Joseph Augustin baron de Stassart, een deel van zijn archief verkocht aan de koning der Nederlanden. Dit deel is gedeponereerd in het huidige Nationaal Archief in Den Haag, terwijl later weer stukken betreffende de Naamse geschiedenis zijn teruggegaan naar België. Het familiearchief, de Archives du Fonds De Stassart- de Maillen, berusten in het Rijksarchief te Namen. Hierin kunnen van belang zijn: 285, correspondentie tijdens zijn verblijf in Holland, 1812-1813 en 289, correspondentie van zijn vrouw Caroline uit dezelfde periode. De overige ambtelijke archieven, met uitzondering van de overgedragen stukken uit de Hollandse periode, bevinden zich in 465-473. Hieronder nog 468 Préfet de Bouches-de-la-Meuse, 1811-1813.

Literatuur

- Douxchamps-Lefèvre, C., *Inventaire des archives du fonds Stassart - de Maillen*. Bruxelles, 1965.
- Blécourt, A.S. de, *De organisatie der gemeenten gedurende de jaren 1795-1851*. Haarlem, 1903.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DES BOUCHES-DE-L'ESCAUT

Het Département des Bouches-de-l'Escaut behoorde niet tot het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande. Voor dit op 15 mei 1810 ingestelde nieuwe Département, dat volledig onder de Franse regering in Parijs viel, zie onder Landdrosst en Assessoren van Zeeland.

PRÉFET DU DÉPARTEMENT DES BOUCHES-DU-RHIN

Het Département des Bouches-du-Rhin behoorde niet tot het Gouvernement-Général des Départements de la Hollande. Voor dit op 14 mei 1810 ingestelde nieuwe Département, dat volledig onder de Franse regering in Parijs viel, zie onder Landdrosst en Assessoren van Brabant.

Hoofdstuk 9

DE RECHTERLIJKE MACHT IN DE PROVINCIES 1795-1811

Provinciale Gerechtshoven tijdens de Bataafse Republiek

In de periode 1795 tot 1798 zijn alleen wijzigingen in de werkzaamheden van de bestaande hoven in de provincies aangebracht in zoverre deze noodzakelijk waren in de omstandigheden. Een nieuwe staatsregeling zou ook nieuwe gerechtshoven moeten omvatten, op basis van nieuwe wetboeken. Overijssel had van oudher geen provinciaal hof.

Literatuur algemeen

- Pot, C.W. van der, *Bestuurs- en rechtsinstellingen der Nederlandse Provinciën*. Zwolle, 1949.
- Fruin, R. *Geschiedenis der staatsinstellingen in Nederland tot den val der Republiek*. Uitgegeven door H.T. Colenbrander en ingeleid door I. Schöffner. 's-Gravenhage, 1980.
- Boven, M.W. van, *De rechterlijke instellingen ter discussie. De geschiedenis van de wetgeving op de rechterlijke organisatie in de periode 1795-1811*. Nijmegen, 1990.
- Greeven, J., *Het Staatsbestuur der Bataafsche Republiek in zijn wetgevende, uitvoerende en rechterlijke magt. Volgens de jongste Staatsregeling in den jaare 1801 aangenomen, en na aanleiding der reglementen en instructiën voor de geconstitueerde magten en autoriteiten kortelijk beschreven*. 2 dln. Amsterdam, 1802-1803.

HOF VAN JUSTITIE (HOF PROVINCIAAL) VAN GRONINGEN (1795-1802)

Actief van april 1795 tot 1802.

Het Hof van Justitie van Groningen behartigde de criminele en de civiele rechtspraak in gewest en Departement Groningen. Vanaf 1749 was er een Hoge Justitiekamer van Groningen geweest. In 1795 verloor dit Hof zijn politieke bevoegdheden en werd de naam veranderd in Hof Provinciaal van Groningen.

In gevolge de constitutie van 1798 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de indeling van de Departementen werd besloten tot de oprichting en bemanning van een Departementaal Gerechtshof van de Eems te Groningen. Tot daadwerkelijke invoering van dit Gerechtshof is het echter nooit gekomen. Van 1799 tot 1802 bleef het Hof van Groningen intussen werkzaam onder de naam Hof van Justitie van het voormalige gewest Groningen.

Het Hof van Justitie van Groningen telde een presiderend raad en acht raadsheeren, benoemd door de gewestelijke besturen, na 1798 door het Vertegenwoordigend Lichaam uit een voordracht van het Hof.

Archieven

1) *Archieven van de Hoge Justitiekamer en andere gewestelijke rechterlijke instellingen in Groningen tot 1811*. Groninger Archieven, Groningen. 136. Digitaal raadpleegbaar (zonder inleiding).

Literatuur

- Formsma, W.J., *De archieven van de Hoge Justitiekamer in Groningen en andere gewestelijke rechterlijke instellingen tot 1811*. [1967].

HOF VAN FRIESLAND (1795-1802)

Actief van 28 januari 1795 tot 7 september 1802.

Het Hof van Friesland behartigde de criminele en civiele de rechtspraak in Friesland. Het aloude Hof van Friesland bleef na 1795 op de beproefde wijze functioneren, al vonden er wel wisselingen van personen plaats. In gevolge de constitutie van 1798, die de indeling van de Departementen veranderde, werd besloten tot de oprichting en bemanning van een Departementaal Gerechtshof van de Eems te Groningen. Tot daadwerkelijke invoering van dit Gerechtshof is het echter nooit gekomen. Vanaf 27 maart 1798 bleef het Hof van Friesland daarom gewoon werkzaam onder de naam "Hof van het voormalig gewest Friesland". Nadat het Departement van de Eems weer had plaatsgemaakt voor een Departement Friesland noemde het Hof zich vanaf 15 juli 1802 weer Hof van Friesland.

Het Hof van Friesland telde een eerste presiderende raad en elf raadsheren, benoemd voor het leven. Vanaf juni 1795 benoemden Representanten van Friesland de raadsheren, waarbij gestreefd werd naar een aantal van zeven à acht. Bij de invoering van de constitutie van 1798 kreeg het Uitvoerend Bewind de benoemingen in handen. De staatsregeling van 1801 liet deze weer aan het Departementaal Bestuur.

Archieven

Archief van het Hof van Friesland. Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum Leeuwarden.). 14. Digitaal raadpleegbaar.

- Berns, J.L., B.S. Hempenius e.a., *Archief Hof van Friesland. Inventaris van het archief van de Raad, na 1515 het Hof van Friesland (1502) 1516-1811.* Hilversum, 1999. Met CD-ROM.
- Vries, O., B.S. Hempenius-van Dijk, P. Nieuwland en P. Baks, *De Heeren van den Raede: biografieën en groepsportret van de raadsheren van het Hof van Friesland 1499-1811.* Hilversum, 1999.

DROSSAARD EN RADEN IN DE ETSTOEL (HOF VAN JUSTITIE) VAN DRENTHE

Actief van 11 augustus 1797 tot 30 januari 1800.

De Drossaard en Raden in de Etstoel van Drenthe behartigden de criminele en de civiele rechtspraak in Drenthe. In september 1791 was de oude Etstoel van Drost en vierentwintig Etten vervangen door een Hof van Justitie. Op 17 februari 1795 hieven Provisionele Representanten van het Volk van Drenthe dit Hof weer op en vervingen het door een Etstoel van acht leden, stemgerechtigde burgers. Reeds op 11 augustus 1797 kwam aan deze lekenrechtspraak weer een einde. De nieuwe Etstoel werd vervangen door een professioneel rechtscollege van Drossaard en acht Raden. Deze laatste Etstoel is op 30 januari 1800 vernietigd om plaats te maken voor het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel.

Archieven

1) *Archief van de Etstoel van Drenthe, 1518-1811.* Drents Archief. Assen. 0085. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief ook stukken van het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel, in zoverre die betrekking hadden op Drenthe.

Literatuur

- Joosting, J.G.C., *De archieven van den Etstoel en van de hem opgevolgde collegiën tot 1811.* Leiden, 1906.

HOF VAN JUSTITIE VAN GELDERLAND (1795-1802)

Actief van 21 maart 1795 tot 21 oktober 1802.

Op 9 februari 1795 werd het oude Hof van Gelre, dat behalve juridische ook politieke taken had, door de Landdag ontbonden. Het is voor de criminele en civiele rechtspraak vervangen door een Hof van Justitie van Gelderland. In gevolge de constitutie van 1798 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de indeling van de Departementen werd besloten tot de oprichting en bemanning van een Departementaal Gerechtshof van de Dommel te 's-Hertogenbosch en van een Departementaal Gerechtshof van de Rijn te Utrecht. Tot daadwerkelijke invoering van deze gerechtshoven is het echter nooit gekomen. Het wel opgerichte Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel heeft nooit rechtsmacht uitgeoefend op de Veluwe, die wel onder dit Departement viel. Van 1799 tot 1802 bleef het Hof van Justitie van Gelderland intussen werkzaam onder de naam Hof van Justitie van het voormalige gewest Gelderland voor het hele oude rechtsgebied van Gelderland.

Het Hof van Justitie van Gelderland telde een eerste raad en president en negen raadsheren (burger-richters), tot 1799 benoemd door de besturen van het gewest, daarna door het Vertegenwoordigend Lichaam uit een voordracht van het Hof.

Archieven

Archief van het Hof van Gelre en Zutphen, Hof van Justitie en Departementaal Gerechtshof, 1209-1811. Gelders Archief, Arnhem. 124. Digitaal raadpleegbaar (zonder inleiding).

Literatuur

- Maris, A.J. en H.L. Driessen, *Het archief van het Hof van Gelre en Zutphen (1543-1795), het Hof van Justitie (1795-1802) en het Departementaal Gerechtshof (1802-1811)*. Arnhem, 1973, 1978. 3 delen.
- Aalbers, P.G., *Justitia sacrum. Zeven eeuwen rechtspraak in Arnhem*. Utrecht, 1998.

HOF VAN UTRECHT (1795-1802)

Actief van januari 1795 tot 1802.

Het Hof van Utrecht behartigde de criminele en de civiele rechtspraak in het gewest Utrecht. Het gewest Utrecht had vanouds een Hof. In gevolge de constitutie van 1798 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de indeling van de departementen werd besloten tot de oprichting en bemanning van een Departementaal Gerechtshof van de Rijn te Utrecht. Tot daadwerkelijke invoering van dit Gerechtshof is het echter nooit gekomen. Van 1799 tot 1802 was het Hof van Utrecht intussen gewoon werkzaam onder de naam Hof van Justitie van het voormalige gewest Utrecht.

Het Hof van Utrecht telde voor 1795 acht ordinaris raadsheren en drie extraordinaris raadsheren die de drie leden van de Statenvergadering vertegenwoordigden.

Archieven

Archief van het Hof van Utrecht. Het Utrechts Archief. Utrecht. 239-1. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Vrugt, M. van der, "Het Hof van Utrecht (1530-1811)" in: *Duizend jaar Utrechtse rechtspraak. Van Sint-Paulusabdij tot Hamburgerstraat* (Deventer, 2000) p. 63-93.

HOF VAN HOLLAND, ZEELAND EN WESTFRIESLAND (1795-1802)
Actief van 1795 tot maart 1802.

Het Hof van Holland, Zeeland en Westfriesland behartigde van oudsher de criminele en de civiele rechtspraak in Holland en Zeeland. De Hoge Raad van Holland en Zeeland, die als appelhof had gediend, werd op 30 september 1795 opgeheven.

In gevolge de constitutie van 1798 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de indeling van de Departementen werd besloten tot de oprichting en bemanning van een Departementaal Gerechtshof van de Amstel te Amsterdam, een Departementaal Gerechtshof van de Texel te Haarlem, een Departementaal Gerechtshof van de Delf te Den Haag en een Departementaal Gerechtshof van Schelde en Maas te Dordrecht. Tot daadwerkelijke invoering van deze Gerechtshoven is het echter nooit gekomen. Van 1799 tot 1802 bleef het Hof van Holland gewoon werkzaam onder de naam Hof van Justitie van het voormalige gewest Holland. Eind 1802 werd de jurisdictie van dit Hof verdeeld over twee Departementale Gerechtshoven, een in Holland en een in Zeeland (zie aldaar).

Het Hof van Holland bestond uit een president en elf raadsheren, van wie acht uit Holland en drie uit Zeeland. De presidenten werden afwisselend door de gewestelijke besturen van Holland (tweemaal) en van Zeeland (eenmaal) benoemd.

Archieven

Archief van het Hof van Holland 1428-1811. Nationaal Archief. Den Haag. 3.01.01.01. Digitaal raadpleegbaar.

De digitale inventaris van dit ingewikkelde archief, samengesteld door M.C. Le Bailly, biedt een uitgebreide inleiding en hulp bij het zoeken.

Literatuur

- Le Bailly, M.-C., *Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland. De hoofdlijnen van het procederen in civiele zaken voor het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland zowel in eerste instantie als in hoger beroep.* Hilversum, 2008.
- Kok, G. Chr., *In dienst van het recht. Uit de geschiedenis van het gerechtshof 's-Gravenhage en de daaraan vooraf gegane hoven (1428-heden).* Hilversum, 2005.

HOF VAN JUSTITIE VAN BRABANT (1795-1802)
Actief van augustus 1795 tot juli 1802.

Aan het Hof van Justitie in Brabant was de criminele en de civiele rechtspraak in dat gewest opgedragen. Op 8 augustus 1795 waren Provisionele Representanten van Bataafs-Brabant en de Staten-Generaal een plan van tussenbestuur overeengekomen. Op grond daarvan werd, na opheffing van de oude Raad van Brabant, die zetelde in Den Haag, op 2 september 1795 een Hof van Justitie van Brabant opgericht, dat zetelde te 's-Hertogenbosch. Deze regeling was overeengekomen tot 1 januari 1796, maar werd op 2 mei 1796 verlengd.

In gevolge de constitutie van 1798 en de daaruit voortvloeiende wijziging in de indeling van de Departementen werd besloten tot de oprichting en bemanning van Departementale Gerechtshoven van de Dommel te 's-Hertogenbosch en van Schelde en Maas te Dordrecht. Tot daadwerkelijke invoering van deze gerechtshoven is het echter nooit gekomen. Daarom bleef het Hof van Justitie van Brabant van 1799 tot 1802 werkzaam onder de naam Hof van Justitie van het voormalige gewest Brabant.

Het Hof van Justitie van Brabant bestond uit zeven raadsheren, aanvankelijk benoemd tot 1 januari 1796, daarna voor het leven.

Archieven

Archief van de Raad van Brabant, 1586-1811. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's-Hertogenbosch. 19. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Lindemann, W.M. en Th.F. van Litsenburg, m.m.v. H.M.B. Jacobs, *Raad van Brabant. Inventarissen van de archieven van De Raad en het Leenhof van Brabant en de landen van Overmaze te 's-Gravenhage (1586) 1591-1795), het Hof van Justitie en het Leenhof van Brabant te 's-Hertogenbosch 1795-1802 en het Departementaal Gerechtshof en het Leenhof van Bataafs-Brabant te Breda 1802-1811*. [z.j., z.pl.] 6 delen.
- Boven, M.W. van, "Rechtspraak en notariaat" in: J.G.M. Sanders, *Noord-brabant in de Bataafs-Franse Tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002) p. 93-120.

Provinciale Gerechtshoven onder het Uitvoerend Bewind.

De constitutie van 1798 bepaalde in de artikelen 279 en 280 dat ieder Departement een Departementaal Gerechtshof zou hebben van tien leden, vijf voor de criminele zaken en vijf voor de civiele zaken. Ze zouden werkzaam zijn op basis van een door het Vertegenwoordigend Lichaam op te stellen instructie. Deze nieuwe Departementen waren die van de Eems, van de Oude IJssel, van de Dommel, van de Amstel, van Texel, van de Delf, van de Rijn en van de Schelde en Maas. Hoewel de raadsheren benoemd waren en in een aantal nieuwe hoofdsteden naar geschikte gebouwen werd gezocht, is het tot invoering niet meer gekomen. Alleen in het Departement van de Oude IJssel kwam een nieuw gerechtshof tot stand. In de rest van het land bleven de bestaande gerechtshoven functioneren binnen hun gebruikelijke jurisdictie.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN DE OUDE IJSSEL (1799-1801)

Actief van 1799 tot juni 1802.

Tot de taken van het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel behoorden de criminele en de civiele rechtspraak in het departement van de Oude IJssel, dat ook Drenthe omvatte. Overijssel had vanouds geen eigen gewestelijk gerechtshof gehad. In Drenthe fungeerden drossaard en raden in de Etstoel van Drenthe als zodanig. In gevolge de constitutie van 1798 en de daarop volgende wijziging in de indeling van de Departementen werd in september 1799 besloten tot de oprichting en bemanning van een Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel te Kampen. In Drenthe werd op 30 januari 1800 het bovengenoemde Hof van Justitie opgeheven. Het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel is het enige nieuwe Gerechtshof dat in 1799 daadwerkelijk tot stand is gekomen. Na de staatsregeling van 1801 maakte het plaats voor een Departementaal Gerechtshof van Overijssel in Deventer en een Etstoel in Drenthe.

Het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel telde tien leden, vijf voor criminele en vijf voor civiele zaken, benoemd door het Vertegenwoordigend Lichaam.

Archieven

1) *Archief van het Gerechtshof der Bataafse Republiek in het Departement van de Oude IJssel, 1799-1802*. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle 30. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

2) *Archief van de Etstoel van Drenthe, 1518-1811*. Drents Archief. Assen. 0085. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief ook stukken van het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel, in zoverre die betrekking hadden op Drenthe.

Literatuur

- Joosting, J.G.C., *De archieven van den Etstoel en van de hem opgevolgde collegiën tot 1811*. Leiden, 1906.

Provinciale Gerechtshoven onder het Staatsbewind

De staatsregeling van 1801 voorzag in een Nationaal Gerechtshof, dat ging dienen als Hof van Cassatie voor de gehele Republiek. De bestaande Gerechtshoven in de Departementen behielden in afwachting van een nieuwe codificatie hun eigen jurisdictie, maar nu dus met de mogelijkheid van cassatie. In alle Departementen moest een eigen gerechtshof komen. Dit betekende dat de jurisdictie over Zeeland werd onttrokken aan het Departementaal Gerechtshof van Holland. Het in Drenthe en Overijssel door het Uitvoerend Bewind opgerichte nieuwe Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel werd weer opgeheven. In dit kader werd de Etstoel van Drenthe opnieuw ingesteld, hoewel Drenthe behoorde tot het Departement Overijssel dat zelf een Departementaal Gerechtshof kreeg.

Wetgeving algemeen

- 1801 oktober 16 nr. 29 Staatsregeling van het Bataafse Volk. Bannier, *Grondwetten*, p. 120-138; 2.01.01.04 nr. 110 ongefotografeerd; De Gou, *Staatsregeling 1801*, p. 252-268 en 275-285.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN GRONINGEN (1802-1811)

Actief van 11 november 1802 tot maart 1811.

In Groningen werd op grond van de staatsregeling van 1801 het Hof van Justitie voortgezet als Departementaal Gerechtshof van (Stad en Lande van) Groningen. Van dit Hof kon men nu in cassatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

Het Departementaal Gerechtshof van Groningen droeg aanvankelijk de naam Departementaal Gerechtshof van Stad en Lande van Groningen. In 1808 werd Reiderland aan het rechtsgebied van het Hof toegevoegd.

Het aantal raadsheren werd in het Reglement voor het departement Groningen niet vastgelegd. Ze werden tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur van Groningen, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning.

Archieven

1) *Archieven van de Hoge Justitiekamer en andere gewestelijke rechterlijke instellingen in Groningen tot 1811*. Groninger Archieven, Groningen. 136. Digitaal raadpleegbaar (zonder inleiding).

Literatuur

- Formsma, W.J., *De archieven van de Hoge Justitiekamer in Groningen en andere gewestelijke rechterlijke instellingen tot 1811*. [1967].

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN FRIESLAND (1802-1811)

Actief van 7 september 1802 tot 22 februari 1811.

In Friesland werd op grond van de staatsregeling van 1801 het Hof van Justitie voortgezet als Departementaal Gerechtshof van Friesland. Van dit Hof kon men nu in cassatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

Het Departementaal Gerechtshof van Friesland bestond uit een eerste presidende raad en elf raden, tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur van Friesland, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning.

Archieven

Archief van het Hof van Friesland. Tresoar (Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum Leeuwarden). 14. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

- Berns, J.L., B.S. Hempenius e.a., *Archief Hof van Friesland. Inventaris van het archief van de Raad, na 1515 het Hof van Friesland (1502) 1516-1811.* Hilversum, 1999. Met CD-ROM.
- Vries, O., B.S. Hempenius-van Dijk, P. Nieuwland en P. Baks, *De Heeren van den Raede: biografieën en groepsportret van de raadsheren van het Hof van Friesland 1499-1811.* Hilversum, 1999.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF (ETSTOEL) VAN DRENTHE (1802-1811)

Actief van juni 1802 tot maart 1811.

In Drenthe en Overijssel was in 1799 een nieuw Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel tot stand gekomen, dat nu weer werd opgeheven. In dit kader werd de Etstoel van Drenthe opnieuw ingesteld, hoewel Drenthe behoorde tot het Departement Overijssel dat zelf een Departementaal Gerechtshof kreeg. Van de Etstoel kon men in cassatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

De Etstoel van Drenthe bestond uit zeven raden, tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur, daarna door de Raadpensionaris en later de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale Bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald.

Archieven

1) *Archief van de Etstoel van Drenthe, 1518-1811.* Drents Archief. Assen. 0085. Digitaal raadpleegbaar.

In dit archief ook stukken van het Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel, in zoverre die betrekking hadden op Drenthe.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN OVERIJSSEL (1802-1811)

Actief van 1802 tot maart 1811.

In het Departement Overijssel, waartoe ook Drenthe behoorde, kwamen overeen-

komstig de staatsregeling van 1801 twee Gerechtshoven. Van beide kon men nu in cassatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

Een en ander betekende dat binnen het departement Overijssel de Etstoel van Drenthe opnieuw ging functioneren met als jurisdictie het gebied van de voormalige Landschap Drenthe. Het Departementaal Gerechtshof van Overijssel kreeg de jurisdictie over het voormalige gewest Overijssel met uitzondering van Zwolle, Deventer en Kampen. Deze steden zouden hun eigen civiele en criminele rechtspraak weer behartigen.

De president en zes raadsheren van het Departementaal Gerechtshof van Overijssel werden tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur van Overijssel, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning.

Archieven

1) *Archief van het Departementaal Hof van Justitie in Overijssel, 1802-1811*. Historisch Centrum Overijssel, Zwolle. 31.1. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN GELDERLAND (1802-1811)

Actief van 21 oktober 1802 tot 28 februari 1811.

In Gelderland werd op grond van de staatsregeling van 1801 het Hof van Justitie voortgezet als Departementaal Gerechtshof van Gelderland. Van dit Hof kon men nu in cassatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

Het Departementaal Gerechtshof van Gelderland bestond uit negen leden, uit ieder kwartier drie, die werden benoemd door het Departementaal Bestuur van Gelderland, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning. Het langst zittende lid was voorzitter.

Archieven

Archief van het Hof van Gelre en Zutphen, Hof van Justitie en Departementaal Gerechtshof, 1209-1811. Gelders Archief, Arnhem. 124. Digitaal raadpleegbaar (zonder inleiding).

Literatuur

- Maris, A.J. en H.L. Driessen, *Het archief van het Hof van Gelre en Zutphen (1543-1795), het Hof van Justitie (1795-1802) en het Departementaal Gerechtshof (1802-1811)*. Arnhem, 1973, 1978. 3 delen.
- Aalbers, P.G., *Justitiae sacrum. Zeven eeuwen rechtspraak in Arnhem*. Utrecht, 1998.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN UTRECHT (1802-1811)

Actief van 1802 tot maart 1811.

In Utrecht werd op grond van de staatsregeling van 1801 het Hof van Justitie voort-

gezet als Departementaal Gerechtshof van Utrecht. Van dit Hof kon men nu in casuatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

Het Departementaal Gerechtshof van Utrecht telde negen raadsheren, tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning.

Archieven

1) *Archief van het Hof van Utrecht*. Het Utrechts Archief. Utrecht. 239-1. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

– Vrugt, M. van der, "Het Hof van Utrecht (1530-1811)" in: *Duizend jaar Utrechtse rechtspraak. Van Sint-Paulusabdij tot Hamburgerstraat* (Deventer, 2000) p. 63-93.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN HOLLAND (1803-1811)

Actief van juni 1802 tot maart 1811.

In Holland werd op grond van de staatsregeling van 1801 het Hof van Justitie voortgezet als Departementaal Gerechtshof van Holland. Van dit Hof kon men nu in casuatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

De staatsregeling bepaalde tevens dat ieder Departement een eigen Gerechtshof zou krijgen. Dit betekende dat op 17 december 1802 een afzonderlijk Departementaal Gerechtshof voor Zeeland werd opgericht, zodat het Departementaal Gerechtshof van Holland de jurisdictie over Zeeland verloor.

Het Departementaal Gerechtshof van Holland bestond uit een president en tien raadsheren, de leden tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur van Holland, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De president werd verkozen uit een nominatie van twee leden door het Departementaal Gerechtshof. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning.

Archieven

1) *Archief van het Hof van Holland 1428-1811*. Nationaal Archief. Den Haag. 3.01.01.01. Digitaal raadpleegbaar.

De inventaris van dit ingewikkelde archief biedt een uitgebreide inleiding en hulp bij het zoeken.

Literatuur

– Kok, G. Chr., *In dienst van het recht. Uit de geschiedenis van het gerechtshof 's-Gravenhage en de daaraan vooraf gegane hoven (1428-heden)*. Hilversum, 2005.

– Le Bailly, M.-Ch., *Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland: de hoofdlijnen van het procederen in civiele zaken voor het Hof van Holland, Zeeland en West-Friesland zowel in eerste instantie als in hoger beroep*. Hilversum, 2008.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN ZEELAND (1803-1811)
Actief van 10 januari 1803 tot 28 december 1809.

Volgens de staatsregeling van 1801 kreeg ieder Departement een eigen Gerechtshof, waarvan men in cassatie kon gaan bij het Nationaal Gerechtshof. In Zeeland, dat tot dan toe onder de jurisdictie van het Hof van Holland viel, werd daarom op 17 december 1802 een eigen Departementaal Gerechtshof opgericht.

Het Departementaal Gerechtshof van Zeeland was samengesteld uit een president en acht raadsheren, tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald.

De rechtsmacht van het Departementaal Gerechtshof van Zeeland werd in verband met de militaire omstandigheden op 28 september 1809 opdragen aan het Departementaal Gerechtshof van Holland.

Wetgeving

1809 september 28 nr. 11 Koninklijk besluit Lodewijk Napoleon: voorlopige overdracht van de rechtsmacht van het Departementaal Gerechtshof van Zeeland aan het Departementaal Gerechtshof van Holland. 2.01.01.07 nr. 556 Groene Index 1809 p. 720.

Archieven

1) *Archief van het Departementaal Gerechtshof van Zeeland, 1803-1811*. Zeeuws Archief. Ingang nr. 10 Rechterlijke archieven Zeeuwse eilanden (RAZE).

Literatuur

– Lasonder, L.W.A.M., *De archieven van de rechtbanken, weeskamers en notarissen, die onder het tegenwoordige grondgebied der provincie Zeeland gefungeerd hebben. Deel 1 De Zeeuwsche eilanden 1456-1811 (1852)*. 's-Gravenhage, 1914.

DEPARTEMENTAAL GERECHTSHOF VAN BRABANT (1802-1811)
Actief van juni 1802 tot maart 1811.

In Brabant werd op grond van de staatsregeling van 1801 het Hof van Justitie voortgezet als Departementaal Gerechtshof van Brabant, waarbij de zetel werd verplaatst van 's-Hertogenbosch naar Breda. Van dit Hof kon men nu in cassatie gaan bij het Nationaal Gerechtshof.

Het Departementaal Gerechtshof van Brabant bestond uit een president en acht raden, tussen 1802 en 1805 benoemd door het Departementaal Bestuur van Brabant, daarna door de Raadpensionaris en later door de Koning uit een nominatie van vier personen. Deze nominatie werd voor de helft door het Departementale bestuur en voor de helft door het Departementaal Gerechtshof bepaald. De procureur-generaal werd op voordracht van het Departementaal Bestuur benoemd, eerst door het Staatsbewind, later door de Raadpensionaris respectievelijk de Koning.

Archieven

1) *Archief van de Raad van Brabant, 1586-1811*. Brabants Historisch Informatie Centrum. 's-Hertogenbosch. 19. Digitaal raadpleegbaar.

Literatuur

– Lindemann, W.M. en Th.F. van Litsenburg, m.m.v. H.M.B. Jacobs, *Raad van Bra-*

bant. Inventarissen van de archieven van De Raad en het Leenhof van Brabant en de landen van Overmaze te 's-Gravenhage (1586) 1591-1795, het Hof van Justitie en het Leenhof van Brabant te 's-Hertogenbosch 1795-1802 en het Departementaal Gerechtshof en het Leenhof van Bataafs-Brabant te Breda 1802-1811. [z.j., z.pl.] 6 delen.

- Boven, M.W. van, "Rechtspraak en notariaat" in: J.G.M. Sanders, *Noord-Brabant in de Bataafs-Franse Tijd, 1794-1814. Een institutionele handleiding* (Hilversum, 2002) p. 93-120.

*Bijlage 1***BESCHRIJVING VAN AFZONDERLIJKE ZOEKMIDDELEN**

Vanuit de beschrijvingen van de archieven, rubriek zoekmiddelen, wordt naar de nummers van deze gedetailleerde beschrijvingen van afzonderlijke zoekmiddelen verwezen.

1. *Alfabetisch register op de notulen van de Agent van Nationale Opvoeding, maart 1798 - april 1799.* 2.01.12 nr. 329.

Dit register is een alfabetische klapper, ook alfabetisch onderverdeeld, op basis van namen of instituten. Verwezen wordt naar de datum en het nummer van een besluit.

2. *Systematische index op de notulen van de Agent van Nationale Opvoeding, april 1799 - 1801.* 2.01.12 nrs. 330-332.

Gepagineerde index, ingedeeld in hoofden. Op iedere pagina wordt bovenaan aangegeven of het hoofd een vervolg is van een voorgaande bladzijde en onderaan of er een vervolgbadzijde van hetzelfde hoofd bestaat. De index heeft drie kolommen onder ieder hoofd: kolom 1) bovenaan het jaar, verderop alleen maand en dag; 2) het dagnummer; 3) een samenvatting van het besluit van de Agent, waarna soms een aanduiding \Littera A\ enz. volgt om het kenmerk van de uitgaande brief aan te geven. In deze kolom staan ook nummers en letters als bergingskenmerk van ingekomen stukken. Soms wordt in de marge verwezen naar een aanverwant besluit. Achterin de index een hoofdenlijst en een alfabetische klapper.

3. *Index van de Commissie van Superintendie van de Rivieren, 1 mei 1803 - 30 april 1805.* 2.01.13 Archieven betreffende de Waterstaat, nr. 90.

De index is alfabetisch ingedeeld op de eerste letter van het eerste woord van een samenvatting van een besluit.

Er zijn vier kolommen: 1) Maand en dag; 2) Dagnummer; 3) en 4) Korte samenvatting, zodanig geschreven dat het eerste woord, dat tevens als trefwoord dienst doet, in kolom 3 staat en de rest van de tekst in kolom vier. Omschrijving en besluit zijn van elkaar gescheiden door een platte streep. Deze trefwoorden hebben betrekking op zaken, plaatsen of personen.

De index dient tevens als klapper op zaken, personen en plaatsen, omdat in de derde kolom ook namen voorkomen met in de vierde kolom een verwijzing naar andere trefwoorden. Er vinden ook verwijzingen plaats naar andere besluiten over eenzelfde onderwerp, maar dit lijkt niet systematisch te zijn gedaan.

De index noemt geen data van ingekomen stukken. De voor- en najaarsvergaderingen van de Commissie worden bij iedere letter eenmalig als tussenkopje vermeld.

4. *Alfabetische index Commissie van Superintendie over de Waterstaat van de Bataafse Republiek 1805. 1 mei -31 december 1805.* 2.01.13 Archieven betreffende de Waterstaat, nr. 118.

De index is alfabetisch ingedeeld op de eerste letter van het eerste woord van een samenvatting van een besluit.

Er zijn vier kolommen: 1) Maand en dag; 2) Dagnummer; 3) en 4) Korte samenvatting, zodanig geschreven dat het eerste woord, dat tevens als trefwoord dienst doet, in kolom 3 staat en de rest van de tekst in kolom vier. Omschrijving en besluit

zijn van elkaar gescheiden door een platte streep. Deze trefwoorden hebben betrekking op zaken, plaatsen of personen.

De index dient tevens als klapper op zaken, personen en plaatsen, omdat in de derde kolom ook namen voorkomen met in de vierde kolom een verwijzing naar andere trefwoorden. Er vinden ook verwijzingen plaats naar andere besluiten over eenzelfde onderwerp, maar dit lijkt niet systematisch te zijn gedaan.

De index noemt geen data van ingekomen stukken.

5. *Alfabetische index Commissie van Superintendentie van de Waterstaat 1806-1807. 1 januari 1806 - 31 januari 1807. 2.01.13, nr. 119.*

Voorin de index een chronologische lijst van besluiten met vier kolommen: 1) Datum: de dag van de maand; 2) Nummer der notulen: dagnummer; 3) [opschrift met maand en jaar]: Trefwoord van zaken, personen of plaatsnamen waaronder het besluit kan worden teruggevonden; 4) Nummers der missives: nummers van de ingekomen missiven.

De index is ingedeeld in rubrieken die elkaar alfabetisch opvolgen volgens twee letters (De, Di, Du, Dij). Binnen de rubriek zijn de besluiten geordend op trefwoorden, drie of vier per bladzijde met tussenruimte. Het betreft trefwoorden van zaken, personen en plaatsen. Onder een trefwoord staan alle vervolgbesluiten over hetzelfde onderwerp achter elkaar.

Per besluit wordt een korte samenvatting gegeven, met eerst de aanleiding en na een kleine platte streep het besluit. Ingekomen stukken worden vermeld zonder hun datum. Het besluit eindigt met de opgave van dag, maand en dagnummer. Besluiten worden onderling gescheiden door een platte streep.

De index dient tevens als klapper, omdat bij sommige trefwoorden alleen een verwijzing naar een ander trefwoord staat.

Geheel achterin de index (p. 371-374) staan buiten het alfabet nog enkele trefwoorden met besluiten.

6. *Index van de commissie van superintendentie van zeehavens en zeegeten, 1803-1805, 1 mei 1803 - 30 april 1805. 2.01.13 nr. 96.*

De index is alfabetisch ingedeeld op de eerste letter van het eerste woord van een samenvatting van een besluit. Er zijn vier kolommen: 1) Maand en dag; 2) Dagnummer; 3) en 4) Korte samenvatting, zodanig geschreven dat het eerste woord, dat tevens als trefwoord dienst doet, in kolom 3 staat en de rest van de tekst in kolom vier. Omschrijving en besluit zijn van elkaar gescheiden door een platte streep. Deze trefwoorden hebben betrekking op zaken, plaatsen of personen.

De index dient tevens als klapper op zaken, personen en plaatsen, omdat in de derde kolom ook namen voorkomen met in de vierde kolom een verwijzing naar andere trefwoorden. Er vinden ook verwijzingen plaats naar andere besluiten over eenzelfde onderwerp, maar dit lijkt niet systematisch te zijn gedaan.

De index noemt geen data van ingekomen stukken. De voor- en najaarsvergaderingen van de Commissie en de verbalen van de President worden bij iedere letter eenmalig als tussenkopje vermeld.

7. *Index van de Directeur-Generaal van de Waterstaat 1 februari 1807- 31 december 1808. 2.01.13 nr. 170, 171.*

Voorin de index een chronologische lijst van besluiten met drie kolommen: 1) Datum: de dag van de maand; 2) Nummer der notulen: de besluiten werden per maand doorlopend genummerd; 3) [opschrift met maand en jaar]: Trefwoord van zaken, personen of plaatsnamen waaronder het besluit kan worden teruggevonden.

De index is ingedeeld in rubrieken die elkaar alfabetisch opvolgen volgens twee letters van de trefwoorden (De, Di, Du, Dij). Binnen de rubriek zijn de besluiten geordend op trefwoorden, drie of vier per bladzijde met tussenruimte. Het betreft trefwoorden van zaken, personen en plaatsen.

Onder een trefwoord staan alle vervolgbesluiten over hetzelfde onderwerp achter elkaar. Per besluit wordt een korte samenvatting gegeven, met eerst de aanleiding en na een kleine platte streep het besluit. Ingekomen stukken worden vermeld zonder hun datum. De samenvatting eindigt met de opgave van dag, maand en dagnummer. Besluiten worden onderling gescheiden door een platte streep.

De index dient tevens als klapper, omdat bij sommige trefwoorden alleen een verwijzing naar een ander trefwoord staat.

Achterin de indices een nieuwe reeks bladen met vervolgen van reeds ingeschreven besluiten.

8. *Index van de Directeur-Generaal van de Waterstaat, tweede divisie, eerste bureau, 1808.* 2.01.13 nr. 172.

Deze deelindex herhaalt een selectie uit de besluiten uit de algemene index van het Directoraat-Generaal van de Waterstaat.

De index is alfabetisch ingedeeld per letter. Er zijn twee kolommen, de eerste voor het trefwoord, de tweede voor de samenvattingen van de besluiten.

9. *Index van de Intendant des Finances, 1811-1813.* 2.01.21 nr. 1133 (1811 A-E), 1134 (1811 F-Z), 1134A (1812) en 1134B (1813).

De index is in het Nederlands gesteld. Voorin bevindt zich een alfabetisch geordende hoofdenlijst met verwijzing naar de eerste bladzijde waarop het hoofd voorkomt.

De index is ingebonden nadat alle besluiten per hoofd achtereen waren beschreven. Per alinea zijn de bij elkaar behorende besluiten gegroepeerd. Terugverwijzingen naar een vorige index staan vooraan een nieuwe alinea. Soms worden ook kruis- of doorverwijzingen genoteerd.

Steeds worden de datum en de inhoud van een ingekomen stuk vermeld, zo nodig met de mededeling op welke missive van de intendant het een reactie vormt. Daarachter staat de datum van binnenkomst en het door de intendance aan het stuk toegekende nummer, waarop het ook in het archief is opgeborgen. Dit laatste nummer behoort tot een per jaar doorlopende reeks. Daarna volgt een korte weergave van de door de intendant genomen dispositie, met de dag, de maand en het dagnummer. Deze gegevens gelden tevens voor een eventuele uitgaande brief. Tekstgedeelten worden van elkaar gescheiden door een platte streep, ook de beschrijving van het ingekomen stuk en de daarop genomen dispositie.

In de index worden tamelijk veel afkortingen gebruikt, die zichzelf echter wel wijzen.

De indexen van 1812 en 1813 zijn aanmerkelijk dunner dan die van 1811, die nog twee delen omvatte. De werkzaamheden namen af en werden meer van uitvoerende aard.

10. *Index op de notulen van de Raad der Amerikaanse Bezittingen en Etablissements, 1805-1806.* 2.01.28.02 nr. 40-41.

De index wordt voorafgegaan door een alfabetische klapper op persoonsnamen.

De index zelf is verdeeld over twee hoofdstukken, namelijk I Binnenlandse zaken en II Buitenlandse zaken. Elk hoofdstuk heeft een eigen hoofdenlijst, maar de nummering van de bladzijden loopt door. De hoofden staan in alfabetische volgorde. Ze staan indien nodig op een aantal bladzijden achter elkaar voor het gehele jaar. De index heeft drie kolommen: 1) datum, folionummer en nummer van het besluit; 2) samenvatting van het besluit en 3) een toegekende opvolgende letter van het alfabet, die in de alfabetische klapper en bij doorverwijzingen samen met het bladzijdenummer is aangegeven om het zoeken te vergemakkelijken.

11. *Index op de secreete notulen van de Raad der Amerikaanse Bezittingen en Etablissements, 1801-1806.* 2.01.28.02 nr. 58.

De index wordt voorafgegaan door een alfabetische klapper op persoonsnamen. De hoofden staan in alfabetische volgorde. Ze staan indien nodig op een aantal bladzijden achter elkaar voor het gehele jaar. De index heeft drie kolommen: 1) datum, folionummer en nummer van het besluit; 2) samenvatting van het besluit en 3) een toegekende opvolgende letter van het alfabet, die in de alfabetische klapper en bij doorverwijzingen samen met het bladzijdennummer is aangegeven om het zoeken te vergemakkelijken.

12. *Agenda van ingekomen stukken van de Raad van Binnenlandse Zaken, 1801-1805.*

2.01.12 nrs. 502-505.

De agenda is ingedeeld per vergaderdag. Bij een verdeling in twee kolommen is het linker gedeelte van de bladzijde bestemd voor de omschrijving van de ingekomen stukken met hun apostilles, inhoud en bedoeling, en de rechterhelft voor een samenvatting van de genomen besluiten met opgave van hun dagnummer. Deze laatste betroffen een inhoudelijk besluit, een commissoriaal, een besluit een zaak in advies te houden of deze voor kennisgeving aan te nemen.

13. *Index van de Raad van Binnenlandse Zaken, 1801 december - mei 1805.* 2.01.12 nr. 507-510.

De index is systematisch ingedeeld in hoofden. De doorlopende nummering staat bovenaan de bladzijde.

De index is ingedeeld in vier kolommen met de volgende opschriften: 1) Jaartal en datum: maand en dag. Bovenaan de bladzijde staat steeds ook het jaartal; 2) Nummer: dagnummer van het besluit; 3) Hoofd met onderwerp: samenvatting van het besluit met als eerste de aanleiding, daarna een platte streep, gevolgd door het besluit zelf. Dit kan zijn ingedeeld in een aantal punten. Soms staat achter het besluit tussen haken een terugverwijzing naar indices van voorgangers, bijvoorbeeld \z.Ag.v.Oecon. 1 juni 1800 nr. 1; 4) Vervolg: korte verwijzingen naar een volgend besluit over dezelfde zaak, meestal alleen met datum en dagnummer, soms ook met bladzijdennummer.

Achterin de indices bevindt zich een lijst van hoofden van de index. Hierin staat eerst de datum van het eerste besluit op een bladzijde, dan de naam van het hoofd en dan de bladzijde. Daarna volgt een alfabetische lijst van hoofden, met opgave van de betreffende data en de bladzijden.

14. *Concept-index van de Raadpensionaris, april 1805 - juni 1806.* 2.01.01.07 nr. 576.

De index is ingedeeld in twee kolommen: 1) datum en 2) samenvatting van het besluit.

15. *Groene indices van de verschillende staatssecretarieën, 1798-1811.* 2.01.01.07 nr. 531-558.

De groene indices zijn ingedeeld in hoofden met een onderwerpmatig karakter. De naam van het hoofd staat midden boven op de pagina, met daarnaast het jaartal van de index. Helemaal bovenaan elke bladzijde wordt terugverwezen naar het vorige blad van hetzelfde hoofd, onderaan de bladzijde wordt doorverwezen naar het volgende blad van hetzelfde hoofd. De index vermeldt in chronologische volgorde per hoofd de betreffende besluiten. De index is ingedeeld in drie kolommen: 1) Dag en maand; 2) Een samenvatting van ieder besluit, met afkortingen voor iedere instelling. In het begin staat zo nodig het stuk of de stukken vermeld naar aanleiding waarvan het besluit is genomen. Daarna volgt na een dubbele streep = de inhoud van het besluit, waarbij een eventuele verdeling in artikelen wordt aangehouden. In de samenvattingen zijn belangrijke woorden, zoals namen van personen, plaatsen en instanties onderstreept; 3) Een N. gevolgd door het dagnummer van het besluit. Daarnaast staan eventuele kruisverwijzingen naar andere bladzijden van de index. Indien het in de tijd van koning Lodewijk Napoleon een besluit van de Raad van

Ministers betreft, staat dit ook in deze kolom vermeld met de afkorting 'R.v.M.'.

Voorin iedere index bevindt zich een klapper, die een overzicht geeft van de bovengenoemde woorden, alfabetisch gerangschikt op de eerste letter.

16. *Indices van de bureaux van de Maître des Requêtes Ponts et Chaussées, 1811-1813.* 2.01.13 nr. 410-419.

Deze indices zijn, evenals de notulen waarnaar ze verwijzen, ingedeeld naar jaar en per bureau. Voorin zit soms een chronologische klapper met per maand en dag met dagnummer een trefwoord. De eigenlijke index is alfabetisch ingedeeld op de eerste twee letters van het trefwoord. Telkens wordt na het trefwoord een samenvatting van het besluit gegeven, met datum en dagnummer. Per onderwerp zijn opeenvolgende besluiten van eenzelfde jaar geclusterd.

17. *Agenda's van uitgaande stukken van de Intendant de l'Intérieur 2 januari - 23 december 1811.* 2.01.12 nr. 1222.

De agenda van uitgaande stukken is numeriek geordend op de nummers van de uitgaande brieven. Er zijn tot en met 12 januari 1811 geen kolommen, wel de volgorde 1) nummer van de brief; 2) datum; 3) samenvatting. Vanaf 13 januari tot en met 23 december 1811 heeft de agenda drie kolommen: 1) nummer; 2) datum; 3) samenvatting. De samenvattingen zijn tamelijk uitgebreid.

18. *Expeditieregisters van de Intendant de l'Intérieur 2 januari 1811-17 november 1813.* 2.01.12 nr. 1223.

Voor elk jaar bestaat een afzonderlijk register, dat van 1811 ingebonden, die van 1812 en 1813 in losse katernen.

Het expeditieregister van 1811 geeft met doorlopende nummering de uitgegane stukken. Aanvankelijk werd de betreffende maand bovenaan de bladzijde vermeld, maar na februari niet meer. Het is daarna moeilijk om snel na te gaan in welke maand men is aangeland, omdat moet worden teruggebladerd naar de eerste dag van de maand om de aanduiding te vinden.

Het expeditieregister van 1811 telt vijf kolommen: 1. Het volgnummer in de reeks uitgaande stukken, in numerieke volgorde; 2) De datum van het uitgaande stuk, dat wil zeggen een cijfer voor de dag. De maand wordt alleen vermeld bij de eerste brief op de eerste dag; 3) De datum van de expeditie. Deze kolom werd tot april en na augustus leeggelaten; 4) De ontvanger; 5) Korte inhoud indien de Intendant het initiatief tot de verzending nam, anders nummer van de ingekomen brief waarop werd gereageerd.

Het expeditieregister van 1812 draagt het opschrift: Indication des dépêches sortie de l'intendance de l'Intérieur pendant l'année 1812. De kolomindeling is dezelfde als in 1811. Alleen valt vanaf medio juli kolom 3) De datum van de expeditie, weg. Ook het expeditieregister van 1813 telt slechts vier kolommen.

19. *Index van de Intendant de l'Intérieur op de uitgaande stukken 1812.* 2.01.12 nr. 1224A., 409 blz.

Deze in het Frans gestelde index ging gelijk op met de lopende uitgaande correspondentie. De hoofdingeling volgt de letters van het alfabet. Binnen de eenheid van de letter is de volgorde van de onderwerpen alfabetisch willekeurig. Meestal is sprake van een hoofd in die zin dat achter elkaar een aantal uitgaande brieven over het eenmaal genoemde onderwerp chronologisch worden gerangschikt. Maar soms wisselen de onderwerpen per uitgaande brief en worden ze verderop weer herhaald. Vandaar dat soms van hoofden sprake is, soms van een onderwerpsaanduiding. Indien nodig wordt aan de voet van een bladzijde wel naar een vervolg verwezen. Ook wordt wel van een onderwerp zonder meer naar een ander verwezen.

De index is ingedeeld in vier kolommen: 1) Hoofd of onderwerp, zowel beleidsterreinen als zaken als plaatsnamen; 2) Korte inhoud van de uitgaande brief met vermelding van adressant(en); 3) Dag en maand; 4) Nummer van de uitgaande brief.

20. *Index van de Intendant de l'Intérieur op de uitgaande stukken 1813*. 2.01.12 nr. 1224B. Deze in het Frans gestelde index heeft een hoofd per bladzijde, met terug- en doorverwijzingen naar andere bladzijden met hetzelfde hoofd. De hoofden zijn alfabetisch gerangschikt op de eerste letter. Aan het einde van iedere letter volgt een hoofd Objets divers met in de eerste kolom een omschrijving voor kleinere onderwerpen.

De index telt zeven kolommen: 1) dag en maand; 2) nummer; 3) samenvatting; Onder 4) indication des lettres antérieures a) dag en maand, b) nummer; Onder 5) indication des lettres postérieures a) dag en maand, b) nummer.

21. *Lijst van circulaires van de Intendant de l'Intérieur, 1811-1813*. 2.01.12 nr. 1224C. Lijst van de in de inventaris onder de nummers 1010-1214 beschreven circulaires met antwoorden. Het betreft uitgaande circulaires van de Intendant de l'Intérieur aan de préfets van de Hollandse departementen. Deze konden van allerlei inhoud zijn. Soms vroeg de intendant nieuwe informatie, soms kopie van naar Frankrijk verzonden informatie. De gegevens zijn gebruikt voor het Aperçu sur la Hollande (inventaris nrs. 1229-1233), dat D' Alphonse aan de Keizer presenteerde. De lijst heeft veertien kolommen: 1) Numéro des dossiers; 2) Numéro de la circulaire; 3) Date; 4) Pièces rappelant le même objet; 5) Sommaire; Onder 6) Indication des Réponses de namen van acht Departementen (nog inclusief het departement van de Lippe, dat vanaf voorjaar 1811 niet meer tot het gouvernement de Hollande behoorde); 7) Observations.

Achterin een alfabetische klapper op de onderwerpen van de circulaires.

22. *Répertoire Général des pièces enregistrées 1811-1813 van de Intendant de l'Intérieur*. 2.01.12 nr. 1225 (1811), nr. 1226 (1812), nr. 1227.

Eigentijdse naam: Répertoire général des pièces enregistrées au secrétariat de l'intendance de l'Intérieur avec l'indication de ce qui a été fait ou décidé sur chacune d'elles.

Inhoud: agenda met acht hoofdkolommen en vier subkolommen, waarvan de opschriften op den duur niet worden herhaald: 1a) Numéro inscrit sur chaque pièce. Deze kolom is lang niet altijd ingevuld. Het betreft het dagnummer dat de afzender aan een datum heeft toegevoegd. Met ingang van 1812 vervalt deze kolom geheel; 1b) Numéro d'ordre de l'intendance. Deze kolom geeft het nummer dat de intendant bij binnenkomst aan een stuk toekende; 2a) Date de chaque pièce. Deze kolom geeft de datum van het stuk zonder jaartal; 2b) Date de l'enregistrement de chaque pièce. Deze kolom geeft de datum van binnenkomst zonder jaartal; 3) Indication du dignitaire du ministre ou fonctionnaire d'ou provient chaque pièce. Deze kolom noemt de afzender, soms in afkorting (Dep.t = Département; S.A.S. of Son Altesse Sér. = Son Altesse Sérénissime le prince duc de Plaisance, de gouverneur). Bij Franse ministeries wordt soms eerst het ministerie, dan de feitelijke afzender genoemd, bijvoorbeeld 'ministère de la guerre, comte Dumas' voor een brief van Dumas als directeur-général de la conscription générale; 4) Sommaire de chaque pièce. Deze kolom geeft een in het Frans gestelde samenvatting van het stuk in twee à drie regels; 5) Indication du bureau auquel chaque pièce a été remise. Deze kolom is niet altijd ingevuld, maar geeft aan aan wie of welk bureau het stuk in behandeling is gegeven; 6) Instruction. Deze kolom is soms ingevuld, meestal met een opdracht tot rapport, advies of renvoy of met de mededeling 'rendre aux renseignements'; 7) Précis, date et numéro de la décision intervenue. Deze kolom, meestal ingevuld, vermeldt of er iets is gedaan en vermeldt in het geval van een antwoord datum en nummer van de uitgegane brief, niet altijd met de inhoud van het antwoord; 8) Date de l'expédition

de sortie de l'intendance. Deze kolom is lang niet altijd ingevuld.

Gebruiksmogelijkheden: De stukken zijn geregistreerd in chronologische volgorde van aankomst, zonder inhoudelijke indeling en zonder terug- of doorverwijzingen. De opgave van nummers van ingekomen en uitgegane stukken maakt het mogelijk snel te zoeken in de dossiers met brieven per correspondent. Voor de meeste vraagstellingen zal zoeken op een combinatie van afzender en inhoud van een ingekomen stuk het beste resultaat hebben.

23. *Klapper op de rekesten van de Rekestmeester-Generaal, 1808-1810.* 2.01.01.07 nr. 657.

De klapper is alfabetisch ingedeeld op de eerste letter. Elk voorbedrukt blad heeft zes kolommen: 1) datum; 2) nummers [eigen doorlopende nummering van de rekestmeester per letter, dus B 21, L 30, over de gehele periode]; 3) namen [naam van de indiener]; 4) qualiteiten [meestal ambt of beroep]; 5) woonplaatsen; 6) soort van stukken [meestal rekest met aantal bijlagen of met rapport, dan wel de datum van een decreet].

24. *Index van de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken, mei 1805 tot 9 juni 1806.*

2.01.12 nr. 540, 542.

De index is ingedeeld in hoofden op zakelijke onderwerpen. De doorlopende nummering staat bovenaan de bladzijde.

De index is ingedeeld in vier kolommen met de volgende opschriften: 1) Jaartal en datum: maand en dag. Bovenaan de bladzijde staat steeds ook het jaartal; 2) Nummer: dagnummer van het besluit; 3) Hoofd met onderwerp: samenvatting van het besluit met eerst de aanleiding, daarna een platte streep, gevolgd door het besluit zelf. Dit kan zijn ingedeeld in een aantal punten. Soms staat achter het besluit tussen haken een terugverwijzing naar indices van voorgangers; 4) Vervolg: korte verwijzingen naar een volgend besluit over dezelfde zaak, meestal alleen met datum en dagnummer, soms ook met bladzijdenummer.

Achterin de indices bevindt zich een lijst van hoofden van de index. Hierin staat eerst de datum van het eerste besluit op een bladzijde, dan de naam van het hoofd en dan de bladzijde. Daarna volgt een alfabetische lijst van hoofden, met opgave van de betreffende data en de bladzijden.

Er is een alfabetische klapper op de index. Zie afzonderlijke beschrijving onder zoekmiddelen.

25. *Klapper op de index van de Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken, 1805, 1806.*

2.01.12 nr. 541, 543.

De klapper is vooral nuttig voor het opzoeken van persoonsnamen en plaatsnamen, omdat de index daarop geen rechtstreekse ingang biedt.

Voor zaken is het in de meeste gevallen beter rechtstreeks naar de index te gaan, te meer omdat de klapper op dit gebied zeker niet compleet is. De selectie heeft vooral betrekking op zaken die de administratie zelf snel nodig kon hebben, zoals reglementen en ordonnanties of gegevens over rekeningen en declaraties.

Deze klapper is ingedeeld volgens het alfabet en binnen het kader van de letter op combinaties van de eerste twee of drie letters, bijvoorbeeld 'Bu', 'Bij'.

De klapper heeft trefwoorden van zaken, persoonsnamen en plaatsnamen. Bij de trefwoorden van zaken wordt intern verwezen, dus van één trefwoord in de klapper naar een ander, bijvoorbeeld Impost op de steenkolen, zie Vrijdom van Impost.

Onder de trefwoorden volgt een opsomming van besluiten, telkens met een zeer korte samenvatting, de datum en het dagnummer en de bladzijde van de index.

26. *Algemene index van de Staatsraad juni 1806 - januari 1808.* 2.01.01.03 nr. 110 - 112.

De later bijeengebonden nummers 113 en 114 bevatten een kopie van deze algemene index.

De secretaris-generaal hield een algemene index bij van de gebeurtenissen van de algemene vergaderingen van de Staatsraad en van die in de verschillende secties. Toen in januari 1808 het bureau van de Staatsraad werd opgenomen in de Koninklijke Secretarie en de post van secretaris-generaal verviel, werd de algemene index per 31 januari 1808 gesloten.

De index biedt een volledig overzicht van de activiteiten van de Staatsraad, met de relevante data en dagnummers die naar de afzonderlijke verbalen verwijzen.

Voorin een klapper met namen van personen en plaatsen, met verwijzing naar een bladzijdenummer van de index.

De index heeft doorlopend genummerde bladzijden, in de tekst als folio aangeduid. Iedere bladzijde heeft een hoofd, met bovenaan een verwijzing naar de vorige bladzijde met hetzelfde hoofd en onderaan een verwijzing naar de vorige bladzijde.

Op iedere bladzijde staan in chronologische volgorde vrijwel uitsluitend procedureel gerichte samenvattingen van de relevante besluiten. Veelal hield de Staatsraad zich intensief bezig met naar verhouding belangrijke zaken, maar kleinere onderwerpen zijn op een bladzijde geclusterd weergegeven van begin tot eind.

Ieder onderdeel bevat een aanduiding van de aanleiding tot een besluit (ingekomen stuk, voorstel van een president) gevolgd door een plat streepje en een korte weergave van de inhoud. Het eigenlijke besluit wordt ingeleid met een = . Achteraan volgt tussen haken de aanduiding welke vergadering of sectie het besluit heeft genomen, met datum en dagnummer. Het kon een algemene vergadering van de Koning in de Staatsraad betreffen (KS) of een vergadering van een sectie (SW voor sectie wetgeving, SF voor sectie financiën enzovoort, in 1807 vervangen door eerste, tweede sectie enzovoort) of het verbaal van de secretaris-generaal (SG). In 1808 werd een afzonderlijke kolom ingevoerd voor de aanduiding van de sectie.

Besluiten konden behalve inhoudelijk ook procedureel zijn: geadjourneerd, in advies, notificatie, commissoriaal, op rapport, deponeren in archief enzovoort.

27. Algemene index van de staatsraad mei 1805 - juni 1806. 2.01.01.03 nr. 108, 109.

Voorin een klapper met namen van personen en plaatsen, met verwijzing naar een bladzijdenummer van de index.

De algemene index van de Staatsraad van deze periode is verdeeld in vier kolommen: 1) het dagnummer van het besluit en het nummer van de uitgaande missive, die een afwijkende datum van vaststelling had; 2) datum; 3) inhoudelijke samenvatting.

Achterin bevindt zich een overzicht van commissoriaal gemaakte stukken, ingedeeld in zes kolommen: 1) het nummer van het stuk als onder 1) hierboven; 2) datum; 3) omschrijving aard van het stuk en inhoud van het betreffende staatsbesluit; 4) namen van de leden van de commissie; 5) datum van het rapport van de commissie; 6) nummer van het rapport.

28. Index eerste sectie wetgeving van de Staatsraad, juli 1806 - januari 1808, 1810. 2.01.01.03 nr. 115 e.v.

Voor de andere jaren zijn alleen klappers bewaard. Deze index op het verbaal van de sectie wetgeving werd bijgehouden door de commies, vanaf januari 1808 de secretaris van de sectie wetgeving en algemene zaken.

De eenvoudig opgezette index heeft per bladzijde een hoofd en één kolom. In de kolom wordt zo mogelijk eerst het nadere onderwerp genoemd en onderstreept met een korte samenvatting van de inleiding en indien van toepassing de datum van het ingekomen stuk. Daarop volgt na een plat streepje de beslissing van de sectie, gevolgd door de datum en het dagnummer.

29. Expeditielijsten van de Koninklijke Kanselarij, de Staatssecretarie en de Koninklijke Secretarie, 1806-1807 en 1809-1810. 2.01.01.07 nr. 631.

De eerste twee mappen bevatten expeditielijsten van de Koninklijke Kanselarij over 1806 en 1807. De brieven zijn daarom vaak gericht aan leden van de hofhouding of aan de Minister Secretaris van Staat. De lijsten hebben zeven hoofdkolommen: 1) wanneer geëxpedieerd, met datum van verzending; 2) Datum en nummer der stukken, de laatstgenoemde nummering vermoedelijk doorlopend; 3) geadresseerd aan, met ontvanger; 4) plaatsen, niet ingevuld; 5) getal der bijlagen; 6) wanneer reçu terug, met alleen de nummeraanduiding van de dag, tenzij het een nieuwe maand betreft; 7) aanmerkingen, zelden ingevuld.

De volgende katernen bevatten een soortgelijke expeditielijst, eveneens over 1806 en 1807, waarbij de geadresseerden ministers of hoge colleges van staat zijn.

Het derde ingebonden deel bevat voor de periode van september 1809 tot mei 1810 een zeer gecompriëerde expeditielijst van de koninklijke secretarie, waarin zonder onderverdeling de datum, het dagnummer, de geadresseerde en het aantal verzonden exemplaren.

30. *Index op het verbaal van de Minister-Secretaris van Staat, 1806-1810.* 2.01.01.07 nr. 567

De index wordt voorafgegaan door een hoofdenlijst en een alfabetische klapper op namen. De index zelf is ingedeeld in twee kolommen: 1) datum en 2) samenvatting van het besluit.

31. *Index op het verbaal van de minister vice-president van de Staatsraad, 1808-1810.* 2.01.01.07 nr. 571.

Voorin deze index zit een hoofdenlijst die verwijst naar de bladzijden van de index. De index zelf bevat drie kolommen met 1) de datum, 2) het dagnummer en 3) de samenvatting van het besluit.

32. *Index op het verbaal van de raad-secretaris van de Koninklijke Secretarie, januari 1808 - mei 1809.* Toegang 2.01.01.07 nr. 568.

De index wordt voorafgegaan door een hoofdenlijst en een alfabetische klapper op namen. De index zelf is ingedeeld in twee kolommen: 1) datum en 2) samenvatting van het besluit.

33. *Klapper en index op het verbaal van de eerste secretaris van het Kabinet des Konings, mei 1809 - juni 1810.* 2.01.01.07 nr. 569 en 570. Met de index, nr. 570, in één band.

De klapper is alfabetisch ingedeeld op de eerste letter en verwijst naar de bladzijden van de index. De index is ingedeeld naar hoofden, met door- en terugverwijzingen naar de bladzijden met hetzelfde hoofd. De bladen zijn verdeeld in drie kolommen: 1) datum; 2) samenvatting van het besluit en 3) dagnummer.

34. *Secrete index van de koning, 1806-1810.* 2.01.01.07 nr. 565. In één band met nr. 566, de klapper.

35. *Secrete index van de Raadpensionaris, april 1805 - juni 1806.* Toegang 2.01.01.07 nr. 564.

De index valt uiteen in twee delen, april - december 1805 en januari - juni 1806, elk voorafgegaan door een hoofdenlijst en een alfabetische klapper op namen. De index zelf is ingedeeld in drie kolommen: 1) letter van het geheime besluit; 2) datum en 3) samenvatting van het besluit.

36. *Index op de decreten van de Constituerende Vergadering, januari - mei 1798.* 2.01.01.01 nr. 536.

De trefwoorden zijn alfabetisch ingedeeld. Binnen het trefwoord wordt chronologisch gewerkt. Behalve de datum wordt een korte samenvatting van het decreet gegeven.

37. *Index op de gedrukte decreten van de Constituerende Vergadering, januari - mei 1798.* 2.01.01.01 nr 724.

Deze bladwijzer op de decreten van de constituerende Vergadering van januari tot en met begin mei 1798 begint telkens per maand opnieuw met het alfabet. In alfabetische volgorde staan trefwoorden van personen, plaatsen en zaken, telkens met opgave van de korte inhoud van het besluit. De besluiten zijn chronologisch per zaak geclusterd.

38. *Index op de geheime decreten van de Nationale Vergadering - Vertegenwoordigend Lichaam, 1796-1798.* 2.01.01.01 nr. 551-553.

De index is ingedeeld naar de letters van het alfabet, waarbij lang niet aan alle letters inhoud kon worden toegevoegd. Er is geen overzicht van trefwoorden, zodat het geheel moet worden doorgebladerd. In het eerste deel bijvoorbeeld staat Nationale Vergadering als vervolg achter: Generaliteit. Van de geheime besluiten is telkens opgenomen: dag en maand, korte inhoud.

39. *Index op de decreten van de Nationale Vergadering, maart 1796 - december 1797.* 2.01.01.01 nr. 534, 535.

Geschreven index, ingedeeld op de eerste letter van het alfabet. Iedere letter begint met een hoofdenlijst, die verwijst naar de folionummers van de index voor het betreffende alfabet. Binnen het hoofd wordt, zonder rekening te houden met de kolommen, opgave gedaan van de datum, met daarna een samenvatting van het besluit.

40. *Index op de gedrukte decreten van de Nationale Vergadering, 1796-1798.* 2.01.01.01 nr. 722, 723.

Deze bladwijzer op de decreten van de Nationale Vergadering, van maart 1796 tot en met januari 1798, begint telkens per maand opnieuw met het alfabet. In alfabetische volgorde staan trefwoorden van personen, plaatsen en zaken, telkens met opgave van de korte inhoud van het besluit. De besluiten zijn chronologisch per zaak geclusterd.

41. *Index op de gedrukte besluiten en decreten van de Eerste en de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam mei - juni 1798.* 2.01.01.01 nr. 725.

Deze bladwijzer op de besluiten van de eerste Kamer van 4 mei tot 12 juni 1798 geeft in alfabetische volgorde trefwoorden van personen, plaatsen en zaken, telkens met opgave van de korte inhoud van het besluit. De besluiten zijn chronologisch per zaak geclusterd, soms met de afkorting 'om uts.', om ut supra, dus: alsboven.

42. *Index op de besluiten van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam 1798-1801.* 2.01.01.01 nr. 537-541.

De index is alfabetisch ingedeeld naar rubrieken. Per rubriek volgen in chronologische volgorde de samenvattingen van de besluiten, met verwijzingen naar het folionummer. nr. 541 met het tweede halfjaar van 1799 is afwijkend en heeft het karakter van een aangeklede klapper.

43. *Index op de gedrukte besluiten van de Eerste Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam.* 2.01.01.01 nr. 727-731.

Deze bladwijzer op de besluiten van de Eerste Kamer van 4 mei tot 12 juni 1798 geeft in alfabetische volgorde trefwoorden van personen, plaatsen en zaken, telkens met opgave van de korte inhoud van het besluit. De besluiten zijn chronologisch per zaak geclusterd, soms met de afkorting 'om uts.', om ut supra, dus: alsboven.

44. *Index op de gedrukte decreten van het Intermediair Wetgevend Lichaam, juni - juli 1798.* 2.01.01.01 nr. 726.

Deze bladwijzer op de decreten van het Intermediair Wetgevend Lichaam van 13 -

29 juni 1798 heeft in alfabetische volgorde trefwoorden van personen, plaatsen en zaken, telkens met opgave van de korte inhoud van het besluit. De besluiten zijn chronologisch per zaak geclusterd.

45. *Index op de decreten van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam, 1798-1801.* 2.01.01.01 nr. 542, 543.

Dit register op de decreten van de Tweede kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam van augustus 1798 tot 1801 geeft per letter van het alfabet chronologisch de trefwoorden, met de data van behandeling in de Eerste en de Tweede Kamer.

46. *Index op de gedrukte decreten van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam, 1798-1801.* 2.01.01.01 nr. 732-734.

De bladwijzer op de decreten van de Algemene Vergadering en op de besluiten der Tweede Kamer en op de decreten van het Vertegenwoordigend Lichaam begint om de paar maanden opnieuw met het alfabet. Per onderdeel staan in alfabetische volgorde trefwoorden van personen, plaatsen en zaken, telkens met opgave van de korte inhoud van het besluit. De besluiten zijn chronologisch per zaak geclusterd. In de reeks op het Nationaal Archief ontbreken de bladwijzers van januari tot en met juli 1800.

47. *Index op de geheime decreten van de Tweede Kamer van het Vertegenwoordigend Lichaam, 1798-1801.* 2.01.01.01 nr. 554.

Deze index bestaat uit drie chronologisch afgebakende mappen. Deze bevatten elk op alfabet van een trefwoord geordende losse bladen. Per blad en trefwoord worden in chronologische volgorde de besluiten opgegeven met datum en korte inhoud.

48. *Index op de notulen van de Agent van Inwendige Politie, 1798-1802.* 2.01.12, nrs. 240-282.

De banden van de index zijn geordend op jaar, met daarbinnen per deel één tot vier of meer letters. Het geheel heeft eerder het karakter van een klapper, met alleen trefwoorden en verwijzingen naar nummers van notulen.

De nrs. 281 en 282 zijn uitgebreide alfabetische klappers op de 'korte notulen'. Per letter wordt, ingedeeld naar jaar, op trefwoord van plaats, persoon of zaak een zeer korte inhoudelijke omschrijving gegeven, met een verwijzing naar de datum en het nummer (oplopend per jaar) van de betreffende notulen.

49. *Alfabetisch register op de notulen van de Agent van Inwendige Politie inzake de waterstaat, 1800 - 1803.* 2.01.13 nr. 82.

Het register is onderverdeeld naar de letters van het alfabet, met daarbinnen een chronologische ordening. Van de vier kolommen dienen de eerste drie voor maand, dag en dagnummer, de vierde voor een samenvatting van het besluit, voorafgegaan door een trefwoord.

50. *Indices op het secreet verbaal van het Agentschap van Justitie, 1800-1802.* 2.01.10.01 nr. 155, 156.

De indices zijn ingedeeld volgens de letters van het alfabet. Binnen de letters is de volgorde chronologisch. De index telt zes kolommen: 1) jaar en maand; 2) dagnummer; 3) trefwoord; 4) samenvatting van het besluit; 5) nummer van de afgezonden stukken; 6) nummer van de ingekomen stukken.

51. *Indices van het Agentschap van Justitie, 1798-1802.* 2.01.10.01 nrs. 145-154.

De indices zijn ingedeeld volgens de letters van het alfabet. Binnen de letters is de volgorde chronologisch. De index telt zes kolommen: 1) jaar en maand; 2) dag; 3) trefwoord; 4) dagnummer en inhoud van een besluit; 5) nummer van de verzonden stukken; 6) nummers van de ingekomen stukken. Onder 4 zijn de vervolgbesluiten

van het kalenderjaar onder het eerste besluit opgenomen met hun betreffende datum.

52. *Agenda van het Agentschap van Nationale Oeconomie, 1800-1801.* 2.01.12 nr. 399.

In deze losbladige agenda worden per dag de ingekomen stukken beschreven met hun inhoud en een korte aanwijzing van het genomen besluit.

53. *Generale index op de notulen van de Agent van Nationale Oeconomie, 1799-1801.* 2.01.12 nrs. 400-405.

De index houdt het midden tussen een klapper en een index. De hoofdenlijst voorin is daarom in verhouding lang. De index is op eerste letter alfabetisch geordend. De vier kolommen van de index geven: 1) jaar, maand en dag; 2) pagina van het verbaal; 3) dagnummer en 4) een samenvatting van het besluit.

54. *Register op de notulen van het Comité tot de Zaken van de Koloniën en Bezittingen op de kust van Guinea en in Amerika 1795-1800.* 2.01.28.01 nr. 16-21.

Index met hoofdenlijst. Per blad zes kolommen: 1) namen van stukken, departementen, koloniën of personen (kort trefwoord); 2) korte inhoud van het besluit; 3) Datum wanneer de stukken inkomen; 4) rapporten op dezelve; 5) finale resolutie (meestal niet ingevuld); 6) pagina (van de notulen).

55. *Alfabetisch zakenregister op de missiven van het comité tot de zaken van de Oost-Indische handel en bezittingen naar Indië en China, 1796 - 1800.* 2.01.27.01 nr. 32.

De hoofdingeling van dit register is in drie rubrieken: 1) Indië (Gouverneur-Generaal en Raden; commissarissen-generaal); 2) China; 3) Raad van Justitie te Batavia. Het eerste gedeelte inzake Indië heeft een alfabetische indeling. Binnen de letter is de volgorde chronologisch, op datum van de minuut. Per letter is een tabel aangeemaakt met vier gebruikte kolommen: 1) de verwijzing naar het folionummer van de minuut; 2) het trefwoord; 3) korte omschrijving; 4) datum. Verwezen wordt naar de bladzijden van de minuten.

56. *Alfabetisch zakenregister op de resoluties van het Comité tot de Oostindische handel en bezittingen, 1796-1800.* 2.01.27.01 nr. 10.

Voorin een hoofdenlijst met opgave op welke bladzijden van de index deze te vinden zijn. De hoofden zijn ook binnen de index zelf alfabetisch gerangschikt. De bladzijdennummering van de index is doorlopend. Waar de nummering spaak liep vanwege de grote hoeveelheid gegevens, werden bladzijden met A of zonder nummering toegevoegd. De index heeft drie kolommen: 1) verwijzing naar het folionummer van de resoluties; 2) samenvatting van het besluit en 3) datum van het besluit.

57. *Alfabetisch zakenregister op de secrete missiven van het Comité tot de Zaken van de Oost-indische handel en bezittingen naar Indië en de Kaap, 1796 - 1799.* 2.01.27.01 nr. 36.

Het betreft losse katernen met op alfabet trefwoorden van personen en zaken, met alleen een afkorting voor de titel van de ontvanger en een datum.

58. *Chronologische tafel op de missiven en extract-decreten van Nationale Vergadering, Uitvoerend Bewind en Agenten aan het Comité tot de Zaken van de Oostindische handel en bezittingen, 1796-1800.* 2.01.27.01 nr. 39.

Zonder duidelijke alfabetische volgorde ingedeelde tafel met telkens een overzicht van een reeks ingekomen besluiten of brieven, ook uit de provincies. De rubrieken zijn chronologisch ingedeeld en geven behalve de datum ook een korte samenvatting van het ingekomen stuk en het volgnummer.

59. *Index op de uitgaande missiven van het Comité tot de Oost-Indische handel en bezittingen binnen de Republiek en Europa.* 2.01.27.01 nr. 30.

De index is gerubriceerd naar geadresseerden, die weer op alfabetische orde zijn gerangschikt. De bladen hebben vijf kolommen: 1) jaartal; 2) dag; 3) maand; 4) samenvatting van de inhoud; 5) de nummers met dezelfde inkt als de vorige kolommen geven de bladzijden van het kopieboek, de nummers met donkerder inkt de dagnummers van de minuten.

60. *Alfabetische index Comité-Centraal van de Waterstaat, 1809-1810.* 2.01.13 nr. 258.

De index verwijst naar de notulen van het comité. De index heeft grepen voor de indeling in letter. Het blad is verdeeld in twee kolommen. In de eerste kolom wordt naar de betreffende letter van het alfabet het onderwerp van het besluit aangegeven. Dat kan de naam van een persoon of waterstaatwerk zijn, maar ook een (soms onverwacht geformuleerd) onderwerp. In de tweede kolom staat het besluit samengevat, met eventuele vervolgbesluiten, met bij ieder besluit datum en dagnummer.

61. *Index Ministeries van Binnenlandse Zaken (I), Eredienst en Binnenlandse Zaken en Binnenlandse Zaken (II) 9 juni 1806 -31 december 1810.* 2.01.12, nr. 887 e.v.

De index begint met het aantreden van Koning Lodewijk Napoleon dat officieel bij het Departement van Binnenlandse Zaken bekend werd op 9 juni 1806.

De index is ingedeeld in hoofden, op zakelijke onderwerpen. De doorlopende nummering staat bovenaan de bladzijde.

De index is ingedeeld in vier kolommen met de volgende opschriften: 1) Datum: maand en dag. Bovenaan de bladzijde staat steeds ook het jaartal; 2) Nummer: dagnummer van het besluit; 3) Hoofd met onderwerp: samenvatting van het besluit met eerst de aanleiding, daarna een platte streep, gevolgd door het besluit zelf. Dit besluit kan zijn ingedeeld in een aantal punten. Soms staat achter het besluit tussen haken een terugverwijzing naar indices van voorgaande delen; 4) Vervolg: korte verwijzingen naar een volgend besluit over dezelfde zaak, meestal alleen met datum en dagnummer, soms ook met bladzijdenummer.

Achterin de indices bevindt zich een lijst van hoofden van de index. Hierin staat eerst de datum van het eerste besluit op een bladzijde, dan de naam van het hoofd en vervolgens de bladzijde. Daarna volgt een alfabetische lijst van hoofden, met opgave van de betreffende data en de bladzijden.

Er is een alfabetische klapper op de index. Zie afzonderlijke beschrijving.

NB In de index van 1806 bevindt zich een aantal bladzijden dat geen hoofd toegewezen heeft gekregen, maar waarop wel samenvattingen van besluiten staan. Deze bladzijden hebben betrekking op zaken van de Koning en het Koninkrijk in het algemeen, op de huisvesting van het Ministerie en op gevoelige onderwerpen, zoals defensie en de recrutering van weesjongens voor het leger.

De index van 1810 is samengesteld per afzonderlijk gedeelte met een eigen nummering door de generale secretarie, de tweede divisie en de derde divisie van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de commissaris van landbouw. De eerste divisie van eredienst hield eigen indices bij, die zijn opgenomen in de departementsarchieven betreffende erediensten. De maten en gewichten lijken ook een afzonderlijke behandeling te hebben gekregen.

De index van 1808 bevat ook nog gegevens over kerkelijke zaken van na de afsplitsing van het Ministerie van Openbare Eredienst op 11 mei 1808.

62. *Index van de charters inzake eredienst 21 mei - 31 december 1808.* 2.07.01.01 nr. 66.

Volgens inventaris een net exemplaar. De hoofdingeling van de index is alfabetisch. De index zelf heeft vier kolommen: 1) trefwoord of naam; 2) samenvatting van het besluit; 3) datum; 4) dagnummer.

63. *Alfabetische index van het Ministerie van de Waterstaat 1809-1810.* 2.01.13 nrs. 246, 250.

De index begint met een overzicht van alle besluiten per maand, doorgenummerd

per maand en voorzien van een korte omschrijving van het werk. Deze korte omschrijvingen vormen de basis voor de alfabetische indeling van de uitgeschreven besluiten. Per letter en vervolgens per waterstaatswerk staan alle besluiten van het hele jaar bij elkaar.

64. *Alfabetische index van de eerste divisie eerste bureau van het Ministerie van de Waterstaat 1809-1810.* 2.01.13 nrs. 247, 251.

De aanduiding eerste divisie eerste bureau is met potlood later aangebracht. De index heeft handgrepen met het alfabet. De bladen zijn verdeeld in twee kolommen. In de eerste wordt het trefwoord vermeld of naar een ander trefwoord verwezen. Het trefwoord betreft soms een persoonsnaam, soms een plaatsnaam en soms de naam van een waterstaatswerk. In de tweede kolom wordt het besluit van de minister samengevat en voorzien van datum en dagnummer. Vervolgbesluiten werden onmiddellijk na het voorgaande opgenomen.

65. *Alfabetische lijst op de index van de tweede divisie eerste bureau van het Ministerie van de Waterstaat 1809-1810.* 2.01.13 nrs. 248, 252.

De aanduiding tweede divisie eerste bureau is met potlood aangebracht. De lijst heeft grepen met de letters van het alfabet. Deze agenda verwijst naar data en naar doorlopende lijstnummers. Soms zijn er vier, soms vijf kolommen, met in ieder geval in de eerste kolom per letter van het alfabet de naam of het onderwerp, in de tweede kolom een samenvatting van het binnengekomen stuk, in de derde kolom de datum van het ingekomen stuk en in de vierde (en vijfde) kolom datum en dagnummer van het besluit van de minister. In de laatste kolom, indien aanwezig, wordt een lijstnummer genoemd.

66. *Alfabetische lijst op de index van de tweede divisie tweede bureau van het Ministerie van de Waterstaat 1809-1810.* 2.01.13 nr. 249, 253.

De aanduiding tweede divisie tweede bureau is met potlood aangebracht. De lijst heeft grepen met de letters van het alfabet. Deze agenda verwijst naar data en naar doorlopende lijstnummers. Soms zijn er vier, soms vijf kolommen, met in ieder geval in de eerste kolom per letter van het alfabet de naam of het onderwerp, in de tweede kolom een samenvatting van het binnengekomen stuk, in de derde kolom de datum van het ingekomen stuk en in de vierde (en vijfde) kolom datum en dagnummer van de lijsten (oplopend tot meer dan 300).

67. *Index op de archieven van het Ministerie van Financiën 1801-1810.* 2.01.21, nr. 1121 (1801) tot en met 1132 (1810).

De index is ingedeeld in hoofden (onderwerpen). Voorin staat een hoofdenlijst met verwijzing naar de betreffende bladzijden. De hoofden zijn ingeschreven in alfabetische volgorde op alleen de eerste letter. Hierdoor was geen systeem van interne verwijzingen noodzakelijk. Soms echter werd het inschrijven van een hoofd onderbroken. In dat geval werd wel doorverwezen.

Op de eerste bladzijde van een nieuw hoofd staat de titel vermeld, niet op de volgende bladzijden van hetzelfde hoofd.

De bladzijden zijn niet in kolommen ingedeeld. De eerste regel van ieder nieuw besluit begint links aan de kantlijn, de rest van de samenvatting van het besluit springt in. In de index worden relatief veel afkortingen gebruikt voor regelmatig terugkerende termen. Indien een ingekomen stuk aanleiding vormt tot een besluit, begint daarmee de samenvatting. Na de samenvatting van de inhoud volgt de datum van het ingekomen stuk en het door de administratie daaraan toegekende nummer, een platte streep, de inhoud van het besluit en de datum van het besluit met het dagnummer. Bij elkaar behorende besluiten werden in één alinea achter elkaar door geschreven.

Een enkele maal bestaat een hoofd alleen uit een verwijzing naar een voorgaand-

de of volgende index, of naar een ander hoofd, of bevat het een lijst van besluiten die men kan terugvinden onder andere hoofden.

NB De bladzijden zijn gepagineerd, maar vanaf 1802/3 is daarenboven een foliëring aangebracht. Naar deze foliëring verwijst de later toegevoegde of vervangen hoofdenlijst.

68. *Index op de secrete ingekomen stukken van het Ministerie van Financiën 1806-1810.* 2.01.21 nr. 887A.

De index heeft geen hoofdenlijst, maar is wel alfabetisch op rubrieken geordend. Binnen de rubriek is een onderverdeling per jaar aangebracht. Indien van toepassing wordt naar de 'opene index' verwezen. De besluiten rond één onderwerp zijn geclusterd.

69. *Agenda's van het Ministerie van Justitie en Politie 1806-1807.* 2.01.10.04 nrs. 368-384.

Voor iedere maand werd een nieuwe band aangelegd, te beginnen met juli 1806. Per dag werd een nieuw blad genomen voor de beschrijving van de ingekomen stukken.

De eerste agenda's zijn ingedeeld in vier kolommen: 1) stukken, namen en datum, waarin de kenmerken die de afzender aan het ingekomen stuk heeft gegeven; 2) namen en toenames, met naam van de afzender; 3) korte inhoud; 4) dispositie, met omschrijving van het genomen besluit.

Later werden voorgedrukte tabellen gebruikt met de volgende kolommen: 1) nummer, door het ministerie aan een ingekomen stuk toegekend nummer; 2) benaming der stukken, met aanduidingen als missive, rapport, besluit; 3) namen en woonplaatsen der zenders; 4) summier inhoud der stukken; 5) aan welk departement gerenvoeyd, met waar van toepassing opgave aan wie een stuk werd toegezonden; 6) tot wat einde a) ter informatie, examinatie of naricht en b) ter bericht of rapport, waar werd aangegeven welke vraag het ministerie bij de doorzending had gesteld; 7) wanneer beantwoord of afgedaan, waarbij juist geen datum werd opgegeven, maar de volgende stap die werd genomen, bijvoorbeeld 'communicatie' of 'rescriptie'; 8) aanmerkingen.

70. *Agenda's van het Ministerie van Justitie en Politie december 1807 - december 1809.* 2.01.10.04 nr. 385-403.

De agenda's waren voor alle divisies (secreteriaat-generaal, divisie van justitie en divisie van politie). De agenda is per blad of twee bladen naast elkaar voorzien van een opgave van de betreffende divisie en de datum. De agenda is ingedeeld in vijf kolommen: 1) dagnummer; 2) benaming van de stukken met soort stuk en eigen datum; 3) namen en woonplaatsen der zenders; 4) korte inhoud; 5) dispositie datum en dagnummer van het besluit. Alfabetische registers op deze agenda's nrs. 404-406.

71. *Alfabetisch register op het secreet confidentieel verbaal van de minister van Justitie en Politie, 1808-1810.* 2.01.10.04 nr. 366.

Onder dit nummer vallen verschillende registers. Voorin inderdaad een alfabetisch register op plaats- en persoonsnamen en zaken. De letter A ontbreekt. Daarna volgen twee mappen met chronologische registers van het secreet confidentieel verbaal 1808-1810.

72. *Indices op het secreet verbaal van het Ministerie van Justitie en Politie, 1806-1810.* 2.01.10.04 nrs. 361-365.

Per jaar ingedeeld. Voorin een klapper op de letters van het alfabet, met een trefwoord en eventueel korte aanvulling over de inhoud, verwijzing naar folionummer van de index en opgave van de datum van het geheime besluit. De hierop volgende index is ingedeeld in hoofden, met daarbinnen chronologisch, maar wel geclusterd, de samenvattingen van de besluiten.

73. *Indices van het Ministerie van Justitie en Politie, 1806-1810.* 2.01.10.04 nrs. 351-355. De indices zijn gefolieerd. De indices is ingedeeld in hoofden per onderwerp, op alfabetische volgorde (met soms kleine vergissingen). De katernen werden daarna samen ingebonden, zodat er weleens witte bladzijden tussen vallen. Per hoofd vol-
gen chronologisch alle besluiten van het jaar over dat onderwerp.

De index noemt op de eerste bladzijde van een nieuw hoofd het jaartal en de naam van het hoofd. Op de volgende bladzijden wordt alleen de naam herhaald. De index is ingedeeld in drie kolommen: 1) maand; 2) dag; 3) dagnummer, bij vervol-
besluiten onderstreept de nieuwe maand en dag met dagnummer. Samenvatting van het besluit. Indien nodig is de omschrijving van de aanleiding van het eigenlijke
besluit gescheiden door een streep.

De divisies van justitie en de politie hielden na 1808 gescheiden verbaalen. De indices verwijzen naar beide. Steeds moet dus bedacht worden in welk verbaal een bepaald besluit thuishoort.

In nrs. 356-360 alfabetische registers op de indices.

74. *Secrete agenda van het Ministerie van Justitie en Politie, 1806-1810.* 2.01.10.04 nrs. 425-431.

De agenda bestaat uit voorbedrukte tabellen, ingedeeld per dag, met de volgende kolommen: 1) nummer [geen dagnummer, maar doortellend per dag]; 2) benaming der stukken [rapport, missive e.d.]; 3) namen en woonplaatsen der zenders; 4) summier inhoud der stukken [zeer korte beschrijving]; 5) aan welk departement gerevoveerd [interne adressen zoals chef de bureau]; 6) tot wat einde a) ter informatie of naricht en b) ter bericht of rapport; 7) wanneer beantwoord of afgedaan; 8) aanmerkingen.

75. *Index op het verbaal van de minister van Koloniën wegens de zaken van de West 1808-1810.* 2.01.28.03 nrs. 5-7.

Aan de index vooraf gaat een hoofdenlijst met een verwijzing naar het betreffende folionummer. De index zelf, alfabetisch ingedeeld, is een combinatie van een index en een klapper, met kruisverwijzingen. De index is verdeeld in drie kolommen: 1) hoofd; 2) samenvatting van het besluit en 3) datum en dagnummer.

76. *Index verbaal divisie zaken van de West 1806-1807.* 2.01.28.03 nr. 28.

Vooraf aan de index gaat een alfabetische klapper van namen, die verwijst naar de bladzijdennummers en naar daar aan de besluiten toegekende volglitters. De index zelf heeft een doorlopende nummering, maar valt uiteen in twee hoofdstukken, I Binnenlandse Zaken en II Buitenlandse Zaken. Elk hoofdstuk heeft een eigen hoofdenlijst. De hoofden van de index zijn per hoofdstuk alfabetisch geordend. De gegevens omtrent de in chronologische volgorde opgenomen besluiten zijn verdeeld over drie kolommen: 1) datum, folionummer van het verbaal en dagnummer; 2) samenvatting van het besluit; 3) per bladzijde aan een besluit toegekende volglitters, om het zoeken op een pagina te vergemakkelijken.

77. *Alfabetische index op het minuut-verbaal van de minister van Marine en Koloniën, departement koloniën 1808-1810.* 2.01.27.03 nrs. 77-79.

Deze index op de verbaalen wegens de zaken van de Oost begint met een hoofdenlijst (tafel der respecten). Het vervolg is alfabetisch ingedeeld, zodat per letter naar het verlangde onderwerp moet worden gezocht. De index is verdeeld in drie kolommen: 1) het hoofd; 2) de bijbehorende samenvatting(en) van het besluit of meer besluiten; 3) datum en dagnummer.

78. *Alfabetische index op het minuut-verbaal van de minister van Marine en Koloniën, departement koloniën, financiële zaken 1809-1810.* 2.01.27.03 nr. 81.

De trefwoorden zijn ingedeeld op alfabet. Per blad drie kolommen met: 1) datum; 2) trefwoord; 3) samenvatting van het besluit.

79. *Alfabetische Index op het net-verbaal van de Marine en Koloniën, departement koloniën, januari - juni 1808.* 2.01.27.03 nrs. 72.

Alfabetisch op eerste letter van het trefwoord ingedeelde index, met verwijzing naar het folionummer van het net-verbaal, samenvatting van het besluit en de datum.

80. *Index van de Raad van Oorlog, de Secretaris van Staat van Oorlog en het Ministerie van Oorlog, 1802-1804.* 2.01.14.02 nrs 1225-1239.

Index 1801: De index is ingedeeld op onderwerp, alfabetisch op eerste letter in hoofden. Alle bladzijden betreffende één hoofd volgen op elkaar (zo nodig werden lege bladen van katernen afgesneden). Binnen het hoofd zijn de besluiten op chronologische volgorde weergegeven. Deze volgorde werd alleen onderbroken door soms optredende clustering van besluiten over één zaak.

De index is gefolieerd. Bovenaan de bladzijde wordt telkens de naam van het hoofd herhaald. In één kolom worden de samenvattingen van de besluiten uitgeschreven. Aanhef en besluit werden van elkaar gescheiden door een platte streep. Aan het einde van het besluit staan dag en maand genoemd, met een verwijzing naar het betreffende folionummer in het verbaal. Aan het eind staat de datum van het eigen besluit genoemd. Indien een stuk is ingekomen staat eerst de datum van het ingekomen stuk genoemd.

Index 1802 : Deze index bestaat uit twee banden. De eerste, nr. 1227, bevat de hoofden met de beginletters A tot en met P. De tweede, nr. 1128, bevat in de eerste plaats het vervolg, de hoofden met de beginletters M-Z. Hierachter volgend nog vervolgen van hoofden met een letter tussen A en L, zonder alfabetische volgorde. De bladzijden met hetzelfde hoofd staan ook niet altijd bij elkaar, maar door- en terugverwijzingen naar bladzijden staan aangegeven.

Index 1803: Deze bestaat uit twee banden, de eerste van de Raad van Oorlog (nr. 1230) tot 16 juni 1803, de tweede van de Secretaris van Staat voor het Departement van Oorlog vanaf 16 juni 1803.

Index 1804: Deze bestaat uit drie kolommen: 1) maand, dag en dagnummer; 2) samenvatting besluit; 3) eventuele verwijzingen naar volgende bladzijden.

81. *Indices van het (Hoog) Nationaal Gerechtshof, 1802-1809.* 2.01.10.02 nrs. 175-178.

De ongepagineerde indices zijn geschreven en ingebonden voor twee jaar tegelijk. De hoofdindeling bestaat uit de letters van het alfabet, waaronder de besluiten chronologisch zijn gerubriceerd per jaar, later per halfjaar. Een scheidingsstreep over de hele breedte van de bladzijde geeft telkens de grens tussen de halve jaren aan, waarbij is aangegeven om welk halfjaar het gaat.

Bovenaan de bladzijde staan de betreffende letters van het alfabet en het halfjaar genoemd. De index is verdeeld in vier kolommen: 1) een trefwoord, het meest in de vorm van persoons- of plaatsnamen, een enkele maal een onderwerp. Soms wordt van het ene trefwoord naar een ander doorverwezen; 2) een samenvatting van de resolutie, waarbij in voorkomende gevallen de beschrijving van de aanleiding wordt gescheiden van het eigenlijke besluit door een platte streep. Opeenvolgende besluiten over eenzelfde zaak zijn soms bij elkaar gezet; 3) dag en maand van de resolutie; 4) verwijzing naar het betreffende folionummer in de reeks resoluties.

In het deel 1802/1803 achterin op dezelfde wijze opgave van publicatiën, ingekomen bij besluiten van het Staatsbewind.

In de index van 1808/1809 zit een blad R van het tweede halfjaar van 1809 verkeerd ingebonden tussen de E en de F.

82. *Register van benoemingen van het Nationaal Gerechtshof, 1802-1811.* 2.01.10.02 nr. 165.

Register met per ambt of functie, van presidenten en raden tot drossaards en die-naars, de datum van aanstelling en de namen van de bekleeders.

83. *Concept-index van het Staatsbewind en de Raadpensionaris, 1801-1806.* 2.01.01.07 nr. 575.

In dit nummer bevindt zich 1) een klapper op de secrete index van het Staatsbewind 1801 met een versie van de secrete index van het Staatsbewind, 1801-1803; 2) eenzelfde klapper met versie van de secrete index van de Raadpensionaris 1805, eerste helft 1806.

84. *Secrete index van het Staatsbewind oktober 1801- april 1805.* 2.01.01.07 nr. 563.

De index wordt voorafgegaan door een hoofdenlijst en een alfabetische klapper op namen. De index zelf is ingedeeld in drie kolommen: 1) letter van het geheime besluit; 2) datum en 3) samenvatting van het besluit.

85. *Klapper op het buitengewoon secreet verbaal van het Uitvoerend Bewind (Constitutioneel), november 1798 - oktober 1801.* 2.01.01.07 nr. 561.

Alfabetische klapper op de eerste letter van het alfabet, die verwijst naar de betreffende bladzijden van het buitengewoon secreet verbaal (nr. 562).

86. *Secrete index van het Provisioneel Uitvoerend Bewind, januari - juli 1798.* 2.01.01.07, nrs. 559A en 559B.

De index begint met een hoofdenlijst. De bladzijden zijn ingedeeld in drie kolommen: 1) letter [dagletter]; 2) maand en dag; 3) samenvatting van het besluit. nr. 559 is de klapper op de secrete index.

87. *Secrete index van het Uitvoerend Bewind (Constitutioneel), augustus 1798 - oktober 1801.* 2.01.01.07 nr. 560.

Deze index begint met een hoofdenlijst die verwijst naar de betreffende bladzijden. Van de bladzijden wordt terugverwezen en doorverwezen naar pagina's met hetzelfde hoofd, ook als het de geheime index van een ander jaar betreft. Op elk blad staat links van het hoofd het jaartal. De eigenlijke index is ingedeeld in drie kolommen: 1) de letters die het geheime besluit kenmerken; 2) de maand en de dag; 3) de samenvatting van het besluit. Midden in de index is een alfabetische klapper van namen en zaken ingebonden.

88. *Alfabetisch zakenregister op de verbalen van de Minister van Koophandel en Koloniën, juli 1806 - januari 1808.* 2.01.27.03 nr. 17.

Voorin zit één klapper op hoofden, namen, plaatsen en zaken, die verwijst naar de bladzijden van deze index. In de index zelf zijn de hoofden alfabetisch opgenomen en onderverdeeld per jaar. De index telt vijf kolommen: 1) notulen Oost of West met 2) folionummer; 3) samenvatting van het besluit; 4) dag en maand; 5) Nummers van de bijlagen.

NB In de inventaris staat aangegeven dat de folionummers verwijzen naar de net-verbalen, waarvan die van de Divisies Oost en West niet bewaard zijn gebleven. Er zijn wel minuut-verbalen.

89. *Alfabetisch zakenregister op het verbaal van de chef van de eerste divisie van het Ministerie van Koophandel en Koloniën, augustus 1806 - december 1807.* 2.01.27.03 nr. 33.

Voorin zit één klapper op hoofden, namen, plaatsen en zaken, die verwijst naar de bladzijden van deze index. In de index zelf zijn de hoofden alfabetisch opgenomen en onderverdeeld per jaar. De index telt vier kolommen: 1) folionummer, volgens de inventaris verwijzend naar het minuut-verbaal; 2) samenvatting van het besluit; 3) dag en maand; 4) nummers van de bijlagen. Achterin een nieuwe klapper op persoonsnamen, op alfabet, met dezelfde kolommen.

90. *Indices op verbaal en bijlagen van de (vice-)president van het syndicat de Hollande, 1810-1813.* 2.08.30.01 nrs. 42-45.

Dit archief was vanwege verplaatsing tijdelijk niet raadpleegbaar. In de inventaris deelt Van Schie mee: Het verbaal verwijst naar het nummer van een bijlage, dat op de achterkant werd geschreven. De bijlagen zijn doorlopend genummerd en zijn aan de voorzijde voorzien van de datum en het nummer van het betreffende verbaal.

91. *Alfabetische en numerieke registers op de Franse wetgeving, 1789-1813.* 2.01.40.02 nr. 62.

Deze uit de Collectie Dassevael (lijst II nr. 62) afkomstige bundel van gedrukte publicaties bevat:

- 1) L. Rondonneau, *Répertoire abrégé de la Législation française depuis 1789 jusqu'au mois de novembre 1810 à l'usage des Departemens réunis à l'Empire*, Parijs, 1810;
- 2) *Bibliothèque de législation et de jurisprudence, contenant le catalogue par ordre de matières des codes, traités, commentaires et recueils divers sur toutes les parties de l'administration et de la législation civile, commerciale et criminelle de l'Empire français* --- que l'on peut procurer chez L. Rondonneau et I. Declé, libraires et propriétaires du Dépôt des Lois;
- 3) Table alfabetique des matières op nr. 1); 4-6 Tables chronologiques op nr. 1); 10-18) Tables chronologiques en tables alphabétiques op de delen 14-19 van het *Bulletin des Lois 1811-1813*.

92. *Register der publicatiën gearresteerd onder het koninkrijk Holland en het Fransch gouvernement in de jaren 1805 5 juni - 1810.* 2.01.40.02 nr. 61.

Klapper met trefwoorden op alfabet. Binnen de eenheid van de letter worden publicaties per jaar gegroepeerd. De vermelding is kort, met weergave van de datum, maar zonder dagnummer.

93. *Agenda op het verbaal (betreffende eredienst), januari - september 1807.* 2.07.01.01 nr. 10.

Overzicht van de 'Zaken den openbaren eeredienst betreffende, voorkomende in het verbaal van den minister van Binnenlandse Zaken over 1807'. Per maand chronologisch de opsomming van de besluiten, met achteraan een herhaling wat er met het stuk gebeurde: commissoriaal, de koning, in advies enzovoort. Wellicht gebruikt als basis om stukken inzake de eredienst uit het archief van het Ministerie van Binnenlandse Zaken te lichten.

94. *Index dossiers eredienst betreffende de Rooms-Katholieke kerkgenootschappen, 1806-1810.* 2.07.01.01 nr. 65 A en B.

Nr A. is een index van de periode van de overdracht (1868) door het Ministerie aan het toenmalige Algemeen Rijksarchief, op de genummerde dossiers inzake de rooms-katholieken genummerd. In nummer B lijsten van notulen inzake de RK eredienst van juni tot september 1809, gevolgd door een uitvoerige alfabetische klapper.

95. *Index van de chef de bureau van eredienst bij Binnenlandse Zaken, maart - mei 1808.* 2.07.01.01 nr. 12.

Voorin een alfabetische klapper, die naar de bladzijden van de index verwijst. In de index zelf is geen alfabetische volgorde van de naar onderwerp opgenomen rubrieken aangehouden. De index telt zeven kolommen: 1) datum; 2) ingekomen (nummer); 3) geregistreerd (nummer); 4) inhoud; 5) retroactum (datum vorige besluit); 6) verrichting (besluit); 7) vervolg (datum volgende besluit).

96. *Index van het Ministerie van Eredienst 1809.* 2.07.01.01 nrs. 67, 68.

De twee pakken, het eerste met de letters A-K en het tweede met de letters L-Z, bevatten een alfabetisch geordende ingang op besluiten per plaatsnaam.

Op plaatsnaam zijn de besluiten chronologisch weergegeven, met een korte inhoud en datum en dagnummer.

97. *Alfabetische index op de geheime besluiten en missiven van de Nationale Rekenkamer, 1804-1806.* 2.01.07 nr. 617.

Deze index geeft alleen alfabetisch trefwoorden met datum en eventueel archiefnummer.

98. *Index op de geheime notulen van de Nationale Rekenkamer, 1802-1806.* 2.01.07 nrs. 589, 590.

Index geheime notulen 1801-1806 in losse katernen per letter. De index is ingedeeld in drie kolommen: 1) trefwoord; 2) samenvatting van het besluit; 3) datum en folio-nummer van de geheime notulen.

99. *Index op de notulen van de Nationale Rekenkamer, voorgangers en opvolgers, 1791-1811.* 2.01.07 nrs. 38-48.

De index is alfabetisch ingedeeld per letter, met zeer veel kruisverwijzingen. Daarbij wordt soms naar een instelling en soms naar een persoon verwezen, met name bij de grotere zakentrefwoorden zoals aanstellingen, contracten. De index geeft telkens het trefwoord, een korte omschrijving van het besluit en de datum.

De nrs. 49-54 bevatten een alfabetische klapper op de index.

100. *Correspondance du Secrétaire d'État. Table alphabétique des noms géographiques, de personnes et de matières.* AF IV* 194-203 (microfilms, spoelen 218 en 219).

101. *Livrets chronologiques des actes et décrets de l'Empereur, 1809-1813.* AF IV 920-922. NB Deze livrets komen uit het Ministère de la Secrétaierie d'État, division des expéditions. Ze geven wel de datum, maar geen doorlopend nummer van de decreten. De livrets zijn door verschillende handen geschreven en met afwijkingen in aanpak en indeling. Ze betreffen decreten, maar onder andere ook brieven, open brieven en rapporten. Aan het begin van een beschrijving is aangegeven waarom het gaat. De livrets zijn meestal ingedeeld per dag, de aanduidingen van personen en zaken zijn soms summier of ontbreken geheel en het is moeilijk specifiek te zoeken naar zaken betreffende Hollandse.

102. *Registre journal des minutes de lettres dictées par l'Empereur Napoléon, 1813.* AF IV* 53-59.

De microfilm met nr. AF IV* 56 heeft als opschrift op de eerste bladzijde: *Registre-Journal des minutes de lettres dictées par l'empereur Napoléon dans son cabinet particulier; mises au net par ordre du Roi Louis Philippe 1er, sous la direction de Baron Fain, son Premier Secrétaire du Cabinet, ancien Secrétaire du Cabinet de l'Empereur Napoléon. Juin.* Het betreft dus een afschrift.

De kopregel geeft maand en jaar, de linkerkolom geeft de adressant, de rechterkolom plaats, dag en tekst van het dictee. Verreweg de meeste brieven betreffen militaire zaken.

103. *Registres. Correspondance du Secrétaire d'État.* AF IV* 194-202.

Bij wijze van steekproef is het deel van 1812 ingezien. Dit is ingedeeld per dag. De uitgaande brieven zijn doorgenummerd per jaar. In de linkerkolom staat de adressant, in de hoofdkolom de tekst van de brief. Het merendeel heeft betrekking op brieven aan ministers, maar ook gouverneur-général Lebrun en Van Hogendorp komen er in voor. Achterin een Table alphabétique eerst N-Z, daarna A-M op namen en onderwerpen. Deze index lijkt niet erg volledig te zijn.

104. *Régistres. Finances. Budgets des villes dont le revenu s'élève à 10.000 livres et au dessus. 1811.* AF IV* 251.

Opschrift: *Conseil d'État. Section de l'Intérieur. Relevé général des budgets des villes dont le revenu s'élève à 10.000 livres et au dessus, arrêtés par le Conseil d'État*

et approuvés par Sa Majesté Impériale. Année 1811. Alfabetisch gerangschikt per departement per stad. Achterin vanaf p. 843 de Hollandse en de Hanseatische departementen. Per departement eerst een algemeen overzicht van bevolking, inkomsten en uitgaven. Daarna per stad een overzicht van bevolking, inkomsten en uitgaven. De betreffende steden zijn: in het departement des Bouches-de-la-Meuse de steden Den Haag, Brielle, Culemborg, Delft, Dordrecht, Hellevoetsluis, Gorinchem, Gouda, Hazerswoude, Leiden, Maassluis, Middelharnis, Rotterdam, Schiedam, Zoetermeer, Zoeterwoude, Sommelsdijk, Stompwijk, Vianen, Vlaardingen; in het departement des Bouches-de-l'Issel Zwolle, Deventer, Genemuiden, Hasselt, Kampen; in het departement de l'Ems-Occidental Groningen, Meppel; in het departement de l'Ems-Oriental Emden; in het departement de la Frise Leeuwarden, Bolsward, Dokkum, Franeker, Harlingen, Hindeloopen, Sneek, Stavoren, Workum; in het departement de l'Issel-Supérieur Doesburg, Elburg, Harderwijk, Nijkerk, Tiel en 'Santwijk', Wageningen, Zutphen; in het departement du Zuyderzee Amsterdam, Aalsmeer, Alkmaar, Amersfoort, Assendelft, Beemster, Edam, Enkhuizen, Grootebroek, Haarlem, Hoorn, Huisduinen, Koog aan de Zaan, Krommenie, Isle du Texel, Medemblik, Monnickendam, Naarden, Nieuweramstel, Oostzaandam, Purmerend, Schagen, Schoonhoven, Sloten en Sloterdijk, Utrecht, Uitgeest, Warmenhuizen, Weesp, Westzaan, Westzaandam, Woerden, Wormerveer, Wijk bij Duurstede, IJsselstein, Zaandijk, Zype.

Achterin een index op plaatsnamen, met opnieuw afzonderlijk daarachter de Hollandse en Hanzeatische steden.

105. *Registres. Passeports délivrés en vertu de la décision de l'Empereur, 15 septembre 1810-3 augustus 1813.* AF IV* 230.

Dit repertorium heeft geen kopregel. Er zijn kolommen: 1) Numéro du passeport; 2) Prénoms; 3) Domicile actuel. Plaatsnaam, soms ook met beroep; 4) Destination. Land; 5) Date du passeport. Volledige datum; 6) Motifs du voyage. Omschrijving reden reis; 7) Observations. Opmerkingen, onder andere wie het verzoek ondersteunt.

De kolommen zijn lang niet altijd allemaal ingevuld. In de registers worden ook Nederlanders genoemd. Bij wijze van voorbeeld: op 3 juli 1811 krijgt de heer Coesvelt namens Hope en Cie in Amsterdam paspoort om naar Engeland te gaan. De reis was volgens de *motifs de voyage* in het landsbelang in verband met beleggingen door de regering. Volgens de Observations kreeg Coesvelt toestemming zijn dochtertje en enkele anderen naar Frankrijk te brengen.

106. *Registres. Répertoire chronologique, expedition des actes du gouvernement. Intérieur. 1810-1813.* AF IV* 390-392.

In dit register staan alle stukken die werden opgezonden aan het Ministère de l'Intérieur. De volgorde is chronologisch. AF IV* 391 betreft de periode vanaf 10 augustus 1811 tot en met 14 mei 1813.

Het register heeft (voorbedrukt) drie kolommen: 1) Dates des envois; 2) Numéros de leur enregistrement. De nummering is doorlopend vanaf 1 tot en met 2548; 3) Analyse des décrets et autres actes envoyés. Samenvatting, maar bijvoorbeeld ook de korte mededeling 'feuilles de travail du 6 août'. Ook de verzending van decreten wordt hierin dus uitgebreid behandeld. Hier worden soms alle namen genoemd, soms alleen groepen met eenzelfde benoeming of plaatsing.

107. *Registres. Répertoire chronologique, expedition des actes du gouvernement. Justice, 1809-1814.* AF IV* 377-379.

Het register AF IV* 379, 1 januari 1813 - 28 maart 1814, dat als voorbeeld is gekozen, heeft (voorbedrukt) drie kolommen: 1) Dates des envois; NB er kon een aantal dagen of zelfs weken verlopen tussen de vaststelling en de verzending van een decreet; 2) Numéros de leur enregistrement. De nummering is doorlopend vanaf 1 tot en met 1926; 3) Analyse des décrets et autres actes envoyés. Samenvatting. Ook de verzen-

ding van decreten wordt hierin behandeld, voor zover ze een inhoud hebben die het Ministère de Justice aanging. Hier worden soms alle namen genoemd, soms alleen groepen met eenzelfde benoeming of plaatsing.

108. *Répertoire des pétitions par ordre alphabétique septembre 1811. Mars 1809- Juin 1815.* Zeer incompleet. AF IV* 299

De kopregel van elke bladzijde geeft maand en jaar. Er zijn negen kolommen: 1) Numéro; 2) Noms des pétitionnaires; 3) Domiciles et Départements. Deze kolom is niet ingevuld; 4) Date de la pétition. Deze kolom niet ingevuld; 5) Arrivée au Bureau. Deze kolom is niet ingevuld; 6) Objet de la pétition. Korte omschrijving van het verzoek; 7) Nombre de pièces. Geeft aantal stukken; 8) Destination de ces pièces. Deze noemt het Ministerie of de persoon aan wie wordt gerenvoyeerd; 9) Date du renvoi. Hierin alleen de dag ingevuld.

NB Springt over van april 1809 naar september 1811 (een blad) en dan naar januari 1814. Dus nauwelijks bruikbaar.

109. *Série AF IV Secrétairerie d' État Impériale. Table alphabétique sur fiches (Cabinet).* CARAN, Salle des inventaires, microfilms nr. 220-224.

110. *Série AF IV Secrétairerie d' État Impériale. Table alphabétique sur fiches (décrets impériaux, renvois), VIII-1815.* CARAN, Salle des Inventaires. Microfilms nrs. 88-208.

De microfilm geeft in alfabetische volgorde losse kaartjes weer met trefwoorden van personen, plaatsnamen en zaken. Het fichier, dat werkt als een klapper, verwijst naar data van besluiten in AF IV 1 - 859-5 Arrêtés et décrets (Consulat et Empire) en naar registers op de correspondentie, namelijk AF IV *50-*60 Correspondance des consuls et de l'empereur (An VIII-1815), AF IV *204-*213 Renvois de pièces aux ministres (An VIII-1815) en AF IV *215-*226 Renvois de pièces au Conseil d' État (an VIII-1815). Deze registers worden in deze gids ook afzonderlijk besproken onder de zoekmiddelen.

In een handleiding op de Salle des Inventaires wordt een gebruiksaanwijzing voor het fichier gegeven, alsmede een overzicht van de nummers van de microfilms met hun inhoud, bijvoorbeeld 88 Aa (rivière) - Adjoints, 89 Adjoints-Ajroldi (Capitaine).

111. *Sous-série F1 Ministère de l'Intérieur. Administration Générale. Enregistrement d' arrêtés ministériels (van de Ministre de l'Intérieur, 4 januari 1810 - 5 september 1812.* F1a* 773.

Register met twee kolommen: 1) het betreffende onderdeel van het Ministère de l'Intérieur en het nummer van de besluiten (doorlopend genummerd per jaar); 2) de datum en een samenvatting van het besluit. Aan het einde wordt indien nodig de naam van het betreffende departement genoemd. Ongefolieerd. Het betreft voornamelijk beleid ten aanzien van lager personeel (benoemingen, ontslagen e.d.) en 'admission' in ziekenhuizen voor geesteszieken of tot instituten voor doven en blinden.

112. *Sous-série F8 Police Sanitaire. Répertoire des agents sanitaires attachés aux établissements et administrations dépendant du Ministère de l'Intérieur.*

Gegevens tot en met 1812 F8 147. Als voorbeeld is gekozen register F8 147 Maine-et-Loire - Zuyderzée, waarin de Hollandse departementen Issel-Supérieur en Zuyderzée. Titelblad: Registre des agents sanitaires attachés aux établissements ou administrations publiques dépendant du Ministère de l'Intérieur. Het betreft een overzicht van het geneeskundige personeel voor epidemieën, maisons de détention, dépôt de mendicité, gevangenhuisen, ziekenhuizen, weeshuizen, vondelingenhuizen, leprozerieën, oudeliedengestichten. De datum van aanstelling werd in alle gevallen opgegeven, ook als deze ruim vóór 1810 viel.

Het register is ingedeeld per département, met uitstekende grepen voor elk

departement. Kolom 1) Désignation des a) Établissements ou de l'administration, b) communes, c) arrondissements; Kolom 2) Médecins a) date de la nomination, b) noms, c) traitement; Kolom 3) Chirurgiens a) date de la nomination, b) noms, c) traitement; Kolom 4) Officiers de santé a) date de la nomination, b) noms, c) traitement; Kolom 5) Pharmaciens a) date de la nomination, b) noms, c) traitement; Kolom 6) Observations.

113 Répertoire général des pièces enregistrées 1813 de l'Intendant de l'Intérieur.
2.01.12 nr. 1227.

Dit répertoire général des pièces enregistrées is het vervolg op het répertoire van 1812, zonder opschrift op het schutblad en zonder opschriften boven de kolommen:

1a] Numéro inscrit sur chaque pièce was met ingang van 1812 reeds vervallen.

[1b] Numéro d'ordre de l'Intendance. Deze kolom geeft het nummer dat de intendant bij binnenkomst aan een stuk toekende [en op stuk schreef?];

[2a] Date de chaque pièce. Deze kolom geeft de datum van het stuk zonder jaartal;

[2b] Date de l'enregistrement de chaque pièce. Deze kolom geeft de datum van binnenkomst zonder jaartal;

[3] Indication du dignitaire du ministre ou fonctionnaire d'ou provient chaque pièce. Deze kolom noemt de afzender, soms in afkorting (Dep.t = Département; S.A.S. of Son Altesse Sér. = Son Altesse Sérénissime le Prince Duc de Plaisance, de gouverneur). Bij Franse ministeries wordt soms eerst het Ministerie, dan de feitelijke afzender genoemd, bijvoorbeeld "Ministère de la Guerre, Comte Dumas" voor een brief van Dumas als directeur-général de la conscription générale;

[4] Sommaire de chaque pièce. Deze kolom geeft een in het Frans gestelde samenvatting van het stuk in twee à drie regels;

[5] Indication du bureau auquel chaque pièce a été remise. Deze kolom is niet altijd ingevuld, maar geeft aan, aan wie of welk bureau het stuk in behandeling is gegeven;

[6] Instruction. Deze kolom is soms ingevuld, meestal met een opdracht tot rapport, advies of renvoy of met de mededeling "rendre aux renseignements";

[7] Précis, date et numéro de la décision intervenue. Deze kolom, meestal ingevuld, vermeldt of er iets is gedaan en vermeldt in het geval van een antwoord datum en nummer van de uitgegane brief, niet altijd met de inhoud van het antwoord;

[8] Date de l'expédition de sortie de l'intendance. Deze kolom is lang niet altijd ingevuld. De stukken zijn geregistreerd in chronologische volgorde van aankomst, zonder inhoudelijke indeling. In totaal kwamen in 1811 5302 stukken binnen.

Bijlage 2

**LEGATIEARCHIEVEN VAN NEDERLANDSE VERTEGENWOOR-
DIGINGEN IN HET BUITENLAND**

Legatie bij de Duitse Keizer 1699-1807. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.05. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de diplomatieke vertegenwoordigers van Nederland in Wenen, van wie de laatste in 1809 Wenen verliet.

Legaties in Zweden, Pruisen, Polen en Saksen 1674-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.07. Digitaal raadpleegbaar.

Legaties bij de Opperrijnse en Nederrijnse Westfaalse Kreitsen en bij de keurvorsten van Keulen, Mainz, Trier, de Palts, Beieren en Hessen-Kassel 1749-1806. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.08. Digitaal raadpleegbaar.

Legaties bij de Nedersaksische Kreits en Hanzesteden 1795-1809. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.09. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de niet erkende gezant bij de Nedersaksische Kreits en de zaakgelastigde die hem opvolgde.

Legatie in Württemberg 1797-1809. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.10. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft de Nederlandse gezanten in Württemberg. Ook het Rijnland en Zwitserland zijn onderwerpen van correspondentie.

Legatie Baden 1807-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.11. Digitaal raadpleegbaar. In 1807 werd voor het eerst een Nederlandse gezant in Baden benoemd.

Legatie in Denemarken 1658-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.12. Digitaal raadpleegbaar.

Archief van de diplomatieke vertegenwoordigers in Kopenhagen.

Legatie in Rusland 1720-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.13. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief bevat behalve de papieren van de Nederlandse diplomatieke vertegenwoordiging in Sint Petersburg ook enkele stukken betreffende de Nederlandse gereformeerde gemeente aldaar.

Archief van de legatie in Frankrijk, 1747-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.14. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief voor de periode 1795-1810 bevat de archieven van de ambassadeurs en ministers-plenipotentiarissen met hun inkomende en uitgaande correspondentie en registers van paspoorten (788-790) voor de periode 1795-1810. Daarnaast zijn er dossiers over Nederlandse schepen in Frankrijk 1793-1797 (791-793), over Nederlandse vluchtelingen in Frankrijk (795), over Nederlandse leerlingen van de veeartsenijsschool in Alfort (796) en over de Hollandse School voor Schone Kunsten in Parijs (797).

Legatie in Spanje 1793-1802. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.16. Digitaal raadpleegbaar.

Dit archief betreft papieren van de zaakgelastigde in Madrid 1793-1799 en 1801-1802.

Legatie in Portugal (1651) 1783-1804; Consulaat-Generaal te Lissabon (1773) 1780- Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.18. Digitaal raadpleegbaar.

De Nederlandse vertegenwoordiging in Portugal is van tijd tot tijd onderbroken geweest. Het legatiearchief is daarom een samenstel van groepen documenten.

Consulaat-Generaal en vice-consulaten in Marokko (1658) 1753-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.19. Digitaal raadpleegbaar.

Betreft voor de hele periode 1795-1810 het archief van de Nederlandse consul-generaal Webster Blount in Tanger.

Legatie in Turkije, 1668-1810 (1811). Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.20. Digitaal raadpleegbaar.

Het ambassadearchief is verdeeld in: 1) het secretariaat, het eigenlijke archief van de ambassadeur en zijn ondergeschikten en 2) het archief van de kanselarij, het archief van de ambassadeur als hoofd van de Nederlandse Natie, waarin ook veel correspondentie met de Porte.

F.G. van Dedem van Gelder, die met onderbrekingen tot 1808 ambassadeur was, heeft veel stukken in zijn familiearchief nagelaten (zie aldaar).

Consulaat te Tunis 1759-1813. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.21.01. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief bestaat uit twee onderdelen: 1) secretariaat en correspondentie, 2) kanselarij voor de Nederlandse natie. Particuliere stukken zijn in een afzonderlijk archief raadpleegbaar (zie aldaar).

Nederlandse Consuls te Tunis, stukken van particuliere aard 1736-1813. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.21.02. Nog niet digitaal raadpleegbaar.

Consulaat te Smyrna. Nationaal Archief. Den Haag. 1.02.22. Digitaal raadpleegbaar.

Het archief vertoont (dankzij het bekleden van het consulaat door opeenvolgende leden van de familie De Hochepped) een grote continuïteit in opzet, met langlopende reeksen. Het uitgebreide archief van het consulaat bevat niet alleen 1) secretariaat en correspondentie en 2) kanselarij, maar onder andere ook dossiers inzake een nalatenschap en een koopmanshuis.

*Bijlage 3***MILITAIRE ARCHIEVEN**

Het Nationaal Archief biedt handleidingen voor het zoeken naar militairen in stamboeken en aanverwante bronnen.

Archief van het Ministerie van Oorlog 1798-1810 (1813), archieven van individuele officieren van het leger. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.02. Gedrukte versie. Deze archivalia staan wel genoemd in de gedrukte versie van de inventaris, niet in de nu beschikbare digitale versie.

Documenten van zeer ongelijk belang nagelaten door: Gerrit Ferdinand van Asbeck (1808-1811); Lodewijk Theodoor Johannes van Boecop (1796-1799); Dominique Joseph Vandamme (1799, 1807); Charles Ambroise Dardenne (1795-1799); Jean François Aimé Dejean (1796-1797); Marc-Jean Demarçay (1808); Joannes Carolus Jacobus Ludovicus Gueriot de Belseaux (1807-1810); Auguste-Frédéric-Louis Viesse de Marmont (omstreeks 1799); Claude-Ignace-François Michaud (1806); Willem van Oudheusden (1795-1810); Regnault (1807, 1809); Gabinus Gerardus Siderius (1806); Van Usslar en anderen.

Officieren van de Franse, Bataafse en koninklijke armée 1793-1813. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.14.08. Digitaal raadpleegbaar.

Stamboeken, naamlijsten, conduitestaten en pensioenstaten van officieren en minderen van de landmacht 1795-1813. Nationaal Archief, Den Haag 2.01.15. Digitaal raadpleegbaar.

De stamboeken en stamlijsten zijn gerangschikt naar wapen en legeronderdeel. De inventaris bevat aanwijzingen voor gebruik.

Klapper op de stamboeken van officieren, onderofficieren en minderen der landmacht, 1795-1813 A-G. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.16.

Klapper op de stamboeken van officieren, onderofficieren en minderen der landmacht, 1795-1813 H-O. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.17.

Klapper op de stamboeken van officieren, onderofficieren en minderen der landmacht, 1795-1813 P-Z. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.18.

Klapper op de overlijdensacten van Nederlandse soldaten in Franse krijgsdienst 1792-1815. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.19.

Klapper op de Pensioenregisters van militairen van de landmacht, weduwen en wezen 1795-1810. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.20.

Klapper en inventaris van de stamboeken, naamlijsten, conduite- en pensioenstaten van officieren, onderofficieren en minderen der Landmacht 1795-1813, Supplement A-E. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.34.

Klapper en inventaris van de stamboeken, naamlijsten, conduite- en pensioenstaten van officieren, onderofficieren en minderen der Landmacht 1795-1813, Supplement F-K. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.35.

Klapper en inventaris van de stamboeken, naamlijsten, conduite- en pensioenstaten van officieren, onderofficieren en minderen der Landmacht 1795-1813, Supplement L-Q. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.36.

Klapper en inventaris van de stamboeken, naamlijsten, conduite- en pensioenstaten van officieren, onderofficieren en minderen der Landmacht 1795-1813, Supplement R-Z. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.37.

Klapper en inventaris van de stamboeken, naamlijsten, conduite- en pensioenstaten van officieren, onderofficieren en minderen der Landmacht 1795-1813, Supplement. Aanvulling en errata. Nationaal Archief. Den Haag. 2.01.38.

*Bijlage 4***INSTELLINGEN PER BELEIDSTERREIN****Adelszaken**

Conseil du Sceau des Titres: 288

Hoog Heraldiek College: 177

Algemeen Beleid

Algemeen Bestuur der Verenigde Nederlanden: 281

Algemene Secretarie van het Uitvoerend Bewind: 67

Algemene Secretarie van Staat: 127

Commissie voor de Zaken van Holland (Conseil pour les Affaires de Hollande):
283

Commissarissen van het Uitvoerend Bewind bij de Departementale Besturen: 72

Conseil d'État: 286

Conseil Privé: 290

Constituerende Vergadering representerende het Bataafse Volk: 30

Eerste Nationale Vergadering, representerende het Volk van Nederland: 35

Gouvernement-Général des Départements de la Hollande (Algemene Stedehouder,
Prins Stedehouder): 261

Grand conseil de l'Empire: 301

Intermediair Uitvoerend Bewind: 78

Kabinet van de Koning van Holland: 179

Kanselarij van het Wetgevend Lichaam van het Bataafse Gemenebest: 101

Keizer van Frankrijk, Napoleon: 302

Koning van Holland, Lodewijk Napoleon: 181

Koning van Holland, Napoleon Louis: 192

Koningin van Holland, Hortense: 193

Koninklijke Secretarie: 196

Lieutenant-Général de l'Empereur en Hollande: 273

Ministerraad: 231

Nationale Kanselarij (Secretarie Eerste Kamer Vertegenwoordigend Lichaam): 81

Provisionele Raad van Regentschap van het Koninkrijk Holland: 234

Raadpensionaris: 134

Regentesse van het Koninkrijk Holland voor Koning Napoleon-Louis: 237

Secrétairerie d'État Impériale: 322

Secretarie van het Gouvernement van Holland: 278

Secretarie van het Staatsbewind: 113

Staatsbewind der Bataafse Republiek: 117

Staatssecretarie (Ministerie van de Secretarie van Staat): 245

Staten-Generaal der Verenigde Nederlandse Provinciën: 41

Tweede Nationale Vergadering: 43

Uitvoerend Bewind (Constitutioneel) van de Bataafse Republiek: 83

Uitvoerend Bewind der Bataafse Republiek (tot 17 maart 1798 Provisioneel, vanaf 12
juni 1798 Intermediair): 86

Willem, Soeverein Vorst der Verenigde Nederlanden: 281

Archiefwezen

Archivarius van het Rijk: 93

Archives de l'Empire: 282

Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197

Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207

Armenzorg

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
 Algemeen Bestuur van Weldadigheid: 154
 Ministère de l'Intérieur: 305
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Société (de Charité) Maternelle: 327

Belastingen

Agentschap van Financiën: 49
 Direction-Générale de l'Enregistrement et des Domaines: 293
 Direction-Générale des Droits Réunis: 296
 Intendance Générale des Finances (et du trésor Public) en Hollande: 269
 Ministère des Finances: 318
 Ministerie van Financiën: 208
 Secretaris van Staat voor de Financiën: 141
 Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën: 121
 Zeeraad: 124

Belastingrechtspraak

Agentschap van Financiën: 49
 Financiële Commissie van Holland (1799-1802): 353
 Intermediair Bureau der Convoeien en Licenten: 78
 Landdrost en Assessoren van Amstelland (1807-1810): 373
 Landdrost en Assessoren van Brabant (1807-1810): 375
 Landdrost en Assessoren van Drenthe (1807-1810): 371
 Landdrost en Assessoren van Friesland (1807-1810): 371
 Landdrost en Assessoren van Gelderland (1807-1810): 372
 Landdrost en Assessoren van Groningen (1807-1810): 369
 Landdrost en Assessoren van Maasland (1807-1810): 374
 Landdrost en Assessoren van Oost-Friesland (1808-1810): 370
 Landdrost en Assessoren van Overijssel (1807-1810): 372
 Landdrost en Assessoren van Utrecht (1807-1810): 372
 Landdrost en Assessoren van Zeeland (1807-1809): 374
 Landdrost en Kwartierdrosten van Zeeland (1809-1810): 374
 Ministerie van Justitie en Politie: 213
 Raad van Financiën in de Landschap Drenthe: 364
 Raad van Financiën in het Departement Bataafs Brabant: 368
 Raad van Financiën in het Departement Friesland: 363
 Raad van Financiën in het Departement Gelderland: 365
 Raad van Financiën in het Departement Groningen: 362
 Raad van Financiën in het Departement Holland: 367
 Raad van Financiën in het Departement Overijssel: 365
 Raad van Financiën in het Departement Utrecht: 366
 Raad van Financiën in het Departement Zeeland: 367
 Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande (koninkrijk 1): 236
 Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande (koninkrijk 2): 236
 Raad van Judicature over de Middelen te Water en te Lande (Raadpensionaris): 133
 Raad van Judicature voor de Middelen te Water en te Lande in Holland: 278
 Zeeraad: 124

Bevolking(sregistratie)

Agentschap van Nationale Opvoeding: 62

Ministère de l'Intérieur: 305

Binnenlands Bestuur

Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60

Commissaris tot de Gecedeerde Landen aan de Bataafse republiek: 94

Intendance de l'Intérieur en Hollande: 265

Ministère de l'Intérieur: 305

Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197

Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202

Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207

Raad van Binnenlandse Zaken: 105

Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Boswezen

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60

Direction-Générale des Forêts: 296

Établissements Ruraux: 300

Ministère de l'Intérieur: 305

Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197

Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202

Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207

Buitenlandse Zaken

Agentschap van Buitenlandse Betrekkingen: 47

Departement van Buitenlandse Zaken (Provisioneel Uitvoerend Bewind): 75

Ministère des Relations Extérieures: 320

Ministerie van Buitenlandse Zaken: 204

Secretaris van Staat Departement van Buitenlandse Zaken: 114

Secretaris van Staat voor de Buitenlandse Betrekkingen: 140

Censuur

Direction-Générale de l'Imprimerie et de la Librairie: 294

Direction-Générale des Postes: 298

Sénat: 326

Comptabiliteit

Commissarissen van de Nationale Rekening: 71

Commissie vervangende het Hof van Rekeningen: 283

Cour des Comptes: 292

Direction-Générale de la Comptabilité des Communes et des Hospices: 295

Generaliteitsrekenkamer: 40

Hof van Rekeningen van het Koninkrijk Holland: 175

Ministère de l'Intérieur: 305

Nationale Rekenkamer (1): 104

Nationale Rekenkamer (2): 131

Nationale Rekenkamer (3): 233

Domeinen

Agentschap van Financiën: 49

Bureau van de Liquidatie der Domeinen: 253

College van Administratie van de Domeinen van Nassau: 21

Département des Domaines Nationaux: 293

Directie der Staatsdomeinen in Holland: 255
 Direction-Générale de l'Enregistrement et des Domaines: 293
 Direction-Générale des Forêts: 296
 Directoraat der Publieke Domeinen: 161
 Intendance des Biens de la Couronne en Hollande: 269
 Ministerie van Financiën: 208

Douane

Agentschap van Financiën: 49
 Direction Principale des Douanes en Hollande à Amsterdam: 257
 Direction-Générale des Douanes: 295
 Intermediair Bureau der Convooiën en Licenten: 78
 Ministerie van Financiën: 208

Fortificaties

Agentschap van Oorlog: 64
 Ministerie van Oorlog: 225
 Raad van Oorlog: 112
 Secretaris van Staat voor de Zaken van Oorlog: 145

Gevangeniswezen

Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53
 Agentschap van Justitie: 57
 Directoraat-Generaal van Justitie en Politie: 168
 Ministère de l'Intérieur: 305
 Ministère de la Justice: 312
 Ministerie van Justitie en Politie: 213
 Nationaal Gerechtshof: 102

Handel

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
 Conseil d' Administration du Commerce et des Manufactures: 285
 Conseil Général de Commerce: 288
 Conseils de Prud' hommes: 290
 Directie van de Levantse Handel: 33
 Directoraat-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en Koloniën:
 172
 Ministère des Manufactures et du Commerce: 319
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Ministerie van Koophandel en Koloniën: 216
 Raad van Binnenlandse Zaken: 105
 Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Ijkwezen

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
 Ministère de l'Intérieur: 305
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207

Justitie

Agentschap van Justitie: 57
 Conseil d' État: 286

Cour de Cassation: 291
 Cour Impériale en Hollande: 254
 Departementaal Gerechtshof (Etstoel) van Drenthe (1802-1811): 393
 Departementaal Gerechtshof van Brabant (1802-1811): 396
 Departementaal Gerechtshof van de Oude IJssel (1799-1801): 391
 Departementaal Gerechtshof van Friesland (1802-1811): 393
 Departementaal Gerechtshof van Gelderland (1802-1811): 394
 Departementaal Gerechtshof van Groningen (1802-1811): 392
 Departementaal Gerechtshof van Holland (1803-1811): 395
 Departementaal Gerechtshof van Overijssel: 393
 Departementaal Gerechtshof van Utrecht (1802-1811): 394
 Departementaal Gerechtshof van Zeeland (1803-1811): 396
 Directoraat-Generaal van Justitie en Politie: 168
 Drossaard en Raden in de Etstoel (Hof van Justitie) van Drenthe: 388
 Haut Cour Impérial: 301
 Hof van Holland, Zeeland en Westfriesland (1795-1802): 390
 Hof van Justitie (Hof Provinciaal) van Groningen (1795-1802): 387
 Hof van Justitie van Brabant (1795-1802): 390
 Hof van Justitie van Gelderland (1795-1802): 389
 Hof van Utrecht: 389
 Hoog Keizerlijk Gerechtshof in Holland: 264
 Hoog Nationaal Gerechtshof: 178
 Landsadvocaten ter advies van het Staatsbewind: 101
 Ministère de la Justice: 312
 Ministerie van Justitie en Politie: 213
 Nationaal Gerechtshof: 102
 Nationaal Syndicaat: 103

Kaarten

Depot-Generaal van Oorlog: 159

Kerkgebouwen

Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Ministerie van Openbare Eredienst: 230
 Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Kerkgenootschappen

Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53
 Ministère des Cultes: 317
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Ministerie van Openbare Eredienst: 230
 Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Koloniën in de Oost

Comité tot de Zaken van de Oost-Indische Handel en Bezittingen: 27
 Directoraat-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en Koloniën:
 172
 Ministerie van Koophandel en Koloniën: 216
 Ministerie van Marine en Koloniën: 220
 Raad van de Aziatische Bezittingen en Etablissements (1800-1804): 82
 Raad van de Aziatische Bezittingen en Etablissements (1804-1806): 109

Koloniën in de West

- Comité tot de Zaken van de Koloniën en Bezittingen op de kust van Guinea en in Amerika: 24
 Directoraat-Generaal voor de Zaken van de Indiën, de Koophandel en Koloniën: 172
 Ministerie van Koophandel en Koloniën: 216
 Ministerie van Marine en Koloniën: 220
 Raad van de Amerikaanse Bezittingen en Etablissements: 108
 Raad van de Amerikaanse Koloniën en Bezittingen: 81

Kunsten

- Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53
 Directoraat-Generaal van Schone Kunsten: 170
 Directoraat-Generaal van Wetenschappen en Kunsten: 171
 Ministère de l'Intérieur: 305
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Raad van Binnenlandse Zaken: 105
 Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Landbouw

- Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
 Conseil d'Agriculture: 285
 Ministère de l'Intérieur: 305
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Raad van Binnenlandse Zaken: 105
 Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Landmacht Frankrijk in Nederland

- Agentschap van Oorlog: 64
 Commissariaat der Franse troepen in Soldij der Bataafse republiek: 29, 68
 Commissaris-Liquidateur van de Pretentiën van Gepreste Schippers: 69
 Commission Centrale de la Liquidation des Dépenses de la Guerre en Hollande: 253
 Directie van de Landelijke Telegrafische Beseiningen: 161
 Ministère de la Guerre: 309
 Raad van Oorlog: 112
 Secretaris van Staat voor de Zaken van Oorlog: 145
 Secretaris van Staat, Departement van Oorlog: 116

Landmacht Nederland

- Administration Générale des Poudres et Salpêtres: 282
 Agentschap van Oorlog: 64
 Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande: 22
 Depot-Generaal van Oorlog: 159
 Direction-Générale des Revues et de la Conscription Militaire: 299
 Directoraat-Generaal voor de Zaken van Oorlog: 173
 Gendarmerie Impériale: 300
 Ministère de l'Administration de la Guerre: 305
 Ministère de la Guerre: 309
 Ministerie van Oorlog: 225
 Raad van Oorlog: 112

Raad van State: 41
Secretaris van Staat voor de Zaken van Oorlog: 145
Secretaris van Staat, Departement van Oorlog: 116

Loodswezen

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60

Mijnbouw

Direction-Générale des Mines: 297
Ministère de l'Intérieur: 305

Militaire Rechtspraak

Commissie van 's Lands Advocaten: 73
Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande: 22
Comité tot de Zaken van de Marine: 26
Commissie van 's Lands Advocaten: 73
Hoge Militaire Vierschaar (1): 76
Hoge Militaire Vierschaar (2): 100
Hoge Militaire Vierschaar in Holland: 176
Zeeraad: 124

Muntzaken

Administration des Monnaies: 282
Generaliteitsmuntkamer: 39
Koninklijke Munt te Utrecht: 194
Ministerie van Financiën: 208

Nijverheid

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
Conseil d' Administration du Commerce et des Manufactures: 288
Conseil Général des Fabriques et Manufactures: 288
Conseils de Prud' hommes: 290
Ministère de l'Intérieur: 305
Ministère des Manufactures et du Commerce: 319
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
Raad van Binnenlandse Zaken: 105
Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Onderscheidingen en eretekenen

Conseil du Sceau des Titres: 288
Grand conseil de la Légion d' Honneur: 301
Koninklijke Orde van de Unie: 195
Légion d' Honneur: 304
Ordre Impérial de la Réunion: 322

Onderwijs

Agentschap van Nationale Opvoeding: 62
Directoraat-Generaal van Openbaar Onderwijs en Wetenschappen: 169
Ministère de l'Intérieur: 305
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
Raad van Binnenlandse Zaken: 105

Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137
 Université Impériale: 328

Openbare Financiën

Agentschap van Financiën: 49
 Amortisatiekas: 157
 Banque de France: 282
 Commissarissen der Nationale Beleenbank: 70
 Commissie tot Verevening en Betaling van de Achterstand van 1807 en vroegere jaren: 159
 Commission Centrale de la Liquidation des Dépenses de la Guerre en Hollande: 253
 Conseil de Liquidation à Amsterdam: 253
 Direction du Grand Livre de la Dette Public en Hollande: 256
 Direction-Générale de la Caisse Centrale en Hollande à Amsterdam: 258
 Direction-Générale de la Caisse d' Amortissement: 294
 Directoraat-Generaal van de Publieke Schatkist: 163
 Directoraat-Generaal van de Publieke Schuld (en Pensioenen): 165
 Financiële Commissie van Holland (1799-1802): 353
 Generaliteitsloterij (en opvolgers): 39
 Intendance Générale des Finances (et du trésor Public) en Hollande: 269
 Ministère des Finances: 318
 Ministère du Trésor Impérial: 321
 Ministerie van Financiën: 208
 Nationaal Fonds van Mortificatie: 130
 Raad van Financiën: 132
 Raad van Financiën in de Landschap Drenthe: 364
 Raad van Financiën in het Departement Bataafs Brabant: 368
 Raad van Financiën in het Departement Friesland: 363
 Raad van Financiën in het Departement Gelderland: 365
 Raad van Financiën in het Departement Groningen: 362
 Raad van Financiën in het Departement Holland: 367
 Raad van Financiën in het Departement Overijssel: 365
 Raad van Financiën in het Departement Utrecht: 366
 Raad van Financiën in het Departement Zeeland: 367
 Raad van State: 41
 Secretaris van Staat voor de Financiën: 141
 Syndicat de Hollande: 279
 Theaurier-Generaal en Raden van Financiën: 121

Orde en Veiligheid

Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53
 Agentschap van Justitie: 57
 Direction-Générale de la Police en Hollande: 259
 Directoraat-Generaal van Justitie en Politie: 168
 Gendarmerie: 174
 Gendarmerie Impériale: 300
 Ministère de la Police Générale: 316
 Ministerie van Justitie en Politie: 213

Overheidspublicaties

Imprimerie Impériale: 301
 Keizerlijke Drukkerij te Amsterdam: 272
 Landsdrukkerij: 80
 Ministerie van Justitie en Politie: 213

Staatsbewind der Bataafse Republiek: 117
 Staatsdrukkerij: 120
 Staatssecretarie (Ministerie van de Secretarie van Staat): 245

Posterijen

Administrateurs der Posterijen: 153
 Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
 Commissarissen der Bataafse Posterijen: 95
 Conseil d' Administration des Postes-Relais: 285
 Direction Principale des Postes en Hollande à Amsterdam: 258
 Direction-Générale des Postes: 298
 Directoraat-Generaal van de Posterijen: 162
 Ministerie van Financiën: 208

Provinciaal Bestuur

Comité Révolutionair Provinciaal van Friesland: 332
 Comité van Algemeen Welzijn, Waakzaamheid en Veiligheid van Zeeland: 342
 Departementaal Bestuur van Brabant (1802-1805): 361
 Departementaal Bestuur van Brabant (1805-1807): 368
 Departementaal Bestuur van de Amstel: 351
 Departementaal Bestuur van de Delf: 352
 Departementaal Bestuur van de Dommel: 354
 Departementaal Bestuur van de Eems: 349
 Departementaal Bestuur van de landschap Drenthe (1805-1807): 363
 Departementaal Bestuur van de Oude IJssel: 349
 Departementaal Bestuur van de Rijn: 350
 Departementaal Bestuur van de Schelde en Maas: 353
 Departementaal Bestuur van Texel: 351
 Departementaal Bestuur van Friesland (1802-1805): 356
 Departementaal Bestuur van Friesland (1805-1807): 362
 Departementaal Bestuur van Gelderland (1802-1805): 357
 Departementaal Bestuur van Gelderland (1805-1807): 365
 Departementaal Bestuur van Groningen (1802-1805): 355
 Departementaal Bestuur van Groningen (1805-1807): 362
 Departementaal Bestuur van Holland (1802-1805): 359
 Departementaal Bestuur van Holland (1805-1807): 366
 Departementaal Bestuur van Overijssel (1802-1805): 357
 Departementaal Bestuur van Overijssel (1805-1807): 364
 Departementaal Bestuur van Utrecht (1802-1805): 358
 Departementaal Bestuur van Utrecht (1805-1807): 366
 Departementaal Bestuur van Zeeland (1802-1805): 360
 Departementaal Bestuur van Zeeland (1805-1807): 367
 Gedeputeerd Bestuur van Holland (1802-1805): 360
 Gouvernement-Generaal van Oost-Friesland: 370
 Intermediair Administratief Bestuur van Bataafs Brabant: 348
 Intermediair Administratief Bestuur van Friesland: 345
 Intermediair Administratief Bestuur van Gelderland: 346
 Intermediair Administratief Bestuur van Groningen: 344
 Intermediair Administratief Bestuur van het voormalige gewest Drenthe: 345
 Intermediair Administratief Bestuur van Holland: 347
 Intermediair Administratief Bestuur van Overijssel: 346
 Intermediair Administratief Bestuur van Utrecht: 347
 Intermediair Administratief Bestuur van Zeeland: 347
 Landdrost en Assessoren van Amstelland (1807-1810): 373
 Landdrost en Assessoren van Brabant (1807-1810): 375

- Landdrost en Assessoren van Drenthe (1807-1810): 371
 Landdrost en Assessoren van Friesland (1807-1810): 371
 Landdrost en Assessoren van Gelderland (1807-1810): 372
 Landdrost en Assessoren van Groningen (1807-1810): 369
 Landdrost en Assessoren van Maasland (1807-1810): 374
 Landdrost en Assessoren van Oost-Friesland (1808-1810): 370
 Landdrost en Assessoren van Overijssel (1807-1810): 372
 Landdrost en Assessoren van Utrecht (1807-1810): 372
 Landdrost en Assessoren van Zeeland (1807-1809): 374
 Landdrost en Kwartierdrosten van Zeeland (1809-1810): 374
 Préfet du Département de l'Ems-Occidental (Westereems): 378
 Préfet du Département de l'Ems-Oriental: 379
 Préfet du Département de l'Issel-Supérieur (boven IJssel): 382
 Préfet du Département de la Frise: 380
 Préfet du Département des Bouches-de-l'Escaut: 385
 Préfet du Département des Bouches-de-l'Issel (Monden van de IJssel): 381
 Préfet du Département des Bouches-de-la-Meuse (Monden van de Maas): 383
 Préfet du Département des Bouches-du-Rhin: 385
 Préfet du Département du Zuyderzée: 383
 Provinciaal Bestuur van Friesland (1796-1797): 333
 Provinciaal Bestuur van Holland (maart 1796 - januari 1798): 340
 Provinciaal Bestuur van Utrecht (oktober 1796 - februari 1798): 339
 Provinciaal College van Politie, Financie en Algemeen Welzijn van Gelderland: 338
 Provinciaal Comité van Holland (april 1796 - februari 1798): 341
 Provisionele Representanten van het Volk van Bataafs Brabant: 343
 Provisionele Representanten van het Volk van Drenthe: 334
 Provisionele Representanten van het Volk van Friesland: 332
 Provisionele Representanten van het Volk van Gelderland: 336
 Provisionele Representanten van het Volk van Holland: 339
 Provisionele Representanten van het Volk van Overijssel: 335
 Provisionele Representanten van het Volk van Zeeland: 341
 Raad van Financiën in de Landschap Drenthe: 364
 Raad van Financiën in het Departement Bataafs Brabant: 368
 Raad van Financiën in het Departement Friesland: 363
 Raad van Financiën in het Departement Gelderland: 365
 Raad van Financiën in het Departement Groningen: 362
 Raad van Financiën in het Departement Holland: 367
 Raad van Financiën in het Departement Overijssel: 365
 Raad van Financiën in het Departement Utrecht: 366
 Raad van Financiën in het Departement Zeeland: 367
 Raad van Financiën van Stad en Lande (1802-1805): 356
 Representanten van het Volk van Bataafs Brabant: 344
 Representanten van het Volk van Drenthe: 334
 Representanten van het Volk van Friesland: 333
 Representanten van het Volk van Stad en Lande: 331
 Representanten van het Volk van Utrecht: 338
 Representanten van het Volk van Zeeland: 343
 Staten (Provisionele Representanten) van het Kwartier van de Veluwe: 337
 Staten (Provisionele Representanten) van het Kwartier van Nijmegen: 336
 Staten (Provisionele Representanten) van het Kwartier van Zutphen: 336

Rijksgebouwen

- Conseil des Bâtiments Civils: 287
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202

Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
Ministerie van Financiën: 208
Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137
Thesaurier-Generaal en Raden van Financiën: 121

Scheepvaart

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
Ministère de l'Intérieur: 305
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207

Statistiek

Intendance de l'Intérieur en Hollande: 265

Veeteelt

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
Conseil d'Agriculture: 285
Établissements Ruraux: 300
Ministère de l'Intérieur: 305
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
Raad van Binnenlandse Zaken: 105

Visserij

Agentschap van Nationale Oeconomie: 60
Ministère de l'Intérieur: 305
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
Raad van Binnenlandse Zaken: 105

Volksgezondheid

Agentschap van Nationale Opvoeding: 62
Direction-Générale de la Comptabilité des Communes et des Hospices: 295
Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
Raad van Binnenlandse Zaken: 105
Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137

Waterstaat

Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53
Algemene Administratie van de Waterstaat: 155
Comité-Centraal van de Waterstaat: 158
Commissie van Superintendie der Rivieren: 96
Commissie van Superintendie over de Waterstaat der Bataafse Republiek: 128
Commissie van Superintendie van Zeehavens en Zeegaten: 98
Conseil Général des Ponts et Chaussées: 289
Direction-Générale des Ponts et Chaussées, Navigation Intérieure, Ports de Commerce, Phares et Fanaux, et Lignes Télégraphiques: 297
Directoraat-Generaal van de Waterstaat: 166
Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande: 274

Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van de Waterstaat: 205
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Secretarie van het Staatsbewind: 113

Wegen

Agentschap van Inwendige Politie en Waterstaat: 53
 Conseil Général des Ponts et Chaussées: 289
 Direction-Générale des Ponts et Chaussées, Navigation intérieure, Ports de Commerce, Phares et Fanaux, et Lignes Télégraphiques: 297
 Maître des Requêtes chargé du Service des Ponts et Chaussées dans les Départements de la Hollande: 274

Wetenschappen

Agentschap van Nationale Opvoeding: 60
 Directoraat-Generaal van Openbaar Onderwijs en Wetenschappen: 169
 Directoraat-Generaal van Wetenschappen en Kunsten: 171
 Ministère de l'Intérieur: 305
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (1): 197
 Ministerie van Binnenlandse Zaken (2): 202
 Ministerie van Eredienst en Binnenlandse Zaken: 207
 Raad van Binnenlandse Zaken: 105
 Secretaris van Staat voor de Binnenlandse Zaken: 137
 Université Impériale: 328

Wetgeving

Constitutiecommissie van 1796: 32
 Constitutiecommissie van 1797: 33
 Constitutiecommissie van 1798: 75
 Corps Législatif: 290
 Eerste Nationale Vergadering, representerende het Volk van Nederland: 35
 Intermediair Wetgevend Lichaam van het Bataafse Volk: 79
 Sénat: 326
 Staatsraad (Koninkrijk): 238
 Staatsraad (Raadpensionaris): 147
 Tweede Nationale Vergadering: 43
 Vertegenwoordigend Lichaam (1) (mei 1798 - juni 1798): 88
 Vertegenwoordigend Lichaam (2) (juli 1798 - oktober 1801): 90
 Wetgevend Lichaam van het Bataafse Gemenebest (1801-1805): 123
 Wetgevend Lichaam, Vergadering van Hun Hoog Mogenden (Koninkrijk): 249
 Wetgevend Lichaam, Vergadering van Hun Hoog Mogenden vertegenwoordigende het Bataafs Gemenebest (Raadpensionaris): 149

Zeemacht Nederland

Administration Générale des Poudres et Salpêtres: 282
 Agentschap van Marine: 59
 Comité tot de Zaken van de Marine: 26
 Conseil Impérial des Prises: 289
 Ministère de la Marine et des Colonies: 313
 Ministerie van Marine: 219
 Ministerie van Marine en Koloniën: 220
 Préfecture Maritime de la Hollande: 276
 Raad van Marine: 111
 Secretaris van Staat voor de Zaken der Marine: 145

Het Huygens ING onderzoekt teksten en bronnen uit het verleden met behulp van nieuwe methoden en technieken. Het instituut staat voor innovatie in de onderzoeksmethoden, maar ook voor een beter begrip van de Nederlandse cultuur en geschiedenis bij een breed publiek.

In 1795 kwam een einde aan de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Na een overgangperiode van 1795 tot 1798 zijn tot 1813 achtereenvolgens vijf verschillende staatsregelingen van kracht geweest. In elk tijdvak werd gestreefd naar een volledige nieuwe opzet van het landelijke en soms ook het provinciale bestuur en de rechtspraak. De instellingen kregen dan nieuwe namen en soms andere taken. De gids biedt inzicht in de samenhang van het bestuur per periode en de taken en de organisatie van de instellingen, met bijbehorende wetgeving en hulp bij een effectieve raadpleging van hun archieven.

De gids behandelt in totaal 218 landelijke en 108 gewestelijke instellingen die zich in de Bataafs Franse tijd hebben beziggehouden met bestuur en rechtspraak in Nederland.

Sidestone Press

ISBN: 978-90-8890-876-7

9 789088 908767 >